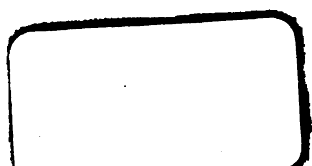




NEDERLANDSCH-INDISCH

PLAKAATBOEK,

1602—1811,

DOOR

Mr. J. A. VAN DER CHIJS.

ZESDE DEEL.

1750—1754.

Uitgegeven door het Bataviaasch Genootschap van Kunsten en Wetenschappen met medewerking van de Nederlandsch-Indische Regering.

BATAVIA LANDSDRUKKERIJ. | 'sHAGE M. NIJHOFF.

1889.

1750.

J. MOSSEL.

13 November. *Bepaling, dat geene vergunning tot afgifte van gelden uit insolvente boedels zoude worden verleend dan onder cautie de restituendo, »des noods met $^1/_2$ »pct. rente 's maands, van den dag der ligting af tot »die van de restitutie toe."*

Deze »stipulatie van intrest" kwam, volgens de Regering, met de billijkheid overeen en lag zelfs »tacite" in de afgifte opgesloten.

24 November. *Wijziging van het bepaalde op 17 Februarij 1750 ten aanzien van het in- en uit-rijden van de poorten te Batavia.*

Men mogt de stad uitrijden:
uit de Rotterdammer poort tot 's avonds te 9 ure;
» » Diestpoort » » » $^1/_2$7 »;
en binnen rijden:
door de Nieuwpoort »tot d' ordinaire tyd";
» » Utrechtsche poort tot 's avonds te $^1/_2$7 ure.

Aan deze regeling waren niet onderworpen de leden der Hooge Regering, hunne vrouwen en weduwen, alsmede de President van den Raad van justitie.

7 December. *Wijziging van de pacht-voorwaarden voor het jaar* 1751.

Ten opsigte van de pagt der inkomende en uytgaande regten.

Art. 2. By te voegen, dat van den reets betaalden thol wegens ingevoerde Chineese en oostersche lywaten, die ong'opend weder uytgaan, geen remboursement zal geschieden, zoals nopens de westersche kleeden in gebruyk is en zal blyven standgrypen.

Art. 3. Dat by het aangeven van inkomende lywaten en andere stuk goederen met eenen specificq zal werden opgegeven, waar in deselve bestaan, namentlyk het getal, de zoort en waarde, de laaste naar markts prys alhier gerekent, mitsgaders dat den eigenaar ofte invoerder, die den regter ten genoegen kan aantonen de voorsz: specifique opgave gedaan te hebben en dat den pagter op de twede behoorlyke waarschuwing om d'opening der goederen by te wonen niet gekomen zynde en ook niemand zynent wegen ten dien einde gezonden hebbende, hy eerst alsdoen in absentie van den pagter en zyne bediendens tot d'opening getreden is, daar over niet calangeabel zal weesen, maar kunnen volstaan met de betaling van den thol pro rato van d' opgegevene waarde, om dus de kooplieden te bevryden van de noodsakelykheid om de pagters, zolang het hun gelieft, na te lopen en de pagter egter 't zyne te doen geworden.

Art. 7. Dat den pagter van de smalle handelaars, die aankomen en de boom passeeren, geen thol zal mogen heffen van een kleedje om het lyf en een neusdoek om het hoofd gedragen werdende, schoon beide nieuw zynde, naardien het grote rigeur, waarmede hier omtrend in de laatste jaren is te werk gegaan, veel eclat en misnoegen aan dezelve heeft gegeven, en mits dat hier van, door meermaals of telkens met een nieuw kleedje en neusdoek aan land te komen, geen misbruyk gemaakt werde, tot prejuditie van 's heeren gerechtigheid.

Art. 21. Dat den ontfanger generaal zig daagelyx in zyn comtoir zal bevinden en by hem hebben een generale lyst van de thollen en conditien van de verpagting en alle verdere papieren, daar toe relatie hebbende, om een yder, die zulx begeert, elucidatie te geeven, mitsgaders de klagten, die over de vertolling mogten gedaan werden, aan te hooren en de geschillen, tusschen den pagter en d'invoerders of eigenaars ontstaan, daarna met advis van den sabandhaar, als die in de sabandharye tegenwoordig is, op staande voet te decideeren, als een noodsakelyk middel om de pagters te beletten zig van de onkunde der negotianten omtrend de pagt conditien te bedienen en deselve door lankwylige proceduuren te vexeeren.

Ten belange van de pagt der groente-kramen en winkels.

Art. 29. Dat het volk van den pagter alleen geprivilegeert zal weesen om groot geld voor goed, gangbaar payement te laten inruylen. maar dat hy ofte zyne bediendens niet zullen vermogen tegens grof geld te verwisselen schellingen, dubbelde en enkelde stuyvers, die oud ofte ten deele afgesleten, maar eenlyk klein geld, dat nieuw is, ofte waarvan de stempels ten vollen kenbaar zyn, sub poene van confiscatie van het quaad geld en het quadruplum in nieuw geld, beide ten behoeve van den officier, die de calange zal doen; en dat den pagter daar omtrend voor zyn volk zal moeten caveeren, also men geen beter expedient kan uytdenken om voor te komen, dat de gemeente niet weder met slegt payement overkropt rake.

Ten reguarde van de pagt van den impost op het slagten van vee.

Art. 4. Dat den pagter geene briefjes tot het slagten van buffels zal mogen verleenen, tenzy hem alvoorens gebleeken is, dat dit hoornvee door den keurmeester is gevisiteerd, welke laatste zal gehouden weesen d'afbrengers aan te kundigen, at geene wyfjes, die nog ter voortteelinge bequaam zyn, ge-

slagt mogen werden en dat gem. keurmeester ter voorkoming van bedrog voortaan alleen het vee, dat ter slagting gedestineerd is, op de hoorns en het andere op de bil zal brandmerken.

Art. 8. Dat den opsiender ofte keurmeester van de hal gequalificeerd zal weesen den prijs te stellen op het vleesch van extra gemeste beesten uyterlijk tot agt stuyvers het catty.

Omtrend de pagt van de vismarkt.

Art. 10. Dat den pagter zal gehouden weesen, in plaats van tweemaal ter week, voortaan dagelyks de markt te doen afspoelen en reinigen.

Nopens de pagt van de Chineese topbanen of dobbelhuysen.

Art. 17. Dat de respective officiers van justitie voor niet meer als eene nagt telkens tot het toppen nagt-briefjes zullen mogen verleenen, ter voorkoming van het misbruyk, dat daar van anders kan gemaakt werden.

Aangaande de pagt van de inkomende en uytgaande ryst.

Art. 5. Dat de zodanige, die ryst van Javaas Oostcust aanbrengen en overtreden hebben d'ordre om de ware quantiteyt op de passen bekent te laten stellen, voortaan voor yder coyang, die zy te min hebben opgegeven of te meerder aangebragt, als by de pas genoteerd is, zullen verbeuren een ryxdaalder ten behoeve van den pagter.

Betreffende de pagt van de rystmarkt.

Art. 1 Dat den opziender zig zal moeten appliceeren om de verkopers naar de markt te locken, en

Art. V. Dat degene, die dat graan uyt hunne huysen of langs de wegen by de kleine maat verkoopen, zig voortaan

zullen hebben te reguleeren naar de prys op de publicque bazaar, zonder iets daarenboven te mogen nemen, sub poene van verbeurte van de qualyk verkogte ryst ofte de waarde van dien, hoe groot of klein de quantiteyt ook wesen mogte: en laastelyk

Ten opsigte van de pagt van het merken van de waxkaarssen.

Art. IX. Dat de kaarssen, van buyten inkomende, wel by den invoer eenlyk zullen betalen het inkomende regt aan den pagter van de boom, gelyk tot nog toe in gebruik is geweest, dog dat ten beste van dese Colonie en tot voorstand van haar eigen fabricq, ingevolge het geresolveerde op den 3^en^ April deses jaars. geen kaars ofte kaarssen, 't zy Bengaalse, Timorse, Mallabaarse, Siamse ofte van andere plaatsen als Batavia, nog uyt de hand, nog op vendutie, in grote, nog in kleine quantiteyten zullen mogen werden verkogt als mits gesjapt of gemerkt en de pagter de geregtigheid op den selven voet als van de Bataviase kaarsen betaalt werde, en zulx ook op deselve poene als van die hier gemaakt zyn, maar dat de gemelte buytenlandsche kaarsen wel door de geene, die dezelve tot eigen huysgebruyk aangebragt of ontboden hebben, dan wel ten dien eynde aanbrengen of ontbieden zullen, ongemerkt verbrand mogen werden.

8. December. *Leger-formatie.*

Door zyn Edelheid g'exhibeerd zynde een by dezelve geformeerd ontwerp of nadere schicking nopens de guarnisoenen van de respective comptoiren van India, hare verdeeling in battaillons, de sterkte derselve en het getal der hoofd- en mindere officiers, ten principalen gereguleert naar de Consideratien over 's Comp^s^ militie in Indien, door wylen den heere Gouverneur Generaal, Baron van Imhoff (H: L: M:) op den 4^den^ feb: 1744 te deser vergadering overgelevert, en daarvan alleen afwykende omtrend dese en gene poincten, die d' ondervinding

geleert heeft, dat om de wille van de constitutie der plaatsen ofte andersints eenige verandering nodig hebben, mitsgaders zo verre, als by provisie bestaan kan, aldus luydende:

Ceilon.

Te Colombo te plaatsen:

1 majoor, en 4 capitains voor 5 comp^{en} van 200 man, p^{mo}. plan, item 5 luytenants, 15 vaandrigs, 30 sergeants, 60 corporaals.

Te Jaffanapatnam:

1 comp^{e} van 250 man.

1 capitain, 2 luytenants, 4 vaandrigs, 10 sergeants, 20 corporaals,

Te Manaar uyt 't voorsz:

1 vaandrig, 2 sergeants, 4 corporaals, en 28 gemeene.

Te Gale:

2 comp^{en} van 150 man.

2 capitains, 2 luytenants, 4 vaandrigs, 10 sergeants, 20 corporaals.

Te Trinconomale:

1 comp^{e} van 200 man.

1 capitain, 1 luytenant, 3 vaandrigs, 6 sergeants, 12 corporaals.

Te Tutucoryn en Calpetty:

1 comp^{e} van 150 man, daar van te Tutucoryn:

1 luytenant, 2 vaandrigs, 4 sergeants en 8 corporaals, en te Calpetty 1 vaandrig, 2 sergeants, en 4 corporaals.

Dese 10 comp^{en} zullen alle gehoren onder een batailjon, waar van de Majoor 't hoofd.

Samen: 1 majoor, 8 capitains, 11 luytenants, 29 vaandrigs 62 sergeants, 128 coporaals.

Primo plan 1900 man.

De overige capiteyns, sergeants en corporaals te laten opkomen of met er tyd, sonder nieuwe aan te stellen, op 't bepaalt getal te laaten daalen.

Ambon benodigt 4 compagnien, ider van 200 of te zamen 800 man.

Tot deese 4 comp[en] zyn er nodig:

1 majoor, 3 capitains, 4 luytenants, 8 vaandrigs, 20 sergeants, 50 corporaals.

Ternaten en Ambon te samen:

1 bataljon van 8 comp[en] of ider vier, onder voorsz. majoor; dus tot de Ternaatse vier comp[en] van 200 man of samen 800 man nodig 3 capitains, 5 luytenants, 8 vaandrigs, 20 sergeants, 50 corporaals.

Dog, dewyl er nog zo veel volk niet kan leggen, kan de eene comp[e] en dies officieren nog agter blyven en kan de majoor in 't eene gouvernement en de oudste luytenant in 't andere een comp[e] hebben.

Macassar en Banda:

1 batailjon, bestaande uyt 8 comp[en] van 200 man ider; voor de vier comp[en] of 800 man te Macassar, 1 majoor, 3 capitains, 4 luytenants, 8 vaandrigs, 20 sergeants, en 50 corporaals;

voor de vier comp[en] of 800 man te Banda, 3 capitains, 5 luytenants, 8 vaandrigs, 20 ser- geantens, 50 corporaals.

Dewyl er nog veel volk niet kan leggen, kan d' eene comp[e] en dies officiers nog agter blyven en kan de majoor in 't eene gouvernement en d' oudste luytenant in 't andere een comp[e] hebben.

Java benodigt 6 comp[en] van 133 of te zamen 800 man, 3 comp[en] van 64 of te zamen 192 paarden en daar toe 2 majoors, 7 capitains en ritmeesters, 11 luytenants, 22 vaandrigs en cornets, 45 wagtmeesters en sergeanten en 90 corporaals.

De overige sergeanten en corporaals over te senden of met er tyd te brengen op 't bepaalde.

Onder Batavia.

Malacca benodigt 2 comp[en] van 165 man, samen 330,

2 capitains, 2 luytenants, 4 vaandrigs, 8 sergeanten en 20 corporaals.

Bantam vereyst 2 comp^{en} van 150 ider.

2 capitains, 3 luytenants, 6 vaandrigs, 12 sergeants, 24 corporaals.

De overige sergeanten oversenden na Batavia.

Lampon: 1 sergeant, 2 corporaals en 21 man.

Padang: 1 comp^{e} van 130 man.

1 capitain, 1 luytenant, 2 vaandrigs, 6 sergeants en 12 corporaals.

Te veel: 6 sergeants en 9 corporaals over zenden.

Palembang: 36 man.

2 sergeants, 4 corporaals, 1 tamboer, en 29 gemeene.

Jamby: 24 man.

1 sergeant, 3 corporaals, 1 tamboer, en 19 gemeene.

Banjer: 36 man, als Palembang.

Cheribon: 66 man, daar onder, 1 luytenant, 1 vaandrig, 3 sergeants en 6 corporaals.

Timor: als Banjer; same, 6 comp^{en} of 690 man, die gehoren zullen onder of mede uytmaken 't derde of vierde Batavias bataillon, waar van een comp^{e} of de sevende met een majoor te Batavia zal leggen.

Mallabaar vereyscht 3 comp^{en} á 180 man ider, samen 540 man, 2 capitains, 4 luytenants, 20 sergeants, en 40 corporaals.

De overige sergeants en corporaals in er tyd laten uytvallen tot op 't bepaald getal en de majoor by vacature excuseeren en als dan d' oudste luytenant een comp^{e} te geven.

Chormandel heeft nodig 3 comp^{en}, 130 ider.

1 majoor, 1 capitain, 4 luytenants, 9 vaandrigs, 20 sergeants en 40 corporaals.

Te veel: 7 sergeants en 12 corporaals, t'effenen door geen ander te maken.

Moetende de oudste luytenant een comp^{e} hebben te Paliacatta, Masulipatnam, etc.

Bengale: 1 comp^{e} van 130 man.

1 capitain, 1 luytenant, 2 vaandrigs, 6 sergeants, 12

corporaals; te veel: 5 sergeants, 13 corporaals, t'effenen als boven.

Dese 7 comp^{en} maken een battaillon, waarvan de majoor op Nagapatnam sal verblyven, dog voor tegenwoordig onder den collonel in Bengalen.

Zo is na lecture verstaan sig ten vollen daar mede te con formeeren en hetselve in een reglement te converteeren om thans, na vermogen en wanneer men daar toe door genoegsaam ontset van manschap uyt Nederland sal in staat gestelt weesen, in allen deele stiptelyk te werden geobserveert en te strecken tot een vaste regul en rigtsnoer, so in het voldoen der eysschen van militairen, als andersints, en het selve by provisie toe te senden aan de ministers op de respective comptoiren om daarna, pro rato van de sterkte der guarnisoenen, het getal der onder officiers te reguleeren en die er supernumerair mogten weesen te laten uytsterven of opkomen, mitsgaders over de militie van Amboina en Ternaten te samen, item over Macasser en Banda, een majoor te stellen, die in tyd van vrede in een van de beyde gouvernementen, naar dat het valt, sal militeeren, dog, als er in een van deselve oorlog ontstaat en hy hem in het andere bevind, zig by eerste occasie derwaarts vervoegen.

8 December. *Aanwijzing van het eiland Edam als voorloopig verblijf voor verbannen personen.*

Op de propositie van den heere Gouverneur Generaal is goedgevonden en g'arresteerd voortaan alle delynquanten, die, zo by den Raad van justitie deses casteels, als Schepenen, gecondemneert zyn tot bannissement, 't zy in of buyten de ketting, niet meer in de boeyen of gevangen huysen te laten blyven, tot dat zig gelegentheid opdoet ter hunner versending, maar deselve zo lange te laten overbrengen ten eilande Edam om aldaar, in zo verre die buyten de ketting zyn, zig zelfs niet van het nodige voedsel kunnen voorsien, alle voor de kost, zo in de lynbaan, als andersints t'arbeiden en wel bewaart en gade geslagen te werden, dewyl er dikwils veel tyd ver-

loopt, eer men zig van de bannelingen kan ontdoen, en zulx buyten andere beswaarnis veel lydelyker voor deselve schynt te wesen als de prolongatie van hare detentie, tot dat de versending kan voortgank nemen.

18 December. *Bepaling, dat de President van den Raad van justitie, zitting hebbende in de vergadering der Hooge Regering, bevoegd was een concluderende stem uit te brengen over »d'approbatie of disapprobatie der »doodvonnissen van Schepenen, als die van alle crimineele »vonnissen, van Java's Oostkust en Bantam ofte andere »comptoiren ten dien eynde overgesonden werdende."*

Die President mogt zich echter van stemmen onthouden, »wanneer de saken daar na geconstitueerd bevind, dat in der »tyd, 't zy door appel ofte andersints, voor den Agtb. Raad »van justitie deses casteels ter decisie souden kunnen komen." Zie ook 1 November 1709.

18 December. *Bepaling, dat Opper-kooplieden, die niet gedeporteerd, noch formeel uit Compagnie's dienst ontslagen, maar »eenelijk van dese of gene commissie »of bediening, schoon ook met eenig ongenoegen of »by weege van correctie, met stilstand van gagie" ontslagen waren, hunne kwaliteit van Compagnie's dienaar behielden en »gevolgelyk ook, benevens derselver »lyfeygenen, bleven sorteeren onder den Raad van »justitie deses casteels."*

$\frac{22}{31}$ December. *Gangbaar verklaring van halve duiten »tegens twee in een duyt ofte agt in een stuyver."*

Deze muntsoort, welke in 1748 uit Nederland ontboden en in December 1750 te Batavia aangebragt was, werd ingevoerd »tot gerief van den armen ingeseten, insonderheyt ten platten »lande."

29 December. ***Vernieuwing van de plakaten tegen het afsteken van vuurwerk, enz.***

Zie bij 24 December 1714, 28 December 1729, 14 December 1743 en 29 Januarij. 1748,

31 December. ***Regeling van het aantal, enz. der suikermolens op Java.***

Het aantal dier fabrieken werd bepaald:

voor het	koningrijk Jakatra	op	80
»	Java's oostkust	»	11
»	Cheribon	»	5
»	Bantam	»	4

De oprigting en het laten malen van meer molens zoude voor elken molen gestraft worden met eene boete van 500 rijksdaalders.

Wijders nam de Regering ten aanzien van die molens nog de volgende besluiten:

Insgelyx is verstaan Heemraden deser stads ommelanden, voor zo verre de molens, in de selve gelegen, betreft, te recommandeeren, niet alleen met de vereischte oplettentheid en zorgvuldigheid alles gade te slaan, wat den voortgank van het werk in de zuykermolens kan schaden en baten, ten eynde het eerste uyt den weg te ruymen en het andere met yver te bevorderen, mitsgaders als bevorens een accuraat register van deselve en de namen der eygenaars ofte geprivilegeerde personen te doen houden en effen stellen, maar ook teffens goede toesigt te gebruyken, dat gene ongeprivilegeerde molens aangelegt werden en dat degene, die privilegie verkregen hebben, zig daar van werkelyk bedienen door molens aan te leggen en, aangelegt zynde, in staat van gebruyk te brengen met het uyteynde van het jaar 1751, waartoe zy gehouden zullen wesen sub poene van verval, ten ware voldoende redenen van langer tardance quamen te geven, waarover dese regering zal oordeelen.

Belangende de zuykermolens op Javas Oostcust en Cheribon

is verstaan de ministers aan te schryven, dat de twee, die er boven het voorsz. getal, volgens het geresolveerde aan dese tafel onder de gehoudene besoignes over de zaken van Javas Oostcust op den 11en April en 16 December 1749, aldaer en de drie, welke er boven de vyf op Cheribon zyn, nog het eerste jaar of twee te laten malen, dog vooral niet te permitteeren, dat er nieuwe aangelegt ofte van d'oude boven het voorsz. bepaalde getal van dertien en agt voor de eerste twee jaren en van elff en vyf voor het vervolg gebruyk gemaakt werde; mitsgaders de ministers ten eerstgem. comptoire ook aan te schryven, dat die, welke thans in het district van Batang bevonden werden, zullen moeten gepreferecrt blyven, also dat district het beste zuyker riet geeft.

Alverder is verstaan de bediendens op Bantam te gelasten mede zorge te dragen, dat binnen den omtrek van dat ryk niet meer dan de thans aan de gang zynde vier molens komen te malen, en voortaan wel te letten, dat van daar geen zuyker werde vervoert, als alleen direct naar dese hoofdplaatse, op een speciale pas, door den commandeur daartoe telkens te verleenen.

En vermits de Compe, uytwysens de voor geinsereerde consideratien van den heere Gouverneur Generaal, zeer daaraan gelegen legt, dat het werk aan de zuykermolens hebbe en behoude een onverhinderden voortgank, is ook goedgevonden en verstaan de respective collegien van justitie alhier t'ordonneeren voortaan geen arrest te verleenen op zuykermolens gereetschappen, riet of andere dingen, noodwendig tot het malen van zuyker benodigt, wel verstaande, dat egter de zuykermolens maalgereetschappen en dies toebehoren als bevorens zullen mogen verhypoteecqueerd ofte verpand en per executie verkogt werden, gelyk mede het zuykerriet, mits dat de verpanding van dien door de huurders van molens niet gedaan werde als op uytdrukkelyk consent van den eygenaar der molens, tot de welke het zuykerriet gehoort, by manquement van dewelke geen regt zal mogen gedaan werden op zodanige verpandingen, na dato van het te publiceerene placcaat geschied.

Ter bereiking van het voorsz. oogmerk is mede niet ondienstig g'oordeelt en oversulx goedgevonden en verstaan de respective officieren van justitie te gelasten de zuykermolens, zo veel immers mogelyk is, vry te laten van de lastige, occasie tot vexatien gevende en voor haar selfs gevaarlyke visitatien door geweldigers en caffers of swarte geregts dienaars, en de laatste nooyt alleen daartoe t'employeeren, te meer vermits hier op ook ten dele applicabel zyn de motiven, die dese regeering ter sessie van den 5^en^ December 1707 gepermoveert hebben [te verbieden] d'entrance der inlandse campongs en alle bemoeyenisse met deselve aan de substituten der officieren van de justitie, en vooral aan de caffers, buyten publicque moorden ofte andere schielyke misdaden van belang, ten zy met voorkennisse, zo wel van de hoofden der campongs, als van hunne officieren.

Ook is conform den voorstel van zyn Edelheid verstaan om de zuykermolens, zo veel doenlyk, te houden buyten gebrek aan brandhout, nog by het te publiceerene placcaat aan een iegelyk, wie het ook zoude mogen weesen, t'interdiceeren het branden van houtskolen op landen, die binnen ses uuren gaans omtrend een zuykermolen aan rivieren gelegen zyn, dog zulx, des versogt werdende, wel te permitteeren in het Mojangse houtbosch, mits zig by den posthouder te Tsampia voorsiende van een licentie briefje of pas by elken afbreng, mitsgaders daarentegen ook te verbieden het afbrengen van brandhout langs de Mokervaart voor by de post Ankee en langs de rivier Tangerang voor by de post de Qual, alsmede in de wel gelegene bosschen gaga te maken of planten, dan wel tipar te zayen, dat is het afbranden van bosschen om op dies assche pady of ryst te planten en het zaayen van dien in de bosschen, als beyde seer schadelyk, waar van gecommitteerde Heemraden of buurtmeesters om de ses maanden speciale inspectie zullen moeten neemen en nopens derselver bevinding aan hun collegie schriftelyk rapport doen; voorts nog aan Heemraden te demandeeren d'eygenaars der suykermolens te persuadeeren en aan te moedigen om op eygene landen om-

trent deselve bosschen aan te planten van jarige tacken, waartoe sommige soorten van boomen bequaam zyn.

Van gelyken is verstaan aan den inlander bewesten de rivier boven de post Tangerang te permitteeren om op het land, in A°. 1747 door den Sultan van Bantam by contract aan de Comp. afgestaan, hout te mogen kappen, mits betalend een ryxd. voor yder roede, ten behoeve van de Comp[e]., aan den commandeerende officier op gemelde veldschans, die daar van collecteur zal weesen.

Tot comoditeit van de coloniers in den afbreng van de zuyker en andere producten is alverder besloten tegens de maand Juny naastkomende de Mokervaart onder het opsigt van Heemraden wat vaarbaarder te maken door het gelyk kappen van d'ergste klippen, mits d'onkosten door d'eygenaars der molens en landeryen, die daar van het gebruyk hebben, mede gedragen werden.

Mits het gebrek, dat de zuyker molens veeltyds aan de nodige werklieden hebben, is ook verstaan deselve telkens, als het versogt werd, te favoriseeren met een pas of voorschryvens aan de ministers op Javas Oostcust, ten einde aan de wervers, welke zy derwaarts zenden om werklieden, die genaamt werden boeyangs of vrye gezellen, de behulpsame hand te bieden

31 December. *Voorschriften nopens borgtogten.*

Op dezen datum is aan de gemeente bekend gemaakt het bepaalde op 10 Julij 1750, vermeld op bladz. 712 van deel V.

31 December. *Goedkeuring van een »compendium der »voornaamste Javasche wetten.*

Dit wetboek draagt ten titel: Compendium der voornaamste Javasche wetten, nauwkeurig getrokken uit het Mahometaansche wet-boek, Mogharaer, en, so veel mogelyk, met het Goddelyke, natuurlyke en borger-regt sodanig samen gebragt,

dat daarna, ongekrenkt de Javasche gewoontens en gebruykelykheden, den Samarangschen landraad over de onderdaanen van 's Comp[s] landen en districten regt en justitie soude kunnen oeffenen en de crimineele zaken so als de civile behandelen.

Het luidt overigens, als volgt:

Art. I.

1. Alle Gods lasteraars, roekeloose en valsche sweerders, die sulx uit quade gewoonte doen, sullen, so wel als die geenen, die God, haren schepper en beheerscher aller dingen, verwerpen en andere goden van hout, steen, koper of andere stoffe maken, dienen en aanbidden, voor de eerste keer door de priesteren in de tempelen by openbare godsdienst publicq moeten gereprocheert werden;

voor de tweede keer sullen desulke in het publiek strengelyk gegeesselt en voor ses weeken vastgezet werden, en

voor de derde keer sal het regt desulke booswigten een stuk van de tong door de beul moeten laten afkappen; dog, wanneer dit feyt met voorbedagtheid, gezonde zinnen en opzet geperpetreert werd, sal den delinquant ten eersten de straffe evengemeld ondergaan moeten en alle zyne goederen geconfisqueert werden.

2. Alle Mahometanen, die de propheten verwerpen, lasteren en veragten, zullen gebannen en alle hare goederen geconfisqueert werden.

Art. II.

Gequeste Majesteit.

1. Die zyn wettig souverain of overigheid moorddadig soekt of tragt iets quaads toe te brengen, op wat manier en hoe het ook is, zal ter dood veroordeelt en gestranguleert moeten werden, dies kop, tot een afschrik van andere, op een staak gesteld en het doode lichaam, aan stukken gescheurt zynde, den vogelen ten prooye gegeven, met confiscatie van alle zyne goederen.

2. Den geene, die tegens zyn wettige souverain of overig-

heid de wapens opvat en dezelve lastert, zal sonder onderscheid van perzoon met de dood gestraft werden; dog de zulke, dewelke bekennen daar over berouw te hebben en over haar begaan misdaad pardon komen te verzoeken en obtineeren, zullen eenelyk als trouwlooze gehandelt en haar eer-ampten benomen werden.

3. Die de gestatueerde ordres van zynen souverain of wettige overigheid wederlegt en quaade explicatien daarop maakt, zullen de hairen en beide de lippen afgesneden en zyne goederen geconfisquert werden.

4. Die de ordonnantien en publique placcaten, op ordre van den souverain of hooge overigheid geaffigeerd, afscheurt, zal de eene hand afgekapt worden, hetzy ook om wat reede het is of ten wiens verzoeke hy dit heeft gedaan.

Art. III.

Pligt en dienstbaarheid.

1. Alle de geenen, die zig in het observeeren der hoge ordres van de overigheid traag en nalatig gedragen, zullen voor de eerste keer, na proportie van haar eer-ampten en inkomsten, met een geldboete gestraft werden;

voor de tweede keer zal de boete moeten verdubbelen en voor de derde keer zullen dezulke als ongehoorzaame gehandelt en uit haare bedieningen gezet werden, dog daaronder moeten niet begrepen werden dezulke, die de ordres moetwillig verwerpen en van de hand wyzen, welke ter eerster instantie de straffe des doods onderworpen zyn.

2. Die van een muyteling kennisse draagt en de zulke, die tegens haaren souverain of overigheid iets quaads willen onderneemen, niet aangeeft, zal het linker-oor en het hair afgesneden en uit het land gejaagt werden; dog, zo hy zamengestemt en geraadpleegt heeft met het voormeld boos gezelschap, zal hy, zo wel als de andere booswigten, met bannissement, afsnydinge van het hair, beyde de ooren en de onderste lip gestraft moeten werden; daar en tegen de zulken, die dat aangeeft, zullen een premie genieten en ook, na maate die zaak is, met een eerpost begiftigt werden.

Art. IV.

Kerken-roof

1. Kerkenroof en blamie der priesters zal met een bannissement gestraft werden, als de diefstal de somma van een quart dinar of drie ropyen niet surmonteert, anders het eerste feyt met de dood; en wanneer iemand een priester in de kerk of op het kerkhof komt te slaan zonder reeden, zal hem, omdat hy een Godshuys besmet, de eene hand afgekapt werden; dog, zo het geschied in cas van wering of op een andere plaatse, als voormeld, zal het aangemerkt worden als een particuliere disput en daar over naar billijkheid moeten gevonnist werden.

Art. V.

Graven-schendinge.

1. Die de graven komt te besteelen, doode lichaamen daaruyt te haalen en die te mishandelen, zal op die plaats, daar hy het feyt bedreven heeft, drie dagen agter den anderen strengelyk gegeesselt en voorts voor zes weken vast gezet werden.

Art. VI.

Op het stuk van moord en doodslag.

1. Een man, die zyn vrouw, of de vrouw haar man, om het leeven brengt, het zy in haastigheid of met voordagt, met een piek, kris, snaphaan of eenig andere moord-geweer, is de dood straffe onderworpen.

2. De ouders, die haare kinderen komen om het leven te brengen, zullen met de dood gestraft werden: en zo ook de kinderen, die haar ouders vermoorden.

3. Zullen met de dood gestraft werden alle de geene, die een ander dwingen om iemand om het leven te brengen; dog, zo het den dader of den tot die doodslag gedwongene niet zelfs ten eersten komt aan te geven, is hy de straffe des doods onderworpen.

4. Ook zijn alle de zulke de straffe des doods onderworpen, die een ander zodanig quetsen, dat hy daarvan komt te sterven; dog, zo de doodslag begaan is met een kleyn instrument, als

by exempel een chiambok, riet, etc., waarmede natuurlyker wijze geen doodslag kan begaan worden, zal dit als dan by den regter in consideratie moeten komen en de proceduure tegens zo een delinquant na de omstandigheden en bevindinge moeten voortgezet worden.

5. Dog deeze consideratie zal geen plaats hebben omtrent alle de geene, die iemand met een naalde op een plaats van het lichaam, voornamentlyk in de strot, hals en hersenpan, zodanig steeken, dat hy daarvan komt te sterven; en de zulke moeten met de dood gestraft werden; ook

6. Alle de geenen, die iemand door vergift om het leven laten brengen, en ook de zulke, die een kind of een dwaas mensch met vergift van kant helpen.

7. Die een ander in de rivier ofte ondiep-water instoot en den ingestotene, die zig daar uit gemakkelyk hadde kunnen helpen, dus moetwillig komt te verdrinken, moet als een ongeluk aangemerkt en den daader eenelyk aan den lyve over zyn onvoorzigtig gedrag gestraft of een boete opgelegt werden.

8. Die iemand, die niet swemmen kan, of een, die gebonden of die gebrekkelyk is, in het diep water komt in te stooten, dat daar komt in te smooren, is de straffe des doods onderworpen.

9. Ook den geenen, die een sulken, die swemmen kan, in het water stoot en dat die door sterke stroom en harde wind, die hem beletten konnen te landen, komt te verdrinken.

10. In tegen zal den geenen, die iemand in het vuur stoot en den ingestootene blijft er inleggen, schoon hy den brand kan ontlopen, en verbrand, sal eenelyk aan den lyve gestraft of een boete opgelegt werden.

11. Die iemand in een put stoot en den ingestotene komt van den val te sterven, zal met de dood gestraft werden.

12. Ook den geene, die iemand in het water stoot, en dat den ingestotene van een crocodil of ander zee-gedierte werd omgebragt.

13. Wanneer twee minderjarige te zamen zyn en den oudste van de twee commandeert den ander om iemand te dooden, zo zal den jongsten met een kinderlijke kastydinge

en bannissement en den oudsten, zo boven de 14 jaren is, met de dood gestraft werden.

14. Wanneer een bejaard persoon een minderjarig kind of jongeling commandeert en aanvoert om een ander te vermoorden, zo zal by den regter in overweginge genomen werden, of het kind wel zoo veel kennisse bezit om het goede van het quade te kunnen onderscheiden, en werd dan na bevinding van den regter geoordeelt; dog, die zulx heeft geordonneert, werd met de dood gestraft.

15. Alle ongelukkige en wezentlyk met geen voorbedagtheid en by geval begaane doodslagen zullen geen doodstraffe onderworpen zijn en met een straffe aan den lyve of een boete van 500 rd^s. gestraft werden.

16. Den geenen, die iemand dwingt om zyn zelven om hals te brengen, zal, zo het bewezen kan werden, met de dood gestraft worden.

17. Die een doodslag of anders iets quaads heeft begaan en uit vrees de vlugt genomen, dog naderhand, op goede beloften en parool van vergevinge wederom gekomen zynde, zal geen leed moeten gedaan werden en hy zal alleen gehouden zyn om de op dat feyt, het geen hy begaan heeft, staande boete te betalen.

18. Een gek mensch of kind, die een doodslag begaat, zal niet ter dood veroordeelt, maar de eerste vast gezet en den andere, strengelyk gegeesselt zynde, den priesteren moeten overgegeven werden tot een betere onderwijzinge.

19. Een dronkaart, een manslag begaande, zal met de dood gestraft worden.

20. Een openbaare amok-spoeger zal, het zy ook om wat reden en schoon hy ook op een ofte andere wyze verhindert is om zijn boos en desperaat voorneemen uit te voeren, met de dood gestraft en, tot afschrik van andere, met de beenen aan den galg gehangen werden.

21. Die tweemaal met een piek, etc. op iemand steekt en is maar eens geraakt, dat het een wond is, werd met de dood gestraft.

22. Den geene, die een andere heeft gequest, en den gekwetsten neemt vergift en smyt het in de wonde, dat hy er van sterft, zo zal den geenen, die hem heeft gequest, aan den lyve of met geldboete gestraft werden, gereekend een halve doodslag.

23. Alle, die na iemand steeken of schieten en het is niet raak, zullen vry van de doodstraffe zijn en eenelyk aan den lyve en met een geldboete moeten gestraft werden.

24. Een vry perzoon, die zyns gelijke de hand afkapt, werd met de dood gestraft; en zo mede de slaven, de een den ander de handen afkappende; dog

25. Een vry perzoon, een slaaf de hand afkappende, zal met de geesseling en geldboete werden gestraft.

26. Die een in het aangezigt en op het hoofd steekt, kapt, etc., dat het gebeente of de herssens gequest zyn, moet sterven, schoon de wond niet dodelyk is en den gequesten opkomt; in tegen

27. Komt met de straffen aan den lyve of geld boete vry, die iemand slaat of stoot, dat er een arm, been, hand, etc. uit het lid raakt, zonder eenige openinge of wonde.

28. Den geene, die een ander armen, beenen of wat plaats het is aan het lichaam quest, het gebeente in stukken slaat, werd met een geesseling en geldboete en niet met de dood gestraft, alwaar het een wond in de buyk.

29. Zullen mede aan den lyve, ja zelfs met de dood gestraft werden alle de geene, die iemand een stuk van de neus, ooren of mannelykheid afsnyden of kappen, etc., als mede die iemand zyn oog uitstoot (met boos opzet).

30. Geen straffe of geldboete zal opgelegt werden de geene, die iemand op de handen, aan de kneukels, binnen in de handen, de leden van de vingers, etc. quetsen, maar zyn vry met het meesterloon te betalen.

31. Zullen aan lyve en met geldboete gestraft werden alle de geene, die iemand een wond in het hoofd slaan, dat teffens het gebeente gequest is door de slag.

32. Den geenen, die een in den arm kapt en herhaalt de

slag weder en kapt hem de arm af, werd .mede zyn arm afgekapt en moet daar en boven voor de eerste kap, die hy heeft gedaan, het geen niet meer als een wonde is geweest, een boete volgens goedvinden van den regter [betalen], een wonde toegebragt of aan den lyve gestraft [worden].

33. Wanneer er iemand een wond in het hoofd slaat of steekt, waar door den gequesten een letsel aan de oogen komt te houden, als stick- of byziende, zo moet den ander, die zulks heeft veroorzaakt, lyfstraf ondergaan en een boete buitendien betalen, voor dat hy den gequesten zyn oogen heeft bedorven.

34. Zo een personagie van een groote rang weegens een begaane doodslag gepardonneerd en niet ter dood, schoon veroordeelt zynde, gebragt werd, moet voor zijn straf betalen 1000 goud geld of 12000 derhams zilvere specie.

35. Die een vrouw quetsen, zullen in geld boete geslagen werden en die zal maar half zo groot mogen wesen, als een boete over quetsure van een man.

36. Alle de geene, die een perzoon komt te quetsen, zonder dat het been is geblesseerd of geraakt aan het hoofd in het gesigt, zal aan den lyve gestraft en een geld boete moeten opgelegt werden, groot 25 rd^s; en 50 rd^s Spaans, als het gebeente gequest is.

37. Die iemand slaat of snyd een arm uit het lid, moet aan den lyve gestraft werden en 25 realen Spaans boete geld betalen.

38. Alle de geene, die iemand op het hoofd slaan, steeken, kappen, etc., dat het verlies van de herssens kan gezien worden, moeten voor zodanig een wonde betalen 50 Spaanse realen en aan den lyve gestraft werden.

39. Die iemand een kleine wonde, daar het bloed uitkomt en het vleesch kan gezien worden, toebrengt, komt vry met maar alleenlyk het meesterloon te betalen en een kleine geld boete, vermits het geen dood wond is.

40. Zal ook met alle de geene gehandelt moeten werden, die iemand een quetsuur aan het lichaam toebrengen, daar het geen dodelyke plaats is.

41. Alle de geene, die iemand onvoorsigtig in de oogen slaan of stooten, dat hy daar van blind komt te worden, moeten voor een boete aan geld betalen 500 realen, en voor een oog 50 realen; en net zo veel, wanneer de geenen, die zyn twee oogen gequest zyn, door het eene oog nog eenigzints kan zien.

42. Zullen aan den lyve gestraft werden en aan boete moeten betalen 500 Spaanse realen alle de geene, die iemand alle vier de leeden, onder en boven, te gelyk van de oogen afkappen; en voor twee de helfte, en voor een lid 125 rd' Spaans.

43. Het zelfde regt, als hier zo even van de oogen leeden vermeld staat, zal ook uytgevoerd werden omtrent den geene, die een blind perzoon de vier, twee en een ooge-lid komen af te kappen.

44. Wanneer iemand gequest werd in het weeke der scheiding van de neus, het vleesch van de neus-gaten, aan weerskanten, dat het vleesch door het quetsen of verderf, dat er naderhand aankomt, komt af te vallen of ten eersten werd afgekapt, moeten, buiten de lyfstraffe, voor boete betalen 500 Spaanse realen; ook zo alle beide neusgaten met de scheidinge te gelyk werden afgehouden; voor een neusgat een derde, voor het middendeel ook een derde, voor het ander neus-gat ook een derde, maakt 500 Spaanse realen.

45. De gelyke straffe van boete zyn mede onderworpen alle de geene, die een ander de twee lippen afkappen, en moeten 300 Spaanse realen betalen; en voor een 250 realen Spaans.

46. Moeten mede voor boete betalen alle de geene, die iemand het aangesigt aan weerskanten te gelyk open kappen tot onder de kin 500 Spaanse realen en aan een zyde van het gesigt 50 Spaanse realen; en, als het heele gesigt onder en boven is geschonden, mede 500 realen Spaans.

47. Den geenen, die een ander de tonge afkappen, het zy ook een stom mensch, moet voor zijne begaane misslag aan den lyve gestraft werden en mede 500 realen Spaans boete

betalen, zonder tegen zeggen; en zo mede hetzelfde de geene, die een kleyn of nog suygend kind de tonge afkappen of snyden.

48. Die iemand een tand uit de mond slaat, moet dusdanig ook of aan den lyve gestraft werden en daar en boven aan boete 25 Spaanse realen betalen; en voor twee tanden 50 en zo vervolgens, hoe meer tanden hoe meer boete; maar, wanneer het maar een stuk van een tand is, werd by den regter sulx dan in overweginge genomen; en, wanneer de tand maar scheef of op zyde staat, sonder gebroken te zyn, moet den geenen, die sulx heeft gedaan, het meesterloon betalen.

49. Het is mede hetzelfde met de geene, die iemand een tand uit de mond slaan, schoon van te vooren al los heeft gestaan; en moeten voor boete mede 25 Spaanse realen betalen; en meer tanden meer boete, als voren gezegt.

50. Alle, die een ander een tand, die los in de mond staat, door quaadheid als anderzints uyt de mond trekt, moet een correctie ondergaan en het meesterloon betalen, zo het den geenen, die de tand heeft verlooren, hebben wil.

51. Den geenen, die een bejaart perzoon een tand uittrekt zal daarvoor in de boete beslagen werden.

52. Moeten aan den lyve gestraft werden en voor boete betalen 100 Spaanse realen alle de geene, die een ander een lid van de vinger afkappen of snyden; en dat voor elke lid zo veel, behalven voor een lid van de duim, waar voor vyf ontos of 500 Spaanse realen zullen betaalt werden.

53. Zullen met de dood gestraft werden en mogen, die een ander regt agter tusschen de billen inkappen, door het gebeente, fondament of, voor vrouws-perzoon, de schaamte afsnyden, en

54. Alle de geene, die een vrouws-perzoon de tepels van de borsten afsnyden, moeten voor boete betalen 250 realen Spaans; en van een mans-perzoon kan men voldoen met de halve boete en beide de geledene pijn en smerte en meesterloon te betalen.

55. Moeten strengelyk aan den lyve gestraft werden en

de boete van 500 Spaanse realen betalen alle, die een ander slaan op het hoofd, lichaam, etc., en die slag (of meer slagen, is het zelfde) heeft veroorzaakt, als dat die perzoon zyn verstand heeft verlooren.

56. Alle de Mahometanen, die een of meer perzoonen komen te dooden, en den doodslager komt tot geen confessie en kan hem ook niet werden bewezen met getuigen, zo werd hem door den regter den eed afgevordert en, die vyftigmaal agter den anderen gedaan hebbende, is vry; dog, zo hy wegens de omstandigheden suspect gehouden werd, zal hy verbannen worden.

57. Voor alle de geenen, die buiten in een dorp of negory dood gevonden werden, zyn de naaste buuren, nevens den dorphoofd, daar voor aanspreekelyk en gehouden reeden en bewys te geeven van de begaane doodslag; en, dat niet kunnende doen, zal die zelve, schoon onschuldig, wegens haar onoplettentheid een geld boete moeten opgelegt werden

Art. VII.

Overspel.

1. Alle de geene, die wezentlyk in overspel bevonden worden, zyn, na zulx door vier getuigen is bewezen worden, de doodstraf onderworpen, te weeten in zo verre, dat een wettelijk gehuwden man met een wettig gehuwde vrouw overspel hadde bedreven.

2. Maar het overspel gecommitteerd zynde van een egte man met een ongehuwde vrouw, zal de voorschr. man voor de eerste keer voor zes weeken vastgezet en daar en boven gecondemneert werden in een boete van 50 dinars, en daar naar meer daarin delinqueerende, met eeuwig bannissement en een geld-boete van 100 dinars.

3. De ongehuwde vrouw, die het overspel hadde begaan, zal voor de eerste maal strengelijk gegeesselt en voor zes weeken vastgezet werden; en, indien zy na dezen meer op zo een feyt betrapt werd, zal zy, wederom gegeesselt zynde, met een bannissement van tien jaren gestraft werden.

4. Wanneer een ongehuwde man met een egte vrouw

overspel bedryft, zal hy voor de eerste keer met een geldboete van 50 dinars en voor de tweede keer daar en boven met een bannissement van zes jaren gestraft werden en de voorschr. vrouw zal, strengelijk gegeesselt zynde, voor tyd van haar leven gebannen worden.

5. Die in overspel werd bevonden en werd gedood van een ander, zo zal den geenen, die zulx heeft gedaan, wederom gedood werden, om dat zulx den man van de vrouw alleen toekomt, maar geen ander, om den overspeelder te dooden,

6. Een jongen en een meisje, beide nog maagt zynde, en werden door vier getuigen te gelyk bevonden, als dat zy met malkander hoererye hadden gepleegt en zulx wel hebben gezien, of zo word den jongeling, zo wel als de jonge dogter, ieder dan met hondert slagen gestraft, de ouders of voogden van die beyde in boete beslagen en de delinquanten vervolgens beyde voor een jaar verbannen.

7. Wanneer een man zijn vrouw onschuldig betigt met overspel, werd gestraft met 80 slagen en een geld-boete; dog slaven met slaven komen vry alleen met 40 slagen.

Art. VIII.

Van het huwelyk.

1. Volgens de Mahometaanse wetten is de man gepermitteerd vier vrouwen wettig te trouwen, dog mogen niet zyn susters, het zy volle of halve van dezelve, nog zyn schoonmoeder of moeyen, zo wel van de vader als moeders kant, veel min zyn eigen dogters; want het huwelyk in de regte linie is ten eenemaal verboden.

2. Wanneer iemand zig in den egten staat wil begeven en nog geen sestien jaren oud is, het zy man of vrouw, moet daartoe eerst consent van zyn ouders of voogden vragen; en een van beide wederom willende scheyden, is verpligt bevorens het huwelyks-goed, by het trouwen belooft, te voldoen.

3. Iemand zig zo verlopende, dat boven het toegestaane getal egte vrouwen nog andere trouwt, zal voor de eerste

maal door den priester in den tempel berispt worden en een geld boete opgelègt van 20 dinars: voor de tweede maal uit zyne bedieninge gesteld en geboet in de somma van 50 dinars; en voor de derde maal opgelegt de boete van 100 dinars en uit den lande gebannen.

Art. IX.

Dieverye.

1. Die een Mahometaan, dat een vry mensch is, komt te verkopen, zal als een menschen dief moeten aangemerkt en, strengelyk gegeesselt zynde, in een boete van 25 dinars, van 12 ropias ieder, beslagen werden, al was de verkogte zyn eygen kind geweest.

2. Dog die zodanig een vry mensch komt te steelen met intentie om het buiten 's lands te vervoeren en te verkopen, zal met de dood gestraft werden.

3. Als een dief zyn eigen dieverye bekent of door getuigen werd bewaarheid, werd hem de regter hand afgekapt, als hy maar het bedragen van een quart dinar heeft gestoolen of, als zy met haar twee zo veel steelen, moeten alle beyde ieder een hand verliesen.

4. Wanneer vier perzoonen alle de goederen, die zy te zamen hebben gebragt, by een van haar vieren in huis bergen en die het in huis heeft, komt er maar zo veel, als voor is aangehaalt, aan te verminderen, eer dat de goederen zyn gedeelt, werd de hand afgekapt en hy als een dief aangemerkt.

5. De geene, die een muur of pagger doorbreken en werden binnen op de plaats betrapt met goederen by haar, die zy hebben gestoolen, zal de regter-hand afgekapt werden.

6. Alle, die voor de tweede maal werden betrapt op dieverye, werden de linker-voet afgekapt; de derde keer de linker-hand.

7. Werden de regter-hand en de linker-voet afgekapt, die iemand maar de waardye van een quart dinar op de wegen ontroven; en voor de tweede maal de linker-hand en regter-voet.

8. Zo iemand vermoorden, moeten zy zonder tegen zeggen sterven; en van sulke straat schenders zullen de koppen, na dat zy geregt zyn, op een staak gesteld werden, tot afschrik van andere.

9. Die iemand voorsettelyk zyn huis komt in de brand te steeken, zal aangemerkt worden als een rover van een ander mans goederen, schoon die door het vuur niet verteert zyn, en zal strengelyk gegeesselt en de regter-hand afgekapt werden.

10. En dusdanig ook gestraft werden een buffel dief en de zulke, die meer als een buffel heeft gestoolen.

11. In tegen, die een buffel, koebeest, schaap, bock of een paard komt te steelen, zal voor de eerste keer strengelyk gegeesselt worden op de plaats, daar hy het feyt bedreven heeft, en den eygenaar zyn goed wederom moeten geven; dog voor de tweede keer op dieverye betrapt zynde, zal hy als voorm. moeten gestraft werden.

12, Alle de pady- en aard-vrugten-dieven zullen strengelyk gegeesselt en het hair afgesneden werden; en zo

13. Zullen ook gestraft worden alle de geenen, die gansen, eendvogels, hoenders en ander pluymvee van andere komen te ontvreemden.

Art. X.

1. Valsche munters en publique overtreders van de hooge orders van de overigheid en bedrïegers van het land zullen strengelyk gegeesselt en eeuwig uit de landen gebannen, ook na de omstandigheden met de dood gestraft werden.

2. Zullende desulke en alle andere delinquanten, die tot er dood gecondemneert werden, op Samarang te regt gestelt moeten werden; dog alle de andere delinquanten zullen, tot afschrik van de andere, haar toegelegde straf ontvangen op die plaats, daar zy het feyt bedreven hebben, ten overstaan van den fiscaal en de jaxas van dat district.

Art. XI.

In cas van getuygenis.

1, Zonder confessie zal niemand mogen ter dood veroor-

deelt worden, ten waar hy door vier geloofwaardige getuigen van het bedreven feyt kan overtuygt werden.

2. Niemand, die bevorens met een delinquant in vyandschap heeft geleeft, bevorens quaad gedaan en met ondeugende menschen omgang gehad heeft, kan tot zyn nadeel getuigen en niemand tot desselfs voordeel van dies nabestaande en bloed vrienden.

3. Een vrouwen getuigenis is een halve getuigenis; en twee vrouwen maken uit een getuige.

4. Een valsche getuigen zal met de straf gestraft worden, die op het feyt, het geen hy den delinquant ten laste legt, staat en den delinquant, zo hy niet suspect is, komt vry, na dat hy tot dies suyveringe vyftigmaal den eed agter malkander heeft afgelegt.

5. Alle, die iemand valschelyk betigtigen, zullen als eerrovers met een gyseling gepunieerd werden.

6. Die eens door de justitie is afgestraft, de hand afgekapt en het hair afgesneden, kan geen getuigenis der waarheid geven.

7. Ook geen kind en onwys mensch; veel min zal men bevoegd zyn zulke afteneemen den eed: en ook de zulke, die de ouderdom van zestien jaren nog niet bereykt hebben.

Art. XII.

Testament.

1. Alle getuig-schriften, beloften en testamenten moeten in presentie van vier mans of agt vrouwen geschieden, welke dan effect sorteeren zullen.

2. Wanneer iemand zonder uiterste wil komt te sterven, zo devolveert de nalatenschap van desselfs goederen, die hem wezentlyk en niet den landheer toekomen, op desselfs nagelatene kinderen; en die niet zynde, op zyne ouderen; dog dezelve insgelyx manqueerende, aan den geenen, die den overledene het naast in den bloede bestaat.

3. Indien een huysvader komt te sterven, nalatende onmondige kinderen, staan dezelve onder de voogdye van hunne moeder en vaders broeder, die hunne goederen getrouwe-

lyk moeten administreeren en daar van, wanneer meerderjarig zyn, dat met de zestien jaren is, goede reekenschap moeten geeven; dog zal de vader by zyn testament ook andere voogden mogen kiesen.

4. Geen ouders mogen hare kinderen ontërven, nog kinderen haar ouders, alschoon dezelve tot de vyanden zyn overgelopen of ten zy teegens haar ouders zyn opgestaan of wel eenige diefstallen hebben geperpetreerd.

Art. XIII.

Van koop en verkoop.

Iemand een slaaf, paard, buffel, koebeest, schaap, bock, hoenders of eenige andere dingen verkogt hebbende, moet, zo dra het geld daar voor ontvangt, dezelve leeveren; en zo is ook insgelyks de koper verpligt prompte betaling te doen, ten zy het anders geconditioneerd was.

Art. XIV.

Schuldenaars.

Alle debiteurs zullen door het regt tot betalinge geconstringeert werden; en den geene, die, aan een anderen geld schuldig zynde, door zyn crediteur op de weg eenige hoon of smaad aangedaan werd, het zy met ontnemen van zyn kris, kleedje, neusdoek. etc., is hy van al zyn debet ontslagen en heeft niets te betalen, omdat den debiteur, zyn eigen regter willende wezen, de justitie ongelyk doet.

Art. XV.

Landraad op Samarang.

1. Dit collegie zal bestaan uit zeven der voornaamste Javaanse Regenten, onder praesidie van den Gouverneur, zullende den Regent van Samarang en die van Paccalongan altoos permanente leeden van dien raad, dog de andere ambulatoir en by de Hooge Indiasche Regeering kiesbaar zyn.

2. Dien raad, die uit de Europeesche dienaren een scriba en een Javaans secretaris, mitsgaders een fiscaal zal hebben, zal alle civile en crimineele saken tusschen Javaan en Javanen na de voorsch. Javaansche wetten moeten afdoen en regt

spreeken over alle de volkeren, in de landen en districten onder d'E. Comp^{s}. resorteerende.

3. Den president zal authoriteit hebben om de leeden van dien raad te convoceeren, zo dikwyls, als die saken het vereyschen en hem goed dunkt.

4. Van de voorschr. agt leeden zullen altoos seven present moeten zyn, als er iets gedisponeerd werd in het crimineele.

5. Alle voorvallende gemengde zaken tusschen een Javaan en een Europees of ook een Javaan en een overwaller of andere uytheemsche natie blyven onder het ressort van den Raad van justitie en gehooren tot die regtbank niet.

6. Dien raad zal telkens, vergadert zynde, de klagers en beklaegdens in persoon voor zig doen komen, derzelver klagten en verweringen, benevens de getuygenisse, onaangezien de ingewonne verklaringen, by monde aanhoren, dingtaal houden en na zulks ten eersten regt spreeken, zo wel in crimineele, als civile zaken.

7. Die regtbank zal niet bevoegt, nog gequalificeert zyn iemand van de delinquanten zonder speciale ordre van de Hooge Indiasche Regeering te regt te stellen en ten dien einde tot de approbatie aan de Hooge Regeering voormeld moeten overzenden alle crimineele, geslagen wordende vonnissen, waarop en alle andere, door dit collegie gedecerneerd wordende besluyten geen hooger beroep zal vallen, als by de Hooge Indiasche Regering voormeld.

8. Alle de crimineele vonnissen van dien raad zullen, so veel mogelyk, geëxecuteerd moeten worden op de plaatsen, daar de misdaden zyn begaan, dan wel ten minsten op den Passe-baan van den Regent van dat district, op dat het quaad door den afschrik der aanschouwers des te kragtiger werde gestuit.

9. In civile zaken zal door die regtbank de gecondemneerdens, na de uitsprake, de tyd van tien dagen verleend werden om aan het dictum van het vonnis te voldoen; en na verloop van die tyd zullen de gecondemneerdens, by gebreeke van dien, aanstonds met parate executie

tot het voldoen van de sententie geconstringeert moeten werden.

10. Alle confiscatie goederen zullen ten gelde gemaakt werden en ten voordeele komen van den Heere van den lande, zullende de penningen voornoemd, zo wel als de boetgelden, door den scriba van dat collegie bewaard werden; en, na korting der heel- en pyn-gelden, volgens sententie, waarby dat telkens moet gedecideert werden, zal van het overschot der laastgemelde contanten een quart dit collegie toevallen, waarvoor in der tyd een vergader-huis en het nodige tot die kamer kan aangekogt werden; een quart zal zyn ten behoeve van de ouderloose en arme weesen tot Samarang; een quart voor den officier van dien raad en een quart voor den scriba en Javaansche secretaris.

11. Laatstelyk zal dien raad gehouden wezen civile en crimineele rollen van de zaken, daarvoor gebragt wordende, te doen formeeren en copias dies jaarlyks aan Haar Hoog Edelhedens tot speculatie overzenden.

12. Den president en de leden van dit collegie, mitgaders fiscaal, scriba en secretaris, sullen de secreten deezer regtbank aan niemand openbaren moeten.

13. Den president en de leeden van den landraad zullen in cas van hun voorschr. ampt by verkiesinge de navolgende eed doen.

Eed voor den president en de leden van den landraad.

Ik belove en zwere de Doorlugtige Hoog Mogende Heeren Staten der vrye vereenigde Nederlanden, myne Souveraine, Zyn Hoogheid, den Heere Prince van Orange en Nassauw, Stadhouder, Gapitein en Admiraal Generaal, de Edele Groot Agtbare Heeren Bewindhebberen der Geoctroyeerde Nederlandsche Comp^e^. van Oost Indiën, Zyn Edelheid, den Heere Gouverneur Generaal en de Raden van India over derzelve staat in dezen landen, mitsgaders den Heere, Joän Andries baron van Hohendorff, Gouverneur en Directeur over de zaken, plaatsen en bediendens langs Java, gehouw en getrouw te

zullen wezen, het ampt van raad opregtelyk te bedienen, het regt en voordeel van de Generale Nederlandsche Comp^{e}. na behoren getrouwelyk voor te staan en te vervorderen, de secreta deezer kamer aan niemand te openbaren en voorts my zodanig in alles te gedragen, gelyk als een vroom, opregt en trouw raads persoon toestaat en betaamt, alles agtervolgens den Generalen Artikul- brief en de Placaten, by gemelde Comp^{e}., den Heere Gouverneur Generaal en de Raden van India beraamt ofte nog te beramen.

Art. XVI.

Ordre voor den fiscaal van den landraad.

1. Den fiscaal zal gehouden weezen, als officier en voorstander der justitie, te waaken, dat onder den volken van 's Comp^{e}. landen en districten ongekrenkt blyve het regt en de goede orde.

2. Alle contraventeurs en tegenstrevers van de goddelyke en natuurlyke wetten zal den fiscaal in regten hebben te convenieeren en voor deze regtbank te trekken, zonder aanzien van perzoonen.

3. Moord, doodslagen, huysbraak, brandstigting en wesmeer zyn delicten, hier maar al te gemeen, waartegen den fiscaal dus naarstiglyk zal hebben te waaken, op dat den zodanige en alle andere misdadigers, opgevat zynde. haar verdiende straffe kan toegelegt werden.

4. Van alle de zodanige en meer andere voorvallende delicten in de omliggende landen zal den fiscaal door de jaxsas der districten kennis gegeven werden; en hy zal gehouden zyn ten eersten aan den president verslag te doen, ten eynde de zodanige deliquanten opgeëyscht kunnen worden.

5. Op prive autoriteyt en zonder voorkennisse van den president zal hy niet bevoegt zyn iemand in de boeyen te zetten; en van de daarin rakende zal hy ten eersten informatie moeten nemen en verklaringe laten beleggen.

6. Op prive autoriteit en zonder voorkennisse van den president zal hy niet mogen eenige zakelykheden, hoe ge-

ring of onder wat naam die ook mogen wezen, aftemaken en niemand, zonder aanzien van perzoon, verschoonen of ten nadeele van de justitie colludeeren, op privatie van zyn bediening.

7. Hy zal ook niemand, die by hem klagtig komt vallen, mogen afwysen, maar den armen, zo wel als de ryke, regt doen.

8. Om giften en gaven zal den fiscaal niemand mogen voorstaan en te vreeden moeten weezen met het hem toegelegde uit de boetgelden.

9. Alle gemengde zaken tusschen een Europees en een Javaan of een Chinees en een Javaan of andere natie zyn van zyn departement niet en moet hy zig daarmede in het geheel niet bemoeyen, veel min die zaken hebben aftedoen, maar de klagers renvoyeeren aan den Europeese fiscaal, op poene, voor de eerste maal van vyftig Spaanse realen ten voordeelen van het weeshuis tot Samarang, voor de tweede maal hondert gelyke ryksd^{s}. ten voordeelen als boven.

10. Laastelyk zal den Javaansche fiscaal zig naauwkeurig hebben toeteleggen op de wetten, by het Compendium vervat, en volkomen kennisse daar van moeten dragen om, wanneer, het zy op ordre van den President en Raad of ambtshalven, eenige actie staat te institueerèn, den eysch by monde kort en bondig te konnen doen, met overlegginge der stukken en aanhaalinge der wetten, daartoe relatief; en zal voorts op het stuk van zyn bediening de volgende eed doen:

Eed voor den fiscaal van den Landraad.

Ik belove en sweere de Hoog Mogende Heeren Staten Generaal der vrye vereenigde Nederlanden, myne Souverainen, Zyne Hoogheid den Heere Prince van Orange en Nassauw, Stadhouder, Capitein en Admiraal Generaal, de Heeren Bewindhebberen der geoctroyeerde Nederlandsche Oost-Indische Comp^{e}., mitsgaders den Hoog Edelen Heere Gouverneur Generaal en de Raden van India gehouw ende getrouw te wezen, Haar Hoog Mogende regt, mitsgaders dat van d'E. Comp^{s},

getrouwelyk voor te staan ende na myn uitterste vermogen en beste verstand zal helpen bevorderen, dat goede en opregte justitie aan allen en een iegelyken. die zulks verzoeken, geadministreerd mag worden, zonder oogluiking, haat of gunst van iemand; dat ik alle zaken. naar myn beste wetenschap en kennisse, den regter ter goeder trouwe zal te kennen geeven, mitsgaders in dezelve handelen en procedeeren, zo als in conscientie en na regten bevinden zal te behooren; dat ik niemand eenige concussie, extorsie, overlast ofte geweld doen en zal, nogte gedogen by myne dienaars gedaan te worden; dat ik over eenige delicten met niemand composeeren of verdragen zal, ten waare met kennisse van de overheid ofte over kleine breuken, van welke sulx by placcaten toegelaten is; dat ik de secreten des kamers aan niemand openbaren zal, als een goed ende opregt officier van justitie toestaat ende betaamt.

Art. XVII.

Ordre voor den gesw. scriba en

Javaanse secretaris.

1. Den scriba, nevens den Javaans secretaris, zullen gehouden wezen alle zaken, voor dezelve vallende, praeciselyk te noteeren, om daar na behoorlyk het besluyt te kunnen opmaken.

2. Zy zullen verpligt zyn twee distincte rollen te houden, een tot civiele en een tot crimineele processen, en twee distincte sententie boeken, op dat de crimineele en civiele zaken niet onder malkander komen te lopen.

3. By convocatie van den Landraad zullen de zelve altyd de eerste in de vergader zaal moeten weezen, om den President te adverteeren van het geen te doen zal zyn.

4. Den scriba zal alle de proces en andere papieren, tot den Landraad betrekkelyk, in zyne bewaringe hebben.

5. Ook mede alle geconfisqueerde goederen en boetgelden en blyven gehouden de goederen met voorkennisse van den

President by publieke vendutie ten gelde te maken en van deze penningen, zo wel als de boetgelden, een pertinent boek houden.

6. Beyde, secretaris en scriba, zullen zich voorts in alles gehouw en getrouw, mitsgaders by belegging der verklaringen, daarby zy altoos present moeten zyn, naarstig moeten gedragen.

7. Zy zullen beyde uit alle de boetgelden een quart voor haar aandeel hebben en dat bedragen onder haar in twee gelyke portien moeten verdeelen.

8. Laatstelyk zullen de scriba en secretaris by het aanvaarden van hunne bedieningen den volgenden eed doen:

Eed voor den scriba en secretaris

van den Landraad.

Ik belove en sweere de Doorlugtige Hoog Mogende Heeren Staten Generaal der vrye vereenigde Nederlanden, myne Souverainen, Zyn Hoogheid den Heere Prince van Orange en Nassouw, Stadhouder, Capitein en Admiraal Generaal, de Edele Groot Agtbare Heeren Bewindhebberen der geoctroyeerde Nederlandsche Comps. van Oost-India, Zyn Edelheid, den Heere Gouverneur Generaal en de Raden van India over derzelver staat in deze landen, mitsgaders den Agtbare Heer Joan Andries Baron van Hohendorff, Gouverneur en Directeur op en langs Java's Noord Oost Cust nevens den Raad gehouw en getrouw te zullen weezen, dit ampt van scriba van den Landraad opregtelyk te bedienen, het regt en voordeel van de Generale Comps. na behooren getrouwelyk voor te staan en te vorderen, de secreta dezer vergadering aan niemand te openbaren en voorts my in alles zodanig te gedragen, als een vroom, opregt en trouwe scriba toestaat en betaamt, alles agtervolgens den generalen Articul brief ende Placaten, by gemelde Compe. en den Heere Gouverneur Generaal en de Heeren Raden van Nederlandsch India beraamt ofte nog te beramen.

Zo waarlyk helpe my God Almagtig.

Art. XVIII

Ordre voor de respective jaxsas van de landen en districten onder d' E. Comp'. sorteerende.

1. Niet meer als twee jaxsas mogen in een district weezen; en dezelve zullen gehouden zyn nauwkeurig agt te slaan en te reflecteeren, wat onder de volke in haar district ommegaat, waarvan zy steeds opregtelyk verslag moeten doen aan haren Regent, op dat door hem ten eersten gestuit kunnen worden alle disorders en wanbedryven.

2. De jaxsas zullen in haar district, op ordre van den Regent of met dies consent, alle kleine geschillen en querellen naar de voorige usantien en gebruikelykheden, mitsgaders regt en billykheid, mogen afdoen, dog over de groote misdaden, als brandstigtinge, moord, doodslag, huisbraak, kerkenroof, grafschenderye, godslasteringe en wesmeer, zal den Landraad tot Samarang na de Javase wetten regt spreeken.

3. De jaxsas zullen dus gehouden zyn van alle zodanige voorvallende delicten ten eersten kennisse te geeven aan den Javaans fiscaal alhier, en de zodanige misdadigers met voorkennis van den Regent ten eersten op te vatten en onder haar bewaaringe tot nader order te houden.

4. De jaxsas zullen niet bevoegt zyn iemand, zonder voorkennisse van haar Regent, in het blok te zetten, veel min buiten kennisse van den Regent eenige zakelykheden af te doen, hoe gering die ook mogen weezen.

5. Zy zullen niemand, zonder aanzien van perzoon, verschoonen of ten nadeel van de justitie colludeeren, op verbeurte van haar bediening.

6. De jaxsas mogen niemand, die by haar klagtig komt vallen, afwysen, maar de armen zo wel als de ryken regt doen, en om geen giften of gaven iemand mogen voorstaan.

7. Alle gemengde zaken tusschen een Europees en een Javaan of een Chinees en een Javaan en andere natie zyn van haar departement niet en moeten zig daarmede in het geheel

niet bemoeyen, veel min die zaken aldoen, maar de klagers renvoyeeren aan den Europeese fiscaal, op verbeurte van haar bediening.

Hoe zonderling dit wetboek ook zij, toch moet het verloren gegane concept daarvan nog zonderlinger geweest zijn. Want de Regering keurde dit slechts goed, »nadat hetselve van eenige »absurditeiten en duysterheden gesuyvert was."

31 December. *Vernieuwing en ampliatie van de plakaten tegen het gebruik van vuurwapenen.— Voorschriften nopens de jagt in de Bataviasche ommelanden.*

Zie bij 9 December 1620, $\frac{10 \text{ Maart}}{29 \text{ April}}$ 1671, $\frac{5}{12}$ Maart 1726 en 4 Januarij 1756.

Nopens de motieven voor deze vernieuwing komt in de resolutien der Hooge Regering het navolgende voor:

»Dewijl men nog te meermalen vernomen hadde het misbruyk, dat van het dragen en behouden van schietgeweir, insonderheid door de inlandsche Christenen, naar de bovenlanden ter jagt gaande, gemaakt werd, gelyk daar van nog onlangs een exempel op Tana Abang heeft g'exteerd, alwaar een Chinees by heldere dag in zyn eigen huys door een inlandsche hoededrager is dood geschooten, zonder dat den dader g'attrappeerd of ontdekt heeft kunnen werden en of het zelve uyt wraakzugt over eenig geleden ongelyk dan wel by ongeluk of uyt blote moetwilligheid geschied is; en hier op over dit onderwerp gedelibereert en aangemerkt zynde, dat tot diergelyke voorvallen grotelyks gelegentheid en aanleiding geeft het licentieus jagen op allerley wilt in de bovenlanden, genoegsaam het gantsche jaar door, selfs op de landeryen, door particulieren in eigendom of huur beseten, zonder consent van deselve ofte de opsigters, ja, somwylen tegens hun wil en dank, het welke zedert eenige tyd zeer d'overhand genomen en als tot een amhagt geworden is voor een parthy vrygegevene slaven en andere, schadelyke ledig lopers, die zig Christenen noemen;

zo is goedgevonden en verstaan, om dit quaad, des mogelyk, eenmaal met wortel en tak uyt te roeyen, op het stuk vande jagt te statueeren, dat geen inlanders, 't zy hoedendragers ofte andere, die zig beneden de buyten posten Tangerang, Mr. Cornelis, Ryswyk, Noordwyk, Jaccatra, Ankee en Ansjol ontbouden, deselve van pmo. Maart tot ult. October naar boven zullen mogen passeeren om te jagen of, op pretext van de jagt, zig boven de selve vertoonen, 't zy met schietgeweer, netten ofte eenig ander jagt gereetschap, excepto de geene, die met permissie van den Commissaris op de jagt van wilde verkens, tygers of ander verslindent gedierte uytgaan en van denselven gratis van een licentie briefje zullen moeten werden voorsien; en dat zo ook niemand zonder onderscheyd, 't zy Europees of inlander, in die tyd zal mogen ter jagt gaan ofte de voorsz. gepermitteerde jagers op ander wild zullen mogen schieten, sub pene van verbeurte van het geweir ofte ander jagt gereetschap en het geschoten of gevangen wild, ten behoeve van den geenen, die den contraventeur zal opvatten of aanhouden, en tien rds. boete, in gelyke deelen te verdeelen tusschen den Drossaart deser stads ommelanden en den opvatter, voor d'eerste, mitsgaders arbitraire straffe daar en boven voor de tweede reise; dat wyders voortaan een iegelyk wel op zyn eigen grond of bodem het gantsche jaar door zal mogen jagen met netten of ander jagt gereetschap, maar niet met schiet geweir, als alleen de geene, aan wien het houden en gebruyken van dien niet is g'interdiceert, maar dat niemand de vrye jagt zal gepermitteerd wesen als alleen van pmo. November tot ulto. Feb., beide inclusive, met netten en ander jagt gereetschap en ook met schiet geweir aan de gene, die het selve hebben en houden mogen, dog alle maar op 's heeren wegen en velden, als ook in de bosschen en landeryen, by geene particulieren in eigendom of huur bezeten, maar niet op landen, aan andere toebehorende of door deselve gehuurd, dan met voorafgaande permissie van den eygenaar ofte huurder, dan wel den geenen, die er het opsigt over heeft, op verbeurte van

het geweir en jagt gereetschap voor d'eerste en een amende van tien rd^s. daar en boven voor de tweede reise, als voren te verdeelen: en dat laastelyk de respective officieren van justitie en insonderheid den drost, als mede den commissaris voormeld, d'executie van dien zal werden aanbevolen, waar toe ook verstaan is de respective officieren en posthouders op alle de voren geciteerde buyten posten mits desen t'authoriseeren.

1751.

8 Januarij. *Maatregelen in het belang van het garnizoen te Batavia.*

Op de propositie van den Heere Gouverneur-Generaal is goedgevonden en verstaan de dagelykse parade van het guarnisoen op het voorplein deses casteels gedurende het presente regen saisoen t'excuseeren, mitsgaders een halff battaillon infanterie quartier te laten nemen in de baracquen bezyden de nieuwe voorpoort deses casteels om geduurende dit jaargetyde de hoofdwagt alleen waar te nemen, mitsgaders in de stad mede eenige diergelyke schickingen te maken om het volk, zoo veel mogelyk, te bevryden voor d'ongemacken en siektens, waar aan het selve thans door het guure en ongestadig weder en de langdurige regens met tusschen beide komende sware hitte g'exponeert zyn, dewyl dese temporeele afwyking van de gebruyken omtrend de militie in Europa, mits de presente ongemeene swakheid van het guarnisoen, absolut noodsakelyk is, wil men hetselve niet geheel en al zien wegsmelten.

15 Januarij. *Toekenning van preferentie aan militairen op insolvente boedels hunner officieren.*

Thomas Neuman en Jan Daniel Voltz, als codicillaire gemagtigdens van den overleden capitain militair, Cornelis Hofland, by requeste versoek gedaan hebbende omme van d'adminis-

tratie van desselfs boedel ontheft te mogen werden, mits presumptive insolventie, mitsgaders alvorens daer uyt te moogen ligten zodanige twee hondert vier en veertig rd^s. seven en een halve st^s., als de gemeene militairen van de compagnie, welke den overledenen gecommandeert heeft, by hem volgens schuldboek te voren staan, zo is verstaan op het eerste lid van dat versoek niet te disponeeren, also de $supp^n$. de weg openstaet om zig ten dien eynde t'addresseeren, daar en zo zulx behoort; dog hen te qualificeeren om, in cas van de overgave van den boedel aan den sequester, daar uyt alvorens te ligten de voorsz. somma ten behoeve van de voorsz: militairen, als daar op hebbende een indisputabel regt van preferentie, en zulx ook in het vervolg by diergelyke voorvallen altoos te laaten geschieden.

19 Januarij. *Aanstelling van een Schout over de Europesche boeren in de afdeeling Tangerang.*

Ondergeschikt aan den Commissaris tot de zaken van den inlander, moest die Schout alle »disordres" onder de boeren, zooveel mogelijk, »weiren" en in weinig belangrijke kwestien onder hen naar billijkheid beslissen.

Waar en wanneer noodig, moesten de boeren hem »de »vereyschte assistentie bieden."

19 Januarij. / 20 Februarij. *Inwisseling en ongangbaar verklaring van geschonden payement.*

Vermits men ontwaart heeft, dat de stempels vande dubbelde stuyvers, anno 1730 en vroeger gemunt, onder de gemeente roulleerende, voor het grootste gedeelte zodanig afgesleten zyn, dat deselve genoegsaam onkenbaar zyn geworden en op de markten en andere publicque plaatsen over derselver acceptatie weder te meermalen onder den gemeenen man disput is ontstaan, zo is op propositie van den heer Gouverneur Generael, goedgevonden en verstaan om de colonie, des mogelyk, eenmael van oud en ongangbaar payement te zuyveren en

eyndelyk te doen cesseren den ondienst en d'inconvenienten, daar uyt voor de gemeente resulteerende, alle dubbelde stuyvers van anno 1730 en vroegere jaren, niet alleen billioen te verklaren, maar ook deselve en het verdere onkenbaar off afgesleten payement van latere vermuntinge, onder de ingesetenen berustende, wederom door den cassier by het gewigt te laten ontfangen tegen ducatons, op den voet, als zulx te meermalen en nog jongst volgens resolutie van den 12 December 1749 geschied is."

Bij het gewigt zoude derhalve dat geld in Compagnie's kas aangenomen worden tegen 42½ stuivers de reaal.

29 Januarij. *Toevoeging van eene vierde klasse aan het Seminarium te Batavia. — Benoeming van een Conrector bij die inrigting.*

Deze Conrector kreeg »de qualiteit van koopman en de »gage van 60 guldens ter maand, buyten 30 ryksdaalders »salaris ter maand, volgens 't 21ᵉ articul van 't reglement »dier queekschool."

29 Januarij. *Voorschriften nopens de cultuur en fabricatie van suiker.*

By dese regeering in serieuse overweging genomen zynde het groot nut en de voordeeligheid der suyker makeryen binnen de limiten van het koningryk Jaccatra, zo voor de Comp., als d'ingesetenen deser colonie, en de noodsakelykheid om deselve, en gevolgelyk ook de zuykerriet-plantagien, door alle convenable wegen en middelen te bevorderen en faciliteeren, ten einde dat aangelegen werk moge hebben en behouden een onverhinderden voortgank, nevens het geene tot redres en voorkoming van de hinderpalen, die thans d'oorsaken van het verval zyn, in den aanstaande zoude kunnen en dienen beraamd en in het werk gesteld te werden, op ultimo December des voorleden jaars, na rype deliberatie, onder anderen in Rade van India is goedgevonden en verstaan:

Eerstelyk, om het getal der zuyker-molens onder het resort van dese stad t'augmenteeren en bepalen op tagtig stuks, te zien by een aparte rolle, mitsgaders voorts te statueeren, gelyk wy statueeren by desen, dat niemand, wie het ook zoude mogen wesen, zig zal mogen onderwinden een zuyker-molen ofte zuyker-molens boven of buyten het voorsz. getal op te regten of, opgeregt zynde, te laten malen, sub poene van een boete van vyfhondert rd^s. voor yder, ten behoeve van de cassa van Heemraden deser stads ommelanden voor de helfte en voor de weder helfte ten behoeve van den officier, die de calange zal doen, buyten d'afbrake van de molen of molens, indien nieuw opgeregt zyn, en stilstand voor altoos, in cas de van ouds gestaan hebbende maar in staat van gebruyk zyn gebragt.

Ten tweden, dat de geene, die reets privilegie verkregen hebben en welkers molens over sulx onder het voorschreven getal van tagtig begrepen zyn, dan wel der selver erven ofte regtverkrygende, gehouden zullen weesen zig daar van werkelyk te bedienen door molens aan te leggen en, aangelegt zynde, in staat van gebruyk te brengen, met het uyteinde van het lopende jaar 1751, sub poene van verval hunner privilegien.

Ten derden, dat de respective collegien van justitie zal werden gelast en aanbevolen, gelyk wy haar gelasten en aanbeveelen by desen, voortaan geen arrest te verleenen op zuyker-molens, gereetschappen, riet of andere dingen, noodwendig tot het malen van zuyker benodigt, maar wel op de reets gemalen zuyker, uyt de molens afgebragt werdende; wel verstaande, dat egter de zuyker-molens, maalgereetschappen en dies toebehoren als bevoorens zullen mogen verhypoteecqueerd ofte verpand en ook per executie verkogt werden, gelyk mede het zuykerriet, het zy nog op het veld staat of al in de molen overgebragt is; mits dat de verpanding van het zuykerriet door de huurders van molens niet gedaan werde als op uytdrukkelyk consent van den eygenaar der molen, tot dewelke het riet gehoort, dat by d'acte van verpanding duydelyk zal moeten

blyken, en by manquement van dewelke geen regt zal mogen gedaan werden op zodanige verpandingen, in zo verre na dato deses geschied zyn.

Ten vierden, dat aan een iegelyk zonder onderscheid zal werden g'interdiceert, gelyk deselve g'interdiceert werd by desen, het branden van houtskolen op landen, die binnen ses uuren gaans van een zuyker-molen aan rivieren gelegen zyn, op verbeurte van een boete van vyftig rds., ten behoeve van de cassa van de Heemraden en den aangever, yder voor de helfte, dog dat, zulks aan Heemraden versogt werdende, wel sal gepermitteerd werden daar boven en zo ook in het Mojangse bosch, mits den verzoeker zig by den posthouder te Tsampia voorsiet van een licentie briefje of pas by elken afbreng.

Ten vyfden, dat insgelyks eens voor al zal werden verboden, gelyk wy verbieden by desen, het afbrengen van brandhout langs de Mokervaart, voorby de post Ankee en langs de rivier Tangerang, voorby de post de Qual, sub poene van aanhouding van hout en vaartuyg door en ten behoeve van d'aldaar commanderende officiers.

Ten sesden, dat niemand zig zal verstouten in de voor de zuyker-molens welgelegene bosschen gagar te maken of tipar te zaeyen, dat is, het afbranden van de bomen om op dies assche pady of ryst te planten en het zaeyen van pady in de bosschen, als beide zeer schadelyk voor deselve, sub poene van een amende van vyftig rds., ten behoeve van de cassa van Heemraden voor de eene en den aangever voor d'andere helfte; en

Laastelyk, dat voortaan aan den inlander, wonende bewesten de rivier boven de post Tangerang, zal weesen gepermitteerd om op het land, in anno 1747 door den Sulthan van Bantam by contract aan de Comp^e. afgestaan, hout te mogen kappen, mits dat den kooper een ryksdaalder voor yder roede, ten behoeve van de Compagnie, betaalt aan den commandeerenden officier op gemelde veldschans, die daar van collecteur zal wesen, dog buyten zodanige betalinge niet, op verbeurte van hout en vaartuyg.

Werdende de respective collegien van justitie, nevens hare Officieren, en insonderheid den Drossaart, gelyk meede Heemraden deser stads ommelanden, d' executie van desen, naar dies forma en inhoude, een yder voor zo verre het van zyn departement is, ten ernstigsten aanbevoolen en daar toe, in zo verre het hen concerneert, ook mits desen g' authoriseert d' officiers, zo op de veldschans Tangerang, als aan de posten Ankee en de Qual commandeerende; also wy dit een en ander aldus ten beste van de Comp^{o}. en florisance van de colonie te deser hoofdplaatse hebben bevonden te behooren.

5 Februarij. *Bepaling nopens het verhuren of verkoopen van onbebouwde landen, in de nabijheid van Batavia gelegen en aan de Compagnie toebehoorende.*

Also het getal der aanwesende Europesche landbouwers, wel verre van te sufficieeren om zo veele schoone landsdouwen, als binnen de limiten van het koningryk Jaccatra braak leggen, te cultiveeren, in vergelyking van deselve niet eens naamwaardig is, wierd op de propositie van den heere Gouverneur Generaal verstaan tot een betere bevordering van d'agriculture, die eerst in de laatste jaren met de vereischte yver en attentie is voortgeset en van so veel aangelegentheid is, zo voor de Comp^{e} als de colonie, dat men niets dient onbesogt te laten om deselve, zo veel mogelyk, tot perfectie te brengen, en om teffens de Comp^{e} al ten eersten te doen gaudeeren van het gene hare grond geven kan, 's Comp^{s} landeryen, welke ledig of onbebouwt leggen, aan een yder, die daar toe genegen mogte wesen, af te staan, 't zy in huur tegens een halve ryksd^{r} yder morgen in een rond jaar, ofte by verkoop tegens vyff ryksd^{s}.

5 Februarij. *Maatregel in het belang van Compagnie's arak-handel.*

Den heere Gouverneur-Generael te kennen gegeven hebbende, dat zyn Edelheid van goederhand g'informeert was, dat d'Engelschen op Bancahoeloe werkelyk betragten suykermolens

en een araks branderye op te regten, en de noodsakelykheid om haar daar in door mercantile middelen ten beste van de colonie deser hoofdplaatse, zo veel mogelyk, tegen te gaan, speciaal in den beginne, wanneer zy apparent heel beswaarlyk tegens ons zullen kunnen markten, zo is verstaan by alle voorkomende gelegentheeden naar Malacca en Bengale af te steeken een party arak boven de ordinaire benodigtheid, om aldaar ter bequamer tyd by publicque vendutie en, des nodig, ook uyt de hand tusschen beide volgens de jongste vendu-prys te worden verkogt.

5 Februarij. *Formatie van de artillerie.*

Door den heere Gouverneur Generaal, tot een vervolg en accompleteering van de ter sessie van den 13[en] October 1744 gemaakte schicking omtrent de bediendens van d'artillery in Indien, overgelegt zynde het volgende plan, waar by deselve in vier compagnien, ieder van 150 koppen primo plan verdeelt, mitsgaders teffens het getal en de qualiteyt der officiers, nevens de gages, zo van de selve als van d'onder-officieren, gemeene artilleristen en by de arthillery dienstdoende ambagtslieden, nader gereguleert zyn, aldus luydende:

Het geheele corps sal bestaan in 4 comp[e] van 150 man.

Eerste compagnie voor Batavia:

1	majoor	*f* 150. —
1	luytenant	» 50. —
2	extra luyt[s].	» 40. —
1	ordin. vuurwerker	» 40. —
3	extra vuurwerkers	» 30. —
4	bombardiers	» 20. —
40	cannoniers	» 14. —
20	timmerlieden	» 20. —

so Europeese als inlandse:

6	kuypers	*f*
2	corp[l]. handlangers	» 14. —
40	handlangers	» 9. —
30	Mooren	

Tweede compagnie.	Batavia.	Java.	Bantam.
1 capitain ƒ 80.	1		
1 luytenant		1	
2 extra.		1	1
1 ord^e. vuurwerker.	1		
3 extra ord^e.	1	1	1
4 bombardiers.	1	2	1
40 cannoniers.	17	16	7
20 timmerlieden.	10	8	2
6 kuypers.	3	2	1
2 coporaals.	1	1	
40 handlangers.	16	16	8
30 Mooren.	30		

Op de scheepen blyven d'uytkomende als constabels en d^o maats, maar aan de wal acte geeven, als boven.

Derde compagnie: 150 man.

	Amboina.	Ternaten.	Macasser,	Banda.
1 ord^e luytenant.			1	
4 extra d^{os}.	1	1	1	1
4 vuurwerkers.	1	1	1	1
4 bombardiers.	1	1	1	1
50 cannoniers.	13	12	13	12
20 timmerlieden.	5	5	5	5
4 kuypers.	1	1	1	1
64 handlangers.	16	16	16	16

Vierde compagnie:

	Ceylon.	Mallab.	Chorm.	Malacca.	div^{se}.
1 capitain					
1 luytenant.	1				
3 extra luytenants	1	1	1		
4 vuurwerkers.	1	1	1	1	
6 bombardiers.	3	1	1	1	
52 cannoniers.	20	10	10	6	6
20 timmerlieden.	8	4	4	2	2
4 kuypers.	2	1	1		
60 handlangers.	20	12	12	6	10

d'Extra luytenants en vuurwerkers hebben rang na de vendrigs, bombardiers en sergeants, enz.

Zo is verstaan zig daar mede te conformeren, mitsgaders voortaan niemand tot officier off vuurwerker te bevorderen off admitteeren buyten een voor afgegaan examen, als alleen de geene, die kunnen aantonen in Europa bereets aan dat requisit voldaan te hebben.

16 Februarij. *Oprigting te Batavia van een hospitaal voor inlandsche zeelieden.*

Door den heere Gouverneur Generaal aan de vergadering vertoond synde, hoe men veel tyds nauwlyks van de helft der aan land bescheydene Moorse zeevarende dienst heeft en d'overige sig, onder pretext van siek te wesen, genoegsaam jaer in jaer uyt absenteeren, hen niet alleen hier omstreeks met dese en geene handwerken erneerende, maer selfs aen de zuykermolens te landwaart in en elders in dienst van particulieren begevende off ook wel hier en daar bedelende om aen de kost te komen, mitsgaders d'onmogelykheid om daer tegens naer behooren te voorsien, soo lange men geen hospitaal voor deselve heeft, daer de zieken gehouden syn by den anderen te blyven, dewyl de sarrangs [serang] off Moorse bootsliedens, zo het schynt, hunne rekening by dat gedoente vindende, wel verre van het selve tegen te gaan, niet manqueeren by de monstering het opgegeven getal impotenten op te schommelen ofte eygentlyk de namen der absenten te doen verantwoorden door andere inlanders, die op het oog voor Mooren kunnen passeeren, onder een voorstel om uyt dien hoofde op een stuk Comp^s land, gehoorende aen de thuyn, laatst bewoond by den overleden Bantamsen Panembahan, als naast de fortresse Jaccatra en dus daer toe heel wel gesitueerd synde, een loots te laten opslaan, daar d'impotenten uit de Moorse zeevaart sig by den anderen sullen moeten onthouden, dog, als bevorens, door inlandse geneesmeesters, by hen selfs ofte hunne sarrangs opgesogt en be-

taald werdende, zullen mogen werden gecureerd; zo is verstaan het selve, als nut en noodsakelyk synde ter bereiking van het voorgestelde oogmerk, ten eersten te laten voortgang nemen en deselve aldaer ook hun eygen menagie te laten doen, mitsgaders tot opzigter over 't zelve aan te stellen de opperchirurgyn van de post Jaccatra.

16 Februarij. *Aanstelling van een »Lywatier" te Samarang.*

Deze, »een man van de nodige kennisse" voorzien, moest het toezigt houden op »den lywaet insaam op Java's oostkust", welke »van meer aangelegentheid" begon te worden.

16 Februarij. *Aanwijzing van woonplaatsen aan de Bataviasche Notarissen.*

Is ook dienstig g'oordeelt en oversulx verstaan, op de woonplaatse der notarissen inde stad voor het vervolg een vaste ordre te beramen, also sy van de vryheyd, welke haer daer omtrend tot nog toe gelaten is, al te meermalen een indiscreet en onbehoorlyk gebruyk gemaekt hebben door in de buurt of digt by wyken te gaan wonen, daer reets een notaris is, om elkanderen afbreuk te doen, waar door ook de gemeente incommoditeyd komt te lyden, dewyl jongst vier vande vyff notarissen aan de westcant van de stad geseten syn geweest en geen een aen d'oostzyde, uyt welken hoofde is goedgevonden den nieuw gecreëerde notaris, Gousel, d'oostzyde ofte wel de Tygersgragt tot syn standsplaats aan te wysen om daar by goede gelegentheid een woning te soeken.

23 Februarij. *Toevoeging van 8 »huurlingen" (koeli's) aan den Cipier van Compagnie's boeijen te Batavia.*

Uit het Ambachts-kwartier waren hem vroeger dagelijks 4 slaven verstrekt.

23 Februarij. *Formulier voor den eed van purge door den koren-molenaar af te leggen.*

Deze eed moest jaarlijks gezworen worden, »wanneer de »geregtigheid van het gemaal by collecte werd ingevordert", zooals in 1750 en 1751 het geval is geweest.

2 Maart. *Wijziging van art. 3 van het reglement op de militaire honneurs, vastgesteld den 19en Julij 1743.*

Hoewel tusschen het tractement van den Directeur-generaal en dat van de ordinaire leden in den Raad van Indië een even groot verschil bestond als tusschen het tractement van de ordinaire en extra-ordinaire leden van dien Raad; alhoewel de begravenis van een Directeur-generaal voornamer was dan die van een gewoon lid van meerbedoelden Raad: en alhoewel de Directeur-generaal den titel had van »eerste »Raad", was toch de Directeur-generaal bij het reglement op de militaire honneurs aan een ordinairen Raad van Indië, zelfs, wat de roffels bij de hoofdwacht betrof, aan een extra-ordinair lid in den Raad van Indië gelijk gesteld.

Om deze fout te herstellen werd nu bepaald, dat voor den Directeur-generaal, niet alleen aan de stads-poorten, maar ook aan de hoofdwacht, drie roffels geslagen en bij het passeren van eenige, verafgelegen buiten-post elf kanon-schoten afgevuurd zouden worden.

2 Maart. *Vergunning voor »d'ingesetenen deser colonie" peper met hunne vaartuigen uit de Lampongsche Districten naar Batavia over te voeren om aldaar aan de Compagnie te worden geleverd.*

De »Lamponders" werden bovendien »door alle minlyke

»wegen en middelen" aangespoord om peper naar Onrust te brengen, waar dit product, »naar usantie", contant door de Regering betaald zoude worden. Zij konden brieven van vrijgeleide krijgen, ten einde geen molest, integendeel, des vereischt, hulp van Compagnie's kruissers te ondervinden.

»Zonder diergelyke maatregelen" meende de Regering, dat van de Lampongsche peper »apparent zeer weynig in den »schoot der Maatschappy zoude te regt komen."

5 Maart. *Toepassing van het bepaalde op 14 Maart 1737 op Compagnie's dienaren, die hun laatste verband uitgediend hadden of »tot de hoogste gagie, tot hunne »qualiteit staande, gekomen waren, schoon tot geen »nieuw verband overgaande."*

De Regering was van oordeel, dat het niet meer dan redelijk was, dat zij, »die de Comp. voor deselve soldye »blyven dienen, ten dien opsigte gelyk werden gesteld met »andere, welke, na d'expiratie van hun tyd, ter hoogere »qualiteit en gage optreedende, in een nieuw verband overstap»pen."

16 Maart. *Regeling van het forum competens van verschillende Bataviasche »stads-bediendens."*

Hoewel ter zake den 20sten October 1747 eene regeling was getroffen, meenden toch vele »stads-bedienden" onder de jurisdictie van den Raad van justitie te staan, omdat zij eene rekening in de soldij-boeken der Compagnie hadden.

Overwegende, dat »het niet dan confusie kan geven, dat de »stads bediendens, pro dato van de voorsz. resolutie van den »20 September 1747 aangesteld als soldye winnende, in haar »privé ofte particulier zouden sorteeren onder de jurisdictie »van den raad van justitie deses casteels en niet, die zedert »aangesteld zyn ofte werden mogten, mitsgaders dat tog de »meeste in het vervolg van tyd een maandelyks tractement

»in stede van de thans winnende gages zoude moeten werden »toegelegt", vond de Regering goed, »van heden af te doen cesseeren de besoldingen van Isaac de Bie, opsiener van het afkomende beestiaal, Johannes Henricus Delitsch, bode van Schepenen, Carel Diets, bode van Commissarissen van zee- en commercie-zaken en onderwaterschout, Lodewyk Jansz, bode van die van kleine gerigtszaken, Albert Steensma, cipier van de burger boeyen, Cornelis Munnix, Wessel Brummer en Willem van Blankenburg, substituten van den bailliuw en landdrost, en in plaats van d' afgeschrevene gage aan deselve toe te leggen een tractement van 10 rds. ter maand uyt s' Comps. cassa; en wyders ook van heden aff te laaten stilstaan de besoldingen van Lambertus Stellendoorn, binnen regent van het leprosen huys, en Jan Knagge, roymeester, tot dat zy weder in dienst van de Compe. werden g'employeert; dog die van den stadschirurgyn en zyne successeuren in der tyd te laten continueren, te meer vermits dien bediende zo wel ten dienste van den raad van justitie als Schepenen gebruykt werd, gelyk ook voor als nog die van den boekhouder en presenten opsiender van de rystmarkt, Jan Pieter Buyg, als teffens inde academie de marine dienst doende als informator in d' arithmetica.

16 Maart. *Magtiging tot oprigting eener pasar op het land Lobak Poeloes.*

Dit land, toebehoorende aan den Gouverneur Generaal, Mossel, was gelegen tusschen de rivieren Krokot en Pasanggrahan, »omtrent vier uuren zuydwest" van Batavia.

Een of tweemaal s'weeks mogt er markt gehouden worden.

23 Maart. *Magtiging op Boedelmeesteren »de executeurs »van boedels, die zy uit den inventaris of de apparen»tien bereekenen kunnen minder als 25 rds. in 't ge»heel te zullen afwerpen, te laten volstaan met de »praesentatie van eede, zoo verre geene redenen ter »contrarie voorkomen."*

Deze magtiging — eene interpretatie van het bepaalde op 29 April 1749 — verleende de Regering, »ofschoon d'importantie »van de boedels, naar de daar van geformeerde inventarissen, »geensints kan uytmaken het motif om deselve te laten b'ee- »digen of niet, maar wel d'apparentien omtrent derselver deug- »delykheid, waar van de geringheid van het bedragen, volgens »den inventaris, gants geen bewys is, egter uyt consideratie, »dat d'inlanders en speciaal de Chinesen niet zoo delicaat van »gewisse zyn, dat zy, een frauduleuse inventaris gemaakt hebben- »de, swarigheid zouden moveeren om deselve met eede te »sterken."

23 Maart. *Vernieuwd en geamplieerd reglement op het schutten uit en in de stad Batavia.*

Morgens, ten half ses, sullen de buyten deuren moeten werden open geset, sowel by de visbazaar, als aan de Diest-poort, op dat de vaartuygen, die de wil hebben in de stad te komen, terstond binnen de kolk kunnen schieten, tot quartier voor ses uuren, wanneer terstond de buyten deur moet werden gesloten en de binnen deur op syn spoedigste worden geopent om die vaartuygen, die in de kolk syn, binnen te laten; dog sullen geene, die de wil na buyten hebben, daar mogen invaren, voor dat de eerst genoemde, die van buyten zyn gekomen, daar uyt zyn en dan, sonder dat den een den ander verhindert, daar binnen schieten; so sal dan de binnen deur werden toegedaan en de buyten deur werden geopend, so gau als het water door het rinquet is afgelopen, en als dan een ieder, die in de kolk legt, na buyten varen en al weder geene van buyten mogen inschieten, voor dat de andere daar uyt syn; en dat sal weder geschieden te ses uuren, quartier over sessen, ten half seven, enz. tot halv agt, zo dat ten agt uuren sal gedaan zyn; en dan wederom te beginnen te half elf, elf uuren en half twaalf, dat ten twaalf uuren sal moeten gedaan zyn; de laatste schutting sal 's namiddags te vier uuren beginnen en dat in dier

voegen, soo als van 's morgens gezegt is, en voor half seven moeten gedaan syn. Even voor de schutting begind ofte des morgens even voor half ses, des middags even voor half elf en des avonds even voor vier uuren sal de bel getrokken werden, die by de sluysen staat, om een ieder te waarschouwen, die buyten of binnen wesen moeten, en even voor den tyd, dat men met het schutten uytscheyd. sal dat insgelyks moeten geschieden.

De schut-deuren, in desen vermelt, sullen praecies op het slaan der groote klokke van de voorpoort des casteels open en toegaan, schoon 'er ook geen een vaartuyg in of uyt quam, op dat een ieder vaste staat daar op maken kan.

Die op extra uuren wil geschut hebben, zal ieder reyse twee stuyvers geven, als alleen is, en met meer vaartuygen, ieder een stuyver, dog voor 's Comp[s]. vaartuygen zal voor niet geschut werden en zullen de sluys-wagters altyd moeten paraat weesen.

En werden alle de geene, die uyt of in de stad willen schutten, so Comp[s]. dienaren als andere, wel expresselyk hier mede gewaarschout, zig na den inhoud deses te reguleeren en niet in de kolk te komen, voor dat de vaartuygen uyt deselve zyn geschoten, of tegen malkanderen in te dringen, nog ook daarinne te blyven over de daar toe gestelde tyd, op poene van daar over aanstonds gecorrigeert te zullen werden, na bevinding.

Wanneer het water tot boven aan de schutdeuren in de grote rivier komt, zullen de rinquetten werden geopend en, zo dra het water zakt, weeder moeten toe gedaan werden.

De sluys agter 't hospitaal, die de Tygers-gragt, etc. loost, zal om den anderen dag 's morgens tusschen een en vier uuren moeten open gezet werden om die gragten door te spoelen en door de sluys aan de vismark te loosen, als 't laag water is.

Insgelyks zal men daags daar aan en zo om de andere dag de sluys binnen de Diest-poort openen, enz.

De sluys by de west-zydse pakhuysen zal mede de eene dag, zo wel als 't sluysje by de grip de andere dag, opgeset

moeten werden, als de west-zyde schutt en ook als 't water aan het vierkant te hoog is.

De sluys agter 't graan-magazyn zal schutten als de grote sluys en op de zelve uuren, en wyders ook altyd voor tanjongpoeras of 's Comp^s^. los-boots.

By hoog waater, op de peil komende twaalf duymen beneden de boven kant der sluys-deuren, zullen de deuren open gezet blyven, tot dat een duym daar beneden gevallen is.

Een ieder zal vrystaan, zo met prauwen, als anders, water uyt de fonteynen te haalen, sonder dat iemand daar in eenige hinder mag toe brengen."

Dit stuk, gedrukt in de Nederlandsche, Maleische en Chinesche talen, werd niet alleen »ter gewone plaatse", maar ook bij alle daarin vermelde sluizen aangeplakt, evenals in 1747 gedaan was.

23 Maart. *Last op de buiten-kantoren, bij het aftreden van een Gouverneur, Directeur of Opperhoofd, op te geven den voorraad en toestand van artillerie- en ammunitie-goederen.*

Zie ook bij 25 October 1737.

Die opgave moest dienen om de Regering in staat te stellen, »naar gelegentheyd van tyd en plaatse, de nodige voorsiening »te kunnen doen."

16 April. *Verbod tegen het verkoopen van vervalschte opium.*

Nademaal ons tot bysondere ergernis en ontstigting is gebleken, hoe eenige baatzugtige lieden zig niet ontsien amfioen te vermengen en vervalschen ter verkoop of versending in kisten, waer in de opium voor de Maatschappy uyt Bengale overkomt, om dus deselve voor goede, opregte amfioen te doen passeeren, so is 't, dat wy, tegens diergelyke bedriegelyke practyquen

willende voorsien,—also het eensdeels nut en billyk is, dat alle bedrog en misleyding in de commercie, zo veel mogelyk, werde geweirt en tegen gegaan, en ten anderen niet alleen de Compagnie en de geprivilegeerde Societeit tot den privativen handel in amfioen door sulke onbetamelyke middelen grotelyks werd benadeelt door stremming van den verthier, maer daer door ook de goede, onvermengde amfioen zoude kunnen werden installig gemaekt,—hebben goetgevonden en verstaan t' interdiceeren, gelyk wy interdiceeren by desen, aen alle persoonen, welke sig onder 's Compagnies jurisdictie bevinden of namaals daar onder komen mogten, zonder onderscheyd, het falsifieeren off vermengen van den amfioen by heele, halve of quart kistjes en kleinere ditos ter verkoop en versending, en insonderheid het verkoopen en versenden van sulke vervalschte of vermengde amfioen in de kisten, waer mede d' opregte en suyvere opium voor de Compagnie alhier aangebragt en by de Societeyt verkogt werd, het eerste, namentlyk de vervalsching of vermenging ter verkoop in een grotere quantiteyt, als van een catje teffens, en ter versending, sub poene van confiscatie van de gefalsifieerde of vermengde quantiteyt en betaeling van het quadruplum, te rekenen naar den verkoops prys van de Societeit, tot eene boete daer en boven, te verdeelen tusschen de Compagnie, de diacony armen, en den officier, die de calange zal doen, mits hy den aanbrenger contenteere, in gelyke deelen; en het andere ofte de verkoop en versending van sulke vervalschte en vermengde amfioen in de voorsz. kisten, op deselve poenaliteyten en bannissement in de ketting voor den tyd van vyf jaren, daer en boven.

Dog werd hier onder niet begreepen het praepareeren om als madat of by kleene parthytjes van uyterlyk een catje of minder in loco uyt de hand voor madat ofte vermengde opium verkogt te werden, 't geen een iegelyk heeft vrygestaan en als nog vrystaat, mits dat dit heulsap by de Societeyt ingekogt zy.

Ende ten eynde niemand hier van eenige ignorantie soude kunnen pretendeeren, beveelen wy, dat dese, so te deser hoofd-

plaetse, als op Samarang, Cheribon en Sourabaya, ten eersten en ook ter gelegener tyd op Bantam sal werden gepubliceerd en, so in de Nederduytsche, als Chineese, Javaansche en Maleydsche tale g'affigeert ter plaatse, daer men gewoon is publicatie ende affixie te doen; gelastende voorts den Raad van justitie deses casteels en Scheepenen deser stad, midsgaders hare en alle andere officieren en justiticieren den inhoude deses stiptelyk t' agtervolgen ende doen agtervolgen, procedeerende en doende procedeeren tegens de overtreeders sonder de minste conniventie ofte afwyking; want wy zulks also tot welstand van de Comp^e. en handhaving van de goede trouwe in den koophandel bevonden hebben nodig te zyn.

20 April. *Voorschrift nopens het beleggen van den scheeps-raad.*

Op den voorstel van den heere Gouverneur Generaal is goedgevonden en verstaan d'overheden van alle schepen, daar supercargas op varen, by instructie te gelasten om, wanneer deselve by het aandoen van de wal, daar men niet algemeen bekend is, het vastraken van schepen en andere gewigtige voorvallen, iets ten gemeenen beste proponeeren, het welke de capitains niet goedvinden te volgen, zy aan deselve niet zullen vermogen te weigeren den scheepsraad te vergaderen om daar over te delibereeren, mitsgaders dat den eersten supercarga, in zaken van diergelyke groot belang en by ogenschynelyk erreur van de capitain, gequalificeert zal weesen om selfs vergadering te beleggen en aldaar het geene te proponeeren en in omvrage te brengen, dat hy dienstig mogte oordeelen, vermits het al meer dan eens gebeurt is, dat de heilsame en op verkregen ervarentheit steunende raadgevingen van de zulke door styffzinnigheid van de hoofden der scheepen, zonder eenig onderzoek, verworpen zyn, alleen omdat van iemand, geen zeeman van professie zynde, wierden voorgebragt.

22 April. *Last op de buiten-kantoren, waar lood en ijzer voor lagen prijs verkocht werden, »het eerstge-»melde mineraal voor niet minder dan f 14.— en het »laatste niet lager als f 13.— de hondert ponden te »verkoopen.”*

Zie ook 4 Mei 1753.

4 Mei. *Last op Boedelmeesteren zich niet in te laten:*
1° *met geschenken of legaten, minder dan* 10 *rijksdaalders waardig zijnde, »schoon aan minderjarigen »gedaan of besprooken, ingevalle de beschonkene of »legataris geen rekening by hunne boeken had”:*
2° *met nalatenschappen, welke geen* 10 *rijksdaalders bedroegen.*

De administratie van dergelijke legaten en nalatenschappen moesten Boedelmeesteren, na behoorlijke aanteekening in hunne resolutiën, overlaten aan »een der naavrienden van zoo-»danig een sterfhuys of onmondige.”

7 Mei. *Veroordeeling van den Bailluw te Batavia in de kosten van zeker proces.*

Zulks geschiedde, omdat de Bailluw zonder last van de Regering of van den regter, proprio motu, het proces had begonnen en zelfs in tweede instantie verloren.

De Regering wilde aan de officieren van justitie geene »hope geven, dat, schoon zy, zig in dubieuse proceduuren »inwickelende, ten volle quamen te succumberen, daar uyt »voor hen geen nadeel konde resulteeren.”

7 Junij. *Bekendmaking, dat de Regering »thee van »particulieren op vragt” ter verzending naar Nederland zoude aannemen.*

De voorwaarden waren dezelfde als die, vermeld bij 6 Maart 1750.

7 Junij. *Afstand van het land Buitenzorg aan den Gouverneur-Generaal, J. Mossel.*

Gereflecteerd zynde, dat by de generale patriase brieff van den 18 September a°. 1750 aan wylen zyn Exellentie, den heere Gouverneur Generael, Baron van Imhoff (h. l. m.) werd g'accordeert om een gedeelte van 't landschap Campong Baro, thans genaamt Buytensorg, op een billyke taxatie, geschikt naar dies waarde ten tyde, dat het selve door dese regeering aan zyn Exellentie wierd afgestaen, in eygendom voor zig en zyne erfgenamen te mogen overnemen op dien zelfden voet, als andere uytgegevene landen door de Comp^s. althoos zyn overgelaten aan particuliere bebouwers en beplanters, behoudens nogtans deze verpligting, dat de vrugten, van dat land komende, moeten werden geleverd aan de Comp^e., en voorts in verwagting, dat zyn Exellentie zorg zoude dragen, dat van dit gunstbewys door zyne erffgenamen geen quaad gebruyk zoude werden gemaakt; mitsgaders daar omtrend geconsidereert zynde, eensdeels, dat d'erfgenamen van welgem. zyn Exellentie alle minderjarig en ook uytlandig zyn, buyten een posthume dogter, die mede naar Nederland moet versonden werden, mitsgaders dat Weesmeesteren alhier, die executeurs van het testament zyn, geensints kunnen vaceeren ter beheering van een zoo verafgelegen land, dat nog meest woest legt en dies een gestadige toesigt en sorge, nevens de verdere nodige middelen, vereischt om eens een vrugtgevende plaats te werden, te meer, vermits 'er zedert het ontslapen van zyne Exellentie (G. G.), dat nu al seven maanden geleden is, genoegsaam geen hand aan geslagen zynde, hetzelve weder met rietgras bewassen is op plaatsen, welkers zuyvering of opruyming al veel geld gekost heeft, en dat egter de Comp^e. in veelen opzigte gelegen legd aan een behoorlyke cultiveeringe der Jaccatrase bovenlanden en speciaal die, welke, als deze, in het gebergte leggende, zoo veel bezwaarlyker in esse te houden zyn, zoo is op de betoonde inclinatie van den regerenden heere Gouverneur Generaal eenpariglyk verstaan het gemelde land-

goed op deselve conditien en verpligtinge aan zyn Edelheit in vollen en vryen eygendom voor hem en desselfs erfgenamen af te staan, voor het gene by taxatie zal g' oordeelt werden waardig geweest te zyn ten tyde, dat, nog geheel braak leggende, aan syn Edelheids predecesseur is uyt gegeven, mits dat dezelve zig ten opsigte van de wesentlyke en nog stand gehouden hebbende verbeteringen zedert de bebouwinge ten behoeve van d' erfgenamen met de Weeskamer zal gelieven te verdragen, waar van overzulx goedgevonden is per extract van dezen kennisse te geven, zo aan haar Eerw., als aan Heemraden dezer stads ommelanden, door wien verstaan is de waardeeringe, in voegen voormeld, te laten effectueren na den gebruyken."

Heemraden taxeerden de waarde van het land Buitenzorg op 5500 rijksdaalders, na storting van welke som door den Gouverneur Generaal Mossel in de kas van het Collegie vd. hem, in gevolge resolutie van 24 Augustus 1751, zouden worden verleend, »ordinario modo, brieven van volle en vrye »eygendom om by zyn Edelheid en deszelfs erfgenamen »erfvelyk dusdanig beseten te werden".

Op den 31[sten] Augustus 1751 keurde de Regering goed een door haren 2[den] Secretaris ontworpen »koopbrieff ofte »acte van overdragt der eigendom van het landschap Buiten»zorg aan den heere Gouverneur-Generaal".

10 Junij. *Last op de Oostersche provinciën de bevolking tot de peper-kultuur aan te moedigen.*

Voor Ambon gold die last slechts, »voor zo verre buyten »de minste prejuditie van de nagul-culture geschieden kon."

Voor een pikol peper mogt van Compagnie's wege betaald worden 6 rijksdaalders.

Peper-ranken zouden van Java 's Oostkust gezonden worden.

De leverantie van koffij wenschte de Regering niet te bevorderen.

10 Junij. *Voorschriften nopens de behandeling van scheeps-journalen.*

Mits de doleantie der heeren majores onder de materie van Batavia, dat aan d'ordres op het houden, schryven en overzenden der scheeps journalen, A°. 1742 en 1746 by de vergadering van seventienen g'arresteerd en nevens haar edele hoog achtbare missive van den 15e September 1747 gedrukt overgesonden, geensints werd voldaan, is op de propositie van den heere Gouverneur Generael verstaan den opper-equipage-meester voortaan van het een en ander ten principale t'excuseeren, vermits het ordinair werk van zyn ampt van zoo veel omslag is, dat hy daar toe niet bequamelyk vaceeren kan, mitsgaders het opeisschen en versenden te accrocheeren aan den dienst van den baas kaarte maker ende zulx op verbeurte van een maand gage ten behoeve van d'academie de marine voor yder journael, dat hy versuymd zal hebben op te eisschen off naer Nederland te versenden, mitsgaders d'examinatie, of en in hoe verre d'ordres, zo omtrend de zeilasie en te houdene aanteekeningen, als andersints, ingevolge de voorsz. gedrukte ordres op dat stuk ende verdere papieren, inde scheepsdoosen leggende, zyn nagekomen, te laten geschieden door twee vande g'experimenteerste uyt d'aanwesende capitains ter zee off mindere gezagvoerders op de scheepen, door den heere Gouverneur Generaal schriftelyk te benoemen, ten einde nopens hunne bevinding telkens aan den opper-equipage-meester over te geven een distinct rapport om door hem, met byvoeging, des nodig, van zyne aanmerkingen nopens dies inhoude, aan dese regering gepresenteerd te werden, ten einde de geene, die zig niet van hunne pligt hebben g'acquiteerd, ingevolge haar edele hoog agtbare g'eerd bevel, op reekening te kunnen doen belasten met de boetens, by het 4e, 5e, 11e en 13e articul der meermelde gedrukte ordres daar opgesteld, om vervolgens ten behoeve van de academie de marine uyt 's Compe. cassa ontfangen te werden.

10 Junij. *Nadere regeling van de koffij- en peper-leverantie in de Jakatrasche bovenlanden en Cheribon.*

Gediscoureert zynde over het geene by den patriasen eisch voor A°. 1752 ten opzigte van de Javase coffy werd aangemerkt, namentlyk, dat wel minder, maar niet meer dan vier millioenen ponden mogten gezonden werden en dat het niet nodig was op dies culture aan te dringen en de middelen, welke ter bereiking van haar Edele Hoog agtbare intentie, om de leverantie niet te doen toenemen, gevoegelyk zouden kunnen werden in het werk gesteld en teffens dienen tot voortzetting van de peper plantagie, daar den inlander om de meerdere moeite nog al eeven traag in blyft; zo is verstaan uyt de landen der Sulthans en regenten van de Cheribonse en van de Jaccatrase bovenlanden in A°. 1752 geen meerder coffy t'accepteeren, als er na rato peper gelevert zal werden, so dat by yder hondert picols op zyn minst vyff picols peper gevoegt werde, en in A°. 1754 niet als mits tien picols van dien korl by hondert picols cauwa leverende, en zo vervolgens by accressement, naar dat men zal bevinden mogelyk te wezen, mitsgaders hiervan aan de respectieve regenten in dezes ryks bovenlanden door den commissaris tot de zaken van den inlander en aan de princen op Cheribon door den resident kennisse te laten geven.

10 Junij. *Wijziging van den eed van purge voor den Fabriek en diens ondergeschikten.*

De Regering vond noodig dien eed »voor den Fabrycq, de »gesamentlyke basen en die het meer zoude mogen aangaan »t'amplieeren met de clausule, dat de werklieden en coelis, »by hen opgebragt, wesentlyk in dat getal en in die qualiteit »den gestelde tyd in den dienst van de Comp^s. zyn g'em»ployeert, mitsgaders voor of ten reguarde van den baas kaar»tenmaker nog met eene verklaringe van direct of indirect

»geene zeekaarten aan iemand, wie het ook zy, verkogt of »veralieneert te hebben."

Zie ook bij 18 September 1750.

14 Junij. *Vernieuwing van het verbod van 27 Mei 1749 tegen het te lang onder weg blijven van Compagnie's schepen.*

Zonder eenige noodzakelijkheid zond men op de buiten-kantoren meermalen schepen naar andere plaatsen dan de aangewezene door de Regering.

De vroeger bedreigde straffen bleven niet alleen gehandhaafd, maar werden nog verzwaard met de mededeeling, dat overtreding van het verbod zoude worden gestraft, »als een dadelyk bewys »van formeele ongehoorsaamheyd".

15 Junij. *Verhooging van het »expeditie-geld" voor acten van aanstelling.*

Vroeger bedroeg zulks hoogstens 2 rijksdaalders, waaruit de 1e gezworen klerk ter generale secretarie verklaarde, »niet »tegenstaande het observeeren van de uytterste menagie, zyne »hoognodige depenses niet genoeg te kunnen vinden."

»Tot een beter bestaan" van dien klerk regelde daarom de Regering het expeditie-geld aldus:

Een resident van Cheribon .... Een administrateur van Onrust en stads vendumeester.........................	Rd^s. 70.—
Een sabandhaar, eerste carga van den handel op China en administrateur van 't zuyker pakhuys....................	» 60.—

Een gecommitteerde tot en over de zaken van den inlander, fabrycq, secretarissen van den agtbaren Raad van justitie, Schepenen en Weesmeesteren, de administrateurs van de medicinale, kleede en eerste in de grote winkel, 't graan en provisie maguasyn, item van d'westzydse pakhuysen, het opperhoofd en resident van Sourabaya, Tagal, Grissee, Japara, Rembang en Qualadamak	Rd[s]. 50. —
Een ontfanger generaal, opperkoopluyden van 't Casteel, groot cassier ende tweede carga van den handel op China, item d'stads apothequar	» 40. —
Een administrateur van de pakhuyzen bezyden de waterpoort, 't yser maguasyn, kleene winkel, als meede de tweede d[os]. in de grote winkel en geld cassa, en de overige cargas van den Chinase handel, item de secretarissen, zo van zee- en commercie-, als huwelykse en kleene gerigts zaken, item die van Boedelmeesteren en eerste clercq van den Raad van justitie en Schepenen	» 30. —
Een eerste clercq van Weesmeesteren en afslager van den vendumeester	» 20. —
Een stads doctor en alle verdere opperkoopmans bedieningen alhier	» 20. —
Alle verdere koopmans bedieningen hier, uytgesondert die aan 't secretariale, negotie off soldy werk g'attacheert zyn, waaronder ook begrepen is den cassier der kostpenningen	» 12. —
Alle verdere onderkoopmans bedieningen hier, al mede excepto die, welke het secretary, negotie of soldy werk concerneren.....	» 10. —

15 Junij. *Vergunning voor den krijgsraad der »pennis-»ten-cavallery" uit dat corps een adjudant aan te stellen. — Wijziging van het bepaalde op* 17 *April* (22 *Mei*) 1750 *nopens dit corps.*

Om dit corps te kunnen houden op »80 coppen in ryen »en gelederen" had de krijgsraad verzocht daarin te »enrolleren »pennisten van een mindere qualiteit als onderkoopman," welk verzoek de Regering in zoo verre inwilligde door aan den krijgsraad »eenlyk te permitteren om ten voorsz. einde daar onder te mogen neemen alle kooplieden en onderkooplieden, die een rypaard houden of daar toe van zelfs inclineeren, schoon in geen comptable bediening of commissie en sergeant of corporael onder de pennisten te voet zyn of geweest zyn, als ook alle ordinaire clercquen en boekhouders, die een rypaard houden of zig vrywillig komen aangeven, dog geen mindere pennisten.

16 Junij. *Reglement op de gepermitteerde bagage van repatriërenden.*

Zie bij 9 September 1750.— Eerst in Junij 1751 is dit reglement in Indië gedrukt en afgekondigd.

18 Junij. *Formulier voor den eed van purge, jaarlijks door Weesmeesteren af te leggen.*

»Wy verklaaren en zweeren, dat wy, en voor zooverre »wy hebben konnen ontdekken of nagaan, ook onze huys-»vrouwen en kinderen, dan wel iemand anders, die ons eenig-»zins zoude mogen aangaan, van niemand, die eenige versoe-»ken aan ons collegie gedaan ofte te doen, dan wel eenige »affaires of behangen met hetzelve te demeleeren heeft, nog »van andere ter bevordering hunner zaaken, direct nog indi-»rect, zelfs niet by wege van weddenschap, eenige giften of

»geschenken van geld of geldswaarde ontfangen ofte bedongen »en speciaal, dat wy omtrend het stuk der huwelyken van de »pupillen onzer kamer met geen ander oogmerk g'adviseert »of geconcludeert hebben, als wat eigen welzyn en geluk vroo- »me voogden toestaat en betaamt; zoo waarlyk helpe ons »God almagtig".

De aflegging van dezen eed moest geschieden in de maand Junij, »ter gelegentheyt, dat volgens het oude gebruik te dezer »vergadering [van de hooge Regering] verschynen [de benoemde Weesmeesteren, enz.] om aan te hooren de gevallene »dispositie over hare personen".

De eed werd voorgeschreven »om ten vollen gerust te »weesen, dat de belangen der pupillen van de Weeskamer »naar behooren werden behartigd en altoos voor eigen, »particuliere interest geprefereerd, mitsgaders alle gelegent- »heid tot lasterlyke discoursen dien aangaande weg te »nemen".

18 Junij. *Opheffing van de ropij-munt te Batavia.*

Zie bij 28 Februarij 1744.

»Als alle d'onkosten daar op naar behooren berekend »werden," dan gaf die munt, volgens de Regering, »maar een »heel geringe winst, in tegenstelling van 't geene het silver »in Indie ordinair afwerpt".

Daarenboven was »de valsche namakinge van die zoort »van geldspetien zedert eenigen tyd grof in swang gaande".

De muntmeester bleef als essayeur fungeren.

18 Junij. *Voorschrift nopens het confronteren van de negotie- met de administratie-boeken.*

Om een einde te maken aan de veelvuldige disputen tusschen den negotie boekhouder en d'administrateurs alhier over erreuren, by de confrontatie der negotie en d'administratie boeken ontdekt en niet geredresseert, en des noods te kunnen nagaan,

wie gelyk heeft en of de Comp. geen nadeel lyd, is verstaan de bevindingen by zodanige confrontatien voortaan niet meer te laten annoteeren op losse vellen papier off kladden, maar ordentelyk te laten inschryven en door den negotie boekhouder ondertekenen in een boek, daar toe expres te houden, dat yder reis na gedaan werk zal moeten ter hand gesteld werden aan den visitateur generael ter visitatie en bewaring.

24 Junij. *Bestendiging van het bepaalde op 27 Februarij en 2 Junij 1750 nopens den verkoop bij publieke vendutie op crediet van Compagnie's goederen.*

Op de gedane vrage door den heer Directeur Generaal, of de resolutien, by dese vergadering op den 27^en^ February en 2^en^ Juny A°. 1750 ten opsigte van d'afgave van goederen, op 's Comp^s^. vendutien gekogt synde, aan de kopers op credit, onder de precautien, daar by vermeld, moeste werden aangemerkt als temporeel ofte maar voor dat jaar genomen, dan wel als permanent of tot contrarie dispositie stand grypende, zo als uyt derselver teneur voor het naaste moeste werden opgemaakt, onder een verklaring, dat syn Edele, mits de kortheid zynes aanwesens te deser hoofdplaetse, van de suffisance der kooplieden en de borgen, by hen aangeboden werdende, niet als uyt getuygenisse van andere en dus met geen genoegsaam fondament konde oordeelen om zig daar op ten volle te kunnen gerusten, zo is, uyt aanmerkinge van d'absolute noodsakelykheid van het crediteeren der kooplieden, mits de nog eer toe als afnemende schaarsheid van geld te deser hoofdplaatse, welke het fondament van de gem. resolutien geweest is, goedgevonden en verstaan by deselve ten vollen te persisteeren, zo voor den tegenwoordigen als toekomenden tyd, tot nadere dispositie, mitsgaders een lyst van de koopers en d'aangebodene borgen ofte d'onder den andere g'associeerde en voor elkanderen caveerende kooplieden na het aflopen der vendutien te doen formeeren om door gem. heer Directeur

Generaal ingedient te werden, ten einde de vergadering met en benevens zyn Edele over de suffisance derselve kan oordeelen.

24 Junij. *Voorschriften nopens den handel in rijst op Java.*

Aangaende den insaem van ryst, waarvan in den voorleeden jaer, volgens schryvens der Samarangsche ministers, een aanzienlyke quantiteit van ruym 7000 lasten, dus over de duysent meer als in het vorige, daar waren ingepalmt, is verstaan, onder betuyginge van genoegen hier over, te remarqueeren, mitsgaders dat ministerium aan te beveelen om in't vervolg voor de vermeerdering, niet alleen van dese leverantie, maar ook de voortsettinge van die der bovenlandse producten, waar van men in den voorleeden jaar om de bekende, dog thans genoegsaam gecesseerde strooperyen der rebelleerende prinsen weynig heeft konnen gaudeeren, attentelyk te waken en sorg te dragen, dat dit jaar den insaem van ryst zo opulent worde, dat van dat noodwendige voedzel, teffens ook zonder eenig ontrief van dese hoofdplaats, op die cust zelfs aan de particuliere gepermitteerde negotianten een naamwaardige quantiteit Comp^s. wegen kan verkogt werden en die verkoop dus de Comp^e. meerder profijt koomen af te werpen als tot nu toe; zynde daarom dan ook, en om deese leverantie al verder bevorderlyker te doen zyn, goedgevonden en verstaan de verleende licentie tot een vrye ryst verkoop op Sourabaya, die niet alleen seer hinderlyk schynt te weesen in den verkoop van dat corl op andere plaatsen, maar daar en boven ook andere regenten groote aanleydinge geeft tot jaloezy en sluykeryen, ja zelfs ongepermitteerden handel op sodanige plaatsen, daar dat voedsel anders van Java niet na toe mag gebragt, nog verkogt werden, na het voorstel van den gouvern^r. van Hohendorff in te trekken, mitsgaders de Soerabaayse hoofden allezints omtrend den inkoop van rys, Comp^s. wegen, te stellen onder een en deselve verpligting als alle andere regenten, en

dus de rys aan dien oird jaarlyks, na dat alvorens door de Tommagongs tot Sourabaya in de pakhuyzen behoorlyk zal geleverd wezen de by de contracten gestipuleerde quantiteyt, het verdere Comp^s. weegen te laten inkoopen; als niet denkelyk zynde, dat dezen inkoop, zo daar by maar anders de bekende ordre, op dat stuk gestatueerd, stiptelijk geobserveerd en geen particuliere interest gezogd werd, de regenten zo min als den inwoonder zelfs eenig ongenoegen zal kunnen geven, te meer, om dat den armen landman dus zelfs de gelegentheyd verkrygt zynen onbenodigden insaam van dat voedsel voor een billyke contante betaling van de band te setten, welk hy anders dikwils aan een particulier voor gelyke zo niet minderen prys hadde moeten afstaan.

25 Junij. *Vermindering van den prijs van tarwe en brood.*

Op de door den heer Directeur Generael gedane vertooning wegens het kostende der aan handen zijnde tarwe en uyt consideratie, dat als nu zo zeer niet meer plaats hebben de redenen, waarom den verkoops prys van de tarwe aan de backers ter sessie van den 22^{en} Aug^s. 1749 is verhoogt van 56$^4/_5$ ryxd^s. tot 100 ryxd^s. het last, is verstaan de prys weder te verlagen tot 75 ryxd^s., wanneer dat graan nog een redelyke winst van 31 perc^t. geeft, mitsgaders overzulx ook het brood weder van drie op twee stuyvers te stellen, zo als pro dato van die resolutie geweest is; en daarvan p. extract dezes kennisse te geven aan Scheepenen dezer stad, om zorge te kunnen dragen, dat het selve niet hooger werde verkogt en egter zyn gewigt houde, alzo de backers 'er op dien voet wel mede uyt kennen.

29 Junij. *Bepaling, dat de Chinesche, te Batavia aankomende jonken, niet alleen voor uitvoer, maar ook voor invoer, redemptie-geld zouden betalen.*

Door de gesamentlyke annachodas van d'aanwesende Chineese jonken en d'officieren van die natie alhier bij requeste ver-

toond zynde, dat zy zedert de resolutie deezer regering van den 9en December 1749, waarby is verstaan het volgens resolutie van den 9en December 1746 voor drie jaren ingevoerde redemtie off afkoop geld van d'inkomende regten weder af te schaffen en haar in dies stede, even als alle andere traffiquanten, ses ten honderd van alle d'aangebragt werdende goederen te doen betalen, veel nadeel geleden hadden en veele inconvenienten onderhevig geraakt waren, vermits zy altoos in het midden van het regen saisoen alhier aanquamen en genoodsaakt waren de vaartuygen door den pagter of zyne bediendens te laten visiteeren en alles, wat er in was, van stuk tot stuk van deselve te laten opschryven, alvorens de goederen onder dak te mogen brengen, waar door deselve veel tyds ten deele gebroken en ten deele door intussen opkomende regenvlagen nat en bedorven geraakten, mitsgaders den gantschen aanbreng tot hunne merkelyke praejuditie publicq wierd, onder een versoek, dat het dese regeering uyt eene gunstige consideratie van dien behagen mogte haar in den aanstaande, voor of in plaatse van den inkomende thol, zeker vast bepaald tantum per jonk te laten betalen, gelyk zulx volgens resolutie van den 23en December 1749 plaats heeft ten opsigte van d'uitgaande regten, zo is, zo om de g'allegueerde als de verdere redenen, voor het accordeeren van hun versoek militeerende en by de voorgeciteerde resolutie deser vergadering van den 9en December 1746 genoteerd, verstaen daar inne te condescendeeren en d'admodiatie ofte de redemtie gelden eguaal te stellen met die voor den uytvoer, by de jongste pagt conditien van de boom, art. 11, zo wel als by het voorsz. besluyt specifice vermeld staande, en dus eens zoo hoog als anno 1746 gesteld is.

29 Junij. *Regeling van het »douceur", toe te kennen aan een commanderend hoofd-officier, te velde of »op commando" gaande, minder in rang dan een Brigadier.*

»Tot defroyement of voor extra" ter betaling van spionnen en »wes meer" werden hem toegekend:

100	rijksdaalders aan contanten	's maands.
12	℔ waskaarsen...........	
40	flesschen zek-wijn........	
50	» . witte wijn......	
25	℔ boter................	
1	vat bier................	voor drie maanden.
1	kelder brandewijn	
1	kelder jenever...........	

29 Junij. *Verklaring nopens art. 9 der pacht-voorwaarden betreffende de pacht der waskaarsen.*

Om aan een iegelyk den pas af te snyden tot zodanige listige practycquen, als men verneemt, dat door de Chineese winkeliers en andere baatsuchtige lieden werden in het werk gesteld om, zo zy zig verbeelden, veiliglyk te kunnen misbruyken de by het negende articul der jongste pagt conditien, ingevolge het geresolveerde op den 7en December 1750 gemaakte uytzondering omtrend de buytenlandsche waschkaarssen, die tot eigen gebruyk aangebragt of ontboden zyn, is verstaen tot interpretatie van dat articul te verklaren, dat het nimmer d'intentie dezer regering geweest is die uytzondering anders te verstaan als van een enkeld persoon, welke deselve in een matige quantiteit voor zyn eigen en niet tot eens anders gebruyk aangebragt of ontboden heeft; en dat gevolgelyk d'aangebragte en ontbodene waschkaarssen voor andere, schoon niet om te verkopen, maar tot haar eigen gebruyk en op voorgaande versoek, als ook die, welke voor verscheide persoonen aan een man g'adresseert werden, onder de voorsz, uytzondering niet begrepen zyn, nog ongemerkt hebben mogen gebruykt, maer zodanige ontbieding, aanbreng en oversending in tegendeel moet aangemerkt en gestraft werden als een middel, expres uitgedagt om den pagter in zyne geregtigheid te verkorten; mitsgaders wyders voor den aanstaande te statueeren, dat niemand als Europeese gequalificeerders, tot onderkooplieden en die met hen gelykstandig zyn inclusive, zal

werden gepermitteerd waschkaarssen, schoon expres tot eigen consumtie ontboden, ongemerkt te gebruyken en dat zulx, in zoo verre dezelve aangaat, ook nog maar plaats zal hebben omtrend witte Bengaalse en Mallabaarse kaarssen, maar niet omtrend de Timoreese of andere.

2 Julij. *Bekendmaking, dat de Regering »voor eenmaal, »buyten eenige consequentie voor den aanstaande", vergunning verleende tot het verzenden van porcelein met hare retour-schepen. — Verbod voor de nachoda's van Chinesche jonken tegen den aanvoer te Batavia van »groote quantiteyten porcelyn, van Europesche sorteeringen", en van vervalschte thee uit China.*

Ad 1mum. De Compagnie was niet verantwoordelyk voor eventuele schade; en voor »yder baly of kas" moest betaald worden »sekere modique vragt, by deze Regering te bepalen". Zie bij 27 Augustus 1751.

Ad 2um. Als slechte thee-soorten worden genoemd »Cantonsche thee songlo" en gemengde »thee Aukay".

4 Julij. *Last op de buiten-kantoren te Cheribon en langs Java's Oostkust rijst en gedroogde visch naar Batavia te zenden.*

Ter voorkoming van schaarsheid en monopolie van ryst en andere noodsakelyke levensmiddelen, die in de praesente tyds gesteldheid van een heel nadeelige consequentie zoude kunnen wesen, is goedgevonden en geresolveert, zo wel na Cheribon, als naer Samarang ende verdere rystgevende comptoiren op Java's Oostkust, circulair t'ordonneeren zoo veel ryst en gedroogde visch, zo 's Comps. wegen, als particulier, voor eerst en van tyd tot tyd herwaarts te zenden, als mogelyk zal wesen, om hier onder de gemeente verkogt te werden, zonder iets op de comptoiren agter te houden of toe te staan, dan wel by oogluyking te conniveeren, dat zulx door andere geschiede;

met verdere speciale interdictie van zig de coyang ryst aldaar hoger als de gestelde twintig rds. te laten betalen, het een en ander op poene van als verraders gestraft te werden.

9 Julij. *Vergunning voor een zieken, Europeschen dienaar van de Compagnie op zijn doodsbed te trouwen.*

Deze vergunning werd, overeenkomstig »verscheide voor»gaande exempelen", door de Regering verleend; maar het is niet mogen gelukken te ontdekken, wanneer het aanvragen dier vergunning verpligtend is gesteld.

Verg. deel I, bladz. 89.

9 Julij. *Splitsing van de kompagnie Papangers, Koromandelsche Mooren en Malabaren te Batavia.*

Nader in overweging genomen zynde het ter vergadering van den 2en Juny des voorleden jaars gedaan versoek door de Chormandelsche Mooren en Mallabaren of jentiven, om gesepareert te mogen werden van de compagnie Papangers, om voortaan een apart corps uyt te maken, direct onder den heer Collonel van de burgerye sorteerende en haar eigen officieren hebbende, is als nu verstaan daar inne te bewilligen, mitsgaders tot lieutenant en vendrig van deselve aan te stellen de te dezer plaatze geboorene Moorse kooplieden, Aboe Backar Daout en Mahometh Mira Daout, als van d'aansienelykste onder haar en voor goede ingesetenen bekend zynde.

13 Julij. *Verhooging van den prijs, door de Regering te betalen voor Cheribonsche en Javaansche suiker.*

Die prijs werd alsnu bepaald:

voor 1e soort (»cabessa") op 3½ rijksd. de pikol.
» 2e » (»bariga") » 3 » » »
» 3e » (»peeuw") » 2½ » » »

Ten gevolge van oorlog stonden alle suikermolens in het Bantamsche, evenals eenige in de Jakatrasche bovenlanden, stil. De Regering besloot tevens »alle suyker, welke de molens »van Java's oostkust en Cheribon zouden uytleveren, voor de »Comp. te bespreeken".

23 Julij. *Vrijstelling van suiker van inkomende regten.*

Nademaal de Javase en Cheribonse zuykeren, volgens het geresolveerde op den 3^en^ December des jaars 1748, ten behoeve van de respective sabandhaars aldaar, voor uytgaande regten moeten betalen 10 schell. per picol candy en 5 schell. per picol poeder zuyker, in stede van de voormaals betaalde thol van $^1/_4$ rd. p. picol candy zuyker en $^1/_8$ p. picol poeder zuyker, en daar en boven alhier voor inkomende regten nog den eerstgem. thol en weder uytgaande, even als de Jaccatrase, een halve rd. per picol candy en een quart rd. per picol poeder zuyker, waar door den aanbreng van daar t'eenemaal is te niet gelopen; en vermits 'er daar en boven geene redenen kunnen gevonden werden, waarom de Javase zuykeren dien verswaarden thol tweemaal zouden moeten betalen, als zynde ter bereiking van het bedoelde oogmerk om te beletten, dat de markt der Jaccatrasche off Bataviase zuykeren daar mede niet bedorven werd, toereikende genoeg, dat deselve eens betaald werd; zo is verstaan de Javase en Cheribonse poeder en candy zuyker by d'aanstaande opveyling dier pagt van de betaling van inkomende regten alhier te libereeren.

$\frac{27}{31}$ Julij. *Verbod tegen den uitvoer van »poeder- of »candy-zuyker".*

Is goedgevonden en verstaen, aen een yder, van wat staat ofte natie hy weesen mogte, niemand uytgesondert, ten scherpsten te verbieden, gelyk alle en een ygelyk sonder onderscheid verbooden werd by desen, allen uytvoer van

poeder of candy suyker, 't zy binnen de limiten van het ryk van Jaccatra ofte elders gemaekt, voor eygen ofte eens anders reekening, directelyk of indirectelyk, om welke reedenen ofte onder wat naem of praetext en werwaerds het soude mogen weesen, sub poene van confiscatie en verbeurte van de viervoudige waerde voor die het selve door de groote rivier ofte boom komt te tenteeren en voor de geene, welke sulks langs andere ongepermitteerde wegen of vaarten mogten durven onderstaan, dan wel syn particuliere zuyker met die van de Compagnie te gelyk of onder deselve mogte hebben afgescheept ofte doen afscheepen, sub poene van confiscatie en verbeurte eener dubbelde amende of agt-maal de waerde, en in beyde gevallen met deportement van ampt, qualiteyt en gagie en inhabil verklaering, zo van den contraventeur, als syne helpers daer en boven, ingevalle sy 's Compagnies dienaren, dan wel in honorable of comptable burgerlyke ampten ofte bedieningen gesteld syn, ende sulx alles ter tyd en wyle, de Compagnie genoegsaem van zuyker voorsien synde, dese interdictie door publicatie en affixie van biljetten mogte werden opgeheeven ofte ingetrocken, injungeerende en gelastende mits dien den Raad van justitie deses Casteels en Scheepenen deser stad, item de respective officieren van justitie, als ook den sabandhaer, als daer toe by desen speciael g'authoriseert werdende, den inhoude deses stiptelyk 't executeeren ende te doen executeeren, procedeerende en doende procedeeren tegens de transgresseurs zonder de minste conniventie ofte afwyking, als tegens verboden handelaers, zo als ook aen de commandanten van de buyten posten of strandwagten en die het verder eenigsints soude mogen aengaen, ten allerernstigsten gerecommandeert werd om insgelyks alle moogelijke devoiren aantewenden tot tegengang en ontdecking van alle verboden uytvoer, mitsgaders aenhaeling van het geene mogte weesen ofte werden uytgevoert; want Wy het een en ander aldus voor den dienst en het belang van de Maatschappy hebben bevonden te behooren en nooodsaekelyk te weesen.

Wel verstaende, dat egter den geenen, die een kleyn canassertje

tot syn gebruyk nodig heeft, zulx sal gepermitteert syn mede te neemen, mits sig alvorens addresseerende aen den waterfiscael of sabandhaar ter obtenue van een permissie briefje.

Ende ten eynde niemand hier van eenige ignorantie zoude kunnen praetendeeren, beveelen Wy, dat desen sal werden gepubliceert en, so in de Nederduytsche, als Chineese en Meleydse tale g'affigeert ter plaetse, daer men gewoon is publicatie en affixie te doen.

En sal de voorschreven confiscatie en boete komen ten behoeve van de Compagnie voor d'eene helfte en voor d'andere helfte ten behoeve van den officier ofte den sabandhaer, die d'agterhaelinge gedaen heeft, dan wel, wanneer aen de buyten posten ofte strandwagten werd aengehaeld, een derde voor de Compagnie, een derde voor de post ofte wagt, welke het uytgevoerde g'attrapeert heeft, en het overige derde voor den waterfiscael, die in sulken gevalle de calange sal doen, zullende de officier de aenbrenger moeten te vreede stellen.

12 Augustus. *Oprigting eener commercie-societeit te Padang.*

In overweging genomen zynde den gedanen voorstel door den commandeur, van Idsinga, by zyne aparte brieff van den 20en April deses jaars om, ingevalle men de te dier custe vallende benzuin en camphur niet voor zig privé wilde reserveeren, de vrye vaart, aanbreng en vervoer van de gelicentieerde goederen eenigsints anders dan thans te schicken of eigentlyk in te trecken en dáar en tegen alleen de vaart en handel tusschen Batavia en Sumatras Westcust aan de kooplieden ter laastgenoemde plaatse, by wyse van octroy en inschryving tot een societyt a 50000 rds., dan wel zo veel actien a 500 rds. yder, als nodig mogte bevonden werden, in 't bysonder ofte met exclusie van alle andere te vergunnen onder de volgende conditien en bepalingen, als:

Eerstelyk, dat de participanten zig altoos zullen moeten voorsien houden van agt of thien bequame vaartuygen, behoorlyk g'equipeert en met geschut voorsien, om onder de principale directie van den commandeur en raad te Padang en 't gezag

van inlandsche nachodas geduuriglyk tot den handel ende ontlasting der inlanderen van 's lands producten te dienen en, in cas van noodsakelykheid, ten dienste der E. Compe, ter bekruysing der custe en ter weiringe van de ongepermitteerde of sluykhandelaars gebruykt te werden.

Ten tweeden, dat de nachodas door d'g'adsocieerdens voorsien zullen moeten werden van een generale ordre en instructie om, by voorvallende gelegentheden, altoos met 's Compe kruyssende vaartuygen, niet alleen te conjungeeren, maar ook in zulken cas te permitteeren, dat een Europees gezaghebber, nevens de nodige manschap, op hun vaartuyg overgeset en daar mede het nodige verrigt werde.

Ten derden, dat het geene vaartuygen van de societeit, die ten handel om de noord geweest zyn, vry zal staan om met hunne ingesamelde producten elders dan direct naar Batavia te varen, nog ook om de reise derwaarts te mogen aannemen, dan na bevorens op Padang een behoorlyke factuur hunner lading overgegeven en permissie bekomen te hebben omme daar mede reys te vorderen.

Ten vierden, dat zy het ingezamelde goud, de reaal fyn, tegens de door dese regering bepaalde prys van 17½ rds. te Padang in cassa op wissel zullen moeten brengen, op peene, dat, wanneer daar omtrend eenige fraude of agterhouding ontdekt mogte werden, het vaartuyg en d'ingeladene goederen te zamen confiscabel en de g'adsocieerdens van hunne privilegien ofte het vergund octroy vervallen zullen wesen.

Ten vyffden, dat by aankomst te deser hoofdplaatse althoos door de nachodas het dubbeld van hun te Padang vertoonde factuur overgelevert zal moeten werden aan den heer Directeur Generael, ten einde, wanneer het dese regering mogte goedvinden d'E. Compe van dies aanbreng off ladinge te doen dienen, 't aan deselve zal staan alles tegens een advans van tien percento op den inkoops prys, beswaart met de noodsakelyke lasten op den vervoer, aan te neemen en uyt zulke vaartuygen te doen ligten; dog so niet, het alsdan aan d'g'adsocieerdens vry zal staan die gedoeren alhier aan de

man te helpen, dan wel na goedvinden elders te vervoeren, als waar toe hun alsdan de nodige passen vergund zullen werden.

Ten sesden, dat daar en tegens de societeyt privative en met exclusie van andere, excepto twee a drie capable lieden, die als gemagtigdens hunne zaken op Batavia zullen dirigeeren en ook uyt dien hoofden portionarissen kunnen en mogen wesen, en de geene, die zy buyten willen laten participeeren, g'octroyeerd zullen werden om in retour derwaarts te mogen vervoeren alle zodanige goedereu, als thans aan een ieder gepermitteeerd is en d'E. Compe zelfs tot den handel niet aanvoert.

Ten sevenden, dat de geprivilegeerde societeit tot den privativen handel in amphioen alhier die whare oversulx ook, staande het octroy vande gemelde Padangse societeit van commercie, niet derwaarts ter verkoop zal vermogen aan te voeren, maar daar en tegen een zekere reekening houden, dat altoos 's jaarlyx 40 kisten, die dese kust, zo men meend, wel zal kunnen verthieren, door de Padangse g'adsocieerdens zullen werden afgehaald, mits dat dese laatste zig daar toe dan ook zullen verpligten.

En laatstelyk, dat de gemelde Padangse commercie societeyt met de benoodigde equipage goederen, artillery en ammunitie alhier, des versoekende, tegens een capitaal advans g'assisteerd zal werden, onder verband en borgtogte van vergoeding met een winst van ses capitalen omtrend de restitutie van het geschut en ammunitie, ten zy met genoegsame zekerheid quame te blyken, dat 't zelve door het weg blyven van een vaartuyg in zee verlooren of behoorlyk g'employeerd en gebruykt en op generly wyse onder den inlander geraakt ware, ende zulx onvermindert of buyten de gestatueerde straffe op den verkoop van artillery of ammunitie goederen aan den inlander.

Mitsgaders over dit sujet rypelyk gedelibereerd en geconsideert synde, dat het voor zodanigen geprivilegeerde societeit vry beter als voor de Comp. doenlyk zal wesen om altoos handel vaartuygen de heele cust langs in het vaarwater te

houden ten einde den inlander van zyne behoeften te voorsien en alomme t'huys of in zyn eigene negoryen t'ontlasten van 's lands producten, waar mede z'anders by lorrendrayers een uytweg zoeken moeten om niet genoodsaakt te wesen ten minste de helfte van de waarde te verliesen, dewyl het hen manqueert aan genoegsame vaartuygen om deselve te water naar Padang te voeren en het transport over land, zo niet ondoenlyk, ten minsten zeer difficiel en kostbaar is; buyten en behalven, dat de Comp^e, de beste sorteeringen maar aannemende en den inlander met d'andere latende zitten, deselve wel noodsaakt daar voor een koper te zoeken; dat d'erectie van een commercie societeit ook vry beter met 's Comp^s belang schynt te quadreeren als d'extructie van factoryen de heele cust langs ofte het ander, door den commandeur Idsinga mede opgegevenen expedient van alle sorteeringe van bensuin en camphur en dienvolgende ook de zulke, daar niet als verlies op te wagten is, voor de Comp^c in trocque van lywaten t'accepteeren, dewyl d'winsten op de lywaten te deser custe in verre na van die importantie niet zyn of apparent voor eerst worden zullen, dat 'er nog eenig verlies op de daar tegens ingeruylden retouren afkan;

Zo is, zo uyt hoofde van dit een en ander, als dat, alschoon dit project al niet eens mogte b'antwoorden aan de verwagting, die gemelde Idsinga daar van heeft geformeert, namentlijk, dat hetselve het principale middel zoude wesen om 's Comp^s vervallen handel te dier custe op te beuren en teffens d'arme westcust volkeren van 's lands producten buyten eenige kosten met voordeel t'ontlasten, het egter zeeker schynt, dat zulx een bequaam mercantil middel zal wesen om d'Engelse en andere sluykhandelaars afbreuk te doen en daar van ten minsten zonder veel t'hazardeeren wel eens een preuve kan werden genomen, te meer, vermits d'opengestelde vrye vaart en handel op dese cust, onbepaaldelyk en voor een yder, tot nog toe van die importantie niet geweest is, nog zo veel goud aan de Comp^e gefourneert heeft, om het selve uyt dien hoofde agterwege te laten, maar in tegendeel om de faciliteit

van het gond te sluyken en alhier clandestin in te voeren en meer andere aanmerkingen door den commandeur Idsinga by zyn gemelde aparte brieff als schadelyk werd te boek gesteld, goedgevonden en verstaan daar inne te bewilligen en gevolgelyk te permitteeren d'erectie van zodanige commercie societeyt te Padang voor den tyd van drie jaaren, om zoo wel om de noord als naar dese hoofdplaats heen en weder handel te dryven, op den voet en de voorwaerden, hier voren vermeld, dog met desen verstande ofte die ampliatie, dat onder ofte door d'exclusie van alle andere particulieren niet zal begrepen werden de lasten met gepermitteerde koopmanschappen, aan de officieren van de zeevaart tot een middel van bestaan toegelegt; dat de Comp^e^ niet meer als vier kruysvaartuigen voortaan te dien custe zal behoeven aan te houden en, die er verder nodig mogten weesen om alle lorrendrayers te weiren en tegen te gaan, door de societeit, uit haar eigen fonds, zullen moeten besorgt en onderhouden werden; en dat ook die exclusie zig niet extendeeren sal tot de vreemde natien, maar deselve, tegens verwagting, komende om te negotieeren op den voet, als by het openstellen van de vrye vaart is g'ordonneerd, niet zullen mogen afgewesen, maar g'admitteerd moeten werden.

13 Augustus. *Toekenning aan den Cipier van de vrijmans-boeijen te Batavia van 4 »huurlingen" (gehuurde slaven).*

Vroeger werden hem uit het Ambachts-kwartier vier slaven bezorgd.

20 Augustus. *Voorschriften nopens de verantwoording van administratieve bescheiden bij overdragt van administratiën.*

Gereflecteerd zynde, dat volgens het berigt van de confrontisten ten belange der boeken van A° $17^{42}/_{43}$ het afgaande

factuurboekje van dat geheele boekjaar, benevens de reekeningen wegens het ontfangene uyt de respective administraties van de laatste ses maanden van het selve, absent bevonden waren, en door den heer Directeur Generael teffens gecommuniceerd werdende, dat zyn Edele by informatie, waarom het boekjaar 17⁴³/₄₄ was overgeslagen, ten antwoord hadde bekomen, dat alle de boeken van dat jaar vermist waren, onder eene vertoning van de noodsakelykheid om tegens diergelyke quade practycquen, als het verduysteren der boeken en bylagen, om van alle aansprake en verantwoording in't vervolg van tyd bevryd te blyven, op eene efficacieuse wyse te voorsien door nadere ordres op dat stuk, onder zekere sware peenaliteyten, te stellen en die by ontdecking van versuymenissen of overtredingen ten rigoureusten t'executeren, mitsgaders teffens den pas af te snyden tot d'exusen en exceptien, waar van de gene, die het aangaat, gewoon zyn zig by diergelyken occasies te bedienen om straffeloos te blyven; zo is goedgevonden en verstaan door expresse gecommitteerdens in de comptoiren van d'equipage werff, de medicinale winkel, het ambagts quartier, d'artillery, de wapenkamer en de paarden stal, die hunne aparte boekhouders hebben, zo wel als in alle de verdere administratien opneem te laten doen van alle de boeken en bylagen, aldaar thans effectief in wesen synde, en daar van te doen formeeren distincte berigten, door de boekhouders of administrateurs ondertekend, mitsgaders dienaangaande voor het vervolg te statueeren, dat, by overgave van een administratie ofte aanstelling van een nieuwen boekhouder, van de boeken zal moeten geformeert en door d'aankomende en afgaande administrateurs off boekhouders getekend overgegeven werden een apart transport; item, dat voortaan van ampt, qualiteit en gage zal werden gedeporteerd den genen, die dezelve verwaarloost off verduysterd heeft, dan wel niet aantonen kan door een onverwagt of onvoorkomelyk toeval van zyne administratie boeken destitut te zyn geraakt en daar van ten eersten kennisse te hebben gegeven; en voorts ten opsigte van het versloffen der ordonnantien en

andere principale bylagen, die ter naziening en confrontatie van d'administratie boeken niet gemist kunnen werden, te persisteeren by het geresolveerde ter sessie vanden 14^{en} October 1747.

24 Augustus. *Suiker-fabricatie in Bantam.*

Op de communicatie van zyn Edelheid, dat d'officieren der Chineese natie alhier en op Bantam aangeboden hadden de zuykermolens in het Bantamse gebied, vermits het reets daar toe g'impetreerde verlof vanden prins regent, aan de gang te zullen helpen en houden, by aldien dese regering gunstelyk behagen mogte hen daar toe 's Comp^s wegen met contanten t'assisteeren, onder conditie van alle de zuyker, welke dezelve zouden malen, aan de Comp^e te leveren tegens 3 $^1/_2$ rd^s het picol; zo is, ten aansien zulx een zeer voordeelig employ van 's Comp^s penningen zal wesen en teffens een goed middel om versekert te zyn, dat van de gemelte zuyker niets in vreemde handen zal geraken, waar toe de situatie van die molens anders maar al te veel gelegentheid geeft, goedgevonden en verstaan aan deselve, by wege van voor uyt betaling, de nodige geld verstreckingen te laten doen tot eene somma van tien duysent rd^s, mits stellende cautie ten genoegen van den heer Directeur Generael.

27 Augustus. *Verbod tegen het verkoopen van oliteiten zonder voorafgaande visitatie.*

De Regering vond goed »de vendumeesters, item de secreta»rissen van de collegien van justitie, weesmeesteren en cura»toren ad lites en die verder tot het houden van vendutien, »zo hier, als op de respective buyten comptoiren, g'authoriseert »zyn ofte mogte werden, te verbieden het opveilen of ver»kopen van eenige oliteiten, onder wat naam off pretext het »wesen mogte, t'en zy deselve alvorens door een medicinae »doctor, chirurgyn of apothequar, in 's Comp^s dienst of onder

»hare jurisdictie sorteerende, bezigtigt zyn en door hem ver»leend zy eene attestatie, onder presentatie van eede, dat »onder deselve geene oliteiten van de vier hoofdspeceryen te »vinden zyn; met verdere last, dat zy de gene, die daar onder »mogten werden bevonden, 't zy in de medicinale winkel alhier »ofte in de negotie pakhuysen op de buyten comptoiren, onder »quitantie van d'administrateurs, zullen moeten overgeven, om »by de boeken ingenomen en aan de Comp^e verantwoord te »werden, sub peene van deportement, by aldien sonder dese »precautie eenige fijne specery oly verkogt hebben".

27 Augustus. *Bepaling, dat voor vracht naar Nederland van porceleinen voorwerpen betaald moest worden 200 rijksdaalders of f 480 per last van 3000 ℔ bruto.*

Die vracht, »uytmakende naar ruwe calculatie circum »circa 40 p^r C^to", werd in Nederland »vóór d'afgave" betaald. Zie ook bij 2 Julij 1751.

31 Augustus. *Vergunning aan allen, die deelden in het bepaalde op $\frac{\text{17 Augustus}}{\text{16 September}}$ 1745 en van Batavia naar Soerate, Masquetta, Perzie, Bassora of Malabar vertrokken, hunne gepermitteerde lasten aan poeder-suiker af te geven.*

Zij moesten betalen het kostende volgens factuur, verhoogd met $^1/_4$ rijksdaalder voor den pachter van de te Batavia in- en uitgevoerde suiker.

7 September. *Voorschrift nopens het afleggen van zijdgeweer bij verschijning voor regterlijke collegiën.*

Mits het door de Mallabarsche ministers voorgedragen versoek van den Cochimsen raad van justitie om, naar dien het nu en dan gebeurt is, dat capitains, cap. lieutenants en mindere officieren, zo van de militie, als marine, voor haar

moetende compareeren, weigerden hunne zeidgeweiren afte leggen, met ordre dien aangaande te mogen werden gemunieerd; zo is verstaan, dat alle de dienaren van de penne, de marine off den deegen, van een mindere qualiteit dan capitain ter zee, tot de capitains militair inclusive, mits geene leeden van den politicquen raad ten hoofd comptoiren zyn of geweest hebben, by derselver comparitie voor den raad van justitie van de gouvernementen, directien en commandementen, maar niet voor gecommitteerdens uyt die regtbank, hunne zyd geweiren zullen moeten afleggen, met uytsondering egter van d'actueele of werkelyke sessie hebbende leden van dat collegie.

10 September. *Verhooging van de boete ad 2 rijksdaalders tot 10 rijksdaalders ten behoeve van het Collegie van Schepenen, vastgesteld den 20sten Augustus 1683 op het zich willekeurig verwijderen van Procureurs uit de raadzaal.*

14 September. *Last op de buiten-kantoren te confisqueren de suiker, welke met Compagnie's schepen, voor rekening van particulieren, gedurende het verbod van uitvoer werd aangebragt.*

De helft van de geconfisqueerde suiker zoude komen ten voordeele van de Compagnie; de andere helft ten voordeele van den officier, die de aanhaling zoude doen.

Deze last werd gegeven »om ten vollen gerust te kunnen »wesen, dat des niet tegenstaande (i. e. in weerwil van het bepaalde op 31 Augustus 1751) door de schepelingen geen »morshandel in die soetigheid zal kunnen werden gedreven".

14 September. *Voorschrift nopens uitbetaling van afgedankte, inlandsche militairen.*

Om zo veel mogelyk te praevenieeren de klagten, welke

door d'afgedankte inlandsche militairen van tyd tot tyd, en dikwils niet zonder fondament, gedaan werden, dat zy, mits het agterblyven der soldy boeken en bylagen van de buyten comptoiren, veeltyds jaar en dag moeten wagten naar d'afbetaling hunner te goed behoudene soldyen, waar door d'inlanders van den dienst van de Comp^e werden gedegouteerd, is op het voorstel van zyn Edele besloten, niet alleen de te vorenstaende gages van d'inlandsche militairen, successive van diverse buyten comptoiren gereverteerd, waar omtrend alhier by d'inlandsche soldye boeken door de voorsz. ofte andere impedimenten het vereischte ligt niet ten vollen te vinden is, voor de helfte te laten afbetalen, mits ten genoegen van het opperhoofd van het generale soldye comptoir stellende cautie de restituendo, wanneer in der tyd mogte bevonden werden te behoren, maar ook de ministers op de respective buyten comptoiren by extract van desen te recommandeeren voortaan zonder manquement, nevens de retournerende inlandsche soldatesque off uytterlyk binnen het jaar na derselver vertrek van daar, over te senden de soldye papieren, deselve conserneerende, sub poene, dat anders zullen moeten instaan voor de schade, die de Comp^e door hare afbetaling mogte lyden.

27 September. *Uitschrijving van een boete-, dank- en bede-dag.*

28 September. *Vermindering van den borgtogt voor aftredende Kommandeurs en Administrateurs te Bantam van* 10000 *tot* 8000 *rijksdaalders.*

Zie bij 10 Julij 1750.

De vroegere borgtogt was te groot in vergelijk met de »importantie" van het ambt, vooral omdat Bantam direct onder Batavia sorteerde.

De Commandeur te Bantam werd alzoo gelijkgesteld aan de Commandeurs van subalterne kantoren.

28 September. ***Gelijkstelling van oud-Commandeurs van buiten-kantoren, wat hunne, naar Nederland meê te nemen bagage betrof, met de Commandeurs van retour-vloten.***

Geen onderscheid werd gemaakt, of die Commandeurs »op »commandementen, direct onder Batavia sorteerende, of op »subalterne comptoiren gelegen" hadden.

28 September. ***Toekenning aan den Sjahbandar te Batavia van twee ducatons voor elken aldaar aangevoerden slaaf of slavin.***

Aangezien die inkomst van den Sjahbandar beruste op »een »oude usantie, waar van den oorspronk niet kon werden na»gegaan", en door zijne voorgangers »van immemorable tyden »af, buyten publicque tegenspraak off oppositie van iemand, »was genoten", bepaalde de Regering: »de sabandhaers van »dat douceur te laten blyven jouisseeren omtrend alle soda»nige slaven en slavinnen, die met 's Comp^s schepen off parti»culiere vaartuygen voor d'eerste maal werden ingevoerd en »dus ook subject zyn een boete off redemtie geld van tien »rd^s voor yder aan de Comp^e, volgens de resolutie deser »regering van den 19^en November anno 1720, mits dat de »sabandhaars niet alleen zullen gehouden wesen den invoerder, »des gerequireerd werdende, daar van quitantie te verleenen, »maar ook geen voorkeur, praeferentie of iets buyten des »zullen mogen pretendeeren, 't zy onder den naam van oude »usantie ofte onder welk praetext het wesen mogte, en zonder »eenige distinctie, of den invoerder zy een Europees of inlander, »'s Comp^s dienaer of burger, sub poene van verbeurte der »viervoudige waarde ten behoeve van de diacony armen en »correctie daer en boven naer exigentie van zaken".

1 October. *Reglement voor het buiten-hospitaal te Batavia.*

Dit hospitaal had »weinig vrugt" opgeleverd, waarom de Regering trachtte dien toestand te verbeteren door te bepalen:

Door den heere Gouverneur Generael gecommuniceert zynde, dat zyn Edelheit, ten opsigte van het buyten hospitael een en andermaal desselfs gedagten hebbende laten gaan over de nuttigheid en noodsakelykheid van dien, waar over de gedagten doorgaans zeer verschillend zyn geweest, ter zake het selve wel als zeer dienstig en necessair voorquam voor de schepelingen, die van de scheurbuyk aangetast, maar nog gaande en staande, en andere impôtenten, die wel van hunne qualen hersteld waren, dog het nog aan kragten ontbrak om weder dienst te doen; dog d'ondervinding tot nog toe hadde doen zien, dat het selve niet seer b'antwoorde aan de verwagting, die men daar van uyt dien hoofde met reden konde formeeren, zyn Edelheid tot opheldering dier zake, zo van den eersten administrateur van de medicinale winkel deses casteels, als van de práctisyns en verbandmeesters van het grote of binnen hospitael, berigt en elucidatie deswegen in geschrift gevordert hadde, met speciale last om, by aldien d'aanhouding van het eerstgemelde ziekenhuys by haar raadsaam mogte werden g'oordeelt, teffens op te geven d'oorsaken, waar aan praesumtivelyk moeste werden g'attribueert, dat het selve tot nog toe van zo weinig vrugt was bevonden, en de middelen om daar tegens behoorlyk te kunnen voorsien; in voldoening aan welk requisit door deselve aan zyn Edelheid waren gepresenteerd drie berigten, dewelke alle eenparig dicteerden, dat gemelte buyten hospitaal, mits dat 'er eenige nadere schickingen wierden gemaakt omtrend het zenden van d'impotenten derwaarts, het plaatsen der scorbutiquen apart of gesepareert van d'andere patienten, het gebruyk van de nodige attentie, zo ten belange van derselver slaapplaatsen, als de spysen, yder zoort van zieken in het bysonder dienstig, etc., niet alleen van groot nut, maar selfs volstrekt noodsakelyk was ter bereiking van het voorgestelde doel, eensdeels ter zake van de bekrompentheid van het binnen hospitael om daar inne zo veele zieken, als 'er by de komst der schepen uit Nederland aangebragt werden, behoorlyk te kunnen logeeren en ten anderen, vermits het door de grote menigte en veelerly zoorten van ziektens

niet zo wel doenlyk was de spyse aldaar met behoorlyke distinctie der zieken t'ordonneeren, en dat de lugt van het eiland Edam volstrekt schadelyk was voor de reconvalescenten, zo is na lecture van die geschriften goedgevonden en verstaan het gemelte buyten hospitaal aan te houden en van de geproponeerde middelen, om het selve van meer utiliteit te doen wesen, t'amplecteeren en ten uytvoer te doen brengen het volgende:

Eerstelyk, dat alle de geene, die, aan scheurbuyk laboreerende, aankomen, dog nog in staat zyn om zonder eenig gevaar vervoert te werden, gesamentlyk onder geleide van opsigters uyt d'onder officieren van de militie en zeevaert naer het buyten hospitael zullen werden gebragt, te voet, als het hunne kragten toelaten, en anders in een overdekte sjampang of plat gebodemt vaartuyg, des morgens met het aanbreeken van den dag ofte des namiddags, als die grootste hitte van de son over is, gelyk ook d'in het binnen hospitael gecureerde, dog nog swacke personen, eens deels, vermits de buyten lugt voor de zulke heel dienstig is, en ten anderen, om dat zy, zig selfs niet kunnende of willende menageeren en in agt neemen, noodsakelyk nog eenigen tyd onder goede opsigt dienen te blyven, ter voorkoming van de hier te lande zeer frequente en gevaarlyk zynde rechutes.

Ten tweden, dat in het gemelte buyten hospitael voor de scorbutiquen en die aan afgang laboreeren, ieder een aparte plaats zal werden opgeslagen, voorsien van alles, wat tot commoditeit van deselve nodig is, vermits de stank van de zulke voor andere kranken zeer nadeelig is.

Ten derden, dat den opsigter of binnen regent altoos goede zorge zal moeten dragen, dat dese en de verdere impotenten behoorlyk van mattrassen en kussens voorzien zyn en blyven, en deselve ten minsten eens ter week gelugt werden.

Ten vierden, dat het getal der geene, welke in het buyten gasthuys geplaatst werden (die aan de scheurbuyk leggen daar onder begrepen), zal genomen werden op een quart off uyterlyk een derde van de zieken, die in het binnen ziekenhuys

leggen, als geproportioneerd naar de ruymte in beide de hospitalen.

Ten vyffden, dat den binnen regent altoos attent zal moeten wesen om de spyze t'ordonneeren met behoorlyke onderscheid van den aard en d'omstandigheden der ziektens en den staat der kranken, en dat hy, om zulx behoorlyk te konnen doen, zal mogen blyven opbrengen, als 'er maar vyftig man leggen, $10^1/_2$ st^r, wanneer 'er hondert zyn $8^1/_2$ en daar boven 7 st^r per hoofd.

Ten sesden, dat de medicamenten voor het buyten hospitael voortaan door den binnen regent zullen besorgt werden, die deselve, even als den stads apothecar, uyt de medicinale winkel voor deselve betaling zal kunnen bekomen, en genieten 1 st^r per man in stede van twee, die tot nog toe den laastgenoemde zyn goedgedaan, alzo men bereekenen kan, dat naar dese schicking wel omtrend de helft der aldaar zynde persoonen geene medicamenten, maar eenlyk de frische buyten lugt, goede spyse, goede rustplaatsen en goede toesigt sullen nodig hebben om volkomen hersteld te werden, en by gevolgelyk, daar mede wel zal uyt kunnen.

En laatstelyk, dat alle de herstelde personen uyt de militie, zo in het binnen, als buyten hospitaal, naar de forteresse Jaccatra, mitsgaders de zeevarende en ambagts gesellen, die nog te swak zyn om dienst te doen, naar de posten Ryswyk en Ankee zullen gesonden werden om aldaar een maand te blyven, vry van beswaarende dienst, en egter zo voor kostgeld als rantsoen opgebragt te werden, even of reets ter plaatse, daar bescheiden zyn, dienst deden.

8 October. *Regeling nopens het bevorderen van »Cadets »de marine".*

Tot een betere aanqueeking van bequame en ervarene officiers ter zee is goedgevonden en verstaan, de cadets de marine, die, vier van de by het reglement voor deselve, articul 14, bepaalde ses leerjaren en teffens ook het agtiende van hunne

ouderdom gepasseert zynde, hun examen in de theorie van de zeevaart ten genoegen gedaan hebben en door de curatoren van d'academie de marine en de zee officiers, by wien gevaren hebben, bezadigt genoeg g'oordeelt werden om hen eenig commando op een schip toe te betrouwen, voortaan, des versoekende, te bevorderen tot provisioneel lieutenant ter zee, met de gage van twee en dertig guldens ter maand en rang na d'opperstuurlieden, om in die qualiteit twee volle jaren onderstuurmans dienst te doen en eerst na expiratie van dien tyd tot absolut lieutenant gevorderd te werden, wanneer zy intusschen preuves van zeemanschap en experientie gegeven hebben, en dus gradatim tot die qualiteit t'advanceeren, alzo men gemeenlyk ziet, dat hunne dociliteit en yver om zig t'appliceeren merkelyk afneemt en verflauwt, wanneer die qualiteit bereikt hebben.

12 October. *Regeling der uitbetaling van soldij aan Mardijkers en inlandsche matrozen.*

Is g'arresteerd de betaling der soldyen van de Mardykers en inlandsche marinen, direct uyt 's Comp^s cassa gedaan werdende, als van een natuur zynde met de verstreckingen aan den groot winkelier ter betalinge van verdiende gage, voortaan, even als deselve, te laten geschieden zonder korting van $^1/_2$ prc^to, den groot cassier c. s. by het reglement van de dienaren in administratien, titul 1, articul 11 A toegelegt van alle de gelden, in en uyt 's Comp^s cassa ontfangen en betaald werdende, uytgenomen de geene, welke aldaar uytdruckelyk gespecificeert staan, op fondament van het welke het selve ook, hoe wel oneigen, tot dit articul is g'extendeert.

29 October. *Toekenning eener premie aan de Confrontisten der Bataviasche negotie-boeken op het ontdekken van fouten.*

Op het door den heer Directeur Generael voorgedragen versoek van de confrontisten der administratie boeken te

deser hoofdplaatse is verstaan deselve, tot een premie of erkentenisse voor de ontdecking der erreuren, by de gemelde boeken ten nadeele van de Comp^{e} begaan, toe te leggen een sesde gedeelte van derselver bedragen, mits dat de gemelde sesde part niet excedeeren de somma van drie duysent guldens, dog, wanneer deselve daar boven komt, de dispositie over te laten aan den regter, op den selven voet, als sulx by de resolutien deser regering van den 22^{en} January 1661 en 29^{en} April 1735 is geschied omtrend den visitateur generael en den visitateur der soldyen, also ten hunnen faveure deselve redenen militeeren en zulx strecken zal tot eene hoog noodsakelyke opwecking van d'attentie der administrateurs op het werk van hun departement, dat door veele langs hoe meer en bagatelle getracteerd werd in zaken, waar in hun particulier belang niet gemesleerd is.

1 November. *Nadere voorschriften nopens de montering van mindere militairen.*

Waar het bepaalde op 15 September 1747 nog niet »in train" was gebragt, behoefde zulks niet te geschieden, »also »'er wel andere middelen zyn tot voorkominge van ontydige »of ongefondeerde pretentien op de guarnisoens cas alhier, »waar toe 't selve is ingesteld".

Waar zulks wel het geval was en noodig werd geoordeeld »daarby te continueeren", moesten de »gebieders" om de 6 maanden het ter zake aangehouden boek in persoon examineren, »nadat zy van expresse gecommitteerdens tot de afbetaling »een rapport desweegens ontfangen" hadden.

Te Batavia geliefde de Gouverneur Generaal zich tot dat examineren »te verleedigen".

4 November. *Last op de buiten-kantoren »het inkomende »goud en silver, gemunt en ongemunt, dat zy niet verdebi»teeren" konden, ten eersten naar Batavia op te zenden.*

Deze last stond in verband met de bepalingen nopens de

liberale gift (zie bij 29 December 1750), ten aanzien waarvan de Indische Regering ook de volgende, merkwaardige zienswijze liet verspreiden, dat »'t gantsch niet dienstig is d'importantie »der particuliere besittingen onser natie op ieder comptoir »van India te divulgeeren en als voor onse competiteuren »open te leggen, schoon in verre na zo groot niet zyn, als »men zig mogelyk buyten 's lands wel verbeelt". De correspondentie over de liberale gift moest daarom by »secreete »brieven" geschieden.

9 November. *Regeling van proces-kosten bij de verschillende regtbanken te Batavia.*

Veelvuldige klagten over het hooge bedrag dier kosten noopte de Regering te bepalen:

»Dat voor de resumtie der in appel overkomende processen »by den raad van justitie deses casteels, zo wel als scheepenen »deser stede, voortaan by verandering van procureurs, in stede »van ses stuyvers, maar drie stuyvers per vel zal mogen »werden gedeclareert, zo wel ten behoeve van d'eerste clerc»quen, als procureurs, en dat voor andere resumtiën niet zal »mogen werden in reekening gebragt.

»Dat zo ook voor het nazien der declaratien van onkosten, »in processen voor den raad van justitie en scheepenen gevallen, »en vooral ook in die voor commissarissen voor zee en com»mercie zaken getermineerd, in stede van een ryksd^r^ en twee »en dertig st^s^, in het toekomende maar zal mogen gerekent »werden de helfte off veertig stuyvers voor yder vel gros, »zynde even zo veel, als voor het extendeeren werd opgebragt »of uytterlyk zal mogen opgebragt werden.

»Dat, wanneer binnen het jaer na de overgave der declaratien »van onkosten aan parthyen ontdekt of aangetoond werd, dat »deselve door de geene, die het extendeeren en nazien dier »reekeningen incumbeert, omtrent het een of ander articul »een vierde of daar en boven zyn beswaart, 't zy ten behoeve »van hun selfs, de procureurs ofte andere, zodanige exten-

»deerdens en naziënders door den regter zullen werden verklaard »voor hun aandeel geen salaris in de gantsche zaak verdient »ofte deselve ten behoeve van parthyen verbeurt te hebben.

»Dat de voorsz. hoge collegien van justitie en haare com»missarissen wel attent zullen moeten weesen op de groot»heid der schriftuuren, door de procureurs en solliciteurs »ingediend werdende, om by ontwaring van een onnutte en »voorbedagtelyk bestudeerde prolixiteit te verklaren, dat zy »aan het geheele schriftuur geen salaris hebben verdient; »gelyk reets nu en dan, hoewel met weinig vrugt, geschiet is.

»En dat commissarissen van zee en commercie zaken zig »stiptelyk zullen moeten reguleeren naar den teneur van hunne »instructie, waarin tegens de volumineusheid en het traineeren »der processen, zo veel mogelyk, is voorsien".

12 November. *Voorschriften voor den klein-winkelier.*

Hem werd gelast om »als op d'ordonnantien van verstrec»kingen dingen staan, die niet in voorraad zyn of niet gemist »kunnen werden, door d'ontfangers boven hare name te doen »noteeren, wat goederen haar niet verstrekt zyn, en tot het »houden van een accurate notitie, hoe veel de maandelyxe »debiet van yder pak, stuk of soort geweest is, ende sulx, »vermits bevcelen van die natuur, met hoe veel ernst en na»druk ook gegeven werden, gemeenlyk niet lange werden »g'observeert, als 'er geene straffe op de transgressie of ver»suymeninge gesteld is, sub poene van een boete van twee »maanden gage, ten behoeve van de diacony armen, voor »yder zodanige ordonnantie, waar by de voorsz. annotatie »niet behoorlyk geschiet, en voor yder maand, dat zodanige »notitie niet effen gehouden is".

16 November. *Vernieuwing van het bepaalde op* 18 *Augustus* 1699 (*deel III, bladz.* 465) *nopens het wegen van Compagnie's goederen.*

Op de propositie van den heer Directeur Generael is goed-

gevonden by d'afscheeps boeken der respective administrateurs te deser hoofdplaatse en uyt deselve by d'afgaande factuuren distinctelyk te noteeren de grootheid der weegsels van alle pondgoederen by d'aflevering aan d'overheeden, ofte van de quantiteiten, die van yder soort te gelyk zyn gewogen, om altoos te kunnen ontwaren, in hoe verre daar omtrend is nagekomen de gemaakte bepalinge by resolutie van den 18^en^ Augustus 1699 om niet meer dan 5 à 600 ℔ te gelyk op de schaal te leggen, enz., die zo wel hier als elders reets in 't vergeetboek schynt geraakt te wesen en oversulx verstaan wierd niet alleen te renoveeren, maar daar en boven ook de ministers op de respective buyten comptoiren by extract van desen circulair te gelasten d'uytlevering of naweging van het uytgeleverde, by d'ontfangst aan boord of in de pakhuysen, op denselven voet, namentlyk met gelyke weegsels, te laten geschieden, als alhier by de scheeps overheeden zyn ontfangen, om die menschen, zo veel mogelyk, te beneemen alle regtmatige redenen van doleantie over quade behandelingen der administrateurs en andere bediendens in de pakhuysen, die veeltyds, zo al niet notoir gefondert, ten minsten zeer waarschynelyk zyn.

23 November. *Verbod tegen het valideren van verstrekkingen, »daar d'ordonnantien van verloren zijn".*

De Confrontisten werden gelast »hunne bevindingen voortaan »zo vroeg over te geven, dat d'erreuren, die by de boeken »van het eene jaar ontdeckt werden, by die van het vol»gende kunnen werden geredesseert, sub peene van een »boete van ses maanden gage, ten behoeve van de diacony »armen"; en om hen daar toe te beter in staat te stellen werden de respective administrateurs en boekhouders van administratien voor de laatste maal »gewaarschuwd", dat »de»selve, ingevalle hunne boekjes voortaan niet in gereedheid »gebragt en gesloten werden op den tyd, by resolutie deser »regering van den 25^en^ January 1701 gestipuleerd, de daar

»by gestatueerde peenaliteiten zonder eenige conniventie zullen »moeten ondergaan".

23 November. *Voorschriften nopens de verantwoording van vaten en dranken.*

Ingevolge van het reglement op het middel van bestaan voor de dienaren in administratien van den 17en October 1746, titul III, articul VI, lra B, is g'arresteerd door d'administrateurs van het provisie maguazyn van heden af, en voortaan altoos, weder te laten verandwoorden alle ledige vaten, voor voor zo verre daar van voor de Compe eenig gebruyk kan werden gemaakt, en dus te resilieeren van de op het versoek der doenmalige administrateurs by resolutie deser vergadering van den 14en November 1747 gemaeckte bepaling, volgens dewelke daar onder maar begrepen zyn de heele en halve leggers, also het overige vaatwerk in een rond jaar nog al wat importeerd en de dispensiers, zonder zig het selve toe t'eigenen, heel wel bestaan kunnen, dog by het teffens geresolveerde, dat alle dranken, die uyt dese administratie by vendutie werden opgeveild, met de vaten zullen moeten verkogt werden, te persisteeren.

Door den heer Gouverneur Generael voorgedragen zynde het versoek van de confrontisten der administratie boeken om elucidatie, of de ses percto afschryving, aan de gedagte administrateurs by het selve articul, lra D, toegestaan op de bieren, wynen en verdere dranken, volgens den letterlyken zin van dat articul, alleen van *die versonden werden*, moeste verstaan ofte ook g'extendeert mogte werden tot de verstrekte, en dus tot alle dranken, die uytgeleverd en verantwoord werden, en uyt de daar op volgende woorden, *by uytlevering of verantwoording* scheen te moeten werden afgenomen, te meer, vermits een weinig verder generalyk gesproken werd van de dranken, die de dispensiers *verstrecken, versenden of uytleveren*; zo is, ten aanzien op de dranken by verstreckingen noodsakelyk meer spillage moet vallen als by versending en d'ad-

ministrateurs met de verstrecking ook alsoo veel moeyte hebben, verstaan de gemelde afschryving applicabel te verklaren op alle uytgeleverde dranken in vaatwerk, zonder onderscheid, behalve van de zulke, die volgens het gemelde sesde articul, l[ra] A, op den ouden voet by kannen verantwoord werden.

25 November. *Cheribonsche en Javasche verpachtingen.*

Alle voor den tyd van drie jaren, ingaande primo January 1752 en eyndigende ult[mo] December 1754, van vier maanden tot vier maanden te betaalen en by off voor het aanvaarden vier maanden voor aff in goede wigtige Spaanse realen off tegens tien schellingen de reaal in goede wigtige silvere ducatons of Bataviase silvere ropias, derham djawi genaamd, tegens vyf agtste rd[r] courant ider en in geen andere silver munt, onder het stellen van twee goede borgen ten genoege van de Hooge Indiasche Regeringe, onder deese voor af gaande generaale bepalingen:

1. De sabandharyen zullen geen $\frac{\text{somas}}{\text{volk}}$ of $\frac{\text{tjatjas}}{\text{huysgesinnen}}$ meer mogen pretendeeren ten haren dienste als de geene, die by deese conditien in het vervolg zullen worden opgenomen.

2. De pagter van de sabandharye sal teffens ook pagter van de tol poorten zyn.

3. Dog zullen op een sabandharye uiterlyk niet meer als drie tol poorten mogen weesen, waar van de plaats zal werden aangeweesen aan den pagter.

4. Noglans mag er maar eens tol geheven worden van de opgaande goederen en niet aan ieder tolpoort eens.

5. De afkoomende goederen van boven, het zy tot consumptie of tot negotie of wat het ook mag zyn, betalen geen tol aan de poorten.

6. Ook mag er op eenige basaars in de bovenlanden of ergens elders, waar het ook moge zyn, geen tol of basaar geld, poort geld of eenigerhande geregtigheyd van goederen, die gekogt en verkogt werden, genoomen werden; en dus blijft

er geen andere tol dan d'uytgaande en inkoomende zee tol, alleen en voor de goederen, die opgevoert werden van de stranden, eenmaal te land tot aan de tol poorten te betaelen zonder meer.

7. De opgaande tol aan de poorten is vyff van de hondert, uytgesondert alleen den amphioen, waar van op Java betaalt werd, gelyk thans in gebruyke is, twintig Spaanse realen het picol.

8. De zee tol inkomende is vyff van de hondert, uytgesondert de volgende articulen:

1° de amphioen betaalt op Java overal tien rd[s] het picol, dog op Cheribon, Gabang, Indramayo twintig, dewyl daar geen tol poorten zyn;

2° van alle inkoomende lyffeygenen werd tien rd[s] aan tol geheeven; beneeden de vyff jaaren zyn vry;

3° alle lywaten van uitheemsch geweeff, ruuw, wit gecoleurt of geschildert, de Souratsche, Malabaarsche, Chylonsche of Madureesche, Cormandelsche en Bengaalsche uytgesondert, betaelen twaalf ten hondert.

9. De uytgaande zee tol is generalyk vijff ten hondert, uitgesondert:

1° de rys, van dewelke op Cheribon en langs Java, tot Grissee ingeslooten, twee rd[s] per coyang off last sal werden betaald by den uytvoer na Batavia en by den uytvoer na andere plaatsen, gelyk Bantam, de overwal tot Malacca, maar niet na Samarang of andere plaatsen op Java selfs, die met Batavia gelyk staan, ses rd[s] per coyang of last, maar op Sourabaya zal vier rd[s] meer moeten betaalt werden voor de coyang of het last en dus ses na Batavia, Samarang en andere plaatsen op Java en thien na Bantam, Palembang, Baviaan, Banjer, Malacca, enz.;

2° de tabak, die uytgevoert werd, zal belasten agt stuyvers het picol, sonder onderscheyt van soort;

3° de suyker betaalt in het vervolg de candy tien schellingen en de poeder suyker vyff schellingen courant geld het picol:

4° de lywaten Javas geweeff, van wat soort ook zyn, item het cattoene gaaren zal by den uytvoer betaelen vyff en twintig ten hondert;

5° de vogelnestjes betaelen by den uytvoer twintig Spaanse reaalen voor het picol;

6° het zout betaald een rd^r Spaans off tien schellingen per coyang.

10. Alle de voorsz. tollen, inkoomende en uytgaande, nevens de opgaande land tol, zullen zyn voor den sabandhaar of pagter van sabandharye, ook die van de rys.

11. De pagters van sabandharyen zullen zig met niet anders mogen bemoeyen als met hare pagt en uyt hoofde van deselve niet mogen pretendeeren eenige inkoop van de rys of andere producten, permissie om na de bovenlanden te gaan negotieeren of eenige monopolie, privilegien van verkoop en wat dies meer mag zyn, staande den sabandhaar in alle deese en dus ook in alle andere gevallen, die niet tot zyn pagt gehooren, gelykstandig met alle trafiquerende menschen en deselve ordres als zy onderworpen.

12. By de sabandharyen, excepto die van Samarang en Cheribon, zullen ook annex weesen de hoofd gelden der Chineesen, op dien voet als op Samarang te heffen.

Onder welke generale conditien dan vervolgens gepresenteert en ten dage der verpagtingen by opbot of afslag aan de meestbiedende zullen gegunt en overgelaten werden de volgende domynen:

1° de sabandharyen en tol poorten tot Grissee, nevens de opgaande tol tot Doeco aan de rivier Solo, zynde zo veel als een tol poort; by de eene zo wel als by de andere gehooren nog somas, nog tjatjas; de afkomende goederen van de rivier Solo en langs alle rivieren op Java, zo wel als langs de wegen, zyn alle vry van tol, dog moeten alvorens by den overscheep in gontings of andere vaartuygen, waar mede over zee zullen vervoert werden, de zee tol, op de uytgaande goederen hierboven gestelt, aan de naast by gelegene sabandharyen betaelen; en tot voorkominge van

disputen desenthalven is verstaen, dat alle de uytlopen der rivier Solo, daar zulks geschieden mogte, onder deese sabandharye van Grissee zullen behooren;

2° de sabandharyen en tol poorten van Sidayoe, waar by hondert man of somas gehooren;

3° de sabandharyen en tol poorten van Toeban, waar by nog somas, nog tjatjas gehooren;

4° de sabandharyen en tol poorten van Rembang, sonder somas of tjatjas;

5° Paradessys sabandarye, waar by geen volkeren gehooren en die alleen bestaat in de privilegie van het opkopen van het zout van den inwoonder aldaer;

6° de sabandharye en tol poorten van Joana, waar by gehoord de geheele kampong Tjapoura en thien man somas vau Tjierbonang;

7° Japara met Toedoenang, de sabandharye van beyde en de tol poorten van de eerstgemelde, gehoorende by deselve geen. maar by de Toedoenang vyftig somas; en zal voortaan alle de afgebragt werdende zuyker uit de landen van Coedoes, Patty en Tanjong dese weg moeten passeeren en hier vertollen by den vervoer over zee;

8° Braham en Wedong. Deze sabandharye heeft deese twee zout gevende negoryen geheel onder zig en bestaat almede alleenlyk van 't opkopen en vervoeren van 't zout zonder tol poorten;

9° de sabandharye van Damack, waarby geen volkeren gehooren, met desselfs tol poorten;

10° Samarang met Calligawe, Torbaya en Goemoelak zullen, nevens derselver tol poorten, thans in een getrokken en dus verpagt werden; de eerstgemelde sabandharye heeft veertig koppen somas;

11° Caliwoengo, Calianjer en Toegoe. Deese drie plaatsen met haare tol poorten zullen ook voortaan maar een sabandharye uytmaken; en gehooren by deselve geene tjatjas of somas;

12° Candal met desselfs tol poorten en vyf en twintig somas;

13° Batang met de agt tjatjas van des sabandhaars woonplaatse, nevens de vyf campongs, Maboer, Tjilang, Maratoea, Calie orang en Ita en daarby gehoorende tol poorten. De laastgemelde campongs geven aan dese sabandharye ieder twaalf man somas en dus sestig man te samen:

14° Pacalongang met desselfs tol poorten. By dese sabandharye gehooren veertig man somas;

15° Soembar en Pamalang met desselfs tol poorten, nevens twintig tjatjas van Soembar en dertig van Pamalang, die by deese sabandharye gehooren;

16° Tagal met desselfs tol poorten en een derde van de negorye Minantaka en de geheele negorye Pagadoengang, Caraton, Passarongang, Soeka Jongan en Sumapanjang, gehoren onder dese sabandharye;

17° Lossary, Carang Assam en Brebez zullen in een sabandharye getrocken en in dier voegen verpagt werden. Hier by gehoort geen volk;

18° de sabandharye van Gabang;

19° de sabandharye van Cheribon;

20° de sabandharye van Indramayo;

21° de sabandharye van Tjassem;

22° de sabandharye van Pamanoekan;

23° het hooft geld der Chineesen op Samarang, voortaan te heffen op dien voet, als de conditien van 't hooft geld alhier mede brengen, gerekent op twee derde van 't geene daar by gesteld is in de betaling;

24° den verkoop van arak en de buffels slagterye tot Samarang, in welke pagt geen verandering is gemaakt, dan dat het heffen van ses stuyvers voor ieder warong, die fyne waaren, twee stuyvers van ieder kraam, die levens middelen verkoopt, en een halve stuyver van de geene, die buyten de basaars eenige snuysteryen verkoopen, thans geheel afgeschaft is en dus op de basaars tot Samarang niets zal behoeven betaalt te werden;

25° het privilegie van het slaan der pitjis langs de geheele custe van Java, van de rivier Lossary af tot Grissee toe,

het welke te samen een pagt uytmaakt, op dien voet, als thans in gebruyk is;

26° de topbanen op Samarang, op dien voet, als die pagt jongst is geweest;

27° de vogelnest klippen op Java, onder de conditien, by de vorige verpagting gearresteert;

28° de Caddoesche tabak, almede onder de conditie als bevoorens;

29° de basaars Wallahan en Tanjong;

30° het hooft geld der Chineesen op Cherihon, almede gelyk op Samarang thans gereguleert;

31° het slaan van de pitjis in dit geheele district, item op Indramayo en voorts tot aan de landen, onder Batavia gehoorende;

32° de topbanen op Cheribon, op dien voet, als aldaar in gebruyk is;

So wie gading daarin heeft, die kome op Woensdag den 15en der aanstaande maand December, des morgens de klocke seeven uuren, op de binneplaats van het generale Gouvernement binnen dit casteel, alwaar de voorsz. verpagting sal geschieden, en doe syn profyt".

Zie ook bij 14 December 1751.

3 December. *Intrekking met 1° Januarij 1752 van het verbod tegen den uitvoer van »poeder- of candy-»zuyker", uitgevaardigd op 27/31 Julij 1751.*

De »daar voor gemiliteeerd hebbende redenen" hadden opgehouden te bestaan.

3 December. *Voorwaarden voor de verpachting van de »gemeene landsmiddelen" te Batavia.*

Ditmaal werden in die voorwaarden de navolgende wijzigingen gemaakt:

Ten opsigte van de generale conditien van alle de pagten:

Articul XI. Te statueeren, dat de pagters, ten opsigte van de contraventien en breuken aangaande de pagt, met niemand zullen vermogen te composeeren, te convenieeren ofte eenige overeenkomste te maken, maar gehouden zullen wesen die aanstonds aan te geven aan den officier, tot wien zodanigen contraventeur of zodanige contraventeurs zullen bevonden werden te pertineeren, op verbeurte van *duysent rd' door den pagter van de boom en vyffhondert rd' door d'andere,* boven het gene zy van zodanigen compositie zullen genoten hebben, in stede van *vyff en twintig rd'* en dus nu op gelyke peene, als by het voorgaande elfde articul gestatueerd is op het ontfangen van minder als de gestelde thol by wege van accoord, dewyl het eerste niet minder straffe meriteert.

Voorts:

Ten opsigte van de pagt van d'in en uytgaande regten ofte de boom:

Articul XI. Dat de Chineese jonken, volgens resolutie van den 29en Juny deses jaars, mede vry zullen weesen vande betaling van d'uytgaende regten, mits het bepaalde redemtie geld dubbeld en dus voor uytgaande redemtie geld evenveel als voor het inkomende betalende, dog dat de amphioen, als ook d'arak en andere wharen, waarvoor per fust of picol zeker bepaalde gerechtigheid betaald werd, dien thol, gelyk altoos, zo wel by uytvoer naar de jonken als anders, subject zyn en blyven; en vermits nu, die weinige articuls uytgezondert, den uytvoer geheel vry is, ook

Articul I t'amplieeren met eene waarschuwing: dat daar van door niemand eenige visitatie mag geschieden als ten zynen pericul, om eenmael te doen cesseeren de klagten over d'excessen en onordentelykheeden, die daar omtrend, tot belemmering en schade van de negotianten, veeltyds begaan werden en buyten des niet wel t'eenemael geweird schynen te kunnen werden.

En om alle disputen over het redemtie geld van d'ingevoerd

werdende lyffeigenen en het extendeeren van dien, vry verder als ooyt d'intentie deser regering geweest is, mede voor te komen, articul XVII in volgender wyze te veranderen en amplieren:

Dat de thol van d'aangebragt werdende lyffeigenen, in conformite van de resolutie deser regering van den 28en September 1751, alleen moet verstaan werden van die voor d'eerste maal te deser hoofdplaatse werden ingevoert, en waar voor gevolgelyk alhier nog nooyt redemtie geld betaald is, hetzy door de tegenwoordigen of vorige lyfheer of lyffvrouw.

Dat boven het bepaalde redemtie geld, volgens hetselve besluyt, aan den sabandhaar, naar het oude gebruyk, voor yder lyffeigen, die alhier voor d'eerste maal werd ingevoerd en dus onder de pagt gehoord, zal moeten betaald werden twee ducatons, mits dat hy niet alleen gehouden zal weesen den invoerder, des versoekende, daar van behoorlyke quitantie te geven, maar dat hy ook geen voorkeur, preeferentie of iets buyten des zal mogen preetendeeren, 't zy onder den naam van oude costumado of onder welke preetext het wesen mogte, en zonder eenige distinctie of den invoerder zy een Europees of inlander, 's Comps dienaar of burger, op de peene, daar tegens by de voorsz, resolutie gestatueerd.

En dat de gequalificeerdens, van de buyten comptoiren overkomende, gelyk van ouds, en zo ook nu voortaan de commandeurs, capitains en capitain-lieutenants ter zee, item de schippers en lieutenants van 's Comps scheepen, eenige lyffeigenen, ten hunnen dienste en niet ten verkoop geprojecteerd, thol vry zullen mogen invoeren, mits niet excedeerende het volgende getal, als:

een gouverneur, met familie overkomende	....	50
» » zonder familie	....	40
» directeur met familie	....	40
» » zonder familie	....	30
» commandeur met familie	....	30
» » zonder familie	....	20

een commandeur van d'Indische zee................ 5
» opperkoopman, majoor of hoger officier van de militie met familie.............................. 16
» idem zonder familie............................ 10
» capitain off capitain lieutenant ter zee.......... 3
» koopman met familie.......................... 10
» » zonder familie........................ 6
» capitain off capitain lieutenant militair en onderkoopman met familie.......................... 6
» idem zonder familie............................ 4
» schipper...................................... 2
» lieutenant ter zee............................. 1
» lieutenant militair, vendrig en boekhouder of andere pennisten met familie.......................... 4
» idem zonder familie............................ 2

Voor dewelke dan ook niets aan den sabandhaar zal behoeven betaald te werden, dog dat desen vryen invoer eenlyk zal plaats hebben, wanneer de voorsz. invoerders op hun woord van eere verklaren, dat daar onder geene slaven zyn, ter verkoop overgebragt, en dat hunne lyffeigenen, waar voor, 't zy door hen of de vorige eigenaars, reeds eens het redemtie geld betaald is, onder dit gepermitteerde getal, maar niet daar boven of buyten begreepen zyn, zullende geen enkelde slaaff of slavinne, door wie het ook zy, ter verkoop mogen ingevoerd werden zonder het redemtie geld en de verdere ongelden behoorlyk te voldoen.

Articul XVIII. Dat, ten fine d'uytgaande regten niet zouden kunnen werden gefraudeert onder pretext van 's Comp[s] arrak afte scheepen, aan den gezaghebber van yder vaartuyg, waar in arrak voor de Comp[e] geladen is, door de administrateurs zal moeten werden medegegeven een briefje, aantoonende de quantiteit van dien, met welk vaartuyg, naar wat schip en voor wat comptoir afgescheept, om aan den pagter of zyne bediendens by het passeeren van de boom overgegeven en en by hem versameld en bewaard te werden, ten einde deselve met d'ordonnantien van den afscheep te confronteeren.

Ten belange van de pagt van de zuykeren:

Articul. I. Dat de zuyker, die van Java's Oostcust en Cheribon werd aangebragt, alhier thol vry zal mogen werden ingevoerd, volgens het geresolveerde op den 23en July jl.

Aangaande die van d'in en uytgevoerd werdende ryst:

Articul II. Dat omtrend de ryst, 's Compˢ wegen afgescheept werdende, tot preeventie van fraude, inselver voegen zal werden gehandelt als omtrent d'arrak hier voren gemeld en ten opsigte van de zuykeren reets in gebruyk is.

Aangaande de pagt van de topbanen:

Articul I. Dat de Chinesen nergens anders, 't zy binnen deze stad ofte de voorsteden, *nogte ook ten platten lande, rond om deselve, tot de rivier Maronde, Mʳ Cornelis en Tangerang, alle inclusive, vermogen te toppen,* dan alleen in de publicque topbanen en dat *geene* derselver *zullen mogen opgeregt werden op 's heeren weegen en straaten,* alsoo door het eerste alle differenten omtrend de limiten van desen pagter zullen voorgekomen werden en d'ondervinding geleerd heeft, dat het laatste ook noodsakelyk is.

Omtrend de pagt van het hoofdgeld der Chineesen:

Articul VI. Dat de Chineesen, die zig erneeren met arrak te branden, daar omtrend eguaal zullen staan met de landbouwers, tuyniers en andere, by dit articul vermeld, nademaal zulx van ouds zodanig geweest, maer abusive by de pagt conditien uytgelaten is, en 'er ook geene redenen zyn, waarom deselve daar omtrend het selve voorregt niet zouden mogen hebben.

Met relatie tot de pagt van het slagten van het vee:

Articul II. Dat den pagter die geregtigheyd zal mogen heffen binnen dese stad ende voorsteden, als ook rondom deselve ten platten lande tot de rivier Maronde, de post Mʳ Cornelis ende forteresse Tangerang, alle inclusive, maar daar boven niet.

Concerneerende de pagt van de rystmarkt:

Articul V. In stede van dat *de geene, die particulier uyt hunne huysen of langs de vaarten de ryst by kleine maten of*

de gantang verkopen, zonder eenige bepaling nu: *dat de geene, die ryst by de kleine maat ofte gantang verkopen uyt hunne huysen of langs de wegen en vaarten, niet alleen binnen dese stad ende voorsteden, maar ook langs de weg van Ansjol tot aan de forteresse Zoutelande, zo mede langs de weg van de Sontar tot de nieuw gelegde sluys aan de oude Sontarse rivier, item langs de groote Zuyder off Jaccatrase weg tot aan de brug aan dese zyde van de markt of passer van Weltevreden, mitsgaders langs de weg van het Molenvliet tot aan de brug by Tana Abang, en voorts* bewesten de Crocot tot aan de gegravene ringsloot en de forteresse Anké, dog verder niet.

Wegens de pagt van de hanevegteryen:

Dat zyne limiten zig zo verre zullen strecken, als hier voren van die van het slagten van 't vee gezegt is.

Omtrend de pagt van de waxkaarsen:

Articul I. Hetselve nopens de limiten, en voorts

Articul IX. Dat voortaan *niet een ieder,* maar alleen de gequalificeerde Europeesen, zo 's Comp[s] dienaren als burgers, tot ondercooplieden en die met hen gelykstandig zyn inclusive, en verder niet, witte Bengaalse off Mallabaarse kaarssen tot eigen gebruyk mogen aanbrengen en ontbieden, zonder eenige andere beswaarnis als de boom thol onderheevig of gehouden te wesen deselve te laten merken, dog geene Siamse, Timoreese of andere, ingevolge het geresolveerde op den 29[en] Juny jl.

Betreffende de pagt van het kerven der Chineese tabak:

Onder de generale conditien, articul III, dat den pagter van het kerven der Chineese tabak, die zyne meeste inkomsten in de vier eerste maanden heeft, niet alleen voor den aanvank van de pagt een maand op de hand, maar ook in de vier eerste maanden telkens een maand zal moeten betalen en de pagt penningen van de volgende ses maanden inde vyfde, sesde en sevende maand;

dus voor den aanvank van de pagt voor January en

» of op den 8[en] January voor February,

voor of op den 8^{en} February voor Maart,
» » » » 8^{en} Maart » April,
» » » » 8^{en} April » May,
» » » » 8^{en} May » Juny en July,
» » » » 8^{en} Juny » Augustus en September,
» » » » 8^{en} July » October en November,
» » » » 8^{en} November » December,

ende zulxs mede op zodanige peenen, als by articul VII en VIII van de generale pagt conditien zyn gestatueerd, nademaal de noodsakelykheid van dese verandering gebleeken is aan d'aufuge van den pagter in desen jare en het minder rendement van de pagt by opveiling voor d'overige maanden, waar van gesproken werd by de resolutien deser regering van den 16^{en} Maart en 2^{en} April deses jaars.

Onder de speciale conditien van dese pagt:

Articul II. Dat de limiten van desen pagter zich even verre uytstrecken als die van het slagten van het vee.

Nopens de pagt van de waag:

Articul V. Dat van de koopmanschappen, die van buyten inkomen of ter waag gebragt werden, by den verkoper *een* in steede van *een halff* ten hondert, en zoo ook van de koopmanschappen, die van de $Comp^{e}$ werden gekogt, door den kooper een in steede van een halff $perc^{to}$ zal betaald werden.

Articul VIII. Dat daar en tegen van alle pond goederen by den uytvoer, 't zy dat die bevorens gewogen zyn of niet, voortaan *niets* aan den pagter zal betaald werden, in stede van een ten hondert, om also te weiren alle hindernisse omtrend den uytvoer en het geen hier voren onder de pagt van de boom nopens de visitatie der uytgevoerd werdende goederen gezegd is; en laatstelyk

Articul XVII. By d'interdictie om geene contrabande wharen in de waag te laten wegen, veel min daar van eenige pagtpenningen of geregtigheid te genieten, te voegen, dat deselve, ter waag gebragt werdende, den pagter daar van ten eersten zal moeten kennis geven aan een der officieren, 't geen men anders niet ligt te verwagten heeft.

6 December. *Bepaling, dat anachoda's van handels-praauwen, die ter goeder naam en faam bekend stonden, bij aankomst te Batavia geene borgen behoefden te stellen; terwijl zij, die niet of minder goed bekend waren, konden volstaan met zoodanige personen als borgen te stellen, welke zij verkozen.*

Sedert eenige jaren was de gewoonte, eigenlijk het misbruik, ingeslopen, dat anachoda's »tot hunne borgen quasi, zoo voor »de betaaling van 't ankerage geld, als de ware opgave van »de grootte der vaartuygen en het getal der daarop zynde »manschap, zoodanige persoonen moesten stellen, als hun »door den Sabandhaar ofte zynentwegen werden aangewesen". Die aangewezene personen handelden met de praauwen en de lading daarvan, alsof zij de eigenaren waren, tot groot nadeel van de anachoda's, die daardoor »noodzakelyk van de »trafique op deze hoofdplaats moesten werden gedegouteerd".

6 December. *Voorschriften nopens houten en bamboezen »kraamptjes" binnen de stad Batavia.*

In strijd met het bepaalde op $\frac{\text{28 October}}{\text{2 November}}$ 1654 en 18 December 1716 waren op allerlei plaatsen, voornamelijk in en bij de Chinesche kamp, »kraamptjes en kuffen" opgerigt, welke veel brand-gevaar en veel nadeel aan de passage veroorzaakten.

Aan dit ingeslopen misbruik durfde de Regering geen einde te maken, omdat de huishuur »zoo eene excessive hoge" was. Maar zij bepaalde toch »dat de winkels of vast staande »kraamtjes in de voorsteden, voor eigene ofte eens anders »huysen of wooningen aan de waterkant, spetiaal aan de »westzyde der stad, over de rivier, die de stads gracht uyt-»maakt, en over die in de stads gracht uytkomt, binnen het »jaar, van p^{mo} January aanstaande af te rekenen, zullen moeten »werden afgebroken ofte daar aan ten minsten geen reparatie »zal mogen gedaan werden.

Dat zo lang de voorsz. ongepermitteerde kraamtjes nog staan, daar voor, zo wel als voor die gepermitteerd zyn, twee rd^s ter maand aan den pagter en dan nog daar en boven even veel zal moeten betaald werden aan den officier, onder wiens jurisdictie gelegen zyn, van welke laaste d'andere vry blyven.

Dat de respective officieren van justitie voor al wel attent zullen moeten wesen, dat geene kraamptjes opgeregt werden op de weg van Molenvliet en andere diergelyke smalle wegen.

Dat de vast staande kramen, die teffens tot wooning off lyffberging, zo wel by nagt als by dag, dienen of dienen kunnen, dubbeld ofte vier rd^s ter maand aan den pagter en evenveel aan den officier zullen moeten betalen.

Dat binnen de stad absolut geene winkels op de straten, nog wegen zullen mogen wesen, als alleen op de grote markt of bazaar bewesten de grote rivier en d'in een ry door de Comp^e opgebouwde winkels beoosten deselve op de zo genaamde nademiddags markt, en dat dus absolut geene winkels of kramen elders zullen mogen gezet werden.

Dat, zo iemand zig mogte verstouten zulx te doen en de geene, voor wiens deur het geschied of die daar omtrend woonen, den bailluw versogt hebbende deselve te laten afbreeken, zulx in drie dagen geen gevolg neemt, zy daar van zullen kunnen kennis geven aan de wykmeesters, die by desen gelast en gequalificeerd werden zulx ten eersten te doen, onvermindert de verpligting van den winkelier om voor den tyd, dat zodanigen winkel gestaan heeft, dubbelde pagt of vier rd^s ter maand aan den pagter op te brengen.

Ook is verstaan hier mede te amplieeren de conditien der pagt van de groente kramen en winkeliers en voorts daar inne nog te maken de volgende ampliatien en alteratien, als:

Articul VI. Dat de winkeliers, die winkels op de nieuw aangebouwd werdende markt by de Portugeesche kerk huuren en aldaar te koop zetten, alleen twee rd^s ter maand aan den pagter en niets aan d'officiers zullen behoeven te betalen, onder wat naam het ook wesen mogte.

Dat de voorsz. winkels aan d'oost en westzyde van de groote rivier op geenerley wyse, 't zy met atap, bamboesen of andersints, afgeschut of gesloten zullen mogen werden, eensdeels om te minder gevaar van brand te hebben en ten anderen, op dat deselve niet by nagt en ontyden zouden kunnen dienen tot schuylnesten voor dieven en vagabonden.

Articul VII. Dat, zo de geene, die langs de weegen zeep, hoenders en waschkaarsen gaan uytventen, iets buyten des ten verkoop mede nemen, zy een briefje van agt, in stede van een van vier st^{r}, van den pagter halen moeten.

Articul XXI. Dat den pagter de kramen, dewelke op kosten van de Comp^{e} opgeregt zyn aan d'oostzyde van de grote rivier, met p^{mo} January aanstaande, als van ouds, en die, welke de nieuwe grote markt aan de westzyde uytmaken, ook als dan of zo dra volkomen g'absolveert is, onder zyn toesigt zal hebben tot het uyteinde van de pagt en de nodige reparatie daar aan ten zynen koste moeten doen, mitsgaders deselve mogen verhuuren aan de geene, die het meeste geld daar voor zullen willen geven; en dat het aan de huurders vry zal staan in de winkels van de nieuwe markt, zo wel als in die van de oostzyde van de grote rivier, te mogen verkopen allerhande lywaten, van wat zoort die ook mogten zyn, mitsgaders zyde en wollen stoffen, zyde, garens en alle, het geene tot kledinge gehoord, benevens allerhande snuysteryen.

Dat de winkeliers wel des nagts alleen, zonder vrouw of kinderen, aan d'oostzyde mogen verblyven, dog aan de westzyde of op de grote bazaar in een yder ry kraamtjes niet meer als twee, 't zy Chineesche of andere winkeliers, des nagts zullen toegelaten werden om op het geene te passen, dat zy om dies volumineusheyd liever aldaar ten hunnen pericul mogten willen laten, als in hunne wooningen secureeren.

Articul XXVI. Dat den pagter zynen impost, in stede van tot aan de wagt Mr Cornelis, maar zal mogen heffen tot aan de brug aan deze zyde de markt off passer van Weltevreden en, in plaats van tot aan de negory Caret, tot aan de brug by Tanna Aban.

6 December. *Reglement op het wajang-spelen en tandak.*

Aangemerkt zynde, dat, alhoewel de wayangs of Chineese toneelspellen en de rongings of het tandacken, zynde een soort van inlandsche bals met gehuurde dansseressen, al van ouds in het oog gelopen hebben en aangemerkt zyn als eeniger maten gevaarlyk en zeer nadeelig voor de colonie en de goede ingesetenen van dien, zo om de grote confluentie van allerley slag van volk by nagt en ontyden, wanneer deselve in het openbaar of met vry acces van een iegelyk gespeeld werden, als ter zake, eensdeels d'inlanders, en voornamentlyk de Chineesen, by die gelegentheeden hunne passien den vollen teugel vierende, met dobbelen of met d'actrices en dansseressen veeltyds in een etmael zo veel geld te zoek brengen, dat zy en hunne familien totaliter geruineert werden, tot groot nadeel van de geene, die haar hebben gecrediteerd; en ten anderen, vermits die spelen en speciaal de rongings zo aanlockelyk voor de lyffeigenen zyn, dat d'ingezetenen, die in thuynen woonen, hen daar van, selfs niet by nagt, kunnen afhouden en het selden mist, dat deselve by die occasien tot dobbelen en het besteelen hunner lyffheeren, om zulx te kunnen doen of zig by de rongingsmeiden gezien te maken, verleid werden, men egter het een en ander altoos heeft aangesien als divertissementen, daar de Chineesen en andere inlanders zodanig op versot zyn, dat men deselve niet wel, zonder haar het grootste hartzeer aan te doen en bedugting voor nadeelige gevolgen, geheel en al afschaffen kan, dog dat het oogmerk, het welke men daar mede zoude bedoelen, wel eenigsints te bereiken was door een middelweg tusschen een formeele interdictie en een vrye toelating in te slaan en dierhalve door den heere Gouverneur Generaal geproponeerd zynde daar van voor den aanstaande een preuve te nemen door op het houden van wayangs en rongings een zekere tax te stellen met een notable distinctie tusschen de wayangs, waar in alleen commedianten van de mannelyke sexe, naar den rol, die zy speelen, in mannen en vrouwen

kleederen gekleed, en die, waar op vrouws personen of actrices, 't zy met acteurs of alleen, in mannen en vrouwen gewaad verschynen, item de wayangs en rongings, die in het publicq of met open deur of hek en admissie van een iegelyk, die voor geen slaaf bekend is, vertoond werden, en die, welke geschieden binnens huys, alleen tot vermaak van de g'inviteerdens, mitsgaders het geven van permissie daartoe, mits het gestelde tantum betalende, voor anno 1752 publicq aan de meestbiedende off eerstmynende te verpagten, zo is verstaan zig daar mede te conformeeren en zulx, ingevolge den verderen voorstel van welmelde zyne Edelheid, te laten gevolg neemen op de volgende voorwaarden:

Articul I. Geene wayangs off Chineese toonneel spellen zullen binnen dese stad, nogte de zuyder voorstad mogen vertoond en gespeeld werden, en zo ook niet binnen d'eerste blocken van de wester en de twede van d'ooster voorstad.

Articul II. Maar daar buyten zal hetselve aan een iegelyk gepermitteerd wesen onder de volgende voorwaarden:

Articul III. Voor elke nagt of ieder reis, dat 'er binnens huys of binnens erfs, met gesloten deur of hek, met jongens wayang gespeeld werd, zal aan den pagter moeten betaald werden tien rd^s; en aan niemand buyten des het alderminste.

Articul IV. Die wayang buyten s'huys of erfs, dan wel met opene hecken of deuren, willen laten speelen met jongens, zullen aan den pagter moeten betalen veertig rd^s voor ieder reis.

Articul V. Dog met meiden of vrouwspersoonen, binnens huys of erfs en met geslotene heck of deur, als boven, zal voor ieder keer aan den pagter moeten betaald werden een somma van vyftig rd^s.

Articul VI. En met vrouws persoonen, met opene hecken of deuren, eene somma van twee hondert rd^s.

Articul VII. Die buyten permissie van den pagter wayang met jongens laten speelen, met gesloten deur of hek, zullen yder keer verbeuren eene somma van een hondert rd^s.

Articul VIII. Dog buyten permissie met meiden wayang houdende, met gesloten deur of hek, twee hondert rd^s.

Articul IX. En met open deur of hek, schoon binnens huys of erfs, met jongens buyten permissie wayang houdende, mede twee hondert rd^s.

Articul X. Maar die onderstaan mogte zulx buyten permissie van den pagter in 't publicq of met open deur of hek met meiden te doen, dan wel ter plaatse, daar het volgens articul I niet geschieden mag, of met meiden in stede van jongens, zal verbeuren een somma van vyff hondert rd^s.

Articul XI. Het rongingen of tandacken zal ook niet mogen geschieden als ter plaatse, articul I, omtrend d'wayangs is bepaald.

Articul XII. Als het selve met geslotene hek of deur geschied, zal telken reise aan den pagter, ter obtenue van een permissie briefje, een rd^r, maar met open deur of hek, vyff rd^s moeten betaald werden.

Articul XIII. Zullende de geene, die zig emancipeeren mogten zonder permissie van den pagter rongingen te houden binnen s'huys of erfs, met geslote deur of hek, verbeuren eene somma van vyftig rd^s, en met open deur of hek twee hondert rd^s, tusschen den officier, die de calange zal doen, en den pagter in eguale portien te verdeelen.

Articul XIV. Met desen verstande nogthans, dat het selve door den heere Gouverneur Generaal aan de inlandsche capitains of hoofden van de campongs, als voor desen, by een briefje franco zal kunnen werden gepermitteerd, wanneer zyn Edelheid het zodanig mogte goedvinden.

Articul XV. Dog by het rongingen zullen, zo min als by de wayangsspellen binnens huys, lyffeigenen van persoonen, aldaar niet tegenwoordig, als aanschouwers ofte andersints mogen werden g'admitteerd, op verbeurte van eenhondert rd^s voor ieder en telken reise, by aldien men den geenen, die wayangs speelen of rongingen laat, convinceeren kan deselve, 't zy aan hunne kleeding ofte andersints, te hebben kunnen onderscheiden.

Articul XVI. De voorsz. contributien en boetens voor en op het wayang speelen en rongingen zullen ook plaats hebben

en ingevoert werden ten platten landen, tot de rivier Maronde, Mr Cornelis en Tangerang inclusive, dog verder of daar boven niet.

Articul XVII. En zullen alle de voorsz. boetens verdeelt werden tusschen den officier, die de calange zal doen, en den pagter, in eguale portien.

Articul XVIII. Tot de calange van alle de voorsz. contraventien zullen niet alleen den landdrost en bailluw, maar ook, zonder onderscheid van jurisdictie, 't zy binnen of buyten de stad, gequalificeerd zyn de beide fiscaals.

6 December. *Wijziging van het reglement op het klein zegel, art.* 10.

Gereflecteerd zynde, dat de billykheid vereischt omtrent het amptgeld ofte de groote der zegels, tot de g'expedieert werdende bewysen van aanstelling tot de politicque ampten en bedieningen by d'ordonnantie op het klyn zegul, articul 10, bepaald, distinctie te maken tusschen de zodanige, die uyt d'eene opperkoopman, koopman of onderkoopmans bediening in d'andere overgaan, en anderen, die, buyten employ zynde, daar mede gebenificeert of teffens tot de qualiteyt, tot het ampt staande, bevordert werden, zo is op de propositie van den heere Gouverneur Generaal verstaan de gemelde ordonnantie t'amplieeren met de volgende articuls:

1. Dat iemand, die uyt een officie werd verplaast in een ander, waar toe geen hoger qualiteit staat, dog waar van het bewys egter volgens de voorsz. ordonnantie op een hoger zegul moet werden g'expedieert, eenlyk zal werden verleend een bewys op een zegul, zo groot, als het different, als by voorbeeld: dat een opperkoopman, die gesteld werd in een bediening, welker bewys, indien hy by zyne aanstelling buyten employ of in een mindere qualiteit ware geweest, zoude moeten werden vervaardigt op een zegul van....... rd[s] 80

genomen werdende uyt een ander opperkoopmans funtie, waar van het bewys moet werden geschreven op een zegul van.......................... » 50

dan maar een bewys zal g'expedieert werden op een zegul van.............................. rd[s] 30

2. Maar, dat het bewys van iemand, die uyt een bediening verplaast werd in een ander, tot welkers bewys een minder zegul staat, eenlyk zal behoeven geschreven te werden op een zegul van twaalf stuyvers.

3. Wel verstaande, dat zulx niet applicabel is op de geene, die wel bevoorens in een andere functie van deselve qualiteit g'employeert, dog ten tyde hunner aanstelling buyten actueel employ zyn geweest, die het volle zegulgeld, by d'ordonnantie gestatueerd, zullen subject zyn en blyven.

7 December. *Reglement voor het Moorsche hospitaal bij de fortres Jakatra.*

Art. 1. De chirurgyn majoor deses casteels als visitateur van de rhede sal, des Dingsdags en Vrydags aan boord van de scheepen koomende, de Moorsche zeevarenden, die voorgeven ziek te wesen, in persoon behoorlyk visiteeren, zonder zig daar omtrend te gerusten op de scheeps chirurgyns.

Art. 2. En bevindende, dat hen niets manqueert en zy ten vollen in staat zyn dienst te doen, daar van aan den gesag hebbende officier kennis geeven.

Art. 3. Gelyk meede, als deselve maar een uyterlyk accident of eenige andere ligte indispositie hebben, die zo wel aan boord als aan land kan worden gecureert en hen niet belet om dienst te doen.

Art. 4. Maar deselve in zodaanige staat bevindende, dat aan boord van geen dienst kunnen weesen ofte beter aan land kunnen werden genesen, zo sal hy hen ten eersten, met een ordonnantie van inneeming op den binnen regent van het Moorse hospitaal, naar d'equipage werf senden.

Art. 5. De gemelde ordonnantie sal niet alleen moeten behelsen hunne eigene naamen, volgens de monster rols, met byvoeging van de naam, die zy in de wandeling mogten hebben, maar ook onder wat ploeg of zarrang zy gehooren en van wat schip zy komen, ter voorkoming van de confusie, die anders te dugten zoude weesen.

Art. 6. Op de equipage werff komende, zal de bootsman d'ordonnantie off ordonnantien aan den commandeur en opper-equipagemeester ofte, by desselfs absentie, aan den onder-equipagemeester en, die er mede niet zynde, aan den equipage-boekhouder moeten vertoonen, om na te zien, ofte zodanig ingesteld zyn, als het derde articul dicteerd; en zullen deese persoonen, deselve niet in dier voegen bevindende, de facultyt hebben den visitateur der rheede by zig t'ontbieden ofte te laten ordonneeren om het manqueerende sonder uytstel eigen handig te suppleren.

Art. 7. Het welke gedaan zynde, zal gemelde opper- of onder-equipagemeester, dan wel equipage-boekhouder, onder zodanige ordonnantie voor *gezien* teekenen, so wel als voor die wel bevonden zyn.

Art. 8. Van de equipage-werff zullen de voorsz. impotenten met hunne ordonnantien ten eersten met een schouw of schuyt, met Mooren bemand, naar het voorsz. zieken huys voortgeholpen werden.

Art. 9. Met d'aan land dienst doende Moorsche zeevarende zal insgelyks gehandeld werden, alleen met dit onderscheid, dat de visitatie, nevens het opmaaken en teekenen der ordonnantien, sal geschieden door d'opper-chirurgyn van d'equipage-werff, den chirurgyn-majoor van d'artillery of de opper-chirurgyn van de post, daar waarlyk dienst doen, en de naziening door den opper- of onder-equipagemeester en, by absentie van haar beide, door den equipage-boekhouder, in zo verre op d'equipage-werff of elders buyten d'artillery bescheiden zijn, maar in het artillery-magazyn dienst doende, door den majoor van deselve en, by desselfs absentie, door den boekhouder van die administratie.

Art. 10. D'impotenten zullen geduurende hun verblyf in het gasthuys genieten d'ordinaire verstreekingen van randsoen en kostpenningen, even als die aan land bescheiden zyn.

Art. 11. Dog de gages van deselve zullen ten behoeve van het hospitaal ingehouden werden, om daar uyt te kunnen vinden de nodige kosten tot het huys en medicamenten,

nevens eenige extra-ordinaire spyse voor de geene, die heel slegt zyn.

Art. 12. Yder zieke zal ten koste van het huys door den binnen-regent bezorgt werden, om by herstelling niet mede genomen te werden, maar by het huys te blyven, zo lang in staat van gebruyk zyn:

1 slaapmatje,

1 hoofdkussen, en

1 grofve sprey.

Art. 13. D'opper-chirurgyn van de fortresse Jaccatra zal, ingevolge het geresolveerde in Rade van India op den 16^{en} February deses jaars, nevens zyn presente dienst, fungeeren als binnen-regent en oversulx voortaan geconsidereert werden als een opper-chirurgyn van een hoofdpost.

Art. 14. Den selven zal tot zyn behulp hebben twee onder-chirurgyns, om onder zyn oog en opsigt d'uyterlyke wonden te heelen.

Art. 15. Maar tot het interna zal genomen en aangesteld werden een goede, inlandsche practysyn, met behulp van twee mindere.

Art. 16. Die voor yder zieke een quart rd^{r} 's maands zal genieten, zo tot den inkoop der medicynen, als salaris van hem ende twee mindere practisyns.

Art. 17. Die door den binnen-regent daar toe zullen gehouden werden, dat ten minsten twee maal des daags, namentlyk 's morgens ten ses en 's namiddags te vier uuren, de patienten komen visiteeren.

Art. 18. Ook zal den eersten practisyn d'ordonnantie hebben over het geene sware sieken extra benoodigen.

Art. 19. Indien het somwylen mogte gebeuren, dat eenige patienten, by d'inlandsche artzenyen geen baat vindende, van zelfs inclineerden een proef van de Europische te neemen, zal den binnen-regent zulx niet mogen weygeren, maar in tegendeel gehouden wesen over de sulke interna te practiseeren, zonder het selve op zyne onder-chirurgyns te laten aankomen.

Art. 20. Ende op dat alles te beter en in behoorlyke ordre mag toegaan, zal een bequaam pennist tot boekhouder van het gemelde Moorsche hospitaal aangesteld werden, die een pennist ter zyner assistentie zal werden toegevoegt.

Art. 21. Zullende aan den binnen-regent, het geene tot cureering der qualen vereischt werd, 's Comp[s] wegen matig verstrekt werden.

Art. 22. En aan den boekhouder 't geene tot laafnis nodig zal wesen.

Art. 23. Nog zal tot portier van dit hospitaal aangesteld werden een nugter en bezadigt Europisch onderdeks officier.

Art. 24. Maar de koks en zo genaamde ziekevaders of oppassers der kranken zullen uit de tandels of mattroosen, die successive hersteld raken, door den binnen-regent zelfs werden verkoren, die hunne namen aan den boekhouder, by een behoorlyk getekent briefje, zal opgeven, om hunne gage weder ten haren behoeve te laten voortlopen.

Art. 25. Daar en boven zal 'er ook een zarrang tot schafbaas of principale kostbesorger werden aangesteld, om een yder het nodige te besorgen, die een à twee mindere marktgangers onder zig zal hebben.

Art. 26. Zodanigen schafbaas zal verpligt wesen om allen avonden van d'uytgave rekenschap te doen aan den boekhouder.

Art. 27. De boekhouder zal de kostpenningen onder zig hebben en daar van, zo wel als van de dagelyksche uytgaven, nette aanteekening moeten houden, om alle maanden aan den heer president en de verdere buyten-regenten van d'hospitalen behoorlyk reekening te doen.

Art. 28. Gelyk ook den binnen-regent aan deselve maandelyks zal moeten presenteeren een specifique opgave van het gene hy bekostigd of uytgegeven heeft, met aanwysing van de noodsakelykheid van dien, om, by de gemelde buyten-regenten gepasseerd zynde, van dies bedragen te laten opmaken een ordonnantie van betaling uyt 's Comp[s] cassa.

Art. 29. Zullende den heer president van de buyten-

regenten overzulx onder zodanige reekening alvorens tekenen voor de visie.

Art. 30. D'inlandsche practysyn zal op den laatsten en vyfftienden dag van yder maand, ten overstaan van den binnen-regent, de geene uytmonsteren, die ten vollen hersteld en weder in staat zyn dienst te doen.

Art. 31. De welke door den binnen-regent, onder het opsigt van een vertrouwde zarrang of tandel, direct naar d'equipage-werff zullen te rug gesonden werden, met een geleide briefje, door den boekhouder opgemaakt en door hem onderteekent, behelsende derselver namen en bynamen, de ploeg of zarrang, onder wien en waar of op welk schip of plaats zy laatst bescheiden zyn geweest, en wanneer in het hospitaal gekomen zijn.

Art. 32. Waar uyt den opper-equipagemeester hunne ordonnantien in selver voegen zal laten opmaken op een schip, of daar benodigt of bescheyden mogte wesen.

7 December. *Bepaling, dat inlandsche kapiteins en luitenants, zoolang zij in functie waren, voor wagenpacht zouden betalen* 150 *rijksdaalders 's jaars.*

Zij werden dus gelijk gesteld aan Chinesche kapiteins en luitenants, omdat zij beweerden »in tyd van nood hun lyf »en leeven ten dienste van de Comp. te waagen, daar de »Chineesen ter contrarie, niet alleen van allen waapenhandel, »maar, uit hoofde der betaaling van het hoofdgeld, van alle »wagt en togt buyten het Chineesche quartier, zelfs in tyd »van onlusten, vry waren".

De Regering vond dit »geallegeerde motif gantsch niet »verwerpelyk".

Na hun ontslag moesten de inlandsche kapiteins en luitenants, evenals alle andere Chinezen en inlanders, jaarlijks voor een rijtuig 300 rijksdaalders belasting betalen, ook om aan den inlander te toonen, dat de vermindering van de belasting een

voorregt was, aan de betrekking verbonden en niet aan de persoon.

7 December. *Bepaling, dat Weesmeesteren, Heemraden, Commissarissen van zee- en commercie zaken, leden van mindere collegiën en stads-doctoren slechts, zoolang zij in die collegiën of dat ambt »continueerden", wat betreft de wagen-pacht, »als de zoodaanige" mogten worden gerekend.*

Zie ook bij 9 Januarij 1731, 5 Junij 1736, 25 October 1746 en 16 Januarij 1747.

Oud-schepenen bleven verschoond »om de aanzienelykheid »van dat ampt en als tot eene vergelding van de groote »lastigheid van dien".

7 December. *Wijziging van de wagen-pacht.*

Betaald moest worden:
voor een rijtuig met 2 wielen en 2 paarden } de helft
» » » » 4 » » 1 paard }
» » chaise » 1 » een vierde van de belasting op rijtuigen met 4 wielen en 2 paarden.

Rijtuigen met 4 wielen en 1 paard waren niet meer in gebruik.

7 December. *Regeling voor 1752 van de Indische retouren en eischen.*

Door den heere Gouverneur Generaal aan de vergadering vertoond zynde, dat geheel India door het overzenden van vry grotere capitalen aan retouren, als uyt Nederland aan contanten, koopmanschappen en behoeften ontvangen waren, in de

laatste jaren zodanig uytgeput was en de schulden tot zo hogen top geklommen waren, dat het van de hoogste noodsakelykheid was verdagt te wesen om het retour in den aanstaande te proportioneeren naar het bedragen der contanten en goederen, uyt het patria aangebragt werdende, en dat dien volgenden naar den jongsten ontfangst van 52 thonnen schats aan contanten, buyten de goederen en d'alhier op wissel getelde gelden, die te samen circum circa op 28 thon uytkomen, eens voor ondersteld zynde, dat India zig zelfs bedruypen konde, dat nog selden gebeurd is, het retour 's Compˢ wegen in 1752 zoude moeten bepaald off vastgesteld werden op 80 thonnen gouds, de thee op vragt mede gereekent en eguaal gesteld tegens het geene daar voor alhier werd uytgekeerd na de verkopingen, mitsgaders het selve by de vergadering, na rype overweging, g'advoueert en op dese gronden ook g'oordeelt zynde, dat het retour uyt Indien in anno futuro ten naasten by in deser voegen zoude dienen te worden gereguleert, als:

aan speceryen, peper, salpeter, coffy, thee, porcelyn, zuyker, thin, sappanhout, benjuin, borax, cardamom, cubebe, curcuma, confituren, atchiar, gomgutte, gomlak, indigo, paarl' amour, sagoe, ster-annys, tammarinde, arrak, wol, gommen, etc., tot	30	thonnen.
Bengaalsche zyde tot	5	»
» garens in soort tot	1	»
» zyde stoffen tot	2½	»
» lywaten tot	15	»
Cormandelsche lywaten tot	11	»
Ceilonse lywaten tot	6	»
Souratse » en garen tot	1½	»
Chinase zyde stoffen tot	2	»
» » tot	1	»
	75	thonnen.
voor thee op vragt	5	»
maakt dus de bovenstaande	80	thonnen.

Waar in participeeren zullen:

Bengalen	25 1/2 thonnen.
Cormandel	11 »
Ceilon	7 1/2 »
Mallabaar	3 »
Souratte	1 1/2 »
China	12 »
Batavia en d'oosterse comptoiren	14 1/2 »
	75 thonnen.

Zo is goedgevonden en verstaan door d'opperkooplieden dezes casteels te doen formeeren eene accurate memorie van de perc^tos winsten, op yder articul van de retouren uit Indien, volgens de jongste rendementen, gevallen, ten einde omtrend de voldoening der patriase eischen met te beter fondament de nodige specifique bepaling te kunnen maken.

En om in desen tyd, dat men zo zeer om contanten verlegen is en om de west van India zulke excessive interessen betalen moet, het geld niet te besteden aan koopmanschappen, die geen naamwaardige winsten geven en, al eens by vlagen gewild zynde, naderhand jaar en dag in de pakhuysen buyten navrage leggen, is verstaan voor India eenlyk van de westersche comptoiren en China te vorderen zodanige goederen, als hier onder werden aangewesen, namentlyk:

Uyt Bengale voor Batavia:

Amfioen.

Armosynen en andere benoodigtheden tot gebruyk, de gepetitioneerd werdende zyde stoffen voor Japan, en

Voor d'oostersche comptoiren:

een matige quantiteit

Cassas.

Bethilles cangam, en

Hamans.

Van Cormandel:

het benoodigde voor Batavia.

» » » Japan.

» » » d'oostersche comptoiren, en

het benoodigde voor Sumatra.

Van Souratta:

wat Niquaniassen.

» deekens.

» zyde patholen, etc.

Van Ceilon en Mallabaar:

het nodige rood lywaat en kleenigheden, zo tot gebruyk, als voor Japan, en

Van China:

buyten goud mede niets als kleenigheeden tot gebruyk en het g'eischte voor Japan.

Mitsgaders gevolgelyk alle articulen, die van zodanigen natuur zyn, dat door particulieren beter kunnen werden beheerd, aan haar over te laten en de lasten deser hoofdplaatse, des mogelyk, zodanig te reguleeren en bezuynigen, dat men met dertig thonnen schats, buyten het toevallige, rond schieten kan.

10 December. *Bepaling, dat vendutiën van Compagnie's goederen, in plaats van in het Kasteel, in de stad Batavia gehouden zouden worden door den stads-vendumeester.*

Op 't versoek van den heer Directeur Generael en de vertooninge door zyn Edele gedaan, dat de goederen op de vendutien in de stad, door den stads vendumeester gehouden werdende, een hoger prys behalen als op die, welke 's Comp[e] wegen in het casteel gehouden werden, zo om den meerderen toevloed van allerley soort van handelaars op deselve, als dat aldaar de goederen by kleine partyen, van eenige enkelde stuyvers teffens, werden opgeveild, 't geen in 't casteel niet wel te practiseeren is om de confusie en verschillen, die naderhand by d'afhalinge zoude ontstaan, en dat niemand van 's Comp[s] bediendens d'inwoonders zo wel kent om voor de betalinge te kunnen en willen instaan, by aldien men al eens daar toe konde overkomen om aldaar mede by enkelde stucken,

in stede van volle packen, gelyk tot nog toe in gebruyk is, verkoping te houden en het verkogte ten eersten op crediet zonder borgtogt af te geven, zo is om alle dese redenen verstaan de naaste 's Compˢ vendutie in de stad te laten houden door den stads vendumeester en op de wyse aldaar gebruykelyk.

14 December. *Bepaling, dat de pacht van den korenmolen »ofte de geregtigheid van het gemaal" weder zoude verpacht worden.*

Gedurende de elf eerste maanden van het jaar 1751 had die molen »by collecte" slechts 613 rijksdaalders »ruym ter »maand door den anderen afgeworpen".

14 December. *Voorschrift nopens het verleenen van »remis" aan pachters.*

Is verstaan, ter vermyding van een parthy ongefondeerde versoeken om remis, waar mede de pagters, wanneer zy een pagt te hoog aangeslagen hebben of door ordinaire toevallen, welke op dien teerling lopen, schade komen te lyden, zig niet ontsien dese regering onophoudelyk lastig te vallen, een iegelyk te waarschouwen, dat, als het niet ten allerklaarste blykt, dat de pagters door publicque elenden off onheilen, die onmogelyk by het aanslaan van de pagten zyn te voorsien geweest, zware schade geleden hebben, aan geene derselver eenig remis of quytschelding zal worden g'accordeert.

14 December. *Wijziging van de Javasche verpachtingen.*

Is goedgevonden en verstaan de volgende ampliatien en alteratien te maken, te weten:
onder de generale conditien, in stede van:
dat de betaling niet zal mogen geschieden in andere spetien

voor de sabandharye van Madura		Sp.	realen	3600
» die van Sumanap		»	»	2400
» » » Pamacassan		»	»	900
» » » Passarouang		»	»	250
» » » Banger		»	»	70
» » » Calianjar		»	»	50
» » » Sourabaya met dies tholpoorten		»	»	9000
» » » Lassum	» » »	»	»	1000

Insgelyks is verstaan de pagt van de Caddoesche tabak by admodiatie over te laten aan de regenten van dat landschap voor 285 Spaanse realen ter maand ofte 3420 Spaanse realen in het jaar, zynde evenveel als anno 1748 by verpagting heeft gerendeert.

14 December. *Rijst-leverantie in Java's Oosthoek. — Intrekking van het bepaalde op 24 Junij 1751.*

Door den heere Gouverneur Generael de vergadering ter kennisse gebragt zynde, dat zyn Edelheid van den heer Gouverneur van Hohendorff verstaan hadde, dat de regenten van Sourabaya, niet zeer in hun schik zynde met het geresolveerde onder de gehoudene besoigne over Javas oostcust op den 24^{en} Juny deses jaars tot intrecking van den vryen verkoop en uytvoer van ryst ten dien comptoire, g'offereert hadden om, ingevalle dese regeering daar van geliefde af te zien, in stede van de seven hondert coyangs, die zy, volgens de conditien hunner aanstelling, gehouden zyn jaarlyks aan de Comp^{e} te leveren, nog dertien hondert en dus in 't geheel twee duysent coyangs in het jaer voor niet te zullen opbrengen; zo is verstaan het selve, als van een groter voordeel voor de Comp^{e} zullende wesen, t'amplecteeren en overzulx van het voorsz. besluyt te resilieeren, mitsgaders den thol van dat graan op den vorigen voet te laten.

20 December. *Liberale gift.*

By haar Hoog Mogende, de Heeren Staten Generaal der

Vereenigde Nederlanden, onse Souverainen, in overweging genomen zynde, hoe dat het behoud en welvaart van de respective conquesten en etablissementen van de Nederlandse g'octroyeerde Oost-Indische Comp^e en haare dienaren, item die der burgers en ingesetenen op de plaatsen, onder gemelde Maatschappye resorteerende, haar inwoninge, neeringe en handteeringe houdende, onwederspreekelyk dependeert van het behoud en bestaan van den Nederlandsen Staat, en hoe daartoe door alle en iegelyk in de respective provintien, de Nederlandse republicq uytmakende, soo ryk als arm, met eene so pryselyke vrywilligheid en voor het vaderland welgesintheid, in eenen tyd, dat door zyne alderchristelyke Majesteyt, den Koning van Vrankryk, schoon geene gedeclareerde oorlog, de barriëres van gemelde staat weggenomen, Staads-Vlaanderen in het nauw gebragt en Bergen op Zoom actueel belegert was, ter behoeding van een totale ondergang van de dierbaare panden van vryheid en goddienst is gecontribueert een liberale gifte van den vyftigsten penning hunner geheele besitting en selver door veele waare patriotten verre boven dese bepaling, mitsgaders hoe billyk en redelyk het is, dat sodanige liberale gifte almeede geschiede in Oost-Indien, resorteerende onder de Nederlandse g'octoyeerde Comp^e, nadien dies bloey en welvaart, als voorsegt, absolut deriveert van het bestaan en behoud van het dierbaar vaderland, haar Hoog Mogende dienvolgende hebben gelieven goed te vinden by hare gevenereerde resolutie van den 29^{en} December 1750 d'Edele heere repraesentanten van Zyne Doorlugtige Hoogheyd den Heere Prince van Orange en Nassou, als Opper-Gouverneur Generaal van Nederlands India, en de Edele heeren bewindhebberen van meermelde Comp^e, niet alleen te kennen te geven hare Hoog Mogende ernstige meeninge daaromtrend, maar ook, dat haar Hoog Mogende de methode van het heffen van het meermelde middel hadden gelieven te defereeren aan den Gouverneur Generaal ende Raden van India, mits dat deselve nogthans soude geschieden op den selven voet, als daar te lande is te werk gesteld, mitsgaders dat haar Edele Hoog achtbare, de

Heeren repraesentanten en bewindhebberen ter kamer Amsterdam, ter naarkominge en ter voldoeninge vande begeerte van boven welgemelde haar Hoog Mogende, by missive van 14 January 1751 hebben goedgevonden na herwaarts te gelasten om aan d'ernstige en serieuse intentie van haar Hoog Mogende promtelyk en efficacieuslyk te voldoen en tot dat eynde, soo alhier ter hoofdplaatse, als alle de buyten comptoiren, al ten eersten sodanige ordres te geven en schickingen te maken, als men na gelegentheyd vande constitutie van ieder comptoir dienstig en nodig oordeelen soude, ter voldoening aan haar Hoog Mogende veel gerespecteerde intentie, met welke gestelde ordre zig de vergadering van seventienen by brieve van den 30en Maart deses jaars geconfirmeert hebbende;

So is 't, dat wy in agtervolging van hoogstgemelde beveelen en in verwagtinge, dat alle dienaren, burgers en ingesetenen, soo hier ter plaatse, als op de respective buyten comptoiren in India, gehorende onder de souverainiteit van den Nederlandsen Staat en gemelde Nederlandse Oost-Indische Compe, met geene minder vuurigen iever zullen weesen aangedaan om de swaare lasten van gemelde Nederlandsen Staat te helpen onderschragen en om door hunne liberaliteit, welgesindheid en liefde voor het vaderland zig te egualiseeren met de ingesetenen daar te lande, alle dienaren, burgers en ingesetenen, 't zy Europeesen of die van Europeesen bloede mogten zyn, by desen nodigen, vermanen en recommandeeren tot het doen van de voormelde liberale gifte van hunne gantsche en geheele besittinge, blyvende nogthans, na het g'eerd welbehagen van hoogstgemelde haar Hoog Mogende, van het doen deser liberale gifte g'eximeert alle Christen inlanders, Mahumetanen, Chineesen, Moren, Jentiven en alle andere inlandse natien, waar en hoedanig die ook mogten geseten zyn in de respective colonien, provintien en etablissementen van gemelde Compagnie;

Zullende de meermelde heffing geschieden op sodanigen voet, plaatse en wyse als hier vervolgens articulatim ter narigt en observantie van een ieder word voorgeschreven, te weten:

Art. 1. Dat de voorsz. liberale-gifte of uytkeering van den

vyftigsten penning gaan zal over het suyver beloop der waarde van een ieders besitting en goederen, soo roerende als onroerende, item slaven, ampten, bedieningen en beneficien, effecten, actien en crediten, mitsgaders contante gelden, alles zo binnen als buyten 's lands, ter zee, op de rivieren en te lande, des dat hier van zullen wesen uytgesondert de bedieningen der predicanten, so van de Gereformeerde als de Luthersche leere, mitsgaders de tractementen of pensioenen van derselver weduwen en nog de militaire employen sonder onderscheid, kleyn en groot, welke alle, voor soo veel het jaarlyx inkomen van deselve ampten, bedieningen, pensioenen en employen betreft, hier van sullen weesen g'eximeert; ook alle gemeene zeevarende en gemeene ambagtsgesellen, het sy deselve op de scheepen navigeeren of aan land dienst doen, mitsgaders alle onderstuurlieden en mindere zee officieren, boekhouders, assistenten en mindere dienaren van de politie en commercie, en in gelyke graat die van d'artillerye en alle ambagten en handwerken; gelyk ook nog hier van uyt gesondert sullen zyn allerlye meubelen en huyscieraden, daar onder begreepen al het geene tot de huyshouding, kleding en deksel is dienende, mitsgaders allerley werktuygen en gereedschappen, die tot de bouw en andere neeringen, als meede tot de oeffening van eenige konsten, handwerken of ambagten moeten gebruykt werden; en soo meede alle porceleynen, gemaakt glas, aarde, koper, thin en yser werken, die een iegelyk ten eygen gebruyke en niet ten weeder verkoop mogte by sig hebben in desselfs woning, thuyn of land, welke, om alle haesitatie omtrend de praecise opneming en taxatie van dien wegtenemen, hier van meede uytgeslooten blyven, sonder dat eenige verdere of andere exemtie, als hier boven is gesegt, plaatse sal hebben; wel verstaande nogtans, dat onder de voorsz. benaminge van meubelen en huysraden niet sullen weesen begreepen goud en silver, gewerkt of ongewerkt, juweelen, kleynnodien, vaisellen of tafel-servisen van goud en silver, rariteiten, bibliotheecquen, medailles en andere curiositeiten, en voorts al het geene onder de naam

van koopmanschappen of koopwharen begreepen werd, maar dat integendeel ook daar over de voorschreve liberale-gifte sal moeten gaan; ook over alle sodanige werktuygen en gereedschappen, als met de gebouwen, lootsen, schuren, daar in se sig bevinden of daar toe se behooren, het zy annex aan het woonhuys of daar van gesepareert, te samen uytmaken zuykermolens, araks-branderyen, azyn-makeryen, verweryen, kaarsemakeryen, boek-drukkeryen, bleekeryen, steen-backeryen, kalk-branderyen, leerbereyderyen, scheepmaakeryen, houdkoperyen, olyslageryen en diergelyke fabrycquen of neeringen, mitsgaders nog boven des over de molens, huysen of andere steene vertrecken, daar toe specteerende; item over koetsen, wagens, en alle andere rytuygen, met alle het geene tot eene equipagie behoort, ook paarden, ossen, koeyen, buffels, schapen, geyten, bocken en alle andere, dog geen pluym of ander vee, dat iemand ten eygen gebruyke en consumtie, sonder voornemen om daar van iets ten gelde te maken, mogte hebben opgedaan en ten dien eynde ten dage der taxatie synes inboels of besittinge meester zyn.

Art. 2. Dat de voorsz. liberale gifte, ten aansien van de geene, die op den voorsz. voet tot een duysent rykd[s] van 48 sware stuyvers ieder en daar boven gegoed zyn, zal werden bepaald, zo als bepaald werd mits desen, ten minsten tot twee percent van het suyver beloop der waarde van deselve hare goederen en besittingen; en ten aansien van de geene, die op den voorsz. voet beneden de een duysent rykd[s] tot vyfhondert toe gegoed zyn, ten minsten tot een percent van het suyver beloop der waarde van deselve hare goederen en besittingen: en ten opsigte van de geene, die op den meergemelden voet beneden de vyfhondert rykd[s] gegoed syn, tot so veel, als zy sullen goedvinden, mits ten minsten ietwes contribueerende na hun vermogen, hoe weynig het ook soude mogen wesen; blyvende niet te min aan alle en een iegelyk onverlet om boven de voorsz. bepaalde gifte hunne liberaliteit uyt een meer dan gemeene zugt en liefde voor den welvaart des vaderlands verders te oeffenen en over zulks soo veel meer-

der, dog niet minder te contribueeren, als haar zal welgevallen.

Art. 3. Dat, om niemand tegen synen wille te verpligten tot het openleggen van zynen staat en nogthans gerustheid te hebben, dat elk en een ieder in het doen van de voorsz. liberale gifte zig sal quyten na behoren, aan een jegelyk zal werden vry gelaten en gecommandeert, so als hem vry gelaten en gerecommandeert werd mits desen, om by sig zelfs een exacten overslag en begrooting van het suyver beloop der waarde van alle syne goederen, soo roerende als onroerende, slaven, ampten, bedieningen en beneficien, effecten, actien en crediten, mitsgaders contanten gelde, alles soo binnen als buyten 's lands, ter zee, op de rivieren en te lande, sonder andere uytsondering, als hier boven is gemeld, so na mogelyk te maken in goede conscientie en, zoo hy na aftrek van alle schulden zig gegoed bevind, mits by of immediaat voor het doen van de voorsz. liberale-gifte of wel van den eersten termyn van dien, onder solemneelen eede en ten aansien van de Mennoosgesinden met waare woorden in plaatse van eede na het gebruyk, hen toegestaan, verklaarende, dat sy na haare beste kennisse en weetenschap en so na, als haar mogelyk is geweest, op den voet, by dit placcaat uyt gedrukt, den overslag en begrootinge van het suyver beloop der waarde van alle haare goederen en besittingen, hoe genaamd en waar geleegen synde en sonder eenige andere uytsonderinge, als by dit placcaat bepaalt is, gemaakt hebben en dat sy daarvan, gegoed synde tot een duysent rd^s of daarboven, ter goeder trouwe ten minsten twee percento en, gegoed synde beneeden de een duysent rd^s tot vyff hondert ryxd^s toe, ter goeder trouwe ten minsten een percent met er daad in een, twee, drie of vier termynen sullen furneeren, insgelykx op den voet en na het voorschrift, in dit placcaat vervat, en dat sy, ingevalle naderhand nog ietwes van hare besittinge tot hare kennisse mogte komen, dat by inadvertentie overgeslagen was, ook daar van twee of een percent respective in maniere als boven furneren sullen; of wel, dat sy, gegoed synde beneden de vyf hondert ryxd^s effective,

in hare onbepaelde liberale-gifte sullen voldoen aan de intentie van hun Hoog Mogende en van zyne Doorlugtige Hoogheid, den Heere Prince van Orange en Nassou, in dit placcaat vervat staande, welken eed eens, by het furnissement van den eersten termyn, afgelegt synde, andermaal by het furnissement der volgende termynen niet zal behoeven herhaalt te werden, als werkende denselven eed over alle de termynen, ten ware nogthans iemand, na het afleggen van den voorz. eed en eer alle de termynen by hem gefurneert zyn, mogte komen te overlyden, in welken gevalle desselfs erfgenamen, ten aansien van de termynen, die aan des overleedens boedel nog resteeren, gehouden sullen syn den overslag en begrooting van het suyver beloop der waarde van den selven boedel op nieuw te maken en den voorz. eed afteleggen.

Art. 4. Dat niemand, ingeseten van deeze hooft-plaatse of eenige der buyten comptoiren en dies ressorten synde en eenige goederen of besittinge hebbende, waar over de voorz. liberale-gifte gaan moet, daar van sal weezen g'eximeert, het sy hy tot een huysgesin behoort, by andere of op sig selven woond, het sy hy die selfs beheert of onder de voogdye of curateele van andere staat of de administratie daar van aan andere gedemandeert is, sodanig dat een iegelyk, van wat staat of conditie hy ook soude mogen zyn, in deese te doene liberale-gifte sal weesen begreepen, sonder eenige uytzonderinge, dan hier voorwaarts, art. 1, is gemaakt; en dat om vervolgens sorge te dragen, dat een ieder, hier toe verpligt zynde, daar aan kome te voldoen en dat niet alleen uyt syn eygen, maar ook uyt een anders hoofde, voor so verre hy daar toe verpligt is, alle en een iegelyk voor het doen van de voorz. liberale-gifte en het praesteeren van den voorz. eed sullen gehouden weesen op den eed, by haar aftelеggen, te verklaren, waar sy woonagtig zyn en of sy getrouwd syn en met wie, of zy kinderen hebben, het sy eygen of voor kinderen, die by haar inwoonen en op haar selve eenige goederen besitten, en welke die kinderen zyn, of sy eenige voogdyen exerceeren over pupillen, hier te lande of in Nederland synde, of zy eenige goederen van anderen, onderdanen van den Staat zynde, uyt hoofde van eenige curateele of wel uyt

eenige anderen hoofde van codicillaire, generale dan wel speciale procuratien administreeren en van of voor welke personen, als meede of sy eenige personen by haar inwonende hebben en welke die syn, gelyk ook nog, of sy eenige goederen in fidei-commis of lyftogt besitten, waarvan het expectatief of den eygendom aen iemand hier te lande of in Nederland behoort, en voorts of sy de voorz. liberale-gifte begeeren te doen voor haar selve alleen of ook wel voor hare huysvrouwen of mannen, het sy afsonderlyk of gesamentlyk, voor hare kinderen, het sy eygen of voor kinderen, voor soo verre die by haar inwoonen en op haar selven eenige goederen besitten, voor hare pupillen, voor so verre sy eenige voogdye exerceeren over minderjarige, die in India of Europa mogen zyn, schoon ook buyten de Vereenigde Nederlanden en dus onder het gebiet van eenige vreemde mogentheyd, of wel voor eenige andere, onderdanen van den Nederlandsen Staat zynde, welkers goederen sy uyt hoofde van eenige curateele of wel uyt eenige andere hoofde administreeren, of ook wel uyt hoofde, dat sy eenige goederen in fidei-commis of lyftogt besitten, waar van het expectatief of den eygendom aan gemelde onderdanen van hun Hoog Mogende behoort; en dat vervolgens, in conformite van derselver gedane verklaringen, in alle die onderscheydene relatien, voor soo verre deselve exteeren, in ieder opsigt afsonderlyk by haar de voorsz. liberale-gifte gedaan sal moeten werden, gelyk ook by de respective Wees-kamers gelyke liberale gifte gedaan zal moeten werden vande goederen der weesen, soo hier te lande als in Nederland, en by haar g'administreert werdende, in opsigte van ieder wees af sonderlyk by Wees-meesteren of twee gecommitteerdens derselve of ook wel by een of meer van derselver suppoosten te doen; in welker voegen ook door Commissarissen van zee en commercie saken de liberale-gifte sal moeten werden gedaan van de gelden en goederen, by haar g'administreerd werdende in qualite van gemagtigde van dese en geene, 't zy die sig in India of Nederland mogten komen te bevinden, ten ware ten genoegen konden aantonen, dat door de laatste of die in

Nederland syn, in een der provintien voor hare middelen, hier in India synde, almeede voldaan is den meermelden vyftigsten penning, in welker voegen de liberale-gifte almeede subject blyven alle de gelden en goederen, in India te vinden en aan iemand toebehorende, die op eenig buyten comptoir of in Nederland mogte zyn onder de gehoorsaamheyt van hare Hoog Mogende en de Nederlandse Oost-Indische Comp^e^, so als ook die op de buyten comptoiren eenige gelden of goederen administreeren van persoonen, welke sig alhier ter hoofd plaatze mogten komen te onthouden, daar van den vyftigsten penning na het bepaalde hier voorwaarts zal moeten opbrengen, ten ware sulx alhier bereets mogte weezen gecontribueert en door overlegging van een quitantie konde werden aangetoond; op hoedanige conditien alle de geene, die uyt Nederland sig alhier mogten bevinden of aanlanden, daar van blyven g'eximeert, ook ingevalle dezelve alhier aankomen na het verloop van den eersten termyn, waar van egter uytgesloten blyven die van eenig buyten comptoir overkomt, daar onder begreepen de respective cargas van den directen handel in China, item over China na Souratta, mitsgaders Mocha, de welke op hun aanlanding alhier of derselver gemagtigdens of executeurs by overlyden zulx subject blyven te doen.

Wel verstaande, dat onder d'administrateurs van een anders goederen niet sullen syn begreepen administrateurs van goederen, ad pios usus gedestineert synde, welke van deeze liberale-gifte sullen syn g'eximeert, dog daar en tegen deselve subject blyven de middelen van meerderjarige en innocente personen, dewelke onder den staat der Vereenigde Nederlanden gehooren, mits geen inlander, Chinees, Moor of Ientieff zynde; schoon sodanige innocente tot hunne herstelling ook onder het gebied van eene vreemde mogentheyd mogten verplaatst syn, sullen de Wees-meesteren of derselver suppoosten, ook voogden, curateurs of administrateurs van een anders goederen in het doen van de liberale-gifte niet mogen gaan boven de twee of een percento respective, gelyk deselve ook niet sullen mogen declareeren voor de moeyte of vacatien, die sy ter deser sake gehad hebben.

Art. 5. Dat de liberale-gifte niet zal gedaan werden van de goederen en middelen, aan minderjarige toebehoorende, welkers Europeesche vader hier te lande mogte wezen overleden, dog welkers moeder, of hertrouwt of weduwe, voor het emaneeren van dezen onzen placcate na Nederland mogte vertrocken syn; gelyk ook daar van blyven uytgesloten de gelden en goederen der geene, welkers woonplaatze onbekent mogte zyn, ingevalle die pro dato niet mogte gehoort hebben onder den Nederlandsen Staat, waarentegen de liberale-gifte gaan moet over de middelen of gelden of goederen der geene, die, in India geweest zynde, al eenige jaaren vermist zyn geweest, schoon men ook niet weeten mogte, wie tot deselve, indien de eygenaars niet opdagen, geregtigt zullen zyn.

Art. 6. Dat van goederen, toekomende aan minderjarige, waarvan de ouders of de langst leevende van dien de vrugten of intressen genieten tot alimentatie der kinderen, en dus ook niet langer dan tot derselver meerderjarigheyt of trouwdag toe, de liberale gifte ten vollen gedaan moet werden uyt het capitaal der kinderen en niet uyt de vrugten.

Art. 7. Dat van goederen, nagelaten by eenig onderdaan van hun Hoog Mogende en onder administrateurs binnen het resort van de Nederlandse Oost-Indische Comp^e in deze landen berustende, waar toe by testamente als erfgenamen geroepen zyn de afkomelingen van deze of geene personen, zoo veel er over dertig, meerder of minder jaren na het afsterven van den testateur of testatrice in leeven sullen bevonden worden, en in welke opsigt gevolgelyk onseker is, wie de erfgenamen na expiratie van de voorsz. tyd weezen sullen en of deselve ingesetenen van deeze gewesten wezen sullen dan niet, door de administrateurs de liberale-gifte alhier gedaan moet worden; en soo ook van goederen, toebehorende aan minderjarige uyt deeze gewesten, na Nederland overgegaan of alhier aanweezend zynde, en op de wees-kamers, 't zy alhier ter hoofd-plaatse of eenig buyten-comptoir, berustende of onder de administratie synde van voogden of curateurs.

Art. 8. Dat amptenaren, die uyt hoofde van haar ampt

vrye huysbuur of brand en diergelyke douceuren genieten, de waarde daar van moeten voegen by de andere emolumenten en het jaarlyks inkomen van haar ampten en daar van op den voet, als in desen is gemelt, de liberale-gifte doen.

Art. 9. Dat luyden, die gemoets halve den eed, op de liberale gifte in desen g'injungeert, weygeren te doen, seggende te syn van de Moravische broederen, van de Hernhutsche gesindheyt of in het stuk van den eed eguaal te gevoelen met de Mennoniten, sonder nogthans te kunnen bewysen, dat zy tot de gemeenten der Mennoniten behoren, tot de liberale-gifte niet g'admitteert mogen werden sonder den gerequireerden eed te hebben gepraesteert, maar, blyvende by hare weygeringe persisteeren, gehouden moeten werden voor onwillige.

Art. 10. Dat de geene, die op den eersten termyn van de liberale-gifte, na gedane geregtelyke insinuatie, niet gecompareert syn om aan haare verpligting te voldoen, uythoofde van indispositie, absentie of andere wettige oorsaken, op de tweede en des noods ook op de volgende termynen nogmaal daar toe geregtiglyk g'insinueert sullen worden en, op den vierden termyn mede niet compareerende, nog iemand van harentwegen, gehouden en gehandelt sullen worden als onwillige.

Art. 11. Dat ten aansien van de geene, die voor het aflopen van den eersten termyn der liberale-gifte of tusschen de termynen in na dese hoofd-stad of eene andere plaatse, onder de Comp^{e} gehorende, mogten syn vertrocken sonder aan haar verpligtinge in 't geheel off ten deele te hebben voldaan, daar van door de Commissarissen over de liberale-gifte van de plaatse, daar zy van daan vertrocken syn, by missive kennisse sal moeten werden gegeven aan den gouverneur, directeur, commandeur of opperhoofd en politicquen Raad van de plaatse, werwaarts de sodanige mogten wesen overgegaan, dewelke dan vervolgens gehouden sullen syn sorge te dragen, dat aldaar aan hare verpligtinge komen te voldoen.

Art. 12. Dat de geene, die, voor dat sy ten vollen aan hare verpligtinge omtrent de liberale-gifte hebben voldaan,

souden begeeren na eenig ander plaatse te vertrekken, voor haar depart by arrest tot het voldoen van hare verpligtinge sullen moeten werden gehouden, tot dat zy ten vollen voldaan hebben, waartoe alle officieren van justitie by desen gelast werden Commissarissen te bieden de behulpsame hand.

Art. 13. Dat de liberale gifte niet moet werden gedaan van goederen, die aan arm of wees-kinderen, in Gods huysen g'alimenteert werdende, opgekomen syn, schoon de vrugten daarvan alleen geduurende de alimentatie door de Gods huysen genoten werden en den eygendom van sodanige goederen aan de Gods huysen niet overgaat, dan, so wanneer de voorsz. kinderen, sonder nasaten en sonder afkoop gedaan te hebben, komen te overlyden, het zy deselve goederen door de regenten of voogden van de voorsz. Gods huysen of door particuliere g'administreert werden, dog dat, voor so verre sodanige goederen fidei-commis subject syn en het expectatief daarvan aan onderdanen van den staat behoord, in geen Gods huysen g'alimenteert werdende, daarvan door de administrateurs de liberale gifte voor de helft der waarde van dien gedaan moet werden.

Art. 14. Dat van de zo even gemelde goederen de liberale-gifte door de regenten der voorsz. Gods-huysen off andere administrateurs gedaan moet werden, wanneer sy, de gemelde armen of weeskinderen uyt de Gods-huysen gegaan zynde, de voorsz. goederen blyven administreeren ten particulieren voordeele van deselve kinderen tot hare meerderjarigheyt toe, schoon dezelve kinderen nog geen afkoop gedaan hebben en vervolgens de Gods-huysen het expectatief tot de successie in dezelve goederen nog competeert, indien de kinderen, zonder nasaten en zonder afkoop gedaan te hebben, komen te sterven.

Art. 15. Dat personen, van Europeesen bloede afkomstig zynde, dog geen fixum domicilium houdende, maar nu in dese dan in geene plaats voor een tyd haar verblyff nemende en hun geneerende met ter zee af en aan te varen, gehouden zyn de liberale-gifte te doen ter plaatse, daar zy gevonden

werden, by gelegendheyt van welke termyn het ook zoude mogen wesen, ten ware sy deeden blyken aan hare verpligtinge voldaan te hebben, en dat zy by nalatigheyt off onwilligheyt voor haar vertrek daartoe by arrest moeten werden gehouden.

Art. 16. Dat de geene, die den eersten termyn van de liberale-gifte voldaan hebben, gehouden zyn de volgende termynen te voldoen volgens dezelve overslag en begrotinge van het suyver beloop der waarde van alle hare goederen en besittingen, die zy gemaakt hebben en zo als die was ten tyde, dat zy den eed gepresteert en den eersten termyn gefurneert hebben, zonder om eenige oorzaken of geleede verliesen deselve te mogen verminderen, gelyk zy ook niet gehouden syn om eenige, zedert verkrege winsten deselve te vermeerderen, waar van de Commissarissen, tot de liberale-gifte gesteld, gehouden zullen zyn alle en een jegelyk der contribuanten by het fournissement van de tweede en volgende termynen te waarschouwen, als een zaak, die opgesloten legt in den eed, die zy eens voor al gepresteert hebben.

Art. 17. Dat van goederen, in India nagelaten door dienaren, burgers of andere ingesetenen, buyten de by dese g'eximeerde, en waar van de vrugten geduurende zekere jaren moeten oplopen en met het capitaal vereenigt worden en in welkers opsigte het onseker is, of na verloop van deselve jaren het capitaal zal komen aan ong'eximeerde onderdanen van den Staat of eenig ander mogentheyd, de liberale-gifte alhier gedaan moet werden, zoals de goederen jegenswoordig sig bevinden.

Art. 18. Dat van goederen, toebehorende aan gesamentlyke kinderen van ingesetenen deser landen en waar in kinderen, die nog geboren zouden mogen werden, mede moeten haerideeren, de liberale-gifte ten vollen gedaan moet werden.

Art. 19. Dat in gevalle, daar de goederen van minderjarige, op eenige plaatse van de Comp^{e} synde, berusten op weeskamers in een van d'andere plaatsen of onder voogden of administrateurs buyten de plaatse hunnes aanwesens, op den eersten termyn niet is voldaan de liberale gifte, de Commissarissen, tot

den ontfang van de liberale gifte gesteld, onder welkers district zodanige minderjaarigen gehoren, daar over aan d'opperhoofden ter plaatse, alwaar de goederen van zodanige minderjarige berusten, moeten schryven en kundschap geven om daaromtrent het nodige te werden bezorgt; dog, indien daar op geen voldoende antwoord mogte komen, zullen gemelde Commissarissen als dan daar van terstond kennisse moeten geven aan de heeren Commissarissen uyt dese regeering, om vervolgens in Rade van India daar op nader geresolveert te worden, als g'oordeelt zal werden te behoren.

Art. 20. Dat de geene, die op den eerste termyn van de liberale-gifte, na gedane geregtelyke insinuatie, niet gecompareert zyn om aan hare verpligtinge te voldoen, zonder wettige oorsake, of die wel gecompareert zyn, maar geweygert hebben den gestelden eed, aan een jegelyk opgelegt, te doen en te praesteren, en generalyk de gene, die voor onwillige gehouden moeten worden, op de tweede in cas van verdere non comparitie of nalatigheyt en weygeringe, ook op de derde en vierde termynen, telkens op nieuw, met voorgaande kennisse van heeren Commissarissen uyt dese regeering geregtelyk g'insinueert zullen moeten werden om aan hare voorzeyde verpligtinge als nog te komen voldoen; en dat, ingevalle zy binnen veertien dagen na de laaste geregtelyke insinuatie als nog mogten in gebreeke blyven, deselve als dan, met voorkenisse als boven, by parate executie en zulks by sommatie, renovatie en geyselinge, door de Commissarissen, tot de liberale-gifte gestelt, daar toe gedwongen sullen moeten werden, ter tyd en wylen toe zy lieden aan hare verpligtinge sullen hebben voldaan.

Art. 21. Dat, om aan alle en jegelyk alle haesitatie, zo veel mogelyk is, weg te nemen op het maken van den nodigen overslag hunner besittinge, zal worden vastgesteld, zo als vastgesteld word mits desen, dat de overslag en vervolgens de liberale-gifte moet gaan over obligatien, los en lyfrenten, pensioenen, inkomsten, actien en credieten, zo binnen als buyten 's lands, ten laste van de Nederlandse of eenige andere provintie

van d'Unie, admiraliteyten of eenige andere generaliteyts comptoiren, als mede ten laste van eenige steeden, collegien, banken, diaconen, kerken, godshuysen of andere corporatien, hoedanig deselve ook genaamt zouden mogen zyn, mitsgaders ten laste van alle andere ryken, staten, princen en potentaten, hoe genaamt, en speciaal over de besittingen in Engelse of andere fondsen buyten 's lands, als mede over de revenuen van ampten, bedieningen en beneficien over landeryen, pagten, tollen, tienden, visscheryen, houtgewassen, huysen, thuynen, landeryen, boomgaarden en andere besittingen, zo ter deser plaatse als de respective buyten comptoiren, in zo verre gelegen zyn binnen de limiten en jurisdictien van de Nederlandse Comp^e, en specialyk ook over suyker en andere plantagien, pady velden en dies gewasschen, te velt staande en ten verkoop opgeschuurt leggende, ook van ryst en andere granen, die ten weder verkoop mogten wesen ingeslagen, gelyk mede over alle andere besittingen onder het ressort van d'Oost-Indische Comp^e, over uytstaande crediten, maandgelden, transporten, hypoteeken, scheepen kennissen, wissel en bodemary brieven, actien, obligatien, alles zo hier te lande als in Nederland en in andere staaten en ryken buyten 's lands, over uytstaande penningen onder particulieren, zo binnen als buyten 's lands, over scheepen en mindere vaartuygen, in de havenen, ter zee en op de rivieren zynde, en over allerleye wharen en koopmanschappen, hoe genaamd, alles mede zo binnen als buyten 's lands, ter zee, op de rivieren en te lande, als mede over gereede goude en silvere penningen, gemunt en ongemunt silver en goud, gewerkt of ongewerkt, juweelen, kleinodien, goude en silvere vaisellen, gelyk ook over bibliotheecquen, rariteyten, medailles en andere curiositeyten en voorts generalyk over alles, wat eygendom en besittingen kan genoemd worden, zonder eenige andere uytsonderinge, als hier boven is gemeld, mits dat daar tegens werden afgetrocken allerley schulden, dewelke den besitter ten zynen laste, zo binnen als buyten 's lands, zoude mogen hebben; en sullen de goederen, effecten, besitting of hoe anders genaamd, over welke

proces is ontstaan en die in de magt van eenige vyand zyn, desen vyftigsten penning niet behoeven te betalen, voor en al eer d'eygenaars voordeelig vonnis dan wel het effect daar van sullen gekregen hebben en dat weder in de possessie van d'overheerde goederen sullen zyn gekomen, zynde d'intentie, dat de voorschreven liberale gifte sal gaan over de suyvere en effective besittingen der goede ingesetenen, zo na mogelyk te bepalen, als jeder in conscientie zal bevinden te beboren.

Art. 22. Dat wyders, om alle en jegelyk, die desen aangaat, nog meerder te gemoet te komen in het maken van den overslag hunner besittingen en alle scrupuleusheyt dien aangaande wegtenemen, sal werden verklaart, so als verklaart werd mits desen, dat het een jegelyk zal vrystaan ten aansien van d'effecten, die hy besit, so binnen als buyten 's lands, waar op een cours of prys-courant is, die by sig selve te taxeeren na de waarde en de cours of prys-courant, die daar op is ten tyde, wanneer hy zyne overslag maakt; dat ten opsigte van de goederen, so binnen als buyten 's lands, waar op geen cours of prys-courant is, een jegelyk die zal mogen by sig selven taxeeren na rato van de prysen der laaste koopen of verkopen, die van diergelyke goederen door andere gedaan zyn, of wel tot sodanige waarde, als hem die ten tyde, wanneer hy syn overslag maakt, afstaande soude mogen wesen; dat ten respecte van de gelden en goederen, die eenig gevaar of risico lopen, gelyk bodemarye gelden, scheepen en koopmanschappen, mitsgaders carguasoen goederen, die actueelyk in zee zyn ten tyde, wanneer hy syne overslag maakt, of aan het behoud van eenig schip of scheepen g'accrocheert zyn, een jegelyk die by sig selven sal mogen taxeeren ter montant van het geene hy in gemoede door de lopende risico minder waardig schat als de opregte en reéle waarde van dien; dat in schulden, uytstaande gelden, actien en crediten ten laste van particulieren, zo binnen als buyten 's lands, die dubieus soude mogen wesen, sullen mogen gerekent worden naar de waarde, waar voor men deselve in gemoede wel soude willen overgeven; dat goederen, waar voor den besitter eene by-

sondere affectie heeft, gaande boven d'ordinaris prys of waarde, nogthans in den te maken overslag niet hoger als tegens den ordinaris prys of waarde genomen en gerekent sullen behoeven te werden; dat wyders het suyvere inkomen van de lyfrenten en tontinen sal moeten gerekent worden aldus, te weten op lyven van:

1	tot	20	jaren	10	maal
20	»	30	»	9	»
30	»	40	»	8	»
40	»	50	»	7	»
50	»	55	»	6	»
55	»	60	»	5	»
60	»	65	»	4	»
65	»	70	»	3	»
70	»	75	»	2	»
boven	de	75	»	1	»

Sullende de tontinen gerekent moeten werden na rato van het ware capitaal en de suyvere jaarlyxe revenuen van een ampt, beneficie of bediening, dat in 't geheel of ten deele geen vast inkomen heeft, over de vyf laaste jaeren moeten omgeslagen worden; en van de gene, die so lang door den jegenwoordigen besitter niet beseten zyn, na rato van het apparente inkomen van dien of, daar het ten eenemaal onseker soude mogen wesen, na rato van den tyd, dat die door den jegenwoordigen besitter beseten syn, en dus van een geheel jaar inkomen den vyftigsten penning moeten gecontribueert werden.

En dat de suyver inkomsten van de roulleerende commissien, die jemand bekleed in de respective collegien, sullen gerekent werden op de helft van het inkomen van dien voor die jaren, welke daar aan nog resteeren.

Art. 23. Dat van goederen, in fidei-commis of lyftogt beseten werdende, waar van het expectatief of den eygendom aan ingesetenen van de republicq dan wel dese landen behoord, de voorsz. liberale-gifte gedaan sal moeten werden op gelyke wyse en voet, als van alle andere goederen, dog afsonderlyk en

op sig selven, behoudens dien aangaande aan den contribuant syn regres tot vergoeding van de helft van het geen gefurneert is ten laste van den fidei-commissairen erfgenaam of van de gene, aan wie den eygendom gemaakt is by de overlevering of uyt keering derselver goederen, welk regres sal plaatze hebben, niet tegenstaande sulke of diergelyke kortingen by testament verboden waren, waar aan mits desen werd gederogeerd; en dat van alle andere goederen, in fidei-commis of lyftogt bezeeten werdende, waar van onderdanen van eenig ander mogentheyt dan die van den Nederlandsen Staat het expectatief of den eygendom hebben, den jegenwoordigen besitter of lyfftogter sal konnen volstaan met alleen voor de helfte der waarde van dien de liberale gifte daar van te doen onder de generale massa van syne andere goederen, sonder des wegen eenig regres of vergoeding te kunnen praetendeeren.

Art. 24. Dat de voorsz. liberale-gifte sal moeten werden gedaan en den eed, daar by gerequireert, door een jegelyk in persoon of wel door iemand van vertrouwen in hare plaatze te senden, met behoorlyke notariale procuratie voorsien om den gerequireerden eed in hare zielen af te leggen, zullende de gene, die bedlegerig syn en blyven of door ouderdom of andere oorsaken buyten staat syn van te kunnen uyt gaen en niemant harentwegen senden, geregtelyk moeten werden g'insinueert voor den raad van justitie deses casteels, schepenen deser stad of den dagelyksen regter ter plaatze, daar het casus exteert, en op residentien, die verre van de hoofd comptoiren afgelegen en daar geen collegien van justitie syn, voor het opperhoofd en secunde of, so er geen secunde is, de persoon, aan het hoofd in rang volgende, om iemand in haren name met behoorlyke procuratie te senden om voor haar de liberale-gifte te doen; en sulx niet doende, gehouden en gehandelt werden als onwillige, ten ware Commissarissen, over den ontfangst der liberale-gifte gestelt, na ingenomen informatien overtuygt mogten wesen, dat van den armen leefden of so onvermogende waren, dat de kosten van een notariale procuratie van haar niet te vergen zyn.

Art. 25. Dat de geene, die na geregtelyke insinuatie niet gecompareert syn om aan hare verpligtinge te voldoen, in dier voegen dat onvermogende zyn, andermael sullen werden g'insinueert en, niet verschynende, gehouden moeten werden voor onwillige, ten ware Commissarissen over de liberale-gifte mogte gebleeken wesen, dat van de publicque armen leefden en door deselve onderhouden werden; dog zullen onder de sulke niet gereekent werden, die voorgeven door particulieren onderstand te genieten, schoon ook daar van mogte blyken, maar dat de sodanige aan hare verpligtinge sullen moeten voldoen.

Art. 26. Dat de furnissementen van de voorsz. liberale-gifte sullen worden gedaan in contante gelden, so silvere als goude munt, of wel in gewerkt of gegoten goud of silver, sonder het fatsoen van dien te mogen rekenen, en ook sonder het goud hoger als tegens vyftien ryxd• de reaal swaarte en het silver hoger als tegens sestig stuyvers de reaal, of ook wel in obligatien ten laste van de Oost-Indische Compagnie, actien in d'amphioen societeyt alhier ter plaatze, item de bank van leeninge en ruwe diamanten, maar in geene andere, nog schepen kennisse, nog notariale, nog onderhandse obligatien, de gepermitteerde tot het volle capitaal, na den inhoud der obligatien en actien gerekent, maar niet in juweelen, paerlen, ook niet in goud of silverwerken, die met diamanten, paerlen of eenige andere edele gesteentens beset mogen syn; en voorts in vier termynen, waar van het eerste termyn zal moeten werden gefurneert van den 21en January 1752 tot den .. February, dan wel den loop van een geheele maand na de publicatie deses, so ten hoofd als alle de andere buyten comptoiren, en het twede termyn van den 21en Maart tot den 21en April of twee maanden na het eerste furnissement, mitsgaders van het derde termyn van den 21en May tot den .. Juny of twee maanden na het tweede furnissement, item het vierde termyn insgelyks twee maanden na het derde of van 21 July tot den 21en Augustus, geduurende welken tyd Commissarissen, daar toe door ons verkoren, alhier ter hoofdplaatse

ter vergader kamer van den burger krys-raad op het stadhuys alhier 's daags sullen syn praesent van 's morgens ten agt tot 's middags ten elf uuren en 's namiddags van drie tot vyff uuren, om niet alleen den eed van alle en jegelyk na het formulier, haar ten dien eynde in handen te stellen, afte nemen, alvorens afvergende de bovengemelde verklaringen, maar ook van deselve te ontfangen de meermelde liberale gifte en aan de contribuanten te verleenen sodanig certificaat, als deselve mogten komen te versoeken, blyvende de plaats, alwaar op de buyten comptoiren d'aldaar mede te benoemene Commissarissen zullen vaceren ten desen eynde, niet alleen aan d'overigheyt op ieder comptoir gedefereert, maar ook alle Commissarissen in desen verpligt secreet te houden alle het gene haar in voorsz. commissie sal voorkomen en specialyk het gene haar van de gedane liberale gifte der weeskamers, voogden of andere kenbaar soude mogen zyn geworden; en dat de voorsz. Commissarissen desen last gratis en sonder eenige beloninge sullen moeten op sig nemen en uytvoeren, behoudelyk nogtans, dat d'onkosten, die sy genoodsaakt sullen syn tot uytvoeringe van hare commissie onvermydelyk te moeten maken, aan haar door ons goedgedaan sullen werden; gelyk ook verstaan word, dat de geswore taxateurs der vaste goederen en de bodens van de respective collegien, welke tot het taxeeren van sodanige effecten, item van losse of roerende goederen werden versogt, gehouden zullen zyn zulks te doen en dat de acte van taxatie, soo nodig mogte werden g'oordeelt of eygentlyk door den eygenaar begeert, als ook de procuratien om de liberale gifte in name van een ander te doen zullen vry syn van zegul en bovengemelde taxateurs onbevoegt voor de te doene taxatie iets te pretendeeren.

Art. 27. Alle Commissarissen, sonder onderscheyt, zullen, ieder in den haare, notitie moeten houden van de contribuanten, die voor haar verscheenen of niet verscheenen zyn, of zy den eersten, tweeden, derden of vierden termyn of wel twee, drie of alle vier de termynen tegelyk van hare liberale gifte furneeren sullen, waar van de contribuanten aan haar gehouden

sullen zyn verklaringe op den eed te doen, en voorts van alle het geene aan haar zal voorkomen.

Art. 28. Dat, ten eynde tegen iemands wille niet bekent moge worden, hoe veel hy tot eene liberale gifte gefurneert heeft, als mede op dat de vreese voor eenige consequentie, dewelke uyt dese liberale gifte nooyt getrokken mag worden, tot eenige schattinge of tauxatie ten eenemaal uyt het gemoet van alle en iegelyk in India moge geweerd zyn, de voorsz. Commissarissen by sig sullen hebben twee of meer daar toe g'approprieerde kisten, met drie differente slooten voorsien en waar van ieder der Commissarissen zal hebben een sleutel, en voorts een, voorsien met eene opening in den bovenbodem of deksel, bequaam tot het doorsteken of insterten van het gelt en bovengemelde obligatien, en een andere, voorsien met een diergelyke opening, bequaam tot het inleggen van ruwe diamanten, het gewerkt goud of silver, en sodanig toegestelt, dat deselve openingen by het vertrek der Commissarissen gesloten kunnen worden, en dat ieder contribuant, na dat hy den bovengemelde eed sal hebben afgelegt, daar in selve of door zyn vertrouwde sal werpen, doorsteeken, instorten of leggen de somma gelts, ruwe diamanten of obligatie of ook wel de quantiteyt gewerkt goud of silver, die syne liberale gifte, sonder dat die apart geteld, gewoogen of specificquelyk nagesien sal werden, bedraagt, of sodanigen termyn van die, als hy sal willen furneeren, waar van als dan aan hem door gemelte Commissarissen sal gegeven werden een acte of bewys, dat hy den voorsz. eed gepresteert en syne liberale gifte voor den eersten, tweeden, derden of vierden termyn of wel voor twee, drie of alle vier de termynen te gelyk gefurneert heeft; edog dat voor de geene, die tot haare decharge of om andere redenen begeeren, dat de somma van hare liberale gifte bekent zy, deselve in de voorsz. acte of bewys uytgedrukt sal werden, gelyk ook met relatie tot de sulke, die uyt een vaderlands lievende beweginge en, om andere te meerder aan te moedigen, boven de voorschreven bepaalde gifte haar liberaliteyt betoond en g'oeffent hebben, mits zy specialyk op den eed,

by haar afgelegt, aan de voorsz. Commissarissen verklaaren en uytdrukken, hoe veel sy daar boven gegaan zyn, de voorsz. acte of bewys gegeven sal worden met insertie van eene ter hunner eere en voor de posteriteyt honorable getuygenisse en danksegginge.

Art. 29. Dat voorts de voorsz. Commissarissen de penningen, die onder haar gefurneert sullen zyn, van tyt tot tyt sullen opnemen en ordentelyk in sakken van eene specie, het gemunt goud van het gemunt silver gesepareert, versamelen, gelyk sy ook 't gewerkt goud en silver, dat onder haar gefurneert sal syn, van tyt tot tyt sullen wegen; en daar toe gratis moeten vaceeren den keurmeester van 't goud en silver alhier ter plaatse en op de buyten comptoiren de geene, die daartoe door de overigheyt sal werden aangestelt, mits dat deselve of een ieder van haar almede sal moeten sweeren aen niemand te sullen openbaren, wat goederen by hun gewogen of van wat bedragen deselve is; voorts door Commissarissen het gewerkt goud van het gewerkt silver moeten werden gesepareert, soo als sy mede de bovengemelte obligatien, die onder haar gefurneert sullen syn, van tyt tot tyt sullen opnemen en daar van op een memorie specifique aanteekeninge houden; en dat sy het montant van alles dog in de nodige classen sullen noteeren en daarvan aan de heeren Commissarissen uyt deese regering kennisse geeven; en dat sy mede van tyt tot tyt deselve penningen, mitsgaders het gewerkt goud en silver, item ruwe diamanten, wanneer het een en het andere daer toe in gereedheyt sal syn, onder behoorlyke quitantie sullen overbrengen, te weten: de contante penningen in 's Comp[s] dagelykse cassa, sonder dat de respective cassiers daar van ietwes sullen vermoogen te pretendeeren, en het gewerkt goud en silver, item ruwe diamanten en obligatien in de groote geldkamer alhier en geldcassa op de respective buyten comtoiren, sonder dat van dies ontfangst en bewaring iets door den eersten opperkoopman deses casteels of de hoofdadministrateurs op de buyten comptoiren sal mogen werden gevordert, zullende de voormelde obligatien en actien voor reke-

ning van de Comp^{e} overgenomen en dies bedragen, in geselschap van die der geheele liberale-gifte, gebragt werden ten voordeele van het comptoir generaal van d'Unie, mitsgaders gemelde eerste opperkoopman en hoofd administrateurs, item cassiers aan niemant buyten voormelde gecommitteerde leden uyt dese regeering en op de buyten comptoiren aan die sig aen het hoofd van saken bevind, van haren ontfangst en behandeling eenige opening moogen geeven, maar integendeel verpligt blyven zulks te secreteeren, nadien wy het selve sodanig bevinden te behoren. Verklaarende voorts tot gerustheyt van alle en jegelyk, op fundament van het verklaarde door haar Hoog Mogende by derselver resolutie van den 5^{en} September 1747, item publicatie in den Hage gedaan den 12^{en} daar aan, dat dese liberale gifte sal werden gedaan voor eens en sonder eenige consequentie voor het toekomende, uyt hoofde dan van het welke wy nogmaals, gelyk in den hoofde deses, alle dienaeren, burgers en verdere ingesetenen, in den aanvank van desen onsen placcate niet uytgesondert, wel hartelyk noodigen en versoeken, en die met geene goede iever mogte weesen aangedaen, gelasten en bevelen, ten eynde soo lief als haar is de behoudenisse van de Nederlandsen Staat en dien volgende van de dierbaare panden van vryheyt en godsdienst, soo daar te lande, als in dese verre afgelegene gewesten, welkers conservatie en die der aangenaame ruste, waarin het den Almagtigen behaagt heeft dit land onser inwoninge na veel besoekingen te brengen, onderwerpelyk afhangt en voortvloeyen moet uyt eene geruste besittinge en de veyligheyt des vaderlands, en dus ook sulks zyn moet den bron, waar uyt voortvloeyt de geruste inwooninge van alle en iegelyk op de plaatsen, onder het ressort van de Nederlandse maatschappye gehoorende, en daar uyt ook voortkomen moet de veyligheyt van hare personen, vrouwen, kinderen en goederen, haar by den Almagtigen goedertierentlyk verleent en in deese landen beseten werdende, zig in het doen van de voorsz. liberale gifte te quyten na behooren en desen onsen placcate, altoos indagtig zynde, dat, wanneer sy haar hier inne gedraagen na der selver eed en pligt, ook daar op te wagten

hebben den zegen des Alderhoogsten, tot behoud van alles, wat haar lieff en waard mogte zyn; en dat zy, indien haren pligt vergeten, in desen buyten eygen verderff nog na haar sleepen eene onvergeefelyke liefdeloosheyd en de verontwaardiging van hunnen wettigen Souverain en die van dese regeering in 't bysonder.

En op dat alle en jegelyk, die het aangaat, weeten moge onse goede meeninge en intentie, gefundeert op de begeerte van haar Hoog Mogende de heeren Staten Generaal der Vereenigde Nederlanden, en zig punctueelyk daar na reguleeren, hebben wy verstaan, dat desen alomme gepubliceert en g'affigeert zal werden, daar zulx behoort en gebruykelyk is.

Instructie voor Commissarissen, in welkers handen de liberale giften gefurneert zullen werden.

Art. 1. De voorsz. Commissarisen sullen sig generalyk in het uytvoeren van hare commissie reguleeren na den inhoude van het placcaat, by dese regeering op 't doen der liberale gifte g'emaneert en gedateert 20 December 1751.

Art. 2. Op dat voorsz. Commissarissen des te beter souden kunnen nagaan of alle de contribuanten voor haar verschenen zyn dan niet, zullen door alle de respective wykmeesteren, zo binnen als buyten de stad Batavia, de laatste te rekenen tot aan de posten Tangerang in het westen en Mr Cornelis in het oosten, en op de buyten comptoiren, so verrre 's Comp^s jurisdictie strekt, aan deselve in alle getrouwigheyt, binnen veertien dagen na de publicatie van het voormelde placcaat, moeten besorgt werden accurate lysten van alle de gene, die in hare wyken woonagtig syn en bestaan in dienaren van de Comp^e, burgers en verdere ingeseten, met uytzondering van alle inlandse Christenen, Mahumetanen, Chineesen, Mooren en Jentiven, waar van zulx, mits derselve seclusie in de contributie van de liberale gifte, onnodig is, en ten dien eynde al ten eersten daar van moeten doen een behoorlyk opneem om des te verseekerder te zyn van de gene, die sig aldaar mogten ko-

men te bevinden, onder aanhaling of deselve getrouwt zyn en kind of kinderen hebben dan niet; en zullen zy voorts op deselve lysten by ieder persoon of persoonen, welke voor haar verschenen zyn, moeten doen behoorlyke aanhalinge en so mede van d'agterblyvende, welke laaste, na dat den tyd, voor ieder termyn gestelt, sal wesen g'elabeert, geregtelyk door den bode van Commissarissen van kleene gerigts zaaken en boedel-meesteren tot Batavia, en op de buyten comptoiren door een der geregts bodens, die sig daar toe zullen moeten laten vinden, zullen moeten werden g'insinueert om als nog voor haar te verscheynen en aan haar verpligtinge te komen voldoen, met voorkennis en goedvinden nogthans van de heeren raden, als commissarissen van wegens dese regeering tot Batavia, en van de opperhoofden op de buyten comptoiren; en wanneer als dan nog eenige in gebreeke blyven, sullen zy daar van lysten formeeren en deselve overgeven aan gemelte heeren Commissarissen en opperhoofden, om daar op nader geresolveert te werden in rade.

Art. 3. De voorsz. Commissarissen sullen sig meede, so exact als haar mogelyk sal zyn, generalyk informeeren, of in een huys meer dan een familie woonagtig mogte zyn, en vervolgens reguart nemen, dat door alle deselve aan hare verplgtinge voldaan werde, mitsgaders ter hunner narigt van den commandeur en equipagiemeester vorderen een berigt van alle d'aanwesende zeevarende, aan de wal en op de scheepen ter rheede, meerder dan onder-stuurman in qualiteyt zynde.

Art. 4. Ingevalle aan de voorsz. Commissarissen twyffelagtig soude mogen voorkomen, of eenige persoonen voor ingesetenen te considereren syn dan niet, sullen sy daar van eene notitie houden en deselve notitie aan boven gemelde heeren Commissarissen uyt dese regeering en opperhoofden moeten overgeven om daar op nadere geresolveert te werden.

Art. 5. De meermelde Commissarissen sullen tot den ontfangst van meermelde liberale gifte, het afneemen van den eed en het verleenen van de actens of bewysen aan de contribuanten moeten compareeren op de plaats, by ons placcaat bekent

gesteld, en aldaar ten dien eynde ook vaceeren de voorgeschreven tyd, mitsgaders tot het waarnemen van het schryfwerk by sig hebben drie clerken, door den heer Directeur Generaal deselve toe te voegen, en op de buyten comptoiren twee klerken; en voorts tot belet en voorkoming van disordres en bewaring van het gene gecontribueert mage werden, het stadhuys en dus ook de burgers krysraad kamer, zo by dag als nagt, tot Batavia en op de buyten comptoiren de plaats van den ontfang der voormelde gifte bewaart werden door een sergeant, twee corporaals en twaalf gemeene Europeese militairen, buyten d'ordinaire wagt van burgerye des nagts alhier ter hooftplaatse.

Art. 6. De geene, welke voor voormelde Commissarissen mogte compareeren om hare liberale gifte te doen en ongenegen mogte wesen te presteeren den beraamden eed, sullen door Commissarissen moeten afgewesen, daar van een lyst geformeert en overgegeven moeten werden aan d'heeren Commissarissen uyt dese regeering en opperhoofden, met aenseggings aan de sulke, dat zy als onwillige sullen aangemerkt en gehandelt werden.

Art. 7. De voorsz. Commissarissen zullen na 't eyndigen van haer commissie alle de notitien, by haar gehouden, overgeven aan de heeren Commissarissen en opperhoofden meermelt, om g'examineert te werden, hoedanig sy sig in de behandeling van saken gedragen hebben, en vervolgens de nodige ordre gestelt te werden, indien aan voorsz. werk nog ietwes mogte resteeren.

Art. 8. De voorsz. Commissarissen, alvoorens in functie te treden, sullen in handen van den heer Gouverneur Generaal in Rade van India en op de buyten comptoiren aan handen van het opperhoofd afleggen den eed op het formulier, hier na volgende g'insereert.

Formulier van den eed voor de geene, die de liberale gifte voor haar selve doen.

Ik verklaare, belove en sweere, dat ik na myne beste ken-

nisse en wetenschap en soo na, als my mogelyk is geweest, op den voet, by het placcaat door de Edele Hooge Indiase Regering van den 20en December 1751 uytgedrukt, den overslag en begrootinge van het suyver beloop der waarde van alle myne goederen en besittingen, hoe genaemt en waar gelegen off zynde, en sonder eenige andere uytsonderinge, als by het voorsz. placcaat bepaald is, gemaekt hebbe en dat ik daarvan, gegoed zynde van een duysent tot twee duysent rds off daarboven, ter goede trouwe ten minsten twee percent en, gegoed synde beneden de een duysent tot vyf hondert ryxds toe, ter goeder trouwe ten minsten een percent met er daad, ten langsten in een, twee, drie of vier termynen, sal fourneeren, insgelyks op den voet en na 't voorschrift, in 't voorschreven placcaat vervat, en dat ingevalle naderhand nog ietwes van myne goederen en besittingen tot myne kennisse mogte komen, dat by inadvertentie overgelagen was, ook daarvan twee of een percent respective in maniere als boven fourneeren sal, of wel, dat ik, gegoed synde beneden de vyf hondert ryxds effective, in myne onbepaalde liberale gifte sal voldoen aan d'intentie van haar Edelens de Hooge Indiase Regering, in het voorzegde placcaat vervat.

Zoo waarlyk helpe my God Almagtig.

Behalve dit eed-formulier werden ook formulieren vastgesteld voor:

1° »de geene, die de liberale gifte doen voor hare kinderen, »het sy eygen of voor-kinderen, die by haar inwoonen";

2° »de geene, die de liberale gifte doen voor hare pupillen »en voor andere, welker goederen zy administreeren";

3° »de Commissarissen, in welkers handen de liberale gifte »gefurneert zal werden";

4° »de geene, die de liberale gifte doen voor haar zelve of »voor haare huysvrouwen of mannen";

5° »de Weeskamers of derselver gecommitteerdens, dan wel »suppoosten";

6° »de geene, die goederen in fidei-commis of lyftogt bezitten, »waarvan het expectatief aan onderdanen van den Staat of

»die onder het ressort van de Comp^e sig mogten bevinden, »behoort";

7° »de erfgenamen van een contribuant, die overleeden is, »nadat hy den eed afgelegt heeft en eer alle de termynen »by hem gefurneert zyn".

Ten aanzien van zich zelven bepaalde de Regering den 4^den November 1751, dat de Gouverneur Generaal den eed zoude afleggen aan handen van den Directeur Generaal, de leden van den Raad van Indië aan handen van den Gouverneur Generaal en »de mevrouwen, weduwen van heeren van de »Regering" aan handen van een der opper-commissarissen »in een daartoe g'approprieerde kamer van het generale gou»vernement".

Wijders werden formulieren vastgesteld:

1° »van de acte of bewys, te geven aan de geene, die hare »liberale gifte in het geheel of ten deele gefurneert hebben";

2° »van de acte of bewys, te geven aan de geene, die boven »de bepaalde giften haare liberaliteyt g'oeffent hebben";

3° »van de notitie der gedane furnissementen, door de Com»missarissen, over de liberale gifte gestelt, van tyd tot »tyd aan de heeren Commissarissen uyt de Hoge Indiase »Regering over te geven en op de buyten-comptoiren aan »de respective opperhoofden".

Om het vragen van inlichtingen, zooveel mogelijk, te voorkomen, gaf de Regering bij circulaire van 31 December 1751 te kennen, »dat de waarde van iets kon geschikt werden »tegens den prys, daar den vrager 't voor zoude willen »afstaan".

Behalve geld, kwamen ook allerlei kostbaarheden, stofgoud, enz. in de groote geld-kamer te Batavia als bijdragen tot de liberale gift.

»Ad perpetuam rei memoriam" is bij resolutie van de Indische Regering van 23 December 1755 aangeteekend, dat de liberale gift in Indië had opgebragt ƒ 1,081,570 : — : 8.

Van enkele buiten-kantoren kwamen later nog eenige bijdragen.

28 December. *Bepaling, dat de belasting op het tandakken niet zoude worden verpacht, maar gecollecteerd.*

Als motieven hiervoor golden:
1° »dat daartoe heel weinig liefhebbers zullen gevonden »werden, vermits het niet wel mogelyk is eene calculatie »te maken, wat die impost in het jaar zal bedragen, en »de pagt gevolgelyk heel laag lopen zal;
2° »dat het oogmerk om den inlander daar door van die »spellen langsamerhand af te wennen of deselve ten min»sten wat seldsamer te doen wesen, by verpagting zo »wel niet zoude kunnen bereikt werden, vermits het zeer »bezwaarlyk zoude weesen den pagter te beletten zig, »speciaal ten opsigte van de wayangs, voor een minder »als het bepaalde bedragen met de houders van die spel»len te verdragen".

28 December. *Oprigting van eene kompagnie burgercavalerie te Samarang.*

28 December. *Bepaling, dat gestolen Compagnie's gewigten niet meer mogten afgeschreven worden.*

»De langs hoe meer inkruypende indifferentie en agteloos»heid der administrateurs omtrend zaken, waarin hun interest »niet gemesleert" was, gaven aanleiding tot dezen maatregel. De gestolen gewigten moesten voortaan door de administrateurs in natura dan wel tegen inkoops-prijs vergoed worden, »t'en ware de begane negligentie van onder den dekmantel »der getuygschriften evident te voorschyn quam", in welk geval de vergoeding tegen uitkoops-prijs zoude geschieden.

31 December. *Bepaling, dat de hospitaliers of schafbazen bij hospitalen op de buiten-kantoren geen hooger tractement dan van f 24.— 's maands mogten genieten.*

31 December. *Bepaling, dat ontslagen, gequalificeerde dienaren der Compagnie, die weder in Compagnie's dienst wilden treden, hunne rekesten daartoe aan de Hooge Regering te Batavia moesten rigten.*

1752.

4 Januarij. *Prijs-bepaling van peper.*

Door den heer Directeur Generaal is te kennen gegeven, dat het reglement op het middel van bestaan voor de dienaren in administratien van den 17^{en} October anno 1746, titul II, articul III, l^{a} D, onder anderen dicteerende: dat onder d'articuls, waar af de Comp^{e} de privative negotie aan haar gereserveert heeft, buyten het Japans staafkoper, de peper en thin, zullen begreepen weesen de coffy en salpeter, mitsgaders dat de respective administrateurs aan de Comp^{e} zullen hebben te leveren zo veel z'uyt de gepermitteerde overwigten daar af in een rond jaar hebben overgehouden, en zulx ook voor begrepen moeten houden onder den eed, die zy afleggen, *behoudens dat zy die goederen zullen mogen leveren, in cas van onderscheidene prysen, tot de hoogste, waar voor deselve by de Comp^{e} alhier ontfangen werden,* naar zyn Edeles opinie, in so verre de peper concerneerde, noodsakelyk eenige interpretatie en ampliatie vereischte, naardien d'administrateurs van de negotie pakhuysen op d'eilanden Onrust en de Kuyper, uyt hoofde van de voorafgaande ordre om te besorgen, dat onder de voordeelen van overmaten en gewigten by inkoop of leverantie de voorsz. vyf articuls niet komen te vervallen in handen van particulieren, gewoon waren alle d'overwigten van scheeps overheeden en andere, by aanbreng van de peper gevende comptoiren, tegens omtrend agt rd^{s} het picol in te kopen en, benevens hunne eigene overwigten, aan de Comp^{e} te leveren tegens de hoogste prys van twaalf rd^{s} het picol, welke volgens resolutie deser regeering van den 18^{en} Maart des jaars 1746

alhier mag betaald werden, 't welk zyn Edele zo exhorbitant was voorgekomen, dat gedifficulteerd hadde eene ten dien einde gepresenteerde ordonnantie te tekenen, alvorens zyn Edele daar omtrend het goedvinden van de vergadering zoude ingenomen hebben, oordeelende voor de Comp^{e} een al te harde zaak te weesen voor de quantiteiten, die door het cannaal van de pakhuysmeesters gelevert werden, vyftig ten hondert meer te moeten geven, als zy deselve uyt d'eerste hand konde bekomen; waar over in het breede geraisonneert en daar en tegen weder in aanmerking gekomen zynde, dat 12 rd^{s} het picol maar ƒ 23 de 100 ℔ uytmaakt, daar men ter custe Mallabaar, van waar de peper met expresse scheepen moet afgehaald werden, wel ƒ 25 besteed; dat de Comp^{e} door de betaling van dien hogen prys van 12 rd^{s} considerable quantiteiten jaarlyks is magtig geworden, die men anders zeer beswaarlyk zoude hebben kunnen beletten, dat niet voor het grootste gedeelte in particuliere of vreemde handen quamen, en dat de winsten, daarop gehaald, van zoveel importantie zyn, dat het, naar het gevoelen van den heere Gouverneur Generaal en eenige der heeren leeden, een poinct van bedenking was, of men door een notable diminutie van de voorsz. prys van twaalf rd^{s} het picol niet ongelyk minder besparen zoude, als men door het achter om halen van een gedeelte van de peper, die anders van en door middel der administrateurs bemagtigd werd, zoude verliesen; zo is na rype deliberatie eenparig goedgevonden en verstaan, van de peper, door de administrateurs aan de Comp^{e} gelevert en besorgt werdende, die, welke zy uyt de gepermitteerde overwigten en afschryvingen hebben overgehouden, gelyk bevorens, tegens twaalf rd^{s} het picol te laten voldoen, mits, dat zy by d'ordonnantie van betaling insereeren of by voegen een specifique reekening, ten blyke dat de tegens dien prys geleverde quantiteit niet groter zy als de gepermitteerde overwigten en afschryvingen; dog voor al de peper, die zy daar en boven, zo uyt d'overwigten en gepermitteerde afschryvingen ten behoeve van de scheeps overheeden als andersints, opkopen, is

by pluraliteit g'arresteerd, voortaan maar negen rd[s] per picol te betalen ende zulx onvermindert de pligt der administrateurs om alles in den schoot van de maatschappy te doen komen, mitsgaders oversulx voor de peper, die andere menschen alhier aan de Comp[e] mogten leveren, zonder onderscheid, geen hoger prys te besteden en gevolgelyk in zo verre te resilieeren van het voorgeciteerde besluyt van anno 1746.

6 Januarij. *Bepaling, dat de administrateurs van den medicinalen winkel moesten instaan voor de deugdzaamheid van de door hen ingekochte »gommen en »drogues".*

Vermits men alhier selden onder de dienaren van de commercie menschen vinden kan om tot gecommitteerdens ter examinatie van de gommen en drogues, welke door d'administrateurs in de medicinale winkel, zo voor het vaderland als andersints werden ingekogt, g'employeert te werden, die daar van eene genoegsame kennisse hebben om op hunne rapporten wegens derselver deugd ten vollen te kunnen staat maken en het employ van bediendens van de geneeskunde en chirurgie als gecommitteerdens, ter zake van hunne afhankelykheid van den eersten administrateur en de gelegentheid, die hy heeft, om hen, naar mate, dat zy zig complaisant of reckelyk toonen, dienst of ondienst te doen, mede de vereischte gerustheid niet geven kan, om niet te spreeken van de fourberien, die daar aan, na een behoorlyke examinatie, door verruyling ofte andersints zoude kunnen gepleegt werden en waar tegen d'administrateurs alleen kunnen en ook verpligt zyn te waken; zo is op de propositie van den heer Directeur Generaal verstaan, de beide administrateurs in de gemelde winkel voortaan te laten instaan voor de deugt der gommen en drogues, die door hen, 't zy voor het vaderland ofte andersints ingekogt werden, en deselve daar van by extract van desen, ter narigt en voorkoming van alle uytvlugten, kennisse te geven.

7 Januarij. *Maatregelen tegen desertie te Batavia van Compagnie's soldaten en zeevarenden.*

Maanden achtereen leefden die deserteurs in de bovenlanden van roof, hetgeen vooral bij invasie van Bantammers voor Batavia gevaarlijk was.

Wie langer dan eene maand afwezig was geweest, zoude, zonder vorm van proces, gezonden worden, de soldaten naar het eiland Edam en de zeevarenden naar Onrust om, na eene gevoelige correctie, gedurende tweemaal zooveel tijd, als zij afwezig waren geweest, voor de kost, zonder loon, te werken »in de lynbaan en onder de vlag".

Hunne soldijen kwamen ten voordeele van de Academie de marine.

Alwie zijn schip had laten »ontvaren" of, behalve drossen, eenige misdaad had begaan, moest aan de justitie overgeleverd worden.

7 Januarij. *Toepassing van het bepaalde op 23 November 1751, nopens de verantwoording van vaten en dranken, op azijn en olie »in soort, in zo verre de laatste van »elders aangebragt werd".*

De administrateurs van het provisie-magazijn mogten dientengevolge geen »droessem" in rekening meer brengen.

7 Januarij. *Last op den Raad van justitie te Batavia zekeren gegijzelden op vrije voeten te stellen.*

Als een merkwaardig staaltje van de verhouding der Indische Regering tot de regterlijke magt in het midden der vorige eeuw laat ik het onderstaande extract uit de resolutiën dier Regering volgen:

Ingekomen zynde een notul, gehouden in rade van justitie deses casteels op den 30^en^ der gepasseerde maand, concer-

neerende de largatie van den cannonier, Anthony de Jong, uyt syne gyseling, waar by haar achtbaren verklaren:

Dat als nog persisteeren by haar versoek om die zaak door de justitie te willen laten demesleeren en tot appuy van het selve nader verthoonen, dat, ofschoon uyt het aan haar achtbare afgegeven volledig extract uyt de notulen van den 17^{en} der voorledene maand genoegsaam was af te neemen of op te maken, dat den gegyselden de Jong over zyn gepleegt misdryf domestiquelyk was gecorrigeert, zulx daarom egter niet weg nam, dat hy was en bleef eenen op wettige gronden gegyselden van den raad van justitie, die het dierhalven onwedersprekelyk alleen toequam in hoc casu over zyn persoon te disponeeren, zonder dat dese regeering, behoudens haar hoog gezag en waardigheid, verder daar inne konde ofte behoorde te procedeeren dan tot eene recommandatie aan deselve om reguard te slaan op de domestique correctie, die meermelde gegyselde reeds hadde ondergaan.

En hier omtrend geconsidereerd zynde, eensdeels, dat het een notoire absurditeit includeert, dat haar achtbare dese regeering, die zy heel ongevergt advoueeren, dat de magt heeft om het misdryf van gemelde de Jong t'aboleeren, ter selver tyd ofte als in eenen adem wil bedisputeeren de faculteit om een persoon, die wegens een misdaad, waar over hy buyten voorweten van den regter reets zyne straffe erlangt hadde en dus wel niet ten haren, maar ten zynen opsigte abusive gegyselt is, zo dra zulx ter harer kennisse komt, te stellen op vrye voeten of in den staat, waar in hy had behoren te blyven, en ingevalle den regter kennisse van de g'appliceerde correctie gehad hadde, zekerlyk zoude gelaten wesen; en ten anderen, dat het hard en tot werkelyke beswaarnis van den gegyselden streckende is, die abusive gyseling ondertusschen of na de bekomene kennisse van zyne afstraffing te laten stand houden, alleen om niet t'obedieeren aan een ordre, die maar mede brengt het gene te doen, het welk men overtuygt is, dat het regt en de billykheid vereischt en waar tegen men dierhalven niet heeft kunnen denken, dat haar

achtbare zig zouden opposeeren, alleen om het plaisier te hebben dese regeering te contracarreeren en voor te schryven, hoe zy zig naar het begrip van haar achtbare konde en behoorde te gedragen, het welk men nog wel vooronderstellen wil hare intentie niet te wesen, alschoon zy zig nu twee malen na den anderen wel de moeyte hebben gelieven te geven, dese regeering als met den vinger t'indiqueeren den weg, die zy in desen diende in te slaan; zo is egter, ten overvloede, goedgevonden en verstaan de domesticque afstraffing van gemelde Anthony de Jong voor genoegdoende te verklaren en die verklaring te laten strecken in stede van abolitie, welke omtrend een afgestrafte misdaad geen plaats kan hebben, met expresse ordre aan gemelden rade om den voorsz. abusive gegyselden canonnier, zonder verder oppositie, illico op vrye voeten te stellen; dan dewyl het somwylen zoude kunnen wesen, dat haar achtbare in de proceduuren, tegens gemelde de Jong g'entameerd, eenige aan dese regeering onbekende redenen waaren voorgekomen, waaromme denselven niet van de kosten behoorde te werden gelibereert, aan haar achtbare over te laten om ten opsigte van de kosten zodanige dispositie te neemen, als zy mogte bevinden te behoren.

11 Januarij. *Toelichting tot art.* 1 *van het plakaat van* 20 *December* 1751 *betreffende de liberale gift of* »50ste *penninck*".

De Regering verklaarde:

dat de weduwen en boedelhoudsters, als ook andere, bekende erfgenamen van geborenen Europeesen of personen van Europeeschen bloede, schoon selfs inlanders of niet van Europeeschen bloede zynde, mede gehouden zullen wesen de voorsz. liberale gifte te contribueeren, gelyk mede de legatarissen van Europeesen, voor so verre betreft het bedragen der genotene legaten ofte het geene zy daar van nog per resto bezitten.

En dat onder de boekhouders, onder-stuurlieden en mindere dienaren van de politie, commercie en marine, gelyk mede

die van d'artillery, ambagten en andere professien in gelyken grade, welke van dies betalingen in het geheel g'eximeert zyn, niet verstaan werden de.gene, die residenten van comptoiren of in andere comptable bedieningjes gesteld zyn of meer als een duysent rd[s] bezitten.

Nademaal de voorsz. contributie zig, volgens d'intentie van den souverain, tot alle middelen en bezittingen van Europeesen of persoonen van Europeesen bloede is uitstreckende, het alzo oneigen schynt te weesen daar van uyt te zonderen de goederen, door vlyt, industrie en arbeyd van Europeesen en persoonen van Europeesen bloede g'acquireerd, dog by testamentaire dispositie aan andere overgegaan, als om onder de voorsz. exemtie te begrypen persoonen van geringe qualiteit, die zo wel gegoed of in zulke voordeelige postjes gesteld zyn, dat zy van een betere conditie zyn of g'oordeelt kunnen werden als personen van een hoger rang of qualiteit; mitsgaders hier van, niet alleen aan Commissarissen tot den ontfangst van de voorsz. contributie te deser hoofd plaatse, maar ook circulair naar de respective buyten comptoiren, by extract van desen ter narigt kennisse te geven.

11 Januarij. *Reglement op de militaire honneurs, »in »soo verre 's Comp' dienaren betreft".*

1. Voor een Raad van India en Commissaris weegens deese regeering overal den marsch te slaan en salueeren met piek en vendel op de plaatsen, daar een capitain de wagt heeft en alwaar gevolgelyk een vendel is, en op de onderhorige comptoiren en gouvernementen, enz. boven dit alles seventien canon schooten by aankomst en vertrek.

2. Voor een Gouverneur of Directeur, Raad van India synde, en voor een Commissaris deeser regering, geen Raad van India synde, de marsch slaan en salueeren als eeven en op de subalterne comptoiren nog vyftien canon schooten by aankomst en vertrek.

3. Voor een Gouverneur, geen Raad van India synde, drie

roffels met het volle salut; op de redouten en andere buytenposten de marsch met het volle salut en op de onderhorige comptoiren daar en boven dertien canon schooten by aankomst en vertrek.

4. Voor een Directeur, geen Raad van India synde, aan de hooftwagt twee roffels met het volle salut; elders aan de poorten en op de buyten posten drie roffels met het volle salut en daar en boven op de onderhorige comptoiren elf canon schooten by aankomst en vertrek.

5. Voor oud-gouverneurs, nevens de commandeurs van de commandementen, direct onder deese hooftplaats sorteerende, en de gesaghebbers van gouvernementen aan de hooftwagt twee roffels en het salut met de sponton, dog niet met het vendel; elders aan de poorten en aan de buyten posten drie roffels met het volle salut en negen canon schooten daar en boven op de subalterne comptoiren by aankomst en vertrek.

6. Voor subalterne commandeurs en de gesaghebbers van directien en commandementen op het hooft comptoir aan de hooftwagt twee roffels met het salut als vooren; elders aan de poorten en aan de buyten posten drie roffels met het salut en op de onderhorige comptoiren daar en boven seeven canon schooten by aankomst en vertrek.

7. Voor oud-directeurs en oud-independenten commandeurs aan de hooftwagt twee roffels met de wagthebbende officier voor het front, dog sonder salut; elders aan de poorten, item op de buyten posten en subalterne comptoiren, drie roffels met het salut, als art. 5, dog geen eer schooten by aankomst en vertrek.

8. Voor een opperkoopman, secunde van 't gouvernement, de directie of het commandement of van 't hooft comptoir synde, item d'oud-commandeurs van subalterne commandementen, voor collonels en lieutenand-collonels, 't sy op een buyten comptoir bescheyden of aldaar toevallig aankomende, commandeurs van de Indische zeen en andere opper-cooplieden en het hooft van de militie of de commandant van het vaste guarnisoen, als hy niet minder als majoor is, zal het geweer

aan de hooftwagt scherp geschoudert werden met de officier voor het front, maar elders aan de poorten en buyten posten, gelyk ook de subalterne opperhoofdyen of residentien, sal het volk met gepresenteerd geweer voor hen uytkoomen.

9. Voor een majoor, geen commandant van het guarnizoen zynde, en voor den commandant, als hy minder als majoor in rang is, voor oud-opper-cooplieden, voor capitains ter zee, item kooplieden, capitain lieutenants ter zee, leeden van politicquen raad synde, aan de hooftwagt het geweir by de voet; elders aan de poorten op de buyten posten en d'onderhorige comptoiren het geweir scherp geschoudert met een sergeant aan de vleugel.

10. Voor capitains militair, geen commandant van het guarnisoen synde, voor kooplieden en capitain-lieutenand ter zee, geen leeden van den politicquen raad zynde, en voor raden van politie, minder als koopman in qualiteyd zynde, zal het volk aan de hooft-wagt by het geweir treeden; elders aan de poorten en op de buyten posten en subalterne comptoiren het geweir by de voet.

11. Voor onderkooplieden, geen sessie in politicquen raade hebbende, schippers, lieutenands ter zee, lieutenands en vendrigs van de militie sullen overal de schiltwagten het geweir presenteeren, uytgesondert die voor de puye van het gouvernement en de hooftwagt staan, welke alleen voor lieutenants militair of vendrigs, die de wagt hebben, sullen presenteeren en voor alle de overige, in dit articul vermeld, eenelyk front maaken.

12. Voor de gequalificeerdens, art. 7 tot art. 11 beyde inclusive gementioneerd, zullen de voorsz. eerbewysingen aan de hooftwagt maar eens 's daags werden beweesen; en voor persoonen van minder qualiteyten, als in deesen vermeld zyn, zal, het sy uyt hoofde van sessie in raade van justitie ofte andersints, geen militair honneur werden beweesen.

13. De subalterne commandeurs zullen in hun commandement genieten de eerbewysingen, art. 5 vermeld.

14. Voor opper-kooplieden, residenten zynde van comptoiren, direct onder deese hooftplaats soorteerende, zal ter

plaatse hunner residentie het volk het geweir presenteeren; voorts sal voor hen twee roffels geslagen en met de sponton gesalueerd, mitsgaders by aankomst of vertrek negen canon schoten gedaan werden.

15. Dog subalterne residenten of opperhoofden, opperkooplieden zynde, en kooplieden in residentien direct onder Batavia sullen het geweir gepresenteerd hebben en seeven salut of eereschooten.

16. Voor kooplieden en onderkooplieden en andere of subalterne residenten zal het geweir scherp geschoudert werden, met de officiers voor het front, dog geen trom geroert werden.

17. En voor mindere residenten en hoofden sal het volk uytkoomen met het geweir by de voet en een sergeant aan de vleugel.

18. Nog werd hier ten overvloede genoteerd, dat na sons ondergang niemand eenig militair honneur, hoe ook genaamt, beweesen mag werden en dat geen trompetters op mindere comptoiren als gouvernementen, directien en commandementen aangehouden en selfs ook aldaar maar gebruykt mogen werden door gouverneurs, directeurs en commandeurs, maar niet door gesaghebbers, veel min door mindere bediendens".

Zie ook deel V, bladz. 69.

11 Januarij. *Verpachting »ter preuve" van de Karimondjawa-eilanden.*

Van die eilanden trok de Compagnie nog geen voordeel. De Samarangsche bedienden zouden de voorwaarden der verpachting vaststellen, waaronder echter moest opgenomen worden, »dat de Japarase visschers voor de vrye visschery »eenlyk een tiende van de gevangene visch aan den pagter" behoefden te leveren.

14 Januarij. *Wettigheid van Jentiefsche huwelijken. — Echtscheiding onder »Jentieven."*

Gereflecteerd zynde op de noodsakelykheid om ten opsigte

van de huwelyken der Jentiven een wet te maken, eensdeels om te dienen tot een regul en rigtsnoer van den regter om niet door valsche of abusive getuygenissen ten opsigte van de validiteit of wettigheid der huwelyken van dat volk, de dissolvatien van dien, dan wel de enkelde separatie der egtgenoten en het geene daar toe verder relatie heeft, te kunnen werden mislyd; en ten anderen, op dat die menschen weeten mogen, welke precautien zy kunnen gebruyken om van eene behoorlyke celebreering van dien altoos den regter ten genoegen te kunnen doen blyken en aan de geene, die lust mogte hebben hunne egtelyke verbintenissen te verstooten, daartoe den pas geheel en al af te snyden; zo is verstaan ter narigt van den raad van justitie deses casteels en schepenen deser stad te verklaren en statueeren:

1. Dat alle huwelyken van Jentiven, 't zy met Jentiefsche, Chineesche of Parnakau Chineesche of andere onchristen vrouwen, naar de heidensche costumen, als wettig zullen geconsidereert werden, als de conthoralen door een g'ordent Jentiefs of Benjaans priester of, by manquement van dien, door een ander Jentief, als priester g'employeert werdende, met de usueele ceremonien en vermaningen vereenigt zyn en den bruydegom de talie of halssnoer met volkomen bewilliging van de bruyd om haar hals gebonden heeft, na dat haar de kragt en betekenis van dien in hare moedertale was voorgehouden.

2. Dat, by aldien van een Jentiefs huwelyk, in deser voegen aangegaan, duydelyk komt te blyken by een attestatie, door den priester of persoon, voor priester ageerende, en twee uyt d'bloedverwanten of vrienden van weder zyden, die by het celebreren in perzoon zyn tegenwoordig geweest, binnen veertien dagen naar het trouwen voor notaris en getuygen gepasseert, behelsende de tyd en plaatse, wanneer en alwaar het huwelyk is gesolemniseert en dat daar by al het vorenstaande behoorlyk is in agt genomen, mitsgaders dat d'attestanten, die nog in leven zyn, den inhoude van zodanige verklaring met solemneelen eede voor den regter op hunne wyse corro-

boreeren, als dan absolut geene bewysen ter contrarie door een turbe van getuygen of andersints zullen mogen g'admitteerd ofte daar op by de afdoening der zake eenig reguard geslagen werden,

3. Dat egter het versuym om zodanige verklaring in het geheel of ter behoorlyke tyd te laten passeeren geene invaliditeit aan het huwelyk zal geven, wanneer het behoorlyk celebreeren van dien buyten des den regter ten genoegen kan werden bewesen, in welken geval eenelyk aan party advers of die de wettigheid van het huwelyk debatteerd, zal vry staan contrarie bewysen in te dienen om daar by den regter zo verre te werden gereflecteerd, als denzelven zal oordeelen te behoeven.

4. Dat de huwelyken der Jentiven niet formeel mogen werden gedissolveert als om de wille van overspel, door de vrouw begaan.

5. Maar, dat de separatien van tafel, bed en samenwoning over sware mishandelingen meede omtrend deselve mogen en zullen plaats hebben.

6. Dog, dat de vrouw in sulken geval met hare juweelen en de kleederen, tot haar lyf gehorende, zonder meer, zal moeten uytgaan en haar door den regter een behoorlyk onderhoud, naar het vermogen van den man, toegelegt werden.

7. Dat voorts de vrouw alle kinderen, in hun beide huwelyk geteeld, die reets gespeend zyn, by den man kan en moet laten, maar, een nog suygent kind hebbende, het selve mag en moet meede neemen, ten ware d'ouders onderling anders goedvonden.

8. En laastelyk, dat zodanige gesepareerde personen met beyder wil weder mogen vereenigen, zonder dat het nodig zy daar toe licentie van den regter te versoeken, schoon de separatie geregtelyk is geschied.

18 Januarij. *Voorschrift nopens het betalen van de liberale gift, door pupillen van de Weeskamer verschuldigd.*

Vermits van het capitaal van de Weeskamer deser stad

jaarlyx een staat reeckening inkomt, die, by het dagregister deses casteels ingelyft zynde, publicq is en 'er ook niet aangelegen legt, of het rugtbaar worde, hoe veel zy voor alle hare pupillen te samen voor den 50sten pennink contribueert, als maar het capitaal of aandeel van yder pupil behoorlyk werd gesecreteerd, is op de propositie van den heer Gouverneur Generaal, ter voorkoming van een onnut gesleep naar het stadhuys en van daar naar het casteel, goedgevonden en verstaan het montant van de voorsz., by haar eerwaarde te doene liberale gifte direct te laten overbrengen in 's Comps cassa, onvermindert het verder gestatueerde desen aangaande by het vierde articul van het placcaat op dit stuk, den 20en der voorledene maand g'emaneerd.

18 Januarij. *Bepaling, dat onder Compagnie's dienaren geene minderen dan kooplieden tot ouderlingen mogten verkozen worden.*

1 Februarij. *Regeling van het verleenen van kwitantie voor de betaling van de liberale gift aan den Gouverneur-Generaal en de leden der Hooge Regering.*

Is verstaan de certificaten of recipissen wegens het fournissement van den 50sten pennink ten behoeve van den lande aan den heere Gouverneur Generaal, nevens de heeren leeden en mevrouwen, in persoon in 't generale gouvernement verschynende, door d'heeren extra-ordinaire Raden en oppercommissarissen over de heffing dier contributie, Loten en van den Velde, te laten verleenen en aan haar Edelens door de heeren Raden extra-ordinair, van der Parra en van der Spar.

4 Februarij. *Regelingen betreffende de Jakatrasche boven- en ommelanden.*

Door den heere Gouverneur Generaal by d'heeren leeden

ten lecture rondgesonden en thans binnen gebragt zynde een schriftuur, g'intituleerd: Aanmerkingen over de landen in het koningryk Jaccatra, nevens d'aangrensende en mede onder de Comp^e sorteerende Preanger landen, waar by, niet alleen uyt de vergetelheid weder gedelft en als in een spiegel vertoond werd het nodige ten opsigte van de gesteldheid der Jaccatrasche landen ten tyde, dat deselve onder de gehoorsaamheid van de Nederlandsche maatschappy gebragt zyn, om een denkbeeld te kunnen formeeren omtrend de trage en gebreckelyke bevolking derzelve, de hinderpalen, daar omtrend ontmoet, waar door de culture der landen lang is tegen gehouden en nog zeer veele geheel onbebouwt leggen, d'uytgestrektheid van het gebied van Jaccatra, de regentschappen of districten, onder regenten staande en by deselve beheert werdende, nevens d'erffelyke leenen en landeryen, aan inlandse officiers en andere in vollen eigendom uytgegeeven, en de landeryen, by particulieren in dier voegen bezeten werdende, die het selve uytmaken, hunne byzondere gelegentheid, hoeveel morgen lands d'eerste contineeren, het getal der huysgezinnen aldaar te vinden, de regenten, daar over gesteld, hun gebied en hunne verpligtingen of heergewaden, item d'heeren diensten, waar toe den Javaansen landman, zo voor de Comp^e, als de regenten, gehouden is, de producten, die de respective districten aan de Comp^e leveren, de bepalingen en arrangementen, welke omtrend dat stuk zouden kunnen gemaakt werden, inzonderheid met opsigt tot de coffy en peper, ter bevordering van den landbouw en vermeerdering der producten, het nut en gebruyk van 's Comp^s land aan de overzyde van de rivier Sidanie, de tiendens van de pady ofte het ryst gewasch, de veranderingen, welke omtrend de regentschappen nu of in der tyd, zo uit hoofde van de hoedanigheeden en het gedrag der tegenwoordige regenten, als de situatie hunner landen, zouden dienen gemaakt te werden, de padi, het hoorn en pluymvee, dat de respective regentschappen uytleveren, de paarden stoetery in de bovenlanden, de differente waarde der landen naar derselver situatie, de

perken of landeryen der Europeesen landbouwers, wie d'eigenaars der gekogte of vrye landen zyn, de betaling van 's heeren geregtigheid van derselver rendement by verkoop, het geene omtrend de kaarten en erfboeken dient te werden g'observeert, de privilegien tot het houden van weekelykse marktdagen, de schickingen, welke daaromtrend dienen plaats te hebben, de gerechtigheeden, by den eigenaar van zodanige geprivilegeerde landen van de geene, die hunne wharen ter markt brengen, geheft werdende, de noodsakelykheid om deselve op een vaste en eguale voet te reguleeren en tegens de excessen en knevelaryen van den afkomenden landman eenige poenaliteiten te stellen, de privilegien, welke men nog aan de bezitters der voornaamste vrye landen zoude kunnen vergunnen, het frequenteeren der bovenlanden door de Chineesen, d'arraks branderyen in de voorsteden en elders, de middelen tot conservatie derselve, de producten van zodanige in volle en vryen eigendom gepossedeert werdende landen, de nootsakelyke schickingen omtrend d'Europeesen, die hier te lande tot den landbouw willen overgaan, de cultures, waar op zy zig dienen t'appliceeren, de servituten of veld-dienstbaarheeden der ingelanden, de landen met houtbosschen, by Heemraden verhuurt werdende, en derselver verkoop, nevens die van d'onbebouwde landen, etc.; zo is als nu, over het geene dispositie vereischte, gebesoigneert en in aanmerking genomen zynde het reets by resolutie van den 10en Juny des voorleden jaars bedoelde oogmerk om de leverantie van coffy niet te laten toeneemen, maar daar en tegen de peper plantagie met kragt te doen voortzetten, eerstelyk goedgevonden en verstaan de leverantie der producten uyt de respective regentschappen, ingevolge den voorstel, by dat schriftuur gedaan, voor het toekomende vast te stellen en te reguleeren als volgt:

	Coffy. Picols.	Peper. Picols.	Catoene garen. Picols.	Indigo. Picols.
voor Tangerang................	400	100	2	1
» Tjantjoer, Jampan en 't volk van de Zuid zee.	4000	1600	40	20
» Tjiblagon................	400	100	4	2

	Coffy. Picols.	Peper. Picols.	Catoene garen. Picols.	Indigo. Picols.
voor Campong Baroe...........	1300	250	4	2 ½
» Goedong Badak...........	100	40	1	½
» Tjiliboet..................	150	50	—	—
» Tjiterap, Tjimapar en Jati Negara...................	1000	250	4	2
» Tjie kalong...............	200	50	2	1
» Tjie lingsie..............	200	50	2	1
» Siscero..................	50	10	—	—
» 2 capitains..............	200	—	—	—
» Buytensorg...............	3000	—	—	—
» Dregterland..............	500	—	—	—
» Pondok Poetjong..........	500	—	—	—
» Tanjong oost.............	500	—	—	—
» Noesoe cambangon.........	400	—	—	—
» diverse gekogte landen......	900	—	—	—
» de boeren................	1200	—	—	—
te samen....	15000	2500	60	30

Wel verstaande, dat aan de regenten tot den vollen opbreng van hun contingent van yder articul in die propositie zal gegeven werden den tyd van seven jaren, van anno 1752 af gerekent, binnen dewelke zy het, gelyk zyn Edelheid ten regte aanmerkt, heel faciel op dien voet zullen kunnen brengen, als zig ten eersten met behoorlyken yver en attentie toeleggen om de peperboomen en gevolgelyk ook de peper van jaar tot jaar t'augmenteeren, beginnende met anno 1753 van 5 tot 10, 20 en 40 perc^{to}. tegens de coffie gerekent, om het welke te wege te brengen dan ook volgens de verdere propositie by het voorsz. geschrift is gearresteerd voor de coffy van het lopende jaar af een halve en van anno 1758 een rd[r] per picol minder te betalen, in so verre niet eene proportioneele quantiteit peper teffens leveren, dat is in December 1752 by 100 picols coffy 5 picols peper,

in anno 1753 5 picols peper,
» » 1754 5 » »
» » 1755 10 » »

in anno 1756 15 picols peper,
» » 1757 20 » »
» Dec. 1758 den vollen eisch of voorsz. bepaling, schoon ook in 1752, 1753 en 1754 al de coffy, die zy konnen leveren, tegens de gestelde prysen zal aangenomen werden, mitsgaders voor yder picol indigo, die de respective regenten in December anno 1759 of January 1760 minder als hun voorn. tax zullen leveren, door deselve twintig en voor yder picol cattoene garen als even tien rd^{s} te doen betalen, zonder haar egter, mits die betaling, vry te laten van het geene bevonden werden te kunnen leveren, dewyl niets meer ter bevordering van het bedoelde oogmerk schynt te kunnen toebrengen, als te maken, dat de regenten by de voldoening van hun vollen tax voordeel vinden en by het tegendeel nadeel lyden.

Voorts is verstaan, by wege van renovatie, andermaal te laten publiceeren het volgens resolutie van den 8^{en} September 1739 den 18^{en} daar aan g'emaneerde placcaat tegens het overlopen van het landvolk van het eene regentschap of district in het andere, also zulx, uytwysens het voorsz. besluyt, voor het gemeene belang zeer schadelyk en buytendien oorsaak van continueele disputen is.

Maar, om het gebrek van volk binnen 's Comp^{s} limiten eenigsints ofte zo verre doenlyk te remedieeren, te tragten om door het cannaal van den Commissaris tot de zaken van den inlander en den commandant van de fortresse Tangerang eenige landlieden uyt het Bantamse gebied, alwaar het aan dien kant aan geen volk ontbreekt, te disponeeren om zig in het district van Tangerang ter neder te zetten door hen eenige prerogativen te vergunnen, 't zy van exemtie van sommige heeren diensten of eene mindere subjectie onder den regent als d'oude inwoonders.

Insgelyks is goedgevonden, volgens de propositie van welmelde zyn Edelheid, als nu in te trecken en vervallen te verklaren het oude verbod, dat geene onderhorige van de ryken van Jaccatra of Bantam te landwaart de rivier Tangerang mogen passeeren dan voor by 's Comp^{s} vesting en mits met

een tjap of merkteken van den commandant van deselve of het aan d'overzyde resideerende hoofd van de Bantamse wagtplaats voorsien zynde, gefondeert op het contract, op den 15^{en} February anno 1686 met den toenmaligen Sulthan, Aboen Nasar Abdul Cahar, gesloten, also de souverainiteit over de ingesetenen of huysgesinnen van het land aan d'over- of westzyde, ter diepte van ses hondert roeden, by contract met zyn Hoogheids kleinzoon, den laatsten Sulthan van Bantam, Aboel Batgi Mochamad Sifa Zeenoel Arifien, van den 6^{en} February 1747, zo wel als den eigendom van het land zelfs voor de Comp^{e} bedongen is, ten zodanigen fine, als de secrete resolutie van den 11^{en} October 1746 aanwyst, en de motiven, welke voor die interdictie hebben gemiliteerd, buyten des thans zo zeer geen plaats meer hebben.

Nog is verstaan het kappen van brandhout uyt het bosch binnen de gemelde strook Comp^{e} land voor de zuykermolens aan een yder vry te laten, mits ten behoeve van de Comp^{e} aan den commandant van de fortresse Tangerang betalende eene recognitie van twee hondert rd^{s} 's jaars voor yder molen, die in stede van de by resolutie van ultimo December 1750 g'arresteerde betaling per roede heeft moeten ingevoerd werden, mits d'onmogelykheid om de gekapt werdende quantiteiten zo wel na te gaan, dat men daar omtrend niet bedrogen kan werden.

Dog belangende het geproponeerde om de districten van Goedong Badak, Tjielieboet, Tjielingsie en Siseero, als te veel gelegen tusschen de vrye gekogte landen om onder de regenten te blyven, die de Comp^{e} niets naamwaardigs opbrengen, by perceelen te verkopen, gevende de regenten een deel ofte eenige preferentie, is verstaan alles ten opsigte van die landstreeken voor eerst nog op den tegenwoordigen voet te laten.

Daar en tegen is besloten het district Jati Nagara aan de Soenthar, bezyden de post Mr Cornelis, op de hoogte van de agtste quartiers merkpaal en dus na by de stad en rondomme tusschen vrye, gekogte landen gelegen. aan de tegenwoordige regent, Maas Achmet, die ook het gebied heeft over de land-

streeken Tjitrap en Tjimapper en dewelke oversulx den eigendom van dat land vry beter als iemand anders zoude convenieeren, tegens een civile prys in vollen en vryen eigendom over te laten, als hy daar toe versoek mogte doen, dewyl het seker is, dat iemand altoos dat geene beter gadeslaat, dat hy als eigen voor zig en zyne erven considereert, dan het goed, dat hy maar temporeel bezit, mits d'onsekerheid, of hy en de zyne wel veel vrugt zullen hebben van de verbeteringen, daar aan te doen.

4 Februarij. *Beboeting eener dame, die de betrekking van regentes van het weeshuis te Batavia niet wilde aanvaarden.*

By een extract resolutie van diaconen der gereformeerde gemeente alhier van den 29en der voorledene maand met bevremding gezien zynde, dat Margaretha Terkuys, huysvrouw van den onder-koopman, Pinket, op den 5en Maart anno passo, in plaats van hare moeder, de weduwe Terkuys, verkoren synde tot buyten moeder of regentesse van het weeshuys alhier, in stede van haar het goedvinden deser regeering, als de hoge overigheid, schuldpligtig t'onderwerpen en zig daar omtrend uyt een christelyke liefdadigheid met yver van hare gehoudenisse t'acquiteeren, haar tot nog toe niet verwaardigt heeft zig direct of indirect met de zaken, van haar departement zynde, te bemoeyen en dus met er daad onwillig toont die functie t'accepteeren, alhoewel d'egtgenoten van heeren van de regeering in veele steden van de republicq zig niet schamen deselve te bekleeden en gemelde Margaretha Terkuys haar dierhalven daar mede vereerd behoorde t'agten, te meer, vermits daartoe in vroegere tyden te deser plaatse ook wel de huysvrouwen van oud-gouverneurs en andere eerste gequalificeerdens zyn g'employeert, gelyk zulx by resolutie van den 19en October 1705 en meer andere komt te blyken; zo is verstaan haar tot eene zagte correctie over zulk een irreverent en liefdeloos gedrag te bekeuren in een boete van

vyf en twintig ryksd[s], ten behoeve van de diacony armen deser stad en haar wyders by extract t'ordonneeren die bediening als nog t'aanvaarden en behoorlyk waar te neemen, indien zy d'indignatie deser regeering niet op een sensibler wyse wil beproeven."

Nog curieuser is de beboeting door de Regering van een bruidegom, die bij het trouwen in de kerk niet wilde knielen.

5 Februarij. *Verbod tegen het slachten van buffels en koeijen, ter voortteeling geschikt.*

Reeds in December 1750 was bij de pacht-voorwaarden het slachten van wijfjes buffels verboden.

$\frac{6}{17}$ Februarij *Bekendmaking, dat de huizen, staande te Batavia in de ooster-voorstad, niet meer mogten worden gerepareerd.*

In aanmerking genomen zynde, dat veele erven, zoowel b'oosten als bewesten en bezuyden de stad gelegen, zedert anno 1643, zo by donatie als voor betalinge, zyn afgestaan aan dese en geene, onder expresse voorwaarde, dat d'eigenaars zouden moeten gedogen demolitie en destructie van alle zodanige gebouwen, plantagien, etc., als daar op mogten staan, wanneer de nood zulx zoude vereisschen, zonder dat deswegen eenige vergoeding aan de bezitters zoude behoeven gedaan te werden, en dat uyt kragte van dien, om de stad in een betere staat van tegenweer te brengen, wel bereets het 7[e] en 8[e] deel van het blok P, nevens het eerste en tweede deel van het blok O, in de Zuyder voorstad, over de punt Zeelandia tot aan d'Amanus gragt, buyten de poort Utregt gelegen, waren g'applaneert en daar door een vrygesigt van de stads wallen en een genoegsame esplanade of vlakte aan die zyde besorgt om het canon, by een vyandelyke attaque, met vrugt te kunnen gebruyken, waar van de noodsakelykheid by den

Chineesen opstand in anno 1740 is gebleeken; dog dat, alhoewel die noodsakelykheid ook even zeer aan d'oostkant plaats hadde, met opsigt tot die zyde van de stad nog niets het allerminste was besloten, daar het nogthans zeker is, dat het te laat zoude kunnen weesen met d'ontlediging van die blocken te beginnen, als de nood aan de man was gekomen, en dierhalven raadsaam ten minsten by provisie verdagt te weesen op middelen, waar door het selve zoude kunnen werden gefaciliteerd, en de geene, die het bezit of eigentlyk de lyftogt van die gronden en erven hebben, als het eens tot die destructie komen moet, de minste schade mogen lyden; zo is goedgevonden en g'arresteerd aan een iegelyk by billetten ter narigt bekent te maken, dat de huysen, gebouwen en opstallen, uytmakende het gantsche sesde, tiende, agtiende en negentiende deel van het blok L, in d'ooster voorstad, naast of aan de stads buyten barm en streckende van de thuyn van Heemraden deser stads ommelanden af tot aan de buyten Portugeesche kerk, en dus over de stads bolwerken Amsterdam, Middelburg, Delft, Hoorn, Enkhuysen, Vianen en Gelderland gelegen, niet zullen mogen werden vernieuwt, nog daar aan nu of in het vervolg van tyd, onder wat naam of pretext het wesen mogte, eenige capitale reparatie mogen gedaan werden om, wanneer niet meer bewoon- of gebruykbaar zyn, in 't geheel te werden gedemolieert; mitsgaders Schepenen deser stad, so wel als Heemraden, te recommandeeren daar tegens scherpe toesigt te houden en d'overtreders de gedane vernieuwingen of capitale reparatien weder te doen afbreeken of zulx, by onwilligheid, ten haren koste te laten doen.

5 Februrij. *Last tot het omschrijven in koop-brieven en acten van overschrijving van vaste goederen der servituten, welke op die goederen rustten.*

Is goedgevonden alle huys en veld-dienstbaarheden, op huy-

sen, erven en gronden of landeryen reets leggende ten tyde, dat deselve door verkoop of versterf aan een nieuwe eigenaar overgaan, by de koopbrieven en actens van overschryving uytdruckelyk en speciale aanwysing te laten doen, in stede van daar by alleen te laten influeeren de generale clausule: dat den koper zal moeten gedogen de servituten, reets op het verkogte of te verkopene huys, erf of grond leggende of die namaals daar op nog mogten gelegt werden, zonder aanhaling, waar in d'eerste bestaan, waar door veeltyds in de vergetelheid raken en voor een tyd als versterven, tot grote prejuditie van den genen, die deselve bezit ten tyde, dat weder levendig gemaakt of te voorschyn gebragt werden, zonder dat om de wille van dese meerdere extensie iets het allerminste boven het usueele salaris voor d'expeditie of instelling zal mogen werden afgevordert of betaald.

5 Februarij. *Poging tot bevolking van de Bataviasche Ommelanden.*

Vermits het verblyf van de officiers der inlandsche natien, zo hoofden van de campongs of quartieren, als andere, die landeryen bezitten rondom de stad, oorsaak is, dat heel weinige hunner onderhorige zig in de bovenlanden bevinden of ophouden, buyten de tyd, dat de pady of ryst geplant en ingeoogst werd, mitsgaders zy zig dierhalven aan andere cultures heel weinig laten gelegen leggen en op die, waar toe een continueele attentie en toesigt vereischt werd, in 't geheel niet toeleggen, is verstaan deselve door den Commissaris tot de zaken van den inlander op een minlyke wyse, zo veel mogelyk, te laten animeeren zig met er woon van de stad t'eloigneeren om hare onderhorige door dat middel naar de bovenlanden te locken, mitsgaders beter occasie te geven en aan te setten om hun hoofdwerk van den landbouw te maken en zig aan een werksaam, instede van een vadsig en slegt leven te begeven.

5 Februarij. *Toekenning van vollen eigendom, tegen betaling van zekere recognitie, aan leenhouders. — Wijziging van het bepaalde op 5 Februarij 1751 nopens verkoop van landen.*

Om deselve redenen, als waarom conditioneel is goedgevonden het district Jaty Nagara aan dies regent in volle en vrye eigendom af te staan ([1]), is dienstig g'oordeelt en oversulx g'arresteerd de landeryen, by dese en geene als erffelyke leenen beseten werdende, aan de leenhouders of possesseurs in volle en vrye eigendom te cedeeren, als genegen zyn daar voor een passable recognitie te betalen; maar ook de resolutie van den 5en February des voorleden jaars, nopens den verkoop der ongecultiveerde Comps landen, in zo verre t'altereeren, dat de morgen lands tegens drie à vier rds, in plaats van vyf, zal werden afgestaan, nadat het perceel, dat op dien voet versogt werd, digt of ver van de stad afgelegen is, vermits zig tegens voorsz. prys van vyf rds geene liefhebbers hebben opgedaan, buyten en behalven dat het nut en voordeel, dat de Compe en de colonien uyt de cultiveeringe der landen te wagten heeft, zo groot is, dat men selfs deselve eer voor niet in vollen en vryen eigendom behoorde uyt te geven als onbebouwt te laten leggen.

5 Februarij. *Regeling der betaling van 's heeren-geregtigheid van landerijen bij eersten verkoop en bij erfenis, het laatste onder inlanders.*

Is verstaan van d'uytgegevene landen, 't zy voor betaling of voor niet, by d'eerste verkoop door den geenen, die den eigendom verkrygt ofte zyne erfgenamen, den 20sten pennink te laten heffen, gelyk pro dato van het besluyt deser regeering van den 4en September anno 1649 altoos geschied is, dewyl het genoeg is, dat de kopers of verkrygers by den eigentlyken eersten verkoop of d'uytgave, 's Comps wegen geschiedende, van de betaling van dien werden g'exmineert

([1]) Zie boven bladz. 172.

ter goedmakinge der kosten en moeyten, die tot het zuyveren, doorgraven en ophogen derselve moeten werden aangewend om daar van vrugtbare zaylanden of plantagien te maken; mitsgaders het omtrend de notitie van overgang van eigendom van onroerende goederen by wege van successie ofte d'overschryving van man op vrouw of weduwe by de protocollen van Scheepenen en Heemraden, met opsigt tot den inlander, te laten by het presente gebruyk om daar voor by die occasie ook 's heeren gerechtigheid te doen betalen, also de gemeenschap van goederen onder hen geen plaats heeft en het selve gevolgelyk over eenkomt met het geresolveerde omtrend dit onderwerp op den 27[en] April 1717, dicteerende, dat voorsz. gerechtigheid van den 20[sten] penning moet geheft werden van alle onroerende goederen, die van eigenaar veranderen, ook by erffenisse of legaat, als het is buyten de descendente of ascendente linie.

5 Februarij. *Voorschrift nopens de taxatie van landerijen.*

Ter vermyding van de sware ongelden, op de taxatie der landeryen vallende, wanneer de gesworen taxateurs en landmeesters zig expres ten dien einde naar deselve begeven, is goedgevonden en verstaan de waarde der landeryen, die door een mede erfgenaam ofte andersints by bewys of schifting per taxatie mogen of kunnen werden overgenomen, te laten reekenen naar den jongsten verkoop na anno 1745, ten ware den overnemer, daarmede niet te vreden zynde, de toeschatting door de gesworen taxateurs en landmeeter voor zyn reekening en niet ten laste des boedels wilde laten doen en ook besorgen, dat deselve aldaar naar den gebruyke werden gedefroyeert ten zynen koste.

5 Februarij. *Bepaling, dat in koop- en meet-brieven van landerijen naauwkeurig vermeld moest worden, »hoe veel morgens de perceelen, daar deselve van spre»ken, beslaan".*

5 Februarij. *Berekening van 's heeren-geregtigheid voor brood-bakkerijen, suiker-molens en arak-stokerijen.*

Om de bereekening van 's heeren gerechtigheid van de broodbackeryen, zuykermolens en arraksbranderyen op een vaste en egaale voet te brengen en te houden is verstaan voortaan altoos een derde van het geene, waar voor de backeryen met slaven, gereetschappen en wes meer verkogt werden, voor deselve te laten aftrecken, mitsgaders van het rendement van een zuykermolen of arraksbrandery by verkoop twee duysent rd[s] detractie voor de gereetschappen en het verder toebehoren toe te staan.

7 Februarij. *Maatregelen tot aanmoediging van den landbouw in de Bataviasche Ommelanden.*

Naar aanleiding van de »Consideratien" van G. W. baron van Imhoff, alsmede van de missive van Heeren XVII[nen] van 3 April 1742 besloot de Indische Regering:

»Nette kaarten te doen formeeren van alle de landeryen, binnen den gantschen omtrek van het koningryk Jaccatra gelegen, niet alleen, als van ouds, afgedeelt by blocken, met letters onderscheiden en gesubdiviseert in deelen of perceelen van landeryen, aan eenen eigenaar toebehorende of een byzondere naam hebbende en met nommers gemerkt, maar ook by yder landery of erf te doen noteeren d'eigen naam van het selve, vermits daarby best bekent zyn en blyven, mitsgaders daar van door heeren Schepenen en Heemraden te doen formeeren en effen houden correcte erfboeken, waarin yder perceel lands een zyde beslaat, met subscriptie telkens van verpandingen of overschryvingen, met de som ende naam er by.

Ook is g'arresteerd d'inlanders, die bevonden werden, by verkoop ofte aanvaardiging van onroerende goederen, binnen den by resolutie van den 4[en] September 1649 gestelde tyd van drie maanden of daaromtrend geen behoorlyk transport of

overschryving gedaan en genomen te hebben, door Scheepenen of Heemraden te doen bekeuren in een boete van het viervoudig bedragen van 's heeren gerechtigheid, die sy gesustineerd moeten werden te hebben willen fraudeeren.

Al verder is goedgevonden aan de Mokervaart, op het land Kinsjewi, voortaan Woensdag in plaats van Donderdag passer of marktdag te laten houden, mitsgaders, instede van de twee markten of passers, thans op Bacassi gehouden werdende, namentlyk een door den capitain van d'oost en een door d'eigenaar van 't land, Kali Waringi, aldaar maar een passer te permitteeren, vermits die landen zo na aan elkander leggen, dat daar uyt niet als disputen en quade gevolgen te wagten zyn, mitsgaders oversulx aan Heemraden te demandeeren het ondersoek of de decisie, wie van beide het beste heeft, en om den anderen t'interdiceeren voortaan meer passer te laten houden, als zynde apparent niet beide gepermitteerd of een van de twee permissien sub en obreptif verkregen.

Aangesien omtrend d'heffing van de passers of markts gerechtigheeden ten behoeve van den markthouder door dese en geene te meermalen willekeurig van het oud gebruyk is afgeweken, ten blyke van de noodsakelykheid om daar omtrend te maken een vast reglement, op dat sulx op alle de markten geschiede op een eguale voet en dus alle excessen en ongeregeltheeden daar omtrend geweird en, des noods, gestraft kunnen werden, is verstaan ter narigt van een iegelyk te statueeren:

dat de geene, die ter markt komen, niets meer behoeven te contribueeren als:

voor een buffelskar, met goederen ter markt komende, 2 stuyvers, dog ledig niets, onder wat naam of pretext het wesen mogte,

voor een dragt goederen $^1/_2$ stuyver,

voor een amphioen kraamtje 1 stuyver,

voor yder kraamtje van lywaat, ryst, zuyker, tabak en diverse andere goederen $^1/_2$ stuyver,

en dat niemand van passeerende karren, dragten of vaartuygjes of praauwen iets vorderen mag, 't zy ten behoeve van 's Compˢ posten, de passers of schutboomen enz., het een en ander, zo wel als het onwettig passer houden, op poene van hondert rdˢ boete ten behoeve van Heemradens cassa voor de helfte en de weder helfte teu behoeve van den Landdrost of Commissaris van den inlander, die daar in beide zullen mogen fungeeren.

Belangende deze materie is al verder verstaan, dat de passerhouders, volgens oude costume, het zout privative op hunne markten zullen mogen laten verkopen, dog buyten des niets, maar amphioen, oly en alle andere dingen een ieder vry te laten ter markt brengen.

Insgelyks is besloten het heffen van gerechtigheid voor het tappen, 't slagten van het vee, de topbanen en hanevegteryen aan de passerhouders boven Mʳ Cornelis in 't geheel niet te permitteeren en beneden die post niet, als voor zo verre zy zig daaromtrend door afkoop of andersints met de pagters verdragen kunnen, moetende anders dulden, dat dese aldaar volk stellen om deselve te collecteeren ingevolge de pagt conditien.

Om de gegoede ingesetenen te meer tot den landbouw aan te moedigen en op te wecken door by het utile ook het aangename te voegen, is goedgevonden en verstaan d'eigenaars van de voornaamste landen, aan particulieren in vollen en vrye eigendom toebehoorende, te weten:

Tjilingsing aan de Moeronde,
Vredestein,
Soekapoera,
Poelo gadong,
Weltevreden,
Tanna Aban,
Soetendaal,
Matterman,
Struyswyk,
Tjelemba,

Oost Tanjong,
Dregterland,
Noessa cambangan,
Buytensorg,
Cadauwa aan de Mokervaart,
Binkelenberg,
Tagalagus,
Tanjong priok,

Salapadjang vereend met wester Cadawa en alle andere ingelanden, die twintig duysent rd' aan landeryen bezitten, in zo verre van de mannelyke sexe zyn, niet alleen tot eenige distinctie te vereeren met den titul van hoofdingelanden en den rang naast Commissarissen van kleine gerigts en huwelykse zaken, maar ook de volgende privilegien en praerogativen:

dat niemand, van wat caracter of conditie hy soude mogen weesen, op hunne landen, buyten hun consent, zal mogen komen jagen, visschen, etc.;

dat de geene, die schoolen op hunne landen opgerecht hebben, selfs d'inlandsche leermeesters uyt d'in dienst zynde of andere, door den kerkenraad daartoe g'examineerd en bequaam bevonden, zullen verkiesen; en dat zodanige inlandse leermeesters niet buyten hunne speciale toestemming zullen mogen verplaast werden, schoon ook hunne conditie daardoor verbeterd wierd;

dat z'ook zullen hebben de dispositie over de liefde giften, 't zy om deselve tot gestigten of voor arme weduwen en wesen t'employeeren;

en d'electie van inlandse officiers en sergeanten uyt de mandadoors van d'oost uyt d'ooster en van de west uyt de wester geprivilegeerde landeryen tot een lieutenant, twee vendrigs of vier sergeanten;

en dat zodanige hoofd ingelanden, zoo verre burgers en van Europeesen bloede zyn, preferabel voor alle andere eligibel zullen weesen tot burger heemraad, mitsgaders in dien gevalle voortaan, buyten den vice praeses, het welke altoos den Drossaart van

d'Ommelanden is, nog vier, in stede van drie persoonen, uyt d'hoofd ingelanden in het collegie van Heemraden als leeden te laten sessie neemen, ingevalle 'er so veel verkiesbare burgers aan handen zyn, en als dan daar en tegen maar drie, in stede van vier Compagnies dienaren, buyten den heer president, namentlyk den brigadier of een ander hoofd officier van de militie, den Commissaris van den inlander en den fabrycq.

Dog, dat de voorsz. privilegien en voorregten, zo wel als de sessie in het collegie van Heemraden, als aan de landeryen en niet aan de personen g'accrocheert, niet ad vitam sullen duuren, als wanneer zodanige burgers het bezit van de voornoemde landeryen dan wel twintig duysent rd[s] aan andere blyven behouden, in voegen, dat iemand, een gedeelte van dien verkopende, uyt het gemelde collegie ontslagen zal werden om voor andere, werkelyke hoofd-ingelanden plaats te maken, als er eligible aan handen zyn.

Gelyk ook is besloten alle ingelanden het ronselen of verleiden van elkanders volk, om in haar dienst over te gaan, t'interdiceeren, sub poene van deselve by reclame te moeten terug geven en verbeurte van het gegeven handgeld, mitsgaders ter narigt van de respective collegien van justitie en die het verder concerneert, te verklaren, dat het by placcaat van den 6[en] Maart 1730 gerenoveert verbod tegens het opgaan der Chineesen en andere zonder permissie briefje boven de buyten forten en het houden van warongs of kramen en tapneeringen of kroegjes niet applicabel is op de Chineesen, die zig in de bovenlanden met den landbouw erneeren of geene kramen of kroegjes op 's heeren weegen opregten, als alleen maar ziende op het irrigulier swerven van landlopers, die geen vaste verblyf plaats hebben in de bovenlanden, en het occupeeren van landeryen of gronden, haar niet in eigendom toebehoorende, buyten permissie van den eigenaar.

Wyders is verstaan geen permissie tot d'exstructie van meer arraks branderyen te verleenen, also men het met de tegenwoordige seventien stux overvloedig stellen kan, mitsgaders alle deselve jaarlyks by provisie maar te laten stooken een

eguale tyd van ses maanden en, als die verlopen zyn en het uyt hoofde van den geringen voorraad en de grote consumtie of apparentie van dien nodig mogte werden bevonden, nog eenigen tyd, door Heemraden, na ingewonnen advies van d'arrakstokers, te bepalen, en daar op door den Landdrost en Ontfanger generaal der domainen scherpe toesigt te doen houden, zullende een persoon, die, twee branderyen hebbende, meer inclineert in een van deselve het heele jaar door te branden en oversulx d'andere een proportioneele tyd in 't geheel buyten gebruyk te laten, daar toe by haar eerwaarde speciaal versoek moeten doen.

Al verder is goedgevonden Heemraden te recommandeeren om de meest convenabelste middelen uyt te denken en in het werk te stellen tot vermeerdering van het getal der cocus of clappus boomen, alomme in de Ommelanden, in voldoening aan de resolutie deser regeering van den 8en Maart 1746, also het selve dienstig en noodsakelyk is tot verbetering van de colonie, mitsgaders meerder voordeel en gerief van d'inwoonders.

Nog is ter bevordering van d'agriculture nodig g'oordeelt en oversulx verstaan de gemeene militairen en zeevarenden, die daartoe op hun versoek geschikt werden, in den dienst van de Compe te laten continueeren, tot dat zelfs hun ontslag versoeken, en perceelen lands aan deselve uyt te geven van 100 roeden breed en 150 roeden lang, aan wederzyden van het gegravene ooster cannaal, van de grote rivier af te beginnen, om daarvoor, na een vry besit tot ultimo December van het volgende jaar, te betalen twintig rds 's jaars en de gereedschappen op derselver soldy reekening te stellen, nevens genot van vyftig rds 's jaars geduurende twee jaaren tot opregting van een bamboese woning en inkoop van draag en ploeg beesten, etc., om dus na vyf jaren betalens in burger vrydom over te gaan en, na vereffening van hunne schuld, het by hen bebouwde land te kunnen kopen voor hondert rds; mitsgaders een boekhouder over dese landbouwers tot schout aan te stellen om maandelyks inspectie te nemen, hoe verre den

landbouw by hen behartigt werd, mitsgaders daar van aan den heere Gouverneur Generaal in geschrifte specificq rapport te doen, ten einde de geene, die so onarbeidsaam, gedebaucheerd of onhandelbaar zyn, dat er indertyd niets goeds van te verwagten is, ten eersten weder tot hun vorige dienst te doen overgaan, mitsgaders de directie over het geene zy afvoeren aan den boekhouder te demandeeren om 't zelve aan 's Comp^e^ pakhuysen, den bazaarmeester of een ander, vast man te adresseeren en het provenue secuur op te doen voeren, mitsgaders, mits behoorlyk bewys verleenende, onder zig te houden, tot dat de boeren het tot een nut employ benodigen; dog omtrend d'uyt Europa overkomende landbouwers alles te laten op den voet, by resolutie der Edele Hoog Achtbare Heeren Superioren van den 3^en^ April 1742 op de consideratien van wylen Zyn Excellentie van Imhoff, 5de hoofdstuk, § 22, 23 en 24 en het daar op gefondeerde besluyt deser regeering van den 14^en^ February 1744 gereguleerd.

Nademaal het voor de colonie en de Comp^e^ zeer schadelyk is, dat hare landeryen, waarop hout bosschen staan, aan particulieren verhuurt werden zonder eenige conditien of restrictiën omtrend het gebruyk, vermits deselve door zodanige huurders t'eenemaal en zo kort by de grond werden uytgekapt, dat niet weder kunnen aangroeyen, is besloten alle deselve door Heemraden, na expiratie van de huurtyd, publicq aan de meest biedende te laten verkopen, mits dat circum circa tien jaren huur rendeeren; dog, ingevalle zo veel niet halen kunnen, met de verhuuring voort te laten gaan, mits bedingende, dat het hout niet lager als drie voeten boven de grond zal mogen afgekapt werden, of zodanige andere voorwaarden, als haar eerwaarde tot conservatie van de hout bosschen zullen dienstig oordeelen.

Gelyk mede is goedgevonden haar eerwaarde te recommandeeren om voort te gaan met d'opspeuring van alle de landeryen, die zonder bekende eigenaars zyn, mitsgaders alle deselve, mede na voorgaande edictale citatie van die vermeenen mogten daar op eenig regt, actie ofte prententie te hebben, niemand compareerende, te gelde te maken, mits het rendement der-

selve, te samen met dat van de voorwaarts geciteerde huurlanden, in 't jaar niet surpasseere eene somma van twintig duysent rd^s.

Laatstelyk is verstaan d'examinatie der Chineese nieuwelingen, die genegen zyn zig in dese colonie t'etablisseeren, voortaan door de officieren van de Chineesche natie, ten overstaan van gecommitteerde Scheepenen en d'officieren, te laten geschieden; en die door de meerderheid derselve als ondeugend of suspect werden opgegeven, zonder verder ondersoek met de retourneerende jonken terug te zenden; en oversulx de gemelde examinatie voortaan met primo May te laten beginnen, mitsgaders Scheepenen, zo wel als d'officieren van de Chineesche natie te recommandeeren alle zodanige nieuwelingen, zo veel mogelyk, t'animeeren tot den landbouw en het werken aan de zuykermolens; dog het doen stellen van borgtogt voor hun goed gedrag door de zodanige, welkers verblyf in de colonie g'oordeelt werd van nut te kunnen weesen, als van geen vrugt zynde, voortaan maar t'excuseeren.

17 Februarij. *Voorschrift voor Weesmeesteren nopens het verleenen van hypotheken op gebouwen, staande in de ooster-voorstad van Batavia.*

Ten opsigte van de beleeningen van gelden op onroerende goederen in d'ooster voorstad, mits het geresolveerde op den 5^{en} deser, aangaande het sesde, tiende, agtiende en negentiende deel van het blok L, naast of aan de stads buyten barm, is uyt consideratie, dat alsnog standgrypen de redenen, waaromme ter sessie van den 15^{en} Juny 1745 is ingetrocken de resolutie van den 17^{en} May 1740, om geene gelden door haar eerwaarde op hypoteecquen buyten dese stad te laten beleenen, verstaan haar eerwaarde te qualificeeren om met de beleeningen op d'in deselve gelegene huysen en erven voort te gaan op den voet, by het eerstgeciteerde besluyt gereguleerd, namentlyk tot de helft van de getaxeerde waarde, mits dat de beleenders daar en boven stellen cautie ten genoegen van haar

eerwaarde en zig, zo wel als hunne borgen, verbinden het beleende capitaal, by opeissching, in termynen af te lossen binnen den tyd van tien jaren, gerekent van den dag van de publicatie van het advertissement wegens de voorsz. resolutie van den 5[en] courant, welke na resumtie is g'approbeert.

25 Februarij. *Bedreiging: 1° van kettingslag tegen de Chinezen, die, zonder voorkennis van de Regering, te Batavia waren binnengedrongen of zich ter kwader trouw bedienden van een admissie-briefje, hetgeen niet voor hen bestemd was; 2° eener boete van 1 rijksdaalder tegen op hun verzoek toegelaten Chinezen, die verzuimd hadden zich van een admissie-briefje te voorzien.*

De boete kwam ten voordeele van den Bailluw of Landdrost, in wiens jurisdictie de bewuste Chinezen zich ophielden. Deze moesten onmiddelijk gezonden worden naar den Secretaris der Chinezen om, tegen betaling van een rijksdaalder en van het zegelgeld (plakaat van 26 Mei 1750, art. 53), een door één der Secretarissen van de Regering onderteekend licentie-briefje af te halen.

Zie ook bij 29 Mei 1690, 5 Augustus 1729, 12 Junij 1736 en 22 April 1738.

29 Februarij. *Voorschrift nopens eene jaarlijksche confrontatie van de negotie-boeken met de soldij-boeken. — Afzonderlijke soldij-boeken voor »Moorse" zeevarenden.*

Ingevolge den voorstel van den heere Gouverneur Generaal is besloten de negotie boeken deser hoofdplaatse nu en jaarlyks, alvorens deselve gesloten werden, te laten nazien en confronteeren tegen de soldy boeken door den eersten opperkoopman deses casteels en het opperhoofd van het generale soldye comptoir, ter ontwaring of het afgeschrevene by d'eerste ten laste van soldyen by de laaste behoorlyk ingeno-

men en belast is, mitsgaders deselve wegens hunne bevindingen te laten dienen van schriftelyk rapport, ten einde tot redres der versuymenissen of discordantien de nodige ordres te kunnen stellen.

Voorts is goedgevonden, tot meerder duydelykheid, by de negotie boeken te laten formeeren een aparte reekening van de soldyen der Moorse zeevarende, tot nog toe op reekening van scheeps soldyen ingeboekt.

6 Maart. *Verkleining van het kapitaal der Bank van leening.*

Is door commissarissen van de bank van leening by een schriftelyk adres vertoond, dat er, mits den geringen aanbreng van koopmanschappen te deser hoofdplaatse, zedert een geruymen tyd weynig beleeningen meer gedaan wierden en zy dierhalven van hunnen pligt g'oordeelt hadden dese regeering in consideratie te geven, tot in hoe verre het dienstig zoude weesen het fonds van de bank te verminderen, ten meesten voordeele van d'g'interesseerdens, also het niet apparent was, dat het capitaal weder uytgezet zoude kunnen werden; waarom zy van gevoelen waren, dat d'helfte of op yder actie 500 rd^s en dus 150000 rd^s in 't geheel zoude kunnen afgelegt werden, wanneer d'uytdeeling onder ultimo Augustus aanstaande favorabler zoude zyn, also de resteerende 150000 rd^s meest tegens $^3/_4$ perc^to konden uytgezet werden, daar het geene by de Comp^e op rente staat, na aftrek van d'ongelden, geen half ten hondert halen konde; waar over gedelibereert en aangemerkt zynde, dat, alhoewel er effective weinig apparentie is, dat het gantsche capitaal, waar van reets 170000 rd^s in 's Comp^s cassa op interest gesteld is, nog in lange zal kunnen uytgezet werden en gevolgelyk de vermindering van het fonds in zo verre als niet ondienstig kan werden aangemerkt, men egter nog geen reden heeft de hoop op verandering van tyden ten goede zo verre aan een zyde te stellen om eensklaps het halve capitaal af te leggen, daar men niet versekert is het

selve in cas van noodsakelykheid weder te zullen kunnen vermeerderen; dat ook den voorstel van commissarissen, zo als deselve legt, niet wel kan werden g'accepteerd, eensdeels, vermits de Comp^{e}, die met de 17 acties, welke voor den vyftigsten penning ten behoeve van den lande zyn gefourneert, 117 stucx in de bank heeft, waar van de helfte maar 58500 rd^{s} bedraagt, gevolgelyk van de by haar ter dispositie staande gelden ten minsten 90000 rd^{s} zoude moeten uytkeeren om de bank tot d'aflegging der overige 91500 rd^{s} van particulieren in staat te stellen, 't geen haar thans zeer ongelegen zoude komen; en ten anderen, omdat er onder de particuliere participanten zekerlyk wel eenige zyn, die met het afleggen van het halve bedragen hunner acties niet zouden gedient wesen, als er een ander, zeker middel konde gevonden werden om d'uytdeeling favorabler te doen uytvallen; zo is goedgevonden en verstaan 67 acties van de Comp^{e} in de bank te laten intrecken en vernietigen, mitsgaders het bedragen derselve ofte 67000 rd^{s} af te rekenen tegens de gelden van de bank, à deposito in 's Comp^{s} cassa geteld, mitsgaders commissarissen te qualificeeren ook 33 acties van particulieren af te betalen en in te trecken, zodra zy daar toe vermogens zyn of den staat van 's Comp^{s} cassa zal toelaten haar tot het selve in staat te stellen, en dus het fonds $^{1}/_{3}$ te verminderen ofte van drie tot twee hondert duysent rd^{s}.

6 **Maart.** *Middel van bestaan voor de werkbazen op Onrust, in het ambachts-kwartier en bij de equipage-werf.*

Is goedgevonden aan de voorsz. basen, buyten het bepaalde getal coelies of draaglieden, tot een middel van bestaan toe te leggen het volgende, als:

aan den baas timmerman vyf perc^{to}, alleen van de houtwerken en spykers, onder zyn opsigt ten dienste van de Comp^{e} verbruykt werdende, die hy met 50 perc^{to} advans aan de Comp^{e} zal moeten leveren, opdat men versekert kan wesen, dat alle Comp^{s} houtwerken en spykers, die men mogte ontdecken

door hem verkogt of elders g'employeert te wesen, niet op een gepermitteerde manier overgehouden, maar op een onwettige wyse verkregen zyn;

aan den baas der metselaars mede vyf ten hondert van d'onder zyn opsigt, ten dienste van de maatschappy, verwerkte metsel materialen, om mede in dier voegen en ten selven einde aan de Comp^e^ gelevert te werden, en

aan de basen van de smits, lootgieters en koperslagers vyf perc^to^ van d'als voren verbruykte mineralen en wes meer, om ten fine voormeld ook met een half capitaal winst aan de Comp^e^ gelevert te werden;

dog, vermits de portien van de basen der lootgieters en koperslagers wat schraal en daar en tegen die van den baas der metselaars pro rato wat ruym zal vallen, door den selven jaarlyks van zyn aandeel twee hondert rd^s^ aan den eersten en een hondert rd^s^ aan den laatsten te laten uytkeeren.

14 Maart. *Vernieuwing van het verbod van $\frac{8}{18}$ September 1739 tegen het heimelijk verhuizen van inlanders uit het eene district naar het andere.*

Dit stuk is woordelijk gelijk aan dat van 1739.

14 Maart. *Vernieuwing van het verbod van 28 Januarij 1746 tegen de vaart van Chinesche jonken regtstreeks van China naar Makasser, enz.*

Deze vernieuwing geschiedde, »niet alleen met opsigt tot de »oostersche provintien, maar ook tot alle andere plaatsen, »daar de Comp^e^ het gebied of exclusive contracten met 's lands »vorsten heeft, dog specialyk tot Celebes, Palembang en »Banjermassing, uytgesondert nogthans twee à drie jonken »of wankangs, die ingevolge het geresolveerde onder de besoigne »over de zaken van het laastgemelde comptoir op den 20^en^ »December jongstleeden aldaar uytterlyk zullen werden g'ad»mitteerd, schoon by het contract met den regeerenden Sul-

»than, Tamdjie Dulla, in anno 1747 maar d'admissie van een »enkelde wankang is bedongen".

14 Maart. *Bepaling van het waag-geld, enz. voor zekere soorten opium.*

By een extract resolutie van de hoofdparticipanten der geprivilegeerde societeit tot den privativen handel in amphioen van den 13^en^ deser gezien zynde derselver versoek, dat de thollen en het waaggeld van de Poeranniase of Baggelpoerse opium mogte werden geschikt na rato van de verschillende prysen van de Behaarsche en dese soort, dewelke de Comp^e^ volgens besluyt deser vergadering van den 25^en^ der voorledene maand aan de societeit afstaat voor 180 ryksd^s^ de kist, daar voor d'andere 950 rd^s^ moet werden betaald, vermits twee kisten van de Poeraniase by de societeit omtrend het bepaalde getal voor een Behaarsche zoude werden gerekent; zo is g'arresteerd van yder kist by uytvoer alhier te laten betalen tien rd^s^ voor uytgaande regt, op Javas oostkust vyf rd^s^ per kist voor inkomende regt en aan de waag twee en een quart rd^s^ ofte de helfte van het geene voor de beste of Behaarsche amfioen volgens besluyt van den 14^en^ December 1745 betaald werd.

17 Maart. *Vermindering van de boeten en leges op den ondertrouw aan huis, vastgesteld den 5^den^ December 1747.*

In een »rond" jaar hadden die boeten niet meer opgebragt dan 390 rijksdaalders, tot groot nadeel voor de Academie de marine en voor het Seminarium Theologicum.

Bovendien leden de diaconie-armen daaronder, vermits de giften aan huis grooter waren dan die op het stadhuis.

Eindelijk misten de Commissarissen van huwelijksche en kleine zaken de vacatie-gelden, waaruit de jaarlijksche »kamer-»guastos" van dat collegie moesten worden bestreden.

De Regering bepaalde daarom:

	boete.	leges.
voor hooge dienaren der Compagnie, met inbegrip van opper-kooplieden, in en buiten emplooi....................	30 ryksd^{s}	30 ryksd^{s}
voor kooplieden en gelijkstandigen.....	60 »	30 »
voor onder-kooplieden en andere, zoowel dienaren der Compagnie, als burgers.	60 »	60 »

17 Maart. *Verbod voor de buiten-kantoren »dienaren »tot commissien te gebruyken, die men voor 's hands »weet, dat sy niet in persoon of niet naar behooren »kunnen waarnemen".*

Aan de Regering was gebleken, »hoe willekeurig en oneigen »dikwyls door de gebieders van de buyten-comptoiren in en »omtrend het opdragen van commissien aan deesen en genen »werd te werk gegaan".

21 Maart. *Bepaling, dat de gelden, door de Compagnie aan de Bank van leening wegens intrest van gedeponeerde sommen uit te betalen, vrij zouden zijn van kortingen.*

Ingedient zynde een extract resolutie, door commissarissen van de bank van leening op den 15^{en} deser genomen, behelsende verzoek, dat d'interessen van hare, by de Comp^{e} à deposito staande gelden zonder eenige korting, van wat natuur deselve ook mogte zyn, aan haar op zyn tyd mogten afgegeven werden, wanneer de participanten zouden kunnen weten, dat nooyt minder als 6 perc^{to} in 't jaar konde uytgedeeld werden, en d'acties, die al tot beneden het capitaal gedaalt waren, weder zouden rysen; zo is verstaan ter bereiking van dat goede oogmerk, niet alleen de voorsz. renten aan commissarissen voormeld, maar ook door haar aan de participanten te laten voldoen zonder eenige korting en gevolgelyk, in zoo verre als de gemelde, van de bank by de Comp^{e} à deposito staande

penningen concerneert, voortaan door commissarissen niet te laten aftrecken het twaalfde gedeelte van de ses ten hondert ofte $^1/_2$ perc^{to}, aan haar by het agtiende articul van derselver instructie toegelegt, nog ook door den groot cassier de 12 stuyvers van yder hondert, den negotie boekhouder volgens resolutie deser regering van den 7^{en} September 1682 competeerende van alle betaald werdende interessen.

22 Maart. *Last op de buiten-kantoren minstens eenmaal 's jaars in Rade van politie na te gaan, welke Compagnie's goederen publiek verkocht konden worden.*

Zulks was eene »oude, dog in de tegenwoordige schaars»heyd van contanten seer applicable ordre".

De bedoeling was geld in handen te krijgen, waarom dan ook de goederen »voor inkoops-prys of nog iets minder, na »dat zy zyn", verkocht mogten worden.

Van de verkochte goederen moest een »appart rendement" naar Batavia worden opgezonden, evenals eene opgave van »al het onbenoodigde geld voor een geheel jaar".

4 April. *Regelingen nopens het hospitaal te Tjipanas.*

Om de ongelden van het hospitaal te Tjie Pannas ofte aan het warme bad op een vaste voet te brengen en alle excessen daar omtrend te prevenieeren, is verstaan aan den practisyn aldaar, als teffens zynde binnen-regent, in reekening te valideeren:

voor spys van yder zieke 10$^1/_2$ st^s en voor medicamenten 1 st^r 's daags, mitsgaders maandelyks voor

een wasscher	rd^s	10 : —
» timmerman	»	6 : 12
45 coelies	»	90 : —

mitsgaders de bediendens van dat ziekenhuys d'ordinaire randsoenen en voor de zieken 't gewone, dan wel in stede van deselve, zo ver dienstig zy, geld te laten verstrecken, het een en ander ingaande met primo deser.

6 April. ***Maatregelen ter bevordering van den landbouw in de Bataviasche Ommelanden en in de Preanger-landen.***

Op dezen datum zijn in den vorm van een plakaat gepubliceerd de resolutiën der Hooge Regering, genomen op 4, 5 en 7 February 1752. (Zie bladz. 167—186).

18 April. *Last op de buiten-kantoren de invoering van koperen duiten »met wat meer overleg en dexteriteit »tot een goed einde te dirigeeren".*

Met de duiten wilde 't nog niet lukken, vooral ten gevolge van onverschilligheid en onhandigheid van Compagnie's dienaren.

Sommige opperhoofden hadden zich »vergenoegt tot het »roulleeren van deselve by de naburige vorsten instantien te »doen en, die niet reusseerende, aanstonds de moed geheel »en al opgegeven, in stede van die gerieffelyke munt by »provisie onder 's Comp[s] dienaren en d'inlanders, onder hare »jurisdictie wonende, in gebruyk te brengen en deselve ook »door de cassiers in betaling terug doen ontfangen, al ware »het ook in nog zo grote quantiteyt, wanneer deselve zig »wel haast in de nabuurige plaatsen verspreiden en als onge»voelig gangbaar werden zouden".

18 April. *Voorschrift nopens de verantwoording van »embalage-goederen", enz.*

Om in den aanstaande te beter te kunnen nagaan, in hoe verre d'emballage goederen en het geene verder in en ten behoeve van d'administratien ontfangen en verstrekt is, waarlyk employ vind ten dienste van de Comp[e], is op de propositie van den heere Gouverneur Generaal g'arresteerd daar van

door de respective administrateurs maandelyks aan den heer Directeur Generaal te doen presenteeren een accurate en specifique notitie ofte opgave, met aanwysing, in hoe verre en waar toe het genotene gebruykt, item wat daar van per restant is.

18 April. *Regeling der uitbetaling van tractementen aan zieke inlandsche matrozen.*

Vermits de helft der gage van d'impotente Moorsche zeevarende by na schynt te zullen toereicken tot goedmaking der onkosten, die tot onderhoud en genesing derselve in het Moorsche hospitaal moeten gedragen werden, en veele derselve, d'overige helft met ledig zitten kunnende in handen krygen, zig jaar in jaar uyt zouden ziek houden om maar van het werken bevryd te wesen, terwyl het ondertusschen, zo by sterfgevallen, als andersints, hunne wyven en magen in Souratta en Bengale heel qualyk te beduyden zoude weesen, dat zy in al dien tyd geene soldyen hadden te goed behouden, is verstaan de gemelde zieken maar hunne halve soldye in het gasthuys te laten verteeren, dog van d'andere helft geene verstreckingen te laten doen, maar deselve geheel en al op hunne reekening te goed te laten ten behoeve van hun of hunne familien.

20 April / 26 Mei. *Vernieuwd verbod tegen het maken, verkoopen of verbergen van schietgeweer.*

Aangesien te meermalen tot ergernis en ontstigting, zoo van deese regeering, als alle goede ingeseetenen deser colonie, is gebleken, dat sommige Chineesen en andere, baatzugtige lieden zig niet alleen geensints ontzien Chinees en ander hand- en schietgeweer publicq uyt te venten en te koop te stellen ofte clandestin aan land onder sig te houden, niet

tegenstaande de daarteegens om goeden reedenen g'emaneerde placcaten van den 16ᵉⁿ May anno 1656 en 29 May 1690 en de poenalityten, daar by tegens de overtreders gestatueerd, maar zig selfs durven verstouten, buyten consent of voorkennisse deeser regeering of scheepenen deeser stad, bassen en ander metaal en yser geschut te gieten en aan te maaken ten dienste van een ygelyk, eeven als of het selve een g'oorloofde zaak was, zoo is 't, dat wy, reflecterende op de pernitieuse gevolgen, welke uyt dit licentieus en strafwaardig gedoente in der tyd zouden kunnen resulteeren, by aldien daar inne door deese regeering niet wierd voorsien, dewyl daar door een deure voor allerly booswigten word open gesteld om daar meede 's Compˢ vyanden t'assisteeren en styven, op den 20ᵉⁿ der voorleedene maand in Raade van India hebben noodsakelyk geoordeelt en oversulx g'arresteerd by wegen van renovatie en ampliatie der voorsz. placcaten te statueeren, gelyk wy statueeren by deesen, dat niemand, 't zy Europees, Chinees of inlander, binnen deese stad en jurisdictie van dien, eenig hand of schietgeweer in of buyten de winkels zal mogen verkopen of te koop setten, op verbeurte van al het zelve en vyff en twintig ryxdaalders boeten daar en boven, al hadden sy maar een stuk uytheems of inlands geweir verkogt of te koop geset, en dat geene basjes, dan wel andere metaale of ysere stukken geschut zullen mogen gegoten, aangemaakt of selfs gerepareerd, veel min verkogt, dan wel te koop geset of gepresenteerd werden, aan wie het ook souden mogen weesen, sonder voorafgaande schriftelyk consent van den Ballieuw deeser stad ofte Drossaart der ommelanden, aan wien daar toe, ingevalle van benodigtheyd op handel vaartuygen of tot een ander wettig gebruyk, telken reysen speciaal versoek sal moeten werden gedaan, mitsgaders dat ook geene vreemde Europeesen, Chineesen of inlanders, 't sy officieren ofte andere, eenig geschut, grooter dan roers of musquetten, op hunne erven en woningen ofte elders aan de wal, 't sy binnen deese stad of ten platten lande, onder sig sullen mogen bergen of houden, directelyk of indirectelyk, het een en ander op

poene van confiscatie van sodanig, buyten expresse concessie gegoten, aangemaakt, verkogt of aan land onder sig gehad hebbende geschut en een boete van de viervoudige waarde, mitsgaders, ingevalle het selve dienen kan tot styving der vyanden van den Staat ofte de Compagnie, met straffe aan lyff of leeven daar en boven, naar exigentie en bevinding van saaken.

20 April. *Nader reglement op het schutten der sluizen, uit en in de stad Batavia.*

'sMorgens ten half ses uuren sullen de buyten deuren van de sluys by de vispassaar moeten open geset werden, op dat de vaartuygen, die de wil hebben in de stad te komen, terstond binnen de kolk kunnen schieten, tot quartier voor ses uuren, wanneer terstond de buyten deur moet werden geslooten en de binnendeur op syn spoedigsten moet werden geopend om de vaartuygen, die in de kolk syn, binnen te laten; dog sullen de geene, die de wil na buyten hebben, daar mogen invaaren, voor dat de eerstgenoemde, die van buyten zijn gekoomen, daar uyt syn en dan, sonder dat den een den ander verhindert, daar binnen schieten, soo sal dan de binnen deur werden toegedaan en de buyten deur werden geopend, soodra als het water door het rinquet is afgeloopen, en als dan een yder, die in de kolk legt, na buyten varen en al weeder geene van buyten mogen inschieten, voor dat de andere daar uyt syn; en dat sal weder geschieden te ses uuren, quartier over sessen, ten half seeven, enz. tot half agt, zoo dat ten agt uuren sal gedaan syn, even voor de schutting begint of des morgens eeven voor halff tien en half twaalf sal moeten gedaan syn; de laatste schutting sal 's namiddags ten vier uuren beginnen en dat indiervoegen, soo als van 's morgens gesegt is, en sal voor half seeven moeten gedaan syn, even voor de schutting begint of des morgens eeven voor half ses, des middags eeven voor half elff; en des

avonds eeven voor vier uuren sal de bel getrokken werden, die by de sluysen staat, om een yder te waarschouwen, die buyten of binnen weesen moeten; en eeven voor den tyd, dat men met het schutten uytscheyt, zal dat insgelyks moeten geschieden.

De schutdeuren, in deesen vermeld, zullen presis op het slaan der grote klokke van de voorpoort des casteels open en toegaan, schoon er ook geen een vaartuyg in of uyt gaat, op dat een yder vast staat daar op kan maaken.

Die op extra uuren wil geschut hebben, sal yder reyse twee stuyvers geeven, als alleen is, en met meer vaartuygen yder een stuyver, dog voor 's Comp^s vaartuygen sal voor niet geschut werden en zullen de sluyswagters altyt moeten paraat weesen.

De schutsluys aan de Diestpoort, als mede de schutdeur by deselve, daar 't water door naar de westzyde der stad loopt, ook 't sluysje by de Nieuwpoort zal blyven open staan, zoo dat daar van 's morgens ten 5 uuren tot 's avonds tén half seeven kan in en uytgevaaren werden, maar met sons ondergank sal de boom by het hospitaal en de deure van de buytenste sluys aan de Diestpoort geslooten werden.

De waterloosen of boeren-verdrieten, soo in de grippen, als binnen de stad by 't graan maguasyn, sullen meede by dag konnen bevaaren werden, dog men zal deselve om de droogte op 't laagste waater geduurende drie uuren tyd moeten sluyten.

De beyde waterlosingen by de westzydse pakhuysen zullen meede dagelyks open staan (dog niet bevaarbaar syn); ook sal men deselve by 't laagste waater almeede drie of meer uuren moeten toedoen, vermits anders de stads gragten onvermydelyk in de maanden May, Juny en July by dag droog soude koomen te leggen.

De sluys agter 't graan maguasyn sal schutten als de groote sluys en op deselve uuren en wyders ook altyd voor tanjonpoeras of 's Comp^s losboots.

Een yder sal vry staan, zoo met prauwen als anders, water uyt de fonteynen te haalen, sonder dat iemand daar in eenige hinder mag toebrengen.

21 April. *Magtiging op den Chineschen pachter van de in- en uitgaande regten te Batavia gemagtigden aan te stellen tot het innen dier belastingen te Palembang van de aldaar uit China aankomende vaartuigen.*

De Compagnie's dienaren te Palembang werden tevens aangeschreven die gemagtigden, zooveel mogelijk, behulpzaam te zijn.

1 Mei. *Bepaling, dat uit het fonds van Heemraden bekostigd moest worden de padi, bedoeld bij de resolutie van 26 September 1747.*

Vroeger kwam die padi ten laste van de rekening der ordinaire ongelden.

Inkoops-prijs kostte die padi 20 rijksdaalders de »tjajan" (tjaeng) van 200 bossen.

2 Mei. *Bekendmaking, dat de publieke voorstelling van J. Mossel als Gouverneur-Generaal zoude plaats hebben op 24 Julij 1752.*

Na het overlijden van G. W. baron van Imhoff op 1 Nov. 1750 was J. Mossel door den Raad van Indië, onder nadere goedkeuring van den Prins van Oranje als Opper-Gouverneur-Generaal en van de Heeren XVII[nen], tot Gouverneur-Generaal aangesteld.

Eerst bij missive van 8 October 1751 verleende het Opperbestuur de vereischte goedkeuring, zoodat de publieke voorstelling niet voor 1752 kon plaats hebben.

2 Mei. *Voorschrift voor procureurs nopens het nemen van conclusiën.*

Dit voorschrift, afkomstig van den Raad van justitie te Batavia, luidt als volgt:

Gereflecteerd zynde, dat de procureurs, alhier postuleerende, in veele hunner schriftuuren deese of geene presentatien van wegens hunne meesters komen te doen, sonder deselve, so als 't behoort, by de conclusien van zodanige schrifturen te repeteeren, is verstaan daar inne te voorsien en oversulx te statueeren, dat voortaan alle presentatien, in eenig schriftuur, hoedanig ook genaamd, gedaan werdende, by de conclusie van het selve schriftuur, met aanwysing der articulen, daar van meldende, sullen moeten werden gerepeteert, op poene, dat, by het contrarie van dien, geen reguard op alle sodanige presentatien zal werden geslagen en dat den procureur, die sulx versuymd en niet geobtempereert zal hebben, telken reyze vervallen zal in een boete van vyftigh rd[s] ten behoeve van deese kamer.

4 Mei. *Last op de buiten-kantoren aparte memoriën naar Batavia op te zenden van alle van daar »onbe»quaam" aangebragte goederen, »met distincte annotatie »van het kostende volgens aanreekening".*

9 Mei. *Regeling van de belastingen, enz., door particuliere handels-vaartuigen te Batavia te voldoen.*

Door den heere Gouverneur Generaal overgelegt zynde eene specifique opgave, zo van de geregtigheden, welke de particuliere handel vaartuygen alhier wegens ankerage en zo genaamde koppen geld, de passen en de zeguls tot deselve aan de Comp[e], volgens de resolutien deser regeering van den 6[en] May 1634 en den 27[en] February 1671 en het aloude gebruyk, nevens d'ordonnantie op het klein zegul van den 26[en] May

1750 onderhevig zyn, als van d'ongelden, die door deselve daar en boven aan ton- of lastgeld ten behoeve van Commissarissen van zee en commercie zaken, volgens besluyt deser regeering van den 27en September 1746 ([1]), item aan den sabandhaer, cassier van den generalen ontvang en de boomwagters, zo voor de losbrieven, passen, als andersints naar usantie dragen en betalen moeten, waar by komt te consteeren, dat deselve bestaan in de volgende, als:

([1]) Zie de instructie van 21 October 1746.

Ankerage geld.	Koppen geld.	Aan de Compe voor de pas.	Zegul en op[...]
Jonken of andere vaartuygen			
van Canton, Nimpho, Aymuy, Cormandel, Bengalen en Macao 20 ducatons.	¼ rdr per kop.	Volgens de eerste instelling by resolutie van den 6en May 1634 naar de grootheyd der vaartuygen ofte ½ rdr per last, dog thans 8 rds in 't geheel.	5¼ rds.
Scheepen of vaartuygen			
van Siam, Cambodja, Pegu, Arrakan, Padang, Malacca, Macasser, Amboina, Banda, Ternaten, Tidor, Baly, Badong, Cusamba en Catewel 10 rds;	Als voren.	Volgens resolutie van anno 1634 ½ rdr per last, dog thans 3 rds in 't geheel.	5¼ rds.
Palembang, Jamby en Johoor 5 rds;	Als voren.	Als voren.	2½ rds
Bandjar, Mandhar, Bancalis, Sampit, Cayelie, Bliton Beadjoe, Mandarre, Sumbawa, Batoebara, Rate, Indragiry, Rapat en Toenkal 3 rds;	Als voren.	Als voren.	—
Jille, Riauw, Cottaringien, Bima, Siantan, Panboan, Rakan, Tambora, Soesoek, Assahan en Sampana 3 rds.	Als voren.	Als voren.	Als voren
D'oostcust Java, plaatsen boven Samarang leggende 2 rds.	Als voren.	Als voren.	27 stuyv
Plaatsen beneden Samarang leggende 1 rdr.	Als voren.	Als voren.	Als voren

Lastgeld.	Aan den sabandhaar volgens opgave.	Aan den cassier van den generalen ontvang volgens opgave.	Aan de boomwagters volgens opgave.
rd^r per last de vaartuygen 25 last en daar boven. $^1/_4$ rd^r last voor die den de 25 last, $^1/_8$ rd^r per last die beneden 25 last.	Voor de losbrieven 8, 10 en 12 ducatons, naar de gesteldheid der ladingen en naar de genereusiteyt der handelaren of derselver borgen; ook wel maar 4 à 6 ducatons, als het burgers zyn; voor een pas 6 ducatons.	Voor het opmaken van een grote pas 2 ducatons.	Voor de losbrieven ofte by aankomst $^1/_2$, 1 à 2 ducatons, naar de genereusiteyt der handelaars ofte hunne borgen. Voor het invullen van de ladingen by de pas, by vertrek, 2 ducatons.
—	—	—	—
—	—	$1^1/_2$ rd^r.	$1^1/_2$ rd^r.
—	—	—	—
—			
Als voren.	—	—	—
Als voren.	—	—	—
Als voren.	—	—	—

En na resumtie derselve door welmelde zyn Edelheid vertoond zynde de noodsakelykheyd om, in stede van zo veele verscheyde lasten, op verschillende manieren berekent en ingevordert werdende, daar den inlander geen facit op vinden kan, item het defereren van het salaris van den sabandhaar en de boomwagters aan de genereusiteyt der handelaars, het welke occasie soude kunnen geven van hunne genereusiteyt wat veel te vergen, te maken eene bepaling van een vaste som per schip of vaartuyg voor alle lasten, waar door niet alleen de traffiquanten alle twyfel omtrend het geene zy gehouden zyn te betalen of niet, zoude benomen en aan de bediendens van den boom den pas tot alle excessen afgesneden, maar ook deselve gedekt werden voor alle lasteringen en ongefondeerde doleantien, dat de handelaars meer werd afgenomen, als zy regts wegen betalen moeten, welke totale somma dan proportioneel konde werden verdeelt om tot zulken eynde als bevorens te dienen; zo is uyt aanmerking van het nut en de noodsakelykheid, welke in desen voorstel legt opgesloten, goedgevonden en verstaan het selve te laten gevolg neemen en oversulx de voorsz. lasten en ongelden te bepalen, als volgt:

voor yder schip, jonk of minder vaartuyg, komende van Canton, Nimpho, Aymuy, Tonquin, Cormandel, Bengalen en Macao, zonder reflexio op de grote, een hondert rd[s], te verdeelen, als hier onder werd aangewesen:

48 rd[s] voor de Compagnie, en daar van
    20 rd[s] voor ankerage geld,
    20 » » hoofd of zo genaamd koppen geld,
    8 » » de pas,
20 » voor Commissarissen van zee en commercie zaken, in stede van het lastgeld,
20 » voor den Sabandhaar, zo voor de losbrieven en pas, als andersints, in 't geheel,
12 » tusschen den cassier van den generalen ontvang en de boomwagters te verdeelen, na dat daar van eerst sal afgehouden wesen;

$5^1/_4$	rd^s	voor 't zegul en opgeld, dus eigentlyk maar
$2^1/_4$	»	» den cassier, en
$4^1/_2$	»	» de boomwagters,
12	rd^s	

komt 100 rd^s in 't geheel;

voor yder schip, jonk of vaartuyg van Siam, Cambodja, Pegu, Arrakan, Padang. Malacca, Amboina, Banda, Ternaten, Macasser, Timor, Baly, Badong, Cusamba en Catewel 50 rd^s, als boven in deselve proportien te verdeelen, mits dat het zegul van de passen derwaarts ook uyt het aandeel van den cassier van den generalen ontvang en de boomwagters zal gevonden werden; dog voortaan tot de passen naar Siam, Cambodja, Pegu, Arrakan en Padang, even als omtrend de tien volgende plaatsen in gebruyk is, eenelyk te laten employeeren een zegul van twee rd^s ofte $2^1/_8$ rd^s met het opgeld en dus het XXIX^{ste} articul van de voorgeciteerde ordonnantie op het kleyn zegul in dier voegen te altereeren;

voor yder vaartuyg, komende van Palembang, Jamby, Johoor, Banjermassing, Mandhar, Bancalis, Sampit, Cayelie, Bliton, Behadjoe, Mandawe, Sumbauwa, Battoe Barra, Rate, Indragiry, Rapat, Toenkal, Jille, Riauw,. Cottaringien, Bima, Siantan, Paboean, Rakan, Tambora, Soesoek, Assahan en Sampana vyff en twintig rd^s, te verdeelen als voren;

voor yder vaartuyg, komende van plaatsen op Javas oost cust, boven en beneden Samarang leggende, tien rd^s:

voor een pas na Bantam 24 st^s voor de schryvers;

alles te beginnen met primo September naastkomende, zonder dat de inlandsche of andere particuliere traffiquanten boven het voorsz. bedragen en de gewone tollen of redemtie gelden van de aangebragte goederen iets, onder wat naam, door wien ofte ten wiens behoeven het ook wesen mogte, zal mogen werden afgevordert, buyten het gene den sabandhaar van de door de vreemde natien uytgevoerd werdende arak volgens het oude gebruyk geniet en van de ingevoerd werdende slaven is toegelegt, op poene van de viervoudige waarde ten behoeven van de benadeelde te verbeuren, en

daar en boven arbitrairlyk gecorrigeert te werden, 't zy met deportement, suspens ofte andersints, naar bevinding van zaken.

En nademaal het geresolveerde ter sessie van den 6en December anno passato omtrend het stellen van borgen voor de betaling van het ankergeld, nevens de ware opgave van de grote der vaartuygen en de daar op zynde manschap door de aankomende traffiquanten, niet toereickende schynt te wesen ter voorkoming van de quade gevolgen, daar uyt resulteerende en by het besluyt van dien datum aangehaald, is als nu g'arresteerd het selve positiff geheel en al t'interdiceeren, op poene van een boete van hondert rds voor die zig daar toe laat gebruyken, en ook so veel voor ieder bediende van de boom, die, daar van direct of indirect eenige kennisse gehad hebbende, zulx niet ten spoedigsten aan den heere Gouverneur Generaal dan wel aan een der officieren van de justitie komt aan te geven.

Voorts is verstaan van dit een en ander te doen formeeren en publiceeren een billet of notificatie ter narigt van een ygelyk, mitsgaders het selve, niet alleen in de Nederduytsche, Maleitsche, Javaense en Chinesche tale te laten affigeeren, maar ook voort te zenden naar alle plaatsen, werwaarts of daar eenige vaart of handel op en van dese hooftplaatse is, om, of het mogelyk ware, den quynenden handel daardoor eeniger maten weder te doen opluyken.

9 Mei. *Last op den Ontvanger-generaal der domeinen jaarlijks aan den Gouverneur-Generaal in te dienen eene opgave van het bedrag van 's Heeren geregtigheid wegens verkoop van particuliere vaartuigen.*

Zie bij 25 Februarij 1634.

Dat bedrag werd vroeger onder de licenten in de kasrekening van den Ontvanger opgenomen.

9 Mei. *Last op de Commissarissen van zee- en commercie-zaken declaratiën van onkosten door twee leden van hun collegie te laten taxeren, »modereeren ofte »approbeeren".*

In dit opzigt moesten zij handelen, zooals bij andere regtscollegiën gebruikelijk was.

9 Mei. *Bepaling, dat vendutiën van drooge waren, aan de Compagnie toebehoorende, in plaats van in het kasteel, in de stad Batavia ten overstaan van den Vendumeester zouden geschieden.*

Nader overwogen zynde de motiven, waarom men ter sessie van den 10^en^ December anno passato heeft goedgevonden de naeste vendutie van 's Compagnies coopmanschappen naar de voorbeelden, te vinden by de resolutien deser regeering van den 15^en^ May, 16 Juny en 6 October 1729, 25 April 1730, 20 November 1733, 28 Maart en 26 November 1743 en 26 July 1746, in de stad door den vendumeester en op de wyse, aldaar gebruykelyk, te laten houden, waar van de noodsakelykheid sedert nog nader gebleken is, zo aan het onafgehaald blyven van verscheide goederen, op de laetste vendutien in het casteel verkogt op de gewone voorwaarden van binnen drie maanden afgehaald en betaald te werden, waar door men geen staat kan maken op het geene reëel verkogt en per restant is, als de vrugteloos aangewende devoiren om de uytstaande penningen wegens op credit gekogte en onder borgtogt voor de betaling afgeleverde goederen in te palmen; is goedgevonden en verstaan niet alleen op den 12^en^ deser, ten huyse van den vendumeester binnen de stad, publicq te laten verkopen alle sodanige manufacturen, lywaten en andere goeren, als by een door den heer Directeur Generaal overgelegde gedrukte lyste bekent staan, maar ook voortaan altoos alle vendutien van droge wharen 's Comp^s^ wegen in de stad door

den vendumeester te laten houden, ten overstaan van d'opperkooplieden deses casteels.

Te deser occasie is ook verstaan van het rendement der in voegen voormeld, by publicque vendutie in de stad verkogt werdende goederen te laten detraheren het gewone vendu salaris van 5 perc^to^ en daar van drie ten hondert aan den vendumeester en een half aan desselfs afslager ofte 3½ perc^to^ aan hen beide in 't geheel toe te leggen, volgens resolutie van den 25^en^ April 1730, mits dat zy yder naar rato ofte den eersten voor ses en de laatsten voor een sevende sullen moeten instaan voor het inkomen der vendu penningen binnen den by resolutie van ultimo January anno 1747 bepaalden tyd van drie maanden, mitsgaders van de resteerende een en een half ten hondert d'opperkooplieden deses casteels voor hunne te nemene moeyte een half ofte te samen een perc^to^, en de overige half ten hondert, ingevolge het reglement voor de dienaren in administratie van den 17^en^ October 1746, te laten genieten door den administrateur in het kleden pakhuys en dus in so verre te resilieeren van het geresolveerde, desen aangaande, op den 26^en^ July 1746.

9 Mei. *Bepaling, dat geschillen naar aanleiding van vendutiën, gehouden door den stads-vendumeester, behoorden beregt te worden door den Raad van justitie of door Schepenen.*

Geschillen daarentegen, voortspruitende uit publieke verkoopingen »in 't gros", door een makelaar gehouden, moesten, »als meer mercantile zynde", ter eerster instantie door Commissarissen van zee- en commercie-zaken worden beregt.

Zie ook bij 8 April 1749.

10 Mei. *Last op den gezworen klerk van het Collegie van Scheepenen »het crimineele niet hooger te taxeren »als omtrent het civile is gestatueerd."*

Sedert jaren waren de onkosten, »vallende in de crimineele

»proceduren, veel hooger getaxeert, als wel navolgens de »ordonnantie voor het civile betaald werd", — eene gewoonte, welke op geene wettelijke bepaling steunde en daarom door Schepenen werd bestempeld als »een usantie, door baatsugtige »in train gebragt".

De gezworen klerk werd tevens aangeschreven »sig omtrent »het opmaken der declaratien van oncosten stiptelyk te regu-»leeren" naar het bepaalde op 6 April 1735 en 9 November 1751.

12 Mei. *Bepaling, dat uit het graan-magazijn te Batavia aan particulieren rijst mogt worden verkocht.*

Mits de rysing van de markt van de ryst en ter voorkoming van monopolie in dat noodsakelyke voedsel is verstaan, buyten de tien lasten 's Compˢ ryst, wekelyks op de markt of bazaar tot gerief van de gemeente by de kleine maat verkogt werdende, nog aan de geen, welke dat graan mogte benoodigen, by heele, halve of quart lasten, naar het goedvinden van den heer Directeur Generaal en op ordonnantie van zyn Edele, uyt 's Compˢ pakhuysen te laten verkopen twintig lasten van dien korl 's weeks, tegens den prys van dertig rdˢ het last.

23 Mei. *Reglement voor het weeshuis te Batavia.*

1. Het weeshuys sal, gelyk thans, geregeert werden door twee uyt de broederen diaconen als buyten-regenten, ingevolge de resolutie deeser regeering van den 10ᵉⁿ September 1635, item een buyten-regentesse en een binnen-moeder.

2. De regenten zullen door broederen diaconen jaarlyx genomineert, en daaromtrend zal moeten geobserveerd werden:

dat d'eene een 's Compˢ dienaar en d'andere een burger zy;

dat d'eene uyt de continueerende en d'andere uyt de nieuw verkorene diaconen genoomen,

en dat, soover het behoudens de twee requisiten geschieden kan, ook tot deese commissie altoos aan gehuwde de preferentie voor ongehuwde diaconen gegeven werde.

3. Maar de buyten-regentesse en de binne-moeder sullen by deese regeering selfs werden aangesteld.

4. En sal de laatste maandelyks tot salaris uyt de middelen der diacony werden toegelegt sestien rd^s en twee en dertig stuyvers, buyten drie gantings ryst, item jaarlyx tot een douceur:

een stuk fyn, gemeen gebleekt, Cormandels guinees,
een stuk Cormandels zyldoek, gebleekt,
twee stukken gingang Pinasse kust,
twee stukken niquaniassen Sourats,
twee stukken Chinees linnen,
een stuk gerras, Bengaals,
ses Bengaalse kleedjes van fyne fotas.

5. De voormelde regenten, regentesse en binne-moeder zullen op alles, dat tot profyt van dit godshuys strecken kan, nauwkeurig moeten letten en in voorname saken, met kennisse en toestemming van de gesamentlyke diaconen, het nodige doen uytvoeren.

6. De buyten-regentesse sal, soo wel als de binne-moeder, permanent weesen en de laaste sal de broederen diaconen en de gecommitteerdens tot buyten-regenten, benevens de buyten-regentesse, alle behoorlyk respect toedragen in het geene haare functie betreft.

7. Ten dienste van dit huys zal ook gehouden worden een schoolmeester, winnende uyterlyk 24 ryxd^s per maand.

8. Een mandoor of portier, winnende ses ryxd^s uyterlyk, buyten eguale verstrekking van ryst, als aan de g'alimenteerdens, en voorts jaarlyx:

een stuk gestreepte gingang kust,
een halff stuk guinees, en
een halff stuk gerras tot kleeding.

9. En twintig à vyff en twintig lyffeygenen, de kinderen, so sy eenige hebben, daar onder gerekend.

10. De gewone uytgaven ten behoeve van dit huys sullen

door de buyten-regenten gedaan werden, dog geen extraordinaire van de minste importantie sonder speciale quaiificatie van broederen diaconen.

11. Moetende door de gemelde regenten maandelyks een eysch van contanten tot de nodige uytgaven gedaan werden en deselve aan haar door den groot cassier van de diacony affgegeven werden op een ordonnantie van den fungerende praesis.

12. Van deese ontvangst en uytgave zullen de buyten-regenten maandelyks een rekening courant formeeren, ter vergadering van broederen diaconen inleeveren om, door deselve gerevideert en wel bevonden zynde, by de diacony boeken ingenomen te werden.

13. Ten behoeve van yder wees of bejaarde sal maandelyks twee en een halve ryxdaalder kostgeld uytgedeelt werden.

14. Voor dit kostgeld zal de binnen-moeder de kinderen de nodige toespyse moeten besorgen, zo veel mogelyk ten haaren genoegen, en sullen twee der oudste, ouderlose dogters by beurte d'ordonnantie hebben over dies beryding.

15. Maar de nodige ryst zal om de vier maanden door de buyten-regenten by de Comp[e] werden ingekogt tegens inkoops prys.

16. En zal voor tien persoonen, groten en klyne door den anderen, dagelyks een ganting verstrekt werden.

17. Ook sal tot de toespyse van de lyffeygenen twintig stuyvers voor yder hoofd maandelyks aan de binnen-moeder verstrekt werden.

18. Aan de bejaarde, die in dit huys g'allimenteerd worden, zal ook weekelyx vier stuyvers en aan de kinderen twee stuyvers Sondags geld verstrekt worden; item aan de lyffeygenen, hooft voor hooft, twee stuyvers pinang geld.

19. Voorts zal de binnen-moeder maandelyks ten behoeve van dit huys leeveren en in rekening brengen vyfftig kannen clappus oly, twee en een halve roede brandhout, item zout naar benodigtheyd, waar voor sy van de buyten-regenten betaling zal erlangen tegens marksprys.

20. Voor kaarssen, die by het avondmaal der kinderen gebruykt werden, zal ook aan haar in rekening gevalideert werden twee ryxdaalders ter maand; en even veel voor verse clappus oly tot de condee ofte het hooftbair der kinderen; voor gaaren tot het verstellen der kinderen anderhalven ryxdaalder en voor kalk, witkwasten en andere benodigtheeden van die natuur drie ryxd[s] sonder meer.

21. Ook sal het soo genoemde mangas feest of tractement, volgens resolutie deeser regering van den 9[en] December 1752 en het oude gebruyk, jaarlyx aan de weeskinderen in de thuyn van Heemraden deeser stads Ommelanden gegeven en daar voor uyt de cassa der diacony geteld werden de somma van 90 rd[s] sonder meer.

22. In dit godshuys zullen niet geadmitteerd, veel min gealimenteerd werden eenige mans of kloeke jongelingen, die in staad zyn de kost met werken te winnen.

23. De jongens, die kloek van leeden syn, sullen sig ter bequamer tyd moeten bevlytigen een ambagt te leeren, nadat sig alvorens zullen geoeffent hebben in het leesen, schryven en cyfferen.

24. Na het bereyken van den ouderdom van veertien jaaren of uytterlyk vyftien jaaren, naar dat robust syn of niet, sullen sy hunne kost onder de meede burgers moeten soeken met het ambagt, dat sy geleert hebben, dan wel naar hun genie of bequaamheid tot de zeevaard ofte de militie in 's Comp[s] dienst gebruykt werden, op voordragt van diaconen.

25. Ook zullen de meysjes van der jeugd aan moeten gehouden werden tot wollen en linnnen nayen, kanten maken en bryen ofte andere handwerken, die binnen 's huys geschieden konnen, als mede tot de huyshouding; ende sulx te doen of te laaten niet aan hunne sinnelykheyd gedefereerd, maar sy daar toe door de binnen-regentesse moeten gehouden werden.

26. De buyten-regenten en regentesse zullen, met consent van diaconen, de meysjes, die de ouderdom van vyfftien jaaren berykt hebben, mogen besteeden by fatsoenelyke juffrouwen, om denselven den tyd van drie, vier of vyff jaren, namentlyk

tot het twintigste hunner ouderdom, naar de vaderlandsche wyse voor kost en kleederen te dienen en alsoo dit godshuys te ontlasten.

27. Sullende in het selve geen. dogters of vrouwspersonen, die agtien of uytterlyk twintig jaaren gepasseerd zyn, voortaan meer onderhouden mogen werden, maar deselve dan genoodsaakt weesen met het aangeleerde handwerk ofte op een andere gepermitteerde wyse hun bestaan te soeken buyten bemoeyenisse van de diacony.

28. Dog sal aan haar tot uytset, wanneer sy, de voorsz. ouderdom van twintig jaaren berykt hebbende, uyt het huys gaan, eeven als aan die, welke uyt het huys trouwen, tot bruytschat gegeven werden sestig ryxd[s] aan contanten, sonder meer, buyten haar gedragene kleederen; dog de presente boven die ouderdom tot 25, zullen nog een jaar er in mogen blyven, maar van die boven 25 jaaren syn, 't onderhoud met deese maand sesseeren.

29. Maar aan de dogters, welke vroeger uyt het huys gaan om by deese of geene juffrouw te dienen, zal het voorsz. uytzet eerst by de intreede van het twintigste jaar haares ouderdoms gegeven werden, als sy het meriteeren.

30. Insgelyx sal aan de jongens, die uyt het huys gaan, 't sy om de Comp[e] of particulieren te dienen, tot een uytzet, buyten hunne gedraagene kleederen, in een matrose kisje werden gegeven:

een rok
een camisool, en } van blauwe gestreepte gingam,
twee broeken
ses blauwe hemden,
vier lange broeken,
twee paar schoenen,
twee paaren catoene koussen, .
een matrose buffeltje of bolkvanger, en
eenige kleenigheeden van kammen, garen, messen, naalden, etc., niet meer als een ryxd[r] te samen kostende.

31. Het gestueerde art. 24, 26 en 27 sal geen plaatse

vinden omtrend kinderen, die met kranksinnigheyd ofte andere qualen besogt syn, welke hen buyten staad stellen sig selfs te bedruypen, die in dit godshuys soo lang sullen moeten g'allimenteerd werden, tot dat er blyken zullen weesen, dat sy van hunne siekte of quaal ten vollen geneesen en in staad syn hun leevens onderhoud te soeken.

32. Dit zal ook plaatse hebben omtrend bejaarde menschen, die om voormelde reeden, 't sy door deese regeering, dan wel de mindere magistrature deser stad, in dit huys geplaast werden.

33. De binnen-moeder sal pertinent moeten aantekenen de namen en toenamen der bejaarde en kinderen, die in dit godshuys werden gesonden om g'allimenteerd te werden, als meede het geene sy meede brengen of haar toekomen mogte, daar van overgevende een lyst of memorie aan de buyten-regenten en regentesse en order vragende, waar die bejaarde of kinderen geplaast en hoe met derselver goederen gehandelt werden sal.

34. Sullende even gelyke aanteekening gehouden en kennisse gegeven moeten werden van alle degeene, die tot ontlasting der diacony uyt dit godshuys zullen gaan of daar in komen te overlyden, met specificatie van dag en datum.

35. Alle kinderen soo wel als bejaarde, in dit huys komende om geallimenteerd te werden, sullen gehouden syn haar meubelen en kleederen meede te brengen om deselve tot haar behoefte, zoo veel noodig syn sal, te gebruiken; en sal het verdere, dat sy mogte besitten, by de boeken ingenomen werden.

36. De diacony sal, ingevolge de resolutie deeser regeering van den 25en October 1748, altoos erfgenaam syn van kinderen of armen, die in het weeshuys of armhuys komen te sterven sonder as- of descendenten, dan wel heele of halve broeders of susters na te laten, sonder eenige reflectie te slaan op verdere bloedverwanten.

37. Dog wettige as- of descendenten, dan wel heele of halve broeders of susters in weesen synde, sal het montand van de nalatenschap ten haren behoeven werden afgegeven,

als zy daar toe versoek doen, na aftrek van al het geene, soo aan spys en kleeding, als andersints, aan de overledene mogte bekostigt weesen.

38. De diacony sal ook tot subsidie genieten de vrugten en inkomen van al sulke erffenisse, als de arme weesen mogten opkoomen, geduurende dat sy by diaconen werden g'allimenteerd en onderhouden; maar het kaspitaal aan haar, wanneer sy uyt voorsz. godshuys vertrekken, werden uytgekeerd na detractie van het geene tot haare kleding en alimentatie, ten ruymsten gerekend, meerder mogte bekostigt weesen, als de vrugten en inkomen van dien hebben bedragen.

39. Daar en tegen sullen, ingevolge resolutie deeser regeering van den 24en May 1666, ten gemeenen beste der armen aanstonds devolveeren zodanige vaste en roerende goederen of erffenisse, als de in het arm of weeshuys g'allimenteerd werdende of buyten het selve uyt de aelmoessen onderhoud genietende perzoonen mogten toebehoren of naderhand aanbesterven (geene uytgezondert), indien deselve sonder wettige descendenten koomen aflyvig te werden, ten waare, dat dit regt van successie alvorens aff of uytgekogt zy.

40. En om beeter tegens alle onbehoorlykheeden en handligtingen omtrend zoo een teder poinct, als het intrest van de armen, te kunnen waaken, sal de voorsz. aff of uytkoopinge ende taxatie van dien niet staan aan diaconen, maar aan deese regeering, die deselve naar de staad en omstandigheyd van den uytkooper en het montant van de alimentatie of het onderhoud op twee, drie of viermaal zoo veel sal bepaalen.

41. De gesamentlyke weeskinderen en g'allimenteerdens zullen behoorlyk van bedde en tafelgoed, na voorige gewoonte, door de buyten-regenten en regentesse voorsien werden; en de laaste incumbeert ook de bezorging van het doodgoed.

42. En tot kleeding zal jaarlyks verstrekt werden aan de dogters van Europeese bloede:

ses gemaakte hemde van gemeen gebleekt Guinees cust,

twee chitse rokken, gemeen cust,
twee cabayen van chelats cust of Souratse chits,
twee waskleedjes of sarongs,
twee bonte neusdoeken,
twee paren catoene cousen,
twee paren schoenen,
twee sloopen,
een chitse japon om de twee jaaren, en
een nieuw keurslyff om de drie jaaren;

aan de dogters, op de Mixtise wys gekleed gaande:
drie fyne baytjes van Guinees of Moeris,
vier grove ditos,
drie coetans of borstrokken van gemeen Guinees of Moerits,
vier kleedjes van fyne Bengaalse fotas,
een fyn cust cleedje,
twee bonte neusdoeken,
twee paren catoene cousen,
twee paren schoenen of muylen, en
twee slopen;

en aan de jongens:
ses hemden van gemeen gebleekt cust Guinees,
een camisool }
twee borstrokken } van Gingang pinas of draugam,
drie broeken }
twee bonten neusdoeken,
drie paren catoene cousen,
drie paren schoenen,
twee slopen, en
een hoed.

43. Ook sal aan de lyffeygenen of slaven tot kleding verstrekt werden:

aan de slavinnen:
vier grove baaytjes van gemeen Guinees cust,
twee coetans,
een bonte neusdoek,
drie kleedjes van grove Bengaalse fotas.

aan de slaven:
vier broeken van Souratse niquanias,
twee baaytjes van bruyn bleek salempouris cust,
een borstrok van Souratse niquanias, en
een bonte neusdoek.

44. Van dit alles zullen de buyten-regenten formeren en aan broederen diaconen overgegeven een jaarlykse eysch, waar by de oude restanten behoorlyk syn genoteerd; en, na dat die door diaconen g'approbeerd en de voldoening toegestaan is, zal daar van door haar lieden alleen den inkoop van het lywaat, maar d'aanmaking en uytdeeling door haar te samen met de buyten-regentesse bezorgt werden.

45. Voorts zal jaarlyks, in voegen voormeld, geeyst en voldaan werden de benodigde speceryen, Souratse zeep tot het wassen der kleederen van de huysgenooten, item meubilair en keuken noodwendigheeden en wat meer van die natuur zy.

46. Maar de nodige schryffgereedschappen zullen door den schoolmeester bezorgt en hem syn verschot door diaconen voldaan werden na resumtie van de daar van door hem jaarlyks te formeerene reekening, als daar by geene excessen gevonden werden.

47. Voorts zal aan de buyten-regentesse wel ten principalen moeten werden en blyven gedefereert de toesigt over de elucidatie der meysjes, met alles het geene daar toe eenige relatie heeft, en insonderheyd de correctien, die zy weegens gepleegde onordentelykheeden of betoonde disobedientie mogten hebben gemeriteerd, gelyk ook de behandeling der meerderjarige van de vrouwelyke kunne, omtrend welke een en ander broederen diaconen geene besluyten sullen mogen nemen of ordres stellen, als na ingenoomen advis van gemelde buyten-regentesse, blyvende niet te min gehouden haar in het een en ander, des noodsaakelyk zynde, de behulpzame hand te bieden.

48. Gelyk daarenteegen de buyten-regenten alleen sal incumbeeren de nodige toesigt over de opvoeding van d'jongens

en het geene de mannelyke sexe concerneert, waar meede zig de buyten-regentesse niet sal behoeven te bemoeyen, als voor soo verre de kleeding, item het tafel, bedde en doodgoed betreft, ten waren diaconen mogten goedvinden haar advis in te neemen.

49. In voorvallen van questien tusschen jongens en meyden of andere gemengde saaken, waar van door de binnen-moeder kennisse mogte werden gegeven, zullen de buyten-regenten geene ordres stellen als na ingenomen advis van de buyten-regentesse; en, soo sy het te samen niet kunnen eens werden, sal de zaak ter decisie moeten gebragt werden voor het collegie van broederen diaconen, dat altoos zal moeten sorge dragen voor de conservatie van het ontsag en respect van de buyten-regentesse.

50. Als er by sterfgeval of andersints een nieuwe regentesse door deese regeering aangesteld werd, sal den praesis van diaconen een expresse vergadering beleggen in het weeshuys, alwaar alle de weesen, nevens de binnen-moeder en verdere bediendens van het huys, zal werden ontbooden en haar door den praesis, uyt naam van de vergadering, bevolen de gemelde buyten-regentesse als de soodanige t'erkennen, respecteeren en gehoorsaamen, in steede van sodanige voorstelling slegts als ter loops te doen, tot declin van de geene, die dat charitabel ampt bekleed.

51. De weesen en andere geallimenteerdens sullen niet vermogen te verkwisten, verwaarloosen ofte verquanselen, het geene haar tot onderhoud van haar lighaam sal syn gegeven, op poene van correctie na merite: en sal de binnen-moeder het oog daar op moeten houden.

52. Sy sal ook sorge moeten dragen, dat de gesamentlyke weeskinderen van jongs af aan gewend werden de Neederduytsche taale te spreeken, ten eynde des te bequamer te syn tot het bywoonen van den godsdienst en de weekelykse cathechisatie, omme een begrip te krygen van de goddelyke waarheeden.

53. 's Morgens, ten ses uuren, zal in het huys de revellie

klok geluyt werden en al de gesonde huysgenoten zullen als dan verpligt weesen immediaat op te staan en voor den dag te koomen, sub poene van een verbale bestraffing voor de eerste en rigoureuser correctie voor de tweede maal.

54. T'half seeven uuren des 's morgens en te seeven uuren des avonds zal het morgen en avond gebed behoorlyk gedaan werden door den schoolmeester van dit godshuys ofte, by desselfs absentie, door een der oudste dogters by beurt wisseling in de Nederduytsche tale; en sullen daar by alle de huysgesinnen met behoorlyke eerbied moeten adsisteeren.

55. Ook sullen deselve sig des Maandags, ter behoorlyken tyd, moeten begeven na de Hollandsche kerk ter bywooning van de cathechisatie, die aldaar door een der predicanten gehouden werd, omme dus in de gronden van de religie g'oeffent te werden.

56. Dog des Sondags, voor en nademiddag, sullen de gesamentlyke weeskinderen, onder het opsigt van den schoolmeester, sig moeten vervoegen na de kerk om aldaar den godsdienst by te woonen en eenige van deselve gereed moeten staan om, als het de predicant goedvind, de catechismus vragen, die verbandelt staan te werden, te b'andwoorden, gelyk voor deesen altoos in gebruyk is geweest, komende na het eyndigen derselve telkens weder behoorlyk thuys.

57. Het ontbyt sal gehouden werden 's morgens ten seeven uuren ofte na het morgen gebed;

het middagmaal des 's middags te twaalff uuren presis;

't avondmaal des avonds ten halff agt uuren,

ende sulks aan een gemeene tafel, die door den mandoor en de slavinnen van het huys sal bediend werden; en geduurende het eeten sal een der kinderen een capittel uyt den bybel overluyt lesen.

58. Omtrend de plaatsing der gesamentlyke kinderen sal deese ordre in agt genomen werden, dat de meysjes en jongens yder apart gelogeert en derselve slaapplaatsen in bysondere vertrekken gesteld werden, om alle onbehoorlykheeden voor te koomen.

59. En g'allimenteerdens, dan wel sinneloose, sullen sodanig geplaast werden, als men dienstig en tot voorkoming van ongelucken nodig oordelen sal, naar den staad, daar sig in bevinden.

60. De schoolmeester van dit godshuys zal gehouden syn alle dagen, van 's morgens van agt tot elf en 's namiddags van twee tot vyff uuren, behoorlyk school te houden en de kinderen t'onderwysen in het leesen, schryven en cyfferen, zodanig, als hy bevinden zal, dat de bequaamheid der kinderen sal komen te vorderen, sonder dat hy, buyten siekten of andere hooge noodsaakelykheid, sig uyt het school sal koomen te absenteeren of een ander zyn dienst sal laaten waarneemen.

61. Daar en booven sal hy alle vlyt en naarstigheyd moeten aanwenden om de kinderen in alle vlyt en naarstigheyd op te trecken en van jongs af de gronden en eerste beginselen van de Christelyke religie in te scherpen, waartoe een grondig onderwys van de Nederduytsche taale veel sal kunne te weegen brengen.

62. Ook sullen de kinderen hem alle verschuldigde gehoorsaamheyd bewysen en na syne vermaningen en bestraffingen behoorlyk luysteren, dog sig daar teegen stellende, door hem na behoren en na vereysch van saaken gecorrigeert werden, des nodig met kennis van de buytenregenten en regentesse of ten minsten van de binnen-moeder.

63. De buyten-regenten sullen gehouden weesen eens of tweemaal ter maand, op onverwagte tyden, in persoon in het weeshuys te koomen om t'ontwaaren, hoe er opgedist werd en in hoe verre den schoolmeester sig van zyn pligt acquiteerd.

64. Imand der kinderen of der geallimenteerdens in dit godshuys siek of krank werdende, zal sulx door de binnenmoeder moeten bekend gemaakt werden, zoo wel aan de buyten-regenten, als aan den ordinairen doctor van dit godshuys, ten eynde haare ordres in het plaatsen of verplaatsen derselven op te volgen en sorge te dragen, dat sodanige

sieken behoorlyk opgepast werden en de mediceynen, die haar gegeven werden, gebruyken.

65. Sullende de gesonde kinderen op de impotente, ter ordre van de binnen-regentes, moeten passen by beurten en, zulx weygerende of van de sieken afloopende, daar over arbitralyk gecorrigeerd werden.

66. Hoedanig ook zullen gestraft werden degeenen, die in het huys en voornamentlyk omtrend de sieken eenig geraas of getier maaken, zoo meeden die eenige onbehoorlykheeden plegen of aan het huys zelve eenige schade of verbreeking doen mogten.

67. De binnen-regentes zal moeten bezorgen, dat een yder syn logement, als meede syn lighaam en kleederen, behoorlyk reynige en suyver houde; voorts dat het geheele weeshuys van vuyligheyd bevryd blyve en eens ter weeke of zoo dikwils, als het noodig is, door de lyffeygenen schoon gemaakt werde.

68. Niemand sal vermogen eenige twist of tweedragt tegens den anderen te moveeren; en sal de binnen-moeder sulx moeten tragten voor te koomen en niet te min van het voorvallende kennisse geeven aan de buyten-regenten en regentesse.

69. Van gelyken zal ook niemand een anders goed vermogen na zig te neemen of tragten te verduysteren, onder wat pretext het ook soude mogen syn, op poene van daar over, na exigentie van saaken, ten exempel van anderen gestraft te werden.

70. De binnen-regentes zal sorgvuldig moeten beletten, dat, door wie het ook sy, eenige sterke drank in 't weeshuys werde gebragt, tot voorkominge van alle onheyl, gelyk ook door haar het dobbelen, speelen en alle oneerbaarheeden met de uytterste vlyt geweert zullen moeten worden.

71. Eenige der kinderen, geneegen synde een dan wel meer daagen by derselver vrienden of eenige andere van haar bekende te gaan, zullen sulx niet vermogen doen, dan na alvoorens schriftelyke permissie verzogt en verkreegen te

hebben van de buyten-regenten en regentesse, het welk door haar aan de binnen-moeder zal moeten vertoond en overgegeven werden, onder advertentie, waar en by wien sy gaan: en sullen niet vermogen langer uyt te blyven, als haar gepermitteerd is, en ook sorge moeten dragen ter behoorlyker tyd wederom t'huys te syn, namentlyk des 's avonds voor het gebed ten half seeven uren.

72. En sal de binnen-moeder gehouden syn te laaten informeeren, of de weesen wel waarlyk gaan naar de persoonen, die sy opgeven; en, by bevinding van onwaarheeden, daar van ten eersten kennisse geeven aan de buyten-regenten en regentesse, om de nodige ordres te stellen, soo tot correctie der schuldige, als andersints, naar vereysch van saaken.

73. Daar en booven sullen de voorsz. regenten, regentesse en binnen-moeder voor al sorge dragen, dat deese permissie door de kinderen niet te verre g'extendeert en aan haar niet toegestaan werde sig by slegt volkje op te houden of daar meede te verkeeren.

74. De weeskinderen, soo wel als de g'allimenteerdens, sullen gehouden syn broederen diaconen, en insonderheyd de buyten-regenten en regentesse, mitsgaders de binnen-moeder te gehoorsaamen en behoorelyk respect te bewysen, op arbitrale correctie, naar gelegentheyd van haar misdryf.

75. De binnen-regentesse zal, om alle ongelukken voor te koomen, ook gehouden weesen al het vuur en ligt, buyten het geene, dat, soo tot onvermeydelyke behoefte der sieken, als andersints, gebrand moet werden, 's avonds ten neegen uuren te laaten uytdoen.

76. Gelyk meede een of twee maal 's nagt de ronde sal dienen te doen en de woningen te visiteeren, sullende daarom een eygelyk der weesen of g'allimenteerdens verpligt syn, des gerequireerd werdende, haare deuren voor haar aanstonds t'openen.

77. De binnen-regentesse zal de weesen, die het meriteeren, wel eene verbaale correctie mogen geeven, maar niemand vermogen te schelden, veel min te slaan ofte stoten,

maar ter contrarie, als ymand soo verre misdaan heeft, dat een scherpe reprimande niet sufficeerende is, 't selve, als vooren gesegt, sonder uytstel de buyten-regenten bekend maaken, die daar in voorsien sullen na behooren, ten waare in extra gevallen of wanneer een immediaate en ligte afstraffing der kinderen of opsluyting der bejaarde ter voorkoming van onheylen onvermeydelyk waaren.

78. Insgelyx sal sy behoorelyk zorge moeten dragen, dat niet 't alderminste van 't geene door de diacony tot onderhoud en behoefte der weezen ingekogt en tot haar verandwoordinge in 't voorsz. huys geleverd is, verwaarloost ofte gestolen werde.

79. Aan ordentelyke lieden zal geensints mogen verhindert werden in dit godshuys te koomen om de weesen met goed hart of voorneemen te besoeken, veel min sal men deselve, by zodanige gelegentheeden, qualyk mogen bejegenen, maar integendeel sal de binnen-moeder zoodanige persoonen vriendelyk ontfangen en tot mildadigheyd omtrend d'arme weesen animeren.

80. Maar aan jongelieden, die genegen syn met een dogter uyt het weeshuys in houwelyk te treeden, sal sy geen acces by deselve mogen verleenen, als op speciale qualificatie van broederen diaconen, die daar omtrend sullen moeten inneemen het advis van de buyten-regentesse.

81. Alle welke voorenstaande articulen door een ygelyk, die het aangaat, punctuelyk sullen werden agtervolgt en nagekomen, op sodanige peene en correctie, als by de buyten-regenten en regentesse, dan wel, ingevallen van pligt versuymen, door deselve of de binnen-moeder begaan, en andere van eenige aangelegentheyd, door de gesamentlyke broederen diaconen ofte selfs, des nodig, door deese regeering, na gelegentheyd van saaken, sal bevonden werden te behoren.

82. Behoudens dat alle delicten, die met geen domestique straffen geboed konnen werden, ter kennisse van den officier gebragt ende door hem gecalangeert zullen werden.

83. En op dat men te geruster mag weesen, dat den

inhoude deeser in alle syne deelen behoorlyk in agt genomen werd, sal het collegie van broederen diaconen jaarlyks, ter occasie der voorstellinge van de nieuwe buyten-regenten, een generaale revue doen over alle d'ouderloose kinderen en bejaarde persoonen, in dit godshuys verblyff houdende, ten overstaan van de buyten-regentesse, die daar toe 's daags bevoorens expres zal moeten versogt werden.

84. By de gemelde revue sal informatie moeten geschieden naar het gedrag der weesen en verdere geallimenteerdens, wat de weesen geleert of geprofiteerd hebben en of zy behoorelyk naar den inhoude deeses zyn behandelt, dan wel dien aangaande iets te verzoeken of in te brengen hebben.

85. Ook sal de buyten-regentesse en de binnen moeder als dan specialyk afgevraagt werden, of eenige klagten te doen, dan wel iets voor te draagen hebben ten nutte van de weezen en g'allimenteerdens of aangaande de daagelykse huys houding, waar op dan ten eersten, naar de billykheid, sal moeten werden gedisponneerd.

86. Te deser occasie zullen ook de slaven en meubilaire goederen, tot het huys gehoorende, opgenomen en nagesien en de nodige ordres daar omtrend gesteld werden.

2 Junij. *Oprigting te Batavia eener Bank-courant of wissel-bank.*

Het oogmerk van deze bank zynde eensdeels de commoditeyd van lieden, die groote middelen, veel handelinge van geld of een grooten omslagh hebben, en deselve niet alleen te bevryden van de noodsakelykheyd om particuliere cassiers te houden en het gevaar van quaad geld te ontfangen, maar hen, nevens derselvers erfgenamen en executeurs, ook in staad te stellen, na verloop van een reeks van jaaren, altoos door publicque registers of reekeningen te kunnen verifieeren de betalingen, by hen gedaan, en teffens te bezorgen, dat zy nooyt eenig geld renteloos behoeven te behouden; zoo sal ten dien eynde dienen plaats te hebben het volgende, als:

Art. 1. Dat een ygelyk in deese bank sal mogen brengen alle soorten van gemunte, goude en silvere spetien of grof geld, hier ter plaatse gangbaar, die, mits goed en wigtig zynde, zullen ontfangen werden tegens de prysen, waar voor altoos weder kunnen werden uytgegeven en gevolgelyk sonder het opgeld, dat eenige derselve by extra-ordinaire gelegentheeden doen.

Art. 2. De tellers zullen daar voor ontfangen bank brieven van duysent, vyff hondert en een hondert ryxdaalders, ter hunner keuze.

Art. 3. De bankbrieven of certificaten sullen wesen van deesen inhoude:

F°. 1. Wy ondergeteekendens certificeeren by deesen,
Rd^s: 1000. dat N. N. (*N.B. de voor- en toenaam van den teller voluyt*) in de wissel bank deser stad participeert een duysent, vyff hondert of een hondert rd^s van agt en veertig swaare stuyvers yder, (*N.B. alles weer in cyffer letters en dan weeder in schrift gerepeteert*); t'oirkonde hebben wy, praesident, commissarissen en cassier van de voorsz. bank, deesen met onse gewone signaturen onderteekend, om te gelden, daar en zoo het behoort.

Batavia, den

Art. 4. Deese bank briefjes zullen ondertekend werden door den praesident of eerste commissaris, de twee mindere commissarissen en den cassier; en naast de naamtekening van den praesident sal het zegul van de bank gedrukt werden in rooden lakke en, in margine der voorsz. vier signatures, sal de boekhouder stellen: *geboekt*, en zulx met syn ondertekening bekragtigen.

Art. 5. Ook sullen deselve genommert werden, als:
die van duysent rd^s, l^a A, N°. 1, 2, 3. enz.;
die van vyff hondert rd^s, l^a B, N°. 1, 2, 3, enz., en
die van een hondert rd^s, l^a C, N°. 1, 2, 3 en zo verder.

Art. 6. Die van duysent ryxdaalders sullen geschreeven syn op een halff vel groot formaat papier, op een zegul van

twaalf stuyvers; die van vyff hondert op een halff vel kleyn formaat en die van een hondert op een quart vel kleyn formaat, dog beyde op een zegul van ses stuyvers.

Art. 7. Voor d'expeditie der bank briefjes sal niets behoeven betaald, maar eenelyk aan den boekhouder, by de afgave, het verschootene zegul geld gerestitueerd werden.

Art. 8. Maar, die de eerste maal een reekening by de bank krygt, zal daar voor, by de afgave van het bank briefje, moeten betalen twee ducatons aan den boekhouder en een ducaton aan den cassier, gelyk ook de geene, die, ultimo December met de bank geliquideert synde, dus niet in de nieuwe boeken werden overgedragen, wanneer weder geld in de bank zetten en dus een nieuwe rekening krygen by de loopende boeken.

Art. 9. D'endossementen of transporten in dorso van de bank briefjes zullen moeten luyden aldus:

> Den inhoude deeser gelieft van myn reekening af en op die van N. N. (*N.B. de namen voluyt*) in banco over te schryven. de waarde van hem ontfangen.

BATAVIA, den

(*Getekend*) N. N.

Art. 10. Het sal aan den acceptant vry staan deselve by de boeken van de bank te laten overschryven of niet, dog voor de overschryving van yder bank briefje van een hondert ryxd[s] by de boeken sal den boekhouder een nieuwe dubbelde stuyver en voor d'andere een nieuwe schelling genieten, sonder meer, het sy het briefje van vyff hondert of duysent ryxdaalders is.

Art. 11. Wel verstaande, dat den laatste houder, verscheyde, oningeboekte overschryvingen van een en het selve bank briefje willende laaten inboeken, voor yder derselve meede zal moeten betalen een nieuwe schelling of dubbelde stuyver, naar het bedraagen van het briefje.

Art. 12. Weshalve de boekhouder d'overschryvingen op de rugge van de bank briefjes sal moeten noteren ter narigt van

den acceptant, welke niet verpligt sal weesen bank briefjes te accepteeren, die niet op den naam van den laatsten houder overgeschreeven syn, als hy daar in difficulteerd.

Art. 13. De geene, die voor syn bank briefje geld begeert, zal kunnen volstaan met het selve naar de bank te senden aan den cassier, die daar op aanstonds betaling zal moeten doen, sonder eenige korting of uitstel.

Art. 14. Dog sal die betaling juyst niet behoeven gedaan te werden in deselve spetien, waar in de intelling geschied sy, als altoos niet wel doenlyk, mits het employ der middelen van deese bank, waar van hier naar, articul 37, sal gesproken werden, maar alleen in gangbaar grof geld.

Art. 15. Sodanige afbetaalde briefjes zal door den houder moeten onderschreven werden:

Den inhoude deeses gelieft voor myne reekening aan toonder deeses in gelde te voldoen.

Batavia, den

(*Getekend*) N. N.

En het selve sal hem verstrecken tot quitantie, mits by desselfs cassa boek de nommer behoorlyk noteerende, gelyk meede den boekhouder by het contra cassa boek.

Art. 16. By aldien sodanigen persoon binnen het jaar of voor het sluiten der boeken weeder geld in de bank zend, sal hem geen nieuw bank briefje verleend, maar het oude terug gegeven en daar onder eenelyk door den boekhouder gesteld werden:

Diend weder heden den .... etc.

met onderteekening van syn naam en onder behoorelyke annotatie by het cassa en contra cassa boek.

Art. 17. Op gelden, dan wel goud of silver, in banco berustende, zal geen arrest of handoplegging mogen geschieden.

Art. 18. Jaarlyx, in de maand January, zullen de commissarissen met den cassier en boekhouder vaceeren tot vernietiging der ingetrockene bank briefjes en daarvan aan den praesident overgeeven een schriftelyk rapport, aanwyzende

derselver nommers en successive overschryvingen, neevens den dag der afbetalinge en de folios, na dat deselve eerst teegens het cassa boek geconfronteerd en daar meede accoord bevonden sullen weesen, waar van ook speciale aanhalingen by het rapport sal moeten gedaan werden.

Art. 19. Iemand, te veel disponeerende of hy abuys meer afschryvende, als hy op zyne reekening heeft, zal niets voor hem in de bank werden af of overgeschreven, voor dat de boete van twee ducatons, tusschen den boekhouder en cassier in eguale portien te verdeelen, door hem voldaan sy; dog, indien er den eygensten dag zoo veel of meer op syn reekening komt, dan sal hy maar een ropy verbeuren.

Art. 20. In de bank sullen geen penningen of gebrokens van stuyvers werden af of overgeschreeven, maar daar voor altoos een geheele stuyver genoomen werden.

Art. 21. Wanneer ymand twyffelt, of door deesen en geene wel volgens overeenkomste eenige af of overschryving ten synen behoeve gedaan zy, kan hy zelfs in de bank gaan of jemant zynent weegen senden, om te verneemen of sodanigen parthy op synen credit gesteld is.

Art. 22. En sal den boekhouder daar toe alle dagen, buyten de Sondagen of plegtelyke feestdaagen, moeten vaceeren van 's morgens ten seeven tot agt uuren, voor niet.

Art, 23. En op andere tyden voor de middag meede, mits genietende voor yder nagesiene parthy twee stuyvers.

Art. 24. Des nademiddags sal hy, des versogt werdende, zulx meede niet mogen weigeren, mits genietende ses in steede van twee stuyvers.

Art. 25 De boeken van de bank sullen jaarlyx gesloten werden onder ultimo December.

Art. 26. De bank zal van primo tot den tiende of twaalfde February gesloten blyven, in welken tyd de balancen of nieuwe boeken gemaakt sullen werden.

Art. 27. Den volgende morgen, na 't sluyten van de bank, sal men, volgens gewoonte, van 7 tot 8 uuren kunnen verneemen, of de parthyen van vorige dagen wel syn afgeschreeven,

dog, sulx versuymende, zal men moeten wagten, tot dat de bank weder geopend werd.

Art. 28. Na dat de bank geopend is, sullen alle de restanten of saldos der openstaande reekeningen op de nieuwe folios of reekeningen gebragt werden.

Art. 29. Voor ultimo February sal yder participant een reekening courant moeten kunnen krygen van alles, het geene voor syn reekening geduurende dat jaar uyt en in de bank gegaan en per resto aldaar berustende is, met aanwysinge van de folios, waar op syn reekening by de nieuwe boeken ingenomen is, door den cassier en boekhouder onderteekend, en sulx op een zegul van ses stuyvers, mits een week bevoorens waarschouwende, dat hy deselve begeert, en aan den boekhouder betalende een rd[r] voor yder zyde, kleyn formaat papier, die deselve beslaat.

Art. 30. Sullende yder syde niet minder als vyff en twintig posten mogen contineeren en hy selfs het zegul geld moeten bekostigen; maar, als de reekening minder posten beslaat, sal hy voor yder post genieten twee stuyvers, buyten agt voor het zegul en opgeld.

Art. 31. Deese reekeningen sullen aan de belanghebbende persoonen, mits de voorsz. betalinge, niet alleen jaarlyx, maar ten alle tyden en soo dikwils sy het begeeren, al was het eens ter maand, behoorlyk geteekend moeten werden afgegeven; en daar op sal regt gedaan werden, sonder dat deselve met eede sullen behoeven bekragtigd te werden.

Art. 32. In het nieuwe jaar bank briefjes verleend werdende, sal men de eerste nummeren met de nummeros van de ingetrockene bank briefjes en, als de loopende weeder van N°. 1 af g'accompleteerd zyn, de laatste van het vorige jaar eerst vervolgen.

Art. 33. Niemand sal op den selve dag, als er iets op syn reekening ingekomen of afgeschreven is, vermogen daar over te disponeeren, maar eerst den volgenden dag, als de parthy overgebragt is; en dus den eenen na den anderen, behalven alleen op den tweeden dag na 't openen der bank en het

sluyten der reekeningen en boeken, wanneer men van de parthyen, die inkomen, op den selven dag disponeeren en wederom afschryven kan, sonder eenige prejuditie.

Art. 34. De folio van ymands rekeninge vol geschreven synde, sal de boekhouder gehouden syn, by het overdragen op eene nieuwe, hem die bekend te maken; en sal men dan ook ten eersten by den vacerenden commissaris het saldo of transport van de oude folio kunnen gaan vraagen, om het accoord met de bank boeken te kunnen stellen.

Art. 35. Wanneer een persoon, reekening in de bank hebbende, komt t'overlyden, moeten d'erfgenamen of naaste vrienden met authenticque stukken haar regt bewysen tot transporteeringe of overschryvinge van des overleedens saldo op haare of eens anders reekening.

Art. 36. De houders der bank briefjes sullen, onverminderd de voorsz. vrye dispositie over hunne in deselve berustende contanten, genieten $^1/_4$, segge een quart percento rente voor den tyd, dat in de bank syn geweest, by volle maanden en niet minder te reekenen, in voegen, dat voor 29 dagen niets, voor 59 dagen maar een en voor 89 dagen maar twee maanden sal gerekend werden.

Art. 37. Op dat de bank in staat sy zulx te doen en haare bediendens behoorlyk te salarieren, sal haar vry staan de overtollige gelden uyt te setten op landeryen, huysen en andere, suffisante hypotheecquen, teegens drie quart, vyff agtste en een halff percento rente 's maands, na dat praesident en commissarissen, naar den staat der cassa, ten beste van deselve sullen oordeelen te behooren, maar tegens geen hoger of lager interest.

Art. 38. Op de hypotheecquen binnen de stad zal niet meer mogen worden beleend als twee derde en op die buyten de stad niet meer als de helfte van het geene by den laatsten verkoop hebben gerendeert, dan wel de getaxeerde waarde, naar de situatie en gesteldheyd van het hypotheecq, maar wel minder, als het ter voorkominge van bancqueroeten of schade noodsaakelyk mogte werden g'oordeelt; en geene beleening sal boven de tien jaaren continueeren.

Art. 39. Het sal aan praesident en commissarissen vry staan de beleenders daar en boven cautie te doen stellen ten haaren genoegen, sonder gehouden te wezen daar van reden te geven.

Art. 40. Ook sal omtrend de beleeningen op huysen en erven naast aan de stads buyten barm, soo in de suyder als ooster voorstad, moeten geobserveerd werden het geresolveerde dien aangaande op den 17en February jongstleeden, met opsigt tot de Weesmeesteren.

Art. 41. De actens van verhypothequeeringe sullen voor den praesident en een van de commissarissen gepasseerd werden en van eeven veel kragt en waarde syn als een scheepenen kennis en andere legale verbanden.

Art. 42. Van sodanige bank of commissarissen kennissen sal niet alleen notitie gehouden werden in dorso van de koopbrieven of actens van eygendom, maar ook maandelyks een accurate, onderteekende opgave of notitie door den boekhouder van de bank moeten besorgt werden aan den secretaris van Scheepenen, om daar by het protocol van haar Eerwaardens behoorlyke aanteekening te houden, ter voorkoming van fraudes, gelyk sulx omtrend weesmeesteren kennissen, volgens de resolutien deser regeering van den 30en Juny 1690 en 23 Maart 1708, meede moet geschieden.

Art. 43. Ook sal de wisselbank bank briefjes, by weege van beleeninge, uytgeeven op panden van staaf goud, bhaar silver en gangbare, goude of silvere spetien, mits blyvende soo verre beneeden de waarde, dat altoos capitaal en rente uyt het pandt kan gevonden werden; en zullen de panden van goud door den brenger zelfs moeten werden versegult na gedane weeging of telling.

Art. 44. Van sulke beleende gelden zal geen hooger rente mogen genomen of behoeven betaald te werden als een half percento 's maands, als het selve langer dan een maand blyft staan; dog binnen de maand gelost werdende, al hadde het ook maar een dag gestaan, zal egter een halff ten hondert moeten betaald werden.

Art. 45. Buyten de bank briefjes zal nog aan de beleenders van goud en silver werden verleend een recipisse, door den vaceerenden commissaris, boekhouder en cassier onderteekend, om het verpande goud en silver in natura te rug te kunnen ontfangen, mits betalende capitaal en interest, 't zy in bank briefjes of in contant geld.

Art. 46. Deese recipissen zullen aldus moeten luiden:

Folio. Anno .... den ....

Rd^s. heeft den houder deser in banco gebragt ......
.... waar op beleend is rd^s ....
onder conditie, dat hy gehouden sal syn deselve binnen den tyd van drie maanden daar wederom uyt te haalen, mits betalende aan de bank een halff percento rente ter maand, ofte dat die andersints, na expiratie van de voorsz. tyd, zullen verstaan werden ten voorsz. pryze aan de bank vervallen te syn.

BATAVIA, den .... anno 175.,

(*Getekend*) N. N., Commissaris.
» N. N., Boekhouder en pand bewaarder.
» N. N., Cassier.

Art. 47. Om de minste commotie zullen de recipissen van sodanige panden luyden aan den houder, sonder uytdrucking van naam, soo 't niet expres begeerd werd, en gevolgelyk sullen de sulke ook sonder eenig exame door den houder, onder betaling van capitaal en rente, kunnen gelost werden.

Art. 48. Dog, als den naam van den beleender by het recipis bekend staat, sal hy by verkoop het transport daar onder moeten stellen, behoorlyk gedateerd en onderteekend, waar van dan by de lossing, zoo by het cassa als contra cassa boek, behoorlyke notitie zal moeten werden gehouden.

Art. 49. En ingevalle het mogte gebeuren, dat de wisselbank door onverwagte, swaare betalingen of opeysschingen in verleegenthyd raakte, sal de bank van leening haar op de ingetrockene bank briefjes zonder recipisse moogen en moeten

assisteeren met het benoodigde geld, tegens een half percento rente ter maand, soo ver den staat van haar eygen cassa sulx permitteerd.

Art. 50. De bediendens van deese bank sullen bestaan in een gequalificeerd minister van de politie, opperkoopman of hooger in rang zynde, als praesident of eerste commissaris, twee mindere commissarissen, als een uyt de burgerye en een Compˢ dienaar, een cassier, een boekhouder en een geld nasiender, zonder meer.

Art. 51. De cassier van de bank van leening sal weesen boekhouder van de wisselbank en de boekhouder van de bank van leening cassier of ontfanger van de wisselbank, ten waare in der tyd mogte bevonden werden een andere schicking noodsakelyk te weesen.

Art. 52. Onder den cassier sal niet boven de tien duysend ryxdˢ mogen gelaaten werden, als ten pericule en verantwoording van den praesident, commissaris of de respective commissarissen, als sy daar inne hebben toegestemd.

Art. 53. Alle de overige gelden sullen overgebragt werden in de groote cassa, die, buyten het groote slot, waar van den praesident de sleutel alleen sal hebben, nog voorsien sal weesen van drie suffisante en differente hangslooten, waar van den praesident een sleutel en de twee commissarissen yder mede een sleutel sullen hebben, dus deselve alle drie sullen weesen groot cassiers met eguale verantwoording en geen acces hebben tot de groote cassa, als wanneer gesamentlyk present syn.

Art. 54. Dog by ziekte van den praesident of een van de commissarissen, zal hy syn sleutel en gevolgelyk de meede administratie van de groote cassa moogen overgeeven en laaten waarneemen door den boekhouder of ymand anders, ten synen pericule.

Art. 55. Van de groote cassa sal den praesident een appart boekje houden, dat alle maanden door hem en de twee commissarissen zal onderteekend werden.

Art. 56. De cassier zal, by intreede van syn functie,

suffisante cautie moeten stellen ter somma van vyff duysend ryxdaalders, gelyk ook den boekhouder, die het beleende goud en zilver onder syn bewaaring sal hebben, en zulx ten genoegen van de vergadering van commissarissen, waar van art. 60 sal gesprooken werden.

Art. 57. Als deese de gestelde borgen door den cassier en boekhouder suffisant oordeelt, sal den praesident of eerste commissaris een extract resolutie, ten blyke van dien, nevens een gros van yder borgtogt, aan den heere Gouverneur Generaal presenteeren, om by deese regeering g'approbeert of afgekeurd te werden.

Art. 58. Een der twee commissarissen, neevens de cassier en boekhouder, zullen alle voor de middagen in de bank moeten tegenwoordig weesen van agt tot elf uuren.

Art. 59. De praesident of eerste commissaris sal eens ter maand, des nademiddags ten vier of vyff uuren, ofte zoo dikwils het noodig mogte weesen, vergaderinge houden in de vergader zale van commissarissen van zee en commercie zaaken, om het groot cassa teegens het kleyn cassa boek te confronteeren, mitsgaders de reekeningen van den cassier en, des goedvindende, ook de boeken te resumeeren en het noodige omtrent de zaaken van de bank te besluyten.

Art. 60. En zal daar inne, buyten den praesident en twee mindere commissarissen, ook sessie en stem hebben den boekhouder en cassier, dog de twee laaste altoos als de jongste leeden werden geconsidereert en elkanderen naar hunnen ouderdom in functie volgen, dog den boekhouder sal de aanteekening moeten houden.

Art. 61. Alle de voorsz. personen sullen in Raade van India presteeren den eed van trouwe behandelinge en secretesse, ten opsigte van 't geen in en uyt de bank gaat.

Art. 62. Als bode zullen zy moogen gebruyken de bode van de bank van leening.

Art. 63. 't Geen van de renten der uytgesette capitaalen overschiet, na dat de uytdeeling, articul 36 vermeld, aan de participanten sal gedaan en aan den geld nasiender syn salaris

van vyff ryxdaalders ter maand betaald weesen, sal verdeelt werden in volgender wyse, als:

aan den praesident en twee commissarissen yder een seevende,
den boekhouder twee seevende,
den cassier twee seevende.

Art. 64. Voor dit salaris sullen sy ook gehouden weesen in te staan voor alle bancqueroeten, die de wisselbank op de uytgesette gelden mogte lyden, yder pro rato van syn voorsz. aandeel in de overschietende renten.

Art. 65. Tot praesident en commissarissen van deese bank sullen, tot meerder securiteit, geen andere personen eligibel wesen als die op den eed, tot hunne functie staande, in Raade van India sullen verklaren, dat hunne besittingen, op syn minst gereekend, bedraagen tien duysent ryxdaalders en daar voor borgen stellen.

Art. 66. Jaarlyks, na het sluyten van de boeken, sullen deselve door gecommitteerdens van weegens deese regeering, ten overstaan van den praesident en commissarissen, naauwkeurig werden g'examineerd, welke gecommitteerdens begreepen sullen weesen onder den eed van secretesse en voor salaris genieten een sesde van alle erreuren, 't sy deselve ten nadeele van de wisselbank of de particulieren begaan syn, aan hen te betaalen door den boekhouder of cassier, die de abuysen begaan heeft.

Art. 67. Deese gecommitteerdens sullen niet alleen hebben na te gaan, of de boeken behoorlyk gehouden syn en niemand daar by te kort gedaan is, maar ook, of den inhoude deeser ordonnantie met d'alteratien, ampliatien en interpretatien, die in der tyd mogten gemaakt werden, behoorlyk in agt genomen syn.

Art. 68. By de introductie van een nieuwe praesident, nieuwe commissarissen of een nieuwe cassier of boekhouder, sal hem van de uytgesette gelden in vergadering aanwysing moeten gedaan en afgevraagt werden, of alle deselve voor syn aandeel overneemt en, by aldien daar in beswaart mogte vinden, sullen syne redenen van beswaarnis, nevens het gevoelen

van het collegie, deese regeering voorgedragen moeten werden om den afgaanden suffisante cautie te doen stellen of daar omtrent anders te disponeeren naar bevinding; dog by het teegendeel zal daar van aanteekening gehouden werden en den afgaande praesident of ander bediende daar meede gedechargeert weesen".

De Bank van leening moest langzamerhand met de Bank-courant zamensmelten, »naar mate dat den staat van beider »cassa" zulks zoude toelaten.

Art. 37 werd daarom uitgebreid tot »het beleenen van til-»bare goederen, op den voet als d'instructie voor Commissarissen »van de Bank van leening, met de ampliatien en interpretatien »van dien, dicteeren".

Ook ging »in dier voegen" (d. w. z. allengs) het beheer van de Bank van leening over van Commissarissen voor zee-en commercie-zaken op Commissarissen van de Bank-courant. Aandeelen in de Bank van leening moesten afbetaald en ingetrokken; panden, onder den boekhouder van de Bank van leening berustende, door de Bank-courant overgenomen worden.

2 Junij. *Regeling van het middel van bestaan voor de Compagnie's dienaren, bescheiden op het eiland Onrust en op de equipage-werf.*

De Regering besloot »in een reglement te converteeren" het navolgende voorstel van den Opper-equipage-meester:

de vertimmering en verstrekking van 's Comp^s scheepen, jagten, chialoupen en mindere vaartuygen, waar van den baas van Onrust, timmerman van de werff, kuyper en smit, yder in den haeren of voor 't geene s'verwerken, 5 percent soude kunnen trecken, mits de dus te over houdende houtwerken, etc. met een capitaal advance aan de Comp^e te leveren, en den kuyper aan den kaartemaker $^1/_3$ afgave.

Den zylmaker en opsiender van 't touwpakhuys zoude kunnen opbrengen 5 percent om inkoops aan de Comp^e te leveren, en dat soude kunnen verdeeld werden half voor den commandeur

en de andere helft onder den vice-commandeur en de baas zylmaker en opsiender van 't touwpakhuys, ieder een sesde, dat maar sober en bekrompen omkomt; weshalve den ondergetekende Uw hoog Edelhedens gunst op het aller onderdanigste imploreert, dat de ondervolgende geringe poincten mede mogen werden g'accordeert, namentlyk:

dat den baas van Onrust mag hebben de leverantie van de nieuwe koper kistjes uyt den afval van 't hout, tegens de prys, die daar op bereets is gesteld;

dat de calvaters en andere huurlingen, onder den baas timmerman van d'equipagie werff sorteerende, 15 stuyvers in stede van 12 stuyvers 's daags winnen mogen, supponerende, dat er by sulken ongemeen swaren arbeid diergelyke dagloon ook wel verdiend werden;

dat er op het houden der journalen en bestek setten in de kaarten door de overheden der scheepen gedurende hunne voyage een vaste en goede ordre gesteld werde omme alle het passeerende behoorlyk te registreren en van de voorvallentheden een accurate aantekening te houden, mitsgaders het bestek in de kaarten te beramen conform de mede gegevene ordres en instructien en het een en ander by hare journalen bekent te stellen, waar over, met believen van Uw hoog Edelhedens, den baas caartemaker als visitateur soude kunnen werden aangesteld, van wiens departement en pligt het ook wesen soude gemelde journalen der scheeps overheeden nauwkeurig te examineeren en van syne bevindinge aan den ondergetekende rapport te doen in scriptis, die, met byvoeging syner geringe consideratien, daar het noodsakelyk was, het selve eerbiedig aan Uw hoog Edelhedens soude presenteren; en, wanneer er dan voor de gene, die van negligentie of sloffigheid in het executeeren der voormelde ordres overtuygt wierden, na bevinding van saken een sekere pecunieele boete soude kunnen werden gestatueert ten faveure van den visitateur tot een nader middel van bestaan, om hem teffens te encourageeren in synen pligt en dienst daar omtrent so veel te ieveriger en attenter te zyn, nopens een poinct, voor den

dienst van de Comp[a] wesentlyk van veel aangelegentheid en consequentie.

En eindelyk, dat de ondervolgende bediendens, naar het exempel van Onrust en het ambagts quartier, mogen werden begunstigt 's maandelyx met den loon van seker getal coelys, als:

den equipagie boekhouder	12	coelys
» » overdrager	6	»
» ondercoopman en suppoost van den commandeur	6	»
» eersten meesterknegt der timmerlieden op de werff	6	»
» twede idem	4	»
» eerste in den train	5	»
» twede » » »	3	»
» meester knegt der smits	4	»
» » » » kuypers	3	»
» » » » caartemakers	3	»
» eerste » » zylmakers	4	»
» twede » » »	2	»
» stuurman van de rhede	6	»
» bootsman van de werff	4	»
zynde te samen	68	coelys

De gepermitteerde lasten in de scheepen vervallen genoegsaam van selfs, vermits er by den tegenwoordige generale verval van den particulieren handel daarom niet eens navrage is, daar men in tegendeel voor desen op sommige togten seer wel betaald kreeg.

6 Junij. *Bepaling, dat elk broodbakker te Batavia gedurende het jaar* 1752 *twee lasten tarwe van de Compagnie moest koopen.*

Om voor te komen de privativen inkoop van particuliere tarwe door eenige der vermogenste broodbackers, tot afbreuk van d'overige, die zo wel niet gegoed ofte by den aanbreng niet by cassa en dus genoodsaakt zyn alleen by de Comp[e] ter markt te komen, terwyl d'andere haar gaarne met hare duur

ingekogte tarwe zouden laten zitten; is verstaan, dat alle de backers binnen dese stad en de jurisdictie van dien gedurende het lopende jaar zullen gehouden wesen yder twee lasten van dat graan tegens de prys van 76 rd^{s} 't last van de Comp^{e} t'accepteren.

8 Junij. *Magtiging »naar vorige exempelen" van Schepenen tot »de ligting van een quart maand huyshuur »van de bewoonders der huysen binnen de stad Batavia" ter bestrijding der onkosten van het uitmodderen van de grachten.*

In September 1748 was de laatste maal eene dergelijke magtiging verleend.

27 Junij. *Verbod voor slaven, binnen en buiten de stad Batavia, te gaan over »de plaveydsels langs de huysen".*

Dit verbod was in 1752 reeds een »aloud verbod, zo min »ter secretary van den Raad van justitie, als ter generale »secretary placcaats gewyse of andersints schriftelyk te vinden, »maar alleen eene wereldkundige, oude costume en traditie »van hand tot hand, die door den tyd is gegaan in kragte »van wet".

In Junij 1752 is dat verbod het eerst vermeld gevonden.

4 Julij. *Voorschriften nopens den afvoer van producten uit de bovenlanden naar Batavia.*

Door zyn Edelheid aan de vergadering geproponeerd zynde om zeker stukje land, gelegen b'oosten de post Ryswyk en naar gissing breed 30 à 35 roeden, zo door de regenten van Tjieleboet, als die van Campong Baro en andere gebruykt werdende, dog de Comp^{e} in eigendom toebehorende, benevens nog een ander stukje 's Comp^{s} land, agter of bewesten de ge-

melde post gelegen, te projecteeren tot een algemeen gebruyk der bovenlandsche regenten, tot het opslaan hunner afgebragte producten, mits dat zy aldaer geene steene gebouwen zullen mogen opregten, ten einde daer door te praevenieeren d'afkomst der buffelskarren en draag ossen tot zo na aan de stad, als nu eenige jaren herwaarts tegens de goede ordre is ingeslopen tot bederf van 's heeren wegen en passagien rondom deselve, en oversulx by dese gelegentheid te statueeren, dat geene dier karren of draagbeesten b'oosten de groote rivier verder sullen mogen afkomen dan tot aan de brug van de weg naer Tjampacka Poetie of by de thuyn, genaamt Koewyk, boven Jaccatra, thans gehorende aan den vendumeester deser stad, Bartholomeus Visscher, waarover bequame plaats is voor een groot getal derselve, ende zulx op poene van correctie der overtreders naer vereisch en bevinding van zaken, mitsgaders hier van ook aan Heemraden ter narigt kennisse te geven.

4 Julij. *Toekenning aan den eigenaar van het land Weltevreden der »prerogativen" van hoofd-ingeland.*

Die eigenaar was toenmaals de Raad extra-ordinair van Indië, H. van Basel.

6 Julij. *Last om H. K. H. de Prinses-douarière te erkennen als Gouvernante van de Unie en voogdes van den minderjarigen Erf-stadhouder, Willem V.*

Wijzigingen moesten mitsdien aangebragt worden in de verschillende eed-formulieren en in de »ordre der voorbiddinge", vastgesteld den 27sten Maart 1750.

11 Julij. *Wijziging van art. 6 en 8 van het reglement voor de Bank en Bank van leening, vastgesteld den 27sten Augustus 1746.*

Terwijl vroeger de kortste termijn voor beleeningen was

3 maanden, werd die termijn nu op ééne volle maand gesteld, »tot meerder gerief van de geene, die schielyk contanten »voor een korten tyd benodigen".

Zie ook bij 6 Junij 1747.

12 Julij. *Voorschriften nopens den rouw wegens het overlijden van den erfstadhouder, Willem Karel Hendrik Friso.*

Art. 1. Eerstelyk zullen te deeser hoofd-plaatse van primo tot den agsten Augustus, beide inclusive, alle de klokken werden geluyd drie maal 's daags, namentlyk 's morgens van ses tot seven, 's middags van elf tot twaalf en 's avonds van vyff tot ses uuren.

Art. 2. En zoo ook op de buyten comptoiren in selver voegen agt dagen na den anderen, zullende den dag, wanneer het selve aldaar zal beginnen, door de ministers op deselve moeten werden gereguleert zoo kort doenlyk na de ontvangst der droevige mare van dit swaar en ontydig verlies.

Art. 3. Den rouw zal over het selve al omme werden aangenomen voor den tyd van drie maanden, te deser hoofdplaatse ingaande van primo Augustus en eyndigen met ultimo October naastkomende, en op de buyten comptoiren van den dag af, dat de doodklok d'eerste maal zal werden geluyd.

Art. 4. Te deser hoofdplaatse zal deselve werden gedragen op de navolgende wyze, als:

A. by den heer Gouverneur Generaal en de heeren leden van de hooge regeering, den heer praesident in rade van justitie deses casteels daar onder begreepen, de oud-gouverneurs en de secretarissen van haar Hoog Edelens, met swarte lakense rokken en swarte zyde onderkleederen, gemonteerd met knoopen van deselve stoffe tot aan de kneep en zyde voeringen, pleureusen onder aan den opslag ende een rouwband om den hoed, item rouw-degens en gespen;

B. by de leeden in den agtbaren raad van justitie en het

eerwaarde collegie van schepenen met derselver officieren en secretarissen, nevens den aanwesenden oud-directeur, in selver voegen, dog zonder pleureusen;

C. by de officieren van het corps dragonder lyfwagt, tot de adjudants inclusive, met swarte onderkleederen en kousen onder hare gewone monteering, een floers om den linker arm, een swarte floers of linten stuk om het gevest van den degen; item aan den standaart een swarte floers, afhangende met twee enden ter breedte van den standaart;

D. by de zee officieren, tot capitain-lieutenants inclusive, item de verdere militaire officiers, van den collonel af tot de adjudants inclusive, eenlyk een floers om den arm en stricken als even, en aan de standaards en vaandels een swarte floers, afhangende met twee enden ter breedte van deselve;

E. by de dames, als:
by mevrouw de douarière van wylen den heere oud-Gouverneur Generaal, Thedens, (l. m.), item de mevrouwen egtgenoten en weduwen van heeren leden van de hooge regeering, nevens d'huysvrouwen van oud-gouverneurs, secretarissen van haar Hoog Edelens, raden van justitie, oud-directeurs, schepenen, de respective officieren van justitie en de secretarissen van beide de gemelde justitieele collegien, nevens de weduwen van de sodanige, in zyde of lywaat met een swarte grond, zonder eenige juweelen, maar wel swarte gitten en oorciersels.

Art. 5. Op de onderhorige plaatsen, by de gouverneurs en directeurs als art. IV, l^a^ A, en by mindere gebieders van buyten comptoiren, nevens de respective leden van den politicquen en justitieelen raad, als in art. IV, l^a^ B, en by de huysvrouwen en weduwen van de sodanige, als in art. IV, l^a^ E.

Art. 6. Werdende voor het overige aan de verdere gequalificeerdens, mindere dienaren en ingesetenen deser hoofd-plaatse en op de gesamentlyke buyten comptoiren, zonder onderscheid, overgelaaten om ten desen opsigte te voldoen aan haar liefde en veneratie voor de gedagtenisse van wylen Zyne Doorlugtige

Hoogheyd (hoog loffelyker memorie), in dier voegen als zy zelfs zullen goedvinden, dog zal omtrent het draagen van pleureusen niet verder mogen werden gegaan als art. IV, l[a] A, ten opsigte van dese hoofd-plaatse en art. V omtrent de buyten comptoiren dicteert.

13 Julij. *Wijziging in het bepaalde op 9 Mei 1752 nopens licenten, enz. van particuliere vaartuigen, afkomstig van Java's Oostkust en van Bantam.*

Een Javas vaartuyg zal moeten betalen:

ten behoeve van de Comp[e] voor het ankerage geld	2 : — rd[s]
» het hoofd geld...	1 : — »
» zegul tot de pas.	— : 24 »
	3 : 24 rd[s]
voor het opgeld van het zegul ten behoeve van de parapheerders en collecteurs.......	3 : — rd[s]
ten behoeve van Commissarissen van zee en commercie zaken, in stede van het thon- of lastgeld	1 : — »
ten behoeve van den sabandhaer......	4 : — »
ten behoeve van den cassier der domainen voor de pas	— : 12 »
ten behoeve van de boomwagters en schryvers als even	1 : 9 »
ofte te samen.......	10 : — rd[s]

Een Bantams vaartuyg zal, in steede van d'abusive, maar gestelde 24 stuyvers, moeten betalen:

ten behoeve van de Comp[e] voor het zegul tot de pas	— : 24 »
ten behoeve van de parapheerders en collecteurs voor het opgeld....	— : 3 »
en voor de schryver.........................	— : 12 »
	— : 39 rd[s]

De Regering bepaalde wyders, »dat, wanneer een vaartuyg, van Javas Oostcust alhier aangekomen, niet derwaards retourneert, maar naar Maccasser ofte eenige andere plaatsen om de oost komt te vertrecken, waar van de pas op hoger zegul als

d'eerste geschreeven werd, als dan het meerder kostende van de zeguls of passen van 's Comp[s] portie sal afgetrokken werden, gelyk daar en tegen, wanneer een Javas vaartuyg van hier naar eenige plaatsen vertrekt, werwaards de pas op een kleinder zegul geschreven werd, van het different geene restitutie sal werden gedaan, maar het selve sal blyven ten behoeve van de Comp[e]".

14 Julij. *Aanstelling van een »hoofd van de chirurgie"*.

Geconsidereert zynde de gerugten, die men nu en dan als van ter zyden vernomen heeft, als of aan de scheeps opperchirurgyns en andere, in voldoening der verleende ordonnantien van medicamenten, somtyds geene behoorlyke verstrecking van dese en geene articuls in quant- of qualiteid soude geschied wesen, onder praetext, dat deselve er in 't geheel of van de vereischte deugt niet waren, hoewel daar over seer zelden openbare klagten voorgekomen syn; en dat men het stilswygen der geene, die daar van kennisse behoorde te geven, zekerlyk moet attribueeren aan het ontsag, dat zy hebben voor den eersten administrateur, als teffens zynde hoofd van de chirurgie, ofte uyt onkunde, aan wien zy zig ter erlanging van redres moeten addresseeren; zo is dienstig g'oordeelt, d'administratie van de medicinale winkel, ter gelegentheid van het overlyden van den eersten administrateur, Everaad, te separeeren van het gesag over de chirurgyns en, om egter het getal der dienaeren niet te vermeerderen, voor tegenswoordig d'administratie en verandwoording van de medicinale winkel aan den presenten tweden administrateur, den koopman Reinier Harmensz, alleen op te dragen, dog door denselven en zyne successeurs, so wel als door den stads apothecar en dies opvolgers, aan het hoofd van de chirurgie jaarlyx uyt hare voordeelen een matige somma te laten uytkeeren.

En is wyders goedgevonden tot hoofd van de chirurgie aan te stellen den medicinae doctor en presenten stads apothecar,

Henricus van Santen, met een besolding van 80 guldens ter maand en rang als oppercoopman in employ, onder een verband van vyf jaren, heden ingaande.

17 Julij. *Prijsbepaling van staal, ijzer en lood.*

Met wijziging van het bepaalde op 22 April 1751 werd nu de prijs vastgesteld van:

staal	op *f* 30.—	de	100 ℔;	
staaf-ijzer	» » 14.—	»	100 »	
lood	» » 14.—	»	100 »	

17 Julij. *Verdubbeling van de gepermitteerde lasten voor kapiteins ter zee, kapitein-luitenants en schippers.*

Deze gunst werd verleend, »mits de langs hoe meer toe»neemende neerslagtigheyd onder 's Comp^s zee-officieren door »d'onmogelykheyt om in den tegenwoordigen slegten tyd iets »van name voor den ouden dag te kunnen opleggen, mits de »sware depenses, die zy of wel voornamentlyk de hoofden »van de schepen, zo hier (Batavia), als elders, onvermydelyk »subject zyn, en om de daar uyt resulteerende indifferentie »en liefdeloosheyd voor den dienst, die by veele derselver be»speurt werd, ware het mogelyk, te doen cesseeren".

Toegestaan werden mitsdien:

aan een kapitein	20 lasten
» » kapitein-luitenant	16 »
» » schipper	12 »

»mits dat deselve ingeladen werden in zuyker, ryst, arak en »houtwerken ofte op de plaatsen, daar die niet te bekomen zyn, »in andere onkostbare, volumineuse, gepermitteerde wharen, »maar niet in sydestoffen, lywaten ofte andere precieuse »goederen".

De vergunning gold zoowel voor de uit- als terug-reis, »voor zo verre het selve buyten prejuditie der versending

»van 's Comp^s eigene goederen geschieden kon", en onverminderd:

1° het bepaalde op 16 September 1745 nopens de limiten van den particulieren handel;

2° het bepaalde op 31 Augustus 1751 nopens suiker.

21 Julij. *Verwijdering naar Banda van een uit Nederland naar Indië verbannen Nederlander.*

Dit merkwaardige en, naar het schijnt, unieke, althans hoogst zeldzame feit heeft zich op de volgende wijze toegedragen.

De Prins van Oranje verleende op den Baillouw van Zierikzee eene acte van autorisatie om »den persoon van Hendrik »Vliegois, gewesen heurtschipper van Sommelsdyk op Rotter»dam, te transporteeren op een Oost-indisch schip, ten einde »daar meede, conform den teneur der brieven van abolitie, »door zyn Hoogheid aan denselven verleent, ten zynen kosten »naar dese landen (Indie) gevoert te werden om aldaar te »blyven, sonder ooit weder naar het vaderland te mogen »retourneeren".

Bewindhebberen van de kamer Zeeland zonden, nevens den bewusten persoon, een afschrift der acte van autorisatie aan de Indische Regering, die, alsof het een inlander gold, zonder eenig bezwaar besloot Vliegois naar Banda te zenden, »op »een plaats, daar geen gelegentheid heeft t'echapperen".

28 Julij. *Vrijstelling der bewoners van de Preanger-landen van de levering aan de Compagnie van piek-, wissers- en riem-houten.*

Zulks geschiedde, omdat die levering en »afbreng" strekten »tot merkelyke afleiding en verlet van den landbouw".

Voortaan zoude de Regering die houtwerken te Batavia of op Java's Oostkust laten inkoopen.

1 Augustus. *Verbod voor de buiten-kantoren Compagnie's schepen te laten vertrekken, »wanneer de tyd zoo ver »ingeschoten en het saysoen sodanig verlopen is, dat »derselver vertrek met geen volkomen gerustheyt kan »geschieden".*

De poenaliteit was vergoeding van eventuele schade.

1 Augustus. *Eed-formulieren voor den Directeur, de Commissarissen, den kassier en den boekhouder van de Bank-courant te Batavia.*

1 Augustus. *Verkoop van het land, Kampong bahroe, aan den Regent aldaar.*

In verband met het vroeger medegedeelde nopens Buitenzorg (deel V, bladz. 253 en deel VI, bladz. 58) is het wenschelijk voorgekomen ook het navolgende hier op te nemen:

Op het door den heer Gouverneur Generaal voorgedragen versoek van den regent van 's Comp^{s} land Campong Baroe, Radeen Wira Nata, is verstaan het selve, groot 1940000 quadraat roeden ofte 3233$^{1}/_{2}$ morgen, aan hem in eigendom af te staan voor eene somma van twee duysent vyf hondert rd^{s}, mits daar op blyve de verpligte leverantie van coffy, peeper, pady, indigo en catoene garen aan de Comp^{e}, tegens de bepaalde prysen, mitsgaders oversulx daar van aan hem, na dat de betaling in cassa van Heemraden deser stads ommelanden zal zyn geschied, te laten afgeven een brief van eigendom in communi forma, met duydelyke annotatie van de voorsz. clausule.

3 Augustus. *Last op de Indische Regering jaarlijks naar Nederland over te zenden eene lijst der restanten van koopmanschappen, op alle kantoren aanwezig.*

Deze last was eene vernieuwing van het bepaalde op 22 Augustus 1737.

3 Augustus. *Last op de buiten-kantoren »door alle dien-»stige wegen en middelen de swaar drukkende lasten »(voor de Compagnie) te verminderen".*

Vooral moest men daarnaar streven door »een suyniger »huyshouding en afschaffing van uyterlykheeden, daar geene »realiteyten in resideeren en, maar grootsheyd des levens »verbeeldende, buyten ongerief en nadeel gemist kunnen »worden".

Heeren XVII^nen gaven aanleiding tot dezen last bij hun schrijven van 27 September 1751.

3 Augustus. *Stilstand van het tractement, enz. van geschorste Compagnie's dienaren.*

Na herleesing van het geene haar Edele Hoog Achtbare hebben gelieven te antwoorden op de door dese regeering, by missive van ultimo December anno 1749, gedane vrage, of de raad van justitie by provisie ook kan suspendeeren van tractementen en emolumenten, behorende tot het ampt van een 's Comp^s dienaar, die pede libero tot zyne defensie werd toegelaten, als het geval een vooraf gaande suspensie van zyn ampt requireert; over dat onderwerp nader gedelibereert en by de vergadering eenparig gesustineerd zynde, dat, alhoewel het selve ten principalen uytkomt op een verklaring, dat haar Edele Hoog Achtbare van gevoelen zyn, dat den regter daar inne moet handelen, zo als in goeder justitie oordeelt te behooren, egter in de gantsche, daar van sprekende periode geen de minste expressie gevonden werd, die eeniger maten aanleiding geeft om te concludeeren, dat hoog deselve begeeren, dat zulx als een formeele decisie zal aangemerkt werden, maar veel eer, dat daar mede bedoeld hebben deese regeering te beeter in staat te stellen om rypelyk te overwegen, wat naar den aard der zake en de regeerings form alhier daaromtrend zoude dienen te werden gedaan, te meer, vermits haar Edele Hoog Achtbare selfs aanhalen geene gevallen te

weeten, dat iemand, door de hoven van justitie in Holland by provisie van zyn ampt gesuspendeert zynde, ook te gelyk is gesuspendeert van zyn tractement, maar wel, dat den gesuspendeerden zyn tractement heeft blyven trecken; zo is, uyt consideratie, dat aan den regter de vryheid gelaten werdende om de zaak, daar na gesteld oordeelende, ten definitive te verklaren, dat den gedaagde zedert den aanvank der proceduuren geen gage gewonnen heeft, het welk haar Achtbare van deese regeering nimmer bedisputeert is, deselve door het reserveeren van de dispositie over de gagie van een provisioneel gesuspendeerden aan dese regeering eenlyk by provisie en voor zo verre daar over by den regter ten principale niet werd gedisponeerd, niet kan gesegt werden in het exerceeren van de justitie naar zyn gemoede paal ofte perk gesteld te weesen, buyten en behalven, dat het ook een in den dienst van de Compe gerecipieerde maxime is, dat, die geen dienst doet, ook geen loon trecken, nog pretendeeren kan, en er veelvuldige voorbeelden by de retroacta te vinden zyn, dat enkeld en alleen om die reedenen op dat fondament is besloten de gage van personen, die ten definitieve waren vrygesproken, eerst weder te laten cours neemen van den dag, dat de absolutoire sententien waren ingekomen, zonder dat ooit is gesustineerd, dat deese regeering niet zoude competeeren het regt om over de extensie en applicatie van dien regul naar den aard en de verscheidentheid der gevallene omstandigheeden te oordeelen; zo is verstaan zig in so verre te houden aan haar Edele Hoog Achtbare eigene remarcque by brieve van den 11en October 1749, dat zelfs een deportement van gage ofte de dispositie daar over ten definitive zeer oneigen is, dewelke by den raad van justitie deses casteels tacite is g'advoueert.

6 Augustus. *Aanstelling van een tweeden Administrateur bij de suiker-pakhuizen te Batavia.*

Vermits den dienst van de Compe vereischt, dat in de

administratien, die van eenigen omslag zyn, althoos twee administrateurs gesteld werden om, by ziekte van eenig man, geen veragtering te leiden en het van geen pakhuysmeester te vergen is de sleutels, nevens de directie of ontfangst en afscheep, ten zynen pericule te fieeren aan persoonen, daar voor niet verantwoordelyk zynde, zeer zelden sodanige toesigt houden en zo veel attentie gebruyken, als vereischt werd om beide, de Comp^{e} en hem, voor schade te bevryden, als hy niet voor zyn plaisier weg blyft, maar door ziekte of andere wettige verhinderingen belet werd zelfs present te zyn, 't geen hy, hoe assidu hy ook weesen mogte, niet alle dagen zyn kan; is verstaan d'administratie der zuyker pakhuysen voortaan, even als die van meest alle de andere maguazynen, aan twee personen op te dragen en oversulx den presenten ondercoopman en pakhuysmeester, M^{r}. Simon Bogaard van Belois, aan te stellen tot eerste, onder een advancement tot de qualiteit van koopman, met de gewone gage van 60 guldens ter maand, onder een nieuw verband van vyf jaren, het een en ander heden ingaande, en tot tweede administrateur met eguale verantwoording, te benoemen den buyten actueel employ zynde ondercoopman, George August von Konigsveldt.

7 Augustus. *Regeling van het vertrek der retour-schepen.*

Voor Batavia luidt die regeling:

de 1ste bezending »so vroeg, dat uyterlyk ultimo November »Sunda's engte kunnen uytraken";

de 2de bezending »tusschen medio en ultimo December".

Ook voor Ceilon, Bengalen en China werd de vertrek-tijd geregeld.

11 Augustus. *Toelichting tot de ordonnantie van* 17 *October* 1746 *op het middel van bestaan, tit.* 2, *art.* 2, § 2.

In selver voegen sullen voorsz. administrateurs van alle

verdere inkoop, die in of voor den dienst van de Compe aan dese hooftplaatse geschied en hier onder niet speciaal aangeroerd en bepaald is, 't zy goederen, tot den afscheep naar andere plaatsen gehorende, of materialen en bouw stoffen, scheeps behoeften en andere dingen, die men gewent is alhier in te kopen of die te deser hoofdplaatse tot dragelyker prysen als elders te krygen syn, zo wel de leverantie, als de voorsz. 5 ten hondert mogen hebben, alles onder gelyke approbatie van den heer Directeur Generaal, als in het vorige poinct is gezegt, ten overvloede te verklaren, dat de gemelde toegelegde 5 percto, conform d'usantie, eenlyk betrekking hebben op de benodigtheden, die aldaar tot gebruyk, so hier als op de buyten comptoiren, door de administrateurs ingekogt werden, maar niet op eenige soorten, die ook tot negotie dienen, buyten zulke grove en laxeerende waren als het sappanhout, wasch, harpuys en de cauris, waar op zy die 5 ten hondert zullen mogen blyven bereekenen".

Tevens werd bepaald, dat de Administrateurs niet meer dan »5 ponden uytslag op yder weegsel (peper) van omtrend »300 ℔, ten lasten van den leverancier" mogten genieten.

15 Augustus. *Reglement op de in- en afschrijvingen van onderwigten en »minderheden".*

Art. 1. By overbreng met 's Comps scheepen en vaartuygen van dese hoofdplaatse naar eenig gouvernement, directie ofte ander buyten comptoir of van deselve herwaards, zal aan d'overheeden gevalideert werden de volgende onderwigten en minderheeden, namentlyk op:

A.

Aluin	3	percento
Areek	3	»
Assa Foetida	2	»

B.

Bensuin { 1ste zoort / 2de » }	2	»

Bensuin (peeuw) .... 3 percento
Boonen .... 100 ℔ per coyang
Booter .... 5 percento

C.

Caatjoe .... 2 percento
Cadjang .... 100 ℔ per coyang van 3400 ℔
Caliatour hout .... 2 percento
Clappus of cocus .... 5 »
Camphur .... 3 »
Caneel, ziet speceryen.
Caret .... 1 »
Catoen .... 2 »
Cauris .... 3 »
Cayer .... 3 »
Coffy boonen .... 2 »
Copera, ... 3 »
Couchenille .... 1/2 »

D.

Dranken in bottels of flesschen .... 2 »

N.B. By den aanbreng van dranken in vaatwerk moet de fust en stuagie door expresse gecommitteerdens gevisiteerd en een rapport van hunne bevinding overgegeven werden, die in copia authenthicq naar Batavia moet werden gesonden, als de minderheid of leckagie boven de 10 perc^to bedraagt, die dan ook op reekening van seheepsoverheeden komen moet.

E.

Elefants tanden .... 1 percento

F.

Foely, ziet speceryen.
Fruytasien : .... 3 »

G.

Garioffel nagelen, ziet speceryen.
Gommen en Gomlak .... 3 »

H.

Inlandsche harpuys, los ontfangen werdende.... 10 percento
» » in zacken................ 6 »

K.

Kitsjeri.............................. 3 »
Koebesoar.............................. 1 »
Koewa.............................. 2 »
Kooper.............................. $^1/_8$ »
» by aanbreng direct uyt Japan, het kistje van $121^1/_5$ ℔ te verantwoorden tegens $120^3/_4$ ℔, dus.............................. $^3/_8$ »
Koperwerk, oud, schoon t'ontfangen en uyt te leveren $^1/_4$ »

L.

Loot.............................. $^1/_8$ »

M.

Meny.............................. $^1/_2$ »
Metalen in soort, buyten yser en staal........ $^1/_8$ »
Mong.............................. 3 »

N.

Nagelen, ziet speceryen.
Natte wharen, waar omtrend in dese geen speciale mentie is gemaakt.............................. 5 »
Nely of ryst in de bolster.............................. 3 »
Noten musschaten, ziet speceryen.

O.

Oude koperwerken, schoon t'ontfangen en uyt te leveren.............................. $^1/_4$ »
Oly.............................. 5 »

P.

Peper.............................. 2 »
» (voor stof), so veel er volgens de factuur in geweest is en daar en boven uyterlyk $^1/_2$ »
» by aanbreng van Palembang en Banjermassing, om dat in die articuls niet mag werden genegotieerd en die landen buyten des weinig wharen uytleveren.......... 4 »

Peplemoel	$1\frac{1}{2}$	percento
Poetjoek	3	»

Q.

Quikzilver	$\frac{1}{2}$	»

R.

Radix China	3	»
Rosam Aloe	3	»
Rogge, by aanbreng van Cabo de Goede Hoop	2	»
Ryst	100 ℔ per coyang ofte last van 3400 ℔ of 3 percent	
Roose water	5	percento
Ruinas wortelen	2	»

S.

Salpeter	3	»
» laat in February of in Maart in Bengale naar boord gesonden	5	»
Sandelhout	2	»
Sappanhout	2	»
Schildpadhoorn, ziet caret.		
Sloot platen	3	»
Sout	5	»
Speceryen in soort, namentlyk nagulen, noten, caneel en foelie, de ware minderheid des noods met eede bevestigt, mogende d'overheeden hier van niets ten goede komen, nog ook op reekening werden gesteld als by blykbaar gebrek van goede toesigt.		
Spiaulter	$\frac{1}{8}$	»
Spykers	1	»
Staal	$1\frac{1}{2}$	»
Suyker, 't zy poeder of candy	3	»
Swavel	5	»

T.

Tarwe, by aanbreng van Cabo de Goede Hoop	2	»

Tarwe, by aanbreng van Bengale en Souratta.	3	percento
Thin................................	1/8	»
Tammer of dadels........................	3	»
Tammerinde	4	»

V.

Vermillioen	1/2	»
Verwen................................	3	»

W.

Wasch..................................	3	»

Y.

Yzer..................................	1 1/2	»

Art. 2. Het Japans staafkoper sal, zo by ontfangst als aflevering, by het kistje moeten gewogen werden; en by aflevering of ontfangst van alle andere weegbare koopmanschappen of goederen, zonder onderscheid, zal niet boven de 5 à 600 ℔ tegelyk ter schale gebragt mogen werden of een weegsel uytmaken. Ook zal de naald eerder naar de goederen als naar het gewigt moeten overslaan; en, zo by afscheep van koper ladingen, als andersints, het gewigt, waar meede gewogen is tot 125 ℔, verzegult aan de scheepsoverheeden moeten mede gegeven en op het cognoscement genoteerd werden, om van het comptoir, daar d'uytleevering geschied, ten eersten te rug gesonden te werden.

Art. 3. By overbreng van het eene comptoir naar het andere in het selve gouvernement, directie of commandement, of ook wel naar een na by gelegen comptoir, onder een ander gouvernement, directie of commandement gehorende, zal maar de helft van de vorenstaande onderwigten, enz., werden gevalideert.

Art. 4. Mits de verafgelegentheid der legplaatsen van de scheepen in Bengale en Souratta, sal nog voor spillagie tusschen boord en de wal, half voor reekening van de scheepsoverheeden en half voor reekening van den pakhuysmeester, die wederzyds opsigters op de losvaartuygen moeten stellen en beide consequentelyk responsabel blyven voor het geene tusschen 't schip en de pakhuysen weg raakt, mogen afgeschreeven werden een

derde van het geene volgens art. 1 by aanbreng mag werden gevalideert en op de peper in Bengale de helft.

Art. 5. De ministers op de buyten comptoiren zullen dese bepaling absolut niet mogen te buyten gaan, schoon ook de meerdere onderwigten door sware leckasie of andere buyten gewone, irremediable toevallen, buyten schuld of pligt versuym der overheeden, mogten veroorzaakt weesen, maar de scheeps-overheeden, des nodig, de behulpsame hand bieden tot het inwinnen van suffisante bewysen des wegen en hen vervolgens met hunne versoeken en hetgeen zy ter hunner defensie hebben in te brengen, renvoyeeren aan dese regeering.

Art. 6. Maar, ingevalle er door een scherpe toesigt, so by d'ontfangst als uytlevering, op de vorenstaande koopmanschappen minder als de voorsz. gepermitteerde afschryvingen mogten te kort komen, sal het selve de scheepsoverheeden voortaan ten goede gebragt werden, gelyk zy daar en teegen voor het meerder te kort koomende op reekening van soldye sullen werden belast, beide uytkoops.

Art. 7. In de verantwoording der ladingen zullen de capitains of capitain-lieutenants responsabel blyven voor twee derde en de lieutenant als opperstuurman voor een derde; en op de scheepen, waarop een schipper commandeert, zal de verantwoording mede twee derde voor hem en een derde voor den opperstuurman zyn.

Art. 8. Alle kisten, kassen en balen met stuk of pondgoederen moeten aan de scheepsoverheeden geslooten, wel geconditioneert en, des noods, verzeguld toegewogen en afgegeven werden; en zy kunnen volstaan met zodanige kisten, kassen, balen of andere volumes by het stuk in dier voegen ong'opend, verzegult en wel geconditioneert, dat is te zeggen gaaf en ongeforceert, over te levreren, mits dat ook het bruto gewigt accordeerende werd bevonden, 't geen by d'ontfangst aan de pakhuysen ten eerste ter harer presentie zal moeten werden g'examineert.

Art. 9. En zullen d'administrateurs of ontfangers, als er ter selver tyd ofte naderhand by d'opening in sodanige wel-

gestelde kisten, kassen en balen iets te min bevonden werd, daar voor meede niet aansprakelyk g'agt werden, wanneer ten eersten by een duydelyke attestatie van de gecommitteerdens, die tot d'opening en natelling of naweeging gesteld geweest zyn, consteerd:

1° dat zy, gecommitteerdens, over d'allereerste opening geroepen en daar by, van den beginne af tot het einde toe, in persoon present geweest zyn, zonder er intusschen een oogenblik van af te gaan;

2° dat de kisten, balen, etc., voor d'opening door hen aan alle zyden naauwkeurig gevisiteerd en gewogen zynde, gesloten en niet alleen de buytenste embalure, maar ook de zacken, kruystouwen en zeguls wel geconditioneert bevonden zyn en het bruto gewigt accordeerende;

3° dat sonder eenige intermissie van tyd ook de opening en natelling volbragt en by die occasie sodanige minderheeden bevonden hebben, mits dat de gecommitteerdens en den administrateur meede den inhoude van dien, als de minderheid boven de 25 guldens bedraagt, met solemneele eede voor den Raad van justitie bevestigen.

Art. 10. En zal in dien gevalle het kostende van het te min bevondene deese hoofdplaats ofte direct het comptoir, daar d'afpacking geschied is, inkoops aangerekent werden om met zo veel advans, als deese regeering naar d'omstandigheid van zaken zal goed vinden, aan de Comp^e vergoed te werden door d'afpakkers of versenders; ende sulx onder oversending der origineele afpak briefjes en de nodige communicatie by de brieven.

Art. 11. Dog, als dit alles niet behoorlyk blykt, zal de pakhuysmeester, die het goed ontfangt, of de gecommitteerdens, dan wel zy beide, de Comp^e schadeloos moeten houden naar bevinding van zaken.

Art. 12. En als het aan deese of geene omstandigheeden blykt, dat de goederen na den afscheep door jemand anders, voor dat ter plaatse van derselver addresse bestelt werden, bestolen of geforceert zyn, dan wel dat het bruto gewigt

niet accordeert, zo zal d'opening sonder uystel, ten bywesen van de scheepsoverheeden ofte iemand, door hen daar toe gesteld, moeten geschieden en het te min bevondene deselve uytkoops op hunne soldy reekening gesteld werden, behoudens hun guarand op de gesaghebbers der losvaartuygen ofte andere, die zy mogten kunnen aantoonen daar voor responsabel te weesen.

Art. 13. Dog ingevalle by een attestatie van twee of mee scheeps officieren, die de lading niet verantwoorden moeten, komt te blyken, dat niet alleen sodanige kas, baal of andere volume, aan boord by den afscheep naauwkeurig gevisiteerd en gewogen zynde, wel geconditioneert en het bruto gewigt accoord bevonden sy en dus daar aan diefstal of fraude tusschen boord en de wal moet gepleegd weesen, maar ook behoorlyk aanteekening is gehouden der namen van het losvaartuyg, waar mede is afgesonden, en den gesaghebber van het selve, zal die attestatie onder eede gerecolleert en de minderheid of het onderwigt (onvermindert de crimineele actie van den fiscaal) zodanigen gesaghebber uytkoops op reekening gesteld werden.

Art. 14. Wanneer de goederen by d'ontlossing ofte andersints door de nonchalance van den opperstuurman of bootsman op deese of geene wyse weg raken of te zoek gebragt werden, zal hen dies bedragen, als het by een attestatie komt te blyken, uytkoops op reekening van soldyen gesteld werden; maar, als het slegts door de scheepsoverheeden werd opgegeven, zullen zy selfs in de vergoeding verweesen werden, behoudens hun guarand.

Art. 15. Op houtwerken en equipage goederen mag, nog aan scheepsoverheeden, nog aan administrateurs, iets het allerminsten werden gevalideert, maar moeten de te min bevondene houtwerken met twee capitalen en d'equipage goederen met een capitaal advans vergoed werden.

Art. 16. Onbequame of versleetene gereedschappen, hoe ook genaamt zyn, moeten verantwoord ofte anders vergoed werden, ten ware met suffisante bewysen gedoceert wierd,

dat het een en ander buyten niemands schuld of negligentie was te zoek geraakt.

Art. 17. Als het bederf van deese of geene goederen door mancquement van goede voorsorging of toesigt veroorsaakt is, zal dies bedragen ter vergoeding aan den administrateur of pakhuysmeester opgelegt werden uytkoops; en zo mede, wanneer het selve door lang leggen is veroorsaakt, also hy, bederffelyke goederen onder zyne administratie hebbende, gehouden is in tyds te versoeken, dat daar meede een onschadelyke en bequame uytweg mag gesogt werden.

Art. 18. Het afschryven van bedorvene provisien zal niet anders mogen geschieden als onder eede, so wel van de geene, die deselve onder hunne administratie gehad hebben, als die tot de visitatie gecommitteerd zyn; en sullen de gecommitteerdens de vaten, etc, moeten ledig maken om t'ervaren, of onder wel te vinden is, het geen zig boven vertoond, waarvan in de verklaringen of rapporten duydelyke mentie zal werden gemaakt.

Art. 19. Voorts zal aan de respective administrateurs buyten Batavia mogen werden gevalideert de volgende minderheeden, als:

A.

	Op partyen binnen het jaar uytgewogen.	Op partyen over het jaar gelegen hebbende.
Aluin	2 percento	3 percento
Arak	4 »	5 »
Areek	2 »	3 »
Assa Foetida	1 »	2 »

B.

Bensuin 1ste zoort, 2de »	2 »	3 »
Bensuin peeuw	4 »	5 »
Boonen	5 »	—

Boter, het vat te verantwoorden tegens 310 ℔.

C.

Caatjoe	1/2 percento	2 percento
Cadjang	100 ℔ per coyang van 3500 ℔	

	Op partyen binnen het jaar uytgewogen.	Op partyen over het jaar gelegen hebbende.
Caliatour hout.............	1 percento	2 percento
Caneel, zo ver by heele balen uytgeleverd werd, buyten de ware minderheid......	niets	niets
Caneel, die tot den dagelyksen vertier in de consumptie kist bewaard werd.......	1 percento	--
Caret.....................	1 "	1 percento
Catoen....................	1 "	2 "
Cauris....................	2 "	3 "
Cayer.....................	2 "	3 "
Clappus met en zonder water	3 "	5 "
Coffy boonen.............	1 "	2 "
Couchenille...............	$^1/_2$ "	1 "
Copera....................	2 "	3 "
	D.	
Dranken en verdere natte wharen, die in vaatwerk aangebragt werden..........	4 percento	5 percento
Dranken en verdere natte wharen, die in bouteilles of flessen ontfangen werden....	2 "	—
	E.	
Elefants tanden...........	$^1/_2$ percento	1 percento
	F.	
Foelie, by de soeckel uytgeleverd werdende, buyten de ware minderheid.........	niets	niets
Foelie, op restanten van g'opende soeckels of de consumtie kist, tot den dagelyksen vertier..................	1 percento	—
Fruytagien, Persiaans......	2 "	3 percento
	G.	
Garioffel nagulen, by de parthy		

	Op partyen binnen het jaar uytgewogen.	Op partyen over het jaar gelegen hebbende.
uytgeleverd werdende, de ware minderheid volgens bevinding en anders...	niets	niets
Garioffel nagulen, op de restanten van de consumtie kist tot den dagelyksen vertier......	1 percento	—
Gommen en gomlak....	2 »	3 percento
	H.	
Harpuys...............	4 percento	6 percento
	K.	
Kieriata...............	1 percento	$1\frac{1}{2}$ percento
Kitsjerie..............	100 ℔ per coyang of 3 percento	100 ℔ per coyang of 3 percento
Koebesoar..............	$\frac{1}{2}$ percento	1 percento
Koewa..............	$1\frac{1}{2}$ »	2 »
Koper, Japansch of Hollands...............	$\frac{1}{8}$ »	$\frac{1}{8}$ »
Koper, oud koperwerk, schoon t'ontfangen of schoon te maken by d'ontfangst...........	$\frac{1}{8}$ »	$\frac{1}{8}$ »
	L.	
Lamp oly............	5 percento	5 percento
Loot.................	$\frac{1}{8}$ »	$\frac{1}{8}$ »
	M.	
Meny................	$\frac{1}{2}$ percento	1 percento
Metalen in soort, buyten staal en yser........	$\frac{1}{8}$ »	$\frac{1}{8}$ »
Mong................	3 »	3 »
	N.	
Nagulen en noten musschaten, by de parthy, de ware minderheid volgens bevinding en anders.....	niets	niets

	Op partyen binnen het jaar uytgewogen.	Op partyen over het jaar gelegen hebbende.
Nagulen en noten musschaten, op de restanten van de consumptie kist tot den dagelyksen vertier.	1 percento	—
Nely of ryst in de bolster.	2 »	3 percento
O.		
Oly, zo lyn als lamp oly.	3 percento	5 percento
Oude koperwerken, schoon t'ontfangen of by ontfangst schoon te maken................	1/8 »	1/8 »
P.		
Producten van 't land, daar de afschryving geschied, die in desen niet speciaal mogten werden opgenoemt en laxatie onderworpen zyn..........	1 1/2 percento	2 percento
Pady of ryst in de bolster, ziet Nely............	2 »	3 »
Peper.................	1 1/2 »	2 1/4 »
Pipliemoel.............	1 »	1 1/2 »
Pistasjes, ziet Fruytagien.		
» (bloem van), ziet Fruytagien.		
Poetjoek...............	2 procento	3 procento
Q.		
Quiksilver.............	1/2 percento	1/2 percento
R.		
Radix China............	2 percento	3 percento
Rasen Aloe............	2 »	3 »
Ryst..................	100 ℔ per coyang of 3 percento	100 ℔ per coyang of 3 percento
Rogge................	3 percento	3 percento
Rosen water...........	5 »	—
Ruinax wortelen........	1 »	2 »

	Op partyen binnen het jaar uytgewogen.	Op partyen over het jaar gelegen hebbende.
	S.	
Salpeter...................	2 percento	3 percento
Salpeter, by aanbreng van Pattena op Hougly, voor versmelting, zo door het nat worden der sacken, als andersints, werdende daar en boven eenlyk ter afschryving gepasseert de partyen, die, blykens verklaring, buyten iemands toedoen mogten weesen verongelukt...............	5 »	—
Sandelhout...............	1 »	2 percento
Sappanhout...............	1 »	2 »
Schildpadshoorn, ziet Caret.		
Slootplaten...............	2 »	3 »
Sout.....................	3 »	5 »
Speceryen, ziet Canneel, Foely, Garioffel nagulen en noten musschaten.		
Spek, het vat te verantwoorden tegens 320 ℔.		
Spiaulter.................	$^1/_8$ percento	$^1/_8$ percento
Spykers..................	1 »	1 $^1/_2$ »
Staal....................	1 »	1 $^1/_2$ »
Suyker, poeder en candy....	2 »	3 »
Swavel...................	3 »	5 »
	T.	
Tammer of dadels........	2 percento	3 percento
Tammarinda..............	3 »	4 »
Tapekier, zie Koewa........	1 $^1/_2$ »	2 »
Tarwe....................	2 »	3 »
Thin.....................	$^1/_8$ »	$^1/_8$ »
	V.	
Vermillioen..............	$^1/_2$ percento	$^1/_2$ percento
Verw stoffen.............	2 »	3 »

	Op partyen binnen het jaar uytgewogen.	Op partyen over het jaar gelegen hebbende.
Vleesch, het vat te verantwoorden tegens 400 ℔.		
W.		
Wasch..................	2 percento	3 percento
» by versmelting tot kaarssen..........	12 »	12 »
Y.		
Yser.....................	1 percento	1½ percento
Z.		
Zeep, Behaarse of Souratse..	2 percento	2 percento

Art. 20. Wel verstaande, dat d'administrateurs geen afschryving mogen genieten of minderheid opbrengen op het geene by haar ingekogt en met overwigt ontvangen, dan wel met provisie beswaard is.

Art. 21. En dat alle de voorsz. afschryvingen van onderwigten, zo wel op weeg als meetbare goederen, niet eerder sullen mogen geschieden, als wanneer de geheele quantiteid, die op eene maal is aangebragt, zal omgeset of verstrekt zyn.

Art. 22. Zullende van alle sodanige afgelopene of uytgewogene partyen door den negotie boekhouder twee maal 's jaars, namentlyk onder ultimo February en ultimo Augustus, een generale bevinding opgemaakt en in Rade van politie ingediend moeten werden, duydelyk aanwysende, hoe veel van yder articul in de pakhuysen ontfangen en weder uytgelevert zy, of het different de gepermitteerde afschryving niet surpasseert en hoe veel daar van door den pakhuysmeester is overgehouden.

Art. 23. Ingevalle er op sodanige party meer als de gepermitteerde afschryving te min bevonden zy, zal dat different als nog door den pakhuysmeester in natura gesuppleert of uytkoops aan de Comp^e vergoed, dan wel sodanig op syne soldy reekening gesteld moeten werden, gelyk hy daar en teegen, het geene over behouden heeft, aan de Comp^e meede tegens uytkoops prys zal mogen en moeten leveren.

Art. 24. Als zodanige vergoeding minder bedraagt dan twee jaren gage, boven die, welke den pakhuysmeester op vorige afgeslootene soldy reekening mogte te goed hebben,

sal hy, des versoekende, van de contante betaling g'excuseert en desselfs soldy reekening daar voor beswaart werden.

Art. 25. Maar, als deselve hooger beloopt, zal binnen twee maanden contante betaling moeten geschieden of, by gebreeken van dien, sullen zyn effecten daar voor of, als het ten deelen gedaan is, voor het resteerende by weege van executie verkogt en het als dan nog ontbrekende op syne soldy reekening gesteld werden.

Art. 26. Dit alles werd gezegt, met uytzondering van te kort komende granen en diergelyke, welkers vergoeding moet geschieden in contant teegens markts prys en niet in deselve soort van granen, etc., om also aan baatzugtige administrateurs den pas af te snyden om, by tyden van schaarsheid, daar mede gewin te doen, waar uyt eigen verlegentheid en andere quade gevolgen zouden kunnen ontstaan.

Art. 26. Alle belastingen op reekening van soldyen weegens minderheeden, defecten, enz., moeten de facto geschieden, op poene, dat in contrarie gevalle de geene, van wiens departement het is daar voor te sorgen, de schade, die de Comp^e daar door mogte komen te lyden, zullen moeten vergoeden.

Art. 28. Alle onderwigten, leckasien, etc., moeten allerweegen met haar bedragen in gelde afgeschreeven werden, ieder op zyn eigen reekening of waar mede het gerelaxeerde de meeste overeenkomst heeft, ten lasten der reekening van winst en verlies.

Art. 29. Maar goederen, welke geheelyk of waar van de gantsche partyen manqueeren, mogen op 't comptoir generaal werden afgeschreven.

Art. 30. Zo als ook de minderheeden op de salpeeter in Bengale niet ten laste van die directie zullen moeten komen, maar als van ouds op de versonden werdende partyen afgeschreeven werden.

Art. 31. Indien het somwylen mogten komen te gebeuren, dat den pakhuysmeester meer hadde overgehouden, als syne gepermitteerde afschryvingen bedragen, zal dat meerdere weder by provisie ten voordeelen van de Comp^e ingenomen werden en ook aan haar blyven, by aldien binnen jaar en dag geene

klagten opkomen van degeene, welke dat soort van goed gekogt of ontfangen hebben, dat zy daar omtrend syn te kort gedaan; maar als die binnen dien tyd werden ingebragt, sal den politicquen Raad over het voorsz. over bevondene disponeeren, naar dat zy oordeelen zal te behoren.

Art. 32. Omtrend het openen der kisten, soeckels en balen met speceryen sal by het oude gebruyk moeten gebleven en alle verklaringen des wegen voor den regter b'edigt werden.

Art. 33. Het guarbuleeren der nooten musschaten zal ook voortaan alomme moeten geschieden ten overstaan van gecommitteerde leeden uyt den justitieelen Raad, geen ordinair gecommitteerdens in de negotie pakhuysen zynde.

Art. 34. De pakhuysmeesters op de buyten comptoiren zullen jaarlyks, buyten den algemeenen eed van purge, nog presteeren een speciale eed wegens de speceryen, naar het ondervolgende formulier:

Ik verklare en sweere, dat de Comp[e], die ik diene, geduurende het laast gepasseerde boekjaar, omtrend de nagulen, noten, foely en canneel, onder myne administratie gehorende, door my selven, nog met myn weeten of conniventie door niemand anders verkort of benadeelt, maar in alles zo opregt, attent en getrouw behandelt is, als ik myn eigen belangen met alle mogelyke vlyt soude kunnen en mogen doen.

Zo waarlyk helpe my God Almagtig!

Een gedrukt exemplaar van dit reglement werd naar alle buiten-kantoren gezonden en bovendien aan elk, van Batavia vertrekkend schip voor de »scheeps-doose" medegegeven.

15 Augustus. *Last op de buiten-kantoren de prijzen der plaatselijk ingekochte koopmanschappen te bezwaren in de boeken met 4 pct.*

Zyn Edelheid aan de vergadering vertoond hebbende, dat, gelyk het met koopmans styl overeen quam, d'ingekogt werdende goederen te beswaren met d'interessen van de gelden,

die de Comp^e genoodsaakt is tot derselver inkoop à deposito te negotieeren, en het daar en tegen, alschoon het de Comp^e in zo verre wel om 't even was, hoedanig d'interessen der geligt werdende capitalen by hare boeken wierden verrekent en welke goederen deselve droegen of niet, naar zyn Edelheids gedagten zeer oneigen en buyten eenige noodsakelykheid was, dat men die interessen alleen bragt ten laste van de coopmanschappen, welke uyt de landen quamen, daar men geene genoegsame contanten quam te fourneeren, en daar en teegen daar van vry liet die, welke genegotieerd wierden op andere plaatsen, alwaar men, geen geld op interest kunnende bekomen of voor crediet te regt raken, wel genoodsaakt was het vereischte capitaal ten dien einde te besorgen of daar men gewoon is de renten maar direct op het comptoir generaal af te boeken en dus als voor het oog te verduysteren, waar door de Cormandelsche en Bengaelsche retouren boven maten en ook onegaal beswaart wierden en d'andere zig by 's Comp^s papieren goedkoper vertoonden, als haar waarlyk te staan quamen, welk een en ander men konde eviteeren door de retouren van alle comptoiren van India ofte de goederen, aldaar tot den handel en niet tot gebruyk ingekogt, by versending met zekere eguale perc^tos voor interest te beswaren en voor het bedragen van die perc^tos de reekening van interessen te crediteeren en, als deselve dan per saldo nog te quaat staat, het overige herwaarts aan te reekenen en so ook van andere comptoiren, daar d'interessen so veel niet monteeren, Batavia ten goede te laten brengen, het geene die reekening by hare boeken te voren staat; zo is verstaan het selve de ministers op alle 's Comp^s comptoiren by extract van deesen circulair t'ordonneeren en voor eerst ofte zo lang men bevind, dat sulx sufficieerende en evenwel niet te veel is, daar voor te laten bereekenen vier ten hondert, dog van Batavia alleen daar meede te heswaren de producten en andere retouren pro patria, welke niet reets elders daar meede belast zyn, en niet die, welke naar de buyten comptoiren versonden werden.

15 Augustus. *Bepaling, dat het hoofd van de chirurgie voor $^2/_3$ en de stads-apotheker voor $^1/_3$ in de stads-apotheek te Batavia zouden »participeeren".*

Aangesien de ter sessie van den 14[en] der voorledene maand g'arresteerde jaarlykse uytkeering van een matige somma door den administrateur van de medicinale winkel deses casteels en den stads apothecar tot een middel van bestaan voor het hoofd van de chirurgie niet dienstig scheint ter bereiking van het bedoelde oogmerk met de ten selven dagen beslotene separatie van dat caracter van de administratie van de medicinale winkel, is als nu goedgevonden, in steede van dien, het hoofd van de chirurgie te laten blyven participeeren voor twee derde en de stads apothecar voor een derde in de stads apotheecq.

15 Augustus. *Vrijstelling voor den tijd van vijf jaren van de Bantamsche suiker, bij aanvoer te Batavia, van inkomende regten, mits betalende zeker »redemtie-»geld".*

Door de Chineese lieutenants, Ong Eng Say en Lim Ki Enlo, by requeste te kennen gegeven zynde, dat z'op de by hen gehuurde landen van Cramat, Kattapang en Tanjong kait, gelegen in het Bantamse gebied, zuykermolens g'extrueerd en in staat van gebruyk gebragt hebbende, versogten, dat hen, ter voorkoming van het considerabel verlet van tydt en de veragtering, die hunne zaken zouden komen te leiden, by aldien zy telkens verpligt waren d'aangebragt werdende zuykeren aan den boom te laten weegen ter bereekening van de inkomende regten en meer andere swarigheeden, die daar uyt zouden kunnen ontstaan gedurende den tyd van 15 jaren, dat zy die landen in huur hadden, of een mindere tydt, by wege van privilegie mogten werden vergunt, dat zy, mits een jaarlykse betaling van een duysent rd[s] aan de Comp[e], den vryen invoer van zuyker mogten hebben, zonder eenige be-

moeyenisse van pagters ofte andere, daar toe aan de boom gestelde personen, sustineerende, dat de Compe by de betaling van sodanig redemtie geld in stede van de inkomende regten geen nadeel zoude werden toegebragt, dewyl de producten der voorsz. landeryen in de eerste jaren geen 1000 rds aan thol zoude kunnen opbrengen en dus het minder bedragen van dien eerst gecontrabalanceert en g'evenaart zoude moeten werden door hetgeen er in de volgende jaren meer mogte werden ingevoert; zo is, uyt consideratie, dat die sustenue niet ongefondeert is, wanneer den tydt niet te ruym genomen werd, goedgevonden en verstaan daar inne, voor so verre betreft de zuyker, welke der supplianten voorsz. molens zullen uytleveren, te condescendeeren, dog voor niet langer als den tydt van 5 jaren en mits dat zy, onder pretext van dien, geen partyen van elders invoeren en zig telkens voorzien van een pagters briefje, zo als omtrend den uytvoer uyt de rivier de Qual in gebruyk is, het een en ander sub poene van het effect van desen te verbeuren en daar en boven te vervallen in de poenaliteiten, tegens het fraudeeren der thollen gestelt.

16 Augustus. *Herinnering aan het bepaalde op 7 Januarij 1747 nopens de voldoening der recognitie-penningen voor uit Nederland mede gebragte, gepermitteerde goederen.*

De poenaliteit was belasting der soldij-rekeningen van de nalatigen.

22 Augustus. *Bepaling, dat de Bank-courant te Batavia den 1sten September 1752 zoude worden geopend.*

? Augustus. *Bekendmaking nopens verzending van thee naar Nederland.*

Zie bij 6 Maart 1750.

5 September. *Bepaling, dat jaarlijks, bij het doen van rekening door Boedelmeesteren, door gecommitteerden van de Hooge Regering een onderzoek zoude worden ingesteld naar »de gesteldheyd van alle de uytstaande gelden van »Boedelmeesteren ofte de suffiçance der hypotheecquen".*

5 September. *Vrijstelling van den Directeur en de Commissarissen van de Bank-courant te Batavia van de verpligting, hun opgelegd bij art.* 65 *van het reglement voor die Bank.*

Het stellen van borgen achtte de Regering voldoende.

5 September. *Zamensmelting van de Bank van leening met de Bank-courant.*

Vermits het capitaal van de Bank van leening reets door afreekening, betaling en intrekking der actien van de Comp^e^ en particulieren is gediminueert tot 80000 rd^s^, is g'arresteert om de Bank van leening met desselfs ap- en dependentien, onder den datum van ultimo der even verwekene maand, in 't geheel te laten overneemen door Commissarissen van de Bank-courant, mits dat d'uytdeeling der interessen van het voorsz. restant capitaal aan de participanten op den selven voet sal moeten geschieden, als door Commissarissen van de Bank van leening zoude gedaan zyn, en behoudens de vryheid aan de geene, welke daar meede niet te vreeden mogten weesen, om hunne gelden op t'eisschen, gelyk ook aan Commissarissen van de Bank-courant om, zo dra den staat van hunne cassa zulx permitteert, d'overige actien af te betalen.

11 September. *Wijziging van het bepaalde op* 9 *Mei* 1752 *nopens belastingen, enz., door particuliere handels-vaartuigen te Batavia te voldoen.*

Is verstaan de jonken, komende van Canton, Nimpho en

Aymuy, boven de by resolutie van 9 May 1752 bepaalde 100 rd^s, nog apart te laten betalen het volle koppe geld der manschappen, met ieder jonk overkomende, tot $^1/_4$ rd^r ieder, mitsgaders den capitain en de verdere officieren van d'Chineesche natie voor d'egtheid der opgave van derselver getal te doen instaan, en oversulx de visitatien der vaartuygen by hunne aankomst door de boomwagters, als maar gelegentheid geevende om die menschen by hen ten offer te doen komen, voor den aanstaande t'interdiceeren; en voorts in de repartitie der voorsz. hondert rd^s, in zo verre betreft de jonken, uyt China komende, mits het uytvallen of d'aparte bereekening van het hooftgeld, dat daar van $^1/_5$ heeft uytgemaakt, de resteerende $^4/_5$ te laten accresseeren;

dog ten opsigte van de scheepen, komende van Tonquin, Cormandel, Bengale en Macao, omtrend de betaling dier ongelden geene verandering te maken, maar deselve te laten volstaan met de g'arresteerde betaling van een hondert rd^s, het coppen geld daar onder gerekent.

Voorts omtrend de vaartuygen, by voorsz. resolutie van den 9^{en} May laastleeden onder de tweede classe gesteld, die vyftig rd^s moeten betalen, namentlyk van Siam, Cambodja, Pegu, Arrakan, Padang, Malacca, Amboina, Banda, Ternaten, Macassar, Timor, Bali, Badong, Cusamba en Catewel, deese distinctie te maken, dat daar onder eenlyk zullen begreepen zyn, die thien lasten en daar en boven vervoeren kunnen; en die geen thien lasten kunnen inneemen, zo omtrend het zegul tot de pas, als alle andere ongelden, zullen sorteeren onder die van de derde classe, welke vyf en twintig rd^s moeten betalen; en zo ook de vaartuygen, welke by dat besluyt onder de derde classe geschikt zyn, namentlyk van Palembang, Jamby, Johoor, Banjermassing, Mandhar, Bancalis, Sampit, Cayelie, Bliton, Behadjoe, Mandawe, Sumbauwa, Battoe Barra, Bate, Indragierie, Toenkal, Jillé, Riauw, Catta-ringien, Bima, Siantan, Paboean, Rakon, Tambora, Soesoek, Assahan en Sampana, voor zo verre niet boven de 8 lasten kunnen vervoeren, op vyftien rd^s te stellen, om in deselve proportie

verdeelt te werden; en zo meede onder de vaartuygen, komende van Javas oostcust, die volgens gemelde resolutie van den 9^en^ May jongsleeden tien rd^s^ moeten betalen, niet te begrypen de prauw majangs, maar deselve te stellen op de helfte ofte vyf rd^s^.

12 September. *Uitschrijving van een algemeenen vasten-, dank- en bede-dag.*

Ofschoon het seeker is, dat een igelyk, syne weegen behoorlyk doorsoekende en daar by met aandagt overdenkende, zoo wel de zegeningen, die hy van Gods milde hand heeft ontfangen, als de kastydinge en besoekingen, welke hem syn overgekoomen, overvloedige stoffe vind om, niet alleen opentlyk ootmoedige belydenisse te doen, dat, gelyk den Heere aan alle goed is en zyne barmhartigheeden over alle zyne werken geen eynde hebben, Hy daar en teegen is gantsch bittre galle en samenknopinge der ongeregtigheyd, ja, dat wy alleen aan de goedertierenheeden des Heeren te danken hebben, dat wy niet vernield en syn, maar ook, dat het ten hoogsten pligtelyk en noodsakelyk is, dat wy, wederkeerende tot den Heere, hem op de kragtigste wysen dank zeggen voor syn genade en uytmuntende weldaden en onse dankbaarheyd met er daad betoonen door ons te beteren en bekeeren, op dat onse zonden moogen uytgewist worden, wanneer de tyden der verkoelingen van het aangesigte des Heeren zullen gekoomen syn; want onse overtredingen syn veele voor Hem; onse sonden getuygen teegen ons en onse ongeregtigheeden, die kennen wy; zoo is het egter seeker, dat men daartoe nog te kragtiger word aangespoord, als men teffens agt geeft, soo wel op de bescherminge, die het de Goddelyke voorsienigheyd behaagt aan land en kerke te verleenen, als d'oordeelen en besoekingen, die beyde weegens onse zonden ondergaan, en men sig te gelyk door de hoge overigheyd vind opgewekt om niet te veragten den rykdom van Godts verdraagsaamheyd, maar ons te vernederen voor den Heere, die een God van vergevinge is, genadig, lankmoedig en groot van weldadigheyd.

Onder de publicque zegeningen moet men in de eerste plaetse stellen, dat de vonken van onenigheyd, die in sommige gewesten van Europa gesmeult hebben, genoegsaam uytgebluscht schynen en ons lieve vaderland, tegens de bedugtinge van veele, tot dus verre is genietende een gewenschte rust en vrede, met behoud der precieuse en onschatbare voorregten van vryheyd en godtsdienst; en ten tweden, dat de scheepen, uyt de Nederlantsche havens naar deze gewesten gestevend, genoegsaam alle na een voorspoedige en rampvrye reyse, in een goede staet van schip en volk alhier zyn g'arriveerd en men daer door aen handen gekregen heeft het soo nodige ontset van manschap, om onse hardnekkige vyanden aan d'oost kust deses eylandts, onder den hulp en bystand van den Heer der Heyrscharen, te keer te gaen.

Onder de publicque straffen en besoekingen weegt wel het swaarste het in alle opsigten ontydig sterfgeval, waar over gantsch Nederland en wy in dese gewesten alle in een diepe rouwe gedompeld syn, het verlies van een vorst, die een voedtster heer der kerke was en naast God de grootste steun van de republicq uytmaakte, waar door ook de maatschappye komt te ontbeeren een illustre en eminent hooft, genegen en, menschelyker wyse gesproken, ook in staad om haar en de hare te beschermen tegens de ondernemingen van de gene, die, hare welvaard met een nydig oog aansiende, deselve allesints tragten te ondermynen; een laborieus, goedertierend, edelmoedig, godvrugtig en verligte vorst, die den quaden was tot vrese en de genen, die goed deden, tot lof, mitsgaders de yverigste zorge en de onvermoeyste pogingen aenwende ter beraming van wyse en voorsigtige maetregulen tot verbetering en herstelling van de vervallene zaken van den staed en tot hanthaving van onse veyligheyd, om dus het vaderland, ware het mogelyk, binnen en buyten 's lants weder te brengen tot haren ouden luyster.

Ten tweden, dat den regtvaerdigen God toegelaten heeft, dat onse voorgemelde vyanden weder, hoewel niet so seer door eygen dapperheyd en beleyd, als wel door den samenloop van verscheyden fatale voorvallen, merkelyke progressen gemaekt

en hunnen aenhang vergroot hebben, waer door hun hoogmoed sodanig is toegenomen, dat een lang gewenschte vrede nog verre te zoeken schynt.

Dit alles by de hoge regeringe deser landen rypelyk overwogen en daer en boven aengemerkt synde, dat het een pligt van de christen overheyd is te soeken het voordeel van veele en dat sy behouden werden, mitsgaders ten dien eynde tot den volke te zeggen: dat sy den God harer Vaderen zoeken en dat sy de gebooden doen of nakomen zullen; haar waarschuwen, dat het geen vasten, nog den Heere aengenaam is, dat den mensche syne ziele een dag quelle, dat hy syn hoofd kromme, gelyk een bieze, ende zak en asche onder sig spreyde, maer dat dit het vasten is, dat hy verkiest, dat wy, losmakende de knopen der godloosheyd, voortaen leven naar het voorschrift syner wet; zo is het, dat haar Hoog Edelens op den 8^{en} dezer in Rade van India hebben goedgevonden en verstaan, tegens Woensdag, den 27^{en} van de lopende maand, uyt te schryven en te celebreren een algemeene vast-, dank- en bedendag, binnen alle de kerken deser stad, op desselfs rhede en ten eylande Onrust, ten eynde, niet alleen den Alderhoogsten hartgrondiglyk te loven en danken voor alle zeegeningen en weldaden, de natie, de Comp^{e} en een ieder in het bysonder bewesen, en inzonderheyd voor de conservatie van hare Koninglyke Hoogheyd, mevrouwe de Princesse van Orange en Nassau, onse gouvernante, wiens deugden en gaven een ieders verwondering en liefde veroorsaeken en na sig trekken, mitsgaders die van een manlyke spruyt uyt het illustre huys van Orange, die men reden heeft te hopen, dat, het voetspoor syner voorouderen volgende, een vader des vaderlants sal werden, maar ook, sig verootmoedigende voor den Koning der eeuwen, die den hemel tot een troon en de aerde tot een voetbank syner voeten heeft, den onverderflyken, den onsienlyken, den alleen wysen en almagtigen, uyt wien, door wien en tot wien zyn alle dingen; die een God is aller vertroosting en wiens barmhertigheyd is van geslagte tot geslagte over de gene, die hem vresen, hunne harten mogen opheffen tot d'ae

spraek plaetste syner heyligheyd, aen dien kenner der harten openbaren en eenparige bekentenis doende, dat wy, alleen het onse zoekende en niet het gene Christi Jesus is, onse ongeregtigheden een scheydinge gemaekt hebbende tusschen ons en onsen God, en teffens toevlugt te nemen tot die geestlyke fonteyne des levenden waters, springende ten eeuwigen leven, met vurige gebeden, dat hy ons vergeve en reinige van alle ongeregtigheyd, op dat syne grimmigheyd niet tegens ons opgaed, dat er geen heelen aen en is, en hy niet met de roede tot ons kome, maer in liefde en den geest der sagtmoedigheyd; dat er een verschrikkinge des Heeren komen mag over de koningryken en landen, die rondom ons zyn; dat wy het goede zyner uytverkorene mogen aenschouwen; dat wy ons met de blydschap synes volks mogen verblyden; dat wy met syn erfdeel roemen en syn heerlykheyd sien mogen, mitsgaders dat het syn Goddelyke majesteydt al verder behage onsen handel en scheepvaert in syne hoede te nemen, en insonderheyd, dat hy, de woede der grote wateren stillende, de retour schepen, welke dezen jare, zo van hier als elders, na het vaderland staen afgevaardigt te werden, uyt de selve mag ontrukken en geleyden binnen de havenen hunner begeerten; alles tot grootmaking synes alderheyligste naem, voorplanting van de ware christelyke godtsdienst, conservatie onser dier gekogte vryheyd en florisance van de maatschappye en hare colonien en etablissementen in desen gewesten.

En is voorts g'arresteerd op dese plegtige bede dag te doen stil staan alle neeringen en handteeringen, mitsgaders op Sondag en Maendag, den 24en en 25en deser, de nodige publicatie hier van te laten doen van de predikstoelen en het stadhyus, op dat alle Christenen zig bereyden tot een godvrugtige viering.

12 September. *Bepaling, dat de secretaris van het collegie van Weesmeesteren jaarlijks een eed van purge moest afleggen.*

Deze eed moest dienen »om te beeter versekert te weesen,

»dat omtrend de pupillen van de Weeskamer, speciaal in het »stuk van huwelyken, naar behoren werd te werk gegaan".

Zie ook bij 18 Junij 1751.

15 September. *Toekenning aan den 1sten Landmeter te Batavia eener belooning voor het aanwijzen van onbeheerde erven.*

Geleesen zynde een extract resolutie, genomen by Heemraden deser stads ommelanden op den 26en der voorledene maand, is verstaan aan den eersten landmeeter te laten behouden de hem by haar Eerwaardens vorig besluyt van den 6en November des gepasseerden jaars toegelegde twee perctos uyt het provenue van alle sodanige erven zonder eigenaars, als door hem aangeweesen werden, in beloning van syn moeyte, so in het opsoeken en ontdecken derselve, nevens het meeten en naspeuren van derselver belendingen, als het opmaken der kaarten en meetbrieven, mits dat sulx niet verder getrocken ofte g'extendeert werde dan tot sulke erven en landeryen, die weesentlyk door hem, als sonder eigenaar synde, werde aangegeven.

22 September. *Regeling van de belastingen op particuliere handels-vaartuigen.*

Het bepaalde op 9 Mei en 11 September 1752 is op dezen datum, in den vorm eener bekendmaking, aan het publiek medegedeeld.

22 September. *Verhooging van de belasting op het tandak en vermindering van die op de Chineesche wajang.*

De Chineese lieutenants, Ong Eeng Say en Tan Wan Seeng, nevens seven andere Chineesen, by requeste te kennen gegeven hebbende, dat door gantsch China als een constante maxime,

ja selfs als een godsdienstigheid zedert immemorable tyden was ingevoerd, dat, wanneer iemand, 't zy met negotie ofte door eenige andere, wel geslagene onderneemingen ofte ook door eenig favorabel toeval, winsten gedaan of progressen gemaakt hadde, hy dan ook als gehouden was, tot een bewys syner erkentenisse, ter eere van de Godheid ofte van den heilige, aan wien hy de genieting van dat geluk oordeelde verschuldigt te weesen, publique tonneel spellen of zo genaamde wayangs aan te rigten, gelyk het selve meede in vroegere tyden te deser plaatse was practicabel geweest;

dat, schoon de voldoening aan dien pligt haar seer ter harte ging en zulks by hen voor een noodig en verdienstig werk werd gehouden, zy lieden egter, zedert d'impositie van twee hondert rd^s, de welke dese regeering by resolutie van den 6^{en} December 1751 op de representatie van yder wayang (buyten 's huys of erfs of met opene hek of deuren met vrouws personen) hadde gelieven te stellen, haar niet in staat gevonden hadden zulx te doen zonder voor doorbrengers te passeeren, 't welk de supplianten te meer smerte, vermits deese wayang spellen veele armen en behoeftige lieden, die de daar toe vereischte actrices, kleederen, etc. verhuurden ofte by sulke gelegentheeden voor soetelaars ageerden, tot een bestaan quamen te strekken, enz.;

al waaromme de supplianten sig aan dese regeering addresseerden met ootmoedige beede, zo voor haar in 't particulier, als voor die van hare natie in 't generaal, dat deselve mogte goedvinden de voorsz., niemand leederende en (zo de supplianten al verder seggen) ter contrarie nutte wayang spellen van de daar op gelegde, sware en onoverkomelyke impositie te ontheffen, etc.

En daar omtrend geconsidereert zynde, dat men, blykens de voorsz. resolutie van den 6^{en} December des voorleden jaars, met het stellen van zo een hogen impost niet bedoelt heeft de wayangs, tot groot hartzeer van de Chineesen, die daar op althoos seer versot zyn geweest, geheel en al te doen ophouden, maar wel om deselve, ter zake van de reedenen, daar by

g'allegueerd, wat seldsaam te doen werden, waar toe het blykt, dat het stellen van een vry mindere geregtigheid op het houden van die spellen sufficieerende zal wesen, zo is goedgevonden en verstaan dien impost te verminderen tot op 50 rd[s] voor ieder etmaal voor die met actrices, 't zy in 't publicq, buyten 's huys of erfs, dan wel met open hek of deuren, of binnen 's huys of erfs met gesloten hek of deuren gehouden werden.

Daar en teegen is, ter bereiking van het bedoelde oogmerk by deselve resolutie omtrend het houden van rongings, waar op 1 rd[r] gesteld is, wanneer het selve met gesloten hek en deur, en 5 rd[s], als met open deur geschied, noodsakelyk g'oordeelt en oversulx verstaan die geregtigheid in zo verre te verhogen, dat voor het rongingen of tandacken binnen de na by geleegene buyten posten voortaan drie ryksd[s] en boven deselve twee ryksdaalders in plaats van een zal werden betaald, indien met gesloten hek of deur geschied.

Nog is verstaan de voorsz. geregtigheeden op het houden van wayangs en rongings in dit jaar nog sodanig te laten collecteeren, dog onder ultimo December naastkomende voor den aanstaande jare publicq te verpagten.

29 September. *Last op de scheeps-overheden, bij aankomst op de plaats hunner bestemming, hunne schepen naauwkeurig na te zien.*

Door den heere Gouverneur Generaal overgelegt en geleesen zynde een berigt, door den opper-equipagemeester, Roseboom, aan zyn Edelheid gepresenteert, en waarby dien zeeofficier te kennen geeft, dat hy by nauwkeurige oplettenheid ontwaard hadde, dat 's Comp[s]. scheepen en vaartuygen, een à twee jaren in Indien varende, zo buyten als binnen boords en insonderheid aan de dubbelhuyd, seer veel en thans meer dan ooit quamen te lyden door het knagen van de wurm, dewelke deselve, niet alleen in korten doorboorde, maar selfs de vaste huyd, schoon die al vyf duymen dik is, waar door sodanige bodems groot gevaar liepen van somtyds met hunne geheele

carguasoenen te sinken, te meer, vermits deselve binnen boord en wel principaal in de ruymen door de duysendbeenen, mieren en kackerlacken deerlyk geschonden en, bysonder als sy sagt en sponsieus hout aantroffen, zodanig geruineerd wierden, dat, schoon zodanigen schip of vaartuyg door knies en balken in de verbintenisse als nieuw bleef varen, de wegering egter vol gaten wierd bevonden, waar door er telkens sware reparatien aan moesten geschieden; dat hy ook hadde ontwaard, dat eenige scheepen, by de kamer Zeeland gebouwt, by lange na so veel niet door het ongedierte aan de dubbelhuyd en ruymen g'infecteerd wierden als andere van de respective kameren, door dat in Zeeland vier spykers met grote hoofden op een duym in de dubbelhuyd geslagen wierden, daar integendeel in de scheepen van andere kamers vier spykers, maar met kleine hoofden, op 1½ duym in 't vierkant bevonden wierden, waardoor het ongedierte meer ruymte hadde; en dat ook de wegering in de ruymen by eerstgemelde kamer veel tyds met sekere mengelstoffen van harpuys en swavel besmeerd wierden, hetwelk die bodems extra-ordinair voor het knagen van het ongedierte preserveerde, gelyk dikwils by visitatie van de scheepen geconsteerd was; zo is verstaan d'Edele Hoog Achtbare Heeren Majores, conform het geproponeerde by dat schriftuur, in eerbied voor te dragen om die methode van Zeeland omtrent dit een en ander voor alle de kamers gemeen te maken en d'overheden, hier te lande varende, by een gedrukt extract van desen te gelasten de hen toevertrouwde bodems, by hun arrivement ter plaatse hunner destinatie, na d'ontlossing, swaar over zyde te halen, de dubbelhuyd met kransen van oud touwwerk te branden en deselve met pick en harpuys, door een gesmolten, te smeeren, mitsgaders de boots en schuyten, naar gelegentheid van tyd en plaatse, op 't land of in 't schip te halen, om op die selfde wyse gebrand en gesmeert te werden, op poene van een amende van drie maanden gage ten behoeve van d'academie de marine, voor die bevonden sal werden daaromtrent nalatig te zyn geweest.

29 September. *Last op de Indische Regering, zoo min mogelijk vuurwapenen en ammunitie aan inlandsche Vorsten te leveren.*

Heeren XVII[nen] beweerden, dat »de ondervinding ons zo »dikwils heeft geleert en nog dagelyks doet zien, dat men »door al zulke gerieflykheeden de Vorsten stoutmoedig maakt »en zelfs het geweir in handen geeft om de Comp[e] naderhand »te actacqueren".

29 September. *Last op de buiten-kantoren de ontvangen en uitgegeven geld-spetien in afzonderlijke kolommen te boeken, »except het payement, hetgeen in één colom »kan werden gebragt"; alsmede maandelijks de kas op te nemen en de bevinding naar Batavia te berigten.*

3 October. *Bepaling, dat de geheimschrijver van den Gouverneur-Generaal een eed van »secretesse" moest afleggen.*

Geconsidereert zynde, dat een geheimschryver van den heere Gouverneur Generaal, om zyn dienst in allen deelen naar behooren te kunnen waarneemen, nu en dan absolut nodig heeft een vry acces tot de secreete papieren, gelyk tot nu toe. in cas van noodsakelykheid, ook altoos aan de geheimschryvers is toegestaan, alhoewel deselve nog nimmer onder eede zyn gebragt; zo is, op de propositie van welmelde zyn Edelheid, goedgevonden en verstaan, tot meerder gerustheid in het employ van sodanigen bediende, denselven te doen afleggen den eed van secretesse.

6 October. *Bepaling, dat Compagnie's dienaren, van buiten-kantoren naar Batavia overkomende, slechts zooveel slaven te Batavia mogten invoeren, als hun schriftelijk was toegestaan door den chef van hun kantoor.*

Verg. art. 19 der pachtconditien van de in- en uitgaande regten.

De Regering was bevreesd voor overlading harer schepen met slaven.

De chefs der buiten-kantoren schijnen zooveel slaven te hebben mogen medenemen, als zij wilden.

6 October. *Bepaling, dat voor thee, »geen 20 stuyvers »het ℔ in Nederland halende, egter 8 stuyvers per »pond voor vragt" moest betaald worden.*

Dit voorschrift is afkomstig van Heeren XVIIneu.

$\frac{6}{20}$ October. *Intrekking van het bepaalde op* $\frac{25 \text{ September}}{24 \text{ November}}$ 1665, $\frac{12}{21}$ *October* 1688, 1 *December* 1719 *en* 21 *December* 1740 *nopens den aanvoer van Balische en Makassaarsche slaven te Batavia.*

Hoewel bovengenoemde bepalingen »in ongebruyk" waren geraakt, waren toch, ten gevolge van onvoldoenden aanvoer, de slaven te Batavia zeer duur geworden. Ook had de ondervinding geleerd, dat »onder de lyfeigenen van andere, Oosterse »natien also wel booswigten en quaad doenders, als onder »de Balyse, gevonden werden"; en aangezien »alles op Celebes »in ruste" was, golden de vroeger tegen Makassaarsche slaven aangevoerde motieven niet langer.

$\frac{6}{17}$ October. *Reglement op de slaven.*

Aangesien ons sedert eenige tydt herwaarts tot groot ongenoegen en ergernisse gebleeken en daar by ook door den agtbaren Raad van justitie deses casteels voorgedragen en geremonstreerd is de noodtzakelykheyd om de placcaten en ordonnantien tot beteugeling van der slaven moetwil en insolentie, van ouds g'emaneerd en gestatueerd, te renoveren, also de assurantie en baldadigheyd derselve alhier sodanig begint toe te nemen, dat veele sig niet alleen ontzien genoeg-

saam dagelyks tot allerhande brutaliteyten en onordentlykheden en dikwyls selfs tot publique straetschenderye over te slaan, ja, dat meer is, moorden en doodslagen door dese en geene booswigten van slaven gepleegt werden op 's heeren weegen, in zo verre, dat sommige quartieren en passages, soo binnen als buyten de stad, 's avonts en by ontyden niet veylig te gebruyken syn voor de goede gemeente, en ons daer en boven ook aen de inobservantie van de meeste wetten en beveelen omtrend de lyveygene gebleken is, dat het seer nut ende dienstig zoude wesen, niet alleen die, welke tot refrenatie van hare brooddronkendheyd en boosaerdigheyd succescive zyn g'emaneerd, maar ook alle andere, deselve eenigsins concernerende, die thans by zo veele, verscheyden placcaten, ordonnantien, advertensien en andere papieren verspreyd zyn, by een generael placcaat by een te versamelen en dus, ter narigt van een iegelyk, als uyt de vergetelheyd weder op te delven, mitsgaders sodaning t'altereren en amplieeren, als de veranderde constitutie van tyd en zaken tot handhaving der ruste en goede ordre en weiring van alle ongeregeldheden binnen dese stad en colonie absolut scheynt te vereyschen; zo is het, dat wy, op den 6[en] deser over dit sujet in Rade van India rypelyk delibererende, ter bereyking van dat heylsaem oogmerk, om verscheyden gewigtige redenen hebben goedgevonden en verstaen te ordonneeren en te statueeren, gelyk wy, met intrekking en annullering van alle vorige placcaten, ordonnantien en advertissementen, tegen den inhoude deses strydende, ordonneeren en statueeren by desen:

Art. 1. Dat een slaav of slavinne, die syn lyvheer off lyvvrouwe g'injurieert, eenige hoon of smaet aangedaan, gecalumnieerd of met eenige schande valschelyk betigt zal hebben, daar over gegeesseld en in de ketting geklonken of wel anders gestraft sal werden, naar den aard en gelegendheyd der zaken.

Art. 2. Dat, zoo eenige slaven ofte slavinnen haar soo verre kwame te vergrypen, dat hare handen aen hare lyffheeren of lyffvrouwen kwamen te slaan, schoon ook zonder geweir,

sy daer over zonder eenige genade ter dood sullen werden gepunieerd.

Art. 3. Dat de inlandsche officieren en die het verder zoude mogen aangaen, geen andre personen als militairen of andersins in den dienst van de Comp° zullen mogen aannemen, als die zy waerlyk weeten geen lyfeygene maar vrye persoucn te zyn, op verbeurte, niet alleen van de verdiende en te goed behoudene gagie, maar ook van de waardye van de slaef of slavinne, die sy lieden sullen hebben mede genomen, als den lyfheer wettig toekomende, en arbitraire correctie daar en boven, selfs aan den lyve, naar bevinding van zaken, soo wel ten lasten van den medevoerder, als van den slaaf, welke zig op deze wyse zynen lyfheer komt t'ontsteelen.

Art. 4. Dat niemant eens anders slaaf of slavinne, om welke redenen het ook wesen mogte, buyten speciale toestemming van den lyfheer of lyfvrouwe, sal mogen ophouden of verbergen, op poene van een amende van vyff en twintig ryxdaalders voor yder dag of nagt, te verbeuren ten behoeve van den officier, die de calange doen zal.

Art. 5. Dat, als zodanige ophouding of verberging langer als twee etmaal duurt of geschiet met oogmerk om haar aufuge te faciliteeren of deselve haeren lyfheer of lyfvrouwe te onthouden, de geene, die zig daar aen hem schuldig heeft gemaakt, zonder aensien van persoonen, als overtuygd van slaven seductie of slaven diefte zullen werden geconsidereert ende gestraft.

Art. 6. Geen lyfeygenen sullen eenige vuurwerken, hoe ook genaamd, binnen of buyten de stad mogen afsteken, op poene van publicque geesseling en bannissement in de ketting naar Cabo de Goede Hoop, het eyland Rosegain of andere plaetsen, door dese regeering te decerneeren, voor een, twee of drie jaren, naer bevinding van zaken.

Art 7. Geene slaven of lyfeygenen van de manlyke of vrouwelyke sexe sullen vermogen te gaan op de plaveydsels langs d'huysen binnen de stad, tot incommoditeyt van eenig Europees of hoedendrager, van hoe geringe qualiteyt of conditie hy ook zoude mogen weesen, en in het geheel niet 's avonts

na ses uuren, ten ware sy daar toe door de engte van de weg of andersints, ter ontwyking van rytuygen als anders, genoodzaakt waren.

Art. 8. Dog sullen onder dit verbod niet begrepen zyn lyfeygenen, die haren ten voorengaenden lyfheer of lyfvrouwe volgen, dan wel een draag stoel of norimon, daer iemand in sit, dragen ofte daerby gehooren.

Art. 9. Wanneer de dienaars van de justitie zien, dat eenige slaven dit verbod overtreden, zullen sy deselve tot dies nakominge, zonder de minste oogluyking, door rottingslagen moeten noodzaken en gewennen.

Art. 10. Als de dienaers van justitie zien, dat een lyfeygen sig verstout dese of gene Europees of hoedendrager, al ware het ook maar een soldaat of matroos, moetwillig tegens het lyv te lopen, het zy op de plaveydsels voor de huysen of elders op de wegen, in absentie van den lyfheer off lyfvrouw, sullen sy de zodanige ten eersten moeten apprehenderen om, op ordre van den officier, aen een boom of pael, omtrend de plaets, daar sulks geschied is, op de billen gegeeselt en hun lyfheeren of lyfvrouwen vervolgens te huys gezonden te werden.

Art. 11. Dog den lyfheer of de lyfvrouw selfs op stoep of tegenwoordig zynde, zal den geene, die het overkomt, aan deselve syn beklag moeten doen en satisfactie vorderen, die hem niet sal mogen geweygerd, maar door afstraffing van den leyfeygen ten eersten moeten gegeven werden.

Art. 12. Egter zal dit een en ander niet appliccabel wesen op slaven, voor rytuygen lopende, die d'in de weg synde vrye menschen, het zy Europesen off andre, welke op hunne waarschuwing niet wyken, ter voorkoming van ongelukken, zoo verre nodig is, uyt den weg mogen rukken of stoten, sonder hen egter een slag toe te brengen of met woorden t'injurieren, op poene van een gevoelige correctie, door de geregtsdienaars op staende voet t'appliceren.

Art. 13. Den leyfeygen, die een paard off paarden, gesadeld of ongesadeld, door de stad off voorsteden moeten brengen, zullen niet vermogen daar op te gaan sitten of deselve te

doen lopen, maer die dieren by de toom voetstaps moeten lyden, op poene van door de dienaers van de justitie, op ordre van den officier, aen de naeste boom of paal op de billen gegeesseld te werden.

Art. 14. Het tappen van arak of andere sterke dranken aan lyfeygenen werd aen een iegelyk, selfs in d'andersints gepermitteerde taphuysen of kroegen, verboden, sub poene van 10 rd[s] boete ten behoeve van den officier, telken reyse en voor ieder lyfeigen, die eenige sterke dranken genuttigd sal hebben.

Art. 15. De pagters, collecteurs of medestanders van de Chinese topbanen sullen, ingevolge het vyfde articul van de conditien van de pagt derselve, aldaar voor al geene lyfeygene admitteren, ende zulks op een boete van een hondert ryksdaelders ten behoeve van den officier, te betalen door den genen, die in de topbanen ter invordering van de geregtigheyd present sal wesen, het sy, dat hy pagter, medestander of collecteur is, voor de eerste mael en daer en boven arbitraire correctie voor de twede reyze, zullende by gevolge den pagter ten desen opsigten niet voor syne bediendens behoeven in te staen of responderen.

Art. 16. De lyfeygenen, die in de topbanen gevonden werden, sullen, het zy getopt of gedobbeld hebben of niet, aan de naeste boom of pael strengelyk op de billen gegeesseld en haar lyfheer off lyfvrouw vervolgens t'huys gezonden werden.

Art. 17. Geen lyfeygene sal eenig goed, hoedanig verkregen, hoe genaamt en hoe gering ook, mogen verkopen, verpanden of te koop of in pand aanbieden sonder een permissiebriefje van den pagter van de groente kramen en winkels ofte wel van zyn lyfheer of lyfvrouw, wanneer de goederen van zodanigen aard zyn, dat tot die pagt niet en behoren, op poene van ten eersten, als de koop reets gesloten of de verpanding g'accordeert is en den verkoper of verpander by den koper of beleender voor een slaav of slavinne bekend is, voor de deur van den koper aan een boom en elders anders naar goedvinden

van den officier strengelyk op de billen gegeesseld werden, schoon hy konde aantoonen, dat het verkogte direct nog indirect gestolen goed was.

Art 18. Niemant, van wat staat, conditie of beroep hy ook wesen mag, sal voortaan van een lyfeygen of lyfeygene vermogen te kopen of in pand aan te nemen, het en sy hy ofte sy alvorens zodanigen permissie briefje, als by het voorgaande articul is gementioneerd, vertonen, schoon niet beneden de waarde en buyten presumtie, dat het te koop of in pand gepresenteerde iemand ontvreemt zy, op verbeurte van een boete van vyftig ryksdaelders, de helft ten behoeve van den officier, die de calange doen zal, en de wederhelfte ten behoeve van den denunciateur, onvermindert de afstraffing van den verkoper voor zyn deur, art. 17 gestatueerd.

Art. 19. Maar, die iets van de zulken, buyten vertoning van het nodige permissie briefje, verre beneden de waarde koopt of niet tegenstaende hy uyt andere omstandigheden kan opmaken, dat het selve gestolen goed is, zal als een heeler geconsidereert en gestraft werden.

Art. 20. De lyfeygenen, 's avonts na ses uuren, boven drie in getalle aan de bruggen en hoeken van de straten of omtrent de nieuwe grote markt off bazaar te samen rottende, sullen, schoon zy anders geen kwaad doen, door de dienaren van de justitie met rotting slagen werden gesepareerd.

Art. 21. Dog de geene, die sig attroupeeren om te vegten of rumoer te maken, het zy voor off na zons ondergang, sullen g'apprehendeerd en ter ordre van den officier aen de naaste boom of paal op de billen gegeeseld werden, voor de eerste maal.

Art. 22. En voor de tweede maal daar en boven in de ketting geklonken, om sodanig een, twee of drie maanden, naar bevinding van zaken, by haar lyfheer of lyfvrouwe, dan wel op haar versoek, ten eylande Edam voor de kost te dienen.

Art. 23. Geen lyfeygene sullen 's avonts na negen uuren langs de straat mogen gaen, zonder een brandend ligt in de hand te hebben, ten ware by heldre maneschyn.

Art. 24. Die by donkere maan na negen uuren zonder ligt op 's heeren straten en wegen bevonden werden, zullen door de ratelwagts en dienaren van de justitie werden opgevat en in het blok verzekert tot 's anderen daags, wanneer ondersogt sal werden, of sy met voorkennis van hunne lyfheer of lyfvrouwe zonder ligt syn uytgegaan of niet.

Art. 25. Zullende de lyfheeren of lyfvrouwen in cas van het eerste moeten betalen een halve ducaton opbrengloon en de lyfeygen strafvry zyn.

Art. 26. Maar in cas van het laatste, sal den lyfeygen door den dienaars van de justitie werden gelaarst, naar bevinding van zaken en het goedvinden van den lyfheer of lyfvrouwe.

Art. 27. De lyfeygenen zullen, zo min by dag als by nagt, een kris of ander geweir by sig mogen dragen, onder wat naam of pretext het wesen mogte, ten ware boven de naeste forten gaan en daartoe schriftelyke permissie van den lyfheer of lyfvrouwe hebben of deselve op hare ordres derwaarts volgen mogten.

Art. 28. Een lyfeygen, by dag met geweir bevonden werdende, zal, boven de verbeurte van het selve, agter het stadhuys of, syn lyfheer of lyfvrouw sulks begeerende, voor zyn of haar deur aan een boom, ter ordre van den officier, die het aangaat, strengelyk gegeesseld en voor ses maanden in de ketting geklonken werden, om zodanig by zyn lyfheer of lyfvrouw, dan wel op haar verzoek, ten eylande Edam voor de kost te arbeyden.

Art. 29. Maar na zonsondergang met geweir op straat bevonden werdende, zal hy, boven de geesseling, voor de eerste maal in de yzers geklonken werden, om zodanig een heel jaar als voren te arbeyden.

Art. 30. Dog sulks een tweede mael, het zy by dag of by nagt, geschiedende, zal zodanigen lyfeygen te regt gesteld en gecondemneerd werden om ter plaatse, daar men gewoon is crimineele justitie te doen, strengelyk op de bloote rugge gegeesseld en in de ketting geklonken, verzonden te werden, ter plaatse door deze regeering te decerneeren, om aldaer

in dier voegen syn leven lang aen de gemeyne werken te arbeyden.

Art. 31. Voorts werd de novo aan alle lyfeygenen zonder onderscheyd verboden het uytgaan met sarrongs of eenige andre kleedjes, op en over de schouders hangende, als tot het bergen van geweir te meermale gepractiseerd, op poene van agter het stadhuys of elders, ter ordre van den officier, aan een boom of paal op de billen gegeesseld te worden en verbeurte van den sarrong, ten behoeve van den geregtsdienaar, die hem daermede sal betrappen.

Art. 32. En op dat geen slaven, als vrye inlanders gekleed gaande, gelegenheyd zoude hebben om den inhoude deses straffeloos te overtreden, werd ook by desen gerenoveerd het verbod by placaten van den 17[en] Augustus 1713 en 9 July 1734 omtrend het dragen van geweir door de vrye inlanders, het sy te deser stede wonende of vreemdelingen (buyten de capitains, lieutenants, vendrigs en oudste sergeants van yder comp[e].), en het passeeren van 's heeren straten en wegen 's avonts na negen uren zonder ligt, op de poenaliteyten en onder de verdre uytzondering en limitatie, daarby vermeld.

Art. 33. Werdende de respective officieren van de justitie by desen g'authoriseerd tot de afstraffing der lyfeygenen naar den teneur van het tiende, dertiende, sestiende, zeventiende, een en twintigste, agt en twintigste, negen en twintigste en een en dertigste articul, ten eersten, zonder figuur van proces, voort te gaan, mits daar van rapport doende aan de heeren presidenten der collegien van justitie.

Art. 34. Ende ten eynde niemant hiervan eenige ignorantie soude kunnen pretendeeren, beveelen wy, dat deze sal werden gepubliceerd, mitsgaders, zo in de Nederduytsche, als Maleytsche en Chinese talen g'affigeert ter plaatse, daer men gewoon is publicatie en affixtie te doen, injungeerende en gelastende voorts den Raad van justitie voormeld en Schepenen deser stad, als ook de respective officieren en alle andere, die sulx eenigsins mogte aengaen, dese na dies forma en inhoude, zonder onderscheyd van persoonen of jurisdictie, met de uyter-

ste naauwkeurigheyd te executeeren en doen executeeren, procederende ende doende procederen tegens de overtreders zonder eenige conniventie of afwyking, alzo wy zulks tot welstand en verzekering der ruste van en in dese stad en colonie in dier voegens bevonden hebben te behooren.

16 October. *Nadere bepalingen omtrent drossers.*

De Raad van justitie te Batavia achtte het bepaalde op 7 Januarij 1752 een inbreuk op zijne regtsmagt en eene verkorting van de regten van den Advocaat-fiscaal, aan wien de boeten in casu toekwamen en van wien mitsdien niet te vergen was de drossers te laten opvatten.

De Regering was deze meening geensints toegedaan en gaf zelfs haar ongenoegen daarover aan den Raad van justitie te kennen.

Onder vele andere argumenten voerde de Regering ook aan, dat het den Advocaat-fiscaal niet vergund was zijn pligt te verzuimen, wanneer hij geen geldelijk voordeel kon behalen.

De Regering achtte evenwel noodig nader te bepalen:

dat, wanneer iemand van de militie, zeevaard of ambagten drie etmaalen absent blyft, zulx door den groot-majoor, opper-equipagemeester of fabricq en andere, waar onder den selven bescheyden is, by een behoorlyke getekende notitie sal moeten werden opgegeven aan 't opperhoofd van 't generaele soldy comptoir, ten eynde daar van behoorlyke aentekening te houden en sorge te dragen, dat gene verstreckingen van gagie of kostgeld aan of ten behoeve van deselve gedaan, maar het een en ander ingehouden werden;

dat soo ook door den genen, waar onder desulken bescheyden zyn, op den eersten en 15en van yder maand aan gemeld opperhoofd sal moeten werden opgegeven een accurate rolle van de gene, die een maend of langer absent zyn geweest, om hunne besolding alsdan, volgens resolutie deser regering

van den 5^{en} April 1718, gefondeert op 't geordonneerde by patriase missive van den 21^{en} July 1693, te laten afschryven van den dag, dat zig hebben g'absenteerd, sonder deselve, wanneer zy in Nederland ten voorschyn komen, weder te laten cours neemen als op expresse ordre deser regering;

dat ten opsigte van die, welke door haar eygene officieren, de bediendens van den Commissaris tot de saken van den inlander, de commandanten der buyten posten en alle andere personen buyten de bediendens van de justitie opgevat werden, plaats hebben en volkomen effect sorteeren sal het geresolveerde op den 7^{en} January laastleden, waar by verstaan wierd te persisteeren, als reets van veel nut bevonden zynde, en gevolgelyk desulke, in soo verre een maand of langer gedrost en sig aan geen ander delict schuldig gemaekt hebben, naar den inhoude van dien te doen behandelen, maar indien iets buyten des hebben misdaan, 't zy kort of lang absent syn geweest, aan de justitie te extradeeren;

maar, dat die minder als een maend syn absent geweest en niets anders misdaan hebben, niet als drossers en vagebonden sullen aangemerkt, maar eenelyk met een domesticque correctie vry gelaeten werden; en

dat de respective officieren van justitie voortaan van hunne zyde met meer ernst en yver sullen hebben te vigileeren tegens het vagebondeeren van 's Comp^{s} dienaren, met qualificatie om de geene, die door hunne bediendens g'appraehendeert werden, voor den Raad van justitie deses casteels te actioneeren om door haere Agtbaere vervolgens sodanig gesententioneerd en gemulcteerd te werden, als zy volgens den tenue van de resolutie deser regering van den 8^{en} July 1746 zullen oordeelen te behooren.

En is laastelyk verstaan haar Agtbaere te deser occasie de novo te recommandeeren om de gene, die aan geen andere misdaad als het drossen schuldig zyn, niet lang in hechtenis te houden, maar prompt regt te doen naar het geresolveerde op den 26^{en} July des jaars 1672.

17 October. *Uitnoodiging tot het illumineren van huizen en tuinen te Batavia »weegens de conservatie van een »mannelyke spruyt uyt het illustre vorstelyk huys »van Orange", enz.*

Op den 2^{den} November 1752 mogten geillumineerd worden de huizen en tuinen langs den weg van Jakatra; op 3 November de huizen in de stad Batavia; en op den 4^{den} November de huizen en tuinen buiten de stad.

Het schieten met geweeren en het afsteken van vuurwerk waren verboden.

Verder bepaalde de Regering:

dat den eersten dag aan alle de gequalificeerdens van de politie, publicque godsdienst, justitie, commercie, marine, militie, den burgerstaat, etc. en derselver familien een publicq festyn zal werden gegeven in het daar toe opgemaakte veldgebouw op het plein benoorden de Jaccatrase weg, over de hofstede van den heere Gouverneur Generaal, het welke sal bestaan in een middag en avondmaal, een bal en andere divertissementen;

dat den tweeden dag geen publicq festyn sal weesen, maar deselve doorgebragt werden in tractementen en vrolykheeden by de heeren leeden van dese regeering en andere, die daar toe inclineeren;

maar dat den derden dag weder een bal en soupe ter plaatse voorsz. sal werden gegeven aan alle personen, die op den eersten dag zyn g'inviteerd;

en dat dese vreugde bedryven op den vyfden dag, dewyl de Sondag tussen beyde komt, sullen werden besloten met een publicq gastmaal aan d'aanwesende inlandse hoofden.

17 October. *Regeling der wettige onkosten bij huwelijken van Lutherschen.*

Geleesen zynde een extract uyt de resolutie, genomen by den kerkenraad van d'Augsburgse confessie op den 1^{en} deser, waar by deselve versoek doet, dat het dese regeering mogte

behagen eens voor al op eene billyke wyse te voorsien ten opsigte van de kosten, welke hare geloofsgenoten, die, ingevolge de resolutie deser regeering van den 16en Augustus 1746, door de gecommitteerdens van de politicque overheid werden getrouwd, dragen moeten, also daar voor zedert veertig en, zo haar Eerwaardens melden, onlangs selfs eens tachentig rds soude hebben moeten werden betaald, zo wierd daar op door den heere Gouverneur Generaal de vergadering gecommuniceert, dat zyn Edelheid, hebbende laten informeeren, waar in die kosten bestonden, verstaan hadde, deselve geschikt waren op een eguale voet met die der gereformeerde, welke op haar siekbedde, met qualificatie deser regeering, mede door gecommitteerdens van den Raad van justitie of Scheepenen in den huwelyken staat bevestigt werden, betalen, uytgesondert dat dese laaste daar en boven, volgens gebruyk, nog subject zyn een boete van dertig ryksds voor de diacony armen, gelyk sulx nader te sien is by d'ondervolgende specificatie:

iemand van de gereformeerde religie, op qualificatie van de hoge regeering, op zyn ziekbedde, ten overstaan van Commissarissen uyt den Raad van justitie of Scheepenen getrouwd werdende, betaalt daar voor ordinair:

aan	vacatie geld voor de twee commissarissen en secretaris	rds 36 : —
»	salaris van den deurwaarder	» 3 : —
»	recognitie voor de diacony armen deser stede volgens usantie	» 30 : —
»	salaris voor 't coucheeren van de notul en 't verleenen van copia derselve op zegul	» 3 : 36
		rds 72 : 36

die van de Lutherse gemeente op 't stadhuys trouwen, betalen:

voor	extra-ordinair vacatie van commissarissen en den secretaris op Sondag	rds 36 : —
»	salaris van den deurwaarder	» 3 : —
»	het coucheeren van de notul en het verleenen van copia derselve op zegul	» 3 : 36
		rds 42 : 36

na resumtie van dewelke is goedgevonden in de voorsz. leges of vacatie gelden en salaris wel geen verandering te maken en deselve gevolgelyk, in so verre de Lutherschen betreft, op 42 : 36 rd^s^ zonder meer te bepalen, vermits dies somma ten opsigte van personen van een middelmatige staat en conditie niet excessief voorkomt, als men reflecteerd, dat de gecommitteerdens en bediendens van die beide regtbanken daar toe extra-ordinair of op een Sondag vaceeren, dog niet te min haar Achtbare en Eerwaardens by extract van desen te recommandeeren om voor de Lutherse, so wel als de gereformeerde conthoralen, die daar toe voor af behoorlyk versoek doen met bygevoegde uytdrukkelyke verklaring op haar woord van eere, dat tot het dragen van die kosten onvermogens zyn, gratis te vaceeren, als het tegendeel niet bekent is.

17 October. *Verstrekking aan de militairen te Tangerang en op andere posten, »boven deselve te landwaarts in »gelegen", van een rantsoen olijf-olie, peper en zout.*

Om gezond te blijven hadden zij »die ingredienten absolut »nodig", maar konden ze niet »tegens een civile prys" plaatselijk bekomen.

20 October. *Intrekking van het verbod tegen de toelating van vrije, onchristen inlanders bij de Chinesche top-banen.*

Geconsidereert zynde, dat het verbod, vervat by het vyfde articul der conditien van de pagt der geregtigheid van de Chineese topbanen of dobbelspellen, van aldaar geen andere, inlandsche natie, 't zy Christenen of onchristenen, t'admitteeren, naar den letter opgevolgt werdende, de pagt wel haast tot op de helft of minder zoude dalen, vermits d'inlanders doorgaans, zo wel als de Chineesen, op het tuysschen gesteld zyn, en dat het selve eenlyk zo generaal genomen of tot d'onchristen inlanders g'extendeert is om den pagter en zyne

bediendens alle gelegentheid te beneemen om, onder het specieus pretext van de slaven van de sulke niet te kunnen discerneeren, deese laatste straffeloos t'admitteeren, dewyl het dobbelen der onchristene inlanders op zig zelfs genomen een onverschillige zaak is en men haar dog niet beletten kan zulx in het verborgen aan hunne huysen te doen, wanneer de Compᵉ gefrustreerd werd van de geregtigheid, die zy van het dobbelen in de gepriviligeerde topbanen of dobbelhuysen geniet, buyten 't gevaar van moord en doodslag; zo is op de propositie van den heere Gouverneur Generaal verstaan dit interdict in te trecken en d'admissie van alle onchristene, in zo verre slaven zig daarvan mogten bedienen, te laten ten pericule van den pagter, dan wel de medestanders, collecteurs of andere bediendens, die deselve aldaar, bekent of onbekent, zullen toegelaten hebben.

24 October. *Maatregelen ter bekorting van de reizen van Compagnie's schepen in Indië.*

Om te beter te kunnen oordeelen van de spoed, welke op de buyten comptoiren, zo omtrend het lossen en laden als de depeche der scheepen, ingevolge de so menigmalen gereitereerde, ernstige recommandatie deser regeering, gemaakt werd, en met genoegsame sekerheid te kunnen nagaan, niet alleen, waaraan het lang op en aanhouden van deselve eigentlyk moet werden toegeschreeven, maar ook, wie daarvoor responsabel sy, is goedgevonden en verstaan d'overheeden van alle van hier naar eenige comptoiren van India vertrekkende scheepen by extract deses te gelasten voortaan, so dra gelost en ook so dra volladen zyn, een schriftelyk rapport aan de gebieders der buyten comptoiren, behoorlyk geteekend, over te geeven, aanwysende niet alleen, wanneer met d'ontlossing of belading begonnen, hoe voortgevaren en wanneer deselve g'eindigt is, maar ook in 't kort, wat ieder dag omtrent het lossen en laden verrigt ofte af en ingescheept zy, nevens de hinderpalen, die daaromtrent mogten wesen ontmoet, en de presumptive oorsaak derselve,

het een en ander op poene van twee maanden gage ten behoeve van d'academie de marine, te verbeuren door die bevonden werden omtrent het houden en overgeven van sodanige rapporten nalatig te zyn geweest, mitsgaders die rapporten van de buyten comptoiren in copia anthenticq te laten herwaards senden, met d'aanmerkingen der ministers in margine, als ook derselver verantwoording, in cas zy met of buyten noodsakelykheid langer aangehouden zyn, als tot het lossen en laden vereischt werd.

27 October. *Bepaling, dat te Tji-panas hoogstens* 30 *zieken te gelijk verpleegd mogten worden.*

Vermits de, ter ordre van wylen syn Exellentie, den heere Gouverneur Generaal, Gustaaf Willem baron van Imhoff (H. L. M.), in den jare 1745/46 g'extrueerde bad- en ziekenhuysjes te Tsie Pannas ofte aan de warme bron, die tusschen Buytensorg en Tjantjoer uyt het gebergte ontspringt en by de daar van gedane examinatie voor personen, die met lammigheid, obstructien en eenige andere qualen behebt zyn, van veel nut bevonden is, in het begin van Augustus jongstleeden door de rebellige Bantammers syn in d'assche gelegt, door den heere Gouverneur Generaal de vergadering in consideratie gegeven zynde, of men, nu dat de ruste in de bovenlanden ten vollen hersteld is door den marsch van het hoofd der wederspannelingen, Tsie Tappa, naar Javas oostcust met het overschot van zynen aanhang, op eenige weinige hoofden na, die reets voor een gedeelte krygsgevangen gemaakt of in submissie gekomen zyn, van die gebouwen de nodigste zoude dienen te laten hermaken of niet, konnende volgens een ingekomen berigt van den fabrycq, Hartkop, met weinig omslag en geringe kosten van omtrent 1000 ryksd[s] een nieuwe huysing over de drie baaden werden gemaakt; zo is, na lecture van dat papier, dienstig g'oordeelt en oversulx verstaan het selve te laten effect sorteeren omme voortaan eenlyk te dienen voor patienten, welke siektens hebben, die door het gebruyk van het

bad en op geen andere wyse schynen te kunnen werden gecureerd; en om te beter versekert te weesen, dat dese limitatie niet werd te buyten gegaan, het getal der impotente 's Comp^s dienaren, die aldaar te gelyk sullen weesen, eens voor al te bepalen op dertig koppen uyterlyk.

31 October. *Wijziging van het bepaalde op 15 Junij 1751 nopens het »expeditie-geld" voor acten van aanstelling.*

Bij de vroegere regeling waren »verscheide bedieningen en »qualiteiten g'omitteert", waarom de Regering het volgende tarief vaststelde:

de respective officieren van justitie, den opper-equipagemeester, commandeurs, opperhoofd van Japan, administreerend hoofd-participant van d'amphioen societeit en de binnen-regenten van 's Comp^s hospitalen alhier, mitsgaders de baas van Onrust... de visitateur generaal, even als omtrent *d'opperkooplieden deses casteels* by resolutie van den 15^en Juny 1751 is gereguleert.................... opperhoofden en residenten op de buyten comptoiren, opperkooplieden zynde, item de dessaves op Ceilon een eerste carga van Mocha, even als 't bepaalde by evengemelde resolutie ten opsigte van een *twede carga op China*............................	40 rd^s
boekhouder generaal, opperhooft van 't generale soldy comptoir en onder-equipagemeester alhier, alle verdere opperkoopmans bedieningen op de buyten comptoiren, opperhoofden en residenten, item pakhuysmeesters buyten Batavia, koopman of onderman zynde, de cassier van den generalen ontfang alhier en een advocaat, procureur of notaris, gecreeert of tot de practycq g'admitteert werdende secretaris van Heemraden, cassier en boekhouder van d'amphioen sociteit, even als de *secretaris van zee zaken*, na de voorgeciteerde resolutie.......	30 rd^s

d'overige cargas op Mocha, even als die van *China*, na de meermelte bepaling .... 30 rd^s
alle verdere koopmans bedieningen op de buyten comptoiren, excepto die van 't schryfwerk, waagmeester, verhuursters van rouw mantels, d'afslager van de vischmarkt, d'eerste commissaris der praauwvoerders, de binnen-regenten van 't Chinees hospitaal en lazarus huys alhier, alle verdere onderkoopmans bedieningen op de buyten comptoiren, excepto die van 't schryf werk .... 20 »
alle verdere, comptable boekhouders bedieningen op de buyten comptoiren, item de deurwaarders en bodens van de respective collegien, de cipiers der beide hoeyen, d'opsienders van de rysbasaar en 't afkomend beestiaal, de keurmeesters van goud en silver, van kalk en steen en van het beestiaal, mitsgaders d'yk- en rooymeesters .... 10 »

Voor enkelde bevorderingen:

opperkoopman en daar boven .... 20 »
koopman .... 10 »
onderkoopman .... 5 »

5 December. *Voorschrift nopens de recognitie-gelden, door schepelingen te voldoen voor dranken, uit Nederland medegebragt.*

Heeren XVII^{nen} hadden gelast, dat die gelden niet meer op de soldij-rekeningen der schepelingen gebragt, maar onmiddelijk na aankomst contant betaald moesten worden.

Tegen dien last voerde de Ontvanger-generaal allerlei bezwaren aan, welke de Regering noopten dien Ontvanger te »recommandeeren het voorsz. bevel, in zo verre maar immers »doenlyk zy, t'observeeren, dog in extra-ordinaire gevallen of by »schielyk vertrek der scheepelingen zonder de recognitie pen»ningen betaald te hebben, aan den heere Gouverneur Generaal

»over te geven eene notitie van sodanige personen, als daar »omtrent nalatig zyn gebleeven of by eenig toeval niet »hebben kunnen aangesproken werden, ten einde ordre van »welmelde zyn Edelheid, 't zy tot belasting op reekening »van soldyen ofte andersints, t'erlangen, dog buyten des »geene belastingen wegens recognitie gelden te laten plaats »hebben".

5 December. *Last op de Chirurgijns een patient uiterlijk op den vierden dag zijner »bedlegering" naar het groote of binnen-hospitaal te zenden.*

De poenaliteit was de verbeurte van eene halve maand gage, ten behoeve van de Academie de marine, voor elke overtreding van dezen last.

De chirurgijns hadden de gewoonte zieke, Compagnie's dienaren zóó lang op de schepen of buiten-posten aan te houden, dat hun transport naar het hospitaal voor hen gevaarlijk was geworden en zij meestal kort na hunne opname in het hospitaal overleden.

5 December. *Afschaffing van de inlandsche practizijns bij het Moorsche hospitaal te Batavia.*

Zie bij 1 October 1751, art. 15.

De Regeering achtte die practizijns onnoodig, »vermits de »Mooren aan scheepsboord genoegsaam aan de behandeling van »Europesche chirurgyns en het gebruik onser medicamenten »gewent werden".

In plaats hiervan kreeg de practizijn, tevens binnen-regent van het hospitaal, de bij art. 16 van het reglement bedoelde $^1/_4$ rijksdaalder voor interne en externe behandeling van elken zieke met de »gewone, matige verstreckingen van medica»menten".

7 December. *Regeling der tractementen van Equipage-opzigters in de vier Oostersche gouvernementen, te Malaka, op Java's Oostkust en op Sumatra.*

Bij hunne aanstelling kregen zij, als luitenants-ter-zee titulair, f 24.— 's maands; met het afloopen van hun driejarig verband zich op nieuw verbindende, f 32.— 's maands, »zonder »naderhand uyt hoofde van tyds expiratie ofte andersints verder »advancement op die functie te kunnen versoeken".

Zulks geschiedde »ten eynde eenmaal den pas af te snyden »tot de menigvuldige en genoegsaam jaarlyks gedaan werdende, »lastige instantien der equipagemeesters en equipage opsigters »op de respective buyten comptoiren omme bevordert te »werden tot de qualiteiten van de gene, die sedert eenigen tyd »in sommige gouvernementen, directien en commandementen, »om de swaarheid van dien dienst aldaar in vergelyking van »andere buyten comptoiren ofte ook wel uyt een bysondere »gunst, om de wille van hunne langjarige diensten, tot boven »de daartoe staande qualiteiten gevordert zyn".

Te gelijker tijd werd de titel: provisioneel luitenant, verandert in dien van luitenant titulair, »behoudens de rang naast »een opper-stuurman en mits dat zy als onder-stuurlieden »dienst doen".

8 December. *Last op de buiten-kantoren »korte sterk-»tens der manschappen, onder haar bescheiden, en van »d'ammonitie" te laten indienen door de officieren van de militie aan den Brigadier en door die van de artillerie aan den Majoor te Batavia.*

8 December. *Toekenning bij admodiatie van de pacht van de waag te Batavia aan de Chinesche officieren aldaar.*

Uyt consideratie van de depenses, welke de lieutenants der

Chineese natie, zo wel als hare capitain, subject zyn en het onvermogen van de meeste om deselve uyt hunne middelen goed te maken, waar door de geene, die eenig nadenken hebben, werden gerebuteerd zig als officieren te laten employeeren ofte, daar toe verkoren zynde, in dat caracter te continueeren, wanneer sy kans sien daar van ontslagen te werden, en om het aansien en crediet derselve, dewelke zedert de troublen van anno 1740 door d'indigentie van de geene, die daar toe hebben moeten genomen werden, seer vervallen is, zo verre t'herstellen ofte ten minsten voor te komen, dat niet t'eenemaal in 't voetsand geraken, waar uyt in der tyd verscheide inconvenienten zouden kunnen ontstaan, is op het versoek, door de gemelde lieutenants gedaan, dat de pagt van de waag aan hen by admodiatie mogte werden overgelaten voor een somma van 600 rd' ter maand ofte 410 rd' minder, als jongst is gemeind door den Chinees, Tsia Tionko, die gesegt werd daar by merkelyke schade geleeden te hebben, goedgevonden en verstaan in de versogte admodiatie te bewilligen, dog voor niet minder als 700 rd', ofte 50 rd' 's maands meer, als waar voor anno 1740, 1744, 1745 en 1746 aan de gesamentlyke Chineese officieren is afgestaan, te meer, vermits dese pagt al in ofte voor anno 1696, blykens resolutie deser regeering van den 28en December des jaars bevorens, om de wille van de dagelykse moeyelykheeden en krakeelen, die doorgaans tusschen de pagters van de waag en de negotianten ontstaan, aan den capitain en een van de lieutenants en wyders, zedert anno 1697 tot den jare 1746 inclusive, met eene intermissie van maar drie jaren ofte anno 1741, 1742 en 1743, aan de gesamentlyke officieren by admodiatie is overgelaten, gelyk ook in den jare 1744, 1745 en 1746 de pagt van de Chineese spellen, pho en topho genaamt, dewelke voor ultimo December anno 1742 althoos gehouden is en gestrekt heeft tot een beneficie of middel van bestaan voor de Chineese officieren, zonder dat daar voor iets aan den Heer van den lande is opgebragt, en die in de laaste vyf jaren aan den capitain alleen op die wyse is g'accordeert.

8 December. *Bepaling, dat geene dienaren der Compagnie uit haren dienst zouden worden ontslagen om in vrijdom over te gaan, tenzij bleek, dat zij niets aan nabestaanden of vrienden in Nederland vermaakt hadden; of, zulks wel gedaan hebbende, minstens een jaar tractement alsnog te vorderen, dan wel het bedrag daarvan in Compagnie's kas gedeponeerd hadden.*

Meermalen bleven die ontslagenen in gebreke jaarlijks, ter plaatse hunner inwoning, in Compagnie's kas te storten het bedrag hunner »beleende maand-cedullen", terwijl intusschen de Compagnie voortging met in Nederland de delegatiën uit te betalen.

De Compagnie leed hierdoor schade; want het verhaal op de in gebreke gebleven ontslagenen was dikwerf moeijelijk, ja onmogelijk, doordien zij intusschen naar eene andere plaats verhuisd waren, zich tegen den tijd van betalen schuil hielden of overleden zonder iets na te laten.

Aan alle autoriteiten werd mitsdien verboden rekesten om ontslag uit Compagnie's dienst voor »gezien" te teekenen, zoo niet uit een schriftelijk bewijs van het Opperhoofd van het generale soldij-kantoor bleek, dat de rekestrant voldeed aan de in hoofde gestelde vereischten.

Het bewuste Opperhoofd werd verzocht een iegelijk, die zulks verzocht, te gerieven met zoodanig certificaat in margine of aan den voet van het rekest.

11 December. *Voorschriften nopens het onderhoud van wegen, bruggen, enz. in de ommelanden van Batavia.*

Op de door Heemraden gedane demonstratie van de sware onkosten, door haar Eerwaardens sedert anno 1748 succesive g'impendeert om d'overstroming van de Mookervaart en dus d'inconvenienten, daar uyt resulteerende, te weiren en teegen te gaan, zonder dat d'ingelanden en de verder belang hebbende

persoonen daar toe iets het allerminste hebben gecontribueerd, is g'arresteerd de gesamentlyke ingelanden, de welke landen possedeeren ter wederzyde van de Mookervaart en van 't bovendeel der Tangerangse rivier en dus, nevens de eerstgemelde, so wel het gebruyk van de Mookervaart als van de Tangerangse weg hebben, item de eigenaars der landen, geleegen tot aan de post Ankee, ingevolge haar Eerwaardens voorstel, een ieder naar d'inkomsten van zyn land evenredig te quotiseeren voor het kostende van de voorsz. nieuwe en, zo 't schynt, zeer utile en necessaire doorgraving, naar dien het selve niet meer dan billyk en haar Eerwaardens fonds in verre na niet sufficieerende is om daar uyt by continuatie zulke sware ongelden goed te maken.

Gesproken zynde over het geene Heemraden komen voor te dragen in opsigte tot de verbetering der weegen en bruggen met betrecking tot het geene dienswegen gesegd werd by d'instructie voor dat collegie van den 23en July 1680, dat het dese regeering behagen mogte ten voorsz. eynde te stellen eenig fonds en ook door middel van een billet te willen renoveeren het g'arresteerde ter sessie van den 8en July 1685, dat een iegelyk der Bataviasche ingelanden de gemeene heeren weegen, slooten en muuren binnen sekeren tyd sal hebben schoon te maken, etc.; zo is goedgevonden alle de gemeene bruggen, die binnen de posten Mr Cornelis, Tangerang en de grote Maronde leggen, door Heemraden uyt haar fonds te laten onderhouden, zonder daar onder nogthans te comprehendeeren de particuliere bruggen, die deese of geene mogten gelegt hebben om op hare landen te komen, dan wel om eenige andere reedenen, 't zy dat zy dies onderhoud hebben aangenomen of niet, ten ware Heemraden, deselve om hunne noodsakelykheid als gemeene bruggen considereerende, dies reparatie op haar genomen hadden of in 't vervolg goedvinden mogten te neemen, dog de bruggen, daar boven leggende, alle voor particuliere te houden, die dan ook door de ingelanden, ieder in 't zyne, buyten eenige lasten van Heemraden, in goede staat van gebruyk zullen moeten

gebragt en gehouden, ja selfs, in so verre op gemeene heeren weegen gelegen zyn, bequaam gemaakt werden tot de passage van wagens of karren; voorts de weegen rondom de stad en verder op te laten opmaken en in een goede staat onderhouden door een ieder particulier voor zyn huys, thuyn of land tot zyn eigen kosten, als meede de nokslooten, daar door of langs lopende, ieder voor zyn aandeel, het zy eigenaar ofte huurder, naar dat de huur cedullen luyden en, als sulx daar by niet is bedongen of g'expresseert, door den eigenaar, uytgesondert de ringweg van Anké naar Ryswyk, de dyk van de waterplaats, de weg tusschen Ryswyk en Noordwyk, de weg van Noordwyk naar de zuyder weg, selfs tot aan de brug by Weltevreden, en de dyk van het Molenvliet, welke alle, onder de gewone belasting der ingelanden, zullen blyven voor reekening van Heemraden, gelyk ook in 't geheel de weegen voor opene velden of landen, die niet in eigendom of huur uytgegeven zyn en waar van het onderhoud by haar Eerwaardens absolut nodig mogte werden g'agt, en zo mede de nokslooten, door die velden of landen lopende, met qualificatie nogthans aan Heemraden om, by onvoorsiene en extra gevallen, ook de hand aan de verhelping der voor reekening van particulieren loopende weegen en bruggen te leenen ten koste van het collegie, excepto die ten versoeke en ten kosten van particulieren aangelegt zyn, 't zy door haar selfs of door Heemraden, gelyk de brug over d'Anjolse vaart en de weg naar Tanjong Priocq, zullende Heemraden alleen uyt haar fonds voor de helft bekostigen de weg van de brug by Piesing tot aan de brug van Tangerang, wanneer er iets van belang aan diend gedaan te werden, also een ieder voor zyn land het dagelyks onderhoud moet besorgen, ten minsten tot een voetpad, en sulx naar dat de meerderheid, in belang van de daar te vindene ingelanden, daar in, onder aanneming van de wederhelfte te dragen, toegestemd hebben of versoek sullen hebben laten doen door de daar gesetene hoofd ingelanden, die de mindere in diergelyke gevallen sullen moeten te samen roepen, blyvende voor het overige de jurisdictie en het opsigt van

Heemraden, mitsgaders d'ordres ten reguarde van d'onwillige, aan haar Eerwaardens successive verleend, in volle kragt en waarde en sy oversulx, volgens de resolutie van den 8en July 1685 gequalificeert om, wanneer dese of geene ingelanden in gebreke blyven sig naar den inhoude deses ten opsigte van de weegen, bruggen en slooten stiptelyk te reguleeren, het nodige ten hunnen koste te laten verrigten en d'onwillige of gebreekige tot remboursement dier ongelden door den drossaart paratelyk te doen excuteeren, het zy met aanhouding harer slaven en beestiaal of wel harer eigene personen, ten tyd en wyle zy de betaling zullen hebben g'effectueerd; van al het welke is verstaan een iegelyk, die het zoude mogen aangaan, by een billet of advertissement te laten kennisse geven.

Voorts is verstaan by dat billet ook te laten influeeren, dat de geene, die beschoeyingen voor haar land willen maken, daar toe voortaan, ter uytwinning van kosten, geene permissie van Heemraden sullen behoeven te versoeken, maar alleen den landmeeter daar van kennisse hebben te geeven, die dan ook sorge sal moeten dragen, dat alles op de gestelde rooying en het qualyk gemaakte afgebroken en weder behoorlyk gemaakt werde.

Al verder is te deser gelegentheid verstaan Heemraden te gelasten voortaan geene capitale doorgraving of bedyking te doen, weegen te repareeren, enz., ten zy de principaalste ingelanden daar over hooren en dat zy gevolgelyk, iets van die natuur noodig oordeelende, daar van aan de hoofd ingelanden praealable kennisse moeten laten geven, ten fine de gesamentlyke personen, daar in belang hebbende, by een te roepen om met den anderen t'overleggen, of den voorstel van haar Eerwaardens zo noodsakelyk en voordeelig bevinden voor hare landeryen, enz., dat sy consenteeren daar van de lasten te dragen.

Op den inhoude van een derde extract uyt Heemradens resolutie van den 25en November passato is verstaan, niet alleen de curator ad lites, de secretarissen der respective collegien en den stads vendumeester te gelasten om, by het op-

maken der biljetten tot de verkoop van huysen, erven, thuynen en landeryen, so buyten de stad als in dies ommelanden, voortaan bekent te stellen, dat den koper gehouden sal weesen de weegen voor desselfs land of erff en de bruggen, ter plaatsen voormeld, te maken en in een behoorlyken staat van gebruyk t'onderhouden, even als omtrend alle verdere servituten en beswaarnissen van ouds gebruykelyk is geweest, mitsgaders by het opveilen van dien d'omstanders daar van te verwittigen, maar ook aan Scheepenen deser stad, om by de koopbrieven van erven en landeryen, desen aangaande, uytdruckelyk mentie te maken, ten einde de kopers daar van niet onkundig blyven en dus in 't vervolg geen ignorantie meer pretendeeren ofte andere exceptien moveeren kunnen.

$\frac{11}{12}$ December. *Verdeeling van de inkomsten uit de pachten der hanen-gevechten, wajang- en ronggeng-spellen.*

De Academie de marine, het Seminarium theologicum en het Collegie van Schepenen kregen ieder $^1/_3$ van de opbrengst der pachten op de hanen-gevechten en ronggeng-spellen.

Zij kregen bovendien, even als het Chinesche hospitaal, $^1/_4$ van de opbrengst der pacht van de wajang-spellen.

Zulks werd hun toegezegd:

a. aan de Academie de marine, omdat »de zeevaart reeds zoo »verre beswaart was, dat haar geen verdere lasten konden »werden opgelegt", en omdat de bezuinigingen bij de, onder geldgebrek gebukt gaande Academie niet vermeerderd konden worden;

b. aan de Schepenen, voor »de stads-ongelden".

Het bepaalde op 7 November 1732 werd mitsdien ingetrokken, aangezien de Nederduitsche kerk »een tamelyk bedragen »by 's Comp^s^ boeken te voren stond".

12 December. *Verpachting van de »generale en gemeene »inkomsten" van de stad Batavia voor* 1753.

De wijzigingen, welke ditmaal in de pacht-voorwaarden werden gemaakt, waren de volgende:

Eerstelyk, ten opsigte van alle pagten in het generaal, buyten die van het kerven der Chineese tabak:

Art. 3. Dat sy alle maar een maend op hand of voor het aanvaarden van de pagt sullen betalen en voorts de pagtpenningen van yder maand precies op den 1en dag der selve, als die van January ten eersten,

» » » February op primo February,

» » » Maart op primo Maart en zo voorts, zonder eenig verder dilay of uytstel.

Ten tweeden, ten opsigte van de pagt aen d'boom:

Art. 17. Dat voor d'uytgevoerd werdende Pouraniase of Baggelpoerse amfioen maer 10 ryksd^s per kist voor uytgaende regten ofte half zo veel zal betaald werden als voor de Behaarse of eerste zoort.

Art. 19. Dat den tholvryen invoer van zeker getal lyfeygenen door de gequalificeerdens van de buyten comptoiren, waar van by dit articul gesproken word, omtrend personen, die selfs geen hoofd gebieders geweest zyn van de buyten comptoiren, daar zy van daan komen, eenlyk moet werden verstaan, in so verre door de gouverneurs, directeurs of commandeurs of opperhoofden speciale, schriftelyke permissie is verleend om dezelve met 's Comp^s schepen of vaartuygen over te voeren, die aan den sabandhaar of pagter in originali sal moeten werden vertoond en buyten de welke voor alle lyfeigenen, die voor d'eerste maal ter deser hoofdplaatse werden ingevoerd, zonder onderscheid het volle redemptie geld, art. 18 vermeld, sal moeten werden betaald, soo aan den pagter, als aan den sabandhaar.

3. Ten belange van de pagt van de zuykeren:

Art. 1. Dat, volgens resolutie dezer regeering van den 15en Augustus jongstleden, onder deze pagt niet sal begrepen wesen de zuyker, welke voor reekening van de Chinese lieutenants, Ong Eng Say en Lim Ki Enlo, nevens den capitain der Chinesen op Bantam, Lim Gieko, uyt hunne molens, staende op Cramat, Kattapang en Tanjong Kait, gelegen in 't Bantamse gebied, alhier sal worden ingevoerd, mits dat sy

sig telkens voorsien van een pagters briefje, soo als omtrend d'aangebragt en alhier ingevoerd werdende partyen uyt de molens van de Bataviase bovenlanden over zee volgens dit articul in gebruyk is.

4. Aangaande de pagt van de topbaanen:

Art. 1. Dat het heffen van de geregtigheyd van de topbanen aan den pagter, nog de passerhouders boven de veldschans Mr Cornelis, de rivier grote Maronde en Tangerang in het geheel niet sal wesen gepermitteerd; en aldaar of daar beneden niet aen de passerhouders, als voor zo ver zy sig daar omtrend, door afkoop of andersints, met den pagter verdragen hebben.

Art. 5 en 6. Dat de pagters, collecteurs of medestanders geene lyfeygene van de mannelyke of vrouwelyke kunne in de topbane sullen mogen admitteeren, selfs niet als blote aanschouwers, en sulks op poene van een boete van een honderd rd^s ten behoeve van den officier, die de calange sal doen, te betalen door den geene, die in de topbanen ter invordering present sal wesen, het sy, dat hy pagter, medestander of collecteur zy, voor de eerste maal en arbitraire correctie daar en boven voor de twede reyze, zullende gevolgelyk den pagter niet voor zyne bedienden behoeven te caveeren, ten ware sodanige medestanders of collecteur sig fugatif maakte.

Voorts werd, ingevolge het geresolveerde in Rade van India op den 20^en October jongstleden, ingetrokken het interdict tegens d'admissie van vrye, onchristene inlanders by de topbanen en het selve, in zo verre slaven zig daar van mogten bedienen, gelaten ten periculen van den pagter, dan wel de medestanders, collecteurs of andere bediendens, die dezelve aldaar, bekend of onbekend, zullen toegelaten hebben.

5. Concerneerende de pagt van het slagten van het vee:

Art. 2. Dat het bovenstaande, met opsigt tot de passerhouders, ook omtrent dese pagt plaats zal hebben.

6. Met relatie tot de pagt van de hanevegteryen:

Art. 1. Het selfde.

7. Wegens de pagt van de herbergen buyten en binnen de stad:

Art. 9. Dat het tappen van arak of andre sterke drank aan lyffeygenen de novo verboden word, sub poene van 10 rd^s boete, ten behoeve van d'officier, die de calange sal doen, telken reyze voor yder slaaf te voldoen, die eenige sterke drank genuttigd sal hebben.

Art. 13. Dat het geene, hier voren gemeld omtrend de pagt van de topbanen, met opsigt tot de passerhouders gezegt is, ten aensien van dese pagt mede plaats sal hebben.

8. Omtrend de pagt van de wayangs en die van de rongings, die, gelyk voren gezegt is, yder appart verpagt zullen werden:

Art. 5 en 6. Dat den geenen die met actrices, het zy in het publicq of binnens huys of erfs, wayang laat houden, voor yder etmaal aan den pagter sal betalen vyftig ryksdaalders.

Art. 12, 13 en 14. Die wil laten rongingen of tandakken, het zy met gesloten of met open hek of deur, zal telken reyze aen den pagter, ter optenue van een permissie briefje, moeten betalen, als volgt:

langs de weg van Angiol tot aan de forteresse Soutelanden, langs de weg van de Sonthar tot aen de sluys van de oude Sontharse rivier, langs de Jaccatrase weg tot aan de brug aan deze zyde de passer van Weltevreden, langs de weg van het Molenvliet tot aan de brug van Tanna Aban en voorts bewesten de Crocot tot aan de gegravene ringsloot en d'fortresse Ankee, tien rd^s;

dog verder tot de rivier Maronde, Mr Cornelis en Tangerang, alle inclusive, maar vyff ryksdaelders;

dog zal den pagter niet, by wege van accoord, minder mogen neemen, op verbeurte van een boete van een hondert ryksdaalders ten behoeve van den officier, die de calange sal doen, voor de eerste en arbitraire correctie voor de twede reyze.

Art. 15. Dat tot de rongings alle vrye lieden als spectateurs, maar om te tandakken, buyten de rongings meyden, alleen zullen mogen g'admitteerd werden alle vrye onchristenen, zonder onderscheid, dog dat, ingevalle slaven van personen

aldaar niet tegenwoordig, zig daar van mogten bedienen, sulks lopen sal ten periculen van den geene, die ronging houd, het zy deselve aan hunne klederen kenbaer zyn of niet, alzo hy daar voor zorgen kan met geen andre dan bekende lieden toe te laten.

De wayang spellen of rongingen sullen niet getoond of gehouden mogen werden op Sondagen, dan wel andre feest of bede dagen, op poene van vyftig rd[s], door den pagter en even soo veel door die het doet, te verbeuren ten behoeve van den officier, die de calange sal doen.

De pagters, collecteurs of medestanders zullen niet vermogen selfs wayangs of rongings te houden, op poene van vyf en twintig rd[s], te verbeuren ten behoeve van den officier, soo dikwils als het selve geschiet.

En ten eynde alle onordentlykheden te beter mogen geweirt worden, sal by ieder ronging moeten present syn een oppasser van den Commissaris tot de zaken van den inlander, die daar voor door den houder telken reyse sal moeten werden betaeld vier schellingen, zonder meer.

12 December. *Toekenning aan den Majoor der artillerie van 5 pct. der »verbruykt werdende bouwmaterialen, »enz. tot een middel van bestaan".*

Hij moest jaarlijks in de vergadering der Hooge Regering een eed van purge afleggen en mogt zijne »vyf ten honderd »in goederen na sig neemen, als in geringheden bestaande".

15 December. *Regeling der verstrekkingen van geneesmiddelen uit de medicinale winkel te Batavia. — Vernieuwing van het bepaalde op 23 Julij 1745 nopens eischen van geneesmiddelen.*

De Regering bepaalde:

1. Dat d'eisschen voor de buyten comptoiren, de van hier vertrekkende scheepen, Onrust, Edam, M[r] Cornelis en de verdere afgelegene buyten posten, die zelden zieken naar het

hospitaal depecheeren, alle zodanig zullen moeten ingerigt en in allen gevalle niet verder voldaan werden, dan dat, naar het getal der aldaar bescheidene koppen, in gelde niet hoger te staan komen als teegens ses stuyvers 's maands ofte in een jaar drie guldens en twaalf stuyvers de man, het lywaat tot pluksel en verband, etc., daar onder gereekent.

2. Dat voor de retourscheepen, direct van hier vertrekkende, g'eischt en verstrekt sal mogen werden voor agt en voor die over Ceilon, Bengale en China voor veertien maanden, in voegen vermeld, zonder meer.

3. Dat voor d'alhier ter rheede leggende scheepen, item de na by gelegene buyten posten en d'alhier in guarnisoen leggende battaillons geen eisschen van medicynen zullen mogen opgemaakt, veel min voldaan werden, die hoger te staan komen als teegens drie stuyvers de man 's maands ofte een gulden en sestien stuyvers in 't jaar, dog ten behoeve van de slaven in 't ambagts quartier maar tegens een stuyver het hoofd.

4. Dat voor geene battaillons, op buyten comptoiren bescheyden, aparte eisschen zullen mogen gedaan, maar deselve uyt het geene voor de gouvernementen en verdere comptoiren overgaat, voorsien werden gelyk de Bataviase, tot drie stuyvers de man 's maands.

15 December. *Vermeerdering van de emolumenten der leden van den Raad van justitie te Batavia met $^1/_2$ last rijst en $^1/_2$ pond specerijen 's maands.*

Zulks geschiedde »naar het exempel der ordinaire predikanten »te deser hooftplaatse". Zie bij 29 Julij en 16 December 1746.

15 December. *Verbod voor den Ontvanger-generaal, zonder speciale vergunning van de Regering of van den Gouverneur-Generaal, door den Advocaat-fiscaal, »by »wege van executie", boedels van achterstallige, Chinesche pachters te laten inventariseren en sequestreren.*

De Regering besloot hiertoe »also de Chineese inboedels,

»door den bank niet ryk zynde, het provenue van dien door »de geregtelyke onkosten genoegsaam t'eenemaal werd g'ab-»sorbeert, om niet te zeggen, dat het beste by diergelyke ge-»leegentheeden meestyds al gevlogen is, eer de bediendens »van de justitie aan het sterfhuys komen en dat de Comp^e »dog voor het te kort komende door de borgen, als in solidum »verbonden, moet werden gededommageert, behoudens hun »guarand".

15 December. *Regeling der verstrekking van eetwaren aan pas in Indië aangekomen schepelingen.*

Vermits onder d'uytkomende Europeesche scheepelingen, die nooit meer in India geweest zyn, weinige gevonden werden, welke ten eersten smaak vinden in d'Indische spysen van ryst en cadjang, is op de propositie van den heer Gouverneur Generaal verstaan de zeevarende, op scheepen bescheiden, die de reise uyt Nederland binnen den tyd van seven en een halve maand volbragt hebben, tot dat deselve verstreeken zyn te laten behouden het ordinair randsoen van brood en gort, dewyl die eetwaren gemeenlyk wel langer goed blyven, dog aan deselve, ten eersten na hunne aankomst te deser rheede, teffens te laten verstrekken half randsoen van ryst en cadjang, tot dat de bepaalde tyd g'expireert is, om dus langsamer hand aan het nuttigen van dien te gewennen.

19 December. *Invoering van zeker papieren geld.*

Aan de Commissarissen van de bank-courant en bank van leening werd vergund, »tot meerder gerief der ingesetenen, »buyten de certificaten of bank briefjes, by het twede articul »der ordonnantie voor de bank courant vermelt, nog te mogen »laten drukken en in train brengen eenige diergelyke van »2000 tot 10000 rd^s inclusive, alle op een zegul van twaalf »stuyvers, en zo mede eenige van vyf rd^s en daar beneden, »zonder zegul, naar het gebruyk by de bank van leening,

»omtrend de recipissen van panden beneeden de 50 rd[s], ge-
»fondeert op het 61[ste] articul van d'ordonnantie op het kleyn
»zegul van den 26[en] May anno 1750".

29 December. *Toekenning van den titel: »practizyn" aan de Opper-chirurgijns in het binnen-hospitaal te Batavia.*

Is verstaan d'opper-chirurgyns, in het grote of binnen hospitaal g'employeert werdende, alle te geven den titul van practizyn, met den rang naar den ouderdom in den dienst onder den anderen, also de verbandmeesters tog over hunne patienten teffens interna practiseeren en daar door sal weggenomen werden het denkbeeld, dat deselve niet hoger als wondheelders en gevolgelyk in een inferieure graad moeten werden geconsidereert, daar doorgaans alle d'andere ook uyt de chirurgie genomen syn; mits nogthans den geenen, die van den beginnen af by het verband geweest zyn, er by sullen moeten blyven, tot dat eerste practizyn werden, om zig door een langdurende experientie meer en meer in hunne kunst te perfectioneeren, ten meesten beste van de patienten.

30 December. *Uitlooving van 12 rijksdaalders per pikol of het dubbele van den gewonen prijs voor de eerste 100 pikols peper, te leveren »uit eigen gewasch" op Ternate, Ambon, Banda, Makasser en Timor.*

1753.

8 Januarij. *Bepaling, dat het Seminarium te Batavia moest betalen, wat daaraan van Regeringswege verstrekt werd.*

Op de propositie van den heere Gouverneur Generaal is verstaan, voortaan het benodigde voor het Seminarium theologicum alhier uyt de respective administratien niet meer ten

lasten van de Compe te laten verstrekken, maar tegen betaling, naar het exempel van d'andere fondatien; also het fonds van die queekschool, blykens de resolutien van den 11en en 12en der voorledene maand, is vermeerdert met een derde van de pagten der hanevegteryen en rongings en een vierde van de wayangs, en men dan by de jaarlykse reekening van curatoren de lasten van dien behoorlyk zal kunnen zien.

9 Januarij. *Nader voorschrift nopens afschrijvingen van onderwigten op areek en salpeter.*

Met wijziging van het reglement van 13 Augustus 1752, art. 1, bepaalde de Regeering:

op de propositie van den heer Gouverneur Generaal is goedgevonden, in stede van de bepaalde drie percto op d'arreek en salpeter by het op den 15en Augustus jongstleeden g'arresteerde generaal reglement nopens d'afschryvingen van onderwigten op uytgeleverde ladingen, enz., articul 1, voortaan op de arreek vyf en op de salpeeter vier ten hondert te valideeren, buyten de by articul 4 nog gepermitteerde afschryvingen in Bengale en Souratte wegens spillage tusschen boord en de wal, die op d'afgescheept werdende goederen, welke door de scheepsoverheeden ofte iemand harentwegen aan land ontfangen en waar voor zy gevolgelyk van die tyd af alleen verantwoordelyk zyn, ook haar alleen sal ten goede komen, en dus eigentlyk 6²/₃ ten hondert in 't geheel op de salpeter, die laat in February of Maart van Hougly afgescheept werd, en 5¹/₃ op d'andere.

9 Januarij. *Reglement betreffende »de reparatien, onder»houding en uytdieping" der wegen, bruggen en sloten in de Bataviasche »omme en boven-landen".*

Op dezen datum is in den vorm eener publicatie bekend gemaakt het bepaalde op 11 December 1752.

15 Januarij. *Voorschriften nopens de jaarlijksche opgave van het personeel, op elk buiten-kantoor bescheiden, nopens eischen, verzendingen van producten, enz.*

De Regering gelastte »by den laatsten brief aan dese regeering, die de ministers naar de afgelegentheid hunner comptoiren van dese hoofdplaats, zonder op extra-ordinaire voorspoedige reisen te reekenen, staat maken kunnen, dat tegens primo of uyterlyk medio December van het lopende jaar hier wesen sal, specifice bekent te stellen het getal der aanwesende manschappen van yder beroep en qualiteit, als by voorbeeld op Ceilon:

Ministers en bediendens van de politie en commercie:
gouverneur,
commandeurs,
opperkooplieden,
kooplieden,
onderkooplieden,
boekhouders en mindere scribenten.

Kerkelyke bediendens, als:
predikanten,
proponenten,
krankbezoekers, en
schoolmeesters of leermeesters.

Marines, als:
equipagemeesters,
stuurlieden,
lootsen,
bootslieden,
quartiermeesters, en
matrosen.

Militairen, als:
majoor,
capitains,
lieutenants,
cornet,
vendrigs,

adjudanten,
wagtmeesters,
sergeanten,
corporaals,
trompetters,
tamboers,
pypers,
ruyters, en
soldaten.

Artilleristen, te weten:
lieutenants,
extra-ordinaire lieutenants,
ordinaire vuurwerkers,
bombardiers of constabels,
cannoniers of constabelmaats, en
handlangers of bosschieters.

Ingenieurs, als:
capitains,
lieutenants, en
vendrigs.

Bediendens van de geneeskunde en chirurgie, als:
chirurgyns majoor,
opper-chirurgyns,
hospitaliers,
chirurgyns,
onder- en mindere chirurgyns,
apothecar, en
botanicus.

Ambagtslieden, als:
baasen van de wapenkamers,
meesterknegts van de wapenkamers,
gezellen van de wapenkamers,
baasen van de timmerlieden,
meesterknegts van de timmerlieden,
Europische timmerlieden,
inlandsche timmerlieden, enz., van alle ambagten, geene uyt-

gesondert, en daar op in deselve ordre te laten volgen de g'eischt werdende manschappen.

Nog is goedgevonden by extract van desen te renoveeren de bekende ordré om, by het oversenden der eisschen, altoos en van alle comptoiren, by de brieven duydelyk bekend te stellen de gevordert werdende coopmanschappen en contanten, so van dese hooftplaatse, als alle andere comptoiren, met de restanten van het een en ander, so op de hoofd comptoiren, als op d'onderhorige, volgens de jongste berigten, als hy voorbeeld:
.... aan bhaar silver en ducatons, etc.:

℔ garioffel nagulen,
» noten musschaten,
soeckels foely,
balen caneel,
kisten Japans staafkoper,
℔ spiaulter,
» thin,
» looth,
» staal,
» hoepyser,
» staafyser,
» peper,
» arreek,
» coffy,
» sandelhout,
» aguilhout,
» sappanhout,
» calliatourhout,
» ebbenhout, enz., alle pondgoederen in geen volumes van een vaste en bekende swaarte agter den andere,
stucken fluweel,
» lakenen,
» perpetuanen,
» polemieten,
» lakenrassen,
» kroonrassen,

.... stucken ras de Marocco, enz., alle manufacturen na den anderen,
balen catoen,
» indigo,
» poetjoek,
» cattoen garen,
» gom Arabisch,
» » Olibanum,
kassen gomlak op stokjes,
kisten zyde stoffen, Bengaalsche,
» barnsteen,
» valsche barnsteen,
» campher Baros,
canassers poeder zuyker,
» candy zuyker,
packen guinees, gemeen gebleekt cust,
» » ongebleekt,
» chelassen, geruyte cust,
» dongrys, gebleekte cust,
» salempoeris, bruyn, blaauw cust, enz., alle cust lywaten na den anderen,
» gerrassen, Bengaals,
» cassas, Bengaals, enz., alle Bengaalsche lywaten agter den anderen, en wyders de Souratse en andere in selver voegen.

Dog jaarlyks, by d'eerst afgaande brief, na het sluyten van de boeken, de generale restanten te specificeeren met het bedragen in gelde op de volgende wyse, als:

De generale restanten, volgens de boeken alhier berustende, belopen een somma van *f* ...., bestaande in de volgende, als:

contanten	*f* ....
goederen tot negotie	» ....
schenkagie goederen	» ....
equipage goederen	» ....
houtwerken	» ....
metaal en yser canon	» ....

verdere artillerie en ammunitie goederen.....	»	....
wapenkamers goederen..................	»	....
vaartuygen....................	»	....
arbeids gereetschappen....................	»	....
dispens »	»	....
schryf »	»	....
diverse andere goederen tot gebruyk........	»	....
	f	... .

Gelyk ook al verder is dienstig g'oordeelt en oversulx verstaan, niet alleen t'ordonneeren ook eens in 't jaar by de brieven distinct te melden d'insaam en versending van speceryen van Ceilon, Amboina en Banda, van amfioen uyt Bengale en van peeper van Mallabaar in 't gepasseerde jaar ofte de laatste twaalf maanden, maar ook circulair te gelasten om van alle comptoiren in selver voegen by de brieven te specificeeren d'insaam, ontfangst en versending van alle producten van eenig belang en alle goederen, tot negotie dienende, met de gereed leggende retouren voor het patria en yder comptoir van India apart, dog maar by packen, balen, kisten, soeckels ofte andere volumes, daar deselve gemeenlyk in overkomen en waar van het gewigt ofte het getal der stucken, die deselve inhouden, bekent is, met het bedragen in florynen, als per exempel in Bengale:

Voor 't patria:

....	packen grove Bengaalsche lywaten in soort	f	....
	» fyne » » » »	»	....
	» Dheccase lywaten in soort.......	»	....
	» Behaarse » » »	»	....
	balen Bengaalse zyde in soort...........	»	....
	» mochta of florette garen....... ...	»	....
	» Moga zyde....................	»	....
	kisten zyde stoffen in soort............	»	....
	sacken salpeter op Hougly.............	»	....
	» » in patria of onderweegen	»	....
	blasen borax......................	»	....
		f	....

Voor India:

.... heele kisten amfioen, Behaarsche } op Hougly f ....
halve » » »

heele kisten amfioen, Behaarsche } in Patna of onderweegen ..... f ....
halve » » »

kisten amfioen, Poeraniase .... » ....
» zyde stoffen Bengaalsche, voor Batavia » ....
» » » » » Ceilon » ....
» mochta kleeden voor Cormandel.... » ....
packen grove Bengaalsche lywaten voor Batavia .... f ....
» fyne Bengaalsche lywaten voor Batavia. » ....
» diverse » » » Gamron » ....
» » » » » Bassoura » ....
» » » » » Mocha en Jedda .. » ....
» lywaten Behaarsche voor Batavia... » ....
lasten tarwe voor Batavia.............. » ....
» cadjang » » .... » ....
» mong » » .... » ....
» ryst » Ceilon................ » ....
potten boter voor Batavia..... ...... » ....
rollen zeildoek voor Batavia............ » ....
p^s lange goenys voor Batavia........... » ....
» goeny sacken in soort voor Batavia.... » ....

f ....

en zo voorts van alle goederen, voor andere plaatsen genegotieerd, 't zy tot den verkoop of tot gebruyk in d'huyshouding, gelyk meede het bedragen der getrockene en voldane assignatien n wissels; en dat alles, als gezegt, jaarlyks onder ultimo ugustus, ultimo September en ultimo October, dan wel so eel vroeger of later, als de tyd van d'afsending van zodanige rief zal vereisschen of permitteeren, mits daar omtrend een aste voet houdende, zonder d'opgave in het eene jaar onder en vroeger of later datum als het andere te doen.

15 Januarij. *Aanstelling van een »examinateur" der zee-kaarten.*

Is goedgevonden den lieutenant ter zee en praeceptor in de mathesis en navigatie in de academie de marine, Pieter Hermanus Ohdem, aan te stellen tot examinateur der zee kaarten, mitsgaders geene copyen derselve aan de scheepen en vaartuygen te laten afgeven of verstrekken, dan die alvorens door hem tegens de by dese regeering g'approbeerde origineele of slapers nagesien en daar meede accoord bevonden zullen weesen, 't welk hy met zyne onderteekening op zodanige copyen zal moeten bevestigen.

18 Januarij. *Voorschrift voor den Kerkeraad te Batavia nopens voordragten van ouderlingen.*

De Regering gelastte dien kerkeraad »in den aanstaande »voorsigtiger te syn en tot geene verkiesing van personen tot »ouderlingen of diaconen als by der gis te treeden ofte zonder »te reflecteeren, of de personen nominabel zyn of niet, maar »in teegendeel zig de moeite te getroosten by de lysten der »wyken ofte de kerk-boeken alvorens na te gaan, of de opge»bragt of voorgedragen werdende personen daar by als lede»maten van de kerk bekent staan of niet, om voor te komen »sodanige abuysen, als al te meermalen in dien opsigte, tot »ontstigting deser regeering, plaatse gehad hebben, dog die men »tot nog toe met stilswygen gepasseert heeft, in de verbeelding »zynde, dat haar Eerwaardens zelfs wel reflecteeren zouden. »hoe seer het misstaat, dat de herders, so wel als de geene, die »nevens hen gesteld zyn om het toesigt over de kudde des »Heeren te hebben en deselve met wetenschap en verstand te »weiden, openbare blyken geven van de schapen niet te kennen".

De kerkeraad te Batavia had eerst iemand tot ouderling gekozen, die zijne belijdenis nog niet had afgelegd, en daarna den Commissaris over de zaken van den inlander, wiens werkzaamheden en rang niet toelieten tevens ouderling te zijn.

30 Januarij. *Verbod tegen het indienen bij den Raad van justitie te Batavia van bekladde, enz. stukken.*

In aanmerkinge genomen synde, dat sedert eenige tyd herwaerts deese en geene van de practisyns, voor desen Rade postuleerende, meer en meer beginnen te affecteeren het indienen van alderhande schrifturen en wel insonderheyd van requesten en libellen so vitieus en gebreckelyk van letter, dat men dezelve naauwelyks leezen kan, buyten dat veeltyds geheele passages daar in doorgehaeld en weder in margine dan wel andersints gesuppleert en ook sommige schriften zodanig bevlekt en beklad bevonden werden te weesen, dat het sig selve schaamd en, als vry wat oneerbiedigheyd en kleynagting includeerende, mitsgaders tot merkelyk ongemak voor desen Rade streckend, niet langer geconniveerd kan werden, so is by haer Agtbaren verstaen het indienen van al sulke vitieusen, gebreckelyk geschrevene, doorgehaalde, bekladde en haveloose schriftuuren, groot òf kleyn, sonder onderscheyd, hoedanig deselve ook genaamd mogen weesen, voor den aanstaande te prohibeeren op de verbeurte van 25 rd^s, telken reyse ten behoeve van deese kamer, en dat daer en boven den practizyn, die sodanig een geschrift of papier komt in te leveren, geen het minste salaris daer voor zal werden toegestaen.

2 Februarij. *Bepaling, dat afgeschreven zoude worden het tractement van Compagnie's dienaren »buiten actueel »employ", die eene maand te Batavia vertoefd hadden zonder zich bij den Directeur-generaal te melden.*

Een groot aantal leegloopende onder-kooplieden, boekhouders, adsistenten, enz. was steeds te Batavia aanwezig, die desniettemin tractement genoten.

De Regeering besloot daarom, behalve tot het vorenstaande, ook tot het in commissie stellen van de onder-kooplieden buiten employ, die zich daartoe behoorlijk bij den Directeur-generaal zouden aangeven.

Het afschrijven van het tractement gold eveneens voor de »boekhouders en mindere pennisten, welke nergens bescheyden »zyn, dan wel sig nalaetig toonen in 't waarnemen van hunne »dienst".

Het Opperhoofd van het generale soldij-kantoor moest maandelijks aan den Directeur-generaal rapporteren, welke resulaten deze maatregel had opgeleverd.

2 Februarij. *Voorschriften nopens de Bataviasche negotie-boeken.*

Is verstaan voortaan by de Bataviasche negotie boeken te laten houden een aparte reekening van de onkosten op koopmanschappen en het saldo of bedragen derselve jaarlyks, onder ultimo Augustus, te laten afsluyten op reekening van winst en verlies, in stede van die met andere, ordinaire ongelden te confondeeren door deselve by die reekening in te neemen, gelyk tot nog toe geschied is.

Insgelyks is verstaan, dat, wanneer by de negotie boeken deser hoofdplaatse, door de varieerende prysen der goederen, op de reekening van te hoge en lage afschryvingen eenige posten moeten werden afgeboekt of ingenomen, te samen surmonteerende de somma van thien duysend en by d'administratie boeken die van duysend guldens, daar van alvorens by eene memorie aan dese regeering specifique opgave sal moeten gedaan werden, ten einde daartoe qualificatie te verleenen of op dat stuk sodanige nadere ordres te stellen, als men mogte oordeelen te behooren om sulke grote differenten in den aanstaande voor te komen en ieder jaar en reekening, zo na mogelyk, zyn eigen lasten te doen dragen.

9 Februarij. *Last op de Officieren van justitie te Batavia geene bedelaars, van welke natie ook, noch mismaakten langs de straten en wegen te dulden.*

In aanmerking genomen zynde het veelvuldig swerven van

onchristene armen of die zig daar voor uytgeeven, langs 'sheeren weegen en straten alhier om te beedelen, tot overlast der goede ingesetenen, het welke in een wel gepoliceerde stad niet kan werden geconniveert, nadien het te denken is, dat daar onder, zo wel hier als elders, veeltyds slegt volk schuylt, dat wel in staat, dog te luy is om de kost met arbeiden te verdienen; zo is verstaan de respective officieren van justitie by extract van desen te recommandeeren geene publicque bedelaars, van wat natie of religie ook wesen mogen, langs 's heeren wegen of straten te dulden, maar ten opsigte van deselve en andere menschen, die uyt hoofde van hare mismaaktheeden en qualen voor 't gesigt van swangere vrouwen ofte om andere motiven in de gemeente schadelyk moeten werden g'oordeelt, stiptelyk te handelen naar de teneur van het placcaat, op den 6en February anno 1686 g'emaneerd ([1]), alleen met dat onderscheid, dat de blinde, mismaakte en verminkte onchristenen van de beide kunnen, die wesentlyk niet in staat zyn hun brood te winnen en die het dierhalven niet qualyk te neemen is, dat tot d'aalmoesen van charitable lieden recours neemen, zullen werden geplaast in het Chineese hospitaal alhier, om by provisie of tot nadere dispositie aldaar g'alimenteerd te werden, te meer, vermits van dat godshuys door die natie sedert anno 1740, uyt superstitie van d'aldaar voorgevallene massacre, genoegsaam geen gebruyk gemaakt werd.

9 Februarij. *Toelichting tot art. 6 van het reglement van 15 Augustus 1752 op het afschrijven van onderwigten en »minderheden".*

Circulair werd gelast »wegens het mindere beloop der be»vondene onderwigten, enz., als de gepermitteerde afschry»vingen, geene betaalinge aan de scheeps-overheden te doen, »maar hen daar voor altoos op hunne soldy-rekeningen te

([1]) Niet aangetroffen.

»crediteeren, op dat het selve strecken kan in mindering van »het geene zy te quaad staan of in 't vervolg op reekening »krygen mogten".

9 Februarij. *Voorschriften nopens het gebruik van pedati's.*

Door Heemraden deser stads ommelanden, by een extract uyt derselver resolutien van den 15[en] July passato, voorgedragen zynde de noodsakelykheid tot het maken van eene limitatie, in hoe verre de buffels karren en draag ossen langs den weg van de Sonthar de stad zullen mogen naderen, even en om de selve motiven, als sulx by resolutie deser regeering van den 4[en] July des voorleeden jaars gedaan is ten opsigte van de karren en draagbeesten, b'oosten de grote rivier afkomende; zo is verstaan het afkomen der buffels karren en draagbeesten van die kant te bepalen langs den weg van de Sonthar tot aan de jongste gemaakte nieuwe weg, lopende van daar naar Angiol, en niet verder beneedenwaarts naar de stad, dog de karren en draagossen van Tantjoer te permitteeren het passeeren van d'ordinaire weegen, namentlyk de suyderweg en so door de Chineese graven, langs het Moorsche hospitaal, naar de woning van den regent van dat district, mits zy niet alleen ter voorkoming van ongelukken by ontmoeting van rytuygen op enge passages, door de schigtigheid der paarden ofte andersints, zulx niet zullen mogen doen als 's nagts van elf tot vyf uuren, 't zy afkomende of naar boven gaande, maar ook dien regent, in erkentenis en tot behoud van dat prerogatief, gehouden zal weesen de weg van de Chineese graven tot aan desselfs woning door zyn volk behoorlyk met rivier zand te doen ophogen en in een goeden staat onderhouden.

Laastelyk is te deser occasie, op den voorstel van den heere Gouverneur Generaal, goedgevonden, dat alle particuliere buffels karren, die enkelde reisen tot iemands dienst benodigt zyn, meede niet onder het voorsz. verbod sullen begreepen weesen,

maar eenlyk degeene, welke 's lands producten in quantiteit afbrengen, en oversulx aan d'eerste ook zal gepermitteerd weesen na by de stad te komen en van daar weeder naar boven te gaan, op de voorschreeven bepaalden tyd en anders niet, als kunnende so lang op Weltevreden, Tanna-Abang of elders vertoeven.

16 Februarij. *Herinnering aan het voorschrift van 8 December 1744 nopens de verantwoording van uitgaven voor gebouwen of verdedigings-werken.*

6 Maart. *Toekenning aan de twee Secretarissen van de Hooge Regering van een rantsoen brood, rijst en padi, gelijkstaande aan dat van de Raden-extraordinair.*

Zulks geschiedde, zoowel om geschikte »subjecten" aan te moedigen dat »laborieuse ampte te aanvaarden en met lust »en yver te bedienen", als om »de sulke in staat te stellen »tot het supporteeren der onvermydelyke depenses, die al vry »hoog op stok lopen door de algemeene verduuring van al het »geene men het minste ontbeeren kan, zedert het najaar 1740, »dewelke als nog stand houd".

6 Maart. *Plaatsing van palen, voorzien van het Nederlandsche wapen, enz., langs de kust en op de eilanden in Straat Sunda, alsmede van een waker op Krakatau.*

Nadien de vreemde natien een gewoonte maken van hunne scheepen, insonderheid die uyt China retourneeren, in Sundas engte te komen voorsien van water en brandhout, voornamentlyk op plaatsen, daar niet alleen niemand legt, die op haar gedoente eenig agt kan slaan, maar alwaar ook zoo min een locaal teeken of blyk te vinden is van het eigendom, dat den Sulthan van Bantam daar op heeft, als 's Comp[s] leenregt, en onder deselve wel insonderheit het eiland Cracatouw, van het welke zy zekerlyk niet vies zouden vallen in der tyd een

sluyknest van peper te maken, waar toe het zeer wel gelegen is, zo hen al niet de lust bekroop om ten dien einde aldaar een etablissement te formeeren, op 't een of ander pretext, waar uyt seer hatelyke disputen en somtyds wel heel nadeelige gevolgen zouden kunnen resulteeren, by aldien men daar tegens niet by tyds quam te voorsien; zo is goedgevonden en verstaan de gesaghebber en raad te Bantam aan te schryven om, met voorkennisse en goedvinden van den Koning, op alle bekende water en verversch plaatsen in de gemelde straat, dog insonderheid op Cracatouw voormeld, het nieuwe en Princen eiland en buyten de Vlakke Hoek, op de limiet scheiding van Silleboe, een hegte paal of pilaar te stellen met de wapens of merkteekens van den Nederlandschen Staat, de Compagnie en het ryk van Bantam, en teffens op het eerstgemelde eiland, by de plaats, daar het versch water gehaald werd, een vertrouwt persoon als wagter te stellen, bequaam om een weeckelyks journaal te houden van de passeerende scheepen en vaartuygen en het geene er verder merkwaardigs mogte voorvallen, en het selve direct dan wel over Bantam herwaarts te zenden, 't zy denselven een Europees of inlands matroos of soldaat zy, dan wel een van 's Konings volk, wanneer daar toe in staat mogte weesen.

6 Maart. *Voorschriften voor den Baas-kaartenmaker en voor den Examinator der land- en zee-kaarten.*

De Regering gelastte dien Baas »voortaan te houden een distincte aanteekening of journaal, zo wel van alle kaarten, die hy terug ontfangt, als van de ontdeckingen, die by de scheeps journalen, etc. zyn bekend gesteld, item de verbeteringen en veranderingen, die op ordre van dese regeering ofte den heer Gouverneur Generaal nu en dan daar by mogte gemaakt werden, onder speciale aanhaling van de reeden en oorsaak; voorts denselven te gelasten om in het vervolg de kaarten alleen groen te couleuren, ten einde het grofwerk, dat nog door onkunde in train blyft, de letters niet onsigtbaar make; wyders geene

kaarten aan de scheepen te verstrecken, als die g'examineerd en geteekend zyn; mitsgaders de wedergaden van alle de slapers ofte origineele g'approbeerde kaarten door den examinator te doen bewaren en g'authentiseerde copyen van alle deselve te senden naar de kusten en plaatsen, daar inne vermeld, alwaar de Comp^{e} comptoiren of etablissementen heeft, om aldaar exact gerevideert en, zo verre nodig, gecorrigeert te werden; en, zulx verrigt zynde, die van Java en de west van India, waar van de vreemde natien redelyke correcte kaarten hebben, en so ook by occasie d'onnutte en overbodige kaarten, naar Nederland te senden, d'eerste om aldaar, met believen van d'Edele Hoog Achtbare Heeren Majores, gedrukt te werden.

Voorts is dienstig g'oordeeld en oversulx verstaan, door den examinator jaarlyks te laten presteeren den eed van purge, dat aan niemand, het zy particulieren of vreemden, uyt vriendschap dan wel voor betaling, eenige hier gemaakte kaarten van de oost of noord afgegeven hebbe. En is teffens goedgevonden aan den gemelden examinator, ter zyner aanmoediging om dien dienst, nevens zyne functie van praeceptor in de mathesis en navigatie in d'academie de marine, met yver en accuratesse te blyven waarneemen, buyten zyne presente emolumenten toe te leggen die, welke een baas kaartemaker komt te genieten, om daar vóór in die winkel opgebragt te werden.

6 Maart. *Afschaffing der berekening van goud en zilver in realen en rijksdaalders »by alle 's Comp^{s} papieren".*

Tevens werd bepaald, dat het goud, te Batavia aangebragt ter verzending naar buiten-kantoren, zoude worden aangerekend tegen *f* 400. — het mark fijn.

Het te Batavia ingekochte goud zoude tegen inkoops-prijs berekend werden.

Zie bij 31 Julij 1744.

6 Maart. *Last op de buiten-kantoren, bij opzending naar Batavia van criminele gevangenen, gegijzelden of gearresteerden, wier goederen geregtelijk waren aangeslagen, »de penningen, uit den verkoop harer gesaissiseerde »middelen geproflueerd, na aftrek der onvermydelyk »daarop gevallene kosten, teffens per wissel, 's Compˢ »wegen, te remitteren, ter dispositie van den President »en Raden van justitie te Batavia, pendente lite".*

13 Maart. *Bepaling, dat de kinderen van leprozen op het eiland Purmerend, aldaar geboren en ± 8 jaren oud, naar het eiland Edam zouden worden overgebragt om aldaar in Compagnie's dienst gebruikt te worden.*

De bedoeling was die kinderen aan de infectie der melaatschen te onttrekken.

Reeds besmette kinderen mogten niet overgebragt worden.

13 Maart. *Toekenning van den titel: sous-lieutenant, aan de cornets en dien van cornet aan de vaandrigs bij het corps dragonders op Java's Oostkust.*

Zulks geschiedde »na den gebruyke by de lyfwagt" van den Gouverneur-Generaal.

13 Maart. *Aanstelling van een adjunct- of tweede bode bij het Collegie van Heemraden.*

Hij kreeg 30 rijksdaalders per maand tractement, doch moest, ten genoegen van Heemraden, een borgtogt stellen van 1000 rijksdaalders.

Aan handen van den president van Heemraden legde hij, bij de aanvaarding zijner betrekking, een eed af.

Weesmeesteren waren reeds in het bezit van een adjunct-bode op dezelfde voorwaarden.

16 Maart. ***Bepaling, dat magtiging tot den verkoop van vaste goederen, aan weezen toebehoorende, verleend moest worden door het Collegie van Schepenen, al stonden de weezen onder de regtsmagt van den Raad van justitie.***

Door Scheepenen deeser stad, sub dato 19 January jongstleeden, in geschrifte gedient zynde van hare belangen tegens den teneur van het adres van den Raad van justitie deses casteels, by resolutie van den 29^{en} December anno passato in 't breede gementioneert, eenpariglyk g'oordeelt zynde, dat de by haar Achtbare g'allegueerde passage uyt de statuten deeser stad, wel verre van hare stellingen te favoriseeren, een duydelyke blyk van dies ongegrontheit uytlevert, dewyl daar by gesegd werd, dat den verkoop der vaste goederen, etc., den weeskinderen toekomende, niet zal mogen geschieden als met voorgaande consent *van den geregte*, enz. en nergens by de statuten, placcaten, ordonnantien ofte resolutien deser regeering door *den geregte* de Raad van justitie, maar wel Scheepenen beteekend werden, het welke niet alleen, gelyk haar Eerwaardens allegueeren, by d'voorsz. statuten, onder den titul van den Raad van justitie, § 10, maar ook onder die van maniere van procedeeren, § 2 (waar by den Raad van justitie en *den geregte* distinctelyk genoemt werden) en op meer andere plaatsen zo duydelyk komt te consteeren, dat men zig moet verwonderen, hoe haar Achtbare zig daarvan ignorant houden, te meer, vermits de dispositie over versoeken van die natuur nog bepaaldelyker aan Scheepenen alleen is gedemandeert by besluyt deser regeering van den 28^{en} December 1695, zonder dat ergens eenige distinctie werd gemaakt in vaste goederen, door 's Comp^{s} dienaren of burgers nagelaten, ten blyke, dat het selve, so wel als de opdragten, overschryvingen en verhypothecqueeringen der vaste goederen, die sonder tussenposing of tegenspraak, 't zy Comp^{s} dienaren of burgers, toebehoren, voor Scheepenen geschieden, als een poinct van magistrature geconsidereert zynde, gevolge-

lyk haar Achtbare in geenerly wyse is concerneerende; en dat, gelyk exempelen somtyds zyn gebreckelyke en dangereuse resources ter beweering van positien, die men, schoon niet op regt en reeden gegrondvest, als ter bereiking zyner oogmerken te pas komen, gaarne voor egt wil doordringen, zo ook de voorbeelden van diergelyke versoeken, die niet aan Scheepenen, maar aan haar Achtbare gedaan zyn en waarop by deselve gedisponeert is, zyn quade voorbeelden van abusive adressen van particulieren aan d'eene en aanmatigingen van saken, die by de magistraat van de stad en niet by den Raad van justitie deses casteels thuys horen, aan d'andere zyde, die zo min dienen kunnen om de sustenuen van haar Achtbare omtrend derselver regterlyk gesag in desen te onderschragen, als de ter loops aangeroerde, dog niet gespecificeerde of aangewesene vaderlandsche coustumen in cas subject, zo zy hier mede niet overeenstemmen, iets teegens een duydelyke, locale wet kunnen opereeren; zo is verstaan haar Achtbare de voorsz., by haar selfs geciteerde statutaire wet, te vinden onder den titul van Weesmeesteren, § 19, nader aan te wysen, om te strecken tot een regul en rigtsnoer in desen, onder recommandatie van zig oversulx in den aanstaande met diergelyke saken niet meer te bemoeyen, maar de supplianten, die hen abusive aan haar Achtbare mogte adresseren, naar de billykheid, aan Scheepenen te renvoyeeren, mitsgaders voor het overige ten desen opsigte nog à gouverno van die beide collegien te remarcqueeren, dat, alhoewel het g'allegueerde door haar Achtbare, dat geen particulier persoon, van wat staat of conditie ook, de faculteit heeft om by testament ofte andersints op een bestaanbare wyse te kunnen of mogen disponeeren van 's lands wetten, een evidente en onbetwistbare waarheid is en gecommitteerde Scheepenen gevolgelyk misgetast hebben met opdrágt te laten doen in een geval, daar versuymt was de nodige qualificatie tot de verkoop te versoeken, zonder daar toe speciale last van het collegie bekomen te hebben, het selve egter geensints billyken kan, dat regters, in alle welkers daden en handelingen de discretie en moderatie behoorde uyt

te blinken, zig by een publicq papier omtrend een collegie, dat meede uyt naam ende van weegen den Souverain is fungeerende, bedienen van diergelyke force en aanstotelyke termen, als kinderachtig, belachelyk en andere meer, by haar Achtbare adres te vinden, gelyk ook het questioneeren of uythoren van een procureur omtrent een zaak, waar in men sustineert, dat zyn principaal gepecceerd heeft, om dus agter de ware geschapentheid van zaken te komen en fondament te vinden om een ander, van haar Achtbare independent collegie, schoon by weege van versoek, reeden en reekenschap van haar gedoente te vorderen, geensints over een te brengen is met d'aan haar Achtbare in extract afgegevene resolutie deser regeering van den 17[en] September 1748, om niet te spreeken van d'informaliteit en onbetamelykheid van diergelyke inquisitie, ook met opsigt tot den persoon, die men sustineert, dat zig aan transgressie van de wetten heeft schuldig gemaakt.

22 Maart. *Last op den Sequester voor insolvente boedels van burgers (gewoonlijk tevens Secretaris van Schepenen) de Bank-courant, »naar mooglykheid", met contanten bij te staan.*

Dit was noodig geworden, omdat de Bank-courant, bij geldverlegenheid, hare toevlugt niet meer kon nemen tot de Bank van leening, welke met haar was zamengesmolten.

Zie ook art. 49 van het reglement der Bank-courant.

22 Maart. *Bepaling, dat de Kassier en de Boekhouder van de bank van leening geene leden der Directie waren.*

Art. 60 van de instructie had alleen betrekking op de Bank-courant.

Hunne verantwoordelijkheid ging dan ook niet verder dan die, welke uit hun ambt voortvloeide.

22 Maart. *Voorschrift nopens beleeningen bij de Bank van leening.*

Is verstaan aan Commissarissen gedefereert te laten om de beleeningen op koopmanschappen, goud en zilverwerken, 1000 rd^{s} en daar boven bedragende, ingevolge het 8ste articul van de instructie voor de bank van leening, teegens een half, dan wel volgens resolutie deeser regeering van den 18^{en} Maart anno 1748, tegens $^{5}/_{8}$ percento 's maands te mogen doen, naar dat de staat en gelegentheid harer cassa of de voorkomende partyen zulx zal toelaten of vereisschen, dog niet teegens een hooger rente, zullende ook d'interessen, by het voorsz. agtste articul omtrend de kleine panden bepaalt, om geene reedenen mogen werden te boven gegaan.

22 Maart. *Verbetering van het middel van bestaan voor den Baas van de wapen-kamer te Batavia.*

Door den baas van de wapenkamer alhier, Jan Casper Reysig, by requeste vertoond zynde, dat hy wel, even als andere administrateurs, van den ver- en inkoop uyt en ten behoeve van de wapenkamer vyf percento was genietende, dog dat het selve, dewyl d'in en verkoop in thien jaren maar ƒ 78182 : 15 : 8 hadde g'importeerd, in al dien tyd maar ƒ 3909 : 2 : 12 ofte circa 390 gl^{s} 's jaars door den anderen bedragen hadde, onder een verzoek tot eenige vermeerdering zyner inkomsten, op zodanigen voet en wyse, als dese regeering zoude gelieven goed te vinden, en voorslag, dat hem ten dien einde ook mogte werden toegelegt vyf percento van het verwerkte, item het verstrekte aan de scheepen en versondene naar de buyten comptoiren, mits het selve met een capitaal advance aan de Comp^{e} leverende; zo is, ten aansien het voor de Comp^{e} van zeer veel aangelegentheid is, dat men zig gerusten kan, dat zy in die administratie met de vereischte trouwe gediend werd en, by ontwaring van het tegendeel, tegens de schuldige zonder eenige scrupule met d'uyterste rigeur kan doen

procedeeren, om niet te spreeken van d'equitable, generale regul, dat men de dienaren, die men een jaarlyksen eed van purge oplegt, in staat dient te stellen om deselve zonder krenking van hun gewisse te kunnen presteerén, 't geen men zig beswaarlyk beloven kan, als hunne diensten ten minsten niet so veel geven, dat zy daar uyt kost en kleederen en de verdere, onvermydelyke depenses naar hunne staat en conditie vinden kunnen, en zy dagelyks occasie hebben om, niet alleen het mancqueerende te suppleeren, maar selfs hun beurs te maken met van het regte spoor af te wyken, 't geen insonderheid in dese administratie geschieden kan op eene wyze, die beswaarlyk is t'ontdekken of na te gaan, zo is goedgevonden en verstaan de suppliant en zyne opvolgers tot een middel van beter bestaan, boven de 5 percento van den inen verkoop, nog evenveel t'accordeeren van het aangemaakt werdende, naar het voorbeeld van d'arthillery, te vinden by resolutie van den 12en December 1752, dog het selve niet te laten extendeeren tot het geene buyten des verstrekt of versonden werd, als geen eigenschap hebbende.

23 Maart. *Reglement voor de collationisten ter generale secretarie te Batavia.*

Art. 1. Deselve zullen alle gehouden zyn des Maandags, Dingsdags, Donderdags en Vrydags, 's morgens van agt tot elf uuren, present te wesen om de in hare kamer gebragt werdende papieren, sonder deselve een moment op te houden, te collationeeren en vervolgens weder aanstonds ter secretary te besorgen, op poene van by eenig manquement, het zy in 't een of in 't ander, telken reyse te verbeuren een ropy, ten behoeve van de pennisten tafel, zullende daar van nogthans g'eximeerd wesen die geene, welke van den eersten gesworen clercq speciale permissie hebben verkregen om absent te blyven.

Art. 2. Drie uyt deselve zullen, week om week, niet alleen 's nademiddags van half vier tot ses uuren, maar ook des

Woensdags en Saturdags, voor en na de middag, present moeten wesen, op gelyke poene voor ieder halven dag, dat absent blyven ofte buyten voorkennisse van den eersten gesworen clercq des voor de middags voor elf en des na de middags voor ses uuren heen gaan.

Art. 3. Ter voorkoming van disputen, zal d'eerste gesworen clercq alle Maandagen aan de collationisten opgeven, wiens beurt het die week zyn zal om de oppas waartenemen; en zal, zo veel mogelyk, een van d'oudste met twee van de jongste te gelyk dienst doen en, by indispositie van een of twee van deselve, in hare plaatse invallen een of twee van die, welke de vorige week vry zyn geweest.

Art. 4. Alschoon de geene, welke den oppas niet hebben, by ordinaire tyden 's nademiddags en ook Woensdags en Saturdags van het binnen komen g'excuseert zyn, zo zal zulks nogthans geen plaats hebben, wanneer het werk het tegendeel vereysschen en d'eerste gesworen clercq haar presentie requireeren mogte; want in zo een geval zullen zy gelyk gesteld werden met die de weekelyksche oppas hebben, vermeld by articul 2.

Art. 5. Dewyl het meer als te veel gebeurt, dat yverloose dienaren, op het frivool praetext van siek te zyn, haaren dienst negligeeren, zo zal de gagie van die collationisten, welke sig daar aan schuldig maken, op het aangeven van den eersten Secretaris deser regeering, die ten dien einde daar na, des noods, ondersoek sal laten doen, werden afgeschreven van die tyd af, dat volgens opgave van den eersten gesworen clercq geen dienst gedaan hebben, in conformité van de resolutie, genomen in Rade van India op den 2en February passato.

Art. 6. En op dat dese poincten in allen deelen zouden werden nagekomen, zo werd den eersten gesworen clercq en, by desselfs ziekte of absentie, den geenen, die zynen dienst waarneemt, wel expresselyk g'ordonneert daar op nauwkeurig agt te geven en, zonder eenige conniventie, de boetens, die successive mogten werden verbeurt, in de gemeene pennisten cassa te besorgen, 't zy by afkorting van 't kost-geld, dan

wel, dit niet toereykende, by ordonnantie van den heer Commissaris van de verstreckingen, op reekening van verdiende soldyen, uyt de grote winkel ten desen casteele.

30 Maart. *Ampliatie van het reglement op de lijkstatien te Batavia van 23/27 Augustus 1743 („Ordonnantie „op het inrigten der begrafenis-rollen en doodbriefjes, „item de begravenissen der officiers van de Christene „inlandsche militie en burgery").*

Art. 1. De handpaarden, het wapen en de verdere ornamenten, die, ingevolge het voorschreven reglement, by de lykstatien van persoonen van distinctie, articul 7, 8, 9 en 10, voor uyt gedragen werden, zal men, benevens de persoonen, die tot het dragen of leiden versogt en gesteld zyn, by d'oplees rollen bekent moeten stellen en ieder in 't byzonder laten afleezen, gelyk ook de slipdragers, art. 12 vermeld, ten einde men, by d'opeisscbing van zodanige rollen, zien kan, of daar omtrend eenige excessen begaan zyn.

Art. 2. Het 6de en 7de articul van het voorschreven reglement, sprekende van de begravenissen der militaire personen, in zo verre betreft het wapen en de quartieren, geene relatie hebbende tot d'inlandsche Christene militairen ofte Mardykers en Mardykers marines, nog ook tot d'inlandsche burgery, zullen d'Advocaat fiscaal van India, Bailluw en Landdrost daar op attent hebben te weezen en, by ontmoeting, dat het zelve tot hen werd g'extendeert, tegens d'executeurs der begravenissen hun ampt en pligt hebben te betragten.

Art. 3. De capitains van de voorschreven inlandsche soldatesque zullen, gelyk thans in gebruyk is, de degen, echarpe en ringkraag op de kist mogen hebben, dog, ter voorkoming van verkeerde denkbeelden van een volkomen gelykstandigheid met d'Europesche officieren, zullen d'officieren en onder-officieren van de Christene inlandsche militie voortaan begraven werden met zodanige getal manschap uyt hunne compagnien, als hier onder werd genoteerd, namentlyk:

een capitain, met een lieutenant en vendrig, nevens 36 gemeene en een tamboer;

een lieutenant, met een vendrig, 24 gemeene en een tamboer;

een vendrig, met een sergeant, corporaal en 18 gemeene;

een sergeant, met een corporaal en 12 gemeene;

een corporaal, met een corporaal en 6 gemeene, zonder meer.

Art. 4. Blyvende de begravenissen der officieren van d'inlandsche burgery, even als die van d'Europische burger infanterie en cavallerie, by het oude ceremonieel, pro dato van het voorschrevene reglement ofte voor anno 1743 in gebruyk geweest zynde, en, in zo verre het getal van de manschap betreft, gereguleert by resolutie dezer regering van den 6en October anno 1724, zonder eenige verandering.

Art. 5. De ornament dragers zullen, zo wel by de rollen als doodbriefjes, niet getituleerd, maar eenlyk by hunne qualiteit van opperkoopman, capitain, koopman, enz. bekent gestelt en afgeroepen mogen werden.

Art. 6. By begravenissen van personen van een mindere rang als boekhouder of visitateur generaal, dan wel derzelver weduwen, zullen geene doodbriefjes, op groot formaat papier gedrukt, mogen gebruykt werden, buyten speciale permissie.

Art. 7. Dog by de begravenisse van persoonen, dezelve in rang volgende, tot oud-scheepenen en derzelver weduwe inclusive, zal om zodanige permissie mogen verzoek gedaan werden aan zyn Edelheyd den heere Gouverneur Generaal, dewelke, dezelve verleenende, daar van den censor van de stads drukkery telkens ter zyner narigt zal laten verwittigen.

Art. 8. By de doodbriefjes van overledene heeren der hooge regering (de praesident in Rade van justitie ten dezen opsigte daar onder begreepen) en Haar Edelens egtgenoten en weduwen, zal alleen de titul van heer en vrouwe gesteld mogen werden voor de naamen, zoo wel van d'overledene als de nablyvende weduwen of weduwnaars.

Art. 9. Ook zal de titul van gemalinne of douarière alleen mogen gebruykt werden ten opsigte van d'egtgenoten ofte weduwen van de heeren der hoge regeringe.

Art. 10. De dogters van heeren van de regering, overlydende zonder getrouwt te wezen, zullen by de doodbriefjes jonge juffrouw werden getituleert, en zo ook de zoons jonge heer, als zy niet in 's Comp^s dienst en ook niet boven de vyftien jaren oud zyn, maar anders zullen zy ten dezen opsigte geconsidereert werden naar haare mans of eigene qualiteit en gevolgelyk hare namen zonder titulature op de doodbriefjes werden bekent gesteld.

Art. 11. De personen, uyt welkers huysen lyken ter aarde besteld werden, zullen ook by de doodbriefjes geen heer of mevrouw mogen werden getituleert, als geen heeren of mevrouwen van de regering zyn.

Art. 12. Maar zullen de weduwen van oud en g'eligeert gouverneurs ofte secretarissen dezer regering en van een brigadier, als uyt hare huyzen begravenissen geschieden en zy aan den overledenen niet zyn geparenteerd, wel by de doodbriefjes mejuffrouw mogen werden getituleerd, maar niet de weduwen van lagere gequalificeerdens.

Art. 13. De doodbriefjes, voor de leden van de regering gedrukt werdende, waar by de g'inviteerde personen UWel Edele getituleerd werden, zullen, gelyk thans in usantie is, alleen voor dezelve, nevens den praesident in Rade van justitie moeten en voorts ook voor de oud en g'eligeert gouverneurs, de secretarissen van de regering en de brigadier mogen gebruikt werden, dog verder niet.

Art. 14. Om eenmaal voor te komen alle willekeurige en continueel varieerende schikkingen omtrend de rang en titulature by de begravenis rollen en d'invitatien by de doodbriefjes, nevens de differenten, daar over te meermalen ontstaan, zal daar omtrend voortaan moeten werden g'observeert de volgende schikking, heden in Rade van India g'arresteerd:

Zyn Excellentie, den Hoog Edelen, Groot Achtbaren Heere, Generaal over d'infanterie ten dienste van den Staat der Vereenigde Nederlanden en Gouverneur Generaal van Nederlands India.

De Wel Edelen, Groot Achtbaren Heer, eerste Raad en Directeur Generaal van Nederlands India.

De Wel Edelen Gestrengen Heer, Raad-ordinair of extra-ordinair van Nederlands India.

De Wel Edelen Heer, praesident in den achtbaren Raad van justitie dezes casteels.

D'Edele Heer
- oud Gouverneurs.
- g'eligeert gouverneurs.
- secretaris van de hoge regering in functie.
- oud eerste en tweede secretarissen van Haar Hoog Edelens.

D'Achtbare Heer, ordinaris of extra-ordinaris lid in den achtbaren Raad van justitie dezes casteels.

NB. De g'assumeerde leden hebben, als zy niet in den Raad of in commissie zyn, geen andere rang als van hunne qualiteit of politique bediening.

De Heer
- oud-directeurs.
- g'eligeert directeurs.

De manhafte Heer, collonel en hoofd over 's Comp[e] militie in India.

De Heer
- advocaat fiscaal van Nederlands India.
- bailliuw.
- water fiscaal.
- drossaert der Bataviasche ommelanden.
- oud-advocaat fiscaal.
- oud-bailliuw.
- oud-water fiscaal.
- oud-drossaart deser stads ommelanden.
- ontfanger generaal.
- opperkooplieden van 't casteel.

De Manhafte Heer
- lieutenants collonels en majoors van de lyfwagt, hebbende titul en rang als lieutenant collonel.
- capitain militair van een Engelsch Konings schip.
- commandeur en opper-equipagemeester.
- commandeur der Indische zeeën.
- capitain ter zee van een Engelsch Konings schip.

De Heer visitateur generaal, en
» » boekhouder generaal
} de oudste in functie eerst.

De Heer
- oud-commandeurs, g'eligeerde commandeurs } van buyten comptoiren.
- oud-commandeurs ter zee.
- oud-visitateur generaal, oud-boekhouder generaal } die het eerst aangesteld is, voor.

De Manhafte Heer, majoors van de infanterie en artillerie en ritmeester van de lyfwagt, hebbende titul en rang als majoor.

De Heer
- majoor van de burgery.
- 't opperhoofd van Japan.
- 't oud-opperhoofd van Japan.
- 't opperhoofd van 't generale soldy comptoir.
- sabandhaar en licentmeester, commissaris tot de zaken van den inlander. } de oudste van deze twee eerst.

D'Eerw. Heer
- bedienaar des Goddelyken woords in de Nederduytsche, Portugeesche of Maleytsche gemeente, naar den ouderdom.
- bedienaar des Goddelyken woords buyten beroep.
- bedienaar des Goddelyken woords in de Luthersche gemeente.

De Manhafte Heer, capitains ter zee, ad item van de Engelsche Compagnie.

De Heer
- d'eerste geswore clercq ter generale secrecary, opperkoopman zynde.
- geheim schryver van den heere Gouverneur Generaal, opperkoopman zynde
- de secretaris van den Raad van justitie, opperkoopman zynde
- de secretaris van Scheepenen, opperkoopman zynde
- de secretaris van Weesmeesteren, opperkoopman zynde
- super cargas, opperkoopman zynde
- de groot cassier, opperkoopman zynde
- het opperhoofd van het commissie visite comptoir, opperkoopman zynde

} d'oudste van deze ses, eerst.
- de fabryk, opperkoopman zynde.

De Heer
het hoofd van de chirurgie, die rang heeft tusschen voorsz. zes opperkooplieden in, als 'er onder zyn, die na den datum van zyne aanstelling tot opperkoopman zyn gevordert.
opperkooplieden buyten employ.
opperkooplieden met stilstand van gagie.
oud-opperkooplieden, namentlyk, die formeel uyt 's Comp[s] dienst zyn ontslagen, behoudens hun rang.
scheepenen.
stads doctoren.
oud-scheepenen.
oud-stads doctoren, namentlyk, die behoudens hun rang ontslagen of tot een mindere dienst overgegaan zyn.
binnen- en buyten-regenten van de hospitalen, 80 gulden winnende.
eerste practisyn in 't hospitaal, als hy 80 gulden wint.

De Eerwaarde proponenten.

De Heer fabryk, geen opperkoopman zynde.

De Manhafte
capitain lieutenant van de lyfwagt, hebbende titul en rang als eerste capitain van het guarnisoen.
capitains der infanterie en artillerie.
capitains ingenieurs.
lieutenants van de lyfwagt, hebbende titul en rang van capitain.
capitain lieutenants ter zee.
capitain lieutenants der infanterie.
capitain lieutenants der artillerie.
capitain lieutenants der ingenieurs.

De Heer
burger capitains.
burger ritmeester.
oud-burger capitains.
oud-burger ritmeester.

D'Edele
baas van Onrust.
eerste practisyn in 't hospitaal, minder als 80 gulden winnende.
chirurgyn majoor van 't casteel.

D'Edele

chirurgyn majoor van de lyfwagt.
kooplieden in employ, zo als in 't naamboekje volgen, tot aan den eersten administrateur in 't suykerpakhuys, inclusive.

Voorts:

negotie boekhouder of pakhuysmeester van Japan, koopman zynde.
super cargas van China, kooplieden zynde.
super cargas van Mocha, kooplieden zynde.
super cargas van Cochin China, kooplieden zynde.
secretaris van den Raad van justitie, maar de qualiteyt van koopman hebbende.
secretaris van Scheepenen, maar de qualiteyt van koopman hebbende.
de verdere kooplieden in employ, zo als in 't naamboekje volgen.
secretaris van Weesmeesteren, koopman zynde.
secretaris van Heemraden, koopman zynde.
secretaris van Boedelmeesteren, koopman zynde.
eerste landmeester, koopman zynde.
cassier van d'amphioen societeit, koopman zynde.
advocaten.
kooplieden buyten employ.
kooplieden met stilstand van gagie.
oud-kooplieden.
schippers.
weesmeesteren.
oud-weesmeesteren.
heemraden.
de hoofd participanten van d'amphioen societeit.
stads vendumeesters.
commissarissen van zee en commercie zaken.
commissarissen van de bank courant en bank van leening.
tweede practisyn van 't hospitaal.
chirurgyn majoors van de infanterie en arthillery.
binnen-regent van 't binnen hospitaal.

D'Edele

binnen-regent van 't buyten hospitaal.
opper-chirurgyns van de hoofd posten, zo als in 't naamboekje volgen.
de stads-chirurgyn en de verdere practisyns van 't hospitaal.
binnen-regent van 't warme bad.
stads apothecar.
de werk-basen.
notarissen en oud-notarissen, als de laatste, behoudens qualiteit, zyn ontslagen.
ouderlingen in functie.

De Manhafte

praeceptor in de mathesis en navigatie in d'academie de marine, lieutenant ter zee zynde.
verdere lieutenants ter zee.
sous-lieutenants van de lyfwagt, hebbende rang en titul als lieutenant.
lieutenants der infanterie.
ordinaire lieutenants van d'arthillery.
lieutenants ingenieurs.
lieutenants en eerste landmeeter.
extra-ordinaire lieutenants van d'arthillery.

D'Edele

lieutenants van de burgery.
onderkooplieden in employ, zo als in het naamboekje volgen, tot aan den tweeden administrateur in het suyker pakhuys, voorts:
secretaris van Heemraden, maar onderkoopman zynde.
secretaris van zee en commercie zaken.
cassier van de bank-courant en bank van leening.
boekhouder en secretaris van de bank-courant en bank van leening.
secretaris van kleine gerigts en huwelykse zaken.
secretaris van Boedelmeesteren.
eerste clercq van den Raad van justitie.
eerste clercq van Scheepenen.
dispensier van Japan, onderkoopman zynde.

D'Edele

negotie-boekhouder of pakhuysmeester van Japan, onderkoopman zynde.
super cargas van China, onderkooplieden zynde.
super cargas tusschen China en Souratte, onderkooplieden zynde.
super cargas van Mocha, onderkooplieden zynde.
super cargas van Cochin China, onderkooplieden zynde.
essayeurs en verdere onderkooplieden in employ, zo als in 't naamboekje volgen, tot aan den tweeden landmeeter, onderkoopman zynde, inclusive, en voorts:
d'adjunct gesworen clercq van den Raad van justitie, onderkoopman zynde.
eerste clercq van Weesmeesteren.
guarnizoen schryver.
eerste suppoost op 't comptoir van den opper-equipagemeester, onderkoopman zynde.
de commissarissen van kleene gerigts en huwelykse zaken.
de hoofd-ingelanden.
boedelmeesteren van de onchristene sterfhuyzen.
procureurs.
onderkooplieden buyten employ.
onderkooplieden met stilstand van gagie.
oud-onderkooplieden, namentlyk die uyt 's Comp^s^ dienst ontslagen zyn, behoudens qualiteit of rang.
diaconen in functie.
's Comp^s^ apothecar.
buyten-regenten van 't vrouwen-tugthuys.
buyten-regenten van 't lazarushuys.

De Manhafte

cornets van de lyfwagt.
vendrigs der infanterie.
vendrigs der arthillery.
vendrigs der ingeneurs.
vendrig en tweede landmeeter.
ordinaire vuurwerkers.
vendrigs en cornets van de burger schuttery en cavallery.

D'Edele
baas boekdrukker ter generale secretary, winnende f 40.
baas boekbinder ter generale secretary, winnende f 36.
geswoore clercquen ter generale secretary.
ordinaire clercquen ter generale secretary.
adjunct gesworen clercq van den Raad van justitie, geen onderkoopman zynde.
de laborant.
adjudants van de burger schuttery en ruytery.

Monsieur
baas boekdrukker, en
baas boekbinder ter generale secretary, winnende minder als 36 gulden.
baas boekbinder van de logie.
waagmeester.
makelaars.
binnen-regenten van 't arm- en lazarus-huys.
binnen-regent van 't Chinees hospitaal.
keurmeester van goud en zilver.
rooymeester.
taxateurs der vaste goederen.
keurmeester van kalk en steen, geen fabryk zynde.
ykmeester der maten en gewigten.
keurmeester van 't beestiaal.
stads drukker.
afslager of opsigter van de vismarkt.
opziender van de rysmarkt.
opziender van 't afkomende beestiaal.
hoofd opsigter van de praauw-voerders.
extract factuurhouder.
overdrager der boeken van 't ambagts-quartier, geen onderkoopman zynde.
overdrager in 't inlands militair soldy-comptoir.
tweede overdragers op de verdere soldy-comptoiren.
scheeps-soldy boekhouders.
burger wagtmeesters.
boekhouders.
scheeps opperchirurgyns.

Monsieur { extra-ordinaire clercquen ter generale secretary.
absolut assistenten.
afslager van den vendumeester.

D'Eersame opper-stuurlieden.
» titulaire lieutenants ter zee.
Monsieur jong en provisioneele assistenten.
D'Eersame onder-stuurlieden.
» cadets de marine.
» derde-waaks.

Art. 15. De respective executeurs en besorgers van de begravenissen zullen zig naar den inhoude dezes stiptelyk hebben te reguleeren, op poene van een boete van een hondert ryksdaalders voor die tegen het 2de, 3de en 4de articul van deze ordonnantie zullen aangaan, tusschen d'academie de marine en d'officier, die de calange zal doen, in gelyke portien te verdeelen, en van vyf en twintig rd^s^ voor yder overtreding of afwyking van het gestatueerde by d'overige articuls, ten behoeve van de voorschreeven academie de marine; en zal de censor van de drukkery verpligt weezen de proeven van de doodbriefjes, aan hem gepresenteerd werdende, waar by van het zevende, agtste, negende, tiende, elfde, twaalfde of dertiende articul van deze ordonnantie eenigermaten werd afgeweeken, ten eersten te zenden aan den heer Praesident curator van d'academie de marine, om d'invordering van de gestelde amende te kunnen bezorgen, onvermindert de correctie van zodanige proef, zo als 't behoort, werdende ook gemelde heer Praesident curator niet alleen gequalificeert visie te vorderen van alle begravenis rollen, na dat de begravenis geschied zal weezen, maar ook een iegelyk gelast en aanbevoolen dezelve, op zyn Edelens requisit, ten eersten te laten volgen, sub poene van correctie, naar bevinding van zaken.

6 April. *Last op Boedelmeesteren »omtrend alle insol»vente boedels van haere debiteuren te noteeren, wat »daarvan onder de Comp^e^ ofte den Sequester berust en »hoe verre zy daarin vermeenen gepreferеert te wesen".*

6 April. *Last op de Opperhoofden der buiten-kantoren te verbeteren de kaarten van de stranden en zeeën, onder hun gebied aanwezig.*

Op de kaarten van Compagnie's schepen, welke binnen hun gebied kwamen, moesten zij de noodige verbeteringen aanbrengen en tevens van die verbeteringen naar Batavia rapporteren.

In Maart 1754 zonden Heeren XVII[nen] ettelijke exemplaren van J. de Marre's, zeeboek voor Indien, naar Batavia ter verbetering op allerlei plaatsen onder het gebied van de Compagnie en ter terugzending, na verbetering, naar Nederland.

6 April. *Last op de Compagnie's dienaren te Cheribon en te Samarang geene rijst particulier te laten vervoeren, zelfs niet naar Batavia, zoolang de Regering niet voldoende daarvan voorzien was.*

Reden voor dezen last was »g'allegueerde presumtive »schaarsheid van ryst te deser hoofdplaatse Batavia".

10 April. *Voorschrift nopens het »voorstellen" van niet-Europesche officieren der schutterij.*

Op de instantie van de den 22[en] der voorledene maand aangestelde officieren der Mhoren en Jentiven, om aan hunne onderhorige in derselver qualiteiten publicq te mogen werden voorgesteld, is verstaan daar inne te condescenderen, also het selve, ofschoon tot heden nog maar omtrent d'officieren van d'Europische burgery in gebruyk is geweest, niet oneigen is en de Mhoren, als zig meest met de negotie en andere nutte neeringen en hanteeringen ophoudende, zeer goede inwoonders van de colonie zyn, welkers getal het te wenschen ware, dat men door diergelyke, onkostbare eerbewysingen konde doen accresseren; dog zulks, zo nu als in 't vervolg van tyd, wan-

neer het versogt werd, te laten geschieden door den heer collonel, alleen ten bywesen van twee gecommitteerde leeden en den secretaris van Scheepenen, tot een billyke distinctie tusschen zodanige inlanders en d'officieren van d'Europische burgery, by welkers voorstelling, volgens resolutie deser regeering van den 22en Septenber anno 1722, ook den Bailliuw en Land-drost assisteeren; en het selve op den eerstgemelde voet ook te laten plaats hebben ten opsigte van d'officieren van de Christene inlandsche burgery, welke daartoe aansoek mogte komen te doen.

26 April. *Bepaling, dat schepen van de Engelsche O. I. Compagnie ter reede Batavia niet gevisiteerd zouden worden, indien de gezagvoerders schriftelijk en op hun woord van eer verklaarden geene opium aan boord te hebben.*

26 April. *Magtiging op den Landdrost gewapende slaven, die zich verzetten, te dooden.*

Gesproken zynde over de meenigvuldige klagten wegens het weglopen en vagabondeeren der lyfeigenen by nagt en ontyden langs 's heeren weegen en thuynen buyten de stad, en dat zy zig niet alleen niet ontzien op de rongings of inlandse baals by heele troupen gewapend te verschynen, maar selfs d'assurantie hebben om de dienaren van de justitie, wanneer die hen van daar willen verdryven, feitelyk te resisteeren, het welk dan dese tot een motief of pretext dient om hunne gehoudenisse daaromtrent geheel en al ter syde te stellen en te verwaarlosen, even als of het niet van selfs sprak, dat d'ordre, by de statuten deeser stad, onder den titul van den Bailliuw, § 3, te vinden, om de geene, die zig feitelyk tegen hem stellen, met geweld ter obedientie te dwingen, en de daar op volgende speciale aanhaling, dat, als hy ofte zyne dienaars iemand in 't excerceeren van hun ampt quamen te quetsen

ofte dood te slaan, zy daar van niets te dragen ofte apprehendeeren zouden hebben, applicabel zyn op alle officieren en dienaren van de justitie, zonder onderscheid; zo is, ter voorkoming van nadeelige gevolgen, volstrekt noodsakelyk g'oordeelt, voortaan den Drossaart ten platten lande, aan wien by desselfs ordonnantie speciaal is gedemandeert te versorgen, dat 's heeren weegen buyten de stad, zo wel by nagt als by dage, veilig gebruykt mogen werden, het welk by 't swerven van sulk gewapend geboefte by nagt geensints geschieden kan, nadrucckelyk te gelasten om naauwkeurig na te vorschen en te doen nagaan, of by 't houden van de rongings wel in agt genomen werden de jongst gestelde ordres, by het 1ste, 5de, 7de, 8ste en 10de articul van de pagt conditien der geregtigheid van deselve vermeld, en voor al onder 's hands t'inquireeren, of den pagter ook, contrarie het gemelde vyfde articul, by weege van accoord toestaat het houden dier dans spellen voor minder geld, als daar toe by articul 2 is bepaald, gelyk men uyt de meenigvuldigheid der rongings en d'algemeene gerugten voor vast schynt te moeten stellen, met ordre om het selve punctueelyk te doen observeeren en nakomen; wyders dien officier op het ernstigste te recommandeeren om de slaven, die des nagts buyten hun lyfheers of lyfvrouws thuyn of erf, by rongings of elders, vagabondeerende gevonden werden, schoon ook ongewapend zynde en ligt by zig hebbende, door zyne bediendens te laten opvatten, sonder aansien van de geene, aan wien deselve toebehooren, en selfs gemelde Landdrost ten overvloede by desen nader te qualificeeren om alle lyfeigenen, in cas dat, gewapend zynde, eenige de minste resistentie bieden, des noods sonder schroom ter neder te laten maken.

26 April. *Voorschrift nopens het verblijf te Batavia van uit Nederland aankomende militairen.*

Uyt hoofde van de continueele siektens en sterfte onder de militairen, bescheiden op de oude recruten wagt in de linie, aan d'oost zyde deses casteels, benoorden het Princeplein, als

meede het gebouw, daar toe thans gebruykt werdende en geleegen b'oosten dit casteel en benoorden de thuyn van Heemraden, is verstaan d'aldaar bescheidene militairen te verplaatsen op de na by gelegene buyten posten, mitsgaders dat edificie eenlyk te laten dienen tot logement voor de militairen, welke eerst uyt Nederland hier aankomen, om aldaar eenlyk een dag of drie te vertoeven, tot dat elders geplaast zyn, en oversulx de wagt posten in d'ooster linie te laten besetten door inlanders onder een bequaam officier.

$\frac{24}{27}$ April. *Verbod tegen den uitvoer van verschillende zaken, op de suiker-fabricatie betrekking hebbende.*

Vermits d'aanhoudende gerugten, dat d'Engelsche te Bancahoeloe als nog betragten arrakstokeryen en suykermolens aldaar op te regten, is op den voorstel van den heere Gouverneur Generaal, ten vervolge van het geresolveerde op den 5en February anno 1751, nootsakelyk g'oordeelt en verstaan, niet alleen een iegelyk by een billiet, in de Nederduytsche, Chineese en Maleidsche tale t'affigeeren, te verbieden den uytvoer van zwarte zuyker, molensteenen, ghotangs en alle andere soorten van stookkeetels, wannen, suykerpannen of coalys en aarde potten of passoos, 't zy naar Javas oostcust, Cheribon, Bantam, Lampong, Padang, Malacca ofte eenige andere plaatsen, sonder expresse, schriftelyke permissie van den heere Gouverneur Generaal, zo wel te water als te lande, op poene, dat de schuldigen, agterhaald werdende, voor den tyd van tien jaren in de ketting sullen werden geklonken om aan de gemeene werken t'arbeiden, buyten de verbeurte van 't geene zy sonder sodanige permissie mogte hebben willen uytvoeren, ten behoeve van den geenen, die 't selve sal hebben gesaiseerd; en onder gelyke poene meede t'interdiceeren den uytvoer van molensteenen en suykerpannen naar de kant van Cramat of Bacassy zonder zodanige schriftelyke licentie, maar ook de Sulthan van Bantam by eerst af te gane schryvens te versoeken om sodanige interdictie in zyn ryk al meede te willen laten geschieden

en de gestelde poenaliteit sonder eenige conniventie te doen executeeren.

4 Mei. *Bepaling, dat staaf-ijzer te Batavia tegen f 16.— en op de buiten-kantoren tegen f 17.— de 100 ℔ uit Compagnie's magazijnen kon worden afgestaan.*

De oorzaak hiervan was »de tegenwoordige duurte van »'t staaf-yser in Europa".

Intusschen kostte dat ijzer aan de Regering niet meer dan f 11.— »'t cento ponden".

Zie ook 22 April 1751 en 27 April 1756.

4 Mei. *Intrekking van den boekbinders-winkel bij het Seminarium Theologicum te Batavia.*

Deze werd vereenigd met dien van »de logie of de negotie-, »soldy- en verdere comptoiren, buyten de generale secretarye", omdat het werk aldaar »facilder" kon worden verrigt.

8/16 Mei. *Regeling der vaart van Chinesche jonken binnen het gebied der O. I. Compagnie.*

Te meermalen gesproken zynde over de illicite en clandestine vaart en handel der Chineesen en insonderheit van de jonken van Aymuy, so naar Passier, leggende aan de zuyd oost zyde van 't eiland Borneo, omtrend N. W^t ten N. 56 meilen van Maccasser, als naar Palembang, ter welker laastgemelde plaats, volgens ingekomene berigten, een jonk van Canton zoude aangekomen en twee Palembangsche vaartuygen van Aymuy geretourneert zyn, mitsgaders de langs hoe meer toenemende extensie van hunne vaart en handel op Banjermassing, niettegenstaande d'inschickelykheid, welke daar omtrend gebruykt is, mitsgaders de grote quantiteiten thin en peper, welke dus de Comp^c ontfutselt en voor reecquening der Chineesen en Palem-

bangers van die plaatsen direct naar China vervoert werden, onaangesien de bekende interdictien en waarschuwingen tegens alle vaart uyt China naar Banjermassing sonder expresse permissie, item naar Celebes ofte eenige andere plaatsen b'oosten de straat Banca, en het anno passato gestatueerde exempel omtrend een jonk, die op Macasser ten handel geweest en aldaar in beslag genomen was, en onaangesien het 8ste articul van het contract met de Sulthan en Ryxgroten van Palembang van den 2en Juny 1722 wel uytdruckelyk mede brengt: *dat de Palembangers naar elders niet mogen varen zonder pas van de Compe: en dat zy, genegen zynde naar eenige plaatsen te navigeeren, zulks aan de Compe zoude moeten versogt werden*; en by 't selve contract, articul 4 en 6, so wel als by de vorige verbonden, is gestipuleerd: *dat al de peper en thin, in Palembang vallende, met exclusie van alle andere, so wel inlandsche, als Europische natien, aan de Compe alleen verkogt moet werden*; gelyk ook het contract van den 15en January des jaars 1691 is dicterende: *dat, wanneer de Sulthan gezantschappen doet, de peper, daar mede afgaande, niet boven de duysend picols in 't jaar zal mogen bedragen en naar gene andere plaatsen als Batavia en Malacca verzonden werden*; waarop men dierhalven vast moet stellen, dat almede geen de minste reflexie langer werd geslagen, mitsgaders als nu, op de propositie van den heere Gouverneur Generaal, in serieuse overweging genomen zynde de weegen en middelen, die ten aansien van de Chineesen zouden kunnen en dienen ingeslagen en gebruykt te werden om hen van die onwettige vaart en handel, strekkende tot merkelyk nadeel van de maatschappy, te doen afzien; zo is ten dien einde goedgevonden en verstaan by provisie de nachodas van d'in desen jare van Aymuy alhier aangekomene jonken met geen peper of thin te gerieven, dog, dewyl de vaart op Passier, also de Compe aldaar geen gebied of exclusive contracten is hebbende, hen met geen groot regt betwist kan werden en die op Macasser niet zo seer als nadelig voor de Compe en dese colonie schynt te kunnen werden aangemerkt, als men reflecteert, dat de goederen, die zy op Banjermassing en Passier

aanbrengen, dog buyten een klyn gedeelte, dat aldaar vertierd werd, langs de Celebese cust verspreid werden, ende sulx vooral, wanneer de geregtigheid van de tabak aldaar dubbeld betaald werd, is teffens goedgevonden in 't vervolg jaarlyx een enkelde jonk ter negotie aldaar te permitteeren, mits van een pas van hier voorsien zynde en buyten d'inkomende regten aldaar betalende de thol, welke den pagter der geregtigheid van het kerven ofte de gekorven, ingevoerd werdende Chineese tabak te deser hoofdplaatse en die op Macasser volgens de respective pagt conditien is competeerende, sonder eenige korting, en de scheepelingen, by ontdecking van eenige sluyk handel in speceryen, naar den rigeur der placcaten, sullen werden gehandelt".

Volgens de resolutie van 17 December 1765 bedroeg de winst, behaald door Chinezen met de vaart op Makasser, gemiddeld 's jaars 3600 rijksdaalders.

11 Mei. *Vaststelling van den borgtogt voor den Boekhouder en Pandbewaarder, alsmede voor den Kassier van de Bank-courant, op 10000 rijksdaalders.*

15 Mei. *Bepaling, dat de recognitie-penningen van goederen, afgehaald van schepen met particuliere vaartuigen, liepen voor rekening van den afhaler, behoudens diens verhaal op den overbrenger, »indien hy deselve aan »hem mogt hebben voldaan".*

De boomwachters moesten bij het passeren van den Boom onderzoeken, wie de afhaler was, en daarvan onmiddelijk kennis geven aan den Ontvanger-generaal, om te weten, van wien de recognitie-penningen moesten ingevorderd worden.

Nopens goederen, met Compagnie's schouwen afgehaald, moest hetzelfde geschieden aan den Boom of aan de equipagewerf door een pennist of ander persoon, door den Opper-equipage-meester aangewezen.

Overigens bleef het bepaalde op 5 December 1752 van kracht.

15 Mei. *Maatregelen tot weering van de vaart van Chineesche jonken op Palembang.*

Gesproken zynde over de middelen, dienstig en noodsakelyk om d'ong'oorloofde vaart derselve, so naar Palembang als naar Banjermassing en Passier, te weiren en tegen te gaan, zo wierd op de propositie van den heere Gouverneur Generaal g'arresteerd, op alle Chineese wharen, die niet direct uyt China aangebragt werden, 't zy te deser hoofdplaatse, dan wel op Macasser ofte Malacca, op welke laatste plaats de Chineese jonken den handel van oudsher is toegestaan, dubbelde thol te stellen; en so ook op den uytvoer van tripangs, vogelnesjes, wax en andere goederen, in China gewild, van Batavia, Javas oostkust ofte de twee voorsz. gouvernementen gaande naar Palembang, Banjermassing en Passier, ses procento boven den ordinairen thol.

Dog, ten einde de Chineesen, so wel als den Sulthan van Palembang, alle reedenen van klagten te beneemen over eene al te rigoureuse en g'interesscerde behandeling, is teffens goedgevonden om in 't vervolg een jonk jaarlyks ter negotie op Palembang, direct uyt China, te permitteeren, indien sig verbinden wil, nadat zyn lading verkogt heeft, naar Batavia te komen, sonder eenige de minste quantiteit peper of thin van daar direct of indirect te vervoeren, op poene, dat anders ofte wanneer eenige verbodene vaart ofte handel mogte onderstaan, schip en lading sal werden geconfisqueert; al het welke by de te verleene pas also wel sal moeten werden aangehaalt, als dat gevolgelyk sodanigen, jaarlyx met pas varende jonk, indien ledig te deser hoofdplaatse komt, geen thol onderhevig sal zyn voor het geene te Palembang sal gelost hebben.

Ook is met relatie tot dese materie al verder verstaan, den aanbreng van levensmiddelen en wat verder tot de huyshouding gehoort, van Siam en Cambodja op Palembang, so verre buyten suspicie is, te blyven permitteeren, mits dat met d'naar de eerstgemelde plaatsen gaande of retourneerende vaartuygen geen peper of thin vervoerd werde, op poene van confiscatie.

En nadien de nachodas der Chineese jonken steeds ignorantie komen te pretendeeren van de verboden vaart der jonken op plaatsen, de Comp^e in eigendom gehorende of daar z'exclusive contracten heeft, onder voorgave, dat zulx niet algemeen tot hare kennisse komt en nog veel minder tot die van hare rheeders in China, zo is verstaan een iegelyk, die het zoude mogen aangaan, van dit een en ander ten overvloede by een billet de nodige advertentie te doen.

15 Mei. *Verbod tegen vaart van Banka, Biliton en Djohor naar Batavia, Java's oostkust en Makasser.*

Te meermalen gesproken zynde over het nadeel, dat men langs hoe meer komt t'ondervinden, dat de Comp^e en de goede ingesetenen door de vaart van Banca, Bliton en Johoor naar Batavia, Javas oostcust en Macasser werd toegebragt, speciaal door de sluykeryen en roveryen dier volken langs de Javase stranden, en waaromme, zo wel als om 't sluyken van thin, nooit eenige vaart van Banca naar de voorsz. plaatsen en selfs voor desen aan d'inwoonders van dat eiland niet is toegelaten eenige grotere vaartuygen aan te houden, als zy tot den overbreng der thin naar Palembang nodig hadden, terwyl men daar en tegen de vaart van Bliton en Johor derwaarts heeft opengelaten, omdat men tot nog toe niet heeft kunnen uytvinden een efficacieus middel om de Johoreesen en Blitonders, die zig aan roveryen, enz. schuldig maken, van de goede handelaars, welke er onder mogte weesen, te discerneeren, vermits zy allen met passen varen; zo is nu, om eenmaal het vaarwater voor de goede ingesetenen, so ver mogelyk, veilig te maken, goedgevonden en g'arresteert, niet alleen t'interdiceeren alle vaart en handel van Banca op Batavia, Javas oostkust en Macasser, maar ook die van Bliton en Johor, op welke beide plaatsen genoegsaam publicq vaartuygen ten roof werden g'equipeert; en oversulx de ministers te Macasser en Samarang het nodige dierwegens aan te schryven, mitsgaders d'intusschen alhier aankomende Johoreesen en Blitonse vaar-

tuygen geen andere negotie toe te laten dan den inkoop van ryst en levensmiddelen voor de te rug reise; dog daar en tegen de Chineesen en alle verdere ingesetenen alhier te permitteeren alle goederen, geene contrabanda zynde, derwaarts te vervoeren en van daar te rug te brengen.

29 Mei. *Voorschriften nopens aan de Regering in te dienen rekesten.*

Ter occasie der gebreckelyke en vicieuse instelling en uytschryving van het request van Oey Gnanio, dat niet alleen ten deele heel stram en onverstaanbaar, maar ook op verscheide plaatsen doorgehaalt, verandert en met renvooyen in margine voorsien was, gesproken zynde over de onverstaanbare versoeken, nodelose en niet ter zake doende digressien en uytbreidingen, walchelyke adulatien, capitale omissien, item servile en ten eenemale van het spoor der betamelykheid afwykende expressien, welke veeltyds, tot ergernis deser regeering, als ook tot vertraging en vermoeyelyking harer besoignes, ontmoet werden by d'aan deselve gededicee rde versoek schriften, zo van Chineesen en inlanders, als andere personen, die de Nederduytsche tale niet magtig of, niet in staat in deselve iets ten papieren te brengen, hen dierhalven bedienen van de hulpe van den eersten, die er zig toe aanbied onder zo veele kreupele schryvers in soort, als men hier heeft, die de vermetelheid hebben zig daar toe te laten gebruyken, schoon het hen alzo wel aan capaciteit ontbreekt om zig op een korte en verstaanbare wyse t'exprimeeren, als aan oordeel om het noodsakelyke t'alleguéren en te blyven binnen de palen van eerbied en decentie; welke elendige pennevoerders zig des niet te min dikwyls door d'onkundige supplianten ten duursten ofte naar mate, dat zy veel papier nodeloos verklad hebben, doen betalen, daar inne de procureurs imiteerende, welkers werk doorgaans mede aan eene overtollige en volumineuse extensie kenbaar is; over welk onderwerp al te meermalen te deeser vergadering is gediscoureert, zonder dat tot nog toe een nut en convenabel

middel is uytgedagt en in het werk gesteld om het vereischte redres daar inne te weege te brengen, zo is als nu goedgevonden en g'arresteert, voortaan geene requesten ofte andere schrifturen van die natuur, aan dese regeering ingerigt, aan te neemen, als die door den versoeker selve dan wel door den eersten clercq ter generale secretary en desselfs adjunct ofte een der alhier g'admitteerde notarissen en gesworen clercquen ten gemelde comptoire ingesteld zyn, buyten een enkeld request over justitieele zaken, waar toe de supplianten zig van een advocaat of procureur zullen mogen bedienen; en ten einde zulx niet, gelyk veele andere goede wetten en insettingen, in onbruyk gerake, teffens te statueeren, dat de voorsz. gepermitteerde concipienten in dorso van de requesten en andere diergelyke geschriften, aan dese regeering gepresenteerd werdende, behoorlyk voor d'opmaking zullen moeten teekenen en gevolgelyk aansprekelyk weesen voor d'oneerbiedige en indecente termen en allusien of insinuatien, die daar by mogten gevonden werden, 't zy dat de suppliant zulx expresselyk heeft begeerd of niet; en dat de supplianten, die een request of ander papier presenteeren of laten presenteeren, dat door desulke niet is ontworpen, in selver voegen voor den inhoud zullen verantwoordelyk gehouden werden, 't zy het eigen werk is of niet.

29 Mei. *Bepaling, dat de Raad van justitie te Batavia onbevoegd was één of meer zijner leden te schorsen en geregtelijk te doen vervolgen.*

Wanneer die Raad redenen meende te hebben om over één of meer zijner leden ontevreden te zijn, dan moest hij zich tot de Regering wenden met het verzoek om ter zake het noodige te verrigten.

8 Junij. *Bepaling, dat alwie niet te zijner tijd in Rade van Indië aflegde den jaarlijkschen eed van purge, gestraft zoude worden met eene boete van* 10 *rijksdaalders, ten behoeve van de Diaconie.*

12 Junij. *Bepaling, dat de gewone vergaderingen van de Hooge Regering gehouden zouden worden op Dingsdag en Vrijdag, des voormiddags te 9 ure.*

Door den heere Gouverneur Generaal te kennen gegeven zynde, dat, alhoewel te deser vergadering, zedert zyn Edelheits komste tot de regeering, door verscheide heeren leeden te meermalen was geremarqueert, dat de ter sessie van den 28en May 1743 gedane verlegging van den tyd van het houden der ordinaire byeenkomste deser vergaderinge voor de heeren leeden zeer lastig bevonden was ter zake van de grote hitte, die men doorgaans alhier en speciaal in dese benauwde en van alle zyden met muuren omringde vergaderzale heeft en dewelke door het opsteeken van de kaarssen, speciaal in 't reegen saisoen, somtyds al te half vyf uuren of daaromtrend geschieden moet, nog merkelyk toeneemt, zyn Edelheid egter in het eerste gehaesiteerd hadde om de vergadering voor te stellen deselve weeder in te trecken, eensdeels, omdat in 't generaal de minste veranderingen de beste zyn, en ten anderen, ter zake van de voorsz. en meer andere reedenen, waaromme ter sessie van den 25en April 1730 besloten is de gemelde ordinaris vergaderingen voortaan voor de middag te houden, by resolutie van den 29en May 1743, wanneer men goed vond daar van weeder af te wyken, zyn aangemerkt, als in verre na niet kunnende balanceeren d'inconvenienten, die daar uyt resulteerden, dog dat zyn Edelheid nu by ondervinding gebleeken was, dat het principaalste van die inconvenienten was d'audientie, die de Gouverneur Generaal des morgens geeft en waar meede, insonderheit op d'ordinaire vergader-dagen, veeltyds twee uuren en langer heen loopt, in voegen dat denselven, t'agt uuren vergadering houdende, gemeenlyk selfs geen tyd heeft om alvorens behoorlyk t'ontbeiten, dewyl het verlies van zo veel dierbare morgen uuren tot het schryfwerk en andere occupatien, by het gemelde besluyt uitdruckelyk g'allegueerd, ruym wierd opgewogen door dat men in die morgen uuren weesentlyk in dit heete climaat vry bequamer en beeter gedisponeert is

om met de vereischte attentie en promptitude zyn oordeel te laten gaan over zo veele verscheidene en somtyds onverwagte stoffen, als ter deliberatie voorkomen, alwaaromme en vermits het voorsz. inconvenient te prevenieeren en uyt den weg te ruymen was met des morgens ten neegen, in stede van t'agt uuren, te vergaderen, wanneer men nog twee à drie uuren tyds hadde, die gemeenlyk sufficieerende waren voor de zaken, die in eene sessie moeten werden afgedaan, zyn Edelheid als nu vermeende niet langer te moeten uytstellen de propositie van een poinct, dat, hoe men het ook neemt, in zig zelfs onverschillig is, dewyl er de Comp^e^, als alle deelen van haren dienst maar behoorlyk werden waargenomen, in 't geheel niet aan gelegen legt, welke tyd tot eenige van deselve werd uytgekosen; zo is eenpariglyk g'oordeelt, dat zodanige verschikking tot commoditeit van de regeering, so wel als van die iets te berigten of te versoeken hebben, sal strekken, en dierhalven verstaan d'ordinaire vergaderingen voortaan weder te houden op Dingsdag en Vrydag voor de middag, tegens negen uuren.

16 Junij. *Bepaling, dat de drukwerken, afgeleverd door de drukkerij van het Seminarium Theologicum te Batavia, ter verantwoording kwamen van den kleinwinkelier.*

Die drukwerken moesten bij de boeken van den kleinen winkel worden ingenomen, »pro rato van het bedragen der »drukkery-ongelden", welke ten dien einde aan den kleinwinkelier moesten opgegeven worden.

22 Junij. *Instructie voor den Visitateur-generaal en diens ondergeschikten.*

Art. 1. De visitatie en examinatie der negotie boeken in 't generaal sal hier in bestaan:

1° dat de voor restanten van de cassa, pakhuys en alle andere byboeken, zonder onderscheid, vooraf behoorlyk tegen de

na restanten van het voorgaande jaar geconfronteerd en dat vervolgens alle overige, daar by ingeschrevene parthyen, so in den debet als credit, tegens de daar toe relative bylagen met d'uytterste accuratesse gepuncteerd, nagetelt en nagerekent werden;

2° dat de by het formeeren van het journaal ingeschreven en g'extendeerde restanten en crediteuren of eigentlyk alle overgenomene posten tegens die van het voorgaande of afgeslotene journaal naauwkeurig geconfronteerd en so meede, dat alle de verdere daar by in- en afgeboekte parthyen insgelyks met d'uyterste exactitude tegens de byboeken, resolutien, afgaande en aankomende factuuren, reekeningen en verdere bescheiden vergeleken en over een gebragt, mitsgaders dat vervolgens het gemelte journaal van voren tot agteren met oplettendheit nagerekent en nagetelt werde;

3° dat wyders het gemelte journaal tegens het grootboek gepoincteerd en het laaste accuraat nageteld werde, en

4° dat, dit verrigt zynde, niet alleen alle de reekeningen by het grootboek, so in den debet als credit, ieder apart, maar ook ieder post in het bysonder met behulp van het journaal letterlyk, om so te spreeken, g'examineert, mitsgaders gelet werde, of ook, so ten belange van de manier van boekhouden, als in opsigte van de in- en afschryvingen, eenige abuysen begaan zyn.

Art. 2. Dog in specie sal voornamentlyk gelet en agt gegeven moeten werden:

1° of het comptoir generaal ook met eenige posten, buyten qualificatie, tegens het algemeen gebruyk en de alomme bekende ordre, beswaart is;

2° of de erreuren, by vorige boeken begaan en by de bevindingen door den visitateur generaal aangetoond, navolgens de daar op gestelde marginalia geredresseert, verantwoord of vergoed zyn;

3° of vervolgens alle geboekte parthyen, so in den debet als credit, met haar ware kosten in- en afgeschreven zyn;

4° of er eenige goederen tot gebruyk, enz. zyn ingekogt, die men van elders beter koop hadde kunnen ontbieden;
5° of de afschryvingen van de scheeps en pakhuys minwigten ook surpasseeren de bepaalde percentos by het reglement van den 15en Augustus 1752 en de by dese regeering deswegen nader genomene besluyten;
6° of het geene de pakhuysmeesters en scheepsoverheden boven de gepermitteerde procentos te kort mogte zyn gekomen, uytkoops vergoed of op reekening gesteld is;
7° of dese en alle andere, op reekening van soldyen gestelde posten even sodanig gereduceert zyn als de verstrekt en afbetaald werdende maand gelden;
8° of omtrend de by opening van kassen, balen, enz. te kort, bedurven of beschadigt aangebragte goederen mede volgens het geciteerde reglement van den 15en Augustus gehandelt is;
9° of op de reekening van voorjarige lasten en ongelden, item die van voorjarige winsten en verliesen, ook eenige oneigene posten in- en afgeboekt zyn, en onder anderen desulke, die tot de lasten of winsten van het selve boekjaar gehoren, mitsgaders of deselve met het sluyten der boeken, conform d'ordre, gesepareert van d'eigenjarige posten aan het comptoir generaal overgegeven zyn;
10° of er ook eenige timmeragie en reparatie gedaan is, die, op zig selfs genomen, in de gouvernementen, directien en commandementen boven de vyf en op mindere comptoiren boven de twee hondert guldens bedraagt, buyten qualificatie deser regeering, dan wel uyt sodanige dringende noodsakelykheid, dat de toestemming van hier niet heeft kunnen gevraagt of afgewagt werden;
11° of op de reekeningen van ongelden of onkosten van koopmansschappen en die van emballagie ook eenige oneigene posten gebragt en of het geene deselve per slot te voren of ten achteren hebben gestaan, met de winst en verlies reekening geliquideert is;
12° of omtrend d'afschryving van het bekostigde tot het

opmaken van nieuwe gebouwen, fortificatie werken, scheepen en vaartuygen, item reparatien van belang, gehandelt is volgens de resolutie deser regeering van den 8en December 1744 en 16 February 1753;

13° of er ook meer emolumenten, kostgelden en randsoenen verstrekt zyn, als by het reglement van den jare 1680 en eenige nadere besluyten van dese regeering gestatueert en toegestaan zyn;

14° of alle lasten en winsten met de vereischte extensie en klaarheid op haar eigen reekening geboekt zyn, navolgens de instructie van den heer Cornelis Bezuyen, gedateert primo November 1709, dan wel na de nadere ordre, dewelke dien aangaande by dese regeering mogte beraamt werden;

15° of gemelte last en winst reekeningen, buyten qualificatie ofte ordre, ook door quade ingeslopene gebruyken oneigen beswaart en vergroot, dan wel of daaromtrent op eene andere wyse eenige excessen gepleegt zyn;

16° of de betaalde gagien op afgeloste reekeningen wel ten lasten der reekening van soldyen gebragt zyn, en of omtrent de verstrekte maandgelden conform d'ordre gehandelt is;

17° of de verteerde halve gage door de geene, die in de hospitalen ter geneesing geweest zyn, ten nadeele van soldyen en ten voordeele van de hospitaals reekening geboekt is;

18° of er ten opsigte van de medicamenten voldaan is aan de besluyten deser regeering;

19° of onder de restanten ook eenige quade schulden, onnodige en overtollige goederen, meubelen, enz. voortlopen;

20° of omtrent het invorderen van de uytstaande schulden eenige negligentie gegleegt is, so meede of onder deselve ook eenige hopeloos en desperaat zyn;

21° of er ten opsigte van de crediteuren ook iets aan te merken is;

22° of by het sluyten der boeken al de per restant verblevene goederen op hun ware kosten gebragt zyn;

23° of er ook eenige dienaren boven het bepaald getal, buyten qualificatie ofte hoge noodsakelykheid, aangehouden zyn;

24° of omtrend het geene de bediendens op de respective comptoiren tot een eerlyk middel van bestaan genieten, navolgens d'ordre en intentie deser regeering gehandelt is, so in opsigte van de verdeeling, als andersints;

25° of, om de goederen by het sluyten der boeken op hare ware kosten te brengen, ook iets ten voor of nadeele van het comptoir generaal of eenige andere reekening, wegens te hoge of te lage versending, afgeboekt en of het selve van eenige importantie is, en

26° of by de samentrecking, die, volgens resolutie deser regeering van den 29^en^ January 1661, van de lasten geformeert moet werden, voldoende reedenen gegeven zyn, waaromme ieder reekening meer of minder is dan het voorgaande jaar, so meede of het gemelte geschrift behoorlyk in Rade van politie geresumeert en de houder der boeken tot het afsluyten van deselve, conform het genomen besluyt aan dese tafel in dato 6 September 1694, gequalificeert geworden is.

Art 3. Van alles, wat bevonden werd niet behandelt of gedaan te zyn navolgens het gebruyk en d'ordres, sal, so wel als van alle erreuren, nauwkeurige aanteekening gehouden en daar uyt geformeert moeten werden eene sogenaamde bevinding, dewelke dan ten principalen bevatten en duidelyk, dog kort, vertonen moet:

1° alle ontdekte excessen, erreuren en gebreeken, met de nodige remarques en consideraties, hoedanig het een en ander best geredresseert en in 't vervolg verbeetert kan werden;

2° de gesamentlyke last en winst reekeningen, so in 't algemeen, als ieder in het bysonder, en uyt de vergelyking van deselve tegens het jongst voorgaande jaar de meerder of minder veragteringen, met de reeden en aanmerkingen ten cas subject;

3° de rekeningen van voorjarige lasten en ongelden en van

voorjarige winsten en verliesen, met noteering, hoeveel daarop goedgedaan en afgeschreven en of daar meede by het sluyten der boeken na d'ordre gehandelt is;

4° alle posten, die buyten de eigen en voorjarige lasten en winsten, tegens d'ordre en styl van het boekhouden, afsonderlyk met het comptoir generaal geliquideert, ten einde te kunnen sien, hoe veel de hoofd reekening daar door bevoor- ofte benadeelt is;

5° d'oneigene en overtollige reekeningen, die in de boeken gevonden zyn, met de nodige aanwysingen tot redres;

6° de meubelen, combuys en andere aangemaakte of ingekogte goederen tot huys gebruyk van de respective opperhoofden, etc., etc., by aldien daar omtrent eenige excessen ontwaard werden, dog anders niet; en

7° de restanten en crediteuren met de nodige aanmerkingen, so in opsigte van de daar onder gevonden werdende uyt en in schulden, als ten belange van overtollige goederen en effecten.

Art. 4. Het opmaken van dese bevindingen op alle negotie boeken van heel Indien sal lopen voor reekening van den visitateur generaal, in so verre, dat hy die selfs sal moeten concipieren en teffens sorge dragen, dat daar by niets als een erreur of abuys opgegeven werd, hetgeen inderdaad sodanig niet is.

Art. 5. Ook zal den visitateur generaal, nevens de verantwoording van het comptoir en de maneance van zaken, nog incumbeeren:

1° de jaarlykse examinatie van de gesamentlyke Bataviase last reekeningen en het formeeren uyt deselve van een g'extendeerde vergelyking tegens het voorgaande jaar (van ieder post in het bysonder), om klaar en duydelyk te kunnen sien, waar uyt de meerder of minder lasten haren oorspronk hebben;

2° de visitatie van de guastos boekjes, die in de veldschansen Tangerang, Tanjongpoura, enz. van de consumtie gehouden werden en welken aangaande hy voornamentlyk letten sal, of daaromtrent ook eenige excessen gepleegt zyn;

3° het ondersoek van de consumtie der uytkomende scheepen en het daar uyt laten opmaken van de gewone reekeningen en andere papieren, en

4° het concipieeren van alle rapporten, berigten en wat verder door dese regeering, den Gouverneur of Directeur Generaal gerequireert mogte werden.

Art. 6. Dog het overige werk sal lopen voor reekening en verantwoording van den coopman en eerste suppoost, dewelke uyt dien hoofde verpligt zal zyn:

1° by absentie van den visitateur generaal op alles eene nauwe toesigt te neemen;

2° d'afgaande en aankomende factuuren na te reekenen;

3° d'erreuren, die by examinatie, punctatie, nareekening ofte natelling in de boeken gevonden werden, in ordre te brengen:

4° d'bevindingen op de ladingen der aankomende scheepen uyt Nederland, voor so verre die by uytlevering bevonden werden te discordeeren met de factuuren en cognoiscementen, op te maken;

5° de consumtie der scheepen, die in Indien varen of op dese rheede leggen, t'examineeren en daar van de gewone reekening en andere papieren, met behulp van een der mindere suppoosten, op te maken, mitsgaders daar van telkens een door hem voor het opmaken geteekent afschrift aan den Directeur Generaal over te geven;

6° de jaarlykse pryscourant van alle koopmanschappen, die in India by d'Edele Comp^e^ verkogt zyn, te samen te brengen;

7° van de verkogte natte wharen in 's Comp^s^ provisie magazyn alle jaren een rendement op te maken en daar nevens te voegen een specificatie van degene, die daar in verbleeven zyn;

8° jaarlyks van het geene uyt den voorraad en de monture der uytkomende scheepen geligt, een specificatie te formeeren;

9° alle opgaven (dog ongeauthentiseert) te doen, die van kleen belang en weinig extentie zyn en veeltyds gerequireert

werden, so door de leeden deser regeering tot hunne respective beschryvingen, als andere in hunnen dienst, gelyk d'opperkooplieden deses casteels, de boekhouder generaal, enz., dog opgaven van veel belang en veel werk niet onder handen te neemen sonder voorkennis en toestemming van den Directeur Generaal;

10° onder de suppoosten, na het goedvinden van den visitateur, het werk te verdeelen, op den voortgang van het selve nauwkeurig te letten en successive aan den visitateur generaal kennisse te geven, hoedanig het daar meede gesteld is;

11° van de jaarlyks na Nederland versonden werdende boeken en papieren de nodige registers op te maken;

12° van de by den jongsten opneem bevondene boeken en papieren een voortlopend register onder aparte en applicable hoofden te formeeren en het selve successive met d'aankomende boeken, enz. te vergroten en altoos effen te houden, en

13° alle d'ordres en besluyten by een te versamelen, so die hier by geciteert, als boven dien nopens het houden en visiteeren der boeken en ten opsigte van d'equipage en consumtie der scheepen successive gegeven en genomen zyn, mitsgaders deselve steeds effen te houden.

Art. 7. Ten opsigte van de consumtie der scheepen zal nauwkeurig in agt genomen moeten werden al, het geen nopens de provisie, equipage en buskruyd reekeningen gestatueerd is by diverse reglementen en resolutien deser regeering en onder anderen by besluyt van den 26en May 1719.

Art. 8. En, nademaal de ondervinding meer dan eens heeft doen sien, dat het werk ten desen comptoire met het bevorens bepaalde getal suppoosten onmogelyk buyten veragtering kan gehouden werden, zo zullen voortaan op het selve permanent bescheiden zyn dertig personen (de visitateur en eerste suppoost daaronder gerekent), waar meede het jaarlykse werk dan altoos effen sal moeten gehouden werden.

Art. 9. Voorts sal als een douceur aan het visite comptoir

verknogt blyven, het geen den visitateur generaal by de resolutiën van den 22en January 1661 en 10 Augustus 1752 voor de ontdekte erreuren by de visitatie der boeken is toegelegt, met en benevens de 50 rds, die voor het opmaken van ieder consumtie reekening der uytkomende en een ducaton 's maands van d'in India varende of ter deser rhede leggende scheepen, volgens oud gebruyk, betaalt is.

Art. 10. En sal het selve verdeelt werden, als volgt:

van het voorn. een zesde zal genieten;

de visitateur generaal $^3/_4$, de eerste suppoost $^1/_8$ en die d'erreuren ontdekt, meede $^1/_8$;

dat van de vaderlandsche consumtie sal blyven voor den visitateur generaal alleen, en

van d'Indiase consumtie sal hebben d'eerste suppoost de helfte en d'overige helfte staan ter dispositie van den visitateur generaal, om ter zyner discretie verdeelt te werden onder de geene, die sig in den dienst der Edele Compe het meeste en beste evertueren".

Ten slotte bepaalde de Regering, dat, wanneer de premie voor den Visitateur-generaal wegens ontdekte abuizen meer dan *f* 5000 zoude moeten bedragen, het werkelijke bedrag dier premie ter beslissing van de Hooge Regering bleef, dan wel, »indien deselve sulx uyt hoofde van presumptie van gepleegde »fraudes ofte om andere motiven mogt goedvinden", ter beslissing van den Raad van justitie te Batavia.

Zie ook bij 22 Januarij 1661.

9 Julij. *Ampliatie van het bepaalde op 26 Mei 1719 nopens de verantwoording van scheeps-consumptie-rekeningen, enz.*

De ampliatie luidt, »dat de gene, die wegens eenige bevon»dene leckagie of minderheeden verklaringen of attestatien komen »te verleenen, voortaan gehouden zullen zyn het daarby gede»poseerde, in cas van excessen, met eede te bevestigen".

Zulks werd noodig geacht om daardoor, »ware het mogelyk,

»eeniger mate in te teugelen de bekende lichtvaardigheid der »zeevarenden in het geven van getuigenis omtrend zaken van »die natuur".

Vooral sedert geene Boekhouders op de schepen, in Indië varende, meer aanwezig waren, werden vele »slordigheden" ontdekt.

9 Julij. *Vernieuwing van het bepaalde op 27 April 1694 nopens het nazien der boeken van den Curator ad lites.*

»Door verloop van tyd" was die bepaling »buyten gebruyk »geraakt".

23 Julij. *Voorschriften nopens insolvente boedels van Compagnie's dienaren en hunner weduwen.*

In afwachting van nadere bevelen ter zake van Heeren XVIIden besloot de Indische Regering: »in stede van het by resolutie deser regeering van den 30en December anno 1752 gerequireerde advis van den Raad van justitie deses casteels, of er een middel mogte uyt te vinden weesen om de zo lange getraineerd hebbende en nog onafgedane zaak van het houden van het judicium preferentiae et concurrentiae en het concursus creditorum in Indien over boedels van insolvent overledene 's Comps dienaren, zo veel mogelyk, ten genoegen van d'Edele Hoog Achtbare Heeren Majores en met overeenkomst van 's Comps privilegien, de Hoogheid van de ten desen opsigte van d'Unie afhankelyke Indische gewesten en derselver constitutie, als ook tot behoud van het publicque crediet hier te lande, en gevolgelyk tot welsyn van de colonien en etablissementen van de maatschappy, ten einde te brengen, ingekomen zynde een extract uyt het memoriaal van dien regtbank de dato 22 May jongstleden, waarby haar Achtbare verklaren zig geensints bevoegt t'agten om, tegens de gereitereerde ordres der Heeren Majores in cas subject, eenig advis te produceeren, ja ter contrarie selfs te twyfelen, of er wel ooit iets

voldoende aan de voorsz. bepalingen (of requisiten) tot een expedient in desen zoude kunnen werden g'excogiteerd; zo is als nu over dit gewigtig en epineus onderwerp nader gedelibereert en daar omtrent aangemerkt, dat op d'omstandige en solide refutatie van d'eerst in anno 1744 ofte na eene stilswygende toestemming van het contrarie gedurende den tyd van drie en sestig jaren en langer g'opperde sustenue van den Ed^{e} geregte der stad Amsterdam omtrend dese materie, by de brief deser regeering aan d'Edele Hoog Achtbare heeren Seventienen van den 31^{en} September 1745, niets anders is g'antwoord dan, dat haar Edele Hoog Achtbare zig als nog quamen te gedragen aan de daar omtrent intusschen reets by hare g'eerde missive van den 20^{en} November 1745 gestelde ordres, in conformite van de voorsz. sustenue, onder een blote alleguatie, dat, behalven dat het selve met de distinctie, daar omtrent gemaakt, ten uytersten billyk en reedelyk zoude weesen, daar tegen daar en boven niet veel sporrelings viel, alzo de heeren Scheepenen der stad Amsterdam op geen andere voet eenige overdagingen zouden accordeeren en haar Edele Hoog Achtbare zig versekert hielden, dat de geregten van andere steeden, die wel indistincte overdagingen hadden g'accordeert, daar van jegenswoordig terug gekomen waren, etc., dog teffens ook geconsidereert, dat het eerste t'eenemaal onbegrypelyk is, nademaal desen aangaande, buyten het geene by onse voorsz. brief van ulimo September 1745 is verhandelt en waar uyt men als nog vermeend evident genoeg te consteeren, dat het zelve (salva reverentia) alzo min voor reedelyk en billyk, als voor noodsakelyk en onschadelyk voor de maatschappye en hare colonien kan werden te boek gesteld, nog tot adstructie van dit ons gevoelen voorkomt:

1. Dat, alhoewel volgens de beschrevene regten de plaats, van waar iemand oirspronkelyk is, onveranderlyk zyn woonplaats blyft (ofte gehouden werd te weesen) en daarom iemand, die zig ergens anders ter woon begeeft, ook gehouden werd twee woonplaatsen te hebben en myn heeren van den geregte van Amsterdam daar uyt willen argumenteeren, dat 's Comp^{s}

dienaren in India voor niet anders als reisigers en uytheemsche aan te merken zoude weesen, die voor zekere bepaalde tyd zekere geregte subject, dog aldaar geensints wesentlyk gedomicilieert zyn; daar tegens moet in aanmerking genomen werden, dat de zaak heedendaags geheel anders is gelegen, dewyl, volgens d'algemeene costume van geheel Nederland, ja genoegsaam van de gantsche weereld, de woonplaats, door de geboorte aangewesen, ofte d'oirspronkelyke woonplaats alleen door de wil verandert word, also dat d'inwoonder geensints onderworpen blyft aan het regtsgebied, waar onder hy geboren is, gelyk zulx onder meer andere regstsgeleerde werd aangemerkt by den vermaarden, Andreas Gail, in zyn observantien van de Keiserlyke kamer in de 36ste observantie van het tweede boek, invoegen een iegelyk subject is de wetten en costumen van die plaatse, alwaar hy woonachtig is, en niet die van zyne geboorte plaats, dewelke hem niet langer aangaan, als hy aldaar te vinden is, merkende de g'allegueerde autheur in het selfde hoofddeel zeer wel aan: *dat nota bene het regt der wooonplaatse kragtiger is, als het regt des oorsprongs, zoo veel de regtspleging of vierschaar aangaat.*

2. Dat alle de geene, die in den dienst van de Compe overgaan, buyten eenige zeevarende (waaromtrend men ten desen opsigte ten deele zoude kunnen excipieeren) zulx niet doen voor een korten tyd om heen en weder te varen, maar om zig verscheide en ten minsten vyf jaren in Indien op te houden en haar verblyf te neemen, en dus de plaatse harer geboorte formeel quiteeren, dewyl het zeggen, dat een oirspronkelyke en natuurlyke woonplaats niet en kan verandert of versaakt werden, also moet verstaan werden, dat het selve maar plaats heeft, zo wanneer die niet verlaten werd, en by het tegendeel de woonplaats is, daar iemand zig ophoud, speciaal als hy er teffens ampten en bedieningen heeft, dewyl amptenaren als geen reisigers en vreemdelingen kunnen werden geconsidereert.

3. Dat dierhalven zeer remarcquabel is het onderscheid, tusschen Compagnies dienaren en hunne weduwen gesustineert,

als dat aan die weduwen, jaar en dag alhier gewoont hebbende, werd toegestaan haar domicilium alhier te hebben en daar en tegens aan de mans niet, schoon hun verblyf in dese gewesten ook tien, twintig en meer jaren mogte geduurt en hoezeer zy zig aldaar vastgemaakt mogten hebben, ten blyke, dat men in het eene geval, ten minsten voor zo veel de mobilia aangaat, de Romeinsche beschrevene regten volstrekt invoeren en omtrend het andere de Nederlandsche costumen volgen wil, waar voor geen ander reeden militeerd, als dat men het zo gelieft te begrypen.

4. Dat zulks al eens als reedelyk toegestemt zynde ('t geen men in gemoede niet doen kan), daar uyt geensints volgt of kan geconcludeert werden, dat ook ten opsigte van de boedels der gene, die, buyten de Nederlandsche provintien geboren zynde, alhier in Indien in den dienst van de Compe insolvent komende te sterven, het judicium preferentiae et concurrentiae niet kan gehouden werden voor het geregt van die kamer, daar zy uytgevaren zyn, maar wel ter plaatse hunner geboorte.

5. Dat het ook een evidente en onwedersprekelyke waarheid is, dat, als de geboorte de burgers maakt en zodanige oorspronkelyke of natuurlyke woonplaats selfs niet door uytlandigheid en verlating verandert werden kan, iemand, die hier in Indien geboren is, in het vaderland insolvent komende t'overlyden, het judicium preferentiae et concurrentiae niet ter plaatse, daar hy woonagtig, maar daar hy geboren is, zoude moeten gehouden werden, 't geen de geregten der respective steden in Nederland zekerlyk absurd zouden vinden en positif niet willen laten gelden.

6. Dat het wel waar is, dat de wet dicteerd, dat een vaste woonplaats door een verblyf van tien jaren verkregen werd, dog daar uyt geensints volgt, dat die niet in een mindere tyd zoude verkregen werden, maar dat by onsekerheid de tyd van tien jaren genoeg is om een vaste woonplaats te bewysen, dewyl andersints heedendaags, indien maar de wil blykt om ergens een vaste woonplaats te verkiesen, gepaard met een dadelyke verlating van zyn oorspronkelyke woonplaats met

huysgesin en goederen, verstaan werd, dat selfs in een ogenblik de vaste woonplaats gesteld is; dewyl het tegenwoordig nergens gerecipieerd is, dat iemand zyn domicilie zoude behouden in een stad, daar nog hy, nog iets van het zyne te vinden en welkers jurisdictie hy gevolgelyk niet onderworpen is en niemand, volgens het gevoelen der regtsgeleerden, op de reeden gegrondvest, kan gerekent werden zonder woonplaats te zyn, gelyk dan ook, naar de costumen van Nederland en veel andere plaatsen, het inwoonderschap in een jaar werd verkregen, zo als het eerste onder anderen betoogd werd by Gail in zyne vyf en dertigste observantie van het twede boek, alwaar hy zegt: *hoewel het inwoonderschap volgens het gemeene regt werd verkregen door den tyd van tien jaren in eene plaats te wonen, zo werd nogthans hetzelve wel ook op staande voet bekomen, wanneer iemand N.B. metter daad en feitelyk zyn voornemen om op de voorsz. plaatse te verblyven verklaard, gelyk, by aldien deselve zyn woonplaatse en woninge aldaar heeft gesteld en N.B. het meeste deel zyner goederen ter selver plaatse heeft gebragt, also d'inwoninge iemand tot inwoonder maakt, een waren inwoonder werd gesegt te zyn, dewelke van dese of geene plaatse in eenig land of plaatse woond en zyn woonplaatse houd, gelyk ook iemand gezegd werd ergens te wonen, alwaar deselve zyne goederen heeft leggen en N.B. zyn godsdienst gewoon is te gebruyken.*

7. Dat ten desen ook toepasselyk en eenigermaten decisoir is het voorbeeld, te vinden in de 107[de] en 108[ste] consultatie in het Nederlands advys boek van van den Berg, volgens het welke een inwoonder van Amsterdam, met burgermeesteren van Naarden gecontracteerd hebbende om aldaar voor zyne reekening een lotery op te regten, waar toe hy de prysen tot Naarden had gelevert, etc., en middelerwylen zynde komen te failleeren, het queritur was, of de geregte van Naarden de goederen van dien inwoonder overleveren moeste aan de Commissarissen van desolate boedels t'Amsterdam, dan of die te Naarden zouden behoren te blyven om aldaar te werden verkogt en op de penningen, daar van te komen, preferentie

gehouden te werden?; en het laaste g'affirmeert geworden is, invoegen alle dienaren, die hun selven voor eenige jaren in den dienst van de Comp^e verbonden hebben, moeten gehouden werden haar domicilie alhier in Indien genomen te hebben en, zo lange zy haar alhier bevinden, convenibel zynde voor den regter, door den Souverain alhier in Indien geconcedeert, daar uyt dan ook volgt, dat zy subject zyn 's Comp^s keuren en costumen: want onder den geregte van eene plaats te gehoren en de wetten onderworpen te zyn is een en 't selve, waar uyt dagklaar blykt, dat nog de regten van Amsterdam, nog van eenige andere steden, daar de Comp^e hare kamers heeft, ten desen opsigte kunnen werden gevolgt, nadien sodanigen persoon het inwoonderschap, dat hy bevorens aldaar mogte hebben gehad, verlaten heeft en zig met er woon en goed elders begeven, maar dat in tegendeel in desen tot een regul en rigtsnoer moeten dienen de statuten deser stad, waar by het nodige omtrend de desolate of insolvente boedels en de manier van procedeeren in cas van preferentie en concurrentie behoorlyk en naar de constitutie deser landen is gereguleerd en die d'Edele Hoog Achtbare Heeren Majores by derselver gerespecteerde missive van den 21^en July anno 1707 selfs toestemmen, dat alhier moeten werden g'observeert en onderhouden, daar by aanmerkende, dat omtrend zaken, waar van in deselve statuten niet bysonder is g'ordonneert, moeten g'observeert en onderhouden werden de statuten en costumen, in de Nederlanden gebruykelyk.

8. Dat het dus verre g'allegueerde meerendeels selfs als overtollig voorkomt, als men reflecteerd op de voorsz. ordre van den 21^en July 1707 en den teneur der resolutie van haar Edele Groot Mogende de Staten van Holland en Westvriesland van den 10^en July anno 1674, te vinden by de Papegay of het formulierboek van van Alphen, in het sevende hoofdstuk, en dicteerende: *dat alle questien en geschillen, vallende in ende over boedels, die insolvent geworden ofte onder benefitie van inventaris g'addieert zyn ofte andersints*, by commissien ende oppertoesigt van Scheepenen of Commissarissen van desolate

boedels g'administreerd werden, *geventileert en afgedaan moeten werden voor den regter van die plaatsen, daar de voorsz. boedels insolvent, onder beneficie van inventaris ofte onder commissie als voren g'administreert zyn*; en dat ook de reekeningen van d'administrateurs van de voorsz. boedels daar ter plaatse moeten werden gedaan, etc. (en verder), *dat het voorsz. declaratoir, als zynde conform de dispositie der beschrevene regten, plaats moet hebben in alle gelegentheeden en voorvallen, die nog zoude mogen zyn ongedecideert, etc.*, welke resolutie, schoon eigentlyk maar sprekende van d'insolvente boedels, in de steden van Holland en Westvriesland vallende, met relatie tot de differenten tusschen de geregte van deselve en den hove van Holland, daar over ontstaan, egter ten desen zeer toepasselyk is, dewyl zulx duydelyk aantoond het sentiment van den Souverain van die provintie in cas subject en de geregten van de steden, ten wiens voordeele deselve genomen is, met geen reeden kunnen vergen, dat men ten opsigte van Indien op andere gronden zal te werk gaan, alleen, omdat deselve met hare sustenue in zo verre niet quadreeren.

9. Dat van het octroy, door haar Hoog Mogende de Heeren Staten Generaal als den Souverain deser landen sub dato 27 September anno 1671 aan de Compagnie verleend om hier te lande N.B. indistinctelyk curatoren over de boedels van 's Compˢ dienaren te stellen, die in India komen t'overlyden zonder aldaar kinderen, weduwen ofte erfgenamen na te laten, niet tegenstaande dit alles en de voorsz. ampele en fondamenteele wederlegging by brieve van ultimo December 1745, ten gevalle van Myn Heeren van den geregte der stad Amsterdam en die verder dese nieuwe systema souteneeren, gerenuntieerd werdende, daar door, zo wel aan 's Compˢ dienaren, als aan derselver Indische crediteuren, een irreparabel gerief werd toegebragt, om niet te spreeken van de praejuditie, die daar door aan de jurisdictie van den Raad van justitie deses casteels zal veroorsaakt werden, en den aanwasch van die van den geregten der steeden van de respective kamers, dewelke nooit eenige jurisdictie van den Souverain, nog ad rem, nog ad

personam, over 's Comp^e dienaren in Indien bekomen, nog zig ook voor desen aangematigt hebben.

10. Dat, gelyk het, zo als uyt het g'allegueerde exempel kan werden afgenomen, in geene deele overeenkomstig is met de practycq en manier van procedeeren, in de Nederlanden gerecipieerd en aangenomen, dat het judicium preferentiae et concurentiae voor den geregte van die stad gehouden werd, van waar zo een insolvent overleeden 's Compagnies dienaar, die N.B. jaar en dag alhier zyn domicilie gehad en gehouden heeft, vertrocken en uytgevaren is, het zelve zo ook zoude laboreeren aan d'allergrootste incongruiteiten, defecten en inconvenienten, die men bedenken kan, en niet alleen strecken tot merkelyk nadeel van d'ingesetenen deser landen, maar ook en hoofdsakelyk tot groot nadeel, zo van 's Comp^e dienaren by hun leeven, als van derselver boedels, wanneer die na haar dood insolvent worden bevonden, eensdeels, dewyl in zodanige insolvente boedels zullen moeten fungeeren dubbelde curatoren ofte twee sequesters, als d'eene te deser hoofdplaatse om den boedel tot liquiditeit te brengen en daar toe d'uytstaande gelden van den insolvent overledene, 't zy in der minne ofte door middelen van contrainċte, in te vorderen, en d'andere in Nederland, ten einde in cas van preferentie en concurrentie tegens de crediteuren te procedeeren, waar uyt dan sal komen voort te vloeyen, dat voor eerst 't judicium daar, over jaar en dag na het sterfgeval of de gesustineerde insolventie gehouden werdende, de hoge interessen de schulden zodanig zullen doen oplopen, dat de boedels daar door, anders nog solvent zynde, insolvent komen te werden, waar en boven er dan nog omtrent 8 perc^to wissel verlies tusschen India en Nederland afmoet; ten tweeden, vermits de crediteuren alhier, yder een bysondere procuratie op hunne gemagtigdens in 't vaderland moetende passeren en daar by hare bewysen, *N.B. zo wel in originalia,* als copia authenticq oversenden, zonder welke z'haar actie niet kunnen doen institueeren, zulx almeede zal strecken tot merkelyke verswaring der kosten en veragtering der boedels en by het te zoek raken van origineele, onder-

landsche obligatien, waar van d'egtheid word bedisputeerd, 't zy by het blyven van scheepen ofte andersints, ook tot irreparable schade van den houder; ten derden, nadien er verscheide crediteuren onder zullen gevonden werden, als Chineesen en inlanders, die, geheelyk geene correspondentie in het vaderland hebbende, haar in de grootste verlegentheid des weerelds zullen gebragt vinden, wanneer zy met hare actie naar den Nederlandschen regtbank werden gerenvoyeert, dewyl zy geen denkbeelt hebben van onse regtsgeleerdheid en wyse van procedeeren, veel min van zo een uyt de Romeinsche beschrevene regten opgedolvene systema, tegens alle vorige gebruyken strydende, die zy noodsakelyk moeten aanmerken als een middel om haar te vexeeren en van hare regtmatige pretentien te versteken of al het hare in processen te doen consumeeren, waar van de gevolgen door een algemeen misnoegen en recours tot d'inlandsche regeeringen op plaatsen, daar de Compe niet of niet volstrekt meester is, zodanig kunnen weesen, dat men schynt te moeten veronderstellen, dat de Heeren Majores, daar op reflecteerende, niet van zig zullen kunnen verkrygen daar inne te condescendeeren, maar integendeel, liever als hare colonien en belangen aan de gevolgen van dien te hazardeeren, zullen gelieven te bewerken het manictien van 's Compe prerogatieven in desen, waar tegens met reeden en billykheid niet veel sporrelings vallen kan, te meer, vermits by dit alles nog komt, dat onder de schuldeisschers, zo wel Europeese, als Chineese en inlandsche, verscheide arme lieden zullen weesen, die, al konden z'een begrip van dese zaak formeeren, zo om de geringheid harer pretensie, als uyt vreese, dat de grote kosten oorsaak zullen zyn, dat er niets voor haar zal komen over te schieten en zy, om zo te spreken, goed geld naar quaad geld zullen werpen, als daar zyn winkeliers, kleederenmakers, schoenmakers, leverantiers van producten, die het land geeft en waar van zy gemeenlyk leeven moeten, barbiers en diergelyke meer, liever met hare actie agter zullen blyven, daar andersints diergelyke crediteuren, zonder eenige naamwaardige kosten te maken of te hebben, persoonlyk op d'eerste dagvaardiging

alhier compareerende en by een klein libelletje hunne actie institueerende, veelmalen nog aan hun guarand komen; ten vierden, dat hier uyt onvermydelyk zal moeten voortvloeyen, dat 's Comps dienaren, niet alleen by gebrek van eenige noodsakelyke lyfbehoeftens, deselve niet als voor contant en selfs geen huys, als mits vooraf betalinge te huur zullen kunnen krygen en dus, als zy geene middelen daar toe hebben, telkens genoodsaakt weesen recours te neemen tot het verpanden van hunne meubeltjes, zo zy eenige hebben, of anders gebrek te lyden, als zy, gelyk de meeste, geene immobilia bezitten.

11. Dat het wel waar is, dat eenige van de voorsz. inconvenienten ook reciproque plaats kunnen hebben omtrent d'Europische crediteuren, wanneer het judicium praeferentiae et concurrentiae alhier werd gehouden, dog het zeeker is, dat, deselve geen hondertste of minder gedeelte der crediteuren uytmakende, het belang van veele swaarder als dat van weinige dient te wegen, invoegen men van de regtmatigheid van de heeren van de geregten der steden, alwaar de Comp^e kamers heeft, schynt te mogen vertrouwen, dat zy dese zaak, in haren samenhang wat nader inziende, niet zullen blyven insisteeren op eene zo prejudiciable nieuwigheid, speciaal wanneer zy den teneur van voorsz. brief van ultimo December 1745 en al het reets g'allegueerde nog eens gelieven in overweging te neemen.

Hoe een vrouw, regt ven preferentie sustineerende uyt hare huwelykse voorwaarden, daar zy haar man by zyn leeven procuratie heeft gegeven om voor haar reekening 't een en ander te doen, gevoeglyk in Nederland hare actie zal konnen institueeren?

Hoe een vrouw, sustineerende hare middelen te moeten uyt recken, die nog in wesen zyn en preferentie te moeten hebben van de tyd des huwelyks af wegens 't geen op de insolventie van de man bevonden werd door hem veralieneert te zyn, by de Nederlandsen regter zal konnen te regt komen?

Hoe 't gaan zoude met de kinderen, die legaal hypotheecq hebben, na de dood van de moeder op de goederen van haar vader, voor zo veel de legitime portie aangaat, waarin zy van

de meeder zyn g'institueert, als het provenue van de immobilia niet sufficierende is, want zy voor alle andere moeten gaan, geen ander hypotheecq of privilegie hebbende?

Hoe men, als verscheide obligatien onder den insolvent overledene verpand zyn en den verpander selfs buiten staat of almeede insolvent is, voor den regter in 't vaderland tegens die schuldenaars, die hier in India dickwils wyd en zeid verspreid zyn, zal konnen procederen?

Hoe men in den boedel van een voogd over een ofte meer minderjarige, die insolvent komt te overlyden, by de Nederlandse regter zal konnen procederen, zonder merkelyke schade en groot verdriet van zulke pupillen?

Hoe den Nederlandschen regter, wanneer er speciaal verband van eenige mobilia gedaan is van een debiteur, nog in vol crediet zynde, en zulx door den geregte gedebatteerd werd in fraude van de crediteuren gedaan te zyn, daar in behoorlyk ondersoek sal doen, om niet te spreeken van ontelbare gevallen en incidenten, welke niet alleen onder de proceduuren, zo in cas van gepretendeert legaal hypotheecq op ingescheepte vragt goederen of schepen, wegens vragt, leverantie van nootwendigheeden en reparatie, waar van oculaire inspectie vereischt werd, als andersints, maar ook buyten des kunnen exteeren en ontstaan en nergens anders als by den localen regter behoorlyk kunnen ondersogt en afgehandelt werden, ofte ten minsten niet in Nederland, zonder hondertmalen recours te moeten nemen tot het lankwylige middel van letteren requisitoriaal naar zo ver afgelegene gewesten, tegens dat zulx van hier eens nodig zoude weesen.

12. Dat alle dese zeer wigtige swarigheeden, zo voor 's Compe dienaren en dese colonie, als den staat der Edele Compe, ligt en eenvoudig konnen afgeweerd werden zonder iemands nadeel, indien het forum over diergelyke insolvente boedels, even als van alle andere, hier te lande wierd gehouden, dog de gelden niet wierden afgegeven als onder suffisante cautie de restituendo voor den tyd van tien jaren ofte even lang, als volgens de statuten deser stad, onder den titul van

desolate boedels, § 19, is bepaald ten opsigte van de geligte penningen, die van immobilia gekomen zyn, dan wel, dat men, des noods, die penningen al dien tyd by de Compe op interest liet staan, binnen dewelke dan de vaderlandsche crediteuren, zo er eenige zyn, by forma van relief, dog zonder betalinge van de boete, volgens 's lands gebruyk daar toe ten behoeve van het lazarushuys alhier staande, hunne actie nog zouden kunnen institueeren, wanneer sodanige vaderlandsche crediteuren daar by geene schade of nadeel zoude lyden, als kunnende den Raad van justitie deses casteels zorge dragen, dat alle jaren precies door haren sequester geformeert en door haar Achtbare, nevens een geleide briefje, aan ieder kamer overgesonde werde een accurate lyst van sodanige insolvente boedels, om daar uyt altoos te kunnen zien, hoe lange het geleeden is, dat zodanige insolvente 's Comps dienaren ofte derselver weduwen zyn overleeden ofte wanneer, de insolventie haar bekent geworden zynde, sodanige boedels onder den sequester gekomen of overgebragt zyn, en daar uyt met haar Edele Hoog Achtbares believen, des noods, ofte voor zo verre de geregten van de steeden in Holland en Zeeland, daar de Compe kamers heeft, niet tegenstaande eene behoorlyke notificatie van de meenigvuldige onoplosselyke en insurmontable swarigheeden en inconvenienten, welke uyt het tegendeel onvermydelyk moeten resulteeren, tegens hoop en verwagting mogten blyven refuseeren behoorlyke overdagingen t'accordeeren, in 't vaderland by de couranten van die of andere steeden, in dese zaak niet gemesleert, telkens de weet deswegen gedaan te werden, onder uytdruckelyke waarschuwing, dat, na verloop van het gemelde termyn van tien jaren, de noncomparanten van haar regt zullen vervallen gereekent werden, even en in dier voegen als of er overdagingen geschied waren, also dat middel, hoe informeel ook mag schynen, ten vollen werd gelegitimeerd door de volstrekte noodsakelykheid, welke er in dien gevalle in resideert om de Compe de prerogativen, van den Souverain verleend, niet te laten ontwringen en in extreeme qualen extreeme remedien moeten gebruykt werden.

Uyt hoofde van al het welke en dat als nog by de vergadering eenparig wierd g'oordeelt buyten het bestek deser regering te lopen en voor haar ten eenemale onverandwoordelyk te weesen van de privilegien, door den Souverain om zulke gewigtige reedenen aan de Comp^e hier te lande gegeven, te renuntieren tot ruine van hare colonien, die het te vreesen is, dat daar uyt, ten minsten voor een gedeelte, langsamerhand zal volgen, ofte daarinne direct ofte indirect toe te stemmen; dog dat die zake egter niet sonder grote ongelegentheid voor d'g'interesseerdens langer slepende kan gehouden werden en ongedecideert blyven; is goedgevonden en g'arresteerd de mainctenue van 's Comp^s dierbare privilegien in deesen geheelyk over te laten aan d'Edele Hoog Achtbare Heeren, onse meesters, versekert zynde, dat Hoogdeselve, die zulx beter in haar magt en bereik hebben, dan ook met zo veel te meer vigeur desselfs behoudenisse zullen bewerken, tot welweesen van de belangens, hare zorge in den eersten graad toebetrouwd, en mits dien niet alleen alle de gelden, die onder cautie de restituendo zyn afgegeven uyt de boedels van weesentlyk insolvent overledene dienaren en derselver weduwen, geen jaar en dag na haar mans overlyden in Indien woonachtig geweest zynde, maar niet die uyt boedels, welke uyt bedugting voor onbekende crediteuren aan den sequester overgegeven zyn, zonder dat als nog eene absolute insolventie gebleeken is, waar omtrend het geresolveerde aan dese tafel op den 9^en Augustus anno 1688 in volle kragt en waarde blyft, nog ook die van den insolvente boedel van Maria Catharina de Sluyper, weduwe van den stuurman, Hendrik de Nys, welke hier te lande geboren en nog ses jaren na haar mans dood verbleven is, en meer andere diergelyke, waarop de resolutien deser regeering van den 25^en November 1749 en 28^en Augustus 1750 in zo verre niet betreckelyk zyn en gants oneigen g'appliceert mogten weesen, voor zo veel het provenue van de mobilia aangaat, door d'ontfangers ofte hare borgen weeder in 's Comp^s cassa te laten restitueeren, maar ook de memorien der gelden van alle alhier nog voortlopende insolvente boedels van overleedene

dienaren en derselver weduwen, geen jaar en dag na hare mans afsterven in Indien verbleven, in zo verre van de mobilia zyn gekomen, aan haar Edele Hoog Achtbare over te zenden, om deselve in staat te stellen daar omtrent finalyk sodanig te disponeeren, als by een nadere overweging deser zake, met de gevolgen en de aankleven van dien, in voegen als by meermelde missive van den 31en December 1745 en hier voren is verhandelt, mogten te rade werden, mitsgaders de nodige uytkeeringe van die gelden te doen, daar en zo zulx dan behoord, en die bedragen vervolgens dese hoofdplaats aan te reekenen, even als of het geld ware, per wissel overgemaakt, ten einde hier by de negotie boeken te kunnen werden verevend; en is wyders besloten de proceduuren of verweeringen der insolvente boedels, voor zo verre de immobilia aangaat, ten eersten voor den Raad van justitie alhier te laten aanvangen en afdoen, conform de regten; latende intusschen en tot de saken afgedaan zyn, het geld, dat nog in 's Comps cassa berust, by haar op interest, eerst op naam van de boedels en daar na meede op de naam der crediteuren, zo lange, als tot versekering der Europische crediteuren nodig zyn zal, en gevolgelyk van de voorgeciteerde resolutie deser regeering van den 28en Augustus 1750, in zo verre het provenue van de immobilia aangaat, te resilieeren.

23 Julij. *Verbod tegen den uitvoer van suiker.*

Uitgezonderd werden »eenige geringheeden tot gebruyk en »negotie hier omstreeks, waartoe den heere Gouverneur Generaal »schriftelyke permissie verleenen zal, also 't van 's Comps belang »is die plaatsen daar meede te gerieven".

Aanhoudende regen, welke de suiker-oogst dreigde te vernielen, was de oorzaak van dit verbod.

23 Julij. *Aanstelling van een predikant te Samarang.*

Mits de goede apparentien tot den aanwasch van het Chris-

tendom op Javas oostcust, wanneer daar toe de vereischte middelen kunnen werden in het werk gesteld, en om de verdere, daar voor g'allegueerde reedenen by de consideratien van wylen Zyne Exellentie den heere Governeur Generaal, baron van Imhoff (H. L. M.) over den staat van de maatschappye, titul 4, hoofdstuk 2, § 20, is verstaan ten dienste van Gods kerke aldaar en speciaal ten hoofdcomptoire Samarang, derwaards te beroepen de predikant, Johannes Wilhelmus Swemmelaar, en, mits de goede studie en talenten van dien leeraar, teffens vast te stellen, dat zyn Eerwaarde, by aldien in der tyd in de Nederduytsche gemeente alhier beroepen werd, zal invallen en geconsidereert werden, als of hy van heeden af een permanent leeraar in deselve geweest was.

$\frac{23}{30}$ *Julij. Maatregelen tot »ménage" bij Compagnie's huishouding in Indië.*

De Gouverneur Generaal stelde over dit onderwerp eene memorie zamen, gedagteekend 1 Mei 1753, welke memorie aan de Indische Regering aanleiding gaf tot de invoering van een aantal bezuinigingen.

De vorm, waarin de Regering hare besluiten ter zake nam, is van dien aard, dat deze moeijelijk anders dan in hunnen oorspronkelijken vorm kunnen worden medegedeeld.

RESOLUTIEN *op de nevenstaande memorie, successive genomen op Maandag den 23sten July anno* 1753.	**MEMORIE** *ter verhandeling van den staat en het belang der Edᵉ Compᵉ op hare respective comptoiren, om te dienen ter deliberatie in Rade van India.*
Dese memorie, onder de heeren leden ter lecture rond geweest en de vergadering met syn Edelheid van gevoelen synde, dat het hou-	Indien men al over veele jaren reeden hadde als eene zeer nodige zaak te stellen het aantasten van 't groot Indiaas

lichaam der Nederlandsche mogentheyd, ten eynde het zelve te zuyveren van veele gebreeken, die zig baarblykelyk aan het ooge quamen op te doen, zo zal veel ligt de algemeene toestemminge b'amen, dat het zelve in den tegenwoordigen tyd nog byna even noodzaakelyk is, niet jegenstaande veele verbeeteringen in de laaste jaren, dewyl die niet veel invloed op de swaare lasten hebben gehad en de tyd dezelve zodanig doet inkankeren, dat ze op het einde niet dan verderffelyk zouden konnen weesen, behalven dat de verliesen en nadeelen, de maatschappy overgekomen en toegebragt in de jongste twintig jaaren, haaren staat zo capitaal hebben aangevat, dat geen gemeen redres in staat is het overblyfzel in die zeekerheyd en uytzigt te stellen, als wel voor het belang van haar en van ons dierbaare vaderland vereyscht werd, zoo dat de hoope tot een volkomen herstel verre te zoeken schynt, altoos niet zonder ongemeene zegeningen des Hemels over de werktuygen, die daar toe aangelegd werden; dan dewyl die egter daar omme niet behooren stil te staan, maar ter contrarie zo veel te ernstiger te werk gelegd te werden, heb ik voorgenoomen by deesen een klein idée te geeven van de belangen der Nederlandsche maatschappy en met eenen, na myn gering begrip, wat 't natuurlykste en facilste ter verbeeteringe dienen kan, in hoope, dat 't nut, daarin opgeslooten, vergoeden zal de moeyelykheyd en onaangenaamheyd dezer besoigne.

denvan eene formeele besoigne over den staat en de belangen van de maatschappy in India en insonderheid om de lasten, welke zy alomme draagt en dragen moet, van articul tot articul te examineeren ten hoogsten noodsakelyk is, ten einde daar omtrent het nodige vast te stellen, tot een permanente regul en rigtsnoer voor de ministers op de respective comptoiren, dewyl men van de meenigvuldige recommandatien tot een wel overlegde zuynige huyshouding, tot nog toe op de meeste plaatzen geen andere vrugt vernomen heeft als generale beloften, waar van de nakoming vrugteloos te gemoet gezien werd, terwyl op andere de differente concepten der hoofd gebieders omtrend de poincten, die buyten prejuditie van 's Comps ware belangen kunnen bezuynigt werden, en hunne eygene varieerende opgaven daar omtrend, almeede aantoonen de necessityd om daar in te voorsien op eene wyse, dat 'er geene gelegentheyd tot exceptien, dilayen of verkeerde interpretatien over blyft, zo heeft dezelve, na eene zeer ernstige overweging van alle de zaken en middelen, by dit schrifituur verhandelt en aangewezen, om het noodzakelyke redres in veele opzigten te weege te brengen, daar omtrend zoodanige besluyten genomen als hier onder zyn genoteerd, om de ministers op de daar by gementioneerde comptoiren, te dienen ter narigt en eene punctueele observantie, immers tot zo lange zy hunne bedenkingen dientweegen aan deze regeering voorgedragen en opgegeven hebbende, wat zy ieder in den haren al verder nodig en dienstig oordeelen om den vervallen staat van de Comp. weder op te beuren en zo verre mogelyk in zekerhyd te stellen, met uytzigt tot verdere verbetering in het vervolg, met de nodige speciale ordres en qualificatie dien aangaande zullen werden gemunieert.

Ambon.

Vermits dit conquest van zeer groote aangelegentheid is voor de maatschappye en men in de jongste jaaren gezien heeft, hoe zware zeemagten men by oorlogen tusschen d'Europische mogentheden in India te verwagten heeft, oordeelt men dit poinct der fortificatie werken in Amboina, zonder langer uytstel, met ernst te moeten aanvatten en voltoyen; en dier halven heeft men verstaan de ministers aldaar te gelasten deze regering by de naaste gelegentheyd te dienen van een omstandig berigt wegens den presenten staat der vestingwerken, de verbeteringen, die daar aan reets gedaan zyn en nog gedaan dienen te werden, en de ordres, daar toe reets afgegeven, om by onverhoopte verschyning van een vyandelyke vloot in volkomen staat van defensie en (menschelyker wyze gesproken) verzekert te weesen, dat men het Ambonsche conquest, tot het bekomen van entzet van hier, ongeschonden zal kunnen conserveeren.

Een waardig gouvernement door de plantagien van nagelboomen, aldaar, bevorens ons etablissement, van Ternaten overgebragt en zedert, met extirpatie alomme in de Moluccos, in Ambon alleen gecultiveert om desselfs natuurlyke weerbaarheyd en matigen omtrek, waar door alles te beeter in 't oog kan gehouden werden, is tot meerder securiteyt versterkt met een casteel, Victoria, ter hoofd-plaatze Ambon en met redouten te Hila, Saparoea, Haroeko, Larique, Noessalaut, Manipa en Bouro, nevens mindere posten, meest op de sterktens der Portugeesen, die hier en daar wat verbeeterd zyn, dog nog veele versterking vereysschen, waar toe d'ordre reeds gegeven is en waar van men de nodige elucidatie zal bekoomen met de aanstaande overkomst van den capitain arthillerist, Marquet, mits welke deselve redelyk veylig zyn onder inwoning van de oude Amboineesen, dog die, verre van den rebelligen aart haarer voorouderen te volgen, sedert anno 1681 zig vredig en stil gehouden hebben en thans passeeren voor één zeer gemakkelyk volk, dat zig nu en dan al vry wat heeft laten drukken en veel verdriet ontmoet wegens hunne nagel doessons of plantagien, door gedurige uytroeyingen en verbod op verbod tegen nieuwe aanplantingen, tot dat eyndelyk al den ouden voorraad geconsumeerd was en de vooroordeelen, door overleeveringen en quade berekeningen toegekomen, weder by nauwer naspeuring opklaarden, waar uyt dan voort-

gekomen is d'ordre tot het aanhouden van 125 boomen in ieder doesson of thuyn, dat over de 4000, onder dat gouvernement te vinden, 500000 bomen uytmaakt en à twee en een half pond per boom, oud en jong door den anderen, meer dan een miljoen ponden 's jaars belooft, wanneer dezelve van die jaaren zullen weezen, dat alle dragen konnen, 't welk men in vier à vyf jaaren verwagten mag en waar aan niet mag toegeschreven werden het ryk gewas van anno 1751 en 1752 tot 1400000 pond, alzo dat maar van een deel dier boomen is voortgekomen door een byzondere zeegen des Hemels, waar meede ook apparent, niet tegenstaande het aanstaande schraal gewas, dat ordinair op een overmatig volgt, Europa en India voortaan zullen konnen gehouden werden buyten gebrek, als de oogsten maar omtrend aan voorschrevene calculatie beantwoorden; en komt het 'er vry wat boven te lopen, zoo zal een voorraad van vier miljoen ponden in Europa en twee miljoen ponden in India dienen opgelegt te werden, eer men aan vermindering der boomen behoeft te denken, die, by noodzakelykheyd, egter facilst kan geschieden door verbod van nieuwe aanplantingen of aanqueek van die zig zelven in de bosschen teelen, weesende alle de doessons eer bosschen van allerley boomen als nagel-thuynen, en derhalven, buyten 't voorschreeve, geen min hatelyker middel als de betaling tegen de helfte van al het geene booven de zeven honderd duyzend ponden of 175 pond per doesson leeveren, wyl 't houden van eguali-

Hier meede conformeert zig de vergadering ten vollen en is dienvolgende goedgevonden het zelve in een besluyt dezer tafel te converteeren.

Daar onder ook begreepen het voorgestelde omtrent de betaling van het geene, boven de seven hondert duysend pond nagulen, in der tyd mogte geleevert werden.

teyd in de doessons en dat onder een prompte betaaling ter elker leverantie dragelyk zal vallen en het zekerder is die dus te accepteeren en een half ton aan nagulen 's jaars te verbranden, als gevaar te loopen van eenig quaad, hoewel het zelden zo hoog zal komen, wyl de gewone prys maar op 10 pond per 48 stuyvers of tegen stuyvers 4 : 14 't pond te staan komt, dog misschien tienmaal zo veel, als men alle lasten die men ten opzigte van dit articul doet, daar op zoude berekenen; weesende buyten des geen retour van aanmerking uyt Ambon te wagten, ten ware d'indigo en peper wilde opnemen op de jongst gestelde ordre om die door den inlander, buyten bemoeyenisse van 's Comp^s bediendens, onder opzigt van een indigo-maker, zig des verstaande, tegen bepaalde prys, zo als men te Batavia gewoon is, te laten leeveren en men daar onder reekende de weynige *moernagulen* en *olyen van wilde canneel, etc.*, die men van daar eyscht, daar egter geen groote staat op kan gemaakt werden, dewyl het indigo en peper-gewas niet omtrend de nagel bosschen mag aangelegd werden om den inlander niet van het weesentlyke te ontwennen, gelyk anders te vreesen was, om dat zulks maar gering beloond werd en wel als eene heere dienst mag aangemerkt werden, vindende buyten dit facil de kost in een vrugtbaar land en visryke wateren, zo dat het nagel-geld een speel-penning is, die, so by de Comp^e, als andere, weder besteed werd in een

De ministers te recommandeeren hier omtrend altoos atent te weesen, dewyl het swaarste het swaarste wegen moet, onder afvordering hunner consideratien nopens de culture van zeker nieuw product aldaar, breder vermeld by secrete resolutie van heden (*culture van amfioen op Bouro ofte andere plaatsen, daar geene nagulen vallen*).

mooy kleedje en eenige snuysteryen, nevens wat ryst, alzo den Amboinees het sagoe eeten als dan moede werd en ook zo veel tyd niet heeft zig tot het sagoe kappen te verleedigen, werdende door dat fonds dan ook nog al een zoort van handel voor de Comp^e^ gedreven en van de burgervaart mede een klein inkomen gegadert, zo dat die voordeelen en 't opgeld der soldyen drie vierde ton florynen, min of meer, belopen, 't welk, schoon niet al reële winst, dewyl de intressen en de risico 'er niet afgetrocken is, egter nog al passable advance zal vertonen, als men het met de restanten ten einde gebragt heeft en de eysschen voortaan alleen bepaalt werden in wit en blauw guinees en salempoeris, item witte dongris met rode hoofden, waar van een hondert packen zullen te slyten zyn, 't welk met eenige andere gewone handelwaaren wel veertig duysend guldens afwerpen en, met dertig duysend guldens soldy-opgeld en een per 24 stuyvers voor de betaling in contant, ligt een ton aan voordeelen uytmaken zal, alzo de overige articulen van negotie, door smalle handelaars gedreven werdende, de inkomsten omtrent *f* 5000 byzetten, die wyders van den 20sten penning, zegels en passen tot *f* 6000, van sagoe tot *f* 3000, van top-, hanevegt- en veeslagtery tot *f* 3000, het Chinees hoofdgeld *f* 2000, arak, saguweer en herbergen tot *f* 12000, te samen het ontbrekende ruym uytleeveren en waar by zeer voegelyk kan werden in pagt gegeven de bazaar, gelyk

Deze bepaling omtrent de quantiteyt en zoorten der voor Amboina te bezorgene lywaten geschikt zynde naar de proportie van den verthier aldaar en naar de winsten, die men op de kleeden gemeenlyk behalen kan, zo is verstaan dezelve te laten gevolg nemen, hebbende dit gouvernement in deze eeuw nooyt een halve ton aan winst afgeworpen.

Dewyl men geene solide redenen kan vinden, waarom de verpagtingen der bazaar- of markts-geregtigheeden in dit gouvernement niet, zo wel als elders, zouden kunnen geschieden; is goedgevonden daar van een preuve te laaten nemen en oversulks de ministers toe te zenden de conditien der verpagtinge van de in de text vermelde belastingen te dezer hoofdplaatze, om zig daar na te reguleeren, voor zo verre de gesteldheid van de plaatzen en derzelver inwoonders toelaat.

dat te Batavia en meest alom in usantie is, onder de naam van groente-kramen, etc. en vis-bazaar by de Bataviase pagten en derzelver conditien bekend, alle het welke ook ter onderhorige comptoiren dient plaats te grypen; dog ik meene, dat de ingevoerde vendutien van lywaaten niet zo wel met de gelegentheden der oosterse provintien als met andere plaatsen harmonieeren, dewyl de Amboineesen en andere oosterse natien, ten hoogsten een stuk van zeker zoort van goed benodigende en wyds en zyds wonende, zig niet wel konnen vleyen na den tyd der ordinaire verkopingen en by gevolge de opkopers op vendutien alweder de plaats vervullen van het geene te voren de winkel genoemd wierd, en 't derhalven misschien profytelyker zoude wesen maar eens 's jaars, tegens dat het nagelgeld betaald werd, publique vendutie te houden van al wat in voorraad was, om te laten aflopen tot de vastgestelde prys en alleen, wanneer daar beneden loopt, op te houden, latende wyders de winkelier, na den gebruyke, tegen vastgestelde prys courant het geheele jaar door uytventen, het geene by de Comp^e in voorraad is, mits alles berekene in florynen en de reekening van ryksdaalders imaginair, zo in deze als in alle andere gevallen, geheel nagelaten werde, item het winkel restand by den aanvang en slot van het negotie journaal en ook by overbreng der winsten op winst en verlies, zoort voor zoort gespecificeerd, en het boekje buyten des agter

Voorts in ernstige overweging genomen zynde het geene ten opzigte van het houden van publique vendutien van lywaten pro en contra te vinden is by d'in de laaste jaren gewisselde brieven met d'oostersche provintien, en speciaal het geene dien aangaande hier nevens werd aangemerkt, zo heeft de vergadering goedgevonden zig met het geproponeerde dien aangaande, als een nutte middelweg, te conformeeren, zullende de hoofd-administrateur tegens het houden van de vendutien eene distincte memorie van den voorraad in in Rade van politie moeten produceeren, en die vervolgens by eerste occasie, in copia herwaarts gezonden werden.

Wyders vaste pro centos te stellen, waar op de lywaten zullen mogen aflopen op de respective oostersche comptoiren, en daar na door de ministers aldaar pryscouranten te doen formeeren om, ten opsigte van den verkoop uyt de winkel, te dienen tot een regul en rigtsnoer, nemende dezelve, zoo verre de Comp. daar mede bestaan kan, naar de pryzen die by publique vendutie behaald zyn.

En het geproponeerde ten opsigte van het winkel restant, met relatie tot de negotieboeken, zonder manquement te doen observeeren.

Gelyk meede de verdere schikkingen, hier bezyden aangewesen.

het journaal ingenaayt; waar en boven ook noodig is, dat alles om de ses maanden ten overstaan van de secunde of hoofd-administrateur werde opgenomen en tegen de negotie-boeken geconfronteerd, mitsgaders egter gezorgt, dat het restant by 't slot der boeken nooyt boven een half ton beloopt, waar door dan de belangens van de Comp^e in zekerheyd gesteld en de voordeelen tot realiteyt gebragt agte, schoon men daar en tegen verpligt is eene aanzienelyke bezettinge in dit gouvernement te houden van niet minder dan 900 man, dog waar onder wat meerder krygslieden en wat minder royaliteyd behoord plaats te hebben, als waar toe India, zo hier als elders, vervallen is, en waarom nodig geagt hebbe dieswegen het volgende tot reglement voor te stellen:

De vergadering, omtrend de dienaren ten vollen van het sentiment van den heere Gouverneur Generaal zynde en noodzakelyk oordeelende, dat dit articul eenmaal op een vaste voet gereguleert en daarvan nimmer om eenige redenen afgeweken werde, als alleen voor zo verre men het getal der gemeene militairen in oorlogstyden mogte kunnen vermeerderen: zo heeft zy zig ook geconformeert met de bepaling omtrent dezelve en hunne soldyen, hier nevens geprojecteerd, wezende de gagie van de adsistenten, etc., maar calculatief gesteld.

1	gouverneur en directeur wint 's maands	ƒ 200
1	opper-koopman	» 80
1	fiscaal	» 50
5	onderkooplieden	» 200
6	boekhouders in employ	» 180
10	pennisten op de secretary, stelle	» 200
7	» » 't negotie comptoir	» 140
6	» » 't soldy comptoir	» 120
3	predicanten, schoon twee maal zo veel maar toereykende zyn, dog zelden is men verder voorzien als tot 't eerste getal	» 300
1	krankbezoeker of voorleezer	» 36
1	» en koster	» 24
1	opper-chirurgyn van 't casteel,	
	Transporteere	ƒ 1530

	Per transport....	ƒ	1530
	met eenen chirurgyn majoor over de compagien..........	»	60
1	opper-chirurgyn in 't hospitaal	»	36
1	chirurgyn................	»	30
1	onder-chirurgyn en cipier....	»	24
4	onder en derde meesters.....	»	80
1	boode....................	»	20
1	tolk......................	»	20
1	lieutenant der arthillery en baas-kruydmaker...........	»	50
1	extra-vuurwerker...........	»	30
1	bombardier of constabel......	»	20
8	cannoniers, met eenen kruytmakers..................	»	120
2	timmerlieden by dezelve.....	»	40
1	kuyper...................	»	16
10	handlangers of bosschieters....	»	120
1	trompetter................	»	20
1	meesterknegt der huys-timmerlieden....................	»	30
1	scheeps-timmerman.........	»	30
2	huys-timmerlieden..........	»	20
	24 Comp^s slaven by dezelve om te leeren.		
1	metzelaer..................	»	18
	en 6 slaven		
1	kuyper....................	»	20
1	schilder en glazemaker......	»	20
1	smits-meesterknegt..........	»	30
1	smit......................	»	20
1	koperslager................	»	20
1	slotemaker................	»	20
	en 12 slaven.		
1	baas wapenkamer..........	»	24
	Transporteere....	ƒ	2468

	Per transport....	f	2468
1	geelgieter................	»	20
2	roerslotenmakers...........	»	40
2	lademakers...............	»	40
1	schedemaker..............	»	20
1	koperslager....	»	20
	en 12 slaven.		
1	geweldiger...............	»	20
1	scherpregter..............	»	24
1	lieutenant titulair, opziender der equipage................	»	32
1	zeylmaker................	»	20
1	bootsman................	»	22
4	quartiermeesters...........	»	56
20	matrozen.........	»	250
	Op vyf vaartuygen:		
5	onderstuurlieden en bootslieden	»	150
10	quartiermeesters en derde meesters...................	»	140
62	matrosen.................	»	744
		f	4036

En speciaal ook met de nevenstaande schikking nopens de militie; en gevolgelyk, als er een van de twee capitains, thans in Amboina militeerende, sterft of vertreckt, in zyne steede maar een capitain-lieutenant aan te stellen ofte derwaarts te zenden; en wyders de ministers te gelasten om, wanneer contrarie deze bepaling in 't vervolg weder abusive twee capitains teffens aldaar mogten komen, de jongste, ten opzigte van rang, kostgeld en emolumenten, maar te considereren als capitain-lieutenant,

De militie kan in twee compagnien gedeelt werden, zo wel ten hooft-comptoire, als op de onderhorige, waar van de eene, nevens de posten te Hila en Saparoea, onder den capitain, die buyten des hoofd der militie is, en de andere onder den capitain lieutenant kunnen staan; dog de militie der opperhoofdyen niet verder als in 't geven van militaire berigten, van korte sterktens, etc. door de sergeants; en dien volgens zouden dan ter hoofdplaatse moeten bescheyden zyn:

1	capitain...	f	80
1	capitain-lieutenant.........	»	60
1	lieutenant................	»	50

4	vendrigs	»	160
12	sergeants	»	288
30	corporaals	»	420
1	guarnisoenschryver	»	14
6	tamboers	»	72
400	soldaten	»	4800

Waarmede dan ook moeten beset worden de posten Baguale, Alang, Hoetoemoery, Nussanive, etc.; en belopen de gagien der voorschreve 658 gequalificeerdens en mindere dienaren ten hoofd-comptoire,'s maands *f* 9980

Te Hila, in 't fort Amsterdam, vereysschen:

1	koopman	*f*	60
1	boekhouder of adsistent	»	30
1	krankbezoeker	»	20
1	sergeant	»	24
3	corporaals	»	42
1	ondermeester of chirurgyn	»	16
1	tamboer	»	12
24	soldaten	»	288
1	cannonier of constabelsmaat	»	14
2	handlangers of bosschieters	»	24
1	timmerman	»	20
4	slaven, ter leer.		

's maands..... *f* 550

Ter onderhorige redout Leyden en Lima:

1	corporaal	*f*	14
6	soldaten	»	72
1	indigomaker	»	14

f 100

Transporteere.... *f* 10630

	Per transport....		*f* 10630
	Ter fort Overburg, tot Loeboe:		
1	sergeant............	*f* 24	
2	corporaals..........	» 28	
1	derde of ondermeester	» 16	
10	soldaten............	» 120	
1	handlanger..........	» 12	
			f 200
	Posten Poelo Tikoes en Loekje:		
1	corporaal...........	*f* 14	
4	soldaten............	» 48	
			f 62
	Saparoea, 't fort Duursteede:		
37	man als Hila..............		*f* 550
	Onderhorig:		
1	corporaal...........	*f* 14	
3	soldaten............	» 36	
1	derdemeester........	» 16	
			f 66
	Noessalaut, ter redout Beverwyk en Akoon:		
1	corporaal......... ..	*f* 14	
5	soldaten............	» 60	
1	handlanger.	» 12	
			f 86
	Haroeko, ter redout Zeelandia:		
1	onderkoopman.......	*f* 40	
1	adsistent............	» 24	
1	sergeant...	» 24	
2	corporaals..........	» 28	
1	meester...........	» 24	
1	tamboer............	» 12	
18	soldaten............	» 216	
1	timmerman.........	» 20	
1	handlanger..........	» 12	
			f 400
	Transporteere....		*f* 11994

Per transport....		ƒ	11994
Larique, ter redout Amsterdam:			
27 man, als voren............		ƒ	400
Boeroe, ter pagger Defensie:			
27 man, als voren............		ƒ	400
Onderhorig:			
1 corporaal...........	ƒ 14		
4 soldaten......... ...	» 48		
1 indigomaker.........	» 14		
		ƒ	76
Manipa:			
1 boekhouder..........	ƒ 30		
1 sergeant, en 24 man als Boero..............	» 330		
		ƒ	360
Post Saway:			
15 man, als Loehoe...........		ƒ	200
Ambon 't gouvernement 's maands		ƒ	13430

of 's jaars ƒ 161160.

Waar van na gissing ƒ 40000 staan en by de soldy-reekeningen blyft voortloopen en de resteerende ƒ 121160 betaald werd tegens 15 stuyvers de floryn, nodig zynde, tot voorkoming van nadere augmentatie, op nieuw te reguleeren, welke voet by de verbeteringen moet gehouden werden, en ten welken eynde een generale bepaling op dat stuk dezen bygevoegd hebbe, behorende alle overtredingen, zo in bediendens als zoldyen, door vergoeding geboet te werden en de overige opgezonden of in vrydom gesteld.

Mitsgaders de vergoedingen der excessen, welke omtrend de verbeteringen der dienaren in qualiteyt en gagie mogten begaan werden, voortaan zonder eenige conniventie te laten plaats hebben.

In de kostgelden en randzoenen werd mede overtreden; dezelve kan bepaald werden in deezer voegen:

Donderdag den 26sten July anno 1753.
Voordemiddag.
Is verstaan de kostgelden en randzoenen in Amboina te laten verstrekken, zo als hier nevens werd aangewezen, zonder dat die bepaling, om welke reden het ook mogte

Voor den gouverneur 's maands ƒ 57 : 12
of 's jaars.................. ƒ 691

wezen, zal mogen werden te buyten gegaan, als op voorafgaande speciale qualificatie dezer regeering.

	Per transport....			f	691
540	kan wyn of à 15 stuyvers ieder			»	405
3	vaten bier of.............			»	150
90	kannen wyn-azyn of à 6 stuyvers....................			»	27
45	kannen olyven-oly of......			»	45
2	vaten Vriese boter kosten..			»	244
2	last ryst stelle...........			»	160
1	» tarw...............			»	150
300	kan arak			»	83
	voor speceryen, zout en peper stelle			»	50
				f	2005
1	opperkoopman geniet kostgeld 's maands f 24 : 19 of 's jaars...............	f	299		
1	kan oly, is voor 12 kan	»	12		
2	» azyn, » » 24 »	»	7		
12 1/2	» wyn » » 150 »	»	112		
12 1/2	℔ boter, is voor 150 ℔	»	60		
				f	490
3	predicanten en				
1	capitain				
	dito kostgeld, 1 kan oly, 2 » azyn, 7 » wyn — is..........			f	1526
3	kooplieden				
1	capitain lieutenant en				
1	oppermeester — à 19:4 is	f	1152		
7	kannen wyn ieder, is 420 kan of...... ..	f	315		
				f	1467
20	onderkooplieden, lieutenants, vendrigs, boek-				
	Transporteere....			f	5488

	Per transport....		*f* 5488
	houders, hospitaals-meester en krankbesoeker à *f* 11 : 10, is	*f* 138	
4	kannen wyn ieder, is 48 kannen.........	» 36	
	à	*f* 174	*f* 3480
80	boekhouders, adsistenten, krankbezoekers, basen, scheepstimmerlieden, chirurgyns, stuurlieden, sergeants, bootslieden, constabels, diverse dienst doende à *f* 7 : 15½ is.....	*f* 92 : 2	*f* 7368
109	ambagtslieden, canoniers, quartiermeesters, corporaals, diverse dienst doende à *f* 3 is	*f* 36	
	ieder 40 ℔ ryst is..	» 12	
	à	*f* 48	*f* 5232
680	soldaten, mattrosen, handlangers à *f* 1 : 10 is	*f* 18	
	ieder 40 ℔ ryst is..	» 12	
	à	*f* 30	*f* 20400
5	onderstuurlieden en bootslieden op de vaartuygen, boven 't voorschrevene, voor 2 ℔ boter of 120 ℔.....	*f* 48	
	voor 8 kannen arak of 480 kannen......	» 132	
			f 180
10	quartiermeesters en derdemeesters, meede		
	Transporteere....		*f* 42148

Per transport.... ƒ 42148

4 1/2 kan arak, is 450 kan............... ƒ 150

2 1/2 mutsje oly of 6 stuyvers........... » 36

ƒ 186

60 mattrosen extra, ieder 3 kan arak, is 2160 kan ƒ 600

1 1/4 mutsje oly of 3 stuyvers........... » 108

ƒ 708

ƒ 43000

Militairen, op commando per vaartuygen, mogen dit ook genieten, maar te lande alleen een extratje, na expresse permissie van den Gouverneur en Raad.

Geen vlees en spek aan de vaartuygen te verstrekken, maar het nodige zout en peper en inlandse azyn.

Gelyk mede de verstrekkingen aan de schepen en vaartuygen.

By verstrekking aan aankomende schepen en vaartuygen zal mede deze voet gehouden werden, namentlyk egaal met de zeevaart, bescheyden ter plaatse, daar ze aankomen.

In diervoegen zullen de kostgelden en randzoenen 's jaars omtrent belopen..................... ƒ 43000

Konnende, by gebrek van wyn, voor 1 kan 2 kan bier of 3 kan arak genoten werden en anders in contant 15 stuyvers de kan wyn; en by vertrek in commissie van politicquen, predicanten of militaire officieren, in stede van alle andere ver-

strekkingen, dubbeld kostgeld gegeven werden.

En d'ordinaire ongelden, moetende de ministers in dit gouvernement en op de respective comptoiren verdagt wesen, dat alle de prysen, hier en elders, calculatief gesteld zyn en niet om 'er zig naar te reguleeren, als het goed goedkoper loopt of te bekomen is.

Ordinaire ongelden dienen bepaalt te blyven binnen 't volgende, namentlyk:

80 ℔ kaarsen, als:
36 ℔ aan den gouverneur,
10 » » » secunde,
20 » » de predicanten en capitain,
14 » voor 't avond gebed, de secretary, pakhuysen, het negotie en soldy comptoir, is in 12 maanden 960 ℔ à 12 stuyvers. *f* 576

160 kannen oly tot de lampen, daar van:
36 kan de gouverneur,
10 » » secunde,
20 » » predicanten en capitain, à 5
12 kan de capitain-lieutenant, lieutenants en vendrigs, à 2
82 kan de posten, wagten, etc., is in 12 maanden 1920 kan à 8 stuyvers » 768

porcelyn, etc., voor 't gouvernement .... » 100

2640 ℔ ryst aan de inlanders, die heeren dienst doen, is in 12 maanden 31680 ℔ » 810

2 guinees in 't jaar aan de wapenkamer .... » 20

aan den gouverneur extra s'maands *f* 55, is .... » 660

Voor brandhout-geld:
de tweede à *f* 7, is.......... » 84

Transporteere.... *f* 3018

	Per transport....	*f*	3018
predicanten en capitain	à *f* 4, *f* 16 of.	»	192
raadsleeden en capitain-lieutenant	à *f* 2, *f* 14.	»	168
Voor huur:			
de predicanten en » capitain	's maands à *f* 15		
» lieutenants en » vendrigs	's maands à *f* 9		
Zo ver geen woning hebben, stelle...		»	800
De gegagieerdens belopen thans		»	1800
Dog mogen geen Indiase kinderen gegageert werden, maar, by behoef, aan de diacony werden overgewesen:			
Aan voorschreven quartlieden		»	1584
En zullen geen meerdere Ambonesen, nog als quartlieden, nog anders, in dit gouvernement eenige heeren dienst mogen doen buyten de bepaalde op de onderhorige comptoiren, die onder derzelver *ordinaire ongelden* opgebragt werden.			
Huurlingen voortaan te exuseren.			
Voor materialen, stelle.....		»	1300
Aan papier en schryftuyg...		»	600
» boeken...............		»	400
» medicamenten, doek, enz.		»	600
Dus komen de *ordinaire ongelden* ten hoofd-comptoire schaars op........		*f*	10500
	Per transport....	*f*	10500

Transporteere.... *f* 10500

De Manipase ordinaire ongelden en alle andere moeten te zamen niet hoger lopen als in 't jaar » 2000

Buyten de *kostgelden*, hier voorwaarts reeds berekent, waar onder de medicamenten, arak, lywaat, etc., à *f* 50 rykelyk genoeg is; en zo kan de dimunitie verder over alles volgen, als veel te hoog loopende, dus dan voor d'ordinaire ongeldreekening van Ambon en Manipa rekene .... *f* 12500

De bepaling omtrend de extra-ordinaire ongelden en verdere lasten geschikt zynde naar het geene, waar mede de ondervinding geleerd heeft, dat het gemeenlyk heel wel kan gesteld werden, is verstaan dezelve mede voor g'arresteerd te houden.

Onder *extra ongelden* gehoren eenige eerscholen, waar voor maar 4 pond per school mag opgebragt werden.

De Hongy togt............. *f* 2000

Eenige silvere rotting knoppen en orangkays feest............ » 2000

Stelle te samen voor Ambons hoofd-comptoir................. » 5000

Voor timmeragie en reparatie aan forten, etc., gisse voor 't gouvernement...................... » 2000

Inlandse dienaren gehoren 'er tot de kerken en scholen in 't gouvernement.

60 voorleezers, school- en leermeesters, waar onder eene of meer mede koster kan wesen, kunnende by de aanneeming aan gagie en kostgeld winnen *f* 7 en na 5 jaren *f* 2 opslag, tot dat als schoolmeesters *f* 15, waar na als voorleeser *f* 20 mogen winnen, zonder kostgeld, voor alle het welke stelle......... *f* 10000.

In de hospitalen mag de man opgebragt werden tegen 40 ℔ ryst en vyf stuyvers

daags, dog daar onder zal brand hout, ligt, oly, wyn en alles, dat men van de Comp[e] tegen gewone pryzen kan kopen, begrepen zyn.

Stelle 't hoofd-comptoir......	*f* 3000
De medicynen, arak, lywaten, etc. à 1 stuyver de man 's daags	» 600
	f 3600
Daar van afgaat voor 30 man de halve gagie of *f* 6 ter maand, is........................	» 2000
en blyft voor de onkosten......	*f* 1600

Condemnatie reekening werd belast voor de dienaren der justitie en de gecondemneerdens, item eenige uytgaven door de secretarissen van justitie en landraad, waar omtrent de suynigheid moet betragt werden en voor al niet hoger komen als *f* 2000.

Mitsgaders, ingevolge desen voorstel, de ministers op Celebes t'ordonneeren nog 50 bequame slaven, oud boven de twaalf jaren, in te kopen en naar dit gouvernement te zenden om d'ambagten te leeren, als zynde zeer apparent, dat, als dezelve daartoe alleen gebruykt en door kundige basen aan het werk gesteld en g'instrueert werden, men het in wynig jaren zonder gemeene Europeesche ambagtslieden heel wel zal kunnen stellen.

By de 24 slaven, die in Ambon thans zyn, kan Macasser nog 50 leerjongens zenden, als wanneer dat onderhoud op *f* 1400 lopen zal, daar onder gerekend een stuyver daags voor de geene, die zo verre gevordert zyn, dat voor ambagtslieden kunnen passeeren.

Onkosten van chialoupen en andere vaartuygen diend bezuynigt en binnen de *f* 5000 te blyven.

Voor de *scheepen*, die zelden iets van belang benodigen en waar aan ook geen verstrekking mag gedaan werden, als na gedane reekening van 't geconsumeerde in die articulen ten negotie-comptoire en dies overleg in Rade, stelle *f* 1000.

En *dito soldyen*, die uyt minwigten

en hospitaals ongelden spruyten, lopen ook zelden boven *f* 1000.

Ook is dienstig g'oordeelt en oversulks verstaan, ingevolge syn Edelheyds propositie, maar 6 of 7 huurlingen tot het aanmaken van buskruyt te laten aanhouden en d'overige te doen afdanken.

De *buskruytmakerye* gehoord wel niet direct onder de lasten, maar zoude daar eyndelyk toe vervallen, alzo 't cento ℔ al over de *f* 40 komt te staan en het jongst aangemaakte wel over de *f* 50 beloopt, bykomende, door dien 'er niet meer als 't Ambons behoef van 5000 ℔ gemaakt werd en egter 13 kostbare huurlingen tegen *f* 18 's maands in dienst zyn, waar van derhalven, dewyl de cannoniers en handlangers dat werk kunnen verrigten, de groote helft moeten afgedankt werden, terwyl teffens tweemaal zo veel kruyt moet werden aangemaakt om Banda daar van ingelyks te voorzien.

Mitsgaders in derzelver stede de cannoniers en handlangers tot dat werk te laten employeeren, zo als op Cormandel in gebruyk is.

En boven de benodigtheyd voor Amboina, jaarlyks 5 à 6000 pond voor Banda te laten aanmaken en derwaarts zenden.

Hitoese *kostgelden en randzoenen* zyn reeds voorwaards ingetrokken, gelyk mede de soldyen, timmeragie, etc., zo dat 'er alleen nog diend gereguleerd, het geene tot de reekening van ordinaire en extraordinaire ongelden gehoord, dog waar op van de presente last tot *f* 2400 's jaars niet af te dingen is; en zo veel mag die reekening ook te Homimoa bedragen, met besnoeying van het meerdere, en Haroeko, Larique en Boero mogen ieder *f* 1500 bekostigen.

Alle welke soldyen en andere lasten, by een getrokken, sommeren omtrend 214000 guldens, het gunt het hoogste is, waar toe het ooyt behoort te komen, alzo de wyn, bier, etc. nog tegen de prys gerekend is, welke de dienaren daar voor by gebrek mogen ontfangen en het gou-

vernement zelden het geheele jaar door zoo sterk bemand zal kunnen wesen.

Indien nu dese lasten met de Ternataanse, die om de wille van de speceryen moeten gedragen werden, nevens de recognitie aan die vorsten, by een wierden getrocken, en zulks gevoegt by 't geene voor de nagelen betaald werd, latende de Macasserse ter beswaring voor de leverantie van foely en noten te Banda, zo zoude het ℔ nagelen te staan komen op twintig stuyvers, ongerekend de vragt van schepen en de maand-huuren, welke in Nederland, wegens het te Ambon en Ternaten te goed gemaakte, betaald werden; zulks de menage in allen desen noodsakelyker is, als de grote verbeelding van dese zogenaamde Compagnies-goud-mynen by overlevering imbueert, schoon egter billyk te houden zyn voor dierbare conquesten.

Banda.

Mede een gouvernement van veel belang door de leverantie van foely en noten-muscaten, welke op dese eylanden alleen voort gequeekt werden om de ongenaakbaarheyd derzelve voor vyandelyke magten; heeft 't casteel Belgica boven op een bergje en wyders op 't zelve eyland Neira 't casteel Nassauw, op 't hooge land 't comptoir Lonthoir, de post Hollandia, Wayer en Oerien, op Ay en Run en Rosegyn bezettingen en mede eenige weynige manschap op de zuyd-wester en zuyd-ooster eylanden wesende al in den jaare 1621 verover

de hardnekkige, trouwlose Bandanesen gevlugt en de rest meest vervoerd en zedert door Europese burgers, met behulp harer slaven en d'overgebleve Bandanesen, gecultiveerd in zodanigen omslag, als 's Comp^s benodigtheyd vordert en ordinair vry ruym, welke dan in de slegste zoorten te Banda verbrand werden, wesende de benodigtheyd voor Europa en India omtrend 160000 ℔ foely en 600000 ℔ noten, waarvan de perkeniers voor 't ℔ foely ontfangen stuyvers 8, penningen $5^{13}/_{23}$ en voor de stoff-foely half geld, mitsgaders voor 't ℔ noten $13^{8}/_{23}$ penning en voor de gebrokene en aangestokene half zo veel; de kosten der verbrand werdende de andere mede beswarende, waar by gevoegt de Bandase en Macasserse lasten, kan men 't ℔ noten stellen op 10 en 't ℔ foely op 24 stuyvers.

Latende de bekrompenheyd van land- en perklieden niet toe eenige andere producten aan te vatten; en dat van de jaty en sassafras bomen zal, levende en stervende, op by na niet uytlopen, behalven dat dies succes niet veel dienst aan de Comp^e toebrengen zoude; gevolgelyk is de Comp^e gehouden de onvermogende perkeniers geld en aan alle inwoonders hunne nooddruft te doen besorgen, geschiedende het eerste uyt gelden van de Bandase weeskamer, diacony en kerk, item eenige onbekende Bataviase weesen; het gunt onder deselve tegens 5 procento intrest in 't jaar uytgeset werd en van 't overige uyt 't rendement harer producten moeten ze hun zelven en hare slaven onderhouden en alle verliesen goed maken, zo dat

er niet veel tot pronkery overblyft; en oversulks faciliteerd de Comp^e^ het besorgen der behoeftigheden na mogelykheyd, gevende de lywaten en ryst voor matige prysen en, zo wel hier, als om de geheele grote oost, permissie aan den burger om alles, behalven 't wit en blaauw lywaat, derwaards aan te voeren, zo dat de voordeelen by verkoop maar op zyn best *f* 40000 belopen, waar van het principaalste herkomstig is uyt de negotie, welke door de Cerammers na het Papoes-land gedreven werd in wit en blaauw guinees en salempoeris; daar by *f* 25000 opgeld op soldyen en *f* 25000 aan inkomsten van tiende der speceryen, 20sten penning der verkogte vaste goederen, arak pagt en de bazaar maken te samen *f* 90000: en op meerder moet men niet rekenen, schoon de pagten, onder Ambon gemeld, zo wel hier als elders dienen ingevoerd te werden, zo ver de constitutie van ider plaatse toelaat, terwyl het geremarqueerde omtrent de winkel te Ambon hier almede plaats kan hebben, zo verre men zal oordeelen ten nutte van 't gemeen en voordeel der Edele Compagnie te strecken; en waar toe misschien ook zoude kunnen dienen het permitteren van de vaart der vrylieden over Timor na Banda, dat van het zelve aanzien is als de reeds opengestelde vaart over Macasser, etc., en niet alleen van dienst kan zyn omtrent veele levensmiddelen, die te Timor goed koop vallen, maar ook ter bemagtiging van slaven, waar om de perkeniers dikwylen verlegen zyn en waar uyt ze enkel konnen gered

Ten opzigte van Banda is verstaan de ministers aan te schryven, de verpagting der markts en verdere daar toe relative geregtigheden, in textu onder Amboina breder vermelt, aldaar mede in train te brengen, zo verre de gelegendheyd van de plaats toelaat, en dezelve gevolgelyk te schicken op een dragelyke voet, speciaal met opsigt tot de levens-middelen, die aldaar duurder en schaarser zyn als elders.

En dewyl het gene omtrend de vendutien en verkoop van lywaten uyt de hand onder het articul van Amboina gezegt is, ook zyn applicatie vind op Banda, is verstaan het geresolveerde dientwegen tot dit comptoir t'extenderen als hier nevens.

Het aangieren der vaartuygen, van hier naar Banda retournerende, op Timor noodzakelyk zynde om ter laastgemelde plaatse buyten gebrek te blyven aan slaven en verscheide noodwendigheeden tot de huyshouding, die men niet of heel beswaarlyk ontbeeren kan en zonder gevaar kunnende toegestaan

werden door dese weg en de vaart der Cerammers, welke de Papoers aanvoeren, wyl de Macassaren en Balyers te Banda schadelyk zyn om de vele occasie, die ze hebben, van daar te echappeeren en by welke gelegentheid dan ordinair nog hun medgesellen zoeken te verlocken, waarom ook op dies invoer een redemtie-geld van tien ryksdaalders ieder gesteld is, 't welk wel mag gedubbeleert werden. De magerheid deser eylanden uyt gebrek van goed drink-water, dat maar hier en daar valt en op sommige in den drogen tyd geheel ontbreekt, kan van buyten maar ten deele gebeterd werden, door dien 'er geene eylanden, buyten Ceram, noorden of zuyden daar van leggen, gevolgelyk d'andere, hoe na by gelegen, ook niet meer als eens 's jaars, na de mousson uyt 't oosten of westen waayt, dezelve konnen bevaren; daar by zyn de zuyd-wester eylanden niet zeer bevolkt, dat egter met Timoreesen, die daar toe wel genegen geweest zyn, konde verbeterd werden, tot betere culture; en bewysen d'exempelen, dat, als de vlyt wat grooter was, wel custkalveren onder de perkeniers verdeeld en Europese verkens aan de Goenong-Api in 't wild op te brengen zouden zyn, waar door, onder 't houden eener goede ordre, de mondkost in 't korte zoude toenemen.

werden, also op Timor niets anders valt, dat in Banda met voordeel kan werden gedebiteerd, zo is verstaan de vaart van hier over Timor naar Banda open te stellen, wel verstaande, dat alle vaart van Banda naar Timor, als van een heel ander uytzigt zynde, aan en voor een iegelyk is en blyft g'interdiceert.

De heere Gouverneur Generaal, by het oplesen deser periode te kennen gegeven hebbende, dat zyn Edelheid sedert d'instelling van dit schriftuur g'informeert was, dat, onaangezien dit notabel inconvenient ten opzigte van de Celebese en Balysche lyfeygenen, het niet geraden is derzelver aanvoer difficiel te maken, om dat de veragting en afkeer, die zy voor en van de Papoers hadden, hen belette met de slaven van die natie, die zeer muytzugtig en moorddadig zyn, te zamen te spannen en men door hun cannaal veeltyds de verraderlyke aanslagen van dat gespuys te weten quam; zo is om die redenen, als de bekende armoede der Bandase inwoonders, besloten van de verdubbeling van den thol ofte het redemtie-geld aftezien, ten ware de ministers in dat gouvernement zulks dienstig mogten oordeelen.

Vermits de zuyd-wester eylanden, wanneer beter bevolkt zyn, naar alle apparentie ook meerder producten tot spysiging van Banda zouden kunnen uytleveren, is verstaan de ministers te qualificeeren, wanneer 'er familien uyt de Timoreese oosterlanden aan die zyde mogten willen overkomen om zig aldaar neder te zetten, dezelve t'accepteeren, als 'er geen andere swarigheid is, als het misnoegen, dat de Timorese Portugesen daar uyt mogen opvatten, het welke in de presente gesteldheyd van tyd en zaken niet zeer te dugten is.

Een parthy van 100 custkalveren en daar onder 5 stieren, nevens een parthy varkens, namentlyk 6 of 10 beeren Europese en twee hondert Chinese jonge zoggen, alhier te laten opkopen en naar Banda te zenden om de kalveren ter voorteeling te verdeelen onder den gouverneur en de opperhoofden en de varkens op Rosingain te laten lopen om aldaar in het wild voort te teelen en van tyd tot tyd, naar mate van hun getal en de benodigtheyd, geschoten te werden, zo als ten opsigte van de wilde stieren en koebeesten aldaar in gebruyk is.

Het getal der dienaren in dit gouvernement en derzelver gages mede eens voor al te reguleeren, als door zyn Edeldeyd is voorgesteld.

De bezettinge zoude konnen werden bepaalt op:

1	gouverneur en directeur, wint 's maands	*f*	200
1	opper-koopman	»	80
1	fiscaal	»	50
3	onderkooplieden	»	120
4	boekhouders in employ	»	120
7	pennisten ter secretary	»	140
5	» op 't negotie comptoir	»	100
5	» » 't soldy comptoir	»	100
2	predicanten	»	200
1	krankbezoeker en voorlezer	»	36
1	krankbezoeker en schoolmeester of koster	»	24
1	opperchirurgyn van het hoofd comptoir	»	60
1	opperchirurgyn in 't hospitaal	»	36
1	chirurgyn	»	30
4	onder en derde meesters	»	70
1	extra-lieutenant der arthillery	»	40
1	extra-vuurwerker	»	30
1	bombardier of constabel	»	20
6	cannoniers of constabelsmaats	»	90
3	timmerlieden by dezelve	»	60
1	kuyper	»	16
10	handlangers of bosschieters	»	120
1	meesterknegt der huys-timmerlieden	»	30
4	scheeps-timmerlieden	»	120
4	huys-timmerlieden	»	80
	24 Comp^s slaven by dezelve, om te leeren.		
2	metzelaers	»	36
	en 12 slaven.		
	Transporteere	*f*	1998

	Per transport....	f	1998
1	kuyper..................	»	20
1	schilder en glazemaker......	»	20
1	smits-meesterknegt..........	»	30
2	smits....................	f	40
2	koperslagers...............	»	40
2	slotemakers................	»	40
	en 24 slaven.		
1	baas-wapenkamer.........	»	24
2	geelgieters................	»	40
2	roerslotemakers.............	»	40
2	schedemakers...............	»	40
2	lademakers................	»	40
2	koperslagers......	»	40
	en 12 slaven.		
1	trompetter.................	»	20
1	oppermandadoor............	»	20
1	tolk......................	»	16
1	geweldiger.................	»	20
1	scherpregter...............	»	24
1	extra-lieutenant ter zee.....	»	32
4	onderstuurlieden en bootslieden	»	104
7	quartiermeesters en derde-meesters..................	»	98
1	zeylmaker.....	»	20
80	mattrosen................	»	960
		f	3736

Twee compagnien militie, daar van in Nassauw, Belgica, etc.:

1	capitain............	f	80		
1	capitain-lieutenant...	»	60		
1	lieutenant..........	»	50		
4	vendrigs, daar van een boswagter..........	»	160		
8 à 10	sergeants......	»	192		
	Transporteere...	f	532	f	3736

Per transport...	f	532	f 3736
25 corporaals.........	»	350	
1 guarnizoenschryver..	»	14	
6 tamboers..........	»	72	
378 soldaten...........	»	4536	
			f 5514
Te Hollandia, op Lonthoir en Oerien:			
1 koopman...........	f	60	
1 onder-koopman......	»	40	
1 boekhouder als boswagter............	»	30	
2 sergeants...........	»	40	
1 krankbezoeker en schoolmeester.......	»	24	
1 ondermeester	»	24	
4 corporaals........ .	»	56	
30 soldaten...........	»	360	
1 tamboer............	»	12	
1 cannonier of constabelsmaat..............	»	14	
2 handlangers of bosschieters...........	»	24	
1 timmerman.........	»	20	
			f. 704
Ay en Run:			
45 man als boven, buyten de onderkoopman................			» 664
Op Wayer, Denner, Laoetang en Rosingain:			
45 man, buyten de koopman, als boven...................			» 644
Op Kisser, Lety, Moa, Wetter, Roma, Babber, Nila, Damme en Wockam:			
Transportcere....			f 11262

	Per transport....		*f* 11262
8	corporaals.........	*f* 112	
1	derdemeester.......	» 14	
40	soldaten...........	» 480	
			f 606
800	personen te samen, winnen 's maands................		*f* 11868

en 's jaars *f* 142416.

Van welke stelle in Nederland te zullen werden ontfangen *f* 40000, als wanneer 'er ten laste van Banda verblyft *f* 102416, in maniere als onder Ambon gezegd is.

Zo ook de kostgelden en randzoenen.

Kostgelden en *mond-randzoenen* konnen alhier bepaald werden voor:

1	gouverneur, als in Ambon, stelle	*f* 2005
1	opperkoopman............	» 490
2 1	predicanten capitain }	» 1145
3 1 1	kooplieden capitain-lieutenant en oppermeester }	» 1467
20	onderkooplieden, lieutenants, vendrigs, boekhouders, hospitaalsmeester, krankbesoeker, à *f* 174............	» 3480
80	boekhouders, adsistenten, chirurgyns, krankbesoeker, stuurlieden, sergeanten, bootslieden, vuurwerker, bombardier, basen, scheepstimmerlieden, à *f* 92 : 2...............	» 7364
70	ambagtslieden, onder- en derdemeesters, canoniers, quartiermeesters, corporaals, di-	
	Transporteere....	*f* 15951

	Per transport....		f 15951
	verse dienst doende, ryst en kostgeld à f 48..........		» 3360
	½ ℔ boter f 4 2 » tammeryn » 2 2 » zuyker of » 2 : 6 4 » zout » 0 : 8 1/16 » peper » 0 : 2	f 0 : 9 is 5 : 8	» 385
620	soldaten, bandlangers, matrosen, ryst en kostgeld à f 30		» 18600
	als even f 5 : 8 en 1 ℔ spek » 3 : 12	f 9.	» 5580

Dat apparent aangenamer wesen en wat gezonder volk geven zal, als met de gewone verstrekking, enkel van half bedurven zout-vlees en spek.

3	onderstuurlieden en bootslieden, boven 't voorschrevene, à f 36, vide Ambon........	» 108
4	quartiermeesters en derdemeesters, ad idem f 22.........	» 88
40	mattrosen op de vaartuygen, à 3 kan arak 's maands, is f 10	» 400
		f 44472

Zegge f 18.

Dus zoude de bezetting ten desen gouvernemente, voltallig zynde tot de geprojecteerde 800 man, aan kostgelden en mondransoenen benodigen, schaars.............. f 44500

En d'ordinaire ongelden, inhererende de aanmerking, hier voren onder Amboina gemaakt.

De ordinaire ongelden van diverse verstreckingen kan men in volgender voegen reguleren:

75 ℔ kaarsen, als te Ambon, à 9 stuyvers.............. f 405

Transporteere.... f 405

Per transport....	*f*	403
155 kannen lamp-oly ad idem à 9 stuyvers..................	»	837
porcelyn, enz. voor 't gouvernement	»	100
aan den gouverneur extra......	»	660
brand-houd-geld...............	»	408
huur van huysen...	»	800
gegageerdens belopen thans.....	»	400
onderhoud van 't vee..........	»	500
voor materialen, stelle.........	»	1200
» papier, boeken, schryftuyg	»	600
aan medicamenten, etc., stelle...	»	600
» buskruyt................	»	300
Makende dus te samen voor de ordinaire onkostreekening van 't hoofd-comptoir groote........	*f*	6800

Voor *extra-ordinaire ongelden* stelle *f* 1000.

Die ook zyne betrekking heeft op d'extra-ordinaire lasten en verdere ongelden, welke als hier nevens zyn bepaalt.

Voor *timmeragie, reparatie, fortificatie,* enz., kan 's jaars zuynig besteed en op gebragt werden *f* 2000, waar mede het wel kan gaande gehouden werden, als de presente timmeragie eens ten eynde loopt, welke egter, na de ordre, 's jaars moeten afgeschreven zyn en niet voortgedragen om de lasten quasi minder te vertonen, gelyk te Nassauw en Wayer geschied is.

De inlandsche voorlesers, school- en leermeesters moeten voortaan apart, onder de reekening van inlandsche dienaren, lopen, ten getalle van 12, met omtrent *f* 2000 over het geheele gouvernement, besoldigende deselve als te Ambon, in zo verre voortaan aangenomen werden.

In de hospitalen mag alhier, om de meerder duurte, by de 40 ℔ ryst 's maands $5^1/_2$ stuyvers per man daags opgebragt

werden, brandhoud, ligt, oly, wyn, enz., daar onder begrepen, 't welke ten hoofdcomptoire wel zal belopen...... f 4500

Medicynen, arak, lywaat, etc., moet bereekend werden à 1 stuyver de man, stelle................ » 800

f 5300

Waar van detraheere de halve gagie van het volk, dat in voorschreven huys ter cureeringe legt, het welk ordinaire mag neemen op 45 man of................ » 3000

Resteerd 'er aan lasten...... f 2300

Voor de condemnatie reekening stelle f 2500, min en meer, na voorvallende gelegentheden, dat veel of weynig g'exileerdens zyn.

De ongelden van slaven, thans daar tot 135 aan handen, bedragen omtrent f 15 's jaars ider; by deselve moeten nog 80 komen ten dienste en tot aanleering by de ambagtslieden, welke op f 20 's jaars reekene; en dit laatste zal alleen de reekening van slaven moeten dragen, dewyl het andere de speceryen moet ten laste komen; des de lastpost groot blyft f 1500.

Onkosten van chialoupen en mindere vaartuygen kan passeeren, als tusschen de f 3 en f 4000 blyft, en die van schepen beneden de f 1000; maar van scheepssoldyen onseker wesende, na dat op de ladingen te kort komen, stelle daar voor mede...................... f 1000.

Gelyk de ordinaire ongelden te Wayer op f 800 komen, moeten deselve ook daar na geschikt werden, dat op Lonthoir, Ay

en Run niet boven de *f* 2200 lopen, komende dus te samen op *f* 3000; en zyn de verdere ongelden deser residentien reeds onder de voorwaards ten hoofdcomptoir vermelde begrepen.

Het geproponeerde getal vuursteenen by eerste gelegendheid over te zenden en de derwaarts gaande militie in de eerste drie jaren geen geweer mede te laten geven, mitsgaders voor het overige de ministers voor te houden de gevolgen, die uyt zodanige een onvergeeflyke onagtsaamheid voor de Comp. en voor haar, by een onverwagte vyandelyke attacque, zouden kunnen resulteeren, dog insonderheid den gouverueur, die voor al attent behoorde te wezen om van diergelyke noodsakelyke dingen tot defensie een redelyke voorraad te hebben.

Dit gouvernement heeft zo veel snaphanen als vuursteenen, ten blyke, dat men op het alderwesendlykste weynig agt geeft; derhalven zal van 't laatste 10000 moeten versorgt werden, en in 't eerste jaar of drie het volk zonder geweer derwaards gezonden, op dat 't praesent getal der wapenkamer tot 1100 stuks, de helft, verminderе; dewyl die onmatige quantiteyten niet uyt de roest konnen gehouden werden.

Voorschreven Bandase lasten, te samen getrokken, belopen 's jaars ruym *f* 174000.

Ternaten.

Vrydag den 27sten July anno 1753, voor de middag.

Met desselfs bygelege landen de regte teelplaatsen van de oosterse speceryen uytmakende, gelyk daar tot nog toe in de bosschen groter noten-muscaten dan te Banda gevonden werden, werd meest in bezit gehouden om deselve aldaar uyt te roeyen, waar voor ook aan de vorsten een recognitie van *f* 32250 betaald werd; welke somma, nevens de kosten der extirpatie, te Batavia die speceryen ten laste komt, werdende die plaatsen met de meeste securiteyt bezeten, sedert dat de Spanjaarden, anno 1663, Gamma Lamma gevallig verlieten en men den laatsten bondbreuk, anno 1680, te boven gekomen is; wesende

Ternaten by die gelegenheyt in een Comp[s] leen veranderd, nevens de noordoostcust van 't eyland Batechina, genaamt Halmahera, en al 't geene verder onder Ternaten sorteerd, gelyk de andere vorsten der Moluccos Comp[s] bondgenoten zyn, onder zekere verpligtingen en genot onder 't voorschrevene; levende Ternaten en Tidor in gestadige onmin, dat Comp[s] zeekerheyd te vaster maakt; en daarom zal hier een besetting van 700 man toereykende wesen, verdeeld over het hoofd casteel, de posten Manado, Gorontale en veele mindere, wonende den gouverneur in het eerste en daar buyten, nevens 't Ternataans-hof, diverse vryluiden, die onder de Comp[s] gehooren, zo van Europeers, als inlandsche natien, zelfs Chineesen; egter is den handel niet uytgestrekt, geevende alleen de noordcust van Celebes en de binnen kust van die tong eenig stofgoud, dat tot twee à drie honderd mark van daar jaarlyks overgebragt werd en aldaar ingekogt tegen 90 ryksdaalders of *f* 216 't mark stofgoud, en ordinair het Gorontaals op 19 caraat en het Bwoolse op 21 caraat gerekent; de ryst is wyders een nut product, dog niet wel buyten groote kosten van Ternaten na elders te vervoeren; caret valt 'er weinig en tot de peper-cultuur is ordre gegeven. Den verkoop bestaat ten desen gouvernemente meest in guinees en salempoerys, wit en blaauw, ten handel op Ternaten, Tidor en daar om her, te Menado en Gorontale, alwaar het goud half in lywaten betaald werd, het welke met eenige kleenigheden, by

Het geresolveerde ten opzigte van het houden van publicque verkopingen en het gene daar toe relatie heeft, ook alhier te schikken op den voet, onder Amboina vermelt.

vigilante en trouwe behandeling, een advance van veertig à vyftig duysend guldens kan gegist werden af te werpen; en, al schoon 'er dat nu ook wel behaald werd, steekt de Comp^{e} daar niet veel by op door den onbesuysden voorraad van wel drie ton aan lywaten te Ternaten, Manado en Gorontale en 't continueeren van excessive eysschen; egter zal de jongste resolutie der hooge regeeringe tot te rug sending van 't overbodige en het voldoen of verzenden derwaards van bepaalde quantiteyten daar in spoedig redres verschaffen, als men eens ter behoorlyker tyd de negotie-boeken en papieren magtig werd en dus zien kan, wat Manado en Gorontale contribueert. Het opgeld op soldyen, tot nog toe qualyk behandeld, moet ruym *f* 22000 belopen; de 20sten penning by verkoop van vaste goederen, het zegelgeld, dat nog niet na behooren schynt ingevoerd te werden, de ryst of pady-oegst te Xullabessy, etc., de pagten van arak, herbergen, sagueer en van licenten der inkomende en uytgevoerd werdende goederen, nevens de verdere vermelde onder Ambon, zullen boven de *f* 20000 lopen en dus de voordeelen te zamen by gis 80 à 90000 florynen.

De minsiters te gelasten alle dese imposten en geregtigheden op 's Comps. comptoiren in de Moluccos naar behoren in te voeren, in zo verre het zelve nog niet geschied mogte wesen.

De dienaren aldaar en hunne soldyen als hier nevens te reguleeren.

De soldyen der dienaren bedragen egter vry meer, als 's maands:

1	gouverneur en directeur wint	*f*	200
1	opper-koopman..............	»	80
1	fiscaal..........................	»	50
3	onderkooplieden............	»	120
4	boekhouders in employ......	»	120
	Transporteere....	*f*	570

	Per transport....	f	570
7	pennisten ter secretary.....	»	140
5	» op 't negotie comptoir.............	»	100
5	» op 't soldy comptoir	»	100
2	predikanten...............	»	200
1	krankbezoeker en koster....	»	36
1	opperchirurgyn............	»	60
4	onder- en derde meesters....	»	70
1	extra-lieutenaut der arthillery	»	40
1	extra-vuurwerker..........	»	30
1	constabel.................	»	20
6	cannonniers...............	»	90
3	timmerlieden by dezelve....	»	60
1	kuyper..................	»	16
10	handlangers...............	»	120
1	meesterknegt der huys-timmerlieden...................	»	30
4	scheeps-timmerlieden........	»	120
4	huys-timmerlieden..........	»	80
	en 24 slaven by dezelve.		
2	metzelaers................	»	36
	en 12 slaven.		
1	kuyper..................	»	20
1	schilder en glazemaker......	»	20
1	smits-meesterknegt.........	»	30
2	smits...................	»	40
2	koperslagers..............	»	40
2	slotemakers...	»	40
	en 24 slaven.		
1	baas wapenkamer..........	»	24
2	geelgieters................	»	40
2	roerslotemakers............	»	40
2	schedemakers.............	»	40
2	lademakers...............	»	40
	Transporteere....	f	1392

	Per transport....	*f*	1392
2	koperslagers...............	»	40
	en 12 slaven.		
1	trompetter................	»	20
1	tolk.....................	»	16
1	geweldiger................	»	20
1	scherpregter..............	»	24
1	extra-lieutenant ter zee.....	»	32
6	onderstuurlieden en bootslieden	»	150
1	zeylmaker.................	»	20
14	quartiermeesters en derdemeesters.....................	»	200
80	matrosen.................	»	960
		f	3774

Twee compagnien militie aan 't hoofd comptoir en daar omher:

1	capitain..........	*f*	80		
1	capitain-lieutenant .	»	60		
1	lieutenant........	»	50		
3	vendrigs.........	»	120		
10	sergeants........	»	240		
26	corporaals........	»	364		
1	guarnisoenschryver.	»	14		
5	tamboers.........	»	60		
354	soldaten..........	»	4248		
				f	5236
	't Hoofd-comptoir.....			*f*	9010

Te Menado, etc.:

1	onderkoopman.......	*f*	40		
2	adsistenten.........	»	48		
1	ondermeester.......	»	24		
1	timmerman.........	»	24		
1	canonnier..........	»	14		
2	bosschieters........	»	24		
1	sergeant...........	»	24		
	Transporteere...	*f*	198	*f*	9010

Per transport...	f 198	f 9010
4 corporaals..........	» 56	
30 soldaten...........	» 360	
		f 614
Te Gorontale, etc.:		
43 man, als te Manado........		» 614
Te Xullabessy:		
1 adsistent of boekhouder..............	f 30	
1 sergeant...........	» 24	
1 ondermeester......	» 24	
1 timmerman........	» 20	
1 bosschieter........	» 12	
2 corporaals.........	» 28	
10 soldaten..........	» 120	
		f 258
700 persoonen te samen, winnen 's maands...............		f 10496

of 's jaars f 125952.

Alle welke, behalven f 35000, die gisse te blyven staan ter afbetaling in Nederland, ten desen gouvernemente betaald werden tegens 15 stuyvers de floryn, komende het overige ten goede van reekening van opgeld, zo dat Ternaten aan de soldyen der permanente dienaren een last-post heeft van f 90952.

Zo ook de kostgelden en randsoenen.

Het kostgeld en randsoen stelle als in Ambon, voor:

1 gouverneur..............	f 2005
1 opperkoopman...........	» 490
2 predicanten, 1 capitain	» 1145
1 koopman, 1 capitain-lieutenant, 1 oppermeester	» 880
Transporteere....	f 4520

	Per transport....		f 4520
18	onderkooplieden, lieutenants, vendrigs, boekhouders, hospitaals-meester, krankbezoekers		» 3132
50	boekhouders, adsistenten, chirurgyns, stuurlieden, sergeanten, bootslieden, extra-vuurwerker, bombardiers, basen, scheepstimmerlieden à f 92 : 2		» 4600
77	ambagtslieden, canonniers, ondermeesters, quartiermeesters, corporaals, diverse dienst doende, à........	f 3 : —	
	en voor 40 ℔ ryst	» 0 : 10	
	is 's jaars f 42...........		» 3234
547	soldaten, handlangers en mattrosen, voor kostgeld 's jaars....	f 18	
	en ryst 40 ℔ per maand dito........	» 6	
	is voor ieder 's jaars	f 24	» 13128
5	onderstuurlieden en bootslieden op de vaartuygen, boven hun voorschreven randzoen voor 2 ℔ boter....	f 48	
	» 8 kan arak...	» 132	
			» 180
10	quartiermeesters en derdemeesters op de vaartuygen $4^1/_2$ kan arak.....	f 150	
	$2^1/_2$ mutsje olyven oly of 6 stuyvers	» 36	
			» 186
	Transporteere....		f 28980

Per transport.... *f* 28980

60 matrosen op de vaartuygen, 3 kan arak en $1^1/_4$ mutsje oly of 3 stuyvers, samen.. » 708

Geldende desentweegen al verder het bepaalde ten opzigte van aankomende en passerende schepelingen, commandos, commissien, betalingen in contant, etc., onder het capittel van Ambon ter neder gesteld. Zullende de Ternaatse kostgelden en mond-randzoenen dus in een jaar bedragen circum circa *f* 30000

Item d'ordinaire ongelden en verdere lasten.

D'ordinaire ongelden dienen omtrent bepaalt in deser voegen:

75 ℔ kaarsen, als te Ambon à 8 stuyvers.................. *f* 360

155 kan lamp-oly, à 5 stuyvers.. » 465

porceleyn, etc. voor 't gouvernement » 100

aan den gouverneur extra....... » 660

Brandhoud-geld:

voor den gouverneur...	*f* 25	*f* 58	» 696
» de tweede.......	» 7		
» » predicanten en » » capitain	à *f* 4 » 12		
» » capitain-lieutenant en 6 raadsleden	à *f* 2 » 14		

voor huyshuur, zo ver nodig, als in Ambon stelle............. » 800

gegagieerdens belopen thans..... » 800

onderhoud van 't vee .... » 400

voor materialen stelle........... » 1200

» boeken, schryftuyg, etc..... » 800

Transporteere.... *f* 6281

Per transport....	*f* 6281
voor medicamenten, enz.........	» 600
Te samen naby..	*f* 7000

Extra ordinaire ongelden zyn niet wel te bepalen, dog mag men voor dezelve stellen *f* 4000, min en meer, na dat 'er veele vorsten en gesanten gedefroyeerd werden; wesende daar onder begrepen de wynen, etc., welke den gouverneur geaccordeerd zyn voor de jaarlykse maaltyden.

Voor *timmeragie* en *reparatie*, item *fortificatie*, etc., mag men reekenen *f* 2000.

De inlandsche soldyen konnen niet veel belopen, als 'er geene in dienst genomen werden ter overbreng van schepen of vaartuygen, en moet het al een extra geval wesen, wanneer dezelve op *f* 4000 komen.

De verteering in de hospitalen geschied, even als te Ambon, des gerekend op 35 man, bedragen *f* 4200 en na aftrek der halve soldye *f* 1900.

De *condemnatie reekening*, welke mede niet net te bepalen is, bedroeg jongst *f* 1200,

De ongelden van slaven, met 80 ter aanleering by de ambagtslieden vermeerderd en dus gebragt op 100, zullen omtrent 's jaars *f* 1600 dragen. En dan konnen de huurslaven wel afgedankt werden.

Onkosten van chialoupen en mindere vaartuygen moeten bezuynigt werden en zullen, als de kostgelden en randzoenen van de zeevarende op kost gelden komen, facil binnen de *f* 6000 konnen geretrencheerd werden.

Onkosten van schepen konnen hier, zo wel als te Ambon en Banda, op *f* 1000 blyven, als

men dezelve niet op- en aanhoud buyten eenige noodsake en tot risico van vaartuygen en lading, dat Ternaten vry wat eygen geworden is en egter wel eens door vergoeding zoude konnen geboet werden na zo menige waarschouwing, waar jegens een praetexe expeditie niet gelden kan, alzo zulks, zo al van nut is, wel met eyge vaartuygen kan geschieden.

En dus zullen mede meerendeel g'excuseert konnen werden de verstrecking op scheepsoldyen, die derhalven al mede by de ƒ 1000 zullen blyven.

Wyders komt de schenkagie ordinair jaarlyks ten nadeele tusschen de ƒ 1000 à ƒ 1500, dat mede Batavia mag aangereekend werden om, nevens de recognitie, de speceryen ten laste te komen.

Manado heeft een groote lastpost aan de onderhoorige leermeesters en kerkmarinjes of kosters; egter diend zorge gedragen, dat 'er geene onnodig aangehouden werden en de soldyen derselve, nevens de ordinaire onkosten van 't comptoir en onderhorige, niet boven de ƒ 10000 te lopen; en dienen alle de lasten van Gorontale, buyten de reeds vermelde onder soldyen en kostgelden, niet veel boven de ƒ 1000 te steygeren.

Zullende dus de Ternaatse lasten te samen komen te bedragen ƒ 162000.

Macassar.

Niet geheel ten onregte genoemd werdende de sleutel van de oost, zoude ongetwyfelyk geraakt en gebleeven zyn onder

de alleen heerschappy van den Koning van Goa of der Macassaren, indien de Compagnie zig niet tot scheydsman gesteld en met de Koning van Bony en andere een bondgenootschap aangegaan had, hetwelk de balans, na zeer groote kosten, aan de zyde der onze heeft doen overslaan en nu wel in die staat te houden is, als de neutraliteyt geobserveerd werd en de Bonyers, stout op 't bondgenootschap, weerhouden werden de hoogmoedige Macassaren kleinigheeden aan te doen, en het welke de eenigste dienst is, waar om men aldaar een gouverneur met een aanmerkelyke bezetting van 800 man, die nodig agte, aanhoud; want buyten des is nog handel, nog inkomst, nog de groot opgegeeve waakzaamheyd tegen sluykery in oosterse, fyne speceryen van dat belang om de Comp^e zulke zware lasten te doen dragen, schoon ook nu nog tot verligting derselve dienen konnen de advancen, welke een matige party guinees en salempoeris in zoort, bethilles gemeen, blaauw en gebleekt, en bethilles cangam, caffas, hamans en chitsen afwerpen kan, als men de winkel weder opzet, zo als voorwaards aangemerkt is; stellende daarvoor *f* 40000 en voor de inkomsten van de ryst of pady-tiende der overwonne landen, 20sten penning, zegels, boom of sabandhary, met byvoeging van de verdere pagten, onder Ambon vermeld, *f* 40000, mitsgaders voor het soldy-opgeld *f* 30000, te samen *f* 110000, waar en tegen de Comp^e bekostigen moet de volgende besetting:

De vergadering, mede van opinie zynde, dat de balans tusschen de Celebese Vorsten op de voorgestelde wyse faciel te houden is en dat, zulks altoos wel g'observeerd en de voorvallende zaken met overleg en dexteriteyt behandelt werdende, men ligtelyk alle rupture tusschen de Celebese Vorsten onder den anderen en met de Comp. zal kunnen prevenieren, heeft verstaan het zelve de ministers te laten strecken tot een regul en rigtsnoer.

En zo ook het geresolveerde onder Amboina, nopens de publique vendutien en den verkoop tusschen tyds, uyt de hand, etc.

De dienaren in dit gouvernement en derselver besoldingen te bepalen en reduceren als hier nevens, mitsgaders de majoor, Adolph Hendrik Julius Weerman, by provisie van Macasser te laten herwaarts komen.

1	gouverneur en directeur wint 's maands	f 200
1	opper-koopman	» 80
1	fiscaal	» 50
4	onderkooplieden	» 160
5	boekhouders in employ	» 150
9	pennisten ter secretary	» 180
7	» op 't negotie comptoir	» 140
6	» op 't soldy comptoir	» 120
1	predicant	» 100
1	krankbezoeker en schoolmeester	» 36
1	krankbezoeker en koster	» 24
1	opperchirurgyn voor 't casteel	» 60
1	» in 't hospitaal	» 36
1	chirurgyn	» 30
4	onder- en derde meesters	» 70
1	extra-lieutenant der arthillery	» 40
1	extra-vuurwerker	» 30
1	bombardier of constabel	» 20
10	canonniers of constabelsmaats	» 150
5	timmerlieden by dezelve	» 100
1	kuyper	» 16
12	handlangers of bosschieters	» 144
1	meesterknegt der huystimmerlieden	» 30
4	scheeps-timmerlieden	» 120
4	huys-timmerlieden	» 80
	24 Comp^s slaven by dezelve, ter leeringe.	
2	metzelaers	» 36
	en 12 slaven.	
1	kuyper	» 20
1	schilder en glazemaker	» 20
	Transporteere	f 2232

	Per transport....	f	2232
1	smits- meesterknegt.......	»	30
2	smits....	»	40
2	koperslagers.............	»	40
2	slotemakers..............	»	40
	en 24 slaven.		
1	baas-wapenkamer	»	24
2	geelgieters...............	»	40
2	roerslotemakers......	»	40
2	scheedemakers............	»	40
2	lademakers...............	»	40
2	koperslagers..............	»	40
	en 12 slaven,		
1	trompetter...............	»	20
3	tolken	»	50
1	geweldiger...............	»	20
1	scherpregter	»	24
1	extra-lieutenant ter zee	»	32
6	onderstuurlieden en bootslieden....................	»	156
1	zeylmaker...............	»	20
14	quartiermeesters en derdemeesters	»	196
100	mattroosen...............	»	1200
		f	4334

Twee compagnien militie, als in 't casteel Rotterdam, etc:

1	capitain...........	f	80		
1	capitain-lieutenant ..	»	60		
1	lieutenant.........	»	50		
4	vendrigs..........	»	160		
10	sergeants.........	»	240		
30	corporaals.........	»	420		
1	guarnisoen schryver	»	14		
6	tamboers..........	»	72		
	Transporteere..	f	1096	f	4334

	Per transport..	f 1096	f 4334
400	soldaten..........	» 4800	
			f 5896
	't Hoofd-comptoir....		f 10230
	Te Boelecomba en Bonthain:		
1	onderkoopman.......	f 40	
1	adsistent..........	» 24	
1	chirurgyn.........	» 24	
1	tolk..............	» 20	
2	sergeants..........	» 48	
4	corporaals..........	» 56	
24	militairen..........	» 288	
1	canonier...........	» 14	
2	bosschieters........	» 24	
1	timmerman.........	» 20	
			f 558
	Op Bima:		
1	onderkoopman.......	f 40	
1	adsistent...........	» 24	
1	chirurgyn..........	» 24	
1	sergeant...........	» 24	
2	corporaals..........	» 28	
16	soldaten............	» 192	
1	timmerman........	» 20	
2	bosschieters........	» 24	
			f 376
	Op Saleyer:		
25	man, als voren...........		» 376
	Op Tanette:		
24	man, als voren...........		» 356
800	koppen te zamen, waarvan de soldyen bedragen maandelyks		f 11876

en jaarlyks f 142512.

Waar van stelle, dat in India blyven staan f 30000, dus blyven ten laste van Macassar f 112512.

Mitsgaders de kostgelden en mond-randzoenen, die op Macasser al vry ruym en breed genomen zyn, eons voor al op desen voet te bepalen; sprekende voor het overige van selfs, dat wel minder, maar niet meer mogen wesen.

Kostgelden en *mond-randzoenen* kan men bepalen voor:

1 gouverneur	*f*	2005
1 opperkoopman	»	490
1 predicant en 1 capitain	»	765
1 koopman 1 capitain-lieutenant en 1 oppermeester	»	880
18 onderkooplieden, lieutenants, vendrigs, boekhouders, hospitaalsmeester, krankbezoekers à *f* 174	»	3132
70 boekhouders, adsistenten, chirurgyns, kranbesoeker, stuurlieden, sergeanten, bootslieden, vuurwerker, bombardier, basen, scheepstimmmerlieden à *f* 92 : 2	»	6447
70 ambagtsl^en, canonniers, quartiermeesters, corporaals, diverse dienst doende, als in Ambon, à *f* 36 contant en ryst à *f* 4	»	8002
635 soldaten, etc. à *f* 27 kostgeld, etc. 's jaars en *f* 4 ryst	»	19685

Dog diend betragt te werden het kostgeld op de voet te brengen als in Ambon.

Boven dien aan de zeevarende op de vaartuygen:

6 stuurlieden en bootslieden	»	216
8 quartiermeesters en derdemeesters	»	176
80 matrosen 3 kan arak 's maands	»	800
Bedragende te gader omtrent	*f*	37000

Gelyk ook deze en de verdere last-posten.

Ordinaire ongelden behoren niet hoger te lopen als in de andere oostersche gouvernementen.

70 ℔ kaarsen, tegen 12 stuyvers gerekend, kosten..........	*f*	504
150 kan lamp oly à 8 stuyvers	»	720
porcelyn, etc., voor 't gouvernement......................	»	100
aan den gouverneur extra......	»	660
voor brand-hout-geld...........	»	700
» huyshuuren stelle..........	»	1000
de gegagieerdens belopen thans	»	1400
voor onderhoud van 't vee......	»	1000
» materialen stelle..........	»	1200
» papier, boeken en schryftuyg	»	1000
» medicamenten, etc., voor 't guarnisoen.............	»	600
» buskruyd, etc............	»	500
	f	9384

Zonder dat deze reekening mag belast werden voor verstrekte geweiren, altoos niet van belang, alzo van stervende meer moeten inkomen, als 'er onbruykbaar geraken.

Voor al het welke te zamen, met nog eenige kleinigheden, stelle *f* 10000.

Extra-ordinaire ongelden werden mede wat ruym genomen en zal *f* 3000 in 't jaar behoren toe te reyken.

Timmeragie, reparatie, fortificatie, etc. kan onder een geschikt onderhoud wel binnen de *f* 3000 blyven.

Inlandsche dienaren zyn 'er twee leermeesters, twee sendelingen en een schryver, welke, als te Ambon betaalt werdende, omtrend *f* 2000 zouden kosten; en meer-

der inlanders moeten na dezen niet in dienst wesen, zo lang het guarnisoen op voorschreven voet kan gehouden werden en 'er geen extra-ordinaire zaken voorvallen.

De onkosten van het hospitaal, als te Ambon gerekend, zouden op 35 man bedragen .... *f* 3400
de medicynen, etc. à 1 stuyver
de man .... » 700
Samen.... *f* 4100
waar van afgaat aan halve gagie » 2400
rest een lastpost van.......... *f* 1700

De reekening van condemnatie mogen maar 4 gerigts-dienaars ten laste komen en dan reekene meer en min *f* 800.

By de preesente Comp^s slaven mogen nog wel aangekogt werden tot 100 stuks toe, ten eynde by de ambagtslieden, als elders, te plaatsen, welker onderhoud omtrend zal komen te staan op *f* 2000, waar mede dan ook uytgewonnen zullen werden de huurslaven, die men voortaan zal moeten excuseeren.

De onkosten van chialoupen hebben gantsch buyten het spoor gelopen; eene memorie wegens 't geene jaarlyks nodig is en verstrekt diend te werden, hier nevens leggende, zal het ministerie in staat stellen zulks te bezuynigen zonder scrupel en zal als dan boven de kostgelden en randsoenen, voorwaards onder andere vermeld, niet boven de *f* 8000 mogen lopen.

Voor de onkosten aan schepen stelle ten hoogsten *f* 1000, en voor de belastingen op scheeps-soldyen mede zo veel, meer en min.

En dan concedeere nog ƒ 1000 voor schenkagien en andere geringheden.

En speciaal het geproponeerde, zo aangaande de trainskosten.

Waar mede de lasten van 't gouvernement Macasser van over de drie ton gereduceerd zullen raken tot ƒ 184000.

als nopens de geweiren, waar van ook alhier extract zal werden afgegeven aan die het incumbeert, om het zelve behoorlyk in agt te nemen, zo wel met opzigt tot dit gouvernement, als Banda, daar den voorraad mede overmatig is.

En zal ten eersten moeten opgave en verantwoording gedaan werden van de by die boeken voortlopende vier ton wegens treynkosten en uytgaves aan de mynwerken op den berg Bantimoerong, mitsgaders voor eerst geene eysschen van geweir gedaan, nog de militie van hier mede gegeven, om den groten voorraad aldaar.

Met welke voorschreve bepalingen over deze vier gouvernementen by de twee ton aan lasten zoude uytgewonnen werden, zonder dat de weerbare manschap 'er door zal verminderen, maar ter contrarie ruymer omkomen, ten blyke, dat het nutte de moeyelykheid deses werks wel de peyne waard maakt, al schoon ook een tien à twintig duysend guldens over het geheel te augmenteeren viel aan over het hoofd geziene articulen, dat egter niet denke, dog wel aan de ministers mag gelaten werden de hooge regeeringe voor te dragen, mits egter 's jaarlyks, by 't vertoon der lasten, by de brieven reden te geven, wanneer eenige reekening deze bepaling mogte te boven lopen.

Deze schicking omtrent de personen, die in den politiquen en justitieelen raad sessie zullen hebben, op alle vier d'oostersche gouvernementen in te voeren.

En dewyle met deze verandering ook eene nadere ordre op de leeden der politie en justitie diend plaats te hebben, kan men de schikking aldus maken:

In de politie:

een gouverneur,
een secunde,
de capitain,
de koopman,
drie, vier à vyf onderkooplieden, niet min dan 7, niet meer dan 9, de gouverneur mede gereekent.

De justitie:

de secunde,
de capitain-lieutenant,
een à twee uyt voorschreven onderkooplieden, die in politie zitten,
de lieutenant der arthillery,
de titulair lieutenant ter zee, na d'onderkooplieden.

Maandag den 30sten July anno 1753, voor de middag.

Verder tot 't negen getal d'onderkooplieden buyten den raad, by gebreeke de oudste boekhouders.

Timor.

Van dit sentiment is de vergadering mede en verstaat dierhalven, dat de onder Amboina vermelde gewone belastingen en geregtigheden ook alhier zullen moeten ingevoerd en verpagt werden.

Behoord zig zelve te konnen bedruypen uyt d'inkomsten, na 't vermelde onder Ambon, waar van reeds veele ingevoerd zyn en de rest ingevoerd konnen werden, nevens het opgeld op soldyen en de winst op eenige witte en blaauwe lywaten, welke, na detractie van 't geconcedeerde aan de bediendens, te gader op *f* 15000 schatte, voor 't welke konnen onderhouden werden:

En de bediendens te reguleeren als hier nevens, mitsgaders voortaan op mindere comptoiren als directien, de krankbesoekers gene hogere gagie te laten winnen als 24 guldens, tot dat hun verband zal wezen g'expireert, wanneer uyterlyk tot 30 guldens zullen mogen worden verhoogt, zonder meer.

1 koopman, winnende.........	*f*	60
1 onderkoopman...............	»	40
3 boekhouders of adsistenten, waar van een teffens scriba......	»	72
Transporteere....	*f*	172

	Per transport....	ƒ 172
1	krankbezoeker..............	» 24
1	oppermeester of chirurgyn....	» 30
1	onder- of derde meester......	» 20
1	timmerman................	» 20
1	sergeant..................	» 24
3	corporaals................	» 42
1	tamboer..................	» 12
30	soldaten..................	» 360
1	canonnier.................	» 14
3	handlangers of bosschieters...	» 36
	's maands......	ƒ 754

en 's jaars ƒ 9048.

De kost-gelden en randzoenen als hier nevens te bepalen.

Derzelver *kostgelden* en *mond-randzoenen* bedragen voor:

het opperhoofd.............	ƒ 500 : —
de onderkoopman...........	» 174 : —
3 adsistenten à ƒ 92 : 2....	» 276 : 6
1 krankbesoeker..........	» 92 : 2
1 chirurgyn..............	» 92 : 2
1 ondermeester...........	» 48 : —
1 timmerman.............	» 48 : —
1 sergeant................	» 92 : 2
3 corporaals, 1 canonnier.............	» 192 : —
34 soldaten en handlangers à ƒ 30..................	» 1020 : —
De kostgelden te samen..	ƒ 2534 : —

De *ordinaire-* en *extra-ordinaire ongelden, timmeragie en vaartuygs-ongelden* behoren te zamen te blyven binnen ƒ 4000, daar onder mede gereekend de inlandsche school- en leermeesters, zo verre die nog door de Comp^e moeten betaald werden, hoewel de betaling door de regenten zelve in 't generaal behoord betragt te werden, alle welke

uytgaven wel *f* 1000 boven de voordeelen zouden lopen, dog zo veel zal 'er ruym van de soldyen blyven staan, ter betaling in Nederland.

Sumatras buytenkust.

De vergadering, considererende, dat effective d'omslag op de west-cust van Sumatra veel te groot is voor de weinige handel, die aldaar gedreven werd, en noodsakelyk vereyscht geretrancheert te werden.

Wel eer voordeelig voor de Comp[e], is zedert eenige jaren een kanker in haren staat geworden, waar toe onder anderen mede werken de Engelschen te Bancahoeloe, die van jaar tot jaar hebben gevigileerd om zig den handel in lywaten en amphioen, welke hare Comp[e] aan derselver dienaren overgelaten heeft, te nutte te maken, latende ten dien eynde de goederen direct van Bengale en Cormandel overbrengen en langs de West-cust uytsoetelen, varende met het overschot daar na weder op zyn tyd van Bancahoeloe na de noorderplaatsen, waar toe haar 't etablissement te Natter mooy in de hand komt, zo dat de Hollandsche Comp[e] weynig negotie dryft, als omtrent hare comptoiren Padang, Poelo-Chinco en Baros en dat nog eenigzints met dwang; en daar toe heeft men zig al gaande weg begraven in nommereuse guarnisoenen, doorspekt met menigte van winkels en ambagtslieden, slaven, etc., thans tot die hoogte geklommen, dat 't op die wyze wel twee procent in de uytdeelingen der generale maatschappy kon doen veragteren, waar meede en met andere abuyzen van 't ministerie my egter niet zal ophouden, maar alleen aantonen, wat aldaar nog, onder een suynige huyshouding, voor de Comp[e] te doen is.

Anno 1751/52 waren de winsten op guinees gemeen gebleekt, dito bruyn, blaauw, baftas, swarte Souratse, dito cust, cassas Bengaals, roemaals, salempoeris en parcallen bruyn blaauw cust, na aftrek der provisie,

etc., ruym	ƒ 40000
te Padang en te Poelo Chinco ..	» 15000
» Baros	» 17000
en te Adjarhadja ruym	» 3000
Daar by kan van de verpagtingen op den presenten en verder op den Ambonsen voet komen	» 5000
van zegels en 20sten penning...	» 1000
en van soldyen opgeld	» 5000
te samen....	ƒ 86000

Als de presente onmatige besetting ten zuynigsten gereduceert werd, kan men daar voor stellen:

heeft verstaan de politique dienaren te Padang mede in deser voegen te reguleeren, als:

1 commandeur of gezaghebber,

1 koopman, eerste administrateur,

1 onderkoopman, tweede administrateur,

1 dito fiscaal en secretaris, en dus de twee laastgemelde bedieningen in een te smelten by vacature van een van beyde, dog de verdere geproponeerde reductie ten eersten te laten gevolg nemen.

Te Padang en Priamang:

1	commandeur 's maands..	ƒ 120
1	koopman	» 60
1	scriba, etc.	» 40
6	adsistenten }	» 144
1	krankbesoeker }	
1	gemeenmeester of chirurgyn..	» 30
1	derdemeester	» 18
1	vendrig	» 40
2	sergeants	» 48
4	corporaals	» 56
50	soldaten	» 600
1	smit	» 20
1	timmerman	» 20
1	metzelaer	» 20
1	canonnier	» 14
	Transporteere....	ƒ 1050

	Per transport....		f 1030
2	handlangers................		» 24
	48 slaven.		
2	stuurlieden op 2 vaartuygen..		» 64
2	quartiermeesters......		» 28
24	mattrosen..................		» 288
2	derdemeesters..............		» 36
	Op 't hoofd-comptoir....		f 1670
	Te Poelo Chinco:		
1	onderkoopman......	f 40	
1	adsistent..	» 24	
1	ondermeester	» 24	
1	sergeant...........	» 24	
2	corporaals.....	» 28	
18	soldaten............	» 216	
2	bosschieters........	» 24	
	en 12 slaven.		f 380
	Te Baros of Sinkol:		
1	onderkoopman of boek-houder............	f 40	
1	adsistent...........	» 24	
24	man, als Poelo Chinco	» 316	
	en 6 slaven.		f 380

Te Adjarhadja:
dat ten minsten tweemaal zo veel lasten als winsten heeft, buyten dat al deze winsten nog geensints reëel zyn, zoude men alleen konnen laten:

1 corporaal en 4 man, winnende f 62

Dus zouden de soldyen van 162 koppen in 't generaal belopen 's maands...................... f 2492
en jaarlyks f 29904.

Waar voor een derde stelle te blyven staan om in Nederland te betalen, des

die last ten desen commandemente stelle mag op . . . . *f* 20000

Gelyk mede de bepaling omtrend de kostgelden en mond-randzoenen, die zo min zal mogen werden g'excedeert.

Derzelver *kost-gelden en mondrandzoenen* monteren voor:

1 commandeur aan kostgeld 's jaars	*f*	460 : 16
de helft van de randsoenen van een gouverneur	»	1002 : 10
	f	1463 : —
1 koopman	»	300 : —
3 onderkooplieden en 1 vendrig	»	696 : —
16 boekhouders, adsistenten, chirurgyns, stuurlieden, sergeants, à *f* 92 : 2 . . .	»	1475 : 12
20 ambagtslieden, ondermeester, canonnier, quartiermeester, corporaals, à *f* 4 : 10 en 20 ℔ ryst » 0 : 10 } *f* 60	»	1200 : —
120 gemeene à *f* 3 : 6 en ryst à » 0 : 10 } is *f* 45 : 12	»	5472 : —
voor 2 stuurlieden extra, ieder 2 ℔ boter en 8 kan arak 's maands	»	72 : —
» 2 quartiermeesters en voor 2 derdemeesters 4 ½ kan arak ieder, komt . .	»	60 : —
24 mattrosen op de vaartuygen, 3 kan arak 's maands is	»	240 : —

In dezer voegen zullen de kostgelden en mond-randzoenen in 't jaar bedragen na by *f* 11000 : —

Als die van d'ordinaire.

Ordinaire ongelden kan men bepalen op 20 ℔ kaarsen, als:

15 ℔ de commandeur 5 » de tweede	à 16 stuyvˢ is *f*	192
42 kan lampolie, als:		
15 kan de commandeur 5 » de tweede 20 » wagten, enz. 2 » de officier	à 7½ stuyvˢ »	189
Aan den commandeur extra......	»	576
» materialen, papier, etc......	»	1000
» medicamenten...	»	100
Ten hoofd-comptoire....	*f*	2057

Te Poelo Chinco:

Aan den resident....... *f* 288

De twee residentien, Poelo Chinco en Baros, aan materialen, enz. en medicamenten .. .. » 600

f 888

of over 't geheel circum circa... *f* 3000

En extra-ordinaire ongelden, item alle de verdere lasten.

Extra-ordinaire ongelden bestaan in eenige kleenigheden en huurloonen, die alle meest konnen g'excuseerd werden, ten minsten goed gemaakt uyt *f* 1000 's jaars.

Voor *timmeragie, reparatie* en *fortificatie* stelle *f* 1000.

Daar onder begrepen d'inlandsche dienaren, kunnende de 4 corporaals en 24 gemeene aangehouden werden uyt de geene, welke genegen zyn aldaar te blyven.

Inlandsche dienaren mogen 'er 4 corporaals en 24 gemeene blyven, welke zullen komen te kosten à $3\frac{3}{4}$ ryksdaalders en 40 ℔ ryst, is *f* 10 of *f* 3600.

In het hospitaal verteerd de man 5 stuyvers, alles daar onder gereekend, nevens 40 ℔ ryst, welk een en ander, op 10 man genomen, bedraagt.. *f* 1000

Voor medicamenten à 1 stuyver daags..... .... » 216

Maakt te samen *f* 1216

Per transport.... *f* 1220

Dog waar van afgaat de halve gagie à *f* 6 de man, is........ » 720

Zo blyft ten laste dezer reekening *f* 500

Op reekening van condemnatie behoren maar drie caffers te komen, tegen drie ryksdaalders ieder, zulks met het toevallige stelle *f* 500.

Slaven zyn 'er thans 92 en mogen wel 80 continueeren; en zo ook, om dat 't zo excessief aangelegd is, het genot in geld, ryst, etc., dat door den anderen op *f* 30 's jaars komt, maar de kleeding zal, in steede van den ongehoorden opbreng, moeten bestaan in *f* 9 aan lywaten 's jaars, gelyk te Batavia, komende in 't jaar op *f* 39 of zamen in 't geheel in 't jaar *f* 3120.

De onkosten van twee chialoupen en twee kleene vaartuygen mag men neemen op *f* 7000.

De kost-gelden en randzoenen zyn reeds hier voor bereekend; en, zo ze de van Batavia gezonden werdende vaartuygen ophouden, behorense de onkosten uyt privé beurse te betalen; en kan de verversing op die korte reyzen wel g'excuseert werden.

Bedragende dus de gesamentlyke lasten een som van *f* 50000 's jaars, daar het nu op *f* 144000 loopt, onder een druckend over groot restant aan geld, lywaten, schulden, ammonitie, geweer, equipage, etc., etc., van over de seven ton florynen, waar van wel drie vierde behoort afgedongen te werden.

De retouren van daar bestaan in goud,

campher-baros en benjuin; het goud was dit jaar, gelyk bevorens, geaccepteerd of gereekend tegen $20^5/_8$ ryksdaalders de thail van $21^1/_2$ caraat of f 331 : 10 't mark fyn, 't welk met de praesente Bataviase aanreekening na de west tot f 400 wel f 68 : 10 of 20 procento ruym differeert en, zulks gereekend op 500 mark goud, de winst tot f 120000 doet opklimmen, gevende de campher weinig winst en de benjuin verlies te Batavia, buyten 6 à 10000 ℔ eerste zoort, die na Nederland gaat en daar raisonnabel advanceert. Indien men nu de reekening invoegen voorschreven maakt, zal 'er nog f 70000 overschieten voor de vragt van 't schip, dat jaarlyks derwaards nodig is, voor een bark na Poelo Chinco en voor de risico en winst van twee ton, die tot dezen handel in employ diend te wezen, behalven nog de soldyen, die in Nederland moeten betaald werden, gevolgelyk geensints toereykende, schoon ook de klem van den gedwongen handel wat verflaauwen zal met de intrecking van een gedeelte van 't Padangs guarnisoen, dog, als 't eerste maar konde g'effend werden, zoude het laaste van weynig aanmerking zyn, wyl al die bemoeyenisse van de commandeurs met de inlandsche regeeringe de Compagnie veel meer quaad als goed hebben toegebragt en men de jongste jaren met al die magt en bravade nog verloren heeft, 't geen tot dus lange nog tacite geconserveert was; behalven dat men tog niets in het gebergte uytvoeren kan en voorschreve

manschap nog al vry defensief zyn op onze plaatsen, terwyl, wanneer de heeren meesters begeren ernst tegen de competiteuren aldaar te gebruiken, zulks met directe vaartuygen van Batavia onkostelykst kan geschieden.

Indiervoegen zal de West-cust dan onder de grootste menage en onder het best bestier omtrent de eysschen, de voldoening en maneance der verkoop, enz., altyd egter een lastpost blyven van een half ton florynen 's jaars.

Hier omtrend in aanmerking genomen zynde het jongste aanschryvens der heeren Seventienen van den 6den October 1752, rakende sommige poincten van den handel, van veel minder belang als deze, zo is eenparig dienstig g'agt, buyten haar Edeles Hoog Achtbare speciale qualificatie, daar toe niet te treden, of schoon men zulks, om de g'allegueerde redenen, mede nodig oordeelt.

Maar, indien men konde goedvinden den handel te dezer custe, na het voorbeeld der Engelsen, aan de dienaren af te staan, agte ik, dat dezelve in staat zouden weezen door een prompter expeditie van zaken en directe vaart op de quartieren, die de gewilde goederen uytleeveren en de west-cust goederen slyten, nevens een eyge naauwe toesigt en bezuyniging, mitsgaders vaart en handel langs alle plaatsen ter west-cust met alderhande gewone en ongewone zoorten en kleinigheden, waar in Comp[s] omslag niet toelaat te handelen, alle de kosten van de Comp[e] te dezer custe te dragen, de competiteuren in hun hert-ader te treffen en het al vry wat moede te maken; den inlander aan te locken door een wederzyds belang van voordeel, meer dan door Comp[s] bepaalden handel kan geschieden, en voor haar zelfs een goede belooning harer moeyte te erlangen; latende daar en boven voor de Comp[e] het product van wilde caneel en peper, welk laaste thans opgang schynt te zullen neemen, en de uytgaaf van f 20000

aan duyten 's jaars, waar van de winst tot ƒ 10000 nog aangesoet zoude werden door 't retour van goud in desselfs steede; werdende als dan ook vermyd alle risico, die ze thans met uytborgen dragen moet en van de onbequaamheyd harer dienaren, in het onoplettend en onkundig beleg harer belangens, meer dan eens gevoelig ondervind.

Maar omtrent het aanhouden onser residentie te Baros of dies verplaatsing naar Sinkol de consideratien der ministers te vorderen, ten eynde daar omtrend als dan het nodige te besluyten.

Hier voren is en passant gesproken om de besetting te Baros of Sinkol te houden, om dat de eerste plaats zo ongezond is en de producten van campher Baros en de gemeene benjuin de Compe maar tot een last strekken; egter kan men daar van niet wel decisief spreken voor nader berigt van de ministers te Padang, om dat daar omtrend veele zaken konnen mede of tegen lopen.

Siam, enz.

Zig met deze remarques te conformeeren en het geproponeerde te laten gevolg nemen, mitsgaders over sulks extracten uyt deze memorie te zenden naar de respective gouvernementen, enz., en speciaal Ceylon, Cormandel, Mallabaar en Palembang het navolgen van dies teneur te beveelen, zo verre het daar by verhandelde aldaar applicabel is.

En copia van de hier nevens gemelde aanwyzing omtrent het houden der negotieboeken en het examineeren derselve en de soldy-boeken naar alle comptoiren van Indien te senden om alomme ter narigt te dienen, en deselve ook omtrend dese hoofdplaatse te laten strekken tot een rigtsnoer, om dus over

Hier mede moet ik dese reyse staken, zo om myn by blyvende indispositie, als dat andere bezigheden my elders roepen, hopende 't vervolg in 't voor jaar van anno 1754 te voltoyen; ondertusschen kan ik egter niet voor by ten opzigte der menage aan te merken, dat Ambon aan de overige onverhandelde gouvernementen en directien tot een rigtsnoer kan voorgehouden werden om na vermogen dien trant te volgen, en Padang en Timor aan de commandementen en opperhoofdyen, excederende principaal onder de eerste, Bengalen, Ceylon, Cormandel en Souratte en van d'andere Mallabaar en Palembang, en zo

geheel India een eenparigen voet deswegen te houden, als ook het generaal reglement op de verbetering der dienaren, wanneer by dese regering zal wesen g'approbeert.

kan mede over geheel India dienen de ter bylage deses opgestelde remarques op het houden en examineren der negotie-boeken en waar omtrent hoog tyd geworden is beter ordre en een eguale voet te beramen, zo wel als op 't stuk der verbeteringen, het nevensgaand opstel met eenige correctie tot een generaal reglement kan dienen en nog al iets tot een gereguleerde menage zal contribueeren.

Zie verder bij 9 Mei—5 Junij 1755.

24 Julij. *Verbod tegen het drijven van handel met schepelingen van de Aziatische Compagnie, in* 1751 *te Embden opgerigt.*

Eveneens moest gewaakt worden tegen het post vatten van de opvarende dier schepen in eenig deel van het gebied der O. I. Compagnie.

Dit verbod, afkomstig van Heeren XXII^{nen}, werd bij geheime circulaire aan alle buiten-kantoren medegedeeld.

26 Julij. *Magtiging op Weesmeesteren verhypothekeerde goederen onder hunne administratie te verkoopen, hetzij onder 's hands of op publieke vendutie, wanneer zij den verkoop in het belang hunner pupillen oordeelden.*

Deze magtiging werd verleend om Weesmeesteren »te libereeren van de noodsaekelykheyd om met een, tot betaling geneegen, »dog onvermogend debiteur, tot zyne ruine en daar en boven »veeltyts tot nadeel van de geintresseerdens, absolut den weg »van regten te moeten inslaan".

De Vendumeester betaalde in zoodanig geval aan Weesmeesteren »het procedido" van den verkoop »ofte soo veel haar »Eerwaardens daar van competeert, zonder eenige andere »detractie als het ordinaire vendu-loon".

26 Julij. *Aanbeveling aan Weesmeesteren, Heemraden en Boedelmeesteren voorzigtig te zijn met het beleenen van gelden aan Compagnie's dienaren en hunne weduwen.*

De kwestie nopens het judicium preferentiae et concurrentiae lag hieraan ten grondslag.

26 Julij. *Verbod tegen den inkoop ten behoeve van de Compagnie van lijfeigenen, jonger dan* 10 *jaren.*

Is verstaan naar Macassar en Timor te gelasten om in 't vervolg geene slaven of slavinnen, onder de thien jaren oud, voor de Comp^e^ in te kopen of herwaarts te senden en by de cognoissementen duydelyk te specificeeren, hoe veel er van ieder sexe onder zyn en van welke ouderdom zy schynen te weesen, ter voorkoming van verruyling; en gevolgelyk ook den fabrycq te gelasten, geene der van die beide plaatsen aangebragt werdende lyfeigenen t'accepteeren, ten zy naar het uyterlyke tien jaren bereikt hebben.

27 Julij. *Vernieuwing van het verbod voor scheeps-officieren, uitgevaardigd den* 1sten *Junij* 1668.

Om te beter te weiren en tegen te gaan alle verboden handel en excessen omtrend de gepermitteerde met 's Comp^s^ scheepen, die, mits het geresolveerde ter sessie van den 17^en^ July anno passato ten opsigte van de gepermitteerde lasten der scheepelingen, thans inpardonnabeler zyn als oit, dog daar omme, volgens de gerugten, egter nog niet cesseeren, is op de propositie van den heere Gouverneur Generaal verstaan te renoveeren, gelyk gerenoveerd werd by dese, het gestatueerde by het op primo Juny anno 1668 van dese regeering g'emaneerd placcaat, dat de scheepsoverheeden van den tyd, dat te deser rheede ofte elders het anker hebben geligt om naar dese of geene plaatsen te vertrecken, geene particuliere goederen of volumes uyt

of in eenige scheepen of vaartuygen zullen mogen innemen, nog afscheepen, 't zy buyten de rheede onder de eilanden ofte elders onderwegen, van wien het ook zyn mogte, op poene van, boven de straffen, op den verboden handel gestatueerd, nog aan den lyve of sodanig gemulcteert te werden, als naar gelegentheid van personen en zaken zal g'oordeelt werden te behoren, mitsgaders zulx ook uytdruckelyk t'extendeeren tot desulke, die, ter rheede leggende, eenige goederen voor andere, op hun vertrek staande of reets afgedrevene, dan wel aankomende scheepen komen te bergen, mitsgaders daar van, niet alleen aan den Raad van justitie deses casteels, nevens de ministers en bediendens van de respective buyten comptoiren, ter narigt kennisse te geven by extract van dese, maar het selve ook te doen drucken, ten einde behoorlyk g'authentiseert aan d'overheeden van alle vertreckende scheepen meede gegeven te werden, op dat zy daar van geene ignorantie kunnen pretendeeren.

30 Julij. »*Aanwysinge, wat voor lastreeckeningen nodig* »*zyn by de respective negotie-boeken van India, mits*»*gaders 't geen tot ieder van deselve eygentlyk behoord* »*en in 't bysonder moet dragen, om dus over geheel* »*India een eenparige voet dierwegens te houden, mits*»*gaders hoedanig de negotie- en soldy-boeken op de* »*respective comptoiren g'examineerd zullen moeten* »*werden*".

1. *Randsoenen ordinaire*; op deese rekening moet niet anders komen dan de kostgelden en randsoenen der permanente dienaren, so wel hoge als lage stands-personen, en de emolumenten der gequalificeerdens by 't specificatie-boek duydelyk gespecificeert werden, zo wel alles, wat in ieder maand genoten werd, als de namen der genieters, sonder deselve onder den anderen te mesleeren of 't eene voor 't ander te laten lopen, maar alles op zyn tyd te verstrecken en niet anders dan 't geene de

regeeringe daar toe verordineerd heeft; zullende verders maar behoeven, dat men yder soort, zoo kort als doenlyk te samen getrokken, by het journaal verantwoorde.

By 't sluyten apart te specificeeren:

aan Europeese .... *f* ......

» inlanders .... » ......

2. *Onkosten ordinaire*; omme daar op te brengen alle 't geene tot dienst van 't guarnisoen vervaerdigt of by deselve of in de wagten als andersints gebruykt werd, zoo wel de geweiren, als ammonitie en andere goederen, gelyk ook de gereetschappen, aan dat werk afgesleten ofte op andere wyse bedorven geraakt, medicamenten aan 't guarnisoen, mitsgaders het buskruyd, de lamp-oly, waxkaarsen, porcelyn en tafel-goed voor de gebieders, gagement, 't brandhout, 't schryftuyg, boeken, vlaggen aan land, goeny en goeny-zakken, voorts alle andere kleynigheden van balys, vaatwerk, etc., die ten behoeve van 't guarnisoen en voor de huyshoudinge der verdere dienaren mogten gemaakt syn, huur van huysen en landen, brief-loonen, reys-ongelden, huur van werkluyden, geheel of verdeeld, onderhoud van draag- en rytuygen, paarden en ander vee, mitsgaders stals-ongelden en onkosten van de Bataviase groote rivier, dog by 't slot apart te specificeeren.

3. *Onkosten extra-ordinaire;* vervattende alle uytgiften, dewelke om bysondere diensten of deese en geene insigten aan iemand werden gedaan, gelyk ook de premien voor 't doodschieten van verslindende dieren, mitsgaders alles, wat tot alimentatie van uytheemse prinsen en groten 's maandelyks werd verstrekt en uytgegeven, item de gastmalen en het geen een commissaris zal genoten hebben, dog alles onderscheydentlyk en niet geconfondeert, op dat men, so wel 't eene, als 't ander, duydelyk zien en examineeren kan.

4. *Timmeragie en reparatie;* daar op moet afgeschreven werden alle bouwstoffen, materialen en verdere goederen en gereedschappen, dewelke tot het bouwen, repareeren en verbeteren van 's Compagnies woon- en pak-huysen, wegen en bruggen en verder allerweegen sullen werden bekostigd, dog

alles getaxeerd, op dat men t'eynde van het boek-jaar in effecte zal konnen zien, wat deselve, ieder in 't bysonder, d'Edele Compagnie van onderhoud hebben gekost; dog, wanneer 'er eenige nieuwe timmeragie of fortificatien van belang zyn onder handen genomen, zal men 't kostende van dien jaarlyks, na d'ordre van den 8en December 1744, wel moeten afschryven, maar egter mede zo lang by aparte reekening, binnen 's lyns laten voort loopen, tot het gantsche werk zal wesen g'absolveert.

Dog by 't slot de capitale posten apart te sommeren.

5. *Fortificatien;* ten welkers lasten komen moet alle de bouwstoffen en materialen, etc., die tot reparatie van 't casteel, 't geene tot de punten, muuren en gardynen (geensints de woon- en pakhuysen, daar binnen staande, want dat behoort tot de voorgaande reekening), gelyk ook de buyten forten, ronduyten, corps de guardes, affuyten, senteneel-huysjes en wes meer daar toe betrekkelyk is, maandelyks verstrekt ende geconsumeerd zal weesen, almede ten voornoemde eynde behoorlyk gewaardeert en by 't specificatie boek afsonderlyk gespecificeert.

6. *Onkosten van 's Comp' lyfeygenen;* daar op geheort niet anders dan 't geene tot onderhoud van deselve maandelyks verstrekt en tot kleedye jaarlyks werd uytgegeven, zonder meer, ten eynde almede te konnen zien, wat daar aan in 12 maanden geguasteerd zy en aan hoe veel persoonen.

7. *'t Hospitaal;* alles wat tot gemak, gerief en onderhoud der impotenten in 't hospitaal 's maandelyks werd verstrekt: en heeft men alleen te letten, dat de reparatien, die in der tyd aan sodanig huys zullen werden gedaan, niet op deese, maar op de reekening van timmeragie en reparatie werden gedragen en dat tot soulaas der sware onkosten de sieken, die daar komen te logeeren, haar heele of halve gagie zullen moeten verteeren van die tyd af, dat in eenig zieken huys komen geplaatst te worden, moetende de verstreeking geschieden na het reglement van heeden.

By 't slot te melden:
verstrekte, etc . . . . f . . . . . .
te goed gedane gagie . . . . » . . . . . .

8. *Onkosten van schepen;* behalven de verversingen, provisien en equipage goederen en meer andere behoeftens, die zo wel aan de aankomende schepen op eenige plaats, als die geene, die op deselve plaats bescheyden zyn of af- en aan varen, gedaurende hun aanwesen op sodanige rheede en voor de reyse werden verstrekt, gehooren ook hier by de praemien, mede de vertimmeringen en mindere reparatien, 't geen men voortaan, zo wel als de andere verstrekte goederen, ten laste van sodanig schip, als men vertimmerd of ergens heeft gerepareerd, by de onkost reekening zal moeten opbrengen, ten eynde yder reekening zyn eygen lasten drage, alleen met dit onderscheyd, dat men altoos afzonderlyk kan sien, wat men vertimmerd en welk ter waarlo mede gegeven is.

By 't slot te melden:
't vertimmerde . . . . f . . . . . .
verstrekte takelagie . . . . » . . . . . .
verstrekte victualie . . . . » . . . . . .

9. *Onkosten van chialoupen en mindere vaartuygen;* waar op men brengen moet al 't geene aan deselve vertimmerd en verstrekt word, zoo wel zeyl als treil, ankers, touwen en alles, wat een jagtje, chialoup of minder vaartuyg benodigt wesen kan, niets uytgezondert, dan alleen de kostgelden en provisien der zeevarende, daar op bescheyden, die op randsoenen komen, zo lange ten zelve comptoire heen en weder varen.

10. *Reekening van condemnatie en confiscatie;* omme ten laste van deselve afteschryven het wedde van de burger raads personen en verdere ongelden van die der raadkamer, zo wel 't geene aan den cipier voor 't sluyten en ontsluyten, mitsgaders voor de mondkosten van de deliquanten en 't opbrengen derzelve, als andersints betaald en uytgegeven is, zo mede alles, wat tot levens onderhoud, van voedsel of deksel aan de bandieten of ketting gangers (ter plaatse, alwaar

de zulke gedestineerd zyn) 's maandelyks werd verstrekt, de gagie der kaffers, mede het nagtligt en meer andere kleynigheden, dewelke binnen 't gevangen huys werden geconsumeert, waar tegen ten voordeele moeten komen de inkomsten van voormelde raad-kamer en zo mede alle particuliere aangehaalde en geconfisqueerde goederen, dewelke men getaxeert, na aftrek van alle gevalle ongelden, aan zodanige reekening debiteeren moet, als waar mede de verbeurde goederen wel de meeste overeenkomst hebben, als per exempel, wyn, *aan wyn*, en zoo voorts, en by verdeeling en verstrekking ook zodanig weder afschryven ofte aan de meestbiedende by vendutie verkopen en 't rendement van 's Compagnies aandeel aan dese rekeninge goed doen, mitsgaders jaarlyks onder de generale ongelden van eenige gouvernementen, directien of andere plaatsen met het generaal liquideeren, zo deselve ten agteren is; dog te voren staande, daar voor met en benevens de andere credit lopende reekeningen gefavoriseert te werden.

11. *Soldyen aan land;* welke reekening voor niet anders belast moet werden dan 't geene de Europeese dienaren, item de inlandsche militairen en zee-varende, aan land bescheyden, op reekening van maand gelden komen te genieten, 't zy by verstrekking, leening of belasting, en zo mede voor de heele of halve gagie, die 's Compagnies impotente dienaren in 't hospitaal verteeren, zonder dat deselve in contra voor 't een of ander, hoe het ook genaamt kan weesen, mag werden gecrediteert, dan alleen voor zodanige gereedschappen en instrumenten, als iemand, by forma van leening, ten lasten zyner zoldy-reekening verstrekt krygt; want daar voor moet zodanig eene, by te rug levering, weder werden ontheft, aangesien al de rest 't comptoir generaal en niet de zoldyen aangaat.

By 't sluyten te specificeeren:

aan Europeesen .... f ......
» inlanderen .... » ......

De gagie of te goed staande zoldy, by afgeslote reekening betaalt werdende, moet niet op voorjarige reekeningen, maar

op zoldyen gebragt werden; en dus zal de reekening van 't zoldy boek by de negotie met dat van 't comptoir by 't zoldy boek accordeeren.

12. *Scheeps-soldyen*; voor 't geene aan de Europese en inlandsche zeevarende, op schepen en vaartuygen bescheyden, in maniere als voren verstrekt werd; ook belastingen op reekening, zonder dat daar en tegen ook ietwes mag werden gerescontreerd of in voordeel komen kan.

By 't slot te verdeelen:

aan Europeesen............................ f ......
Mooren of inlanders......................... » .....

13. *Reekening van intressen*, die van de capitalen, by de Comp^e^ à deposito staande, jaarlyks werden voldaan, zullen almeede na de maniere van gantsch India op eene te formeerene reekening van intrest dienen ingenomen te werden en op 't sluyten der boeken onder de generale lasten op het generaal verevend, na dat in dies faveur gebragt is 't geene de retouren deswegen beswaard zullen zyn, *N.B.* altoos na de jongste ordre, die jaarlyks beraamt of gegeven zal zyn.

By 't slot te stellen:

de betaalde intrest.......................... f ......
't ontlasten op de retouren.................. » ......

14. *Inlandse dienaars maand gelden;* tot dese reekeningen behoren alle inlandsche dienaren, die 's maandelyks hun salaris genieten, 't zy tot welke diensten deselve gebruykt werden, uytgesondert de inlandsche militairen en zeevarende, voorwaards gemeld, zo mede de kaffers op sommige plaatsen voor de fisaal, etc.

15. *De reekening van schenkagie*, sal men tot slot deses voor een last post moeten aansien, waar op alles komen moet, dat in effecte verschonken werd; waar by nog voorts aan te merken is, dat deese reekening weeder ontheft dient te werden voor al 't geene door uytheemse vorsten en mindere regenten aan d'Edele Compagnie werd vereert, met welkers saldo, 't zy te voren of ten agteren, zoodanig moet werden gehandelt als

hier vooren, onder de reekening van confiscatie en condemnatie, is aangeweesen.

En moet by 't slot 't voor- en nadeel apart werden gemeld.

16. Ingevalle eenige goederen, behoorende tot de lasten, door 't een of ander toeval versuymt waren op syn tyd afteschryven, zal men deselve op een aparte reekening, genaamt *voorjarige lasten en ongelden*, afschryven en die reekening onder 't afsluyten der generale ongelden, dog separatelyk, met 't comptoir generaal verevenen, duydelyk vermeldende, waar 't uytspruyt.

17. Ingelykervoegen dient gehandelt met de winsten van den vorigen tyd, die men almede aan een te formeerene reekening van *voorjarige winsten, voordeelen en verliesen* goed doen moet, om daar na ook apart met het generaal geliquideert te konnen werden.

18. *Onkosten op koopmanschappen*, werd somtyds mede een last-post door beswaring van 't geene ten dien eynde uytgereykt werd, wanneer de vaste pro centos op de koopmanschappen minder rendeeren; en werd 't slot op winst en verlies verevend.

Geene reekening met andere namen of 't agterste voor te schryven, op dat in 't alphabeth alom even eens te vinden mogen zyn.

Het laxeerende by verwerking van yser, etc., moet by ider reekening van 't verwerkte gesommeert en niet apart te gelyk opgebragt werden, ter afschryvinge eens 's jaars, gelyk te Macasser oneygen geschied is.

19. *De voordeelige posten*, bestaan in winst en verlies, waar onder verdeeld moeten aangetoond werden:

Winsten, door den handel behaalt, als:

op speceryen,
» goud, silver, enz.,
» eenig voornaam articul, gelyk te Batavia de amphioen,
» Europese koopmanschappen,
» Indiasche koopmanschappen,
» wissels.

Inkomsten van pagten of thollen:
van zegul geld en passen,
» den 20sten penning,
» scheeps-vragten, transport en kostgelden,
» schenkagie, als die credit is,
» onkosten van koopmanschappen, als dito,
» interessen, als dito,
en van 't opgeld der zoldyen à 5 stuyers per floryn.
En ter detractie:
alle verliesen, en
de afschryving, waar van het reglement deesen is bygevoegt.

Van voorjarige winsten en *verliesen* is voorwaards al gesproken.

De ongetaxeerde goederen zullen voortaan uyt 't negotie journaal moeten gelaten en daar in alleen 't restant ultimo Augustus agter aan bekend gesteld werden en daar van een apart boekje geformeert, na 't bygaande model, egter om de 6 maanden nauwkeurig opgenomen en door de negotie boekhouder geconfronteerd tegen het boekje, dat, even als voorsegt, van 't negotie journaal mede door gecommitteerdens tegens alle de documenten moet nagesien werden; en zal tot meerder gemak een ieder administrateur van alle ontfang en uytgave maandelyks reekening moeten houden, zo van 't getaxeerde als ongetaxeerde, welke in 't begin der volgende maand dubbeld, door twee confrontisten, tegen de ordonnantie zal moeten werden nagezien, voor de accoord geteekend en, nadat de gouverneur daar toe door onderteekening permissie verleend, in de boeken in ordre ingenomen, houdende de wedergade onder zig, moetende ook het boekje der ongetaxeerde goederen agter 't negotie journaal werden ingenaayt en zo Batavia waarts gezonden.

Het examineeren der negotie- en zoldy-boeken en specialyk van de lasten en ongelden van het jongst gepasseerde boekjaar, op ofte even voor het sluyten der boeken, op verscheyde plaatsen door yverloosheyd van 's Compagnies dienst weder tot zo verre in dis observantie geraakt zynde, als of sommige

ministers in het denkbeelt waren, dat het een en ander slegts pro forma moeste geschieden, zo is noodsakelyk g'oordeelt en overzulks verstaan de ministers en bediendens op de respective buyten-comptoiren, by wege van renovatie van de resolutien deser regeering van den 6^{den} September des jaars 1694, by een circulaire bedeeling van deesen ernstelyk t'ordonneeren, dat de negotie boeken, als deselve op 't sluyten syn, altoos sonder manquement door twee gecommitteerde raadsleeden, niet van de militie of zeevaard synde, moeten g'examineerd en door heu by een schriftelyk rapport aangeweesen werden:

1° of alle posten van ongelden en andere afschryvingen wettig syn en met de verleende ordonnantien deswegen, door de geene, die het oppergezag in handen heeft, accordeeren, buyten het welke geene afschryvingen, redressen of iets, dat daar na gelykt, sal mogen gedaan werden of, gedaan zynde, mogen valideeren, maar sullen in tegendeel alle diergelyke illicite afschryvingen, redressen, enz., weder, op ordre der regeeringe, te rug moeten geschreven werden en blyven voor reekening van den boekhouder, 't zy ter vergoeding of mulcte;

2° een generaal vertoog der lasten en of d'onkosten in de volgende tyd niet soude kunnen vermindert en de menage daar omtrent betragt werden; en voor al ook

3° hoedaning het met de uytstaande schulden geschapen staat, namentlyk: ter welker oorzake, tot wat einde en door wiens ordre deselve uytgeborgt en in wat staat de debiteuren zyn, om, wanneer de Compagnie niet met dezelve te doen, nog van haar eenige leverantie te wagten heeft, de betalingen te besorgen, verstaande dit laatste of derde poinct alleen van sodanige comptoiren als Cormandel, Bengale, Ceylon, etc., alwaar de Compagnie sonder voor uyt verstreckingen en fieeringen niet kan negotieeren en d'opperhoofden daar toe van deese tafel licentie hebben, zynde ten reguarde van d'andere, daar sulks niet nodig is en voorgekomen kan werden, verstaan, ter narigt van een iegelyk, die sulks

soude mogen aangaan, by deesen de novo wel expresselyk te verklaren, dat geene schulden sullen mogen gemaakt en, gemaakt zynde, door den geene sullen moeten vergoed werden, die daar toe ordre ofte qualificatie gegeven ofte sulks buyten ordre of qualificatie onderstaan heeft;

4° hoe het met te voor of ten agteren staande reekeningen gelegen is, item met sulke posten, die onder aparte namen, sekere verstrekkingen, extra-ordinaire besluyten, als daar syn *treyn- en oorlogs onkosten*, enz., en zo 'er zyn, daar van ordentelyk verslag te doen, en die, niet jegenstaande hare voltoying ontbreken, egter (vide resolutie der hoge regeering dato 8en December 1744) 's jaars moeten afgesloten werden, excepto van die maar ordinair zyn en voort gedragen werden om in een maand of twee verevend te werden.

Dat de soldy-boeken, gesloten, in selver voegen sullen moeten gevisiteerd en specialyk nagesien werden:

1° of alles, wat ten lasten van de soldyen by de negotie-boeken afgeschreven is, in de soldy-boeken behoorlyk ingetrokken, uytgedeelt en verantwoord is, waar van speciale melding moet werden gedaan, met bekendstelling der sommas;

2° welke personen per saldo te quaad loopen en of haar agterstal niet door te ruyme verstrekkingen, niet tegenstaande de successive gereitereerde recommandatien, veroorzaakt zy, en

3° of de soldy-boekhouder, die als curator ad lites de nalatenschappen van 's Comps dienaren administreerd, met het inventariseeren, verkopen en inboeken derzelve naar behoren ofte sodanig gehandelt heeft, als ten reguarde van den curator ad lites alhier by deese regeering op den 27en April en 29en Juny anno 1694 begreepen en vastgesteld en by de voorschreeve resolutie van den 6en September daar aan tot alle comptoiren van Indien g'extendeert is om op deselve, so na doenlyk, g'observeert te werden;

4° en dat, om de voor g'ordonneerde examinatie der negotie en soldy-boeken van te meer vrugt te doen wesen, deselve,

nevens de rapporten van de gecommitteerdens, in rade van politie met aandagt moeten werden gerevideert en daar over naar bevinding van zaken gedisponeert, mitsgaders het resultaat van dien jaarlyks by de gemeene brieven op eene kortbondige wyse bekent gemaakt, onder oversending van copia van de gehoudene besoigne deswegen; ende sulks onder expresse waarschuwing, dat daar op voortaan naauw reguard sal geslagen werden, vermits aan de geduurige annotatien by de resolutien van eenige buyten comptoiren, dat d'examinatie en overziening der negotie- en zoldy-boeken naar behoren is geschied, dog by die occasie geene onbehoorlykheeden of posten, die redres vereischtten, ontdekt zyn, in generale termen, sonder eenige mentie te maken van het speciale, d'uytstaande schulden, etc., maar al te klaar af te neemen is, dat het een en ander of in 't geheel niet of niet naar behooren geschied.

31 Julij. *Reglement op het verstrekken van medicijnen.*

Om eenmaal voor te komen de overmatige, irreguliere en ongeproportioneerde verstreckingen van medicamenten uyt de medicinale winkel deses casteels, zo wel ten behoeve van de respective buyten-comptoiren, als de vertreckende en alhier ter rheede leggende scheepen, nevens de eylanden Onrust en Edam en de buyten-posten, mitsgaders de bataillons, alhier en elders in guarnisoen leggende, is goedgevonden en verstaan:

1° dat de eyschen voor de buyten-comptoiren, de van hier vertreckende scheepen, Onrust, Edam, Mr Cornelis en de verder afgelegene buyten-posten, die selden sieken naar 't hospitaal depecheeren, alle zodanig zullen moeten ingerigt en in allen gevalle niet verder voldaan werden, dan dat, naar het getal der aldaar bescheydene, vast in dienst zynde koppen, in gelde niet hoger te staan komen als:

de Europeesen tegens drie stuyvers 's maands ofte in een jaar een gulden en sestien stuyvers de man, het gewoon

lywaat tot pluksel en verband, so mede d'aracq, enz., daar onder gerekent;

en de inlanders half zo veel of tegen een en een halve stuyver de man.

En dewyl de buyten-comptoiren de aracq, wyn en 't lywaat tot pluksel, enz., zelfs verstrecken, zoo zal van hier aan medicynen alleen niet meer derwaarts versonden mogen werden als het bedragen van twee en een halve stuyver voor een Europees en een en een quart stuyver voor een inlander.

2° Dat voor de retour-scheepen, direct van hier vertreckende, g'eyscht en verstrekt zal mogen werden voor agt en voor die over Ceylon, Bengalen en China voor veertien maanden, sonder meer, overeenkomende met de gedrukte lyst der scheepen de anno 1745, dewelke niet excedeert de gemaakte bepaling by articul 1 en uyt dien hoofde ook voor als nog stand grypt en gevolgt zal werden, niet alleen ten opsigte van de retour, maar ook ten reguarde van alle andere scheepen, die in Indien varen.

3° Dat voor de alhier ter rheede leggende scheepen, item de na by gelegene buyten-posten en de alhier in guarnisoen leggende bataillons geen eyschen van medicynen sullen mogen opgemaakt, veel min voldaan werden, die hoger te staan komen als tegens drie stuyvers de man 's maands ofte een gulden en sestien stuyvers in 't jaar, dog ten behoeve van de slaven in 't ambagts-quartier maar tegens een en een halve stuyver het hoofd.

4° Dat voor geene bataillons, op buyten-comptoiren bescheyden, aparte eyschen sullen mogen gedaan, maar deselve uyt het geene voor de gouvernementen en verdere comptoiren overgaat, moeten voorsien werden gelyk de Bataviase, dog tot een en een halve stuyver de man 's maands, 't gewoon lywaat en alles meede gereekend.

Nog is te deeser occasie verstaan, by weege van renovatie der volgens resolutie deser regeering van den 23en July des jaars 1745 gestelde generale, dog al weder voor een gedeelte

buyten observantie geraakte ordre, aan alle en een ygelyk, die het soude mogen aangaan, het zy hier of op de buyten comptoiren, te gelasten, by alle memorien van g'eyscht werdende medicynen, ten behoeve van welk comptoir, schip, post, bataillon of corps het soude mogen wesen, duydelyk bekend te stellen het getal der manschap, op of onder deselve bescheiden, 't zy Europeesche of andere, voor dewelke deselve g'eyscht werden.

31 Julij / 6 Augustus *Reglement op het benoemen en ontslaan van Compagnie's dienaren.*

TITUL I.

Van de ministers en bediendens van de politie en commercie.

§ 1. Gouverneurs, aan deselve werd altoos toegelegt de gagie van .200 guldens ter maand, onder een verband van vyff jaren, het een en ander ingaande ten dage, dat transport van hun gouvernement ontfangen, ten ware reets aldaar in 't gesag waren, wanneer gage en verband ingaat van den dag hunner promotie; en kunnen, na expiratie van hun engagement, geene verhoging in gage pretenderen.

§ 2. Secretarissen van de hoge regeering, van directeurs of commandeurs aangesteld werdende, zo geschied sulks ten eersten absolut, met behoud van hunne gages van 180 en 150 guldens ter maand, sonder een nieuw verband aan te gaan; dog de commandeurs kunnen op dat ampt, mits een nieuw engagement, ook wel de gagie krygen van *f* 165 ofte, als sy minder als 150 guldens winnen, die gagie op hun lopend verband, maar als de secretarissen uyt mindere gequalificeerdens, namentlyk opperkooplieden of kooplieden, genomen werden, so werden z'altoos ter preuve aangesteld, zonder verhoging in qualiteyt en gage, en blyven, so lang niet bevestigt syn, by weege van disgratie nog eligibel, selfs tot gesaghebbers van commandementen; maar het secretariaat vyff à ses maanden

ten genoegen van Haar Hoog Edelens bekleed hebbende, werd aan hen toegelegt de gewoone gagie van 150 guldens ter maand, onder een verband van drie jaren, het een en ander ingaande van den dag hunner provisioneele aanstelling of, wanneer als dan op een buyten comptoir syn, van den dag hunner introductie af.

Maar als de nootsakelykheyd vereischt, tot de vervulling van dat ampt, tot onderkooplieden af te dalen, gelyk nu al twee maalen g'exteerd heeft, so werden dezelve, om de convenientie met sulk een aansienlyk ampt, kort daar aan voor eerst bevordert tot opperkoopman met 80 guldens ofte ook wel ten eersten, als sy lange jaren onderkoopman geweest syn, blykens de resolutien deser regeering van den 23en Maart 1723 en 8en July 1749, en voorts bevestigt als vooren.

Hun eerste verband voor 150 of 165 guldens uytgedient hebbende, kunnen sy in gagie verhoogt worden tot *f* 180 ofte ook wel tot *f* 200, naar dat de regeering het goed vind, mits een nieuw verband van drie jaren, beide aanvank nemende ten dage, dat zy daar omme versoek doen.

§ 3. Directeurs, aan deselve werd gemeenlyk by aanstelling toegelegd de gage van 180 guldens, onder een verband van vyff jaren, beyde aanvank neemende als § 1 van de gouverneurs is gesegt, en kunnen na tyds uytdiening geen verhoging in gagie pretendeeren.

§ 4. De ontfangers generaal der Jaccatrase domainen krygen by hunne aanstelling de gage van 130 guldens ter maand, onder een verband van vyff jaren, dog, als reets bevorens 120 guldens gewonnen hebben en sonder verhoging in gage aangesteld werden, krygen zy geen nieuw verband.

§ 5. De opperkooplieden van 't casteel, nevens den visitateur- en boekhouder generaal, van opperkooplieden aangesteld werdende, zo geschied sulks nu en dan wel eens, als reets in een diergelyk functie zyn g'employeert geweest, ten eersten positif en werd hen de daar toe staande gage van 130 guldens ter maand in dien gevalle ten eersten en anders ses maanden daar aan toegelegd voor vyf jaren; maar, als deselve uyt de

kooplieden genomen werden, so werden z'altoos ter preuve aangesteld, zonder verhoging in qualiteyt en gage, en blyven, so lang niet bevestigt syn, by weege van disgratie, nog eligibel tot inferieure employen, met hunne vorige gelykstandig; maar die ampten uyterlyk ses maanden ten genoegen waargenomen hebbende, werd aan haar de voorschreve gagie toegelegt voor vyf jaren, ingaande van den dag hunner provisioneele aanstelling ofte, als zy van een buyten comptoir gekomen zyn, van den dag, dat werkelyk in die qualiteyt alhier hebben beginnen dienst te doen; en kunnen op die functie, na de expiratie van hun verband, verhoging in gagie versoeken tot 150 guldens ter maand, mits een nieuw verband van drie jaren, beyde ten dage van de dispositie ingaande.

§ 6. Commandeurs van Mallabaar, aan dezelve werd altoos toegelegt de gagie van 150 guldens ter maand en aan die van Sumatras West-cust, Bantam, Jaffenapatnam en Punto Gale 120 guldens voor vyf jaren, ingaande als § 1 van de gouverneurs is gezegt, kunnende die van de Mallabaar, na expiratie van hun eerste verband nog in functie zynde, onder een nieuw verband van drie jaren *f* 180 en die van de West-cust en Bantam *f* 150 obtineren, dat de hoogste gage is, welke de commandeurs, direct onder Batavia sorteerende, buyten die van Mallabaar, krygen kunnen, gelyk de subalterne geene hogere als 120 mogen winnen.

§ 7. Opperhoofden van Japan, sulks van koopman off een mindere qualiteyt binnen hun verband wordende, krygen de qualiteyt van opperkoopman met de gage van 100 guldens ter maand voor vyf jaaren, ingaande wanneer transport van de opperhoofdye ontfangen; maar, als zy reets hun koopmans verband hebben uytgedient, zo gaat qualiteyt, gage en verband in van den dag hunner aanstelling, en kunnen geen verhoging van gage mits tyds expiratie pretendeeren.

§ 8. Opperhoofden van 't generale soldy comptoir, zulks van opperkoopman met 100 guldens werdende, behouden die gage en, als zy taglig winnen, krygen zy dezelve ook, maar van koopman optreedende, de qualiteyt van opperkoopman met

f 90 ter maand, dog in beyde de laaste gevallen onder een nieuw verband van vyf jaren, ingaande van den dag hunner aanstelling; en kunnen die maar *f* 90 winnen, na tyds expiratie, verhoging in gagie obtineeren tot hondert guldens ter maand, mits een nieuw verband van drie jaren.

§ 9. De gesaghebbers van Sumatras West-cust en Bantam en alle de verdere ministers, welke door de hooge regeering onder dien titul het gebied in een gouvernement, directie of commandement werd opgedragen, werd de qualiteyt van opperkoopman toegelegt met 80 guldens voor vyf jaren.

§ 10. Sabandhaars en licentmeesters krygen by hunne aanstelling de qualiteyt van opperkoopman met de gagie van 80 guldens ter maand voor vyf jaren, ingaande van den dag hunner aanstelling ofte als hun lopend verband is geexpireert.

§ 11. Commissarissen van den inlander worden by hunne aanstelling ofte als hun koopmans verband uytgedient hebben, bevordert tot de qualiteyt van opperkoopman met 80 guldens ter maand voor vyf jaren, zonder meer.

§ 12. Secundes en hoofd of eerste administrateurs van gouvernementen, directien en het Malabaarsche commandement, het opperhoofd te Soerabaya en de dessaves op Ceylon werden opperkooplieden met 80 guldens voor 5 jaren by hunne aanstelling of bevestiging in Rade van India en kunnen, na tyds expiratie, verhoging in gage verzoeken tot *f* 100, mits aangaande een nieuw verband van drie jaren.

§ 13. De opperhoofden en residenten te Gamron, Ceribon, Tutucoryn en Trinquonomale, de eerste resident te Soeracarta, nevens de eerste carga van China werden by hunne aanstelling gemeenlyk kooplieden met 60 guldens voor vyf jaren en vervolgens ook wel opperkoopman met 80 guldens voor vyf jaren.

§ 14. Geheim-schryvers van den heere Gouverneur Generaal, zulks van koopman werdende, krygen de qualiteyt van opperkoopman met de gage van 80 guldens voor vyf jaren, maar van onderkoopman optreedende, voor eerst de qualiteyt van koopman met 60 guldens ter maand voor vyf jaren, dog wer-

den, als hun verband uyt is of ook wel binnen het zelve, bevordert tot opperkoopman, als even.

§ 15. De groot cassiers worden of blyven by hunne aanstelling koopman met 60 guldens, maar, hun vyf-jarig verband uytgedient hebbende, kunnen zy ook opperkoopman werden, als voren.

§ 16. Opperhoofden van 't commissie visite comptoir werden opperkooplieden met 80 guldens ter maand van den dag hunner aanstelling ofte eenige tyd daar aan, naar dat de persoonen zyn.

§ 17. Eerste clercquen ter generale secretary en de negotie boekhouders op Batavia, sulks van koopman werdende of ook van onderkoopman, als hun verband ten naasten by is g'expireert, werden aanstonds absolut aangesteld en krygen in het laatste cas de qualiteyt van koopman met de tot die bedieningen van ouds gestaan hebbende gage van 65 guldens ter maand voor vyf jaren, dog, als onlangs onderkoopman geworden zyn, werden dezelve wel ter preuve aangesteld met hunne presente qualiteyt en gage en, na dat drie of uyterlyk ses maanden hunne functien ten genoegen hebben waargenomen, bevordert als boven.

§ 18. Eerste administrateurs in de respective administratien (waar in twee administrateurs zyn), de groot winkelier, de factuurhouder, de eerste suppoosten op 't comptoir generaal en de generale visite, de visitateur der soldyen ofte eerste in 't logie visite en in het logie soldy comptoir, de guarnisoen boekhouder, de cassier der kost penningen, de equipage boekhouder, die van 't ambagts quartier en de secretaris van weesmeesteren werden ten dage van hunne aanstelling koopman met de gage van 60 guldens ter maand voor vyf jaren en kunnen, mits tyds expiratie, geene verhoging in qualiteyt of gage op hunne functie verzoeken.

§ 19. De confrontisten van de admistratie boeken en de translateurs in de inlandsche talen zyn gemeenlyk by hunne aanstelling onderkooplieden, dog kunnen na tyds expiratie daar op koopman werden.

§ 20. De administrateur in 't kleeden-pakhuys, de secretaris van heemraden en de inlands militair soldy boekhouder, zulks van onderkoopman of boekhouder werdende, blyven of werden onderkoopman, dog kunnen na tyds expiratie koopman werden.

§ 21. Van de bediendens in Amboina werden, buyten de fiscaal, waar van onder de justitieele bediendens zal gesproken werden, de volgende alle koopman met 60 guldens ter maand voor vyf jaren by hunne aanstelling of bevestiging in Rade van India en van dien dag af, te weten:

d'opperhoofden van Sapparoua en Hila.

Van die in Banda:

d'opperhoofden van Lonthoir en Poulo Ay.

Op Malacca:

de sabandhaar en secretaris van politie.

Op Cormandel:

het opperhoofd te Paliacatta, die er ook wel opperkoopman op werd,

het opperhoofd te Sadraspatnam,

de eerste pakhuysmeester en negotie boekhouder.

Op Ceylon:

de secretaris van politie te Colombo,

» eerste pakhuysmeester te Colombo,

» » visitateur te Colombo,

» de negotie boekhouder te Colombo,

» de soldy boekhouder te Colombo,

» administrateurs te Jaffanapatnam en Gale,

» lieutenant dessaves.

Op Javas Oost-cust:

de tweede administrateur te Samarang, » resident te Tagal, » » » Grissee,	als hun onderkoopmans verband hebben uytgedient.

In Bengale:

de pakhuysmeester te Hougly, die ook wel eerst maar onderkoopman is,

het opperhoofd in Pattena, thans opperkoopman zynde,

de secunde van Cassembazaar,
in Souratte syn geen kooplieden buyten de fiscus.

China:
de tweede en derde supercarga.

Op Mallabaar:
het opperhoofd van Coilan.

Op Sumatras West-cust:
de eerste administrateur te Padang.

Te Bantam:
de administrateur.

Op Timor, Banjermassing, Bassoura en Palembang:
d'eerste residenten.

Mocha en Cochin China:
d'eerste supercarga.

§ 22. Ter generale secretarye syn de volgende onderkoopmans diensten:

1 adjunct van den eersten gesworen clercq,
1 marginalist,
1 dag- registerhouder,
1 korte notulist en verbalist,
2 archivarii of opsienders der boeken, en
9 collationisten.
15 onderkooplieden.

Deese diensten, open vallende, worden na het vertrek der na scheepen op voordragt van de secretarissen van de hooge regeering vervult, als 'er tot de ses eerste bequame subjecten aan handen syn, die sulks meriteeren, dog niet buyten 's tyds.

§ 23. Ten comptoire van den heere Gouverneur Generaal zyn gemeenlyk, buyten de geheimschryver, een of twee onderkooplieden vast bescheiden, by welkers verplaatsing gemeenlyk een van de bequaamste clerquen by de generaale verbetering optreed; en buyten deese doen er nog zo veel supernumeraire dienst, als zyn Hoog Edelheyd goetvind.

§ 24. Ten comptoire van den heer Directeur Generaal is een eerste suppoost en contra-cassa-boekhouder, die door zyn Edele aangesteld en na gegevene preuves van capaciteyt op

desselfs voordragt bevordert werd tot de daar toe staande qualiteyt en gagie van onderkoopman.

§ 25. De tweede administrateurs in de groote geld cas, de tweede in de grote winkel en in de verdere administratien, de klein winkelier, de cassier van den generalen ontfang, de secretaris en boekhouder, item de cassier van de bank en de bank van leening, de secretaris van huwelykse zaken, de secretaris van boedelmeesteren, de essayeurs, de boekhouders van de arthillerye en wapenkamer, nevens de negotie overdrager, principaal journaal extendeerder en pakhuys boekhouder op 't negotie comptoir, journaal schryver op 't comptoir generaal, boekhouder van 't hospitaal, overdrager op 't equipage comptoir, tweede in 't soldy visite comptoir en de eerste overdragers van de respective soldy comptoiren werden onderkooplieden by hunne aanstelling of de jaarlykse verbetering.

§ 26, Op het comptoir van de generale visite werd by de generale verbetering, nu en dan by vacature ofte wanneer 'er minder als twee syn, een bequaam aanquekeling bevordert tot onderkoopman.

§ 27. De diensten van overdrager in het ambagts quartier, boekhouder van de paarden stal, guarnisoen schryver, eerste suppoost op het comptoir van den equipagemeester en boekhouder van de landbouwers te Batavia zyn van ouds geen onderkoopmans functien geweest, dog egter zyn daar toe te meermalen onderkooplieden g'employeert of boekhouders en adsistenten daar op bevordert tot onderkoopman, des nu mede na tyds uiteynde eerst daar toe te bevorderen.

§ 28. Voorts werden onderkooplieden met 40 guldens ter maand voor vyf jaaren by hun aanstelling of approbatie in Rade van India de volgende personen, als:

In Amboina:

het hooft te Haroeko,
» » » Laricque,
» » » Bouro,
de secretaris van politie,
» soldy boekhouder, en

de winkelier.

In Banda:

het hooft te Wayer,

de secretaris van politie,

» soldy boekhouder,

zynde Ourien maar een boekhouders residentie, schoon thans door een onderkoopman werd waargenomen.

In Ternaten:

de resident te Gorontale,

» » » Menado.

de secretaris van politie en de soldy boekhouder, moetende het dispens, thans aan een aparte onderkoopman opgedragen. volgens de ordre door den soldy boekhouder teffens en het cassiers ampt in den aanstaande weder door een boekhouder waargenomen werden.

Op Macasser:

de resident van Boelocomba en Bonthain,

» » op Bima,

» secretaris van politie,

» sabandhaar,

de soldy boekhoeder en de winkelier, zynde de residentien van Maros en Saleyer boekhouders bedieningen.

Te Malacca:

de winkelier en soldy boekhouder.

Op Cormandel:

het opperhoofd te Palicol,

» » » Portonovo,

» » » Jaggernaykpoeram,

» » » Bimilipatnam,

de adigaar en muntmeester te Nagapatnam,

» tweede pakhuysmeester te Nagapatnam,

» secretaris van politie en justitie en cassier te Nagapatnam,

» factuurhouder te Nagapatnam,

» essayeur te Nagapatnam,

» secunde te Paliacatta,

» » » Sadraspatnam.

Op Ceylon:
het opperhoofd te Manaar,
» » » Baticaloa,
» » » Calpetty,
de praesident van de thuynbeschryving te Colombo,
de eerste clercq van politie te Colombo,
het hoofd der Mahabadde,
de tweede pakhuysmeester te Colombo,
» dispencier te Colombo,
» negotie overdrager te Colombo,
» soldy overdrager te Colombo,
» winkelier te Colombo,
» cassier te Colombo,
» tweede visitateur te Colombo,
» ontfanger der domainen,
» klein winkelier te Colombo,
} als zy het eenige jaren geweest zyn,
» secretaris van politie en cassier te Jaffanapatnam,
» soldy boekhouder te Jaffanapatnam,
» tombohouder en winkelier te Jaffanapatnam,
» secretaris van politie en cassier te Gale,
» eerste pakhuysmeester te Gale,
» opsiender van de Gale Corle,
» soldy boekhouder te Gale,
» administrateur te Tutucoryn,
» fiscaal en scriba te Tutucoryn,
» pakhuysmeester te Trinconomale, zynde het opsienderschap van het yzer-magazyn te Colombo maar een boekhouders bediening.

Op Javas Oost-cust:
de resident te Tagal,
» » » Grissee,
» tweede administrateur te Samarang,
} welke op die diensten, na tyds expiratie, koopman kunnen werden,
» resident te Japara,
» » » Rembang,
» » » Joana,
» » » Sumanap,

de resident te Qualladamak,
» tweede resident aan 't hof.

Te Samarang:

de secretaris van politie,
» soldy boekhouder,
» inlandse soldy boekhouder, zo lange 'er meer troupen zyn als het ordinaire guarnisoen,
» ontfanger der domainen,
» eerste geswoore clercq van politie, teffens translateur zynde, na dat de boekhouders tyd uytgedient heeft,
» administrateur,
» soldy boekhouder, teffens fiscaal zynde, } te Sourabaja,

dog het soldy boekhouderschap te Soeracarta is maar een boekhouders bediening, schoon de tegenwoordige onderkoopman is.

In Bengale:

de resident te Dhecca,
» secretaris van politie en cassier.
» factuurhouder en dispensier,
» ordinaire gecommitteerdens, waar van de eene teffens is soldy boekhouder, } te Hougly,
» cassier en ordinaire gecommitteerde,
» pakhuysmeester,
» tweede ordinaire gecommitteerde, } te Cassembazaar.
» secunde in Pattena,

In Souratte:

het opperhoofd van Brootchia,
de pakhuysmeester,
» cassier en factuurhouder,
» secretaris van politie.

Op Mallabaar:

het opperhoofd te Cananoor,
de pakhuysmeester en winkelier,
» secretaris van politie,
» soldy-boekhouder, zynde het negotie overdragerschap maar een boekhouders bediening, } te Cochim.

Op Sumatras West-cust:

het opperhoofd van Poulo-Chinco,

de tweede administrateur te Padang, zynde het secretariaat van politie te Padang eygentlyk maar een boekhouders bediening, even als op Bantam.

Op Japan:

de negotie boekhouder en de dispensier en pakhuysmeester, die daar op in 't vervolg koopman kunnen worden.

In de commissie naar China:

de jongste cargas.

In die tusschen China en Souratta:

de tweede carga.

Te Gamron, Timor, Bassoura en Palembang:

de tweede.

Te Jamby:

de resident.

Te Siam:

de resident.

Mocha en Cochin-China:

de tweede en derde cargas.

§ 29. Ter generale secretarye zullen mogen weesen twintig, zo gezwore als ordinaire, clercquen met dertig guldens ter maand en onderkoopmans emolumenten; en zullen dierhalven de geswore clercquen, geen onderkoopman zynde of onderkoopmans dienst waarnemende, onder dat getal, maar niet daar buyten mogen begrepen werden; voorts vyftien extraordinaire clercquen met twintig guldens; zy hebben alle geen verband, zo lang als aldaar bescheiden blyven, maar treden, als zy het meriteeren, op, naar dat er plaatsen vacant zyn; en als zy verplaatst werden, treden zy over in een drie jarig verband, van den dag hunner aanstelling af gereekent, en verliesen de ordinaire clercquen dan ook hunne onderkoopmans emolumenten.

§ 30. De extract factuurhouder, de overdragers in 't hospitaals en inlands militair soldy comptoir, nevens de tweede overdragers in 't logie guarnisoen comptoir, krygen van den

dag hunner aanstelling boekhouders qualiteyt en gage voor drie jaren met onderkoopmans emolumenten, als hun vorig verband uytgedient hebben, en anders voor vyf jaren, maar de scheeps soldy boekhouders zullen, zo wel als de personen, op de respective comptoiren bescheyden, buyten de generale secretarye, het comptoir van de generale directie en de clercquen, by de heeren van de regeering dienst doende, niet anders verbeetert werden als volgens de vorige reglementen, te weten:

Europische provisioneele assistenten:

eerste verbetering *f* 16 op lopend vyfjarig verband, volgens resolutie van den 18en April 1732,

tweede verbetering *f* 24 voor vyf jaren,

derde verbetering *f* 30 voor drie jaren.

Provisioneele assistenten, hier te lande geboren:

f 20 by tyds expiratie voor drie jaren,

f 24 voor vyf jaren,

f 30 voor vyf jaaren.

§ 31. Soldaten aan de penne, alhier aangenomen werdende, zullen, boven de 16 jaren oud zynde, mogen winnen 9 guldens ter maand, daar beneden tot 14 jaren 8 en nog jonger zynde 7 guldens ter maand, alle voor 5 jaren.

§ 32. De gouverneurs, directeurs en commandeurs, direct onder Batavia, mogen maar verbeteren tot boekhouders met *f* 30, met advys van Rade, na tyds expiratie.

§ 33. Geen onderkoopmans kost-geld toe te voegen, ten ware iemand in onderkoopmans of hooger bedieningen wierd gesteld, wanneer van de intreede genieten het kost-geld en de emolumenten, daar toe staande.

§ 34. Geene tot pennisten te employeeren dan by absolut gebrek, het welk de hoge regeering by eygenhandig request moet werden vertoond en het assistenten kost-geld van haar Edelens verzogt, en alleen uyt de gemeene militairen en zeevaart of ten hoogsten corporaals en deks officieren.

By de verbetering moet blyken en by de actens aangeweesen werden, dat de pennisten van Batavia gesonden of hunne aanstelling g'approbeert en 't kost-geld toegelegt is.

§ 35. Die in Europa aangenomen zyn, tot de penne komende, treeden alle in een vyfjarig verband en mogen, na dies expiratie, verbetert worden tot *f* 24 voor 5 jaaren, mits *N.B.* alvorens 3 jaren by de penne gedient hebbende, en dat verband uyt zynde, tot boekhouder van *f* 30 voor 5 jaren. Die in India in dienst gaan en tot de penne gechangeert werden (dat omtrend die uyt swarte of Indiasche ouders van beyde zyden geboren zyn, in 't geheel niet geschieden mag), mogen, als het verband van *f* 9 uyt is en de ouderdom van 20 jaren bereykt hebben, eerst tot jong assistenten met *f* 16 bevordert werden voor 3 jaren en daar na tot assistenten met *f* 24 voor 5 jaren en dan, als zy het verdienen, boekhouders met *f* 30 voor 5 jaren.

§ 36. Die tot de penne overgaat, mag binnens tyds niet gelargeert werden van het comptoir, daar hy bescheyden is, als in vorige qualiteyt; ook geen assistenten of boekhouders, als voren.

§ 37. Provisioneele en absolute assistenten mogen, behoudens gage, na Batavia vertrecken na tyds eynde en dat daar 5 jaren geweest zyn, maar de reden en haare hoedanigheyd moeten in de brieven aangehaalt werden; hooger persoonen, als daar zyn boekhouders en diergelyke, mogen niet vertrecken dan op voorgaande consent der hoge regeering of, zo genegen zyn na het vaderland voort te gaan, met afgeschreevene gagie; dog de tweedens in gouvernementen, etc. en alle mindere, tot onderkooplieden inclusive, in 't geheel niet als met verlof der hoge regeering.

§ 38. Die uyt onbequaamheyt of quaad comportement opgesonden werden, moeten gedegradeert of de gage afgeschreeven werden en daar van verslag gedaan, zonder passie.

§ 39. Aan alle de geene, die in den dienst van de Comp^{e} aangenomen werden, zal maar toegelegt werden de laagste gage, tot hunne respective qualiteyten staande, schoon zy, bevorens in den dienst geweest zynde, reets de hoogste mogten gewonnen hebben.

TITUL II.

Gequalificeerde personen en mindere bediendens van de justitie op Batavia.

§ 1. De ordinaire leden in rade van justitie deses casteels krygen by aanstelling of optreding de gagie van 200 guldens ter maand, op hun vorig verband.

§ 2. De extra-ordinaire leden in rade van justitie krygen *f* 150 ter maand.

§ 3. Zy moeten in 't geheel twaalf jaren fungeeren, so in qualiteyt van ordinair als extra-ordinair lid, eer geregtigd zyn een hoger ampt buyten het praesidie te ambieeren, dog kunnen, na verloop van 5 jaren, hunne dimissie obtineeren naar Nederland, behoudens qualiteyt en gage.

§ 4. De advocaat fiscaal van India en de water fiscaal mogen maar *f* 50 ter maand winnen en krygen een vyfjarig verband.

§ 5. De secretarissen van den raad van justitie deses casteels werden by hunne eerste aanstelling maar kooplieden met *f* 60 guldens en kunnen, na tyds expiratie, aspireeren naar de qualiteyt van opperkoopman, met de gage van 80 guldens ter maand, maar die van scheepenen werden aangesteld met 50 guldens, mede voor vyf jaren.

§ 6. De eerste gesworе clercquen van die beyde regt-banken, item de secretaris van zee- en commercie zaken en die van kleene gerigts zaken werden onderkoopman van den dag hunner aanstelling af, dog kunnen op die diensten niet in qualiteyt en gage verhoogt werden, mits tyds expiratie ofte andersints.

§ 7. Tot den dienst van adjunct geswooren clercq van den raad van justitie deses casteels staat op zyn hoogst maar de qualiteyt van boekhouder met onderkoopmans emolumenten. maar als hun verband g'expireert is, kunnen zy verzoeken op dien dienst onderkoopman te werden.

§ 8. De tolk van den raad van justitie krygt by zyn aanstelling de qualiteyt van absolut assistent, met de gage

van 24 guldens voor vyf jaren; en na tyds expiratie werd hy boekhouder met 30 guldens voor drie jaren.

§ 9. De deurwaarder van den raad van justitie en cipiers van 's Compˢ boeyen, by hunne aanstelling 30 guldens ter maand winnende, behouden die gage, maar minder als *f* 24 bevorens gewonnen hebbende, werd haar die soldye toegelegt voor vyf jaren; en zy kunnen in beyde gevallen na tyds expiratie geen verhoging pretendeeren.

§ 10. De gages van de bodens van scheepenen, commissarissen van zee- en commercie en kleyne gerigts zaken en van den cipier van de burger boeyen cesseeren van den dag hunner aanstelling en daar en tegen krygen zy uyt 's Compˢ cassa een maandelyks tractement van 10 ryksdaalders.

§ 11. De substituiten van den advocaat en water fiscaal krygen by hunne aanstelling 24 guldens voor vyf jaren, dog kunnen na verloop van dien tyd niet in gage verhoogt werden.

§ 12. Met die van den bailliuw en land drost is het inzelvervoegen gelegen, als § 10 van de bodens gezegt is.

§ 13. De scherpregters te deser hoofdplaatse werden aangesteld met behoud van hunne reets gewonnen hebbende soldye, als die 8 guldens of meer is, en anders werd hen die gage toegelegt voor vyf jaren en mogen na tyds expiratie telkens 7 guldens in gage verhoogt werden, op een nieuw verband van drie jaren.

TITUL III.

Van de justitieele bediendens op de buyten comptoiren.

§ 1. De fiscaals in de vier oostersche provintien, die van Malacca, Nagapatnam, Colombo, Hougly, in Souratta en te Cochin werden by hunne aanstelling of bevestiging in Rade van India koopman, onder een verband van vyf jaren, dog met de gage van 50 guldens ter maand, voor zo lang als fiscaals blyven; krygende by overgang in een ander employ de gewone gage van *f* 60 ter maand.

§ 2. De fiscaal op Samarang kan, na expiratie van zyn onderkoopmans verband, mede koopman werden, als voren.

§ 3. In de respective commandementen van Sumatras West-cust, Bantam, Punto Gale en Jaffanapatnam, item te Paliacatta, daar teffens tweede is, te Tutucoryn, daar teffens scriba, en te Sourabaya, daar teffens soldy boekhouder is, mogen de fiscaals niet hoger wesen als onderkoopman met 40 guldens ter maand.

§ 4. In den handel op China werd mede een persoon als fiscaal gebruykt, die teffens soldy boekhouder is, dog niet hoger in qualiteyt mag wesen als boekhouder.

§ 5. Als geregts-bode moet op de buyten comptoiren fungeeren een geswoore clercq, die teffens zyn dienst doet ter secretarye, zynde niet nodig, dat daar toe een apart persoon aldaar zy.

§ 6. Cipiers, als niet teffens een andere dienst waarnemen, moeten uyt afgeleefde genomen en *f* 18 à *f* 20 gegeven werden.

§ 7. De geweldigers in de gouvernementen en directien mogen uyterlyk *f* 20, dog die op commandementen en mindere comptoiren maar 16 guldens winnen.

§ 8. De scherpregters zullen op de buyten comptoiren uyt de mattrosen en soldaten genomen en verbetert werden als de eerste, namentlyk van drie jaren tot drie jaren en niet hoger dan 18 guldens, dog op plaatsen als in Bengalen, daar weynig justitie g'oeffend werd en men tot de executie altoos een zo genaamde jacker krygen kan, die gesalarieert werd naar het werk, dat hy doet, zal men zig daar van moeten bedienen.

TITUL IV.

Van de predikanten en verdere kerkelyke- en school-bedienden, zo op Batavia, als de buyten-comptoiren.

§ 1. De predikanten op de buyten comptoiren, de eerste vyf jaren van hun verband uytgedient hebbende, werden door

de regeering, des verzoekende, in gage verhoogt tot *f* 110 ter maand voor 5 jaren en na expiratie van dat verband ook wel tot 120 guldens ter maand, het welk de hoogste besoldiging is, die zy daar winnen mogen.

§ 2. Dog als ordinaire leeraars alhier beroepen zynde, kunnen zy, zodra in 't vyfde jaar van hun verband getreden zyn, in gage verhoogt werden tot 130 guldens ter maant; en als hun tien jarig verband g'expireert is en zy zig engageeren willen nog drie jaren te dienen, tot 150 guldens, mits dat die augmentatie, by aldien sy binnen de drie jaren quamen te repatrieeren, weder sal moeten te rug geschreven werden.

§ 3. Maar aanqueekelingen, zo van 't Bataviasche, als Colombosche seminarium, die in Nederland, ten koste van de Compagnie, gestudeert hebben en als proponent met 40 guldens gage ter maand hier te lande gekomen zyn, zullen na verloop van vyf jaren 10 guldens verbetert werden en, predicanten werdende, 70 guldens krygen voor vyf jaren ofte het eerste verband, en by verbetering om de vyf jaren met *f* 10 tot op 90 guldens uyterlyk,

§ 4. De conrector van het seminarium theologicum te Batavia, zulks van boekhouder of een mindere qualiteyt werdende, word onderkoopman met 40 guldens voor vyf jaren en na tyds expiratie koopman met 60 guldens, onder een nieuw verband.

§ 5. Insgelyks werd de praeceptor aangesteld met de qualiteyt van boekhouder en de gagie van 30 guldens ter maand voor drie jaren, dog kan, na tyds expiratie en gegevene preuves van capaciteyt, onderkoopman werden, mits nog vyf jaren in functie continueerende.

§ 6. De conrector van het seminarium te Colombo krygt ook onderkoopmans qualiteyt en gage, na dat eenigen tyd ter preuve heeft dienst gedaan.

§ 7. De voorleser in de casteels kapelle te Batavia krygt by zyn aanstelling de gage van 50 guldens ter maand voor vyf jaren met koopmans tractement en kan, mits tyds expiratie, niet verder verhoogt werden.

§ 8. De voorleser in de Nederduytsche kerk krygt by zyne aanstelling de gage van 40 guldens voor vyf jaren en kan meede, mits tyds expiratie, geen verhoging in gagie pretendeeren.

§ 9. De voorlesers in de Portugeesche en Maleydsche kerk krygen by hunne aanstelling de gagie van *f* 18 ter maand, zonder verband of kostgeld, dog kunnen, langer als tien jaren in dien dienst tot genoegen continueerende, verhoogt werden tot *f* 24 ter maand.

§ 10. Van de organisten wint alleen die van 't casteel gage van de Comp^e^, krygende by zyne aanstelling 20 en na tyds expiratie 30 guldens ter maand, met onderkoopmans emolumenten; de andere van de groote Nederduytsche, Portugeesche en Maleydsche kerken krygen uyt de middelen der kerken, by aanstelling *f* 38 ter maand voor vyf jaren, by verbetering *f* 48 voor vyf jaren, en die uytgedient hebbende *f* 56 voor vyf jaren, dat het hoogste is, dat zy winnen kunnen, maar die van de hospitaals kerk wint maar *f* 24 voor vyf jaren, alle zonder kostgelt en moet by verschansing zien verplaast te werden, om meerder te kunnen winnen.

§ 11. · De voorlesers in de hospitaals kerk en de verdere Europische krankbesoekers alhier krygen by hunne aanstelling 24 guldens ter maand, het welk de hoogste gage is, die de ziekentroosters op de schepen winnen mogen; maar te deser hoofdplaatse aan land dienst doende, krygen zy na verloop van vyf jaren *f* 30 voor drie jaren, en die voorleser in de hospitaals kerk is, vervolgens ook *f* 36 voor drie jaren, dat het hoogste is, dat zy winnen mogen.

§ 12. De krankbesoekers, voor de gouverneurs en directeurs het gebed doende, mogen na vyf jaren *f* 30 à *f* 36 winnen, maar de andere, zo in gouvernementen als directien of commandementen bescheyden, niet boven *f* 24 à *f* 30, 't laatste na 't tweede verband.

§ 13. De inlandsche krankbesoekers te deser hoofdplaatse en die als de zodanige van hier naar de buyten comptoiren versonden werden, krygen by hunne aanstelling een tractement

van ƒ 24 ter maand voor gage en kostgeld, zonder verband, en kunnen geene hogere pretendeeren.

§ 14. Met de inlandsche leer- en schoolmeesters, alhier aangenomen werdende, is het inselvervoegen geleegen, alleen met dat onderscheyd, dat de leermeesters ƒ 10 en schoolmeesters ƒ 15 ter maand winnen.

§ 15. De inlandsche leermeesters op de buyten comptoiren werden aangenomen met ƒ 7 voor gage en kostgeld, na drie jaren telkens ƒ 2 opslag, en by vacature als schoolmeesters met ƒ 15 en van voorleser à ƒ 20, als § 12 van de inlandsche krankbesoekers gezegt is, namentlyk sonder apart kostgeld.

§ 16. Op de kerkelyke bediendens is mede applicabel het geene Titul 1, § 39, gezegt is ten opzigte van de geene, die in dienst aangenomen werden.

TITUL V.

Van de hoofd- en mindere officieren ter zee en de gemeene zeevarende.

§ 1. Commandeurs van de Indische zeen of chefs d'esquader (de opper-equipagemeester te Batavia daar onder begrepen) en de commandeurs van de retour-vloot werden aangestelt met de gage van 120 guldens ter maand voor drie jaren, en mogen geene hogere soldye winnen.

§ 2. Capitains ter zee krygen by hunne aanstelling ƒ 100 voor drie jaren, dog tyds expiratie geeft haar geen regt om het caracter van commandeur van de Indische zee te pretendeeren, schoon ook nog zo lang gedient hadden.

§ 3. Capitain lieutenants ter zee krygen by hunne aanstelling 80 guldens voor drie jaren, dog mogen in Indien niet gemaakt werden als van schippers, die voor de derde maal in die qualiteyt uyt Nederland op Batavia komen en dus twee uyt en t'huysreysen gedaan hebben, dan wel eens voor schipper uyt Nederland gekomen zynde, als de zodanige drie jaren in India gevaren hebben, blyvende dus de schippers, die op de

herwaarts reyse uyt Nederland opgetreden ofte hier te lande gemaakt zyn, gelyk ook alle, die schepen van een minder charter als 136 voeten tot 100 voeten toe voeren, waar op geen hoger officier als een schipper varen mag, verbonden een drie jarig verband tot *f* 66 en dan nog dito verband met *f* 72 uyt te dienen, eer capitain lieutenants kunnen werden; de capitain lieutenants, die een uyt en t'huys-reyse in die qualiteyt gedaan of drie volle jaren als de zodanige in India gevaren hebben, mogen naar het caracter van capitain ter zee aspireeren.

§ 4. De onder-equipagemeester en de gouverneur van de academie der marine krygen by aanstelling de qualiteyt en gage van capitain lieutenant ter zee voor drie jaren en kunnen vervolgens op dien dienst capitain worden.

§ 5. De onder-gouverneur van de academie werd by zyne aanstelling lieutenant ter zee, met de gage van 48 guldens ter maand voor drie jaren, dog kan op die functie geen verhoging krygen.

§ 6. De preceptor in de mathesis en navigatie word verbeterd als andere zee officieren, dog niet hoger als tot lieutenant.

§ 7. Schippers, van lieutenants of opperstuurlieden gemaakt werdende, die hun verband niet hebben uytgedient, krygen *f* 60 om daar voor hun tyd uyt te dienen; en na dies expiratie, even als de geene, welke hun verband als lieutenant of opperstuurman uytgedient hebben, *f* 66 voor drie jaren; en als die verlopen zyn, zonder dat zy intusschen gerepatrieerd zyn, kunnen zy *f* 72 krygen voor drie jaren, dat de hoogste gage is, die zy in die qualiteyt winnen kunnen.

§ 8. Alle mindere zeevarende, bezuyden de linie binnen hun verbonden tyd tot een hogere qualiteyt aangesteld werdende, geschied zulks (eenige weynige uytgezondert, waar van hier na speciaal zal gesproken werden) met halveering van gage op hun lopend verband, van den dag hunner aanstelling.

§ 9. Maar benoorden de linie aangesteld zynde, krygen sy alle de volle gage.

§ 10. Lieutenants ter zee en opperstuurlieden, die hun verband als titulaire lieutenants of onderstuurlieden met 32 gul-

dens uytgedient hebben, krygen by hunne aanstelling aanstonds de volle gagie van 48 guldens, als zy geplaatst konnen worden, varende de eerste als gezaghebbers op scheepjes van 100 tot 85 voeten en by capitains en capitain lieutenants en de andere op vaartuygen van 85 tot 70 voeten en by schippers.

§ 11. De equipagie-meesters in Amboina, Banda, Ternaten, Macasser, Malacca, Javas Oost-cust en Sumatra krygen by hunne aanstelling eenlyk ƒ 24 ter maand, met de qualiteyt van titulair-lieutenant ter zee en kunnen met het uyteynde van drie jaren tot 32 guldens verbeterd werden, zonder naderhand, uyt hoofde van tyds expiratie, naar verder advancement op die functie te mogen aspireeren.

§ 12. Op Cormandel zal hy by aanstelling mogen wesen titulair lieutenant ter zee met ƒ 32, meede voor drie jaren, en na de expiratie van zyn verband, absolut lieutenant met 48 guldens voor drie jaren.

§ 13. En op Ceylon, item in Bengale en Souratta, als ook op Mallabaar, by de eerste aanstelling lieutenant ter zee met ƒ 48, en na tyds expiratie schipper, onder sodanige successive verbeteringen in gagie, als omtrent de schippers by § 7 is vastgesteld.

§ 14. Zeevarende op passeerende scheepen en vaartuygen mogen op de buyten comptoiren niet verbeterd werden, dog moet egter by afstervinge op de reyse, onder de opperhoofden en officieren, indien 't volslagen vereyscht, de nodige voorsiening gedaan, maar de verbeeteringe in qualiteyt en gage aan haar Hoog Edelens overgelaten en in 't geheel geen veranderingen gemaakt werden, wanneer de scheepen direct naar Batavia terug gaan.

§ 15. Maar op Ceylon en in Bengale mogen d'openvallende officiers plaatsen op de retour-schepen, tot schippers inclusive, vervult werden met d'ordinaire gage, op approbatie van de heeren Majores.

§ 16. Wel verstaande, dat hier onder niet begrepen zyn bootsmansmaats en mindere, die alleen om de west van

Batavia, by vacature, tot de daar toe staande gage verbetert werden.

§ 17. Geen titulaire lieutenants ter zee of onderstuurlieden mogen aangesteld werden, als ter vervulling van vaceerende plaatsen, en mits zy by examen in de theorie van de navigatie bequaam bevonden werden, waar van by de actens speciale aanwysing moet werden gedaan.

§ 18. Titulaire lieutenants ter zee mogen *f* 24 en na 5 jaren *f* 32 winnen, en dit is de hoogste verbeetering, die op gouvernementen, etc. onder de zeevaard, daar bescheyden, mag geschieden.

§ 19. Onderstuurlieden, met *f* 32 uytkomende, mogen niet in gage verhoogt werden; in India aangesteld werdende, mag hen by halveering van gagie 20, 24 of 26 guldens gegeven werden voor drie jaren, en vervolgens *f* 32 op een nieuw verband.

§ 20. Cadets de marine winnen 10 guldens ter maand en mogen hier te lande niet gemaakt werden als van jongelingen, die met hunne doop cedullen ofte andere valable bewysen kunnen demonstreeren de ouderdom van 14 jaren ten volle bereykt te hebben; zy moeten alle ten minsten 4 jaren in die qualiteyt dienen, schoon ook boven de 20 jaren oud waren; en die by hunne aanneming in Nederland geen 14 jaren bereykt hebben, moeten zo lang dienen, tot dat in hun 19de jaar getreden zyn; maar 18 jaren gepasseert en 4 volle jaren als cadet gedient hebbende, kunnen zy, mits een van de Protestantsche religien toegedaan en by examen in de theorie van de navigatie van de vereischte bequaamheyt bevonden zyn, mitsgaders door curatoren van de academie de marine en de zee officiers, by wien gevaren hebben, bezadigd genoeg g'oordeelt werden om hen eenig commando op een schip toe te betrouwen, aspireeren naar de qualiteyt van lieutenant titulair met de gage van 32 guldens ter maand en rang na de opperstuurlieden, om in die qualiteyt ten minsten twee volle jaren onderstuurmans dienst te doen en na expiratie van dien tyd tot absolut lieutenants met

48 guldens ter maand voor drie jaren gevordert te werden, als zy ondertusschen preuves van zeemanschap en experientie gegeven hebben en geplaast kunnen werden.

§ 21. Lootsen in Bengale krygen by hunne aanstelling *f* 24 en werden verbeterd met 8 guldens, teffens voor drie jaren, dog hun verband voor *f* 40 uytgedient hebbende, moeten zy hun examen in de theorie van de navigatie doen, voor dat *f* 48 krygen, om in 't vervolg als opperstuurlieden g'employeert te kunnen werden; dog daar toe niet in staat zynde, sal 32 guldens hun hoogste gage wesen; maar op Ceylon en elders mogen de lootsen op zyn hoogste 24 guldens winnen.

§ 22. Derdewaken, met *f* 26 voor drie jaren uytkomende, mogen daarna tot onder-stuurlieden met *f* 32 gevordert werden.

§ 23. Hoog-bootslieden en constabels hebben uytkomende een drie jarig verband, waar na *f* 24 mogen genieten voor drie jaren; aangesteld werdende, mogen op hun verband halveering van gage hebben en daar na *f* 20, *f* 22 en *f* 24.

§ 24. Schiemans, botteliers en koks, als voren, krygende de laaste, schoon bezuyden de linie aangesteld of opgetreden zyn, ten eersten de volle gage.

§ 25. Quartier-meesters op de los-vaartuygen en landsschuyten te Batavia krygen *f* 20 voor drie jaren, om de verantwoording, die de eerste hebben, en de sware dienst van de andere; dog mogen die gage niet behouden, wanneer weder als gemeen quartiermeester dienst doen, ten ware, na expiratie van hun verband, repatrieeren, waar van altoos speciale mentie moet werden gemaakt by de actens.

§ 26. Opper-zeilmakers en opper-kuypers, etc. } ziet titul IX, § 21 en 22.

Bootsmans-, schiemans-, constapels-, bottelliers- en koksmaats, quartier-meesters en scheeps-corporaals, na drie jarig verband, van *f* 14 tot *f* 16 te verhogen; zo meede, als hier aangesteld werden, krygen de koks-maats, schoon bezuyden de linie aangesteld, ten eersten de volle gage.

§ 27. Provoosten mogen in India niet verbeterd werden.

§ 28. Trompetters met *f* 18 op de schepen niet te verbeteren en op de comptoiren tot *f* 24 uyterlyk.

§ 29. Bosschieters van *f* 11 à *f* 12 voor drie jaren. mogen met *f* 2, laastelyk met *f* 1, tot *f* 14 verbeterd werden by nader verband; die onbequaam zyn om scheeps-werk te doen en dus tot de militie overgaan, moeten, zo boven de 9 guldens winnen, egter daar toe gereduceert werden.

§ 30. Matrosen winnen *f* 7, *f* 8, *f* 9 en 10 voor vyf jaren, daar na werden zy verbeterd als boven, voor drie jaren.

§ 31. Jongens van *f* 5 en *f* 6 voor 10 jaren, mogen na 5 jaren *f* 9 winnen op het zelve verband, en dan als de matrosen verbeterd werden.

§ 32. Mixtise en Castise-kinderen mogen door geheel India in dienst aangenomen werden om op schepen of vaartuygen te varen voor matroos met *f* 9 voor 5 jaren, als zy boven de 15 jaren oud zyn; boven de twaalf tot *f* 7 voor vyf jaren en nog jonger, tot 10 jaren inclusive, met *f* 5 voor 10 jaren, om na 5 jaren *f* 9 te krygen; en moet niet by de acten van hunne aanneeming generalyk gezegt werden, dat van bequame jaren zyn, maar 't getal daarby werden uytgedrukt.

§ 33. Aan alle de geene, die in den dienst van de Compe aangenomen werden, zal maar toegelegt werden de laagste gage, tot hunne respective qualiteyten staande, schoon zy, bevorens in dienst geweest zynde, reeds de hoogste mogten gewonnen hebben.

TITUL VI.

Van de hoofd en mindere officieren en gemeenen van de militie.

§ 1. Alle hoofd-officiers, tot majoors inclusive, zyn gehouden van den tyd van hun advancement tot majoor in Indien ofte, uyt Nederland overkomende, van den tyd van hun arrivement hier te lande de Compe 10 agter een volgende jaren ten dienste te staan.

§ 2. Niemand van dezelve zal, schoon hy zyne 10 jaren bykans hadde uytgedient en als dan tot lieutenant collonel of brigadier wierd g'advanceert, vermogen te repatrieeren, voor ofte al eer hy effective drie jaren in die qualiteyt zal hebben gedient.

§ 3. Niemand, de voorschreven hooge charges bekledende of bekleed hebbende, zal tot eenige politicque bediening mogen werden g'employeert, maar altyd gehouden zyn militaire dienst te doen.

§ 4. De brigadier en hoofd van 's Comp^s krygsmagt in Indien krygt by zyne promotie een besoldiging van 350 guldens ter maand om daar voor te dienen drie volle jaren of zo veel meer, als nog aan het tien jarig verband, § 1 vermeld, komt te ontbreken.

§ 5. Een collonel krygt 250 guldens soldye ter maand, op den selven voet.

§ 6. De lieutenant collonels 200 guldens, als even.

§ 7. De majoors 150 guldens, als voren.

§ 8. De capitains krygen de gage van 80 guldens ter maand voor vyf jaren en werden na tyds expiratie verhoogt tot 100 guldens, mits een nieuw verband van drie jaren.

§ 9.	De capitain lieutenants krygen.............	f 60
	» lieutenants...........................	» 50
	» sous lieutenants en vendrigs............	» 40
	» cornets...............................	» 30
	» wagt meesters en sergeants............	» 20

Alle voor vyf jaren.

§ 10 Gouverneurs, directeurs en commandeurs mogen geen militaire officieren absolut, nog provisioneel aanstellen, maar moet de naam van commandeerende gegeven werden aan die een vacante hoger officie bediend; militaire officieren mogen ook door haar niet verlost werden dan na 't vaderland willende of om met afgeschreven gage te verblyven, even als van de onderkooplieden gezegt is; dog capitains en capitain lieutenants selfs niet met afgeschreven soldye, als na expresse licentie der hoge regeering.

§ 11. In de aanstellinge van onder officieren, als ser-

geanten en corporaals, op de buyten-comptoiren te letten op 't reglement, dat derselver getal bepaald; en de sergeanten mogen niet gemaakt werden als door den raad; de sergeanten mogen, na gegevene preuve, van haar aanstelling af genieten *f* 20 voor 5 jaren of op 't lopend verband, wanneer ongeveer zo veel manqueert, en daar na, op ordre van den gebieder, *f* 24 voor drie jaren; zoo ook de uytkomende sergeanten na het uytdienen van hun vyf jarig verband

§ 12. De corporaals, uytkomende met *f* 14, mogen na vyf jaren winnen *f* 16; de aangestelde corporaals dienen hun verband uyt met corporaals kostgeld, wanneer *f* 14 en daar na *f* 16 winnen voor drie jaren, dog, *f* 14 reeds winnende, konnen zy na het verband *f* 16 krygen.

§ 13. Een drilmeester op de hoofd posten mag *f* 14 en corporaals tractement genieten op het lopend verband en dan *f* 16.

§ 14. Een guarnisoen-schryver op de buyten comptoiren en de militaire schryvers op Batavia werden verbeterd even als de corporaals.

§ 15. Landspassaten, met *f* 12 uytkomende, mogen na vyf jaren *f* 14 winnen.

§ 16. Soldaten, met *f* 9 en *f* 10 uytkomende, moeten vyf jaren dienen en dan telkens met *f* 2 verbetert worden, uyterlyk tot *f* 14; werden in dienst genomen uyt de Mixtise en Castise door de gouverneurs en directeurs in rade (vide zee-vaart, § 31), mits om als zodanig dienst te doen en dies getal niet boven een tiende van de bezetting bedraagt.

§ 17. Aan alle de geene, die in den dienst van de Comp^e^ werden aangenomen, zal maar toegelegt mogen werden de laagste gage, tot hunne respective qualiteyten staande, schoon sy, bevorens in dienst geweest zynde, reets de hoogste mogten gewonnen hebben.

TITUL VII.

Van de ingenieurs, item hoofd- en mindere officieren en gemeene van de arthillery.

§ 1. De ingenieurs werden op den zelven voet geadvanceert

als de militaire en kunnen, hunnen tyd als capitain uytgedient hebbende, 100 guldens krygen.

§ 2. De majoor, de capitains, capitain-lieutenants en lieutenants staan, ten opsigte van soldye en verband, op een eguale voet met die van de militie.

§ 3. De extra-ordinaire lieutenants zyn ook gelykstandig met de vendrigs militair ten opsigte van verband en besolding.

§ 4. Deese mogen op de buyten comptoiren niet gemaakt werden, maar wel de mindere, waar van hier na zal gesproken werden.

§ 5. De ordinaire vuurwerkers krygen ƒ 40 en de extraordinaire ƒ 30 ter maand voor vyf jaren.

§ 6. De bombardiers of land-constapels krygen ƒ 20 voor vyf jaren en by nader verband ƒ 24.

§ 7. De canonniers of constapels-maats en corporaals-handlangers ƒ 14 voor drie jaren en, na tyds uyteynde, ƒ 16 op een nieuw verband.

§ 8. Gemeene handlangers winnen gage en werden verbeterd als de soldaten, Titul VI, § 16.

TITUL VIII.

Van de bediendens van de geneeskunde en chirurgie.

§ 1. Het hoofd van de chirurgie krygt by zyne aanstelling 80 guldens voor vyf jaren en kan uyt hoofde van tyds expiratie geen hogere gagie pretenderen.

§ 2. De eerste practisyn van het groote of binnen hospitaal krygt by zyn aanstelling ƒ 70 ter maand voor vyf jaren; en, die uytgedient hebbende, kan hy 80 guldens krygen op een nieuw driejarig verband.

§ 3. De chirurgyn majoor van de lyf-wagt, de opperchirurgyn van 't casteel (teffens zynde visitateur van de rheede) en de tweede en derde practisyns in 't hospitaal krygen by hunne aanstelling 60 guldens voor vyf jaren; en kunnen de twee eerste mede na tyds expiratie verhoging in gage ver-

zoeken tot 80 guldens ter maand, mits een nieuw verband van drie jaren.

§ 4. De vierde en vyfde practisyn van 't hospitaal, de stads-chirurgyn, de opper-chirurgyns van de equipage-werf en het ambagts-quartier en de chirurgyns majoor krygen by aanstelling *f* 50 voor vyf jaren en, die uytgedient hebbende, *f* 60 op een nieuw verband van drie jaren, sonder meer.

§ 5. De opper-chirurgyns van de kruyt-molen, het eyland Onrust en die van de post Jaccatra (teffens zynde practisyn en binnen-regent in het Moorsche hospitaal) krygen by aanstelling 45 guldens voor vyf jaren en, die uytgedient hebbende, 50 guldens voor drie jaren, dog mogen geen hogere gage winnen.

§ 6. De binnen-regenten van 's Comp^s hospitalen behouden de gage, die zy voor hunne aanstelling gewonnen hebben, mits dat die van het grote hospitaal alle patienten cureert, die meer zyn als soldaat of mattroos, en die van het buyten hospitaal en het warme-bad de daar zynde impotenten.

§ 7. De informator der jongelingen in de chirurgie werd gradatim bevordert als andere opper-chirurgyns, krygende by zyn aanstelling 36 of 40 guldens ter maand op zyn lopend verband, als hy die gage niet bereets is winnende, en na tyds expiratie *f* 45 voor vyf jaren en, die voor by zynde, *f* 50 op een nieuw drie-jarig verband, maar kan geen hogere gage winnen.

§ 8. Alle verdere opper-chirurgyns op Batavia ofte onder dies resorte, aan land dienst doende, kunnen niet als opper-chirurgyns van hoofd-posten werden geconsidereert en genieten dierhalven eguale verbetering met de scheeps-opper-chirurgyns.

§ 9. 's Compagnies eerste apothecar te Batavia krygt de gage van 40 guldens ter maand voor vyf jaren, de tweede *f* 24 voor vyf jaren, na tyds expiratie 30 guldens voor drie jaren, de derde *f* 16 voor vyf jaren, vervolgens *f* 20 op een nieuw verband en eyndelyk meede *f* 24 voor drie jaren.

§ 10. De eerste laborant krygt 30 guldens voor vyf jaren, zonder meer, en de tweede 20 guldens voor vyf

jaren en na expiratie van zyn verband *f* 24, weder voor drie jaren.

§ 11. Opper-chirurgyns op de buyten comptoiren werden niet verhoogt als alleen de eerste ofte van het casteel en gouvernementen, die, drie jaren zodanig gedient hebbende of in het tweede verband, *f* 60 en in de directien en commandementen *f* 45 ter maand voor vyf jaren krygen; en dat maar voor den tyd haarer bedieninge, ten ware daar meede wilden repatrieeren, 't welk de actens moeten te kennen geven.

§ 12. Onder-chirurgyns winnen ordinair *f* 24 voor drie jaren en werden alleen verbeterd tot chirurgyns met *f* 28 à *f* 30 na tyds uyteynde, wanneer niet onder gemeene opperditos dienst doen; zoo ook by gelegentheyd en na gegevene preuves tot opperditos, als het 'er posten na zyn of op de schepen, met 36 guldens ter maand voor drie jaren of met halveering van gage op hun lopend verband.

§ 13. Derde chirurgyns werden in Nederland aangenomen à *f* 14 en mogen na drie jaren tot onderditos met *f* 20 en daar na tot *f* 24 werden bevordert; die uyt de militie, etc. komen, mogen na gedane preuve van 6 maanden en bequaamheyd *f* 14 à *f* 16 winnen op hun lopend verband van drie of vyf jaren en dan, als voren, tot onderdito met *f* 20 en daar na tot *f* 24; dog die in India in dienst genomen zyn, moeten 20 jaren oud wesen, eer dat *f* 14 à *f* 16 mogen winnen.

§ 14. Inlandsche chirurgyns aanteneemen tot *f* 8 voor vyf jaren, daar na te verbeteren tot *f* 12, *f* 15 à *f* 18 en eyndelyk tot onder ditos met *f* 24, sonder kostgeld of verdere bevorderinge en niet als by noodsakelykheyd, werdende de inlandsche chirurgyns, even als de inlandsche leermeesters, etc., niet onder de permanente loontrekkende dienaren gerekend en derhalve de gage sonder korting van voorafbetaling, dog ook sonder byvoeging van kostgeld, betaald.

§ 15. Mixtise en Castise kinderen mogen in dienst aangenomen werden voor jong-chirurgyn, met gage en verband, als hier voren, Titul V, § 31, gesegt is, en deselve verbetering.

§ 16. Ook is ten opsigte van de chirurgyns, meede appli-

cabel het geene Titul I, § 39, gesegt is ten opsigte van de personen, die in 's Comp^s dienst aangenomen werden.

TITUL IX.

Van den fabryk, de werk-basen en ambagts gezellen.

§ 1. De fabryk te deser hoofd-plaatse krygt by zyne aanstelling 80 guldens voor vyf jaren en, dien dienst ten genoegen waargenomen hebbende, komt 'er na dit verband ook wel de qualiteyt van opperkoopman by, met de gage van 90 guldens voor drie jaren, zonder meer.

§ 2. De baas der scheeps-timmerlieden ten eylande Onrust krygt by zyne aanstelling 90 guldens ter maand, onder een nieuw drie jarig verband, na expiratie van 't welke hy in gagie verhoogt werd tot 120 guldens voor drie jaren; en dat is de hoogste gage, die hy winnen mag.

§ 3. De baas der scheeps-timmerlieden op de equipage werff krygt by aanstelling 70 guldens voor drie jaren en, die g'expireerd zynde, 80 guldens onder een nieuw verband, zonder meer.

§ 4. De baas-kaartemaker werd by zyne aanstelling opperstuurman en treed gradatim op, als andere zee officiers, tot de qualiteyt van schipper, onder sodanige successive verbeteringen, als hier voren, Titul V, § 7, gezegt is.

§ 5. De baas van de wapenkamer, zulks werdende binnen zyn verband of van burger, krygt 40 guldens ter maand voor vyf jaren, maar, zyn verband als meesterknegt uytgedient hebbende, by aanstelling ƒ 50 ter maand voor vyf jaren; en na tyds expiratie werd hy 10 guldens in gage verhoogt.

§ 6. De baas der huys-timmerlieden en de baas kruytmaker krygen by aanstelling ƒ 50 voor vyf jaren en, die uyt zynde, 60 guldens op een nieuw verband.

§ 7. De verdere werk-basen, zo op de equipage werff, als in het ambagts quartier, krygen by hunne aanstelling, na dat hun tyd als meesterknegt uytgedient hebben, ƒ 40 ter

maand voor vyf jaren, maar, binnen hun verband tot baas optredende, by halveering 30 of 35 guldens ter maand om daar voor de overige tyd van hun verband uyt te dienen en dan 40 guldens te krygen op een nieuw vyf jarig verband, na welkers expiratie zy ook ƒ 50 kunnen krygen voor drie jaren, dog dat is het hoogste, dat zy winnen mogen.

§ 8. De baas boekbinder van de negotie en soldy comptoiren krygt by aanstelling 40 guldens ter maand voor vyf jaren.

§ 9. De baas van de casteels drukkery en de baas boekbinder van de generale secretarye krygen by aanstelling de gage van 30 guldens en onderkoopmans emolumenten en, daar voor vyf jaren of langer gedient hebbende, 36 guldens, dat het hoogste is, dat zy winnen mogen.

§ 10. Die van de inlandsche drukkery krygt eerst 24 guldens voor vyf jaren en, zyn tyd uyt zynde, 30 guldens voor drie jaren.

§ 11. De eerste meesterknegts der scheeps-timmerliëden op Onrust en de werf krygen by hunne aanstelling, na tyds expiratie, de gage van 70 guldens ter maand voor drie jaren, als hun tyd als tweede meesterknegt uytgedient hebben, dog anders by halveering eerst ƒ 55, ƒ 60 of ƒ 65 voor drie jaren.

§ 12. De tweede meesterknegts derselve krygen by hunne aanstelling by halveering ƒ 50 of ƒ 55 op hun lopend verband en by ofte na dies expiratie 60 guldens voor drie jaren.

§ 13. De meesterknegt der kruytmakers en zo ook die van de wapenkamer, als hy zyn eerste aanstelling reets boven de 18 guldens wint, krygt by zyn aanstelling 30 guldens voor vyf jaren en, die uyt zynde, 36 guldens op een nieuw verband van drie jaren.

§ 14. De verdere meesterknegts, als ook die van de wapenkamer, als zy by hunne eerste aanstelling maar 18 guldens of minder winnen, werden by aanstelling toegelegt de gage van 25 guldens voor vyf jaren en na expiratie derselve 30 guldens, weder voor drie jaren.

§ 15. De basen der ambagtslieden en kruytmakers mogen op de buyten comptoiren ƒ 25 op hunne intrede en dan ƒ 30

winnen by nader verband, dog die der scheeps-timmerlieden, des nodig, *f* 50.

§ 16. Opper-scheeps-timmerlieden krygen, als hun verband voor onder timmerman uytgedient hebben, by hunne aanstelling 48 guldens voor drie jaren en anders halveering van gage op hun lopend verband.

§ 17. Onder-scheeps-timmerlieden werden by aanstelling en verbetering 4, 5 à 6 guldens in gage verhoogt, uyterlyk tot 40 guldens, dat het hoogste is.

§ 18. Scheeps-timmerlieden op de comptoiren mogen niet boven de 30 guldens, nog telkens niet als *f* 5 verbeterd werden voor vyf jaren, en zo meede die tot scheeps bouw uyt een ander metier overgaan, na ses maanden preuves van bequaamheyd gegeven te hebben.

§ 19. Een kaartemaker, by aanneeming uyt de militie, etc., *f* 16, te geven op het verband, en dan *f* 20 voor vyf jaren.

§ 20. Druckers en boek binders mogen na tyds uyteynde *f* 14 en het tweede verband uyt *f* 16 winnen, maar op Batavia ook wel *f* 20 voor vyf jaren en, die uyt zynde, *f* 24 op een nieuw verband, dog meer niet.

§ 21. Opper-zeylmakers, op de grote schepen aangenomen à *f* 20, en onder-zeylmakers tot *f* 10, *f* 12 à *f* 14, de eerste na het verband tot *f* 22, en de andere met *f* 2 à *f* 3 teffens, tot *f* 16, te verbeteren.

§ 22. Opper-kuypers tot *f* 20 en de onder-kuypers tot *f* 14 à *f* 16 te verbeteren, als voren.

§ 23. Huys-timmerlieden, beeld-houwers, grofsmits, sloten makers, hoef smits, wagen makers, affuyten makers, rade makers, uyt de militie of zeevaart overgaande, werden, na preuves van 6 maanden, met *f* 4 à *f* 5 bevordert op het verband van drie jaren, mits niet boven de *f* 15, daar na *f* 20 en by 't derde verband *f* 22; dog krygen, zoo dra op de winkel komen, het daar toe staande kostgeld; en die in India in dienst genomen zyn, moeten den ouderdom van 20 jaren bereykt hebben, eer *f* 15 mogen krygen.

§ 24. Metselaars, steenhouwers, draayers, koperslagers,

geelgieters, glasemakers, lootgieters, kladschilders, swaardvegers, molenmakers, brand spuytmakers en lademakers, als voren, mits de verhoging met *f* 4 teffens en niet boven de *f* 20, met geen onderscheyd tusschen de in Nederland en in India in dienst genomene, als dat de laatste dito 15 jaren oud en 3 jaren by 't ambagt zyn.

§ 25. Mixtise en Castise kinderen mogen voor ambagtslieden in dienst aangenomen en verbetert werden, zo als hier voren, Titul III, § 31, gezegt is.

§ 26. Voorts is meede op de ambagtsgezellen, nevens derzelver hoofden, applicabel 't geene Titul I, § 31 gezegt is van personen, die in dienst aangenomen werden.

TITUL X.

Van diverse diensten, zo op Batavia als de buyten-comptoiren, te weten:

§ 1. d'Eerste landmeeter te Batavia, zulks van onderkoopman of vendrig werdende, krygt, na tyds expiratie en drie jaren dienens in die functie, koopmans of lieutenants qualiteyt en gage.

§ 2. De tweede landmeeter werd inzelvervoegen onderkoopman of vendrig en kan naar geen hoger qualiteyt of gage op dien dienst aspireeren.

§ 3. Adjunct-landmeesters krygen by hunne aanstelling 16 guldens op hun lopend verband van vyf jaren en, die verstreeken zynde, pennisten verbetering, namentlyk eerst *f* 24 voor vyf jaren en dan *f* 30 voor drie jaren.

§ 4. De opsigter van het eyland Edam, by zyne aanstelling minder als 48 guldens winnende, krygt die gage met de qualiteyt van opperstuurman voor drie jaren en werd verder op dien dienst gradatim g'advanceert als de zee officieren, dog op zyn alderhoogste tot capitain lieutenant ter zee.

§ 5. De opsigter van 't touw-pakhuys werd uyt de zeevaart genomen en als de sodanige gradatim verbeterd, dog zal in den aanstaande uyterlyk mogen wesen lieutenant ter zee.

§ 6. De opsiender van het afkomende beestiaal, uyt 's Compˢ dienaren genomen werdende, zoo staat zyne gage ten eersten stil en krygt hy daar en tegen een maandelyks tractement van *f* 24 uyt 's Compˢ cassa.

§ 7. De castelein van de pennisten in de logie werd even als dezelve verbeterd, uyterlyk tot boekhouder met 30 guldens en onderkoopmans emolumenten.

§ 8. Boom-wagters werden by hunne aanstelling assistent met de gage van 20 of uyterlyk 24 guldens ter maand en, als zy de Compᵉ vyf jaren als assistent gedient hebben, boekhouder met 30 guldens voor drie jaren.

§ 9. Oppermandadoors en de opsigter van de lynbaan op Edam krygen 20 guldens by aanstelling voor vyf jaren, vervolgens *f* 24 voor vyf jaren en dan 30 guldens voor drie jaren, dat voortaan hunne hoogste gage zal wesen.

§ 10. Hospitaliers of schaf-bazen op de buyten-comptoiren zullen geen hogere gage mogen winnen als *f* 24 ter maand.

§ 11. Ondermandadoors, uyt de militie of zeevaart genomen werdende, krygen, als minder dan *f* 14 winnen, die gage voor vyf jaren en, die ofte hun lopend verband uyt zynde, *f* 18 ter maand voor drie jaren, dat voortaan hunne hoogste soldye zal wesen.

§ 12. Sieken-vaders, portiers, etc. in de hospitalen mogen niet anders verbeterd worden, als of in hare dienst van soldaat of matroos, etc. g'employeert wierden.

§ 13. De stads vroedvrouwen krygen by haare aanstelling de gage van 25 guldens ter maand, zonder meer.

TITUL XI.

Van het gageeren der dienaren, die emeriti werden.

§ 1. Geene dienaren, in Indien geboren, mogen emeriti gesteld werden met toelegging van rust gagien, van wat beroep ook wesen en hoe lang ook gedient hebben mogen, maar moeten aan de diacony overgewesen werden.

§ 2. Gelyk ook geene, in Europa geboren, dan alleen die, waar van by verklaringen, onder presentatie van eede, en andere valable bewysen blykt, dat zig in een goede en getrouwe behertiging van hunnen pligt, na een dienst van veele jaren, zodanig afgesloofd hebben, dat hunne rust moeten zoeken, by ontstentenis van het nodige vermogen tot eene behoorlyke subsistentie, dat egter niet voor het sestigste jaar van hunnen ouderdom en het twintigste van hunnen dienst geschieden mag.

§ 3. En geensints voor menschen, die reets oud en swak in 's Comp^e dienst gekomen zyn, die in 't armhuys alhier of het proveniershuys te Semarang geplaast werden; nog ook die zig selfs, door huwelyken met inlandsche vrouwen, buyten staat gesteld hebben om te repatrieeren; veel min die zig door luyheyd of debauches onbequaam gemaakt hebben, dewelke als onbequaam, met afgeschrevene gage en aanschryvens aan de respective kameren, naar Nederland gezonden moeten werden.

§ 4. In de gouvernementen, directien en commandementen mogen geen hogere bediendens werden gegageert als sergeanten, wanneer zy het waardig zyn; en van de gagementen, die gedaan werden, en de motiven van dien moet speciale mentie gemaakt werden by de brieven; en ook by de requesten de ouderdom van de supplianten en hoe lange de Comp^e gedient hebben; dog op mindere comptoiren mag niemand werden gegageert als door dese regeering.

§ 5. Ook zal, naar het gebruyk, voor ofte van wegens alle gegageerdens op de buyten-comptoiren jaarlyks versoek gedaan moeten werden tot continuatie hunner rust gagien.

§ 6. Van de dienaren van de penne geniet maandelyks voor rust gage:

een opperkoopman	f 40
» koopman	» 30
» onderkooopman en ordinaire clercq	» 20
» boekhouder of assistent	» 15
» jong of provisioneel assistent	» 12

§ 7. Van de justitieele bediendens:

een deurwaarder » geweldiger en » scherpregter	*f* 12

§ 8. Van de kerken dienaren:

een predikant zyn volle soldye, met of zonder kostgeld en emolumenten, naar het goedvinden van de regeering, ofte ook wel een maandelyks pensioen van	*f* 80
» voorleeser of krankbesoeker	» 15

§ 9. Van de zeevaart:

een capitain en capitain lieutenant	*f* 40
» schipper	» 30
» lieutenant of opperstuurman	» 24
» onderstuurman of derdewaak	» 15
» deks officier	» 12
» deks onder-officier	» 10
» bosschieter of matroos	» 7

§ 10. Van de militie, ingenieurs en arthilleristen:

een capitain	*f* 40
» capitain lieutenant	» 30
» lieutenant	» 24
» vendrig, extra-ordinair lieutenant of ordinair vuurwerker	» 20
» sergeant of extra-ordinair vuurwerker of bombardier	» 12
» corporaal of canonier	» 10
» soldaat of handlanger	» 7

§ 11. De inlands Christene militairen werden aan de diacony gerecommandeert, een enkeld geval uytgezonderd, als wanneer een capitain *f* 15 krygt, een lieutenant *f* 12 en een vendrig *f* 9.

§ 12. Van de chirurgie;

een chirurgyn majoor ofte van een hoofd-post op Batavia, en een opper-chirurgyn van een gouvernement	*f* 28
» gemeen opper-chirurgyn	» 20
» chirurgyn en onder-chirurgyn	» 14
» derde chirurgyn	» 10

§ 13. Van de ambagten:

een werk-baas op Batavia .... f 24

» meesterknegt op Batavia en baas in een gouvernement .... » 20

in een directie of commandement .... » 14

gemeene ambagts-gezellen .... » 10

§ 14. Van de diverse dienst doende:

een mandadoor .... f 14

§ 15. De gegageerdens werden hunne voorschreve rust gagien zonder eenige korting ofte de ryksdaalders tegens 48 stuyvers betaald en even als de inlandsche leer-meesters, inlandsche militairen, inlandsche chirurgyns en andere, die geen kostgeld genieten.

In weerwil van dit reglement bleef men op de buitenkantoren met het benoemen en ontslaan van Compagnie's dienaren zoo willekeurig voortgaan, dat op den 13den Maart 1759 de Regeering zich genoodzaakt zag een speciale persoon te belasten met het nazien van alle acten-boeken, aan wien zij als premie (»voor de ontdekte excessen") toekende »1/6 »gedeelte der abusive gedane verbeteringen", te betalen door hen, die zich aan de overtreding hadden schuldig gemaakt.

3 Augustus. *Extracten uit de voorschiften nopens de vrije vaart.*

Art. 1. In speceryen vermag niemand te handelen op levens straffe.

Art. 2. Allen particulieren handel in amphioen is op gelyke poenaliteyt verboden, excepto die van de societeit te Batavia ingekogt is.

Art. 3. Peeper, thin en Japans staafkoper, allen uytvoer daar van is verboden, zo niet consteerd, dat van de Compe gekogt is, maar niet den invoer op Batavia, mits aan de Compe te leeveren voor de gestatueerde prys.

Art. 4. Lywaaten, ruw gebleekt, rood, blaauw, mogen

naar Amboina, Banda, Ternaten en Macasser niet vervoerd werden.

Art. 5. Slaven, die aangebragt werden, moeten in getal en met namen op de pas bekend staan.

Art. 6. Van plaatsen, gelegen in de straat van Malacca, dog bewesten die plaats, zal niet b'oosten Malacca mogen gevaren werden als met een Malacse pas.

Art. 7 Dog die van Pera mogen varen op de pas van dien resident.

Art. 8. Die b'oosten Malacca thuys hooren, mogen wel direct oostwaarts naar Batavia vaaren zonder Comp^s pas, maar moeten een pas van hunnen Vorst hebben, inhoudende de monture, manschap, lading, van waar en waar na toe; zullende die Vorsten voor alle sluykeryen van de zodanige moeten instaan, op poene, dat anders hare passen in 't vervolg niet zullen werden gerespecteerd.

Art. 9. Maar alle, die articul 6, 7 en 8 vermeld zyn, moogen niet aan deeze syde Riouw vaaren, of moeten direct na Batavia of Java komen.

Art. 10. Daar ze weder passen zullen bekomen tot de te rug reys, meede direct of over gepermitteerde plaatsen, zo zy 't verzoeken.

Art. 11. Van en naar Java staat de vaart open voor alle plaatsen onder deeze archipel, ook naar de overwal tot aan Malacca, dog aan deeze zyde niet bewesten Batavia, uytgezondert de vaartuygen van Amboina, Banda, Ternaten en Timor komende, welke Java niet mogen aandoen; en mogen de vaartuygen van Banda en Bliton, als van ouds her, alleen op Palembang varen.

Art. 12. Alle vaartuygen, die op Java komen, mogen ten eersten geen andere plaats aandoen als Samarang, Sourabaya, Grissee of Cheribon; en die verder na de cust wil, zo verre Comp^s sabandharyen strekken, moet zig aldaar van een nieuwe pas voorzien.

Art. 13. Van Java mag niemand afvaren als van plaatsen, daar de Comp^e residenten heeft.

Art. 14. Naar Amboina, Banda, Ternaten, Maccasser en Timor houd de pas alleen op het hoofd comptoir; en die verder wil, moet aldaar een nieuwe pas neemen.

Art. 15. Van Amboina, Banda, Ternaten en Timor na Batavia vermag niemand eenige plaats onderweegen, ook niet Boeton, aan te doen.

Art. 16. Van Batavia en Java mag na Bima, Sumbauwa, Tambora, Boeton, Wadjo, Mandhar, Cajely, Passir en de daarom geleegene plaatsen gevaren werden met paspoorten.

Art. 17. En de vaartuygen, die van daar na Batavia en Java willen, als articul 8.

Art. 18. Geen vaart voor by de hoek van Bantam werd aan niemand toegestaan als met een Bataviase pas.

Art. 19. Van Bantam mag men varen op Cheribon en Samarang en zo reciproque.

Deze extracten werden achter op de scheeps-passen gedrukt, »ter narigt van een iegelyk".

7 Augustus. *Scheiding van eene dochter van hare moeder.*

Door Anna Maria Harmensz, weduwe Tile, en den koopman, Reynier Harmensz, by requeste vertoond zynde het onverantwoordelyk en onbesonnen gedrag van derselver suster, Dorothea Harmensz, weduwe Wendschoe, omtrend haar dochtertje, Anna Dorothea Wendschoe, also zy, op eene ergerlyke wyse haar voordeel bedoelende met dat kind uyt te trouwen, het selve, hoewel thans nauwelyks dertien jaren bereikt hadde en nog niet eens huwbaar was, tot twee verscheide reisen hadde geconstringeert een huwelyks verbintenis aan te gaan, met dat gevolg, dat het huwelyk reets zoude voortgang genomen hebben, by aldien de supplianten, als hare naastbestaande, zig niet aan Weesmeesteren g'addresseert en de nodige elucidatie daar omtrent gegeven hadden, al waaromme de supplianten, sustineerende haar gemelde nigtje niet zonder verwaarlosing van hare eer en welvaart langer ten huyse

van de moeder te kunnen laten, te rade geworden waren dese regeering te versoeken haar te willen qualificeeren haar van de samen woninge met deselve te separeeren om by een van beide de supplianten ter educatie in huys genomen te werden, mits dat het geene door de Weeskamer ten behoeve van gemelde Anna Dorothea Wendschoe uyt hare middelen aan hare moeder wierd afgegeven, voortaan by haar selfs genoten en aan haar door de supplianten ook uyt haar privé beurs het nodige onderhoud zoude besorgt werden; zo is verstaan de supplianten de versogte qualificatie op die voorwaarden te verleenen, mits dat evenwel de moeder niet zal mogen geweigert of verhindert werden een vry acces by de dogter ter behoorlyke tyd en plaats.

9 Augustus. *Last op den Visitateur der soldijen jaarlijks »de acte-boeken der verbeterde dienaren" op de buiten-kantoren te examineren.*

Hij moest nopens zijne bevindingen (»ieder comptoir apart") aan de Hooge Regering rapporteren, vóór dat deze overging tot de »besoignes" omtrent de buitenkantoren.

De bedoeling was nategaan, »in hoe verre daar omtrent »was gehandelt naar het reglement".

14 Augustus. *Bepaling, dat de leden der Hoge Regering zouden betalen voor door hen uitgezochte slaven 30 rijksdaalders per hoofd voor kinderen, beneden de vijf jaren, met hunne ouders of hunne moeder te gelijk gekocht wordende, en 60 rijksdaalders voor kinderen zonder ouders, »als de eygenaar ongenegen was deselve »voor minder af te staan".*

Zie bij 19 Augustus 1749. — Deze bepaling werd gemaakt »ter voorkoming van onredelyke pretentien".

17 Augustus. *Verbod tegen den aanvoer van lijwaden van Banda, Ternate en Makasser naar Ambon. — Bepaling, dat »de percento's advance op lywaten in »Banda, Ternaten en Macasser equaal" moesten bedragen 40 à 50 pct. en dat men die koopwaar op Ambon niet lager mogt »laten lopen".*

Het verbod was eene wijziging van het bepaalde op 8 November 1746.

Wel was de Regering van oordeel, dat »men den handel »met bepalingen van pryzen niet behoorde te geneeren, maar »aan de ministers gedefereerd te laten de lywaten, zo goed »doenlyk, te verkopen"; desniettegenstaande achtte zij nu eene prijsbepaling noodig, omdat »nu en dan gebeurt is, dat 'er »kleeden, effectif in Banda by de Comp^e^ ingekogt, ter troncque »tegens ryst, oly en andere benodigdheden naar Ternaten »overgebragt zyn, in hope van daar by eenig voordeel te »behalen".

17 Augustus. *Bepaling, dat voortaan afgewezen zouden worden verzoeken om in de nabijheid van Batavia grond van de Regering in leen te bekomen.*

Zulks geschiedde »om het misbruyk, dat van sodanige »vergunning, by mancquement van een scherpe toesigt, som»wylen in der tyd zoude kunnen gemaakt werden".

17 Augustus. *Bepaling van den prijs van Ceilonsche kaneel op 60 zware stuivers het pond.*

Vroeger kostte die »reukbast" slechts 48 zware stuivers het pond, maar grooter aanvraag uit Europa noopte tot prijsverhooging.

Merkwaardig in dit stuk is vooral de mededeeling, dat, zoo wel Heeren XVII^nen^, als de Indische Regering tot »grond-

»regul" hadden aangenomen, »dat men de eisschen voor India »[van Indische producten] altoos voor die van het vaderland »behoorde te prefereeren".

20 Augustus. *Vergunning voor de procureurs als »solliciteurs" te postuleren voor het Collegie van Commissarissen van zee- en commercie-zaken, »op het gewoone »salaris, voor de solliciteurs gesteld en by Commissa»rissen van den Raad van justitie in gebruyk".*

Zie art. 6 van de instructie voor Commissarissen van zee- en commercie-zaken (deel V, bladz. 408).

De ondervinding had geleerd, dat zij, die in de plaats van advokaten en procureurs voor het meergenoemde Collegie postuleerden, »schoon doorgaens veel onkundiger in de theorie »en practyk der regten als de procureurs, egter alle de »kunstgreepen" kenden en in het werk stelden.

20 Augustus. *Voorschriften nopens het eiteren, enz. van zich onwettig van hunne posten verwijderd hebbende Compagnie's dienaren.*

Op den voorstel van den heere Gouverneur Generaal is verstaan, in voldoening aan haar Edele Hoog Achtbare [Heeren XVII^nen] g'eerde ordre, de ministers en bediendens op de respective gouvernementen, directien, commandementen en de verdere comptoiren, daar een justitieel collegie is, circulair t'ordonneeren en aan te schryven:

1. Dat, wanneer dese of geene gequalificeerde dienaar van de politie, de marine, de deegen ofte andere beroepen, boekhouders ofte hoger in qualiteyt zynde, hen om bekende of onbekende reedenen van zyn bescheiden comptoir komt t'absenteeren en te soek te maken, den fiscaal van de plaatse ofte wel, so daar geen is, die van het hoofd comptoir sig uyterlyk ses weeken, na dat men tyding bekomen heeft, dat

sodanigen persoon absent is, by requeste aan den justitieelen raad aldaar zal hebben t'adresseeren en daar by te kennen te geven het geene aangaande d'absentie ofte het vermissen van sodanige persoon is consteerende, mitsgaders op fondament van dien, onder exhibitie van de nodige bewysen tot adstructie en verificatie syner positien, versoek te doen, dat tegens sodanige vermiste Comp^s dienaar mag werden verleent citatie ende zulx in persoon, wanneer het consteerd of dat er vehemente suspicie is, dat zig in dienst van eenige vreemde Europeesche natie, te water of te lande, dan wel op andere als 's Comp^s scheepen begeeven heeft, dog anders simpelyk om ten naaste roldag ofte wel binnen seeker te stellen peremptoir termyn voor hare regtbank te compareeren en zig aldaar te verantwoorden, sub poene van confessie et convictie ofte dat hy schuldig zal werden gehouden.

2. Dat de gemelde citatie, verleend zynde, sal werden besteld aan den persoon selfs, als hy zig mogte ophouden ter plaatse, daar zulx zonder gevaar geschieden kan, dan wel aan desselfs huysvrouw, kinderen ofte familie, by aldien hy eenige nagelaten heeft, en anders naar de gelegentheid der plaatse, 't zy aan een der poorten van de stad, fortresse ofte logie, dan wel de deur van de woning, waar uyt hy zig heeft te zoek gemaakt.

3. Dat sodanige persoon compareerende, tegens hem sodanig zal werden geprocedeert, als men uyt kragte van den generalen articul brief, by haar Hoog Mogende Heeren Staten Generaal der Vereenigde Nederlanden op den 4^en September anno 1742 g'arresteerd, derde Titul, § XXIX, XXX en XXXI, en de daar by gestatueerde straffen, in de verscheidene gevallen, die er kunnen exteeren, ofte ook buyten des, uyt hoofde van te kort komende gelden of goederen op d'administratie, by zodanigen vermisten persoon gehad ende gehouden, sal bevinden te behoren.

4. Dat den absenten, als voren geciteerd zynde en compareerende voor den justitieelen raad, tegens hem sal werden verleent default ende uyt kragte van dien gedecerneert

apprehensie corporeel met conscriptie van syne goederen, indien de Comp^{e} iets op hem te pretendeeren heeft, dog anders niet.

5. Dat hy vervolgens, als men hem bekomen kan, ook sal werden g'apprehendeert en in hegtenisse gebragt.

6. Maar, dat, sodanige fugative of absente persoon niet te bekomen zynde, denselven nog driemaal sal werden gedagvaart by edicte onder klokluydinge om in persoon te compareeren, op poene, dat anders tegens hem by continuatie al verders sodanig zal werden geprocedeert, als men naar de gelegentheit van het geene hem is ten laste gelegt, sal oordeelen te behoren.

7. Dat den delinquant, sodanig gedagvaart zynde en niet compareerende, tegens hem verder sal geprocedeert werden niet anders, als of hy gevangen ware, met verificatie of instructie van de sake.

8. Dat, so de gedaagde en defailliant op den twede of derde edictale citatie compareert, hy in hegtenis zal moeten gaan en, purgeerende syne voorgaande defaulten, gehoort werden.

9. Dog, als hy eerst na het vonnis gevangen werd of hem selfs in handen geeft en hem wil purgeeren, so van zyne non comparitie, als van de saak ten principale, hy als dan nog zal ontfangen ende gehoort werden, even als of van den beginne was gecompareert, blyvende het vonnis, so veel het pecunieele aangaat, in waarde, ten ware hy gecompareert ware binnen 't jaar na de uytsprake van het vonnis, in welken gevalle hem kan werden toegelaten om sig onder 't benificie restitutionis in integrum te purgeeren en gevolgelyk ook dat gedeelte van het vonnis kan wederroepen werden, mits hy betale de kosten van justitie en zyn onschult betoont.

10. Dat d'eerste citatie, § I vermeld, simpelyk (ofte niet in persoon) verleent en bygevolg de zaak sodanig geconstitueerd zynde, dat er geen lyfstraffe plaats kan hebben, als dan by non comparitie, uyt kragte van het default, eerst sal werden verleent citatie in persoon, dog daarop weder niet

compareerende, by contumacie sal werden voortgeproduceert, sonder dat in dat geval de drie edictale citatien nodig zullen weesen.

11. Dat ook inselvervoegen in cas van desertie of dienst verlating sal werden geprocedeert tegens de dienaren van een mindere qualiteit of rang als boekhouder, die zig absenteeren, alleen met dat onderscheid, dat dese eens in 't jaar alle te gelyk, dog met uytdrucking van hunne namen, geboorte plaatsen en qualiteiten zullen werden ingedaagt, gelyk reets te Malacca en op andere plaatsen in gebruyk is.

12. Dat op residentien ofte andere comptoirtjes, direct onder dese hoofdplaats sorteerende, alwaar geen justitieel collegie is, door en van wegens de residenten sal werden gepubliceert en ter plaatse, alwaar zulx naar de constitutie derselve gebruykelyk is of gevoegelyk geschieden kan, g'affigeert een waarschuwing, dat den absenten persoon ofte de absente personen (met namen uyt te drucken), hen binnen den tyd van uyterlyk ses weeken niet aangevende om sig ter sake voorsz. te justificeeren, men naar dese hooftplaatse sal kennisse geven, dat gedeserteerd zyn of sig zelfs hebben te zoek gemaakt, ten einde aldaar tegens hen werde geprocedeert, sodanig als men sal bevinden te behoren; en dat van sodanige gepubliceerde waarschuwinge copia authenticq sal werden herwaarts gesonden, nevens de gedeserteerde of vermiste persoon of personen, so zy te rug gekomen ofte agterhaald zyn, met behoorlyke onderteekende annotatie aan den voet, of en wanneer de vermiste persoon is te voorschyn gekomen of niet, om in cas van het eerste, ten zynen opsigte sodanig gedisponeert te werden, als dese regeering sal goedvinden, en ingevalle van het laaste, dat papier, nevens of sonder den delinquant, te kunnen laten overgeven aan den Raad van justitie deses casteels.

En is laastelyk ook goedgevonden, niet alleen extract van dit besluyt, maar ook van de patriase brief van den 19^en^ September anno 1752 te laten afgeven aan gemelden rade, nevens den advocaat fiscaal van India, ten einde omtrent de

dienaren, welke zig van de comptoiren, direct onder Batavia sorteerende en alwaar geen justitieelen raad is, ofte van dese hoofdplaatse absenteeren, aan het g'ordonneerde dien aangaande meede behoorlyk te voldoen.

20 Augustus. *Verlenging van het octrooi der Amphioen-societeit voor* 10 *jaren.*

Te meermalen ernstig onse gedagten hebbende laten gaan over het importante articul van den handel der generale Nederlandsche maatschappy in amphioen en hoe het selve best naar d'intentie onser hoge principalen te reguleeren zoude wesen op eenen vasten voet, sodanig, dat dies privative debiet, de hoog gemelde maatschappye, uyt kragte van haare exclusive contracten met meest alle de landschappen, alwaar men gewoon is van dat sap gebruyk te maken, zoo evidentelyk competeerende, dog door de contramineurs van haren handel by continuatie zo onbeschaamdelyk door allerlye practycquen en sluykeryen g'infringeert ende ondermynt werdende, aan haar, zo verre mogelyk, versekert en teffens op een seeker jaarlyks inkomen uyt dese voornaamste tak van hare commercie staat gemaakt kan werden, met uytsigt tot verdere verbeteringe van dit middel door den tyd, in anno 1745, na rype deliberatie, ten haren beste hebben nodig g'oordeelt dies verkoop en debiet in dese gewesten, voor al de boven vermelde, daar de Compagnie alleen tot den aanbreng geregtigt is, by weege van privilegie over te laten aan eenige g'associeerde particulieren, als streckende niet alleen ter bereyking van de bovenstaande oogmerken, maar ook teffens tot een vast en g'accrediteerd fonds voor de gemeente om daar in hare capitalen en middelen te besteden en dus tot een algemeen welvaren, beyde van de maatschappye en hare colonie en ingesetenen; om alle welke en meer andere redenen, ons daar toe permoveerende, wy dan ook teffens, uyt hoofde van onse exerceerende souveraine magt, goedvonden de voorschreven g'interesseerdens in de subscriptien, hier omme en ten dien

fine gedaan, en hare regt verkrygende voor het vervolg t'incorpereeren in eene societeyt tot den handel in den amphioen en deselve geprivilegeert ende g'octroyeert voor den tyd van tien jaaren ofte tot ultimo Augustus 1755 inclusive, op de conditien en stipulatien, by het octroy van den 30^{en} November 1745 in 't brede vermeld.

Dat men zedert werkelyk ondervonden hebbende het groot nut en d'aangelegentheid deser sake, beide voor de maatschappy en de colonie, wy niet hebben kunnen refuseeren het versoek, door den directeur en de hoofdparticipanten van die societeit gedaan, tot en omtrend de prolongatie van het gemelde octroy, dat, als gezegt, op primo September anno 1755 staat t'expireeren, en oversulks op heden in Rade van India hebben goedgevonden en verstaan het selve, uyt kragte onser commissie en speciale qualificatie der Wel Edele Hoog Achtbare Heeren Gedeputeerde Bewinthebberen ter vergadering van Seventienen, de generale Nederlandsche Oost-Indische Comp^{e} representeerende, van den 29^{en} September des gepasseerden jaars 1752, te prolongeeren en in volle kragt en waarde te laten standgrypen, gelyk wy het selve prolongeeren en in volle kragt en waarde houden en verklaren by dese voor den tyd van de tien volgende jaren, ingaande met primo September 1755 en eindigende met ultimo Augustus 1765, beide inclusive, onder de volgende voorwaarden:

Art. 1. De Comp^{e} sal geduurende den tyd van dese prolongatie, als bevorens, alle den amphioen, die zy uyt Bengale ofte van elders krygt, overlaten aan de societeyt en niets daar van verkopen of versenden.

Art. 2. De societeyt sal gehouden wesen in te staan voor een jaarlykse debiet van twaalf hondert kisten of hondert kisten ter maand, die zy ten pryse van vier hondert en vyftig ryxsd^{s} courant de kist goede Behaarse opium sal hebben, volgens de ordinaire volwigtigheyt en zoort, by de Comp^{e} gebruykelyk, in ses termynen of om de twee maanden af te haalen, in zo verre aan handen zal wesen.

Art. 3. Dog, als het termyn verscheenen is en de Comp^{e}

niet voorzien zyn mogte, zal de societeyt ongehouden wesen het manqueerende aan dat termyn in het volgende te ontfangen, maar zy zal volstaan kunnen met de twee hondert van ieder termyn op zyn tyd te ontfangen en ook de vryheyd hebben om, wanneer de Comp° van een goede party voorsien mogte wesen, by een goede aftrek de evengemelde termynen te mogen anticipeeren en op eenmaal, al was het ook voor ses maanden, te gelyk t'ontfangen.

Art. 4. Wat 'er meer als 1200 kisten gedebiteerd mogte werden, zal aan de g'associeerdens werden over gedaan tegens vier hondert ryxsd^{s} courant ieder kist; en wat zy meer als 1500 kisten mogte komen te slyten, tot drie hondert en vyftig ryxsd^{s}.

Art. 5. De societeyt zal in het laaste jaar niet meer mogen neemen als in de voorgaande.

Art. 6. Zy zal gehouden zyn uyterlyk in den jare 1762 versoek te doen tot eene verdere continuatie van haar privilegie, indien zy zulks begeert.

Art. 7. En zullen de gesamentlyke participanten ofte houders der actien, het geene daar op niet is gecontribueert of als overtollig weder uytgekeert, dan wel zodanigen gedeelte van dien, als den directeur en de hoofd-participanten zullen noodig oordeelen, binnen een maand voor de presente en bequame tyd voor d'absente, na dat daar van aanzegging zal wesen gedaan, aan den cassier van de societeit moeten fourneeren, op poene, dat geen advans aan de zulke zal werden uytgekeerd, tot dat die invordering met een half pro cento intrest zal wesen voldaan.

Art. 8. De actien van de societeit zullen geen arrest subject zyn en transportabel blyven, indiervoegen, als het agste articul van het octroy dicteerd; en zal dierhalven van het half pro cento, den boekhouder competeerende, door den kooper en verkooper ieder de helft betaald werden, ten ware contrarie was bedongen.

Art. 9. De actien zullen by de societeit zo wel als by 's Comp^{s} groot cassier, wanneer en voor zo lang den staat

van haare cassa het toelaat, by weege van verpanding, zonder intresse, acceptabel zyn voor 1000 ryxd[s] ieder actie, by provisie in steede van courant geld, immers tot zo lange de societeit nodig zal vinden daar inne verandering te maken.

Art. 10. Het tiende articul van het voorschreven octroy, sprekende van de bewindslieden en bediendens van de voorsz. societeit, hun departement, den tyd dat zy dienen zullen, ingevalle hun ontslag niet versoeken, waar zy zulks doen moeten, de wyse hoe d'ampten by vacature zullen vervult werden, en wat dies meer zy, zal in volle kragt en waarde blyven, even als of in desen van woorde tot woorde g'insereert ware.

Art. 11. Gelyk ook het elfde, sprekende van het opper-directoraat van den regeerenden heere Gouverneur Generaal en de magt en authoriteit, die zyn Edelheid als de zodanige competeerd.

Art. 12. Het twaalfde articul, aanwysende, wie als hoofd-participanten moeten gerekent werden en hoe verre zy hunne actien onverbonden en onbeswaart moeten bezitten, zal insgelyks blyven stand grypen.

Art. 13. Gelyk ook het dertiende articul, sprekende van d'admissie der volmagten van de absente hoofdparticipanten in vergadering en hare ineligibiliteit tot eenige ampten van de societeit, waar omtrend verder zal moeten worden g'observeert, dat van wegen de collegien, die uyt hoofde van voogdy of volmagtschap regt hebben te compareeren, altoos zal moeten verschynen de president of vice-praesis, dog niet beurtelings, maar een van beide eens voor al, en van de particuliere gemagtigdens den geenen, die eens, na vertoning van de procuratie, is g'admitteerd, zonder variatie, en dat gevolgelyk een andere mede-gemagtigde niet voor zodanige eens g'admitteerde gemagtigde zal mogen compareren; het sestiende, waar by de te stellene borgtogt door den cassier bepaald is; het drie en twintigste, spreekende van hare reekening by 's Comp[s] boeken, dies effenstelling en confrontatie, en het vier en twintigste, sprekende van het zegul, by haar gebruykt werdende.

Art. 14. Directeur of administreerend hoofd-participant sal niemand kunnen werden, dan die tien acties heeft; en zal tot directeur altoos een lid van de hoge regeering genomen werden, als 'er een is, die het vereischte getal acties heeft.

Art. 15. Zo als ook tot hoofd-participianten altoos burgers moeten genomineerd werden, zo lang 'er burgers zullen wesen, die het vereischte getal acties hebben en teffens genegen en bequaam zyn daar toe te vaceeren.

Art. 16. Niemand sal boekhouder of cassier kunnen werden sonder selfs vyf acties in de societeit te hebben; en zullen alleen Compagnies dienaren daar toe eligibel wesen, ten zy 'er geene onder waren, genegen en bequaam om die functie waar te nemen.

Art. 17. De cassier van de societeit sal nooyt meer contanten onder hem mogen houden dan twintig duysend ryxd^{s} en het overige moeten brengen by 's Comp^{s} groot cassier ter bewaringe; en sal den directeur niet alleen aansprekelyk zyn voor het geene boven de genoemde somme onder den cassier mogte blyven, maar ook de faculteyt hebben zig de restanten van de cassa van tyd tot tyd te laten opgeeven.

Art. 18. De cassier en boekhouder sullen verpligt wesen het divident van de uytlandige participanten, indien dezelve binnen een maand na de gedane advertentie van de te doene uytdeeling door hun selfs of door hunne gemagtigdens geen ordre sullen hebben gestelt, in 's Comp^{s} cassa te tellen op assignatie, 't zy naar Nederland, dan wel naar een der buyten comptoiren, sonder daar voor eenige provisie of andere onkosten in reekening te mogen brengen ofte genieten, dan 't rabat, dat by de Comp^{e} word afgekort, met de onkosten van het opmaken der assignatien, item het half pro cento voor 's Comp^{s} cassier; en sullen wyders den voornoemde cassier en boekhouder de daar van opgemaakte assignatien in duplo oversenden, zo als by het 18de articul van het octroy is g'ordonneert.

Art. 19. Het salaris van den directeur, de twee administreerende hoofd-participanten, den cassier en den boekhouder zullen zodanig gereguleert blyven, als by het negentiende en

twintigste articul van het octroy te zien is, sonder dat zy iets verder voor onkosten aan de societeit wegens hunne diensten in reekening zullen mogen brengen.

Art. 20. Ook blyft de boekhouder van de societeit na 't presteeren van den eed gequalificeert om, ten overstaan van getuygen, te passeeren sodanige instrumenten, als tot de societeit relatie hebben, zo als by het 21ste articul van 't octroy breder te zien is.

Art. 21. Dese societeit blyft alleen gepriviligeert omtrend den amphioen en zal haren handel niet mogen extendeeren tot eenige andere articulen, hoe ook genaamt.

Art. 22. Indien sy somwylen in het vervolg eenige nadere ordres ofte reglementen nodig mogte hebben, zal zy die mogen beramen in hare generale vergaderingen, op approbatie van de hoge Indiase regeering.

Art. 23. Zy zal ook, des te rade werdende, mogen blyven houden hare factoors op de comptoiren van de Compe, dewelke door de respective opperhoofden naar de billykheyd zullen gemainctineerd werden.

Art. 24. De societeit zal voorts alle protectie, hulpe en bystant van de Compe genieten, op den voet en de conditien, by het seven en twintigste articul van het octroy gementioneerd.

Art. 25. Omtrend den verkoop van d'amphioen en dies afleevering zal plaats hebben en gehandelt moeten werden naar het geene dientwegen by het agt en twintigste en negen en twintigste articul van het octroy is gementioneerd en gevolgelyk ook in den aanstaande voor al aan geen enkeld perzoon, by wege van overlating, de gantsche party mogen afgestaan, nog ook voor minder prys dan die van tyd tot tyd in de generale vergadering van alle de hoofd-participanten zal werden vast gestelt; voor welken prys yder een vryheyd zal hebben inkoop te mogen doen, onder deze restrictie nogthans, dat, als een van d'administreerende hoofd-participanten selfs koper mogte wesen, de andere hoofd-participant daar inne geen deel zal mogen nemen en de ordonnantie zal moeten tekenen voor *gesien*.

Art. 26. De directeur der societeit blyft g'obligeert om, zodra hy ontwaren mogte, dat de prys van den amphioen zedert de by de generale vergaderinge gemaakte bepaling merkelyk begon te rysen, daar van dadelyk kennisse te geven aan eene ten dien einde geconvoceerde nadere vergadering der hoofd-participanten, om over de verhoging der verkoops prys te delibereeren en het nodige vast te stellen.

Art. 27. Gelyk ook de directeur en de hoofd-participanten, die de administratie hebben, den verkoop tot de bepaalde prys niet zullen mogen extendeeren boven de bepaalde quantiteit van 200 kisten in twee maanden, sonder daar toe door de vergadering van Vyven gequalificeert te zyn. en boven de drie hondert kisten door de gesamentlyke hoofd-participanten.

Art. 28. De betaling van den amphioen aan de societeit zal moeten geschieden in contant dan wel by verpanding van goud, zilver of juweelen, die onder een distincte notitie, ook naar voorgaande taxatie, zullen werden geseponeert in de grote geld-kamer ten desen casteele; voorts by hypothecatie van vaste goederen, na de ordinaire wyse voor Schepenen te doen; en eyndelyk ook onder borgtogt, die, door den directeur of d'administreerende hoofd-participant der societeyt g'approbeerd werdende, zal zulks voortaan absolut voor hunne private reekening, maar, indien de borgtogt by meerderheyd van stemmen in de vergadering van Vyven werd goedgekeurt, voor reekening van de societeyt lopen.

Art. 29. Indien de betaling van den ingekogten amphioen niet dadelyk by den ontfangst geschied, zo zal aan den koper geen langer crediet dan een termyn van vier maanden g'accordeert mogen werden, dan by de vergadering van Vyven en by dese ook niet langer dan uyterlyk tot negen maanden, het eene en andere onder dit beding, dat den koper, boven de in 't voorgaande articul vermelde borg-stelling, ook gehouden zy een half pro cento intrest des maands, van den dag der verkoping af gerekent, te betalen.

Art. 30. Alle ses maanden sal er door den directeur eene generale vergadering van alle hoofd-participanten werden be-

roepen, waar in het dividend zal werden gereguleert voor de verlopene ses maanden.

Art. 31. En zal daar in wyders met de compareerende hoofd-participanten gedelibereert en by meerderheyd van stemmen geconcludeert werden alles, wat ten beste van de societeyt komt te strecken.

Art. 32. De onbenodigde penningen in den handel en het overschietende van de winsten zullen door den directeur en administrateurs by de Compagnie op intrest, dan wel, als die geen geld benodigt is. op goede hypotheecquen mogen uytgezet werden, op die selfde voet, als by Weesmeesteren geschied.

Art. 33. De societeyt zal mogen versoeken en in haren dienst houden zo veel inlandsche of Europeesche kruys-vaartuygen, met commissie van dese regeering tegen de amphioen sluykers voorsien, als zy nodig oordeelen zal, onder zekere reglementen, daar voor by gemelde regeering te maken; en de aanhalingen, die zy doen, zullen wel tot haar profyt zyn, dog haar egter, in cas die op een groot getal kassen amphioen liepen, niet kunnen bevryden van de voorstaande verpligting om voor 1200 kisten jaarlyks vast in te staan.

En op dat alle de voorschreven poincten en vryheeden, hier boven ter nedergesteld, behoudens onse vorige placcaten en ordonnantien en in specie dat van den jaare 1742 tegen allen anderen handel dan die van de Comp^e^ in den amphioen, dewelke wy by desen op nieuws zyn inhaereerende, en onse nadere extensie van het selve, zo by resolutie van den 16^en^ September anno 1745, als de nadere van den 18^en^ April 1749, volgens dewelke allen particulieren ongepermitteerden aanvoer van amphioen in dese zeen, b'oosten Sunda en Malaccas engte ofte binnen 's Comps limiten, welke zig in de straat Malacca uytstrecken, in het noordwesten tot Pera inclusive en aan d'overwal tot op de grensen van het Atchinse ryk; voorts langs de voorschreven overwal, ten zuyden de geheele cust aflopende tot Palembang en Lampong inclusive, gelyk ook aan den zuid-oost en oost zyde van Malacca tot het ryk van Johoor selfs, voor de grootste contrabande werd verklaart en

dat gevolgelyk alle opium, binnen die limiten, dog niet noordwestelyker of oostelyker (excepto d'eylanden, om de zuyd leggende) gevonden werdende, saisabel is by een iegelyk, mogen blyven in volle kragt en waerde geduurende de tyd der prolongatie van het gemelde octroy; zo ordonneeren en beveelen wy by deesen allen en een iegelyk, onder de gehoorsaamheid van de Nederlandse Oost-Indische maatschappy gehorende, het selve te agtervolgen en te onderhouden of te doen en helpen onderhouden en agtervolgen daar en so het vereysschen zal, zonder daar tegens directelyk of indirectelyk, nog binnen dese colonie, nog daar buyten te doen of te laten doen in eenige maniere, op poene van daar over als overtreeders van onse ordonnantien en beveelen te zullen werden gestraft volgens de wetten en placcaten en voorts naar exigentie van zaken. Ontbieden ten dien eynde en beveelen wel expresselyk den Achtbaren Raad van justitie deses casteels, die van den Edele geregte deser stad en alle verdere officieren en justicieren, zo te deser hoofdplaatse als elders, voorts alle gouverneurs, directeurs, commandeurs en alle andere gezag voerende personen, zo te water als te lande, mitsgaders alle ingezetenen en onderdanen van meermelde Compagnie, dat zy de voorschreven societeit van koopluyden, gepriviligeerd tot een privativen handel in den amphioen, rustelyk en vredelyk laten genieten en gebruyken het volkomen effect der prolongatie van ons octroy, consent en privilegie, cesseerende alle empechementen ter contrarie; want wy het selve, invoegen voormeld, ten dienste en voordeele van meermelde maatschappye en welstand van dese hoofdplaatse en dies ingesetenen, aldus hebben bevonden te behooren.

Zie verder bij 4 Junij 1765.

20 Augustus. *Reglement op de in- en uit-weging, ontvangst en afscheep, alsmede uitlevering der ladingen van Compagnie's schepen.*

Art. 1. De gezagvoerende officiers van de schepen zullen

by den in- en afscheep der goederen en het opslaan derselve in 's Comp^s pakhuysen, tot praeventie van quade behandelingen aan d'eene en ongegronde klagten daar over aan d'andere zyde, altoos zelfs praesent moeten wesen en toesien, wat zy ontfangen en uytleveren, in maat of gewigt en qualiteyt of deugd, also d'overheden zo wel veranwoording schuldig zyn voor de quade gesteldheid der goederen, als voor de minderheid; en wanneer zy door indispositie ofte om andere wettige beletzelen daar toe niet in persoon kunnen vaceeren, zullen zy daar by moeten stellen een stuurman of ander persoon, op wiens getrouwheid en attentie zy sig gerusten. En al was het, dat zy ofte die, als gesegt, hunnentwegen komen, verklaarden iets op het woord of ter goede trouwe te willen overneemen, zal hen zulks egter geensints toegestaan werden.

Art. 2. Wanneer zy iets ontfangen, zal nauwkeurig aangetekent en by 't cognoscement speciaal genoteerd moeten werden, of zulks geschied is bruto of netto, by 't gewigt, by de maat of by den tel, zoo mede hoe veel tarra op ieder canaster, zak, enz. gerekent en hoe veel gewigt tegelyk op de schaal geweest is, ten eynde by de uytlevering daar op agt geslagen en het goed op geene andere wyse van haar afgevordert werde, als zy 't overgenomen hebben.

Art. 3. Ieder weegsel zal niet hoger genomen mogen werden als op circa 5 à 600 ponden en de naald eer naar 't goed als naar het gewigt moeten overslaan, zullende al het by cognoscement genoteerde van een half of een procento overwigt, enz., moeten verantwoord werden.

Art. 4. Goud en silver, zoo gemunt als ongemunt, zal aan de scheeps-overheden in baar of in specie toegeteld en toegewogen en ook dusdanig door haar by den tel en by het gewigt weder uytgelevert werden, schoon het volgens de gewoonte in kisten vervoerd word, die gesloten en verseguld zyn en waar van de sleutels ook apart versegult overgaan, mits ten opsigte van het gewogene in agt genomen werde, dat by de uytleevering telkens zoo veel staven of stucken te gelyk op schaal komen, als by den ontfangst daar op

geweest zyn, en het geen meede by de cognoscementen bekent moet staan.

Art. 5. Ingelyks zullen de scheeps-overheden het yser, koper, thin, spiaulter, lood, zuyker, granen, peper en andere pond goederen, zo als dat tog nog toe gebruykelyk geweest is, netto ontfangen en ook zodanig weder uytleveren moeten.

Art. 6. Alle zoorten van stuk goederen moet men pak voor pak, na d'emballage, weegen en beschryven aan de buytenste goeny, op de zyde, daar de stuks en sorteering niet bekent staan, ten fine de packen, kasten en balen, niet alleen in haar zoort en by den tel, maar ook by het gewigt de pakhuysmeesters en scheeps-overheden overgelevert werden.

Art. 7. Dog alle packen, balen, kisten en kassen met grove en fyne lywaten, goude en silvere stoffen en passementen, fluweelen, lakenen en andere manufacturen, zyde en zyde kleden, schryfgereedschappen, rariteyten, cramereyen, zo meede de balys en vaten met camphur, verw stoffen, spykers, enz., de flessen of kannetjes met quik en in summa alle diergelyke goederen, die volgens de ordre, onder articul 21 gemeld, afgepakt, in suffisante emballagie besloten en uyterlyk wel geconditioneert zyn, zullen maar bruto gewogen en met het gewigt beschreeven aan de scheeps-overheeden overgegeven werden; dewelke des niet te min de faculteit zullen hebben om, wanneer deselve een pak, baal ofte andere emballage maar het minste suspect voorkomt, die te laten openen om by naziening t'ervaren, waar aan het hapert, schoon volstaan kunnen met deselve dusdanig bruto, ong'opent en wel geconditioneert weder uyt te leveren, maar het cognoscement of notitie van het gewigt ieder schip of vaartuyg mede te geven.

Art. 8. En in gevalle in diergelyke balen, kassen, enz. waar omtrend in het wegstuwen goede precautie gebruykt is en die uyterlyk wel geconditioneerd uytgeleverd zyn, dat is te zeggen, dat het gewigt wel uytkomt en de zacken, kruystouwen en zeguls van de packen gaaf en ongeschonden bevonden werden, eenige goederen te kort of defect bevonden werden, zal het bedragen en de schade daar van komen ten

laste van de afpakkers, te weten: de administrateurs voor de helfte en de gecommitteerdens de wederhelfte.

Art. 9. Maar is de emballagie, enz. niet wel geconditioneert, dan wel dat het bevondene met het aangeschrevene bruto gewigt niet accordeert of dat in het wegstuwen geene behoorlyke precautie gebruykt is, dan zullen de scheeps-overheden voor het te kort komende en defecte uytkoops op reekening belast werden.

Art. 10. Nogthans zullen de pakhuys-meesters of administrateurs geensints vermogen de beschadigde balen, enz., ongeopent in hunne pakhuysen op te slaan, maar zy zullen verpligt wesen deselve terstond by den aanbreng, in praesentie van de scheeps-overheden, egter ten overstaan van expresse gecommitteerdens, te openen, uyt te packen en na te sien, dewelke dan van hunne bevinding een nauwkeurig en distinct rapport zullen doen om daar na de scheeps-overheden te belasten of vry te spreken.

Art. 11. Even so zullen sy ook niet vermogen eenige onbeschadigde packen, enz., in hun prive en alleen te openen, op poene van het te kort komende of bedurvene voor hun eygen reekening te houden, maar zulks zal insgelyks geschieden ten overstaan van den gezagvoerder van het schip, als hy tegenwoordig en te vinden is, en van expresse gecommitteerdens, die deselve ten eersten moeten nawegen en aanteekenen of met het bruto gewigt, volgens notitie van den aanbreng of de bevinding, discordeert en hoedanig; en wyders, by ontdekking van eenige minderheid of bederf, daar van eene verklaring zullen moeten geven; en dewelke dan beeedigt zynde, met het afpak-briefje aan dese regeering zal werden gepresenteerd of gesonden.

Art. 12. Dus zullen de gecommitteerdens als regters staan tusschen den geene, die ontfangt en die overgeeft; en zullen by gevolg daar toe geene andere werden genomen als eerlyke personen, dewelke teffens ook genoegsame kundigheid en bequaamheid zullen moeten besitten om naar waarheid te kunnen oordeelen, of een ieder wel het zyne krygt en

of de goederen, die de administrateurs somtyds voor bedurven of defect willen houden, ook wel wesentlyk bedurven of defect zyn.

Art. 13. Ten opsigte van den in- en affscheep der vier hoofd-speceryen, als nagulen, noten, foely en canneel, zullen voor als nog stand grypen de ordres, successive op dat stuk g'emaneert.

Art. 14. Wanneer 'er klamme of vogtige garioffel-nagulen of notenmusschaten aan land werden gebragt, zullen alle de kisten door gecommitteerdens affsonderlyk gewogen en in hun rapport aangetekend moeten werden, hoe veel gewigt meer uytleveren, als by factuur uytgedrukt staat, en hoe veel de tarra der kisten meer of min is; vervolgens zal men deselve nagulen of noten twee maal ses uuren lang, verspreyd in de zonne, moeten drogen, telkens het verminderde noteeren, mitsgaders dan 's daags na de droging de nagulen of noten herwegen en in de kisten bergen, het ware onderwigt, zo 'er mogte bevonden werden, calculeeren en daar over naar vereysch van zaken disponeeren, wanneer men vervolgens deselve in droge pakhuysen op stellingen, met zout en geen water in de daar onder staande backen, zal bewaren; wyders de scheeps-overheden reeden en verantwoording over die nattigheid afvorderen en de decisie aan haar Hoog Edelens renvoyeeren, met sodanige consideratien, als daar over te voren komen, onverminderd d'actie van den fiscaal en immediate vergoeding uyt-koops, zoo daar omtrend eenige fraude gepleegd mogte wesen.

Art. 15. Maar aangaande de dranken en andere natte wharen in fust werd by deesen gestatueerd, dat geen ander vaatwerk aan de scheepen verstrekt of van hier versonden zal werden, als het geen de volgende kannen inhoud en tot een teeken van dien met een apart merk gebrand is, te weten:

een	heele legger	400	kannen	
»	halve »	200	»	
»	heele aam	100	»	van 10 musjes ieder kan.
»	half »	50	»	
»	bier-vat	110	»	

Art. 16. Deese vaten zullen by den affscheep bequaam, vol en zonder eenige de minste wannigheid afgegeven moeten werden aan de scheeps-overheden, dewelke voor den overvoer zullen mogen genieten sodanige minderheid, als by 't reglement nopens de afschryving van onderwigten, gedateert den 15[en] Augustus anno 1752, articul 1, toegestaan is.

Art. 17. Dog de minderheden op de fustagies, by dat zelfde reglement, articul 19, aan de respective administrateurs geaccordeert, werden by desen weder ingetrokken en zullen deselve, in stede van dien, maar verantwoorden:

	Op Batavia en Ceylon.	Op de overige comptoiren.
1 heele legger vogt tot kannen	363	360
1 halve » » » »	180	180
1 heele aam tot kannen	90	90
1 halve » » »	45	45
1 vat bier » »	100	100
1 » vleesch tot ponden	420	400
1 » spek » »	340	320
1 » boter » »	320	310
en 1 pot Bengaalsche boter op Batavia en andere plaatsen, daar deselve direct van Bengale aangebragt werd, 10 ℔ en op comptoiren, die deselve van Batavia of uyt de tweede hand krygen, 20 ℔ minder, als van Bengalen afgeschreven is, zynde thans 150 ℔ en dus de verantwoording	140	130

Art. 18. Het geene de schepelingen tot consumtie krygen, zullen de overheden ook moeten verantwoorden, sodanig als zo even ten opsigte van de respective comptoiren buyten Ceylon geordonneert is, zonder verder afschryving.

Art. 19. En op dat de scheeps-overheden geene exceptie mogen maken van slegte voor goede drancken te hebben ontfangen, zo zullen zy die by den ontfangst met de gecommitteerdens altoos zelfs moeten proeven.

Art. 20. Ook zal geen vaatwerk uyt de schepen ontlost mogen werden, zonder dat het zelve, in de laag leggende, door

gecommitteerdens, zig des verstaande, gevisiteert, dies inhoud gepylt, geproeft en wegens dit en de stuwagie eene verklaring onder presentatie van eede verleent is; want als de goederen bevonden werden in de ruymen niet behoorlyk weggestuwt te wesen, moeten de scheeps-overheden voor de daar door veroorsaakte schade instaan, mogende geen afschryving van verlore, gebrokene of bedorvene wharen geschieden, als by zodanige verklaring niet blykt, dat de stuwagie behoorlyk geschied en speciaal aan het 24ste articul van desen voldaan is

Art. 21. By 't afpacken der goederen, die de scheeps-overheden, volgens articul 7, maar bruto ontfangen en uytleveren, zullen niet alleen twee expresse gecommitteerdens altoos present moeten zyn, maar de pakhuys-meesters zullen ook in ieder pak, kas of kist moeten leggen een briefje, door haar en de gecommitteerdens eigenhandig getekend, ten blyke van het getal der goederen, dat er wesentlyk in is afgepakt, en met welkers verantwoording d'administrateurs zullen kunnen volstaan, schoon ook by factuur meer bekent stonden, mits by ontwaring van zodanigen different daar van ten eersten kennisse gevende, daar en zo zulks behoort.

Art. 22. Ook zullen zy tot meerder securiteyt alle packen, kisten of kassen met fyne waren moeten versegulen, te weten de kisten en kassen met een kruys-touw en de packen door middel van een zak van binnen onder de goeny. zo als dat van ouds gebruykelyk geweest is.

Art. 23. En by aldien in diergelyken packen, kassen of kisten iets te kort of defect bevonden mogte werden, zullen de pakhuysmeester of pakhuysmeesters met de gecommitteerdens van de plaats, daar d'affscheep geschied is, in de vergoeding van dien, volgens articul 8, moeten dragen ieder de helft.

Art. 24. By den affscheep der goederen van de wal zal, na dat de geene, die de goederen aldaar ontfangt, in het pakhuys-affscheep-boek voor *ontfangen* zal hebben getekent, aan ieder vaartuyg een gesloten en behoorlyk geteekent briefje moeten werden gegeven, waar by zo wel het gewigt, als 't getal en de nommers der packen, kisten en kassen, yder in 't byzonder,

gespecificeert staan; en by aldien het een en ander aan boord by naweeging, ten confrontatie tegens het affscheep briefje, niet wel uytkomen mogte of dat bevonden wierde, dat er iets nat geworden dan wel bestolen of op eene andere wyse beschadigt ware, zal de geene, die het commando binnen boort voert, aan wien de geleide briefjes moeten gerigt zyn, daar van niet alleen ten eersten kennis geven aan zyn capitein of schipper, zo wel als ter plaatse, daar den affscheep geschied is, ten eynde de oorsaak van het defect door dien weg aanstonds mag werden ondersogt, maar ook des noods door gecommitteerde deks-officieren van de bevonden gesteldheit eene suffisante verklaring laten beleggen, zullende zodanigen commandeerende officier by versuym of stilswygentheid aansprekelyk blyven ter voldoening van de schade, die de Comp[e] zal komen te lyden.

Art. 25. Dit zelfde zal ook plaats hebben by den overbreng der goederen van 't schip naar de wal, wanneer d'opperstuurman of die zyn plaats bekleed, alle packen, kisten of kassen, die ontscheept werden, de quartiermeesters of opsienders der losvaartuygen promptelyk zullen moeten toewegen, mitsgaders daar van opmaken een accurate notitie, getekent zo door den geene, die den uytscheep doet, als door den quartiermeester of opsiender voor den ontfang, welke notitie zal moeten verzegelt en zodanig geconsigneert werden aan d'administrateur of pakhuysmeester, aan wien de goederen moeten besteld werden, en zal het dierhalven insgelyks de pligt der administrateurs of pakhuysmeesters wesen, als alles conform het ontscheep briefje behoorlyk uytgelevert is, daar onder te stellen: *ontfangen*, boven hunne naamteekening, en by ontdecking van eenig verschil tusschen den inhoud van 't geleide briefje en het getal, de swaarte of de gesteldheid der packen, enz., terstond aan de opperkoopluyden of hoofd-administrateurs of die daar toe gesteld zyn, kennis te geven, mitsgaders in beide gevallen copia van die briefjes by de pakhuysen te houden, zullende de quartiermeesters of opsienders der vaartuygen als dan verantwoordelyk wesen voor de defecten, welke by opening ontdekt mogten werden.

Art. 26. De salpeter moet van Bengale in dubbelde goeny zacken gewogen en versonden en de goenies moeten aan de scheeps-overheden niet by bossen, maar by stuks toegeteld en zodanig ook by de cognoscementen bekent gesteld werden.

Art. 27. De gecommitteerdens in de pakhuysen en de geene, die de goederen ontfangt, zal, by derselver afscheep in inlandsche vaartuygen om naar scheepsboord gebragt te werden, deselve alvorens tesamen nauwkeurig visiteeren, of niet lek en tot den overbreng der goederen volkomen in staat zyn, en by bevinding, dat daar aan iets manqueert, daar van kennisse moeten geven aan den hoofd-gebieder om daar op ordre te stellen, sub poene van, zulks versuymende, voor de gevolgen zo wel responsabel te wesen als den pakhuys-meester en de gecommitteerdens, item den equipagemeester ofte die de vaartuygen inhuurt.

Art. 28. Omtrent de stuwagie binnen boord zullen de scheeps-overheden zorge moeten dragen, dat zy onder de combuys, de bottelarye en af en aan de grote mast de minstwaardige goederen plaatsen; de kostelykste wharen, gelyk goude en silvere stoffen en passementen, enz., buyten 't ruym in de cajuyt en de boter potten en oly-vaten ook zodanig bergen, dat by het breken daar door gene goederen kunnen bederven, en wyders tot het weiren van lekkagie alle mogelyke precautie gebruyken naar 't dictamen der instructie van de vergadering van Seventienen op dat stuk in dato 13 Augustus anno 1728 (die altoos een bylaag van dese zal moeten wesen) ende zulks op poene, dat zy by het tegendeel gehouden zullen wesen alle schade, die daar door veroorsaakt werd, te vergoeden.

Art. 29. Voorts zal aan de scheeps-overheden, na 't ontfangen der lading, behoorlyk tyd moeten werden gelaten om te kunnen nasien, of zy dat, waar voor zy by 't cognoscement teekenen moeten, ook wel wesentlyk gekregen hebben, waar voor te deser hoofd-plaatse d'opperkooplieden deses casteels en op de buyten comptoiren de respective gebieders en hoofd administrateurs zullen moeten zorge dragen.

Art. 30. Ook zullen, zoo wel de schepelingen, als de admi-

nistrateurs of pakhuys meesters, onder en jegens malkander niet alleen alle mogelyke beleeftheid gebruyken, maar ook met malkander ter goeder trouwe handelen en opregt te werk moeten gaan, zodanig, dat van weerskanten zoo min eenige fraude werde gepleegt, als daar toe poging gedaan of aanleyding en consent gegeven.

Art. 31. En by aldien sig iemand onderstaan mogte, het zy aan de wal of binnen boort, het tegendeel te doen, gelyk de dranken met water op te vullen of de peper, speceryen, cochenille en andere diergelyke droge wharen te wateren, dan wel daar in of omtrent oly en vogten te plaatsen of eenige andere valsheden te plegen, hoe genaamt, deselve zal na exigentie van zaken aan den lyve strafbaar zyn.

Art. 32. Maar voornamentlyk en nog swaarder zullen gestraft werden alle, die ondernemen mogten valsche maten, gewigten, balancen of schalen te gebruyken, dan wel maar simpel diergelyke valsche werktuygen onder hunne administratie in bewaring te houden, of anders met goede maten en gewigten door 't neerhaalen of opwippen der balance valsch te meeten of te weegen.

En zullen zelfs de gecommitteerdens daar van niet uytgezondert of vry blyven, by aldien zy overtuygt kunnen werden zulks geweeten en het zelve egter niet belet, nog aangegeven te hebben.

Art. 33. En om de scheeps-overheden zo veel te meer gerust te stellen, dat zy door de verschillende gewigten van 't eene en ander comptoir zomtyds geene vergoeding subject raken, die, voornamentlyk ten opsigte van 't koper en thin, voor haar van heel veel nadeel kan wesen, zo zal van de gewigten, waarmeede zy dese metalen ontfangen, altoos een vyftig ponder in hare praesentie in een apart kasje gedaan, verseguld en haar mede gegeven, mitsgaders het comptoir, daarse na toe gaan, by factuur aangerekent werden, om het zelve daar in praesentie van haar weder te openen, tegens de aanhande zynde gewigten te confronteeren en, by ontdecking van eenig verschil, daar na de uytlevering te laten doen;

waar na het zelve ten eersten weder zal werden verzeguld, by de factuur aangeschreven en terug gezonden.

Art. 34. Buyten des zullen twee malen in 't jaar alle maten, gewigten, balancen en schalen, die de administrateurs in gebruyk of onder hun administratie hebben, naauwkeurig g'examineert en tegens de slapers geconfronteerd werden door de ordinaire eyk-meesters en expresse gecommitteerdens, dewelke, by ontdekking van eenig gebrek, het defecte terstond zullen moeten verzegulen en daar van ter behoorlyke plaatse kennisse geven.

Art. 35. En zullen de gecommitteerdens tot den jaarlykse opneem altoos verdagt moeten wesen de maten, gewigten, balancen en schalen meede na te sien of niet gelapt of met ringen, etc. behangen zyn, en by hun schriftelyk rapport van de quantiteyd en hunne bevinding dien aangaande teffens melding doen en in 't bysonder noteeren, of de maten, gewigten, enz., ook wel behoorlyk g'eykt zyn, waar van ter hunner narigt altoos mentie zal moeten gemaakt werden by d'ordonnantien.

21 Augustus. *Verbod tegen het verkoopen op publieke vendutie van zee-kaarten, kompassen en »alle andere »gereetschap, tot de navigatie gehoorende", journalen en andere geschriften, aanteekeningen van reeden, stroomen, havens, kapen, hemel-teekenen en »couassen, »mitsgaders alle dependentien van de zeevaart, op de »reysen gemaakt, geschreeven of verkreegen, sonder »onderscheyd".*

Al die zaken moesten, in gevolge den Articul brief, titul 12, § 101, by de kaarten-makers-winkel worden ingeleverd.

Wanneer echter iemand regt van eigendom op zoodanige zaken kon bewijzen, dan mogt hij die reclameren, »daar en »soo sulx behoort".

23 Augustus. *Reorganisatie van de militairen, in dienst van de Indische Regering.*

Zeker, in 1742 vastgesteld plan »op het stuk van de militie" kwam aan Heeren XVII[nen] te luxueus voor, waarom de Indische Regering bepaalde: »de lyfwagt [van den Gouverneur Generaal] te reduceeren tot 50 gemeene per comp[e], mitsgaders geene cornets by vacature aan te stellen, maar voor den aanstaande onder yder comp[e], in stede van een sous-lieutenant en een cornet, volgens het plan van anno 1742, maar een sous-lieutenant of cornet te houden, nevens een trompetter, mitsgaders het corps housaren op Javas Oost-cust, het welke men de ministers met die intentie heeft aangeschreven niet te recruteeren en nu al voor het grootste gedeelte zal gesmolten weesen, als nu te dissolveeren en de resteerende officieren en gemeene te doen incorporeeren onder een der aldaar zynde compagnien dragonders, waar van men besloot de vierde comp[e] meede te reduceeren, zo dra mogelyk.

Waar na ook in overweging genomen zynde, wat men d'Edele Hoog Achtbare Heeren Majores soude dienen te berigten voor de consideratien deser regeering omtrend de wyse, waar op het articul van de militie zoude kunnen werden geschikt om min kostbaar en de Compagnie dragelyker te vallen, zo is, contrarie d'adviesen van de Heeren Raden ordinair en extraordinair, van der Parra en de Nys, die verklaarden van gevoelen te weesen, dat de militie, ten opsigte van de qualiteiten en het getal der officieren, behoorde geschikt te werden op den selven voet, waar op voor den jare 1742 is geweest, goed gevonden en verstaan haar Edele Hoog Achtbare te berigten, dat deselve voor den aanstaande, in tyd van vreede, eens voor al zoude kunnen gereguleerd en bepaald werden op de volgende wyse, als:

Te Batavia en dies onderhorige forten:

hoofd van 's Comp[s] militie in Indien, generaal major of brigadier in qualiteit, met de presente gage en emolumenten.

Infanterie op Batavia:

1 collonel ofte 2 mindere	als volgens 't plan van anno 1742.
1 lieutenant collonel ofte 2 mindere...	
2 majoors	
1 groot majoor, met een hoofd over de buyten posten, met de qualiteit en gagie van majoor................	
3 majoors ofte 3 mindere............	

2 bataillons ofte 12 compagnien, yder van 200 koppen, primo plan, voor het vaste guarnisoen, uytmakende 2400 koppen.

Op Ceilon:

1 bataillon van negen compagnien, en daar van te Colombo:

1 majoor	over 5 compagnien, sterk primo plan 200 koppen yder, dus op Colombo 1000 koppen.
2 capitains	
2 capitain lieutenants	
5 lieutenants	
10 vendrigs	
30 sergeants	
60 corporaals	

Te Jaffanapatnam en Manaar:

1 capitain	over...... 250 »
1 lieutenant	
2 vendrigs	
8 sergeants en	
16 corporaals	

Te Gale:

1 capitain	over......... 300 »
1 lieutenant	
2 vendrigs	
9 sergeants	
18 corporaals	

3 battaillons Transporteere.. 1550 koppen. 2400 koppen.

3 battaillons	Per transport..	1550 koppen.	2400 koppen.

Te Trinconomale:

1 capitain lieutenant
1 lieutenant
2 vendrigs
6 sergeants
12 corporaals } over.. 200 »

Te Tutucoryn:

1 lieutenant
2 vendrigs
6 sergeants
12 corporaals } over......... 150 »

Dus op Ceilon...... 1900 koppen.

1 bataillon van 8 compagnien, verdeelt over de vier oosterse gouvernementen, zonder hoofd officieren, en daar van:

In Amboina:

1 capitain
1 capitain-lieutenant
1 lieutenant
4 vendrigs
12 sergeants
30 corporaals } over.... 400 verdeelt in twee compagnien..

Op de onderhorige posten:

8 sergeants
22 corporaals } over.... 162

dus.... 562 koppen.

4 battaillons	Transporteere.	562 koppen.	4300 koppen.

4 battaillons	Per transport.	562 koppen.	4300 koppen.
In Banda in 't casteel Nassauw:			
1 capitain 1 capitain lieutenant 1 lieutenant 4 vendrigs, daar van 1 boswagter 10 sergeants 25 corporaals	over 378		»
Op de onderhorige comptoiren:			
6 sergeants en 20 corporaals	over.. 130		»
	dus....	508	»
Op Ternaten in 't casteel Orange:			
1 capitain 1 capitain lieutenant 1 lieutenant 3 vendrigs 10 sergeants 25 corporaals	over 354		»
Op de onderhorige comptoiren:			
3 sergeants 10 corporaals	over.... 70		»
	dus....	424	»
4 battaillons	Transporteere.	1494 koppen.	4300 koppen.

4 battaillons Per transport. 1494 koppen. 4300 koppen.

Te Macassar, ten casteele Rotterdam:

1 capitain
1 capitain lieutenant
4 vendrigs
10 sergeants
30 corporaals

} over 400 »

Op de onderhorige comptoiren:

5 sergeants
10 corporaals

} over ... 72 »

dus.... 472 » 1966 »

1 bataillon op Javas Oostcust:

1 majoor
2 capitains
1 capitain lieutanant
4 lieutenants
8 vendrigs
24 sergeanten
48 corporaals

} over 4 compagnien, yder van 200 koppen. 800 »

5 bataillons .... 7066 koppen.

Te Malacca en verder hier om her gelegene plaatsen, als:

Te Malacca:

1 capitain
1 lieutenant
3 vendrigs
10 sergeants
20 corporaals

} over.................... 330 »

Transporteere.... 7396 koppen.

Per transport.... 7396 koppen.

Te Bantam:

1	capitain			
1	lieutenant			
2	vendrigs	over......................	500	»
9	sergeants			
18	corporaals			

Op Sumatrás Westcust, als te Padang:

1	vendrig			
2	sergeants	over.....................	50	»
4	corporaals			

De onderhorige comptoiren:

2	sergeants	over	40	»
5	corporaals			

Te Palembang

1	sergeant	over......................	36	»
3	corporaals			

Te Jamby:

1	sergeant	over......................	24	»
2	corporaals			

Te Banjermassing:

1	sergeant	over......................	36	»
3	corporaals			

Te Cheribon:

1	vendrig			
2	sergeants	over....................	64	»
4	corporaals			

Te Timor:

1	sergeant	over......................	36	»
3	corporaals			

Transporteere.... 7982 koppen.

Per transport.... 7982 koppen.

Om de Westcust van India en aan Cabo de Goede Hoop:

Op Mallabaar:

1 capitain 1 capitain lieutenant 2 lieutenants 4 vendrigs 12 sergeanten 24 corporaals	over... verdeelt in 2 compagnien.	500 koppen.

Op Chormandel:

1 capitain 1 capitain lieutenant 2 lieutenants 4 vendrigs 12 sergeanten 24 corporaals	over... verdeelt in 2 compagnien.	400 »

Aan Cabo de Goede Hoop:

1 capitain 1 capitain lieutenant 2 lieutenants 4 vendrigs 12 sergeanten 24 corporaals	over... verdeelt in 2 compagnien.	500 »

In Bengale:

1 lieutenant of capitain lieutenant 2 vendrigs 6 sergeants 12 corporaals	over..	130 »

Transporteere 1530 koppen. 7982 koppen.

Per transport. 1530 koppen. 7982 koppen.

Te Souratte:

1 lieutenant 1 vendrig 3 sergeants 6 corporaals	over........	100 »	
			1630 »

Voorts nog een corps de reserve te Batavia of op de buyten posten, op zee, zo tot aflossing van de guarnisoenen van de buyten comptoiren, versterking van de scheepen en recruteering van de battaillons, als de nodige detachementen naar Persia en andere plaatsen, daar het vereischt mogte werden:

1 of 2 capitains of capitain lieutenants

4 lieutenants 8 vendrigs 24 sergeanten 48 corporaals	over....................	1888 »
ofte in 't geheel aan infanteristen......		11500 koppen.

Cavallery te Batavia:

1 collonel van de lyfwagt, die, teffens brigadier zynde, alleen in die qualiteit gage trekt,
1 majoor van de guarde, hebbende titul en rang als lieutenant collonel,
1 ritmeester van de guarde, hebbende titul en rang van majoor,
3 lieutenants, hebbende de titul en rang van capitain.
3 sous-lieutenants of cornets, hebbende titul en rang van lieutenant,
6 wagtmeesters,
3 trompetters,
over drie compagnien, te samen sterk 176 koppen.

Transporteere.... 176 koppen.

Per transport.... 176 koppen.

Cavallery op Javas Oostcust:

3	ritmeesters,	
3	lieutenants,	
3	sous-lieutenants,	
6	wagtmeesters,	
3	trompetters,	
6	corporaals,	
264	gemeene ruyters, uytmakende drie compagnien, te samen sterk.......	288 »

Cavallery op Ceilon:

1	lieutenant,	
1	sous-lieutenant,	
2	wagtmeesters,	
1	trompetter,	
2	corporaals,	
29	gemeene te samen..............	36 »
	Dus de cavallery tot..............	500 koppen.
	By de vorenstaande...............	11500 »
	Blykt, dat voor geheel India in vredes tyd benodigt is primo plan............	12000 combattanten.

Op welk getal opper- en onder-officieren, buyten de nodige adjudants, men goedvond het al aanstonds alomme te laten uytsterven en gevolgelyk niet alleen, so lang er vyf majoors van d'infantery in India zyn, geene aan te stellen, nog om de wille van langjarige diensten, nog om eenige andere reedenen ofte consideratien; dog dat getal altoos compleet te houden en geene van de staf officiers voortaan elders als op Batavia, Ceilon en Javas Oostcust te laten militeeren, maar ook de capitains en verdere subalterne officieren van het voetvolk te schikken naar d'eerste instelling, met dit onderscheid nogthans, dat op de buyten comptoiren, daar meer als

een compagnie legt en gevolgelyk aan Cabo de Goede Hoop, niet meer dan een collonel te hebben, namentlyk, dat, meer als een officier van gelyken rang by den anderen zynde, het commando wel aan den oudsten blyft, dog egter so compleet niet valt, als by eene van selfs gedecideerde dependentie en subordinatie onder den anderen, over de eerste compagnie een capitain en over de tweede maar een capitain lieutenant sal gesteld werden en dat, in stede van 6 corporaals, twaalf zullen mogen weesen, mitsgaders oversulx ook alle provisioneele aanstellingen van mindere officiers op de buyten comptoiren, voor dat beneden het bepaalde getal gekomen zyn, ernstig te interdiceeren, op poene van vergoeding der meerdere tractementen, dewyl men ondervonden heeft, dat d'ordre, op dit stuk beraamt by resolutie van den 8en December anno 1750, maar flauwtjes of gebrekkelyk is g'executeerd, dog egter omtrent het getal der corporaals op de comptoiren om de west van India eenige vermeerdering te permitteeren, daar het nodig zy, also het met die onder officiers, by verdeelde posten of parthyen, mogelyk schraal sal omkomen.

23 Augustus. *Verbod voor alle hoofd- en mindere officieren, te land en te water, eenig goud of zilver aan hunne uniformen te dragen, behalve gouden of zilveren boordsels en knoopen aan hun hoed.*

Uitgezonderd werd de lijfwacht van den Gouverneur Generaal, wier montering aan het goedvinden van Z. Exc. werd overgelaten.

Dit verbod is afkomstig van Heeren XVIInen.

Bij circulaire van 12 October 1753 bepaalde de Regering nader, dat »de rocken en broeken van de militaire officiers »zullen moeten weezen van donker blaauw, Hollandsch laken »en de opslagen en kraagje van dezelve stoffe en couleur als »het camisool, en het een en ander met spinsbecke knopen »en met zyde knoopsgaten; doch van de zeevaart de hals»boord en mouw-opslagen mede van blaauw laken".

28 Augustus. *Last op de Opper-kooplieden van het kasteel Batavia nopens in- en af-schrijvingen.*

Hun werd aanbevolen »in 't vervolg sorge te dragen, dat de »prysen van de goederen aan alle comptoiren op een eguale »voet aangerekend werden en, als er enkelde voorvallen exteeren, dat deselve door inkoop ofte andersints effectief boven »dan wel beneden den ordinairen prys te staan komen, het »different te verevenen op de reekening van te hoge en te lage »afschryvingen, ter voorkoming van de confusie en het nadenken, dat het anders noodsakelyk geven moet, als men by de »papieren notable differenten in de winsten ontwaart op diverse »parthyen van een en deselve whare, die tegens een eguale »prys verkogt zyn, insonderheid van sulke articulen als het »Japans staafkoper, die een vaste inkoops prys hebben, 't geen »dikwyls veel onnodig schryven over en weeder veroorsaakt, »als men de source van sulke verschillen ignoreert; mits dat »de verevening egter in beide gevallen niet geschiede als met »voorkennisse en op expresse qualificatie van den heer Directeur Generaal".

28 Augustus. *Bepalingen nopens »wapenkamer-gesellen" en nopens maatregelen bij brand.*

Op de propositie van zyn Edelheid is verstaan de wapenkamergesellen, uyt hoofde van de ongesontheid hunner logiementen, te permitteeren voor de helfte in de stad te wonen, op een daar toe bequame plaats, en ook aan deselve, even als aan het guarnisoen, etc., te laten verstrekken het ordinaire randsoen van brood, also het gebrek, dat die werklieden lyden, ook contribueerd tot de siektens en sterftens, die men onder hen siet grasseeren.

En ten einde voor te komen de ongelegentheid en disordres, die door het woonen van die gesellen in de stad, by onverhoopte voorvallen van brand, waar door deselve niet zo schielyk als thans by de hand souden kunnen zyn om de casteels brand-

spuyten, daar het nodig mogte wesen, te besorgen, 't geen tot nog toe alleen van haar departement geweest is, werd na resumtie verstaan t'approbeeren eene ter ordre van zyn Edelheid opgestelde en ter drukpers gebragte ordre voor het guarnisoen, om by sulke ongelukken g'observeert te werden.

De bewuste garnizoens-order luidt, als volgt:

Soo ras 'er brand in de stadt of 't casteel ontstaat, zullen zig na 's Edele Comp' wapen-kamer hebben te begeeven het vrye wagts volk, welk op het casteel en aan dies baracquen bescheyden legt, sonder wapens, omme met de wapen-kamer gesellen de brand-spuyten te besorgen ter plaatse, alwaar eene der basen zulks zal nodig agten; en wanneer de ambagtsgesellen, zo uyt het quartier als elders, zullen gekomen zyn ter verdere reddinge der brand-spuyten, zullen voorschreven militairen zig direct wederom na haar bescheyden post hebben te begeven, ter afhalinge van haare wapenen, omme zig voorts te begeven na de plaats d'armes, welke volgens guarnisoens ordres haar bekent is.

31 Augustus. *Beboeting van oneerbiedige rekestranten.*

Een Opperkoopman, een oud-Weesmeester en een Opperhirurgyn van de equipage-werf hadden in een rekest laten invloeien, dat zij zekere gecommitteerden tot het nazien van de rekening van Boedelmeesteren niet hielden voor »mannen »van kennis en ervarentheid, welk gedoente", meende de Regering, »indien ongemerkt wierde gepasseert, nergens »anders toe strekken zoude, als om de gecommitteerdens te »degouteeren zig in het vervolg in en omtrend diergelyke »commissien behoorlyk van hunnen pligt te quyten, also geen »lieden van eer met onverschilligheid kunnen aansien, dat »zy dusdanig by een publicq papier werden gesprostitueerd".

De Regering besloot daarom de rekestranten »niet alleen »ernstig over hunne choquanterie en insolentie te repriman-

»deeren, maar hen daar en boven ook, tot een sagte correctie, »anderen ten exempel, te beslaan in een boete van 25 ryks-»daalders, ten behoeve van de diacony-armen".

3 *September. Vergunning aan de Chinezen te Batavia, ten hunnen koste, eene school voor arme Chineesche kinderen te openen in zeker huis, staande aan de noordzijde van het Chineesche hospitaal.*

Reeds in 1737 was, met vergunning van Boedelmeesteren, eene dergelijke school geopend, welke egter door de »fatale »revolte van A° 1740" te niet was gegaan.

Sedert hadden vele Chineesche kinderen zonder school-onderwijs moeten blijven.

De eenige voorwaarde, welke de Regering aan hare vergunning toevoegde, was, dat voor 2 à 3 Europesche jongens in die school gelegenheid zoude bestaan tot het aanleeren van de Chineesche taal.

»D'aanqueeking van sodanige taalkundige personen" achtte de Regering »niet alleen voor de Comp^e een heel wenschelyke »saak, maar ook voor de Chineese inwoonders deser colonie »selfs, die veeltyts de Maleytse taale niet off niet ten vollen »magtig zyn".

3 September. *Verbod voor inlandsche leermeesters »eenige »beloning van d'eygenaars van lyfeygenen, die zy in »de goddelyke waarheden onderwysen, te pretendeeren »ofte bedingen".*

De poenaliteit was »deportement".

3 September. *Wijziging van het privilegie der leden van de Hooge Regering tot het uitzoeken van slaven.*

Dat privilegie, — hetgeen de Regering noemde »d'oeffening

»van een aan de heeren leden deser regeering van imme»morable tyden gecompeteerd hebbende regt" — had aanleiding gegeven tot vele klachten en tot verduistering van de beste slaven door de aanvoerders.

Geheel afstand doen van hun privilegie konden egter de leden der Hooge Regering niet.

Zij vergunden daarom zich zelve slaven uit te kiezen uit diegene, welke voor rekening der Compagnie te Batavia werden aangebragt, tegen vergoeding van het kostende, — »wel ver»staande, als er praauwen van Maccasser, Baly, Timor of »andere plaatsen komen, die meer als driemaal zo veel lyf»eygenen voor haar selfs, voor anderen ter verkoop of in »bestelling, als voor de Comp[e] aanbrengen".

Zie ook 19 Augustus 1749 en 14 Augustus 1753.

3 September. *Bepaling, dat voor elken, naar Bantam gevlugten slaaf een opvat-loon van 10 rijksdaalders zoude betaald werden.*

Zie deel III, bladz. 229. — Het loon werd alzo verdubbeld, maar dit schijnt de Regering niet bespeurd te hebben, want zij bedoelde slechts eene »sedert eenige jaren afgeraakte »betaling weder in trein" te brengen.

De Regering schoot het opvatloon slechts voor, aangezien zulks door de eigenaren van de gedroste slaven moest terugbetaald worden.

Bij deze gelegenheid is in Rade van Indië ook besproken het uitbesteden der levering van slaven aan de Regering.

14 September. *Maatregelen in het belang van de gezondheid te Batavia.*

Bij geheime missive van 29 Maart 1752 hadden Heeren XVII[en] een onderzoek gelast naar de middelen, geschikt om de vele ziekten en groote sterfte te Batavia te doen ophouden.

Naar aanleiding hiervan stelde de Gouverneur Generaal, J. Mossel, eene uitvoerige nota op, gedagteekend 24 Junij 1753, naar aanleiding waarvan de Regering den 14den September daaraanvolgende besloot:

Eerstelyk: om eenmaal 's jaars de kreupel bosschen, zo aan de oost als westzyde deser stad, te laten wegkappen, verbranden en ten eene malen suyveren van allerhande ruygtens, namentlyk om de west, van Ontong Java af, in de oost mousson en om de oost, van Batavia tot Slingeland en zo ook de moerassen naast den weg van Tanjong Prioc, item aan het einde van de Barents weg, in de west mousson, zullende daar en boven de moerassige streeken benoorden en b'oosten Barents weg gansch uytgekapt en tot de schone boorden der stranden een sekere diepte van dertig roeden of daar omtrent beraamt moeten werden; dat dese boorden, zo verre het vaste land aangaat, met clappus en andere hoogstammige boomen, mits wyd uyt den anderen staande, wel beplant en ook tot groente thuynen van al het geene langs of even boven d'aarde groeit, zullen mogen aangelegt, maar in tegendeel van alle andere gewassen, tot bolontas incluys, moeten gesuyvert en de grond gelyk gemaakt, mitsgaders de slooten vaarbaar gehouden werden, sonder openingen aan zee, als zullende het water in de regentyd zig zelfs wel losing verschaffen, wanneer het bovenwaarts over al open is.

Door Heemraden deser stads ommelanden te laten examineeren, of de poelen en rauwas op 't westelyke eiland voor by Ankee zullen kunnen afgeleid werden na zee, en intusschen af te wagten, wat succes de thans onder handen zynde doorgraving boven de post Tangerang tot betere afleiding van het overtollige water hebben zal, om daar na te overweegen de bedenking van welmelte zyn Edelheid, of het, om de overstroming der Mokervaart te beletten, niet nodig zoude weesen, dat een dyk, binnen waarts leggende, wierde bequaam gemaakt tot een weg om met een te dienen tot tegenkeer van 't water; voorts de kreken en dode vaarten, zo bewesten als b'oosten de stad, en voorts de landen benoorden de Ankeese en Sonthaerse

weg, door die se toebehoren, dan wel in of langs welkers thuynen geleegen zyn, te laten uytdiepen of dempen, mitsgaders d'eigenaars te verpligten tot het zuyver houden harer landen, voor al van kreupel bosch, advoueerende de vergadering ten dien einde seer dienstig te zyn, dat deselve en speciaal 't eiland Camal, boven Ankee, alom bewerkt en bezaayt werden, nadien het seer apparent is, dat, wanneer men de aldaar leggende rauwas of lage landen tot in zee doorgraaft en dus een uytwatering besorgt, deselve bequaam bevonden zullen werden tot ryst velden.

En nadien het seeker is, dat hoe minder d'aarde geroerd werd, hoe beeter het is, om de quade dampen, die daar uyt voortkomen, is verstaan haar Eerwaardens ook te recommandeeren de nodige ordre te stellen, dat, als men ontwaart, dat de werklieden by 't graven van vaarten of canalen ziektens krygen en sterven, daar meede ten eersten uytgescheiden werd.

Gelyk ook om alle inwoonders dezer colonie, zo binnen als buyten de stad, by een billiet te gelasten, dat alle weggebragte vuyligheid alle dagen in brand gestoken en vernietigt moet werden, en voor al goede toesigt te houden en sorge te doen dragen, dat geene krebben, palen, bamboesen, nog iets anders, dat den aanwasch van het modderstrand zoude kunnen bevorderen, gedoogt werden van Slingeland tot Ontong Java, nogte ook elders, aan en langs de eylanden.

En vermits men in 't generaal oordeelt, dat de kalk-ovens te digt aan de stad gelegen zyn, door Heemraden te laten opgeeven, of geene verdere, wel gelegen plaatsen voor de in 't vervolg op te regtene te vinden zyn.

Nog is besloten, door den fabrycq, by reparatie of vernieuwing van 's Comp^s gebouwen en woonhuysen, te doen in agt neemen, dat de vloeren, die vogtig zyn, met een nadere, steene vloer overdekt en de vertrekken op het lugtigste getimmert, mitsgaders, in stede van d'ordinaire, dubbelde glase ramen, de bovenste met rottingen beschoren werden.

En so meede in 't generaal, zo wel aan Scheepenen deser stad en Heemraden, als den fabrycq te gelasten, dat alle goten

en rioelen over al, so verre ingevallen zyn, gerepareert en sorge gedragen werde, zo wel tegens derselver verval, als voor het reinigen- en suyveren derselve, en insonderheid binnen 't casteel, alwaar dit grotelyks verwaarloost is.

Dog voor eerst nog in te zien het door zyn Edelheid geproponeerde om, ingevalle dit nog niet sufficeert, de beneeden woningen binnen 't casteel tot pakhuysen t'employeeren en door buyten trappen alleen van de boven woningen gebruyk te maken.

Wyders de boomen binnen 't casteel en de stad, langs de stads graften, eguaal op te laten snoeyen, laansgewyse, en voortaan anders niet als caukie boomen te laten aanplanten in goede ordre, mitsgaders in de linie, en zo ook aan de andere zyde over de rivier, langs de trekweg derselve, een dubbelde opgeschoren laan van de wilde bassoun boomen, etc., die in een brakke grond seer wel aarden, te laten stellen, voor zoverre daar niet reets staan, dog alle d'andere, in 't wild staande, om ver te laten kappen.

Voorts de verbranding van speceryen, waar van sommige sustineeren, dat de lugt meede schadelyk is voor de gesontheid, voortaan wat verder van 't casteel, namentlyk digt aan en binnen de linie by de rivier, te laten doen, also zulks tog buyten eenig ongemak geschieden kan.

Verders by een ieder schilderplaats een boom te laten blyven, dan wel, daar en geene zyn, te doen setten en ondertusschen aldaar een grote cadjang mat op bamboese staken te laten stellen, op dat de schildwagten voor de hitte van de son gedekt mogen weesen en koeler adem scheppen als in de schilderhuysen, die schielyk door en door heet werden.

En ten eynde men altoos in de gragten van de stad genoegsaam water hebben mag, ook t'amplecteeren zyn Edelheids voorstel om een dam te leggen voor de thuyn van Heemraden, mede aan de west voet van 't stads bolwerk Zeelandia en in de sloot langs de grote zuyderweg, aan 't einde van de zogenaamde Botteliers of Barendsweg, en in de midden ringsloot benoorden de Groninger gragt, als wannner een groot deel water uyt de

Passangrahan door de middel sloot van de Grogol en Crocot en een deel van de grote rivier langs de Nieuwpoort in de stad geleit werd, 't welk vermeerdert en vermindert werden kan naar mate van benodigtheid, het eerste door d'afdammingen van een à twee der sloten, die uyt de weegen van Ankee en Sonthar afvlieten, en het laatste door de dammen aan het einde van Barendsweg en de middel ringsloot weg te neemen.

Gelyk ook is verstaan zig te conformeeren met het voorgestelde middel, ten einde de drift van 't water door de stad alom van vrugt zoude weesen en 't vuyle van 't water en te gelyk van de lugt na zee afgevoert werde, namentlyk: om de sluys aan de vischmarkt van elf uuren 's avonds tot vyf uuren 's morgens te laten sluyten, om 't water door de gesamentlyke gragten binnen door de stad door te doen spoelen en een schuuring te wege te brengen, zo door de valsluys, welkers valdeurtjes geligt zyn, als door de rioelen in de wal aan de westzyde, welkers hekken alleen een half uur 's daags opengaan om de vuyligheit, daar voor geset, uyt te laten en, des nodig g'agt werdende, den doorloop te verdubbelen door nagt om nagt de valsluysjes by de Diestpoort en agter 't hospitaal te sluyten, tot dat by opening der beneeden sluys en in gelykervoegen na vyf uuren in de grote rivier afloopt.

Mitsgaders door Scheepenen te doen renoveeren d'ordre, by billet door haar Eerwaardens in dato 9 September des jaars 1630 gesteld, met de daar by ter resolutie van den 28^{en} February 1747 gemaakte amplicatie, van geene secreet potten of privaat balies voor tien uuren des avonds te laten wegwerpen en nergens dan in de grote rivier, op poene van ses ryksdaalders ten profyte van den bekeurder, 't zy officier of wykmeester, mitsgaders inselvervoegen en poene van de ketting te interdiceeren het werpen van krengen en andere infecterende zaken in de rivieren of gragten, zo wel binnen als buyten de stad, zelfs tot drie uuren ver.

Item alle gesonkene en oude vaartuygen, die hier en daar in de gragten of rivieren, zo binnen als buyten de stad, leggen en eenigermaten den doorloop van het water beletten,

sonder eenige forma van regtsgeding, door den Havenmeester, ingevolge zyn instructie de dato 4 November anno 1687, articul 13, te laten aanslaan en verkopen, als den eigenaar, alvorens behoorlyk gewaarschuwt zynde, versuymt of zig ongenegen toond deselve daar uyt te halen, dan wel niet te vinden mogte zyn, en dies provenue in 's Comp^s cassa te doen tellen om, by opkomst van eenige eigenaars, indien men 't goedvind, te kunnen afgegeven werden.

Voorts tot meerder verfrissing van de Vrymans haven, deselve aan de westzyde meede te laten openen, inselvervoegen als de buyten westzydsche gragt, dog met bomen daar voor, om by nagt gesloten te werden.

En om in den reegentyd geene innondatie binnen of buyten de stad onderhevig te zyn, tot het welke de opensetting der sluysen een gebreckig hulpmiddel zoude weesen, t'amplecteeren het door zyn Edelheid in zulk een geval voorgestelde expedient, om als dan de sluys agter 't graan maguazyn des nagts gesloten te laten blyven en eenlyk by dag, voor so ver nodig, te doen schutten; en voorts, dewyl er geen beter afleiding geschieden kan als door de ooster en wester gragten en vaarten, tegens of voor primo January de spyse uyt de dammen, die daar in gelegt zyn, te laten ligten, dog de palen te laten staan, om na primo Maart weder gevuld te werden, als in die tusschen tyd het hoogste water makende.

En so meede, buyten het voorsien der stads wallen met de benodigde krebben, zo om de innondatien te vermyden als voor te komen, dat de verbreeding van de wester rivier door de sware afwateringen de stads wallen niet hindere, nog, ingevolge den voorstel van zyn Edelheid, op zyn tyd te doen besorgen, dat alle doorlopen van de Ankeese en Sontharse weg tot in zee, en spetiaal de middel ringsloot in 't westen en de sloot langs de zuyderweg in 't oosten doorgestoken, teegens 't nieuwe jaar opengehouden werden en geene vlotten de rivier van Angiol komen te belemmeren, principaal in het midden van de mond derselve, ter distantie van een hondert

voeten, daar deselve geen passage- of legplaats zullen mogen neemen, op poene van confiscatie.

En laastelyk om, indien na dit alles de bank voor de grote rivier egter so seer mogte aangroeyen, dat niet met d'ordinaire modderaars op behoorlyke diepte konde gehouden werden, alhier een zandmolen, naar de nieuwste en beste uytvinding, te laten aanmaken, als zullende naar alle apparentie van vry meer nut en dienst weesen als de voormaals uyt Nederland g'eischte moddermolen, die slegt voldeed en seer veel gekost heeft.

17 September. *Nadere maatregelen in het belang van de gezondheid te Batavia.*

Naar aanleiding van de bij 14 September 1753 bedoelde, zeer uitvoerige nota van den Gouverneur Generaal, bepaalde de Regering nader ter zake:

Eerstelyk: om niet alleen tot suyvering en sakking, mitsgaders secureering van het afvloeyende drinkwater naar de stad en om daar aan in den drogen tyd ofte tusschen de maand May en November geen gebrek te lyden, zo wel aan de rivieren, als aan het Molenvliet, water kommen te laten maken, te weeten een boven de kruytmolens, een wat landwaart in en twee à drie aan de slockan of jongst gemaakte waterlosing van 't zuyder gebergte naar de stad, maar ook de bakken aan de waterleidingen uyt het Molenvliet naar de stad in de maanden May en November behoorlyk te laten zuyveren, mitsgaders alomme, zo aan de wagten als elders, dubbelde vaten en potten ter berging van het drinkwater voor 's Comp^{s} dienaren te doen houden, ten einde behoorlyk te kunnen sakken, alvorens gedronken of gebruykt werden, 't geen in de particuliere huyshoudingen ook zeer nut zoude weesen; wyders, by capitale reparatien aan de voorsz. waterleydingen naar de stad, deselve met pomp houten van twaalf voeten lang te laten vernieuwen.

En vermits d'ondervinding van tyd tot tyd geleerd heeft, dat

d'allerbekendste en heilsaamste dingen veeltyds door inattentie en onverschilligheid in het vergeetboek of in onbruyk raken, als men niet de precautie gebruykt, die het incumbeert, nu en dan op te wecken om daar van gebruyk te maken, is ook ten overvloede verstaan:

Voorts de respective practizyns en chirurgyns te deser hoofdplaats by gedrukte extracten van desen, als een poinct van noodsakelykheyd, te recommandeeren om de aankomende manschap uyt Nederland, die hardlyvig of verstopt zyn, ten eersten een sagt laxatief in te geven of, die bloedryk en 't laten gewoon zyn, ader te laten.

By het ter ordre van welgemelde zyn Edelheid reets eenigen tyd ingevoerde gebruyk om de recruten, naar Tangerang en andere ver afgelegene buyten posten gaande, een broodje op reis meede te geeven te laten continueeren en op de tusschen gelegene posten een musje arak met een maaltyd tegens drie stuyvers voor dien dag te laten verstrekken, mitsgaders zorge te dragen, dat z'in de koelte marcheeren en by haar aankomst aanstonds onder dak genomen en eten en kleederen gegeven werden.

Tot beter conservatie der gesontheid van 't volk, alhier in guarnisoen leggende, aan 't selve eens ter maand water van een kooksel tammarinde of wat rhabarber te laten verstrekken en ordre te stellen, dat z'altoos, gelyk thans, gember water by de kok kunnen bekomen om de warmte te conserveeren in verswakte ligchamen en, spetiaal in reegentyd, de schade der water koude lugt te breeken en herstellen, mitsgaders d'officieren in 't generaal te recommandeeren de nodige ordre te stellen en, zo veel mogelyk, zorge te doen dragen, dat het volk eens om de agt à tien dagen sig baad en reinigt, de barakken altoos schoon en zuyver werden gehouden en dat zy niet buyten dak slapen ofte onmatig vrugten eeten.

Wyders de nodige oplettendheid en sorge te doen dragen, dat de bakmeesters opschaffen volgens d'ordre en niemand hier omtrent verongelykt werde, en dat het volk hun rantsoen van arak in heete dagen, met water gemengt, consumeeren

of wel eens een pons maken; als ook, dat de schildwagten onder de lommer konnen staan en waakrokken in de schilderhuysen berusten om by koude des nagts t'employeeren, mitsgaders het gemeen in 't generaal tusschen twaalf en twee uuren onder dak of lommer blyven, en dat de onlangs herstelde zieken, nog in de koude, nog felle hitte dienst doen.

Van gelyken d'officieren van de zeevaart, nevens de fabrycq, basen en verdere opsigters in 't ambagts quartier, zo wel als de baas van Onrust te recommandeeren de vereischte opsigt en besorging, dat, buyten het geene reets tot beste en nutte van het gemeen in gebruyk is, op de scheepen en aan de wal het kostgeld en rantsoen, zo van arak als andersints, behoorlyk en deugtsaam verstrekt en ook altoos genoegsame ryst voor het volk gekookt en teffens agt gegeven werde, dat de ambagtslieden, des doenlyk, altyd arbeiden onder werkloosen of met eenig deksel van catjang matten ofte andersints boven het hoofd voor de brandende hette, onder qualificatie om ten dien einde de eerstgemelde te laten opslaan, daar het nodig is en gevoegelyk geschieden kan.

En daar en boven de doctoren, practisyns en chirurgyns, so in als buyten het hospitaal, op het ernstigste te demandeeren zig de genesing der zieken ter herte te laten gaan en dienvolgende niet alleen attent te weesen, of de medicamenten wel in zoort, conform de recepten, en deugtsaam verstrekt werden, mitsgaders de patienten so spoedig te helpen, als de meeste ziektens, aan het land eigen, komen te vereischen, maar ook over de ziektens en qualen van eenig belang met elkander te consuleeren, de onder-chirurgyns de nodige ordres en onderrigtingen te geven, hoedanig de sieken moeten behandelt werden, en met ernst de hand daar aan te houden, dat sulks behoorlyk geschiet, mitsgaders sorge te dragen, dat d'impotenten, met welkers constitutie of ziekte zulks niet strydig is, zig naar behoren reinigen aan de fontein en spetiaal die, welke tot het verband gehoren.

d'Edele Hoog Achtbare Heeren 17^{nen} by eerst af te gane schryvens eerbiedig te versoeken, dat altoos, zo veel mogelyk,

betragt moge werden het uytsenden van beter volk in 't generaal, als men in de laatste jaren alhier nu en dan heeft sien aankomen, en spetiaal onder de zeevaart, al was het maar een derde ervaren volk, dat aan de fatigues van de zee en d'injurien van de lugt gewend is, wesen mag en onder de militie alleen Nederlanders, Switsers en Duytschers, excuseerende alle Franschen, Brabanders en Vlamingers, die het minste aan het Bataviasche climaat konnen gewennen, spetiaal d'eerstgemelde, waar van men reets dan te veel heeft, om andere goede reedenen, die ook min of meer applicabel zyn of zoude kunnen werden op d'Engelschen en andere natien, die zelfs Indien frequenteeren.

Laastelyk is verstaan de geproponeerde aanstelling van een persoon tot inspector om, onder 't oog van den heere Gouverneur Generaal, altoos goede toesigt te houden, dat al het geresolveerde aangaande dese materie stiptelyk werde in agt genomen, waar toe wesentlyk wel een apart man vereischt werd, te verschuyven, tot dat men een vigilant subject kan vinden, bequaam en genegen om zig daar toe te laten employeeren, te meer, vermits het mogelyk al zo goed is daar toe niemand te benoemen, als recours te neemen tot een subject, dat of de nodige capaciteit of de vereischte yver en lust niet heeft om zig daar van wel t'acquiteeren.

25 September. *Vergunning voor de procureurs te postuleren voor het Collegie van kleine geregts-zaken.*

Op zijn verzoek werd aan dit collegie toegestaan »door de »postuleerende solliciteurs te laten bedienen alle zaken, die »voor haar collegie gebragt werden van parthyen litiganten, »zonder onderscheid, ingevalle de laaste niet genegen zyn »in persoon te compareeren, en dat het dienvolgende aan »dies bediendens ook gepermitteert zy, 't sy agter het »appoinctement definitif of wel, des vereischt werdende, »by aparte declaratien, opgemaakt en geresumeert door den »Secretaris, mitsgaders gemodereert en getaxeert door twee »Commissarissen, naar usantie te declareeren zodanig vast

»en gelimiteerd salaris, als by Commissarissen van den Acht»baren Raad van justitie deses casteel werd g'accordeert, in »dien verstande, dat met de generale termen van alle saken, »die voor haar gebragt werden, zonder onderscheid, niet »gemeend werden eenige andere, als die waarlyk tot de »judicature van dat college gehoren; ook is goedgevonden »aan de respective procureurs te permitteeren om als sollici»teurs en voor het salaris van de sodanige meede voor het »selve te mogen postuleeren, invoegen zulks ter sessie van »den 20^en^ der voorledene maand ook omtrent de bank van »zee- en commercie zaken is goedgevonden".

25 September. *Voorschrift nopens thee, op vracht naar Nederland te verzenden.*

Om niet mis te tasten ten opsigte van de intentie der heeren meesters aangaande de vragt, welke voor de thee der particulieren, met 's Comp^s^ scheepen naar Nederland overgaande, moet betaald werden, en alle aanleiding tot twyfel of disputen dientwegen voor te komen, is verstaan de recipissen van deselve te laten herdrukken en daar by in stede van de woorden:

dog, de thee geen 20 stuyvens 't pond in Nederland halende, zal volgens resolutien de dato 7 Juny en primo July 1751 agt stuyvers per ℔ voor vragt moeten betaald werden, te reekenen over de geheele massa van den versender, 't zy dat parthyen daar uyt minder dan wel hoger mogten werden verkogt, en over de kameren in 't generaal; en beneden d'agt stuyvers 't pond verkogt werdende, suppleeren het minder rendeerende;

te gebruyken d'eygene woorden van d'Edele Hoog Achtbare Heeren Majores by missive van den 6^en^ October anno 1752, namentlyk: dat, de thee geen twintig stuyvers het ℔ in Nederland halende, egter agt stuyvers per pond voor vragt zal moeten betaald werden door yder koopman van zyn parthy, die minder als twintig stuyvers haalt.

25 September. *Afschaffing van het verstrekken van losse extracten uit resolutien en notulen der Hooge Regering, voor zo verre Batavia betrof.*

Elke administratie te Batavia moest aanhouden een boek »met een vaste band", waarin de extracten zouden worden bijgeschreven.

Dat boek moest tot dat doel, wanneer noodig, afgegeven worden aan de opperkooplieden van het kasteel, aan den eersten klerk ter generale secretarie of aan den eersten suppoost van de generale directie.

Het »veelvuldig verduysteren of te zoek raaken" van de losse extracten gaf aanleiding tot dezen maatregel, welke eene ampliatie was van het bepaalde op 30 Julij 1753 nopens het houden en visiteren van de negotie- en soldij-boeken, enz.

25 September. *Uitschrijving van een algemeenen boete-, dank- en bede-dag wegens het aanstaande vertrek eener retourvloot.*

Merkwaardig vooral zijn in dit stuk de woorden: »opdat »Gode zig onser ontferme ..... en wy voortaen onberispelyk, »opregt en onbestraffelyk mogen syn in het midden van een »krom en verdraayt geslagte".

Dat kromme en verdraaide geslacht was namelijk de inheemsche bevolking van Java en van andere, tot den Indischen Archipel behoorende eilanden.

2 October. *Maatregelen in het belang van Batavia's gezondheid.*

Door den heer Gouverneur Generaal te kennen gegeven zynde, dat buyten de middelen ter weiring van de sicktens en sterftens te deser hoofdplaatse, ter sessien van den 14^en^ en 17^en^ September jongstleden op zyn Edelheids dientwegen ingediende consideratien beraamd, nog als poincten van nood-

sakelykheid voorquamen de verplaatsing van de brandhout werf of zo genaamde hout kappery, die thans zo na aan het casteel was gelegen, dat men aldaar, by 't wayen van de zee wind, min of meer incommoditeit gevoelde van de vunse reuk, die het selve, spetiaal by nat weeder, van zig geeft, en het suyveren van de Chineese graven boven en bewesten de fortresse Jaccatra, die somtyds een onlydelyke stank van zig gaven, 't zy van lyken of krengen ofte alleen van een soort van onkruyd, dat in menigte aldaar wascht, en het hier en daar stilstaande water; so is verstaan naar een bequamer terrain ter verplaatsing van de gemelde brandhout werf om te zien en ondertusschen Heemraden deser stads ommelanden te gelasten de nodige ordre te stellen, dat de gemelde graven van alle ruygtens en vuyligheid of krengen en stinkend water ten eersten en voortaan twee malen in 't jaar gereinigd werden.

2 October. *Bepaling, dat de Groot-kassier, »so dra d'ordonnantien door expresse gecommitteerdens na behoren »g'examineert en tegens het cassa-boek onder ultimo »February en ultimo Augustus geconfronteerd zullen »weesen, daar meede sal kunnen volstaan".*

Verantwoording-stukken behoefde hij niet langer te bewaren; althans was hij daarvoor niet meer aansprakelijk.

Tweemalen 's jaars vergeleken gecommitteerden de ordonnantien, »stuk voor stuk", met het kas-boek.

8 October. *Bepaling, dat de kosten van feesten ter eere van den geboorte-dag van den Erfstadhouder, enz., niet mogten worden gebragt ten laste van de Compagnie.*

Dit voorschrift is afkomstig van Heeren XVIIen, die als argument daarvoor aanvoerden, dat dergelijke feesten in Nederland ook niet van lands- of stadswege betaald werden.

Zij vonden het vieren dier feesten uitstekend, mits ieder deelnemer zijn aandeel bekostigde.

Eerst bij gedrukt extract uit de resolutien der Indische Regering van 31 Mei 1754 is dit aan belanghebbenden medegedeeld.

8 October. *Last op de buiten-kantoren niet meer contanten in voorraad te hebben dan dringend vereischt werd.*

Deze last is afkomstig van Heeren XVIIner.

8 October. *Last tot het overzenden naar Nederland van insecten, planten, mineralen en andere rariteiten ten behoeve van de Leidsche Hoogeschool.*

Deze last is afkomstig van Heeren XVIIner.

Bij de facturen mogt de Compagnie met het kostende niet bezwaard worden.

8 October. *Bepaling, dat zoowel de Gouverneur-Generaal, als de leden van den Raad van Indië, jaarlijks een eed van purge moesten afleggen.*

9 October. *Nadere voorschriften nopens insolvente boedels van Compagnie's dienaren en hunner weduwen.*

Naar aanleiding van het bepaalde op 23 Julij 1753 vroeg de Sequester inlichtingen aan de Hooge Regering, waarop deze hem magtigde: »om, ten fine fundamenteel te kunnen distingueeren, welke als insolvent overgegevene boedels wesentlyk insolvent zyn of niet, alle crediteuren van onverevende insolvente boedels van overledene 's Comp^s dienaren en derselver weduwen, zonder onderscheid, by publicatie en affixie van

billetten, tot matige kosten der respective boedels, te mogen waarschuwen en insinueeren om, binnen den tyd van ses weeken, Woensdags en Saturdags nademiddag van drie tot half ses uuren hunne respective actien en pretentien met de vereficatien van dien ter secretary van den Raad van justitie te komen opgeven en vertonen".

Wijders magtigde de Regering den Sequester »om, zo wel nu, als in 't vervolg, de memorien, reekeningen, quitantien en verdere papieren, insolvente boedels concerneerende, tot menagement van kosten op ongezeguld papier te mogen expedieeren, dog daar en tegen niet te bewilligen in het extendeeren der proceduuren of vereveningen van alle insolvente boedels, voor zo verre de immobilia betreft, tot de legale en speciale hypotheecquen, nog tot de geregtelyke pretentien van advocaten en procureurs, die d'overledene bedient hebben in processen of zaken, welke op of omtrent haar afsterven nog ongedecideert zyn geweest, also zulks, schoon in sig zelfs regtmatig en billyk, niet over een te brengen is met d'intentie der Heeren Majores om alle proceduren in cas van preferentie en concurentie over d'insolvente boedels van 's Comp^{s} dienaren en derselver weduwen, geen jaar en dag na haar mans dood alhier ter woon gebleven zynde, niet alhier, maar in Nederland te houden, nog ook met het besluyt deser regeering van den 23^{en} July jongstleden, om haar Edele Hoog Achtbare sonder eenige reserve in staat te stellen daaromtrent finalyk te disponeeren, zo als hoog deselve, by eene verhoopte nadere overweeging van die affaire met de gevolgen en den aankleve van dien, invoegen als by gemelde resolutie breedvoerig is beschreven, zullen gelieven goed te vinden, maar wel onder die vereveniug te comprehendeeren d'onbetaalde doodschulden, nevens de pretensien van doctoren en practizyns of chirurgyns, d'overledene in hare ziekte bedient hebbende, nevens d'huyshuuren, voor zo verre die naar regten preferentie hebben, en verschot voor spys en drank van persoonen, daar zy ten tyde van hare ziekte by inwonen, en gevolgelyk dese posten, als niet excessief zyn, te betalen zonder forma van proces, also haar Edele Hoog Achtbare t'equitabel zyn om

niet te approbeeren, dat men, zo veel mogelyk, zorge draagt, dat 's Comp^{s} dienaren en derselver weduwen, die geen apparentie hebben een opulente boedel na te laten, onder dak kunnen komen; dat z'in hare ziekte niet van doctoren en chirurgyns, uyt vreese van geen betaling te bekomen, verlaten en na haar dood niet van een ordentelyke begraafenis verstoken werden; voorts ter narigt van gemelten sequester te verklaren, dat het geresolveerde ten opsigte van dese materie ter gemelde sessie van den 23^{en} July deses jaars, zo min als d'ordre der Edele Hoog Achtbare Heeren Superioren, betrekkelyk is tot de boedels van dienaren, met vreemde scheepen in Indien g'arriveert en hier te lande in dienst genomen, nogte derselver weduwen, waar over, als voor deesen, het forum hier te lande moet gehouden werden; en dat, na het aflopen der g'ordonneerde proceduuren, de benodigde penningen voor so verre door hem qq^{a}, op ordonnantie van den heer Directeur Generaal, uyt 's Comp^{s} cassa zullen mogen geligt en aan de g'interesseerdens afgegeven werden, dog niet anders als onder cautie de restituendo, conform de statuten.

16 October. *Intrekking van het tractement, toegekend den 28^{en} September 1641 aan de officieren van de inlandsche burgerij te Batavia. — Verdubbeling van de verstrekkingen aan de inlandsche burgerwachten aldaar.*

Op de gedane instantie der gesamentlyke inlandsche burger officieren by een ingedient request is verstaan voor altoos af te schaffen de afgave van het hen by resolutie van den 28^{en} September van den jare 1641 toegelegde maandelyks douceur, zo zy zeggen, om sig van kousen en schoenen te voorsien, dog volgens dictamen van dat besluyt, als een erkentenisse om hen in hunnen dienst gewillig te maken en te meer aan ons te verpligten, en het welke daar by is gereguleerd op vier realen van agten voor een capitain, drie gelyke realen voor een lieutenant en twee voor een

vendrig, dog sedert, sonder dat men kan nagaan wanneer, is vermeerdert tot 4 rd^s en 38 stuyvers voor een capitain, 4 rd^s voor een lieutenant en 3 rd^s en 8 stuyvers voor een vendrig, en daar en tegen de verstrekking van lamp oly en kaarssen aan d'inlandsche burger wagten of corps de guarde, zo binnen als buyten de stad, tot een quantiteit van 42 kannen van d'eerste en 33 ℔ van de laaste, welke meede al voor den jare 1695 op dien voet heeft plaats gehad, te verdubbelen.

16 October. *Regeling nopens de verantwoording van geschenken van en aan inlandsche vorsten, enz.*

De resident ten comptoire Jamby, Aalders, versoek gedaan hebbende, dat, zo wel als het in anno passato gesondene geschenk voor den Koning, etc. derwaarts aangerekent was, dat comptoir ook mogte werden te goed gebragt het bedragen der van daar ontfangen werdende geschenken; zo is verstaan daar inne niet alleen te condescendeeren, maar ook in 't vervolg altoos hier omtrent op een eenparige voet te doen te werk gaan, zodanig, dat de geschenken en contra geschenken naar de billykheid door en op deselve plaatsen gegaudeert en gedragen werden.

19 October. *Verbod tegen den uitvoer van arak van Batavia naar de Kaap de Goede Hoop.*

De Regering vreesde, dat, »tot prejuditie van den verkoop »in Nederland", arak door Engelschen en anderen van de Kaap naar Europa zoude worden overgebragt.

De poenaliteit was confiscatie van den arak en »de straffen, »op de particuliere, verboden handel gestatueerd".

19 October. *Nadere voorschriften nopens het houden en examineren van de negotie- en soldij-boeken.*

Om de pas af te snyden tot alle exceptien van ignorantie,

wanneer men ontdekt, dat de houders der negotie-boeken ofte de gecommitteerdens tot derselver examinatie zig niet naar behoren van hunnen pligt hebben g'acquiteerd, is in Rade van India goedgevonden by dese een speciale aanwysinge te doen van het geene daar omtrend nog moet g'observeert werden, buyten het geene hier voren reets uytdruckelyk is gezegt, als:

1° buyten het generale vertoog der lasten, door de gecommitteerde examinateurs op te maken, waar van hier voren is gewag gemaakt, zal ook door den houder der negotie-boeken voor het sluyten moeten werden geformeert eene te samentrecking van deselve, op een klare en distincte wyse aantonende de redenen, waar om yder reekening minder of meerder als het voorgaande jaar is;

2° na dat over dit geschrift in Rade van politie naar vereisch en bevinding van zaken zal wesen gedisponeert, moet den houder qualificatie verleend werden om met het sluyten voort te gaan;

3° en sal het selve, benevens de daar op gevallene besluyten, vervolgens als een bylage by het journaal moeten gevoegt werden tot narigt van de visitateurs of gecommitteerde examinateurs;

4° met het woord van *examineeren* werd ook verstaan ofte daar onder mede begrepen:

a. de confrontatie der nieuwe restanten tegens de afgelegde boeken, de byboekjes of boeken van administratien en verdere papieren, eenige relatie tot de boeken hebbende;

b. het nazien of alle lasten en ongelden, gevalideerde minderheden, verliesen en defectueuse goederen, etc., behoorlyk en op hunne eigene reekeningen zyn ingeschreven en verevend of verantwoord;

c. of dit alles ten laste van de Compagnie moet blyven;

d. of alle in- en afschryvingen geschied zyn in behoorlyke forma en met de vereischte extensie en klaarheid, zonder een onnutte verspilling van woorden, die veeltyds duysterheid verwekt;

e. of alle winsten en voordeelen de Compagnie behoorlyk zyn goedgedaan;

f. of de restanten alle wel als wesentlyke en deugdelyke effecten kunnen aangemerkt werden en of 'er niet eenige onder lopen, waar van de boeken behoorden gezuyvert te werden, als daar zyn: goederen, die in gebruyk zyn en dagelyks van hare waardye verliesen, zo dat het niet voegt, dat deselve met haar volle kostende, wanneer nieuw zyn geweest, blyven voortlopen, maar deselve moeten werden afgeschreven en die verdere verantwoording subject zyn, agter de restanten, zo lang in wezen zyn, levendig gehouden werden, en

g. of 'er ten opsigte van de debet lopende reekeningen geene negligentie wegens derselver inneeming is gepleegt of ook hopeloos zyn en de boeken daar van dienden gezuyvert te werden door deselve af te schryven en eenlyk binnens lyns ter geheugenisse voor te dragen; mitsgaders op Ceylon, daar expresse visitateurs zyn, ook

h. de nareekening;

5° de visitateurs of gecommitteerdens zullen by hun rapport of bevinding niet alleen aantoonen alle gebreeken, in de houding der boeken ontdekt, en de consideratien, die over deselve te maken zyn, maar ook alles, het geene in aanmerking komt om verbeterd of in den aanstaande anders behandelt te werden;

6° dese bevinding zal mede, met de besluyten der ministers in margine, aan den houder der boeken, ter zyner narigt, ter hand gesteld werden;

7° de hoofd-boeken van de respective gouvernementen, directien en commandementen moeten tegens ofte voor ultimo December tot ultimo Augustus afgesloten en de boeken der subalterne comptoiren daar by ingetrocken zyn, ten einde deselve vroeg in het voorjaar, 't zy direct ofte over een ander comptoir, herwaarts kunnen gezonden werden; en ten dien eynde zullen de bediendens van de subalterne comptoiren gehouden wesen hunne boekjes binnen zekeren

tyd by de ministers, yder in den haren, naar de gelegentheid der plaatsen reets bepaald of nog te bepalen, op den laatsten September dan wel den 15en ofte ten aller langste ultimo October naar het hoofd-comptoir te zenden; werdende de respective gouverneurs, directeurs en commandeurs en derselver raden by desen de novo expresselyk gelast de zodanige, welke na desen bevonden zullen werden nalatig te zyn in het tydig vervaardigen van de hen aanbevolene boeken, te beslaan in eene boete van drie maanden gagie, ten behoeve van de diacony-armen: en als zy deselve vervolgens niet binnen twee of ten langsten drie maanden na den uyterlyk gestelden tyd vervaardigen en overzenden, zonder eenige conniventie, defacto uyt hunne functien te dimoveeren en buyten qualiteit en gagie herwaarts te zenden, gelyk mede het opperhoofd van zodanigen comptoir, daar zulks mogte voorvallen, ten ware hy haar van het ten agteren raken derselve en d'oorsaken, waar uyt dat ontstaan was, tydig advis gegeven en zig dientwegen met voldoende rederen voor af verontschuldigt hadde, met aantooning, dat daar in niet hadde kunnen voorsien;
8° ten opsigte van dese hoofd-plaatze zal in volle kragt en waarde blyven het geresolveerde in Rade van India op den 25en January anno 1701, dat jaarlyks alle de boekjes der administrateurs op ultimo April en de negotie-boeken op ultimo May tot ultimo February toe volkomen zullen moeten effen staan en vervolgens de by-boekjes op ultimo October, dog die van d'equipage-werf en het ambagts-quartier niet later als ultimo November; en wyders de negotieboeken voor ultimo December zullen moeten gesloten en gereed zyn, als mede de respective soldy- en guarnisoen boeken niet later als den 15en November, waar toe dan ook de curator ad lites met zyne reekeningen wegens de nalatenschap der overledene 's Comps dienaren voor den 10en October en de boeken van 't hospitaal uyterlyk ultimo van deselve maand, gelyk ook den groot cassier met het cassa-boek op den den 15en April tot ultimo February

en wederom op den 15en October tot ultimo Augustus inclusive ten vollen zullen moeten gereed zyn; en dat voorts de geene, die bevonden zullen werden daar omtrend te manqueren, telkens op het verloopen van den eersten tyd zullen verbeuren twee en op de laatste drie maanden gagie, ten behoeve van de Compagnie, ofte wel verdere correctie naar bevindinge van hun versuym, en egter boven dien in 't casteel zullen moeten verblyven, tot dat zy hun werk vereffent zullen hebben: dog de boekhouders van d'equipage-werf en het ambagts-quartier, als hun werk niet gevoegelyk in 't casteel kunnende absolveeren, dus lange in hunne comptoiren respective in arrest zullen gehouden werden, zonder dat het voorwenden van ziekte of andere extra-ordinaire toevallen hen daar omtrend zal verschonen, alzo zy by eene reële ontmoeting van wettige verhinderingen 't zelve tydig zullen moeten aangeven, opdat de voortgang van hun werk door andere zoude kunnen bezorgt werden;

9° ook zal by de confrontatie der negotie- tegen d'administratieboeken, ingevolge de resolutie deser regeering van den 18en Juny anno 1751, van de differenten of bevinding derzelve geene notitie mogen werden gehouden op losse vellen of kladden, maar in een boek met een vaste band, daar toe expres te houden en door den negotie-boekhouder onderteekent, dat yder reis, na gedaan werk, aan den visitateur generaal moet ter hand gesteld werden ter visitatie en bewaring;

10° nog zal, volgens besluyt van den 25en September anno 1753, op alle comptoiren en in alle administratien alhier moeten gehouden werden een boek met een vaste band, dat, telkens als d'opperkooplieden van het casteel, d'eerste geswore clercq ter generale secretarye ofte d'eerste suppoost op het comptoir van de generale directie het requireeren, aan hen zal moeten gezonden werden om daar in de nodige extracten uyt de besluyten en notulen van dese regeering te laten inschryven en, g'authentiseert

zynde, te rug te zenden, zullende dat boek op de respective transporten van de comptoiren of administratien moeten bekend gesteld werden en gevolgelyk het afgeven van losse extracten geheel en al cesseeren.

Zie ook bij 30 Julij 1753 en 26 Augustus 1791.

30 October. *Verbod tegen het gewag maken in officiële stukken van rijksdaalders ad 60 ligte stuivers.*

Alleen van rijksdaalders ad 48 zware stuivers mogt in die stukken sprake wezen, »ter voorkoming van de confusie, die »uyt het tegendeel ontstaan kan, speciaal als het woord van ligte »[stuivers] in de pen blyft, gelyk te meermalen geschied is".

Dit verbod was bestemd voor »de respective collegien, de »directeur en commissarissen van de Bank-courant en van de »Amphioen-societeyt daar onder begrepen".

In alle »negotie- en secretarieele papieren van geheel India" mogt alleen sprake zijn van guldens of florijnen van 20 Hollandsche of zoo genaamde zware stuivers.

Uitgezonderd was alleen het »cassa- en contra-cassa-boek" te Batavia, omdat »de inlander, by wien de guldens t'eene»maal onbekent zyn en die aan de rd^{r} van 48 sware stuyvers »gewend is, by het doen van leverantien, enz. moeyelyk en »eenigsints onverstaanbaar zoude vallen".

30 October. *Voorschriften nopens het lossen en laden van specerijen ter reede Batavia.*

Tot betere preventie ofte ontdekking van dieveryen en andere quade practycquen omtrent de speceryen en om door een te late advertentie niet buyten postuur gesteld te werden om t'ordonneeren en in 't werk te doen stellen het geene ten dien eynde al verder vereischt werden mogte, is g'arresteerd voortaan ook de losbriefjes of de bevindingen der ladingen van de losvaartuygen, die de speceryen aan de wal brengen, yder ordinaire vergaderdag te doen indienen, mitsgaders zo wel de

presente als d'in 't vervolg te doene versendingen van speceryen na Nederland aan boord der scheepen door d'opperstuurlieden van deselve te doen nawegen, ten overstaan van gecommitteerdens, die nopens derselver bevinding in geschrifte zullen moeten rapport doen.

Al verder is met relatie tot dese materie dienstig g'oordeelt en oversulks besloten, dat d'opperstuurlieden van de scheepen of d'officiers, die d'lading aan boord ontfangen, aan d'oppercooplieden deses casteels telkens ten eersten zullen moeten toesenden schriftelyk berigt wegens d'ontfangst van de peeper en diergelyke losse pond goederen, 't zy by 't getal der zacken ofte andersints.

13 November. *Bepaling, dat met 1 Januarij 1754 voor slaven, te Batavia ten dienste van de Compagnie aangevoerd, geen inkomend regt zoude worden betaald.*

Vroeger betaalden de aanbrengers dat regt, even als voor de slaven, welke de leden der Hooge Regering voor zich uitkozen.

In de pacht-conditiën werd deze bepaling opgenomen.

13 November. *Afschaffing van den borgtogt, vastgesteld op 15 Januarij 1682 en 3 Mei 1686 voor het onderhoud gedurende zes jaren van geëmancipeerde lijfeigenen. — Bepaling, dat alwie »by levenden lyve" te Batavia een slaaf of slavin wilde emanciperen, alsmede de executeurs-testamentair van hen, die zulks »by »uytterste wille komen te doen ofte reets pro dato deses »gedaan hebben", voor de expeditie der emancipatie-brieven aan den Secretaris van Schepenen, ten behoeve der diaconie, moesten betalen eene som van 10 rijksdaalders voor elk geëmancipeerd lijfeigene.*

De borgtogt leverde niet op »de vereischte vrugt ter bereiking van het bedoelde oogmerk".

Want »door traagheid of onkunde geene finantien tot een »ordentelyke broodwinning weetende en na verloop van jaren »hunne huysgesinnen vermeerdert siende", namen de geëmancipeerde lijfeigenen toch, na ommekomst van de bewuste zes jaren, hun toevlugt tot de »offerkist" der diaconie.

Het armen-fonds was daardoor op eene verontrustende wijze aangesproken, weshalve de Regering begreep, dat dit fonds door nieuwe inkomsten versterkt moest worden.

Hiertoe zoude dienen het bovenbedoelde »sommetje" van 10 rijksdaalders, welk geld de Secretaris van Schepenen eenmaal 's jaars aan Diakenen moest verantwoorden.

Het onderhoud egter van geëmancipeerden, »die by hare »vrygeving verminkt of incurabel geweest zyn", bleef ten laste van den vrijgever of van diens boedel.

13 November. *Magtiging op de Diaconie »de legaten »ofte giften, die den een ofte ander aan lyfeigenen »komt te vermaken of donateren en onder haar sal »willen stellen om te dienen tot onderhoud derselve, »te accepteren tegens* 10 *per cento van 't capitaal in »'t jaar, om maandelyks of op sodanige tyden van 't jaar »uytgekeert te worden, als de testateur ofte vrygever »zal goedvinden; mits dat, na het overlyden van den »begiftigde, sodanige capitaal of het nog overschie»tende blyve ten voordeele van de Diaconye".*

Velen waren genegen aan hunne geëmancipeerde lijfeigenen zekere som voor hun onderhoud te geven of te legateren, maar werden hiervan teruggehouden door de vrees voor verspilling van dat geld, indien zulks in handen van de geëmancipeerden geraakte.

Volgens de Regering kon de Diaconie door vorenstaande regeling geen nadeel lijden, »schoon ook de uytkeering van »10 per cento 25 jaren na den anderen plaats hadde", vermits de Diaconie haar geld bij de Compagnie tegen 4½ pct. 's jaars uitzette.

Een iegelyk bleef natuurlyk vrij »buyten bemoeyingen van »Diaconen, ten behoeve van de vrygegeven werdende lyf-»eigenen zodanige gifte te doen ofte legaten te bespreken, als »hy te rade mogte werden".

13 November. *Magtiging op de Diaconie te Batavia aan bedeelde inlanders en geëmancipeerden toe te kennen perceelen van een der niet ver van »hier (Batavia) nog »onbebouwt leggende landen van de Compagnie".*

In dat geval zouden de bedeelden slechts de helft of een vierde deel van hunne vroegere bedeeling blijven genieten, maar daarentegen door de Diaconie van akkerbouw-gereedschappen, melk-koeien, enz. voorzien worden.

Een zeker gedeelte van de opbrengst hunner producten kwam ten voordeele van de Diaconie, die Europeesche en andere opzigters, des noods ook aparte armbezorgers en landbouwkundigen, kon aanstellen.

Zie ook 6 Junij 1755.

13 November. *Verdeeling van de buiten-armen te Batavia in klassen.*

Gesproken zynde over de door diaconen g'allegueerde aanwasch van den last van het onderhoud, dat men gewoon is aan veele toe te leggen om zig buyten de Gods huysen te bedruypen, waar onder, na alle apparentie, by nauwkeurig ondersoek wel weeder eenige gevonden zullen werden, die de aan haar afgegeven werdende alimentatien ofte niet waardig zyn of wel zo zeer niet benodigt hebben, ofschoon men de dientwegen verspreid werdende gerugten niet ten vollen accrediteeren kan, gelyk zulks anno 1733 is ondervonden, blykens de resolutie deser regeering van den 21en January van dat jaar en het ten dien dage ingekomen rapport van de heeren Raden, de Witte van Schooten en Valckenier, die by resolutie deser tafel van den 17en April des jaars 1732 waren gecommitteert om een generale

accurate revue der buyten armen ten haar Edelens overstaan te laten doen; so is goedgevonden en verstaan ten selven eynde weeder twee leeden deser tafel te committeeren en daar toe te benoemen de heeren Raden extra-ordinair, de Nys en van Basel, mitsgaders haar Edelens in mandatis te geven om ook teffens te besorgen, dat de buyten armen voortaan verdeelt werden in classes, gerigt na ieders benodigtheid en conditie, het getal van de kinderen en d'onmagt door siektens en qualen van de geene, die haar Edelens oordeelen eenige alimentatie nodig te hebben, met afwysing en expresse seclusie van dezulke, die in staat mogte weesen om zelfs de kost met eenig eerlyk hand werk of gepermitteerde neering te soeken.

29 November. *Last op de practizijns »precise voor het »aangaan van de rol op de bovensale van het stadhuys »[te Batavia] te verschynen, hetsy dat eenige parthyen »ter rolle hebben ofte niet".*

De poenaliteyt was eene boete van 10 rijksdaalders ten behoeve van het College van Schepeñen, »onvermindert dat, syn mees»ters sake door den geregts bode uytgeroepen werdende en hy »niet compareerende, verleent sal werden comparuit ofte default, »ten kosten van dien defaillanten procureur, sonder syn mees»ter sulx in reekening te mogen brengen".

1 December. *»Ordre-boek" voor het garnizoen te Batavia en »dies resorte".*

Reglement op het doen van de exercitie.

Art. 1. De sergeanten en corporaals zullen by goed weer 's morgens vroeg en 's avonds by 't vallen van den avond hare manschappen, welke vry van de wagt zyn, exerceeren, in 't bysonder de gene, die nieuw aangekomen zyn by de compagnie, leerende haar den snaphaan wel hanteeren, als: die te presenteeren, verkeert op schouder te leggen, verdekt te

dragen, verkeert onder de linker arm te swenken, neder te leggen en wat dies meer is, als: het bajonet op de loop brengen, de snaphaan hoog in de regter arm te hangen en op de linker arm te leggen, beyde met de bajonets op de loop, wordende van het doen van het gantsche manuaal verschoont om de wille van het land, dat zo veele fatigues teffens niet kan veelen, waarom de sergeanten principaal het gemeen het wel laaden van haar geweir zullen leeren by het doen van met platons te vuuren, zullende daar omtrent in agt genomen werden, dat zy in voorschrevene tyd als dan niets laten doen als te leeren met platons swenken, stilstaande en marcheerende vuuren en wel marcheeren en vooral de snaphaan wel dragen; als 't reegent of quaad weer is, blyven zy verschoont van de exercitie.

Art. 2. Een officier per compagnie sal hier by 's daags eens moeten praesent wesen en den adjudant sig laten vinden, dan by dese, dan by geene compagnie, om derselver sergeanten en voor al die commandeert, goede onderregtinge te geven, waar toe ook de officieren teffens gesteld zyn; en ook om te beletten, dat het gemeen niet gebrutaliseerd werde, sullende het gemeen, wel behandelt, dog gantsch onwillig synde, gecorrigeert werden en by verdere halstarrigheid daar van aan den capitain van de compagnie rapport doen, die de zaak na bevinding sal behandelen.

Art. 3. Geduurende de goede mousson, als in de maanden Maart, April, May, Juny, July, Augustus, September en October, sal het bataillon twee maal ter week in de wapens komen, als 's Dingsdags en Vrydags 's agtermiddags ten vyf uuren, goed weer synde, als wanneer niemand sal vry wesen als de officieren, onder officieren en gemeene, die de wagt hebben, moetende de overige alle present syn met chierp, ringkraag en sponton, als wanneer de majoor selfs sal commanderen en het bataillon stellen in die ordre, so als sulks by wylen Zyn Hoog Vorstelyke Doorlugtigheyd (H. L. M.) in het vaderland is g'ordonneert; alleen om de wille van het land, dat niet veel fatigues kan lyden, sal het gemeen van het manuaal

verschoont blyven en niets voor die tyd doen, als by articul 1 staat, met dit onderscheyd nogthans, dat de majoor het bataillon leert swenken, mitsgaders niet alleen stil staande en marcheerende, als retireerende met plotons, maar ook op de holle wegen uyt het bataillon carré en teffens met gelederen, etc., laat vuuren.

Art. 4. Vervolgens laten marcheeren conform de gestatueerde ordre, als boven vermeld, en voorts het battaillon doen breeken en de compagnien ordentelyk, met verkeert geschoudert geweir, na hare quartieren senden door de onderofficieren, gelyk deselve ook ter exercitie plaats door de onderofficiers gebragt worden.

Art. 5. Als het den heere Gouverneur Generaal sal behagen om de exercitie by te wonen, sal zyn Hoog Edelheyd het hoofd van de militie laten waarschouwen, die sulks daar op aan den collonel sal laten weten, als wanneer de majoor de nieuwe vaandels van staat in ceremonie van de hoofd-wagt, waar deselve bewaard worden, sal laten afhalen met de bajonets op de loop en het geweir hoog in de regter arm en zig zelfs aan 't hoofd van 't battaillon stellen; en als den heere Gouverneur Generaal aankomt, het geweir laten presenteeren en de marsch slaan, waar by de officieren op haar tour salueeren, voor so verre als zyn Hoog Edelheyd haar komt te passeeren.

Art. 6. En wanneer het hooft van de militie by de excercitie verscheynt, sal de majoor syn Edele met gepresenteerd geweir ontfangen, in parade staande; dog by aldien het battaillon reets besig was met te vuuren, is de majoor daar van geexcuseert.

Ordre en reglement op het doen der wagten en verdere belastingen voor het guarnisoen van Batavia en desselfs casteel.

Op het doen der wagten.

Art. 1. De officieren van de stads poorten zenden hare tamboeren aan de hooft-wagt om de reveille te slaan, 's morgens

ten half vyf uuren, met den tamboer-majoor aan 't hooft: en zal de vaandrig van de hooft-wagt, zo ras de tamboers zyn afgedefileerd na hare bescheydene posten, de sleutels afgeven aan de sergeanten, ten dien eynde van yder poort aldaar met vier man gesonden, en sullen de poorten in presentie van den officier, die de wagt aldaar commandeert, worden geopent en de marsch geslagen en de sleutels door voorschreve sergeanten en manschappen wederom op de hooft-wagt gebragt worden aan den vaandrig voorschreven en aldaar tot nader ordre van den heere Gouverneur Generaal blyven berusten.

Art. 2. De sergeanten, gezonden tot het afhalen der sleutels, zullen berigt doen van het geene op hunne respective posten is gepasseert, een yder ten reguarde van zyne post; en iets van aanbelang zynde voorgevallen, zal den officier, de wagt hebbende gehad, daar van selfs rapport doen aan den heere Gouverneur Generaal of wien andersints het guarnisoen staat te commandeeren, als wanneer afgelost is.

Art. 3. Alle morgen ten seven uuren zal de vergaderinge worden geslagen op de gewone parade plaats door vier tamboeren en twee pypers, benevens den tamboer majoor aan 't hooft, welke aan de baracquen van 't casteel bescheyden zyn, en zullen de zo genaamde prince vergadering slaan, als wanneer de sergeanten en corporaals, die de wagt staan te betrecken, haar gecommandeerde manschappen tot de wagt voor het logement van 't volk in een reye stellen aan de poorten: aan de hooft-wagt op de ordinaire vergader-plaats, op de aankomste van de officiers, die de wagten, zo aan de poorten als hoofd-wagt, staan te betrecken, met het geweer by de voet, waar na de officier de bajonets op de loop laat brengen en de laatstok in de loop, op volgende wyse.

Art. 4. Yder soldaat makende regtsom en brengende, zonder tempo, de bajonet in de loop en de laadstok in deselve, waar na hy zig in een tempo wederom herstelt en de snaphaan als ordinair by de voet houd, man voor man het geweir visiteerd, den eersten man van de regter vleugel presenteerd, als ordinaris, in drie tempos de snaphaan, neemt deselve de

vierde tempo hoog, opent te gelyk de pan en geeft zyn geweir over aan den officier, welke, wanneer die gezien heeft, dat alles wel en zuyver, als ook inwendig reyn is, den soldaat zyn snaphaan weder geeft, die met deselve tempos het selve wederom by de voet brengt; en op dusdanig een wyse gevisiteerd zynde, laat den officier de laatstok zonder tempos uyt de loop en op hare plaats brengen, als wanneer de officier het geweir laat op schouder leggen, zyn volk in gelederen swenken, de marsch slaan en marcheert regt tegens over de oude of afgaande wagt.

Art. 5. Yder onder officier zal, met zyn helmbaard of geweir op schouder, alleen marcheeren op de vleugel of voor zyn divisie; hy zal onder het geweir geen hoed afnemen, ook niet by het uytgeven van het parool; en wanneer hy deselve aan zyn officier brengt, zal hy zyn helmbaard of geweir by den voet neemen, gebruykende daar toe ordentelyke tempos.

Art. 6. En zullen de officieren, welke de wagt staan te betrecken, alle morgen ten half seven zig vervoegen aan de stads hooft-wagt met cherp en ring-kraag, als mede den capitain, die de hooft-wagt staat te betrecken, op dat den onder-majoor hare namen aantekent, ten eynde men soude weten, als 'er iets op hare wagt voorvalt, wie aldaar de wagt heeft betrocken gehad; dit geschied in deser voegen, dat, welkers compagnie aan dese of gene poort legt bescheyden, die selfde officier ook voor die poort wordt aangetekent, op dat het volk een ieder zyn eygene officier zal bekomen, om aldus ieder compagnie, zo van gemeene, onder-officiers als subalterne, te doen waken, waar hare compagnie in 't geheel bescheyden legt.

Art. 7. De compagnien, bescheyden aan de baracquen van 't casteel, zullen de stads hooft-wagt en de verdere wagten van 't casteel moeten betrecken; invoegen, als de vergaderinge, volgens articul 3, heeft geslagen, zal den capitain, die de wagt staat te betrecken, zig na zyn volk begeven, ten dien eynde bereeds bevorens op de gewone parade plaats gesteld door de sergeanten en gevisiteerd door de officieren, een yder zyn eygen compagnies volk, volgens articul 4; en dit gedaan zynde, steld

den adjudant deselve invoegen de eerste dag de oudste compagnie boven aan, de twede dag de twede compagnie boven aan en zoo vervolgens, op dat het gemeen het casteel by tour beurten komt te betrecken, en zo mede met officieren, en onder-officieren; de parade, door den onder-majoor afgedeelt zynde, geeft die over aan den capitain, als wanneer deselve de parade het geweer op schouder doet leggen en laat de marsch slaan, ordonneerd aan den officier, die de casteels wagt moet betrecken, van af te marcheren en marcheert voorts selfs af. *N.B.* de Gouverneur Generaals wagt zal, als de dragonders manqueeren, voortaan door granadiers worden beset; en marcheeren met de bajonets op de loop en het geweir op schouder.

Art. 8. Als de parade is afgedefileert, zal den onder-majoor een schriftelyk rapport formeeren, 't selve de commandeerende officier van 't guarnisoen besorgen, die 't selve tekent en, als den heer Gouverneur Generaal in 't casteel of op Jaccatra is, aldaar rapport gaat doen of sulks, by onpasselykheid, den groot majoor laat waarneemen, dog in zyn Edelheyts boven thuyn, Weltevreden, zynde, is gepermitteerd 's Maandags, Dingsdags, Donderdags en Vrydags per een ordonnantie dragonder na den heere Gouverneur Generaal te zenden; op Woensdag en Saturdag komt zyn Edele selfs of den groot majoor, die als dan voor die tyd rapport doet; 's Sondags word doorgaans na kerk tyd rapport in 't casteel gedaan; en ook als het 's morgens vergaderinge by haar Hoog Edelens is.

Art. 9. Wanneer de wagten zullen aflossen en de nieuwe wagt omtrend veertig passen van de oude wagt zal gekomen zyn, zal dese het geweir presenteeren en de marsch slaan, marcheerende intussen de nieuwe wagt op de linker hand van de oude wagt, wel te verstaan de hooft wagt; de andere wagten stellen zig regt tegens over de oude wagt, behoudende de oude wagten hare plaatsen, tot dat alle de schildwagten afgelost en te rug gekomen zyn; de wagten aldus opgemarcheert zynde, laat den capitain of officier het geweir presenteeren en neemt de capitain of officier van de nieuwe wagt 't sponton hoog en gaan na de officieren van de oude wagten, brengen

als dan hare spontons weder aan de voet; en, na alles ordentelyk te hebben overgenomen, nemen de spontons als voren hoog en gaan wederom na hare post; zo ras de officieren der nieuwe wagt gegaan zyn om de ordres van de officieren van de oude wagt over te nemen, zullen ook de sergeanten en corporaals van de nieuwe wagt het selve gaan doen by de sergeanten van de oude wagt, hare helmbaarden op schouder houdende en de capitains haar geweir hoog in de regter arm dragende; de ordres hebbende behoorlyk overgenomen, keeren zy wederom na hare post en commandeert den capitain van de oude wagt eerst en die van de nieuwe wagt dadelyk daar na: *snaphaan op schouder;* vervolgens commandeert de capitain of officier van de nieuwe wagt: *sergeanten en corporaals daar uyt,* en ordonneert te gelyk aan de sergeanten, dat de corporaals de nieuwe schildwagten tot de overgeleverde post zullen opbrengen om de oude af te lossen, waarop de oudste corporaal de soldaten, welke daar toe genomineert zyn, commandeert: *marsch na de midden, regts en linksom, halt, front;* een corporaal van de oude wagt sal met en benevens de corporaal van de nieuwe wagt gaan om de posten aan te wysen en horen, of de ordres door de oude aan de nieuwe schildwagten wel worden overgeleverd.

Wanneer de corporaal het volk commandeert, moet hy zyn geweir met een uytgestrekte arm by de voet hebben en in het marcheeren het selve vlak dragen, gelyk de officier zyn sponton; als er vier man of daar boven vereyscht worden tot de aflossing, swenken deselve sig in twee gelederen; en wanneer de posten verre van elkander zyn, zal men deselve door twee corporaals laten opbrengen.

Voorwaarts swenkt uw, marsch!

Soo ras de corporaal met de nieuwe aflossing op tien treeden aan de post komt, die hy moet aflossen, sal de soldaat van de oude post het geweir presenteeren en, als de nieuwe aflossinge op vier treeden na aan de gemelde oude post is, laat de corporaal de nieuwe post uytmarcheeren en commandeert (nemende hy zyn geweir met een uytgestrekten arm

wederom by de voet): *halt, presenteert uw snaphaan, de snaphaan hoog;* waar op de oude schildwagt, zo wel als de nieuwe, hun geweir als ordinaris hoog nemen en commandeert de corporaal verder: *marsch*, waar op de beyde schildwagten digt aan elkander naderen en elkanderen in het oor overleveren, het gene bevolen is, egter zo, dat de corporaal het duydelyk kan horen; het welke gedaan zynde, treeden beyden de schildwagten met de linker voet aan en gaat de nieuwe, daar de oude, en de oude, daar de nieuwe gestaan heeft, waar op de corporaal commandeert: *halt, front*; wanneer zy beyde linksom keeren en van selfs de snaphaan presenteeren, waar op de corporaal commandeert: *snaphaan op schouder, marsch.*

Art. 10. Dit is te verstaan van de aflossing der musquettiers, maar als een granadiers post sal afgelost worden, houd de oude schildwagt zyn geweer met een uytgestrekten arm by de voet en, zoo ras de corporaal van de nieuwe aflossing opgemarcheert is en gecommandeert heeft: *halt*, neemt de granadier-schildwagt de snaphaan digt aan het lyf; en als de corporaal commandeert: *presenteert uw snaphaan*, zoo presenteert de oude schildwagt van de voet en de nieuwe van de schouder in drie tempos en commandeert de corporaal: *het geweir hoog*, en overleveren elkander de post, op dezelfde wyse als voorwaards vermeld staat, wanneer, de nieuwe de plaats van de oude en de oude wederom die van de nieuwe genomen hebbende, beyde *halt* en *front* maken, waar na de corporaal aan de oude schildwagt commandeert: *de snaphaan op schouder*, wanneer de granadier van de nieuwe post met gelyke tempos de snaphaan met een uytgestrekte arm by de voet breugt, blyvende in dat postuur staan, tot dat de aflossing tien treeden afgemarcheert is, wanneer hy zyn geweir nader aan het lyf trekt; een granadier zal, als hy op zyn post staat, de snaphaan by de voet houden en, als hy wandelt, deselve aan de cordon over de schouder vermogen te hangen; een musquetier sal staande zyn snaphaan op schouder hebben en deselve op den linker arm mogen nemen, als hy wandelen wil.

Art. 11. By tyden van regen of als het andersints quaad weir is en de posten van de hooft wagt verspreyd zyn, sal den capitain van de oude wagt niet behoeven te wagten, tot de gantsche aflossing wederom is ingekomen.

Zoo ook de poort-wagten; en sal ook als dan in 't geheel geen parade gehouden, maar de aflossing gedaan worden, zoo als zig sulks aan ieder wagt het beste en gevoegelykste kan schicken, behoudens de officieren, op de wagt zynde getrokken, als dan haar volk het geweir in de wagt doen visiteeren; en sullen ook teffens de gemeene, wiens wapenen meer en meermalen dan andere defect worden bevonden, by de officieren worden genoteerd en daar van haar capitain hebben rapport te doen, die sulks sal tragten te remedieeren en, niet kunnende, daar over klagtig vallen aan zyn majoor, die vervolgens daar over met den collonel raadpleegt om het vervolgens te adverteeren, daar sulks is behorende.

Art. 12. Soo ras de afgeloste posten zyn ingekomen, de corps de guarde en de schildwagt huysen suyver en schoon, alles sonder defecten, overgelevert en op alles goede ordre gestelt sal wesen, commandeert de capitain of officier van de oude wagt aan zyne wagt: *presenteert de snaphaan, de snaphaan hoog in de regter arm, de twee agterste gelederen voorwaarts sluyt u, marsch, regts of links swenkt u, marsch*; als de officier van de oude wagt commandeert: *voorwaarts sluyt u,* commandeert de officier van de nieuwe wagt: *presenteert uw snaphaan,* en laat de marsch slaan.

Als de capitain van de oude wagt afmarcheert en met zyn wagt zyn plaats heeft verlaten, moet de capitain van de nieuwe wagt commandeeren: *snaphaan op schouder, regtsom, marsch,* om terstond de plaats van de oude wagt in 't bezit te nemen; en zulks gedaan zynde, commandeert: *halt, front,* latende het geweir wederom presenteeren; moetende de marsch onder dit alles blyven slaan, tot dat de oude wagt vyftig passen ver is, wanneer hy het geweir by de voet laat nemen en nederleggen.

Art. 13. De capitain van de oude wagt sal den snaphaan

hoog in de regter arm doen hangen en in het afmarcheeren de troup af laten slaan en met zyn wagt van die plaats na de gewone plaats van de parade, verre genoeg zynde van de hoofd-wagt, en dan commandeeren: *halt; regt u; presenteerd de snaphaan; snaphaan verkeert op schouder; marsch;* waar op de tamboer een roffel slaat en het volk gaat met verkeert geschoudert geweir na haar logement; dit is te verstaan van een capitains of sterke officiers wagt.

Art. 14. Als een officier met vier en twintig man of daar onder op de wagt trekt en gekomen is tegen over de oude wagt, laat hy zyn divisie *halt* maken en in een gelit swenken, het zy voorwaards of agterwaards, na dat het terrain sal toelaten; en wanneer hy van de wagt sal afmarcheeren, swenkt hy zig wederom tot een divisie.

Soo ras de oude wagt, alwaar een officier alleen de wagt heeft, is afgemarcheert van de plaats, daar deselve heeft gestaan, commandeert de officier van de nieuwe wagt: *snaphaan op schouder, marsch*; en als de nieuwe wagt is gekomen, daar de oude gestaan heeft, commandeert den officier: *halt, regtsom keert u,* en laat het geweir presenteeren en de marsch by continuatie slaan, tot dat de oude wagt vyftig passen van hem af is, als wanneer den officier zyn wagt doet rangeeren. het geweir aan de voet nemen en nederleggen.

De oude wagt, vyftig passen ver gemarcheert zynde, commandeert den officier: *halt, regt u, presenteert de snaphaan, de snaphaan verkeerd op schouder, marsch*; de tamboer slaat een roffel en de soldaten gaan met verkeerd geschoudert geweir na huys.

Art. 15. Als een wagt in het geweir gaat en deselve voor iemand of voor een wagt presenteert, sal den officier of onder officier nooyt aan zyn volk regts of linksom of regtsom keert maken, maar altyd blyven het selve front houden; ten dien eynde sal de hoofd-wagt front maken met het gezigt na het yzer pakhuys en het geweir dus gestrekt worden.

Art. 16. Dit is ook te verstaan van alle schildwagten in de stad; maar aangaande de schildwagten op de wallen, wan-

neer zy voor iemand moeten presenteeren, sal zulks geschieden na binnen toe, eer degene, voor wien zy moeten presenteeren, benevens hun is; maar zo ras zy gepresenteerd hebben, maken gemelde schildwagten met gepresenteerde snaphaan regtsom keert en presenteeren haar geweir na buyten, zo lang, tot dat de gene, voor wien zy gepresenteerd hebben, tien treden voorby is, wanneër zy hun snaphaan wederom op schouder nemen.

Art. 17. De officieren sullen vier en twintig uuren na den anderen op hunne posten hebben te verblyven, zonder daar van te gaan, latende hare spyse aldaar brengen, uytgezondert den capitain van de hooft-wagt, die zig van de klocke half een tot twee uuren 's na de middags sal vermogen te absenteeren.

Art. 18. 's Avonds, een half uur bevorens de poorten worden gesloten, zullen de officieren aan alle poorten op de wal, tot waarschouwing der Chinesen, die buyten wonen, dat zy uyt de stad moeten gaan, een appel laten slaan en met een weynig tusschen posing voor de tweede maal en wederom met een kleyne tusschen posing voor de derde of laatste keer; en soo haast de sleutels aankomen, de poorten sluyten's avonds ten half seven uuren, doende in die selfde tyd de marsch slaan en de nagtposten vervolgens opzetten, blyvende de Nieuwe en Rotterdammer poorten 's avonds open, ter speciale ordre van zyn Hoog Edelheyt den heere Gouverneur Generaal, zendende om te sluyten aan de wagt hebbende officier aldaar een ordonnantie sergeant.

Art. 19. De soldaten, hebbende verlof bekomen om te gaan aan haar quartier om te eeten of iets anders te verrigten, vermogen niet boven een half uur uyt te blyven; aan de poorten vermag een officier twee man verlof geven en de capitain van de hoofd wagt vier man; en vermogen na het sluyten der poorten geen verlof meer bekomen.

Art. 20. De sleutels werden gehaalt door een sergeant en vier man en ten ses uuren 's avonds van de hooft wagt gedepecheert, marcherende de eene portier ten eersten na het Quartiers poortje om dat te sluyten en zoo voorts na

de Nieuw poort; en de tweede portier gaat na de Diest en Utrechtsche poort en sluyt die toe; van daar na de Vierkants poort en sluyt die mede, uytgesondert het kleyne poortje of zo genaamde klinket, 't welk ten negen uuren werd gesloten; en voorts de sleutels na de hooft-wagt gesonden, als die zyn afgehaald.

Art. 21. Voor het slaan van de retraite zullen de officieren van de wagt haar posten hebben te visiteeren.

Art. 22. Het sluyten der poorten zal werden gedaan op deselfde wyse als het openen der selve.

Het parool sal 's avonds ten seven uuren werden uytgegeven, na het houden van het ordinaire gebedt op het gouvernement.

Art. 23. En sal den opper- of groot-majoor op de vergaderdagen der hoge Indiase regeeringe zig praesent in 't casteel laten vinden om, benevens het hoofd der militie, alhier praesent zynde, het parool van den heere Gouverneur Generaal te ontfangen en verders de nodige bevelen aftewagten, die hem, of by den heere Gouverneur Generaal of voorschreven hooft mogten werden gegeven, en vervolgens het parool aan den onder majoor afgeven, die 't selve na het houden van het ordinair gebed in 't gouvernement uytgeeft aan de adjudanten, die, benevens de sergeanten van de battaillons, nevens den groot majoor, zig mede in voorschreven gebedt moeten laten vinden: en zo mede een gedeelte der manschappen van de wagt aan de hooft-wagt: als 't regent in de quade moesson, blyven dese daar van verschoont, dog de wagt van den heere Gouverneur Generaal sal zig daar steeds present laten vinden; en geen vergader dagen zynde, ontfangt de onder majoor de parool van de officier van de Gouverneur Generaals wagt, verzegeld, en geeft die vervolgens uyt, als boven is vermeld.

Aldus het parool zynde besorgt, gaat den onder majoor aan de hoofd wagt om de parool aan den capitain van de hoofd wagt aftegeven, als mede vervolgens aan de sergeanten van de posten, daar officieren de wagt hebben; en een adjudant der week moet het parool brengen aan de Edele Heeren Raden

van India en teffens aan den heere praesident van den Agtbaren Raad van justitie; en een wagt hebbende sergeant van de hooft wagt brengt het parool aan den advocaat fiscaal en water fiscaal, volgens costume, en aan de hooft officieren en capitains, die niet geplaatst zyn.

En sal, in absentie van den opper of groot majoor, de capitain van de hooft-wagt, na het uytgeven van het parool, den heere Gouverneur Generaal de uytgegeven ordres weder te rug brengen, verzegeld, onder het afgeven van het parool, als zyn Hoog Edelheyd sig in het casteel is bevindende.

Art. 24. De retraite of taptoe zal geslagen worden het geheele jaar door 's avonds ten agt uuren; en zal een half uur bevorens van ieder poort een tamboer aan de hooft-wagt komen, alwaar zy lieden als dan een tamboer-majoor zullen vinden en met de selve de retraite driemaal over en weder de gewone parade plaats slaan en daar na, al slaande, een ieder sig wederom begeven na zyn bescheyde post; en zo 't ware, dat een of meer poorten, door swakheyd des guarnisoens, door sergeanten mogten beset zyn, zullen zo veele tamboers van het guarnisoen gecommandeert werden, welke sig dan op behoorlyke tyd, als voren, aan de hoofd wagt zullen laten vinden, ten eynde ook de taptoe na die poorten werde geslagen; dit zal men ook observeeren 's morgens met de revellie.

Art. 25. De poorten gesloten zynde, zal den onder majoor van den dag of week de ronde doen en visiteeren, of de poorten wel zyn gesloten en de nagt posten behoorlyk syn uytgeset, en voorts alles na behoren en conform aan de ordre is geconstitueert; en zal voorschreven onder-majoor op deselve ronde het parool van sig hebben te geven.

Art. 26. En zal den capitain de hooft-ronde moeten doen en voor middernagt binnen moeten zyn; ook niet eerder vermogen te gaan als tien uuren in de nagt, ten ware den heer Gouverneur Generaal of 't hooft van de militie in India hem liet weeten, dat van intentie was selfs de hoofd-ronde te doen, in welken geval gemelde capitain, na dat de hooft-ronde by haar zal wesen gedaan, alleen de visiteer-ronde zal hebben te

doen en dat op zodanige uur, als hy daar toe zal gelegen vinden, zonder dat in het doen van deselve ronde ook gehouden zal wesen sig te binden aan het houden van een zeekere weg of tour; en wanneer den capitain van de hooft-wagt de hooft-ronde doet, zal den lieutenant van de hoofd-wagt de visiteer-ronde hebben te doen.

Art. 27. Aan de hooft-ronde zal aan de posten het parool gegeven werden, maar alle andere rondes zullen het selve parool te geven hebben; zelfs het hooft der militie, willende de ronde doen, na dat den capitain van de hooft-wagt de hooft-ronde bereets gedaan heeft, zal als dan het parool van sig hebben te geven door een officier of sergeant, dewelke tot dien eynde by sig zal hebben genomen; de hooft-ronde, door wien deselve ook gedaan word, zal altoos een sergeant eenige passen voor uyt zenden aan den commandant van de wagt, met het teeken, dat daar toe aan de hooft-wagt is gegeven of vervolgens door zyn Hoog Edelheyt staat gegeven te werden, op dat deselve kunnen verzekert zyn, dat het de regte hooft-ronde is, welk teken ook zoo veel maal zal verandert werden, als het den heere Gouverneur Generaal zal dienstig oordeelen; dog yder malen. als dat geschied, zal er kennisse gegeven werden aan de commandanten van de wagten, het zy door den onder-majoor of door het toesenden van het nieuwe teeken in een verzegeld papier.

Art. 28. Wanneer de ronde of patrouilles malkander zullen ontmoeten op de wal of in de stad, zal de geene, welke eerst aangeroepen werd, aan de andere het parool afgeven; de patrouilles zullen gaan, als volgt: van de Rotterdammer poort na de punt Amsterdam ten half agt en direct wederom; van de punt Amsterdam na de Rotterdammer poort ten negen uuren, direct wederom, nog eens ten half twaalf en ten half een wederom.

Van de Rotterdammer poort na de Nieuw poort ten agt uuren, van de Nieuw poort na derwaarts ten half tien uuren. van de Rotterdammer poort weder derwaarts ten twaalf uuren en ten twee uuren wederom; van de Nieuw poort na Hollandia

ten negen en ten twaalf uuren; van de Diest poort na de Utrechtse poort ten half negen; van daar na de Diest poort ten half elf; van de Utrechtse na de Diest poort ten een uuren en van daar terug ten drie uuren; van de Utrechtse poort na de punt Groningen ten half agt; van daar terug ten negen uuren; het Speelmans poortje een patrouille na de Utrechtse poort ten half elf, van daar terug ten half twee uuren; nog van het Speelmans poortje na de punt Groningen ten half agt en direct wederom terug; van de punt Groningen na de Vierkants poort ten seven uuren en wederom ten agt uuren van daar, waar by altyd een Europees moet praesent wesen; ten half negen van Zeeborg na de punt Groningen, ten half tien van daar na 't Vierkant en direct wederom langs de wal, altyd over de gaanderyen; nog van de punt Groningen ten elf uuren na het Vierkant en om half twaalf wederom; die van Zeeborg ten twaalf uuren na 't Vierkant en direct wederom, om half een na de punt Groningen en direct wederom; die van de punt Groningen ten half twee na Zeeborg en ten twee uuren wederom.

De Vierkants poort patrouilleerd langs het zogenaamde Boere-Verdriet na het zuyker pakhuys met vier man; de overige patrouilles werden gedaan door twee man.

N.B. De patrouille gangers berusten zo lang aan de wagten, daar zy komen; en als het haar tyd van gaan is, moeten zy sig gereed maken en door den wagt hebbende officier zelfs g'expedieert werden, waarom haar den wagt hebbende sergeant by tyds moet waarschuwen.

De stads hooft-wagt laat patrouilleeren langs de Lutersche kerk ten agt uuren, als de taptoe heeft geslagen, om de aldaar zynde herbergen ledig te maken met een ieder te waarschouwen, dat hy moet vertrecken; ten negen uuren wederom; en militaire of zeevarende personen vindende, in arrest nemen.

Het dragonder piquet sal sig steeds moeten gereed houden om, als wanneer den capitain van de hooft-wagt zend om een dragonder te paard, die ten eersten werde gezonden.

Art. 29. De capitain van de hooft-wagt sal 's avonds aan ieder officier, commandeerende op de posten, eenige lootjes zenden door de onder officieren, welke rapport zullen hebben gedaan na het sluyten der poorten, op ieder van welke lootjes de naam sal staan van de post, daar ieder officier derselve de wagt sal hebben, welke lootjes door meergemelde by ronde of patrouilles, wanneer die passeeren, van de voornoemde officieren werden afg'eyscht en wederom aan den capitain van de hooft-wagt behandigt om te kunnen weten, of wel gepatrouilleerd is dan niet.

Art. 30. De dag of eygentlyk de visiteer ronde zal gedaan werden van den officier, hebbende de wagt aan de Diest poort, en voor dat de revellie slaat binnen zyn, welke mede lootjes van de posten zal moeten afeyschen en aan de capitain van de hooft-wagt behandigen door syn sergeant, om verzekert te zyn, dat alle posten gevisiteert heeft, en daar van rapport doen aan de capitain van de hooft-wagt; iets van aanbelang hebbende ontwaard, zelfs in perzoon rapport doen, als is afgelost, aan den heere Gouverneur Generaal of hoofd van de militie in India of aan wien andersints het commando is aanbetrouwd; dit is ook teffens te verstaan van alle extra voorvallen, die gedurende de wagt mogten voorkomen.

Art. 31. De groot-majoor, hebbende eens ter week de ronde om de stad gedaan, zal, eenige defecten vindende, daar van rapport doen aan zyn Hoog Edelheyd den heere Gouverneur Generaal.

Art. 32. Wanneer by nagt een poort zal geopend werden, zal den onder-majoor zelfs in persoon de sleutels halen, verseld van eenige manschappen van de hooft-wagt, en deselve poort openen en wederom sluyten, na dat de bekome ordre vereyscht.

Art. 33. Na het slaan van de retraite of taptoe zal niemand, 't zy dragonder of soldaat, zig op straat mogen bevinden en zullen die gene, welke aldaar bevonden zyn, aanstonds worden in arrest gebragt en 's anderen daags morgens door de guarnisoens parade worden afgestraft (wordende de dragonders

aan het corps overgegeven om hen selfs te straffen), als wanneer de groot majoor zig op de parade zal laten vinden om de deliquanten· te laten straffen na de bekomene ordre van den heere Gouverneur Generaal of wien anders het guarnisoen staat te commandeeren.

Art. 34. En indien eenige moetwil of contraventie tegens de gegevene ordres op de straat, het zy vry-burgers met zoldaten of zoldaten met burgers, mogte werden gepleegd, zullen zoo wel de patrouilles als de wagten, dewelke zig daar omtrend bevinden, zoodanige disordre tragten te stuyten en de auteurs daar van en contraventeurs van de ordres aan de hooft-wagt in arrest brengen en daarvan ten eersten kennisse geven aan het hooft van de militie of andersins commandeerende officier van 't guarnisoen en verder aan den groot majoor; en ingevalle ook by zoodanige voorvallen eenige burgers of perzonen van andere natien, derselver vrydom genietende, in arrest sullen worden gebragt, zullen deselve 's anderen daags worden overgeleverd in handen van den advocaat fiscaal, dog niet als met speciale voorkennisse van zyn Hoog Edelheid den heere Gouverneur Generaal of wien andersins van haar Hoog Edelhedens het commando mogte zyn aanbetrouwd.

Art. 35. Gelyk ook niemand van de militie, 't zy gemene of officier, als hy word geroepen voor den Raad van justitie of andersints geciteerd om te compareeren, in 't stuk van getuygenisse der waarheyd te geven of andersints, van wat naam het zoude mogen wesen, aldaar vermag te gaan zonder voor af zyn capitain te hebben gewaarschuwd, die als dan voor de gemeene en onder officiers by het hooft van de militie gaat en hem zulks bekent maakt; de verdere officieren vervoegen zig als de vaandrigs en luytenants by hare capitains, dog gaan ook selfs by het hoofd voorschreven; en een capitain gaat in dat geval, sonder verdere kennisse, direct by 't hooft der militie, die als dan of permissie verleend of, by aangelegentheyd van zaken, daar van den heere Gouverneur Generaal bevorens kennisse geeft.

Art. 36. Alle morgens, zoo ras de sleutels aan de poorten zyn gebragt, zal de officier de poort openen en regts en links buyten de poort twee gemeene senden een snaphaan schoot van de poort, intussen de barrieres op de grendel zetten en niet weder openen voor dat rapport heeft bekomen, dat buyten alles wel en het veldt dus ontdekt is.

Art. 37. In cas de allarm van wegens vyand of brandt heeft het guarnisoen zig te gedragen aan het besluyt, genomen in Rade van India sub dato 19en December 1747, waar na men zig verder ook in 't openen en sluyten der poorten en alle andere gevallen moet gedragen; en in cas van brand, in of buyten de stadt, laten de officieren, hebbende de wagt aan de poorten, by dag de valbruggen ophalen, haar volk in 't geweir trecken en doen ten eersten daar van rapport aan de hooft-wagt; als by nagt brand in of buyten de stad ontstaat, word de poort niet geopent als op speciale ordre van zyn Hoog Edelheid den heere Gouverneur Generaal; dog moet den officier van de poort, daar de brand gezien word, ten spoedigsten zulks den capitain van de hooft-wagt doen weten, die vervolgens het selve doet weten door een dragonder aan zyn Hoog Edelheyd, wanneer de brand van sware gevolgen mogte zyn; en als dan mede den Edelen heer Directeur Generaal, den Edelen heer praesident van Scheepenen, de twee opper-kooplieden des casteels, 't hooft van de militie, de land en water fiscaals, den bailluw en groot majoor, als mede de onder-majoors; en moet boven dien den capitain, die 's daags bevorens de wagt heeft gedaan, doen waarschouwen, die zig als dan aan de hooft-wagt begeeft by het piquet, bestaande in de manschappen, die 's daags bevorens de hooft-wagt hebben betrocken gehad, zoo mede de piquet wagt van de dragonders lyfwagt en van het corps artillery, en verblyft aldaar tot nader ordre bekomt, na zyn volk behoorlyk gerangeerd te hebben.

Art. 38. Daar sal geen alarm geslagen of geen trommel geroerd worden by tyding van brand, maar wanneer het van sware gevolgen mogte worden bevonden, moet de groote

brand klock kleppen, dog niet als ter ordre van den heere Gouverneur Generaal.

Art. 39. Den capitain van de hooft-wagt zal des avonds, na het sluyten van de poorten, aan zyn Hoog Edelheyd den heere Gouverneur Generaal brengen een verzegelde rapport cedulle, inhoudende het parool en wat 'er op de ordre is belast en wat zeedert het optrecken der wagten gepasseert is, en een gelyke rapport cedulle aan het hooft van de militie of wien het commando is aanbetrouwd door een officier en aan de groot-majoor door een sergeant en verder aan den onder majoor mondeling, van alles, wat mogte komen voor te vallen, zullende, by absentie van zyn Hoog Edelheyd, alle rapporten, rakende zyn Hoog Edelheyds perzoon, aan den Wel Edelen Heere Directeur Generaal in selver voegen worden gedaan.

Art. 40. Welke sergeant, by het overgeven van de rapport-cedulle, de helmbaard by de voet neemt en den hoed op het hooft houd, waar na hy vraagt, of verder iets te bevelen heeft, zyn helmbaard in twee tempoos weder op schouder neemt, regtsom keert en henen gaat.

Art. 41. Des anderen daags, na het aflossen van de wagt, zal gemelde capitain in perzoon aan den heere Governeur Generaal overgeven een schriftelyke rapport, inhoudende, wat gepasseert is van het sluyten van de poorten af tot het aflossen van de wagten toe, en, by absentie van zyn Edelheyt, aan den Wel Edele Heer Directeur Generaal en zoo vervolgens d'oudste van de Edele Heeren Raden, in de stad zig bevindende; en doet teffens het hoofd van de militie een schriftelyk rapport van 't etmaal aan zyn Hoog Edelheid den heere Gouverneur Generaal; en, by aldien den heere Gouverneur Generaal in 't land is, werd 't eerste rapport wel door den brigadier, maar de volgende dagen door den groot-majoor gedaan, ten ware in extra gevallen; en gaat de capitain vervolgens mondeling rapport doen van het voorgevallene aan het hoofd van de militie in India en de vaandrig van de hooft-wagt een mondeling rapport teffens aan de groot-majoor; de officieren

van de poort-wagt zenden, so ras haar volk bedankt hebben, een sergeant aan de onder-majoor van de week met rapport, wat 'er op hare wagt aan stucken of verbroken is of andersints aan de wagten mogte manqueeren.

Art. 42. In gevalle eenig gewapent volk voor de poort komt, zal de officier van de wagt een sergeant na buyten senden om haar te onder vragen, wagtende intusschen vyftig passen buyten de poort, tot zoo lange gemelde sergeant aan het hooft van de militie, en by absentie aan den collonel, teffens ook den groot majoor kennisse gegeven en by denzelven haar aangaande ordre zal gegeven zyn.

Art. 43. Het eerste rapport van de poorten en overige posten sal aan de hooft-wagt gedaan worden 's morgens, dadelyk na het openen der poorten, het tweede voor tien uuren en het derde na het sluyten der poorten, de twee laatste schriftelyk; dog wanneer iets van remarque tusschen die tydt mogte voorvallen, zal zulks in het oogenblik aan de hooft-wagt gemeldt worden door een corporaal.

Art. 44. Als een corporaal iets te melden heeft, doet hy zulks met geschoudert geweir en, na dat hy zyne melding gedaan of een cedulle overgegeven heeft, zal hy de snaphaan presenteeren en vernemen, of verders iets te bevelen is, waar na hy zyn geweir op schouder brengt, regtsom keert en wederom na zyn post marcheert.

Art. 45. Geen hooft officier zal vermogen een nagt uyt de stadt te gaan, dan na alvorens daar toe verlof te hebben bekomen van den heere Gouverneur Generaal en, bekomen hebbende, zelfs bekent maken aan het hooft van de militie en door zyn adjudant doen bekent maken aan den groot majoor: maar, wanneer het guarnisoen commandeert in absentie of ziekte van het hooft der militie den collonel of ouder hooft officier, is voorsz. hooft officier verpligt aan dien zulks in persoon bekent te maken, zullende de capitain, komende van de hooft-wagt, als dan ook verpligt zyn zelfs in persoon rapport te doen; en zullen alle rapporten, die van de hooft-wagt worden gedaan, den onder majoor van de week mede worden bekent gemaakt.

Art. 46. In de quade mouson zal de vergadering op deselve uur worden geslagen, als by articul 3 staat vermeld, met dat onderscheyd, dat daar de vergaderinge bevorens over de parade plaats drie maal heen en weer heeft geslagen, als dan, wanneer het regent, maar eens over en weder zal geslagen worden, in welken gevalle ook niet word uytgeroepen of het volk in de wapens getrocken aan die wagten en posten, daar anders uytgeroepen word, als aan de hooft-wagt, 't casteel, de Nieuwpoort, de Vierkants-poort en het Speelmans-poortje; dog, als 'er iemand passeert by de overige drie poorten, die 't militaire honneur van een opperkoopman, buyten officieren in 't generaal, word bewesen, zullen de militairen, voor de wagt zittende, opstaan, zig in een reye stellen en in een goet postuur blyven staan, tot de persoon is gepasseert; waarom geene gemeene militairen by dag voor de wagt of haar logement zullen vermogen toebak te rooken, kunnende zulks egter doen in de wagt, in hun logement of elders.

Art. 47. Geen soldaat zal zonder verlof van zyn post of wagt gaan, zullende de schild wagten, zo wel op de binnen als buyten bruggen staande, zorge dragen, dat geen soldaat na buyten passeere, zonder dat deselve voor af by de wagt hebbende officier zig hebbe aangegeven, die desselfs naam zal aanteekenen, gelyk ook deselve, binnen komende, verpligt is zig by dien zelfden wederom aantegeven, 't welke niet geschiedende, zal den officier zyn rapport dus inrigten, dat de perzoon met naam en toenaam daar in vermelt werde; na 't sluyten der poorten en die zig na buyten begeeft langs ongepermitteerde wegen, zal dadelyk in arrest gezonden en door de parade gestraft worden, maar die zulks doet langs d'ordinaire passagies, zonder zig by den wagt hebbende officier te hebben aangegeven, zal binnen de tyd van een maand geen verlof vermogen te vragen.

Art. 48. Al wie dronken terug komt en rusie maakt, zal dadelyk in arrest na de hooft-wagt gezonden en na bevinding van zaken gecorrigeerd werden; alle onder-officieren zullen by het gemeen aan hare logementen logeeren en niet

van haare posten gaan zonder speciale ordre van haren capitain of 't hooft der compagnie.

Art. 49. Wanneer den Raad van justitie deses casteels door gecommitteerdens een militair door de rottings doet lopen, zal daar toe gecommandeert werden het ordinaire getal manschappen, bestaande in een hondert en veertig koppen, buyten de onder officieren en officieren, zullende den groot-majoor zig als dan mede op de parade laten vinden om de nodige ordres te stellen, zo die present is, anders zal den capitain van de parade zulks waarnemen.

Art. 50. Alle Maandagen, 's morgens ten seven uuren, zal een officier per compagnie de manschappen visiteeren om te zien, of zy hare wapens wel schoon en suyver houden; teffens, of sylieden wel voorsien zyn van een goede monteeringe, als: 2 hemden, 2 paaren kousen, 1 hoed met een boordsel en 1 paar goede schoenen, etc.; ook de rol doen lezen, het volk en de baracquen visiteeren, teffens rapport van de present zynde onder officieren ontfangen en, by aldien 'er eenige klagten komen over het niet obedieeren van voorschreven ordres, zulks examineeren en aan haren capitain bekent maken, die daar van rapport doen moet aan den majoor; voorts zal de rolleeser de rol leesen ten vyf uuren in den agtermiddag, waar na deselve ten seven uuren het ordinaire gebed zal doen, die daar voor vry van wagt en togt zyn zal, als wanneer de gene, welke hebben verlof gehad, binnen zullen moeten wesen en by 't gebed present zyn, benevens alle onder-officieren, uytgezondert die de wagt hebben.

Art. 51. Ook zal den articul-brief alle eerste Maandagen in de maand aan de gantsche compagnie worden voorgelesen.

Art. 52. 's Avonds ten agt uuren, na dat de taptoe is geslagen, zal voor het derde maal de rol worden gelesen en, zig ymand hebbende geabsenteerd, sal zulks genoteert en zyn capitein, als voorwaards gezegt, daarvan rapport gedaan werden, alzo alle gemeene militairen, tot sergeants incluys, zig ten agt uuren aan hare logementen moeten laten vinden.

Art. 53. De officieren van de wagten zullen mede voor de

goede ordres, niet alleen op hare wagt, maar ook voor het gene in de logementen des militairen voorvalt, moeten respondeeren, allen allarm, rusie en questie beletten en, zulks niet magtig zynde, by tyds rapporteeren aan de hooft-wagt en by nalatigheid daar over swaarlyk worden gecorrigeerd.

Art. 54. Alle officieren en onder-officieren, die dronkene militairen op straat vinden,. zullen deselve aan de naaste wagt in arrest zenden om uyt te slapen; en de officier zend deselve, na dat zy uytgeslapen hebben, na haare bescheydene post, by aldien zig anderzints niet te buyten hebben gegaan, of anders in arrest na de hooft-wagt om na bevinding van zaken gestraft te werden; en zullen de officieren en onder officieren wel agt hebben te geven op zodanige gemeene, die dikwerf na elkanderen dronken worden bevonden, om deselve aan den capitain op te geven, ten eynde de zodanige voor een, twee à drie maanden de poort worde ontzegt, om haar van zodanige debauches te ontwennen.

Art. 55. Niemand zal gepermitteerd worden digt by de logementen arack of andere sterke dranken te verkoopen, veel min deselve daar binnen te brengen; de onder-officiers, zulks door de vingeren ziende, zullen voor drie maanden met de provoost worden gestraft en, zelfs mede hebbende gedronken, voor gelyke drie maanden op de wagt worden gesteld, om te planten van negen tot elf uuren 's voormiddags en van drie tot vyf uuren 's nademiddags, en wel aan de stads hooft-wagt.

Art. 56. Ook zal in de logementen der militairen geen annanas of karnemelk, waar mede het gemeen volk langs straat te koop loopt, en ook niet veel clappers mogen ingebragt worden, als schadelyk voor de gesontheyd; en tot prevenieeringe van alle desordres zullen met sons ondergang alle kraamptjes, die onder het bereyk van de wagten staan, moeten opgebroken werden, zo wel omtrend de casteels lant en voor-poort, als by de wagten en logementen der militairen in de stad.

Art. 57. Een soldaat, die door een officier of onder-officier op straat word aangeroepen, zal behoorlyk moeten stil staan en bescheyd geven, op poene van in arrest gesonden en daar

over gestraft te worden, zo hy quaad bescheyd geeft of niet luysteren wil en aan 't lopen gaat.

Art. 58. Nadat de taptoe geslagen is, zal geen soldaat of onder-officier zig ter plaatse laten vinden, daar men gemeene lagen zet, waar toe de officieren goede toesigt zullen neemen.

Art. 59. En zo wel officieren als onder-officieren, geene uytgesondert, zullen zorge dragen, dat het volk niet in de open lugt legt te slapen; deselve indiervoegen bevindende, onder dak, na binnen in de wagt of hare logementen doen gaan; teffens dat de logementen dagelyks werden geveegt en schoon gemaakt, en ook toesien, dat het gemeen haar lichaam zuyver en schoon houde na de jongste ordre, by haar Hoog Edelens gehoudene besoigne over Batavia's gesteldheyd.

Art. 60. Wanneer den Raad van justitie deses casteels justitie staat te houden, worden 'er 12 man en 1 sergeant gesonden twee dagen bevorens, om op de patienten te passen; en op den dag der executie gelyke 12 man en 1 sergeant, om den heer president en de raden te begeleyden tot aan de plaats van de justitie, 's morgens ten ses uuren, en van daar tot aan de puye van het gouvernement, en hebben als dan gedaan.

Bestaande de te commandeerene militie in een majoor, twee capitains, vier officieren, ses sergeanten, ses corporaals en een hondert en veertig gemeene, buyten nog een officier, een wagtmeester en 16 dragonders; 't geen ook plaats heeft, als 'er justitie by Scheepenen word gehouden, uytgesondert alleen de 12 gemeene en 1 sergeant, die d'gemelde raad begeleiden, en dat de sergeant met 12 gemeene als dan maar een dag bevorens word gesonden om de delinqanten te bewaren; als den Raad van justitie in volle ceremonie met haren deur-waarder voor of binnen het casteel buyten de land-poort komt aan te ryden, zal den capitain van de hooft-wagt zyn wagt-volk in 't geweer trecken en de marsch slaan; dog in 't wederom passeeren, het ceremonieel gedaan zynde, laat den capitain voor den raad 't ordinaire haar Agtbare toegestane militaire honneur doen; ook zal den capitain van de hooft-wagt de klock laten kleppen, als den raad justitie zal houden, en teffens als in 't cas-

teel komen en iets wegens de hoge Indiase regeeringe af te leesen hebben, waarvan den officier van 't casteel de behoorlyke waarschouwinge zal moeten doen; ook de capitain gedurende de justitie in de wapens staan, werdende de val bruggen rontom de stad gedurende dien tyd opgehaalt en de hecken derselve op de grendels gezet.

Reglement voor de wagten van 't casteel en verdere ordres dien aangaande.

Art. 1. De officier, zullende des heeren Gouverneur Generaals wagt betrekken in het casteel, van de parade afgedefileerd zynde, zal de sergeant van de Waterpoort met zyne wagt volgen onder het slaan van de granadiers marsch, verzeld van een pyper; en in het casteel komende, ter linkerhand van de oude wagt op marcheeren (in tusschen laat de officier van de oude wagt de marsch slaan), zyne wagt het geweir presenteeren en de wagt overnemen op sodanige manier, als zulks van de stads hooft wagt is gezegt by articul 9; en opgemarcheert zynde, depecheerd 1 sergeant met 2 corporaals en 18 gemeene na de Waterpoort, 1 sergeant, 1 corporaal en 9 gemeene na de punt Robyn, 1 corporaal en 6 gemeene na de Diamant, die hem ook op de ordinaire uuren rapport doen, wat op hare wagten is gepasseert, als nader omtrent de Waterpoort staat genoteert by articul 4.

Art. 2. In een gelyk geval is het ook gelegen met het aflossen der schildwagten, die hy teffens, als het regent, niet behoeft in te wagten, maar zyne wagt bevorens kan bedanken, op dat die zo veel voor nat te worden bewaart, als mogelyk is, waaromtrend ook op de wagten, so hier als in de stadt, by regentyd niet word uytgeroepen, nog het volk in de wapens getrocken, als by extra-ordinaire voorvallen.

Art. 3. De schildwagten lossen eerst af op de puye voor 't gouvernement, zo als by articul 10 van de granadiers staat vermeld by het reglement voor de stad, terwyl den officier in tusschen, gelyk aan alle wagten, zyne posten en wagt overneemt

en, niets defect vindende, na het inkomen der schild-wagten zyne wagt het geweir met het bajonet op de loop in de regter arm laat nemen, den trop afslaan en in een divisie afdefileeren tot op de gewone parade plaats, alwaar hy zyn volk het geweir doet presenteeren en de snaphaan verkeert op schouder brengen, alles volgens articul 13 by het stads reglement, en voorts bedanken; wagtende, tot dat de sergeant van de Waterpoort, de sergeant en corporaal van de Robyn en Diamant teffens mede hebben afgemarcheerd, om met elkander bykans te gelyk op de parade plaats te komen.

Art. 4. Sullende dadelyk na het aflossen der wagten rapport moeten doen aan den capitain van de hooft-wagt, na en alvorens rapport van den sergeant aan de Waterpoort ontfangen te hebben, die ten dien eynde sulks direct, na dat de wagt is betrocken, zal hebben te doen mondeling door zyn corporaal, op gelyke wyse als by articul 43 in de stad is gestatueert; het twede rapport doet den officier, als de Waterpoort is gesloten, schriftelyk, zonder het parool daar in te zetten; en het derde rapport geschiet 's morgens vroeg aan den capitain van de hooft-wagt, als de poorten zyn geopent; 's avonds, na het sluyten van de Waterpoort, ontfangt de officier een schriftelyk rapport van den sergeant dier poort; de sergeant, de wagt hebbende op de Robyn, en de corporaal op de Diamant hebben het selfde rapport als de Waterpoort.

Art. 5. Als den heere Gouverneur Generaal binnen het casteel is op vergader dagen, blyft de Waterpoort zo lang open, tot dat den heere Gouverneur Generaal na buyten is gereden, 't en zy zyn Hoog Edelheit in het casteel vernagte; en als den heere Gouverneur Generaal binnen blyft, moet den officier zelfs komen om het parool af te halen, schoon hy op andere dagen verpligt is dat op de gebed-zaal te ontfangen, als wanneer hy teffens drie rapporten formeert, waar van eene voor den heere Gouverneur Generaal, eene voort 't hoofd van de militie en eene voor den commandeerende officier van 't casteel, verzegeld; 't rapport van zyn Edelheyt moet hy, onder het presenteeren van het parool, zelfs overgeven; 't twede

laat hy door zyn sergeant aan 't hooft van de militie afgeven en het derde word teffens door den sergeant aan den commanderende officier gesonden; dog, als die buyten het casteel is en binnen komt, word hem dit rapport door den officier zelfs gegeven, onder het afgeven van het parool, en word voorts niet gesloten, dan na dat den officier heeft rond laten vragen, of 'er nog iemand in 't casteel is, die in de stad wil wesen.

Art. 6. De Waterpoort word gesloten ten half ses uuren, als wanneer de officier zyn volk in 't geweir trekt, de sleutels laat halen door een sergeant en vier gemeene, benevens den portier, en sluyt de Waterpoort eerst, terwyl de sergeant met zyn volk in 't geweir staat en het zelve doet presenteeren, vervolgens de kleine poortjes, zoo die zyn geopent geweest, als wanneer de sergeant zig begeeft na de buytenbrug, deselve ophaalt en teffens de poort onder de punt Robyn sluyt; aldus met de sleutels binnen zynde, besorgt die aan de wagt en de officier treckt zyn wagts volk binnen.

Art. 7. Des avonds ten agt uuren zal de taptoe geslagen en de reveille, zoo ras die van de stadt deselve slaan.

Art. 8. Als den heere Gouverneur Generaal binnen het casteel blyft, werd de val-brug aan de land kant ten tien uuren gesloten, mits de officier, eer en bevorens hy sluyt, laat vragen om te mogen sluyten door zyn sergeant aan 't gouvernement; als den heere Gouverneur Generaal niet present is, moet de officier, 'eer hy sluyt, vragen aan den commandeerenden officier om te sluyten; zoo ras gesloten is, bezorgt de officier de sleutels aan het huys van den commanderende officier en laat die 's morgens ten half vyf uuren weder van daar afhalen; dog den heere Gouverneur Generaal, als gezegt, binnen zynde, worden de sleutels in 't gouvernement gebragt en afgehaald als voren, dog gedurende den dag verblyven deselve aan de wagt.

Art. 9. Na het ophalen der val-brug aan de land kant doet de officier de hooft-ronde en een uur daar na de sergeant van de Waterpoort de visiteer-ronde, die ten dien eynde

's avonds, na dat de Waterpoort gesloten is, zyn corporaal zend by den wagt hebbende officier om het parool te ontfangen; zoo mede gaan de sergeant, de wagt hebbende op de Robyn, en de corporaal van de Diamant zelfs voor die tydt; en de sergeant van de wagt by den officier doet de dagronde; de officier laat van seven uuren af door 't casteel patrouilleeren, beginnende met zyne wagt; ten agt uuren laat de sergeant van de Waterpoort patrouilleeren en zoo vervolgens uur om uur, tot de dag-ronde is gepasseerd; de ronde of patrouille, swarte jongens, dronkene militairen of ambagts gesellen vindende, neemt die mede in arrest; de sergeant op de Robyn laat om de twee uuren teffens patrouilleeren tot aan de punt de Saphier over de gordyn, en de corporaal van de wagt op de Diamant teffens alle twee uuren tot de punt de Parel over de gordyn, beginnende ten seven uuren.

Na het aflossen der wagt doet den officier rapport aan het hooft van de militie en voorts van alle voorvallende zaken, aan voorschreven hooft schriftelyk en aan den groot majoor mondeling, teffens aan den commanderende officier van 't casteel en, als afgelost is, zelfs in persoon, en door zyn sergeant om de verheid van de weg aan de hooft-wagt, zonder prejuditie van iemand; van alle rapporten, iets extra voorvallende, doet de sergeant zelfs rapport, waar zulks is behoorende.

Het parool van 's avonds bevorens zal den officier schriftelyk, met byvoeging van de datum en zyn handteekening, door syn sergeant by de guarnisoens kamer senden.

Art. 10. De onder officiers en schildwagten zullen wel toe zien, dat 'er 's avonds na ses en 's morgens voor ses uuren geen slaven eenig goed uyt 't casteel dragen, 't en zy den eygenaar een verstaanbaar persoon mede zend om te zeggen, van wien 't goet komt.

Art. 11. De sleutels van het kleine poortje op de gordyn van de Robyn na de Zaphier zal op de Robyn by de wagt hebbende sergeant aldaar berusten en zorge dragen, dat, als de rondes komen, dat 'er een soldaat by 't poortje staat om

het te openen, als de ronde aankomt, en desgelyks de sleutel van het Diamants poortje na de Perel by de corporaal van de wagt, om daar mede te handelen als voren.

Art. 12. De sergeant, gesteld tot opsigter over de wagten, posten en logementen van 't casteel, zal alle avonden onder het sluyten van de Waterpoort het casteel rondgaan en, swarte jongens vindende, die weg jagen, dog de drossers in arrest zenden; en van 's gelyken 's morgens, zoo ras de poorten zyn geopent, waar voor vry van de wagt blyft, zullende teffens zorge dragen, dat de wagten en logementen der militairen wel schoon werden gehouden door de daar toe gestelde zo genaamde vegers, even eens als de onder majoors sulks sullen moeten reguarderen in de stad, op dat alle wagten en posten reyn worden gehouden.

Art. 13. Als den heere Gouverneur Generaal binnen het casteel komt of als het vergaderinge is by haar Hoog Edelens, zal den officier direct rapport doen aan den capitain van de hooft wagt, die zulks immediaat het hoofd van de militie en den groot majoor laat weten, gelyk ook den onder majoor van de week.

Art. 14. Als den Raad van justitie binnen het casteel komt om van de puye van 't generaale gouvernement iets af te kondigen, zal den officier, gewaarschuwt zynde, direct zyn sergeant na de hooft-wagt zenden, op dat de klock geklept worde, en direct zyn wagt volk in 't geweir trecken en blyven staan, ter tyd het placcaat worde afgelesen.

Art. 15. By het overnemen der wagten, als de posten behoorlyk zyn gevisiteerd en alles wel bevonden, zullen de officieren, zoo wel als by het openen en 't sluytèn der poorten, zig voor 't front van haar volk laten vinden, met de spontons in de hand, dus in volle wapenen blyven staan, tot dat zy haar volk binnen de wagt hebben doen gaan, moetende zy lieden dit zoo wel ten reguarde van de stad als 't casteel observeeren.

Art. 16. Geen officier vermag een militair aftestraffen gedurende de wagt, als hy dan iets komt te pecceeren,

maar den delinquant immediaat aan de hooft-wagt in arrest senden, om vervolgens na bevindinge van zaken te worden gecorrigeerd; en geen wagt hebbende buyten voorkennisse van zyn capitain, in gemeene delicten, andersins in 't geheel niet.

Art. 17. De onder officieren en gemeenen zullen zig in haare pligt omtrent het obedieeren van de ordres, die zy van hare officieren bekomen, sorgvuldig hebben te gedragen met haar alle respect en eere te bewysen, de ordres wel te ontfangen en uyttegeven zonder te morren; maar iets te zeggen hebbende, kunnen zy by haren capitain gaan klagen, die de nodige satisfactie zal bezorgen, dog niet kunnende, zal er zyn majoor kennisse van geven, die als dan t'samen na de collonel gaan en, als dan de zaak niet kunnende assopieeren, zal den collonel sig by 't hooft der militie adresseeren; in een gelyk geval zullen ook de subalterne officieren hare capitains en hoofden met behoorlyk respect bejegenen en de capitains daar en tegen deselve beleefdelyk behandelen, dog wanneer hy zyne ordres geeft, hoe deselve ook zyn, zullen de subalterne deselve niet tegen spreken, maar direct uytvoeren, maar kunnen, sig beswaard vindende, na deselve uytgevoert te hebben, gaan klagen by haren majoor en zo voorts by den collonel, die, de zaak qualyk bevindende, het hooft van de militie bekent maakt, die daar van verslag aan den heere Gouverneur Generaal doet; van 's gelyken zullen ook de capitains hare respective hoofden hebben te respecteeren en teffens hare ordres uyttevoeren sonder tegen te spreeken, maar als de ordres syn uytgevoert, hare beswaernisse almede daar tegens inbrengen, in zulk een geval aan 't hooft der militie, eer en bevorens zy den heere Gouverneur Generaal daar mede zullen lastig vallen; en zo zullen ook alle subalterne officieren, onder officieren en gemeene, eer en bevorens zy sig vervoegen by den heere Gouverneur Generaal, hare klagten hebben te doen, als boven staat vermeld, eerstelyk by haren capitain en vervolgens by 't hooft van de militie en, die niet present zynde, by den groot majoor.

Art. 18. Gelyk ook nog de wagt hebbende capitain of

officieren aan de poorten van niemand eenige ordres sullen ontfangen of aan nemen, dan van de gene, die het guarnisoen commandeert, den groot majoor of onder-majoors.

Art. 19. Wanneer de capitains hare subalterne officieren niet in eene behoorlyke subordonnatie houden of het gene de dienst van de Edele Compagnie en het opsigt over hare toebetrouwde militairen betreft, eenigsints negligeeren of ook, wanneer zy de officieren, die negligent zyn, niet corrigeeren, zal zulks door het hooft der militie, so ras hy 't selve gewaar word, aan den heere Gouverneur Generaal bekent werden gemaakt, als wanneer deselve na merites zullen worden behandelt; zullende de subalterne officieren aan hare capitains deselfde gehoorzaamheid en respect bewysen, als zy aan de respective commandanten verschuldigt zyn.

Art. 20. Geene militairen zullen, voor de wagt zittende of by elkander in gezelschap sig bevindende, vermogen te critiseeren over de uytgegevene ordres, 't zy die 't hooft van de militie, den opper- of groot-majoor of de onder-majoors aan het guarnisoen hebben uytgegeven, zo uyt name van den heere Gouverneur Generaal, als andersints, in gemeene zaken van 't guarnisoen, die by haar lieden dikwerf werden gecorrigeerd, als drossers, slippermakers, kleyne quaatwilligheden, etc.; want die sig in desen vergrypt, zal daar over swaarlyk worden gecorrigeert; in somma, die iets te seggen heeft of denkt, dat hem te kort worde gedaan, moet sig adresseeren ter plaatse, als voorschreven staat vermeld.

Art. 21. Eyndelyk zullen de officieren, tour om tour, den articul brief aan hare compagnien doen voorlesen alle eerste Maandagen in de maand, den inhoud deses, voor zo verre het de gemeene teffens is aangaande, mede voorlesen, als ook het geene de onder officiers is rakende, op dat een ieder van haar lieden den inhoud deses ten vollen bekent zy, en teffens wat haar volgens dese en alle andere gegevene ordres of die nog staan gegeven te werden van zyn Hoog Edelheyt den heere Gouverneur Generaal van Nederlands India te doen staat.

De militaire honneurs voor de stadt.

Art. 1. Voor een regeerende Gouverneur Generaal werd overal de marsch geslagen en gesalueerd met piek en vaandel.

Art. 2. Voor een oud-Gouverneur Generaal werd de marsch geslagen en gesalueerd; aan de hooft-wagt heeft hy drie roffels met het salut van capitain, lieutenant en vaandrig, dog niet met het vaandel, en op de afgelegene buyten posten boven dit alles nog dertien canon schoten.

Art. 3. Den heer Directeur Generaal heeft aan de hooft-wagt drie roffels en op de buyten posten het salut met elf canon schoten, en de heeren ordinaire Raden van India hebben aan de hooft-wagt twee roffels, beyde met de officiers voor 't front, dog sonder salut, en buyten Batavia werd voor haar op de na by gelegene posten, door officiers bezet, de marsch geslagen, mitsgaders op de verre afgelegene posten daar en boven gesalueert met negen canon schoten.

Art. 4. De heeren extra-ordinaire Raden en, wanneer er vlagge-luyden zyn, de vice admiraal, item 't hooft over de militie van de Compagnie in India, wanneer deselve een hoger rang als die van brigadier mogte werden toegevoegt, voor deselve zal men, zo wel aan de hooft-wagt als aan de poorten, twee roffels slaan, met de officiers voor 't front, zonder salut; op de na by gelegene buyten posten zullen zy drie roffels hebben, item seven canon schoten op de afgelegene.

Art. 5. Voor een schout by nagt, wanneer er vlagge officiers zyn, voor een praesident van den Raad van justitie, die geen Raad van Indien is, voor 't hooft der militie, als maar brigadier is, en zo mede voor de oud-Gouverneurs en Secretarissen van de hoge regeering zal geen trom binnen nog buyten de stad geroerd werden, uytgesondert op de afgelegene buyten posten, alwaar zy twee roffels, zonder meer, sullen hebben; op de andere buyten posten zal het volk met gepresenteerd geweir voor haar uytkomen; aan de stads poorten sullen zy het scherp geschoudert en aan de hooft-wagt by de voet hebben, met de officieren voor 't front.

Art. 6. Voor de raden van justitie, de directeurs, de fiscaals en verdere officieren van justitie, item de commandeurs ter zee, lieutenant collonel, den ontfanger generaal, de opperkooplieden van 't casteel en de gene, die effective commandeurs op de buyten comptoiren geweest zyn, item voor de majoors en de drie gelyk standige alterneerende bediendens, den commandeur en equipage meester, benevens den boekhouder en visitateur generaal, voor deselve zal aan de hooft-wagt geen eerbewysing gedaan werden, dan dat de schildwagten het geweir presenteeren, maar aan de poorten sullen zy voor de lieutenant collonels en majoors het geweir by de voet zetten en voor alle de overige alleen by 't geweir lopen, mitsgaders op alle posten buyten de stad, sonder onderscheyd, het selve voor de eerstgemelde scherp geschoudert en voor de andere by den voet houden; dog voor de collonels zal men aan de hooft-wagt by 't geweir treden, met de officiers voor 't front, en aan de stads wagten zal men 't geweir scherp schouderen voor deselve, mitsgaders op alle buyten posten presenteeren, sonder onderscheyd van posten.

Art. 7. Voor alle andere gequalificeerde dienaren zal aan de wagten, binnen nog buyten de stad, geen beweging gemaakt werden, excepto voor den gecommitteerde tot de zaken der inlanders, voor de welke op de buyten-posten het volk by 't geweir lopen zal; en aan de poorten sullen de schildwagten het geweir presenteren, dog aan de hooft-wagt alleen front maken; welk ceremonieel ook sal gegeven werden aan de capitains, zo te lande als ter zee, item aan de sabandhaar of introducteur der vreemdelingen, de eerste en de laatste om de wille der inlanders, waar onder zy in aansien moeten gehouden werden, gelyk ook 't selfde aan de regeerende Scheepenen sal gegeven werden om de wille van de functie, die zy bekleden, en daarom ook zoo lange zy in deselve zyn en niet verder; sullende voortaan geen schildwagten in de stad of aan de poorten 't geweir presenteeren voor lieutenants en vendrigs, dan alleen op de post, daar zy de wagt hebben, mitsgaders voor alle andere en ook voor alle andere gequalificeerdens front maken,

dog buyten de stad alomme 't geweir presenteeren voor gemelde officiers, zo van de zeevaart als militie, sonder onderscheyd van posten.

Art. 8. Onder de afgelegene posten, waar van voorwaards met relatie tot 't onderscheydene salut gesproken is, begrypt men thans Tanjongpoura en Tangerang en alle andere veldschansen, die verder als Meester Cornelis landwaarts in gelegd mogten werden in der tyt.

Art. 9. De generaals-wagt in 't casteel heeft haar onderscheydene ceremonieel volgens de aparte ordre, daar opgesteld.

Art. 10. De wagt van den heer oud-Gouverneur Generaal, het zy dat hy binnen of buyten de stadt woont, zal voor niemand, dan de gene, die in de vyf eerste articulen gemeld zyn, en voor de collonel uytkomen en aan deselve geven het gene aldaar van de hooft-wagt is gezegt, dog voor de andere zullen de schildwagten 't geweir presenteeren.

De militaire honneurs voor het casteel.

Art. 1. Voor den regeerende heere Gouverneur Generaal zal het volle cermonieel met het salut gedaan worden.

Art. 2. Voor den heer Directeur Generaal zal den officier met het wagts volk in het geweir komen en laten het geweir presenteeren.

Art. 3. Voor een ordinaire Raad van India zal den officier met zyn wagts volk in 't geweir komen en laten het geweir scherp schouderen.

Art. 4. Voor extra-ordinaire Raad van India sal den officier met zyn wagts volk met het geweir by de voet staan.

Art. 5. Voor den heer praesident van de justitie, geen Raad van India zynde, en voor de brigadier en hooft van de militie zal den officier met zyn wagts volk by het geweir treeden.

Art. 6. Als de Raad van justitie in ceremonie binnen komt om by zyn Edelheyd ,rapport te doen, zal den officier met zyn wagts volk in het geweir komen en het geweir presenteeren, maar uytgaande, geen ceremonieel doen als voor de praesident.

Art. 7. Voor de oud-gouverneurs, secretarissen van de hoge regeeringe, oud-directeurs, commandeurs, hooft-officieren van de militie, commandeur en equipage meester, ontfanger generaal, visitateur generaal, sabandhaar, opper-kooplieden van het casteel en diergelyke andere hoge gequalificeerdens zullen de schildwagten het geweir presenteeren.

Reglement voor de buyten of recruten wagt.

Art. 1. Deselve werd gecommandeerd door een officier, welke logeert beoosten het casteel in eene aan hem door de Edele Compagnie toegestaane woninge; en het vaste, aldaar bescheyde volk logeerd op de water plaats of de zo genaamde nieuwe recruten wagt.

Art. 2. Zoo ras de opperkooplieden van 't casteel senden om eenige manschappen tot de specery scheepen, moet den commandant die immediaat senden, ook by d'ambassadeurs, etc.

Art. 3. Gelyk ook als den commandeur en opper-equipagemeester aan deselve send om manschappen te hebben op de aankomende specery-scheepen, moeten die de facto werden gecommandeerd en gesonden.

Art. 4. Dient de buyten wagt tot eene wagt de reserve, waar na toe de manschappen van de verdere buyten posten, voor 't een of ander buyten comptoir geprojecteerd, even voor haar versending ontboden werden om aldaar voor dien korten tyd te verblyven.

Art. 5. Alle ordonnantien werden daarom zo ingerigt, dat die, welke staan versonden of onder 't guarnisoen op den daar toe bestemden tyd g'incorporeert zullen werden, op dese buytenwagt luyden en werden verleend by het hooft van de militie en den groot majoor, na dat daar toe van den heere Gouverneur Generaal ordre bekomen.

Art. 6. Den groot majoor, sulks doende, doet daar van aan het hooft voorschreven kennisse geven; en 't hooft der militie, sulks doende, rapporteerd den commandant van de buyten wagt sulks den groot majoor.

Art. 7. Gelyk mede als het verlossinge der militairen by de heeren gecommitteerdens van wegen haar Hoog Edelens is geweest, de verlosten direct per een ordonnantie voorschreven op de buyten wagt geplaats werden om by de hand te weesen, als de scheepen zullen zeylen, waar meede zy na 't patria moeten vertrecken.

Art. 8. Welke de selfde morgen, als zy vertrecken sullen, haar geweir aan de wapenkamer besorgen en aldaar drie rds bekomen voor de overgave der wapenen.

Art. 9. Eenige manschappen, na buyten-comptoiren werdende versonden, ontfangen haare wapens aan de wapenkamer, in praesentie van twee daar toe expres gecommitteerde officieren, welke wel toesien, dat het geweir, 't welk verstrekt werd, in een goede staat is.

Art. 10. Op dese buyten wagt zyn teffens bescheyden alle officieren en onder officieren, die van buyten comptoiren arriveeren, tot zo lange zy onder 't guarnisoen werden geplaatst.

Art. 11. Alle de oppassers, koetsiers, etc., van de heeren der hoge regeeringe zyn hier bescheyden en komen op zyn tyd haar kostgeld afhalen en hebben ook anders niets te vorderen; en zyn verder hier bescheyden de klocken-luyders van de stad, de lanthaarn opsteker of zo genaamde oly-boer en portier van 't casteel, de provoost, etc.

Art. 12. Voorts alle de vrywerkers, zo sergeanten, corporaals als gemeene, die betalen aan de guarnisoens krygs cassa, van welke de schryver, op dese wagt bescheyden, het vrywerkers geld moet ophaalen, daar van annotatie houden en overgeven aan den guarnisoen schryver, op een lyst, by den commandant selfs geteekent, zo meede van de overleedenen, waar by de dragers der lyken, ten getalle van negen en dertig hier bescheyden, zyn gebruykt geweest.

Art. 13. Alle morgen doet de commandant van de buyten wagt schriftelyk rapport aan den groot majoor, dog iets extra voorvallende, maakt hy sulks ten eersten aan voorschreven groot majoor bekend, die daar van het hooft van de militie kennisse geeft.

Art. 14. De commandant besorgt ook aan den groot majoor alle lysten, zo van begravenissen, vrywerkers, diverse dienst doende, als effective dienst doende, getekend, en overhandigt deselve als by 't voorschreven articul staat vermeld.

Art. 15. Eyndelyk moet de officier van dese buyten wagt, by arrivement der uyt Nederland aankomende schepen, een corporaal zenden na de rhede om de recruten te halen; hy zelfs moet die aan de Water poort van 't casteel ontfangen, in ordre stellen, de kisten van 't volk aan de wal helpen, vervolgens rapport doen aan 't hoofd van de militie of groot-majoor, wien van dese beyde in 't casteel mogte wesen, om deselve te zien en vervolgens den heere Gouverneur Generaal van haar aankomst kennisse te geven.

Art. 16. Voorts doet hy deselve na de wapen-kamer gaan om de wapens te verruylen en als dan na de buyten wagt, 't zy beoosten 't casteel of aan de water-plaats, latende teffens hare kisten derwaarts besorgen en, na verloop van de gewone twee dagen, de so genaamde baarse maanden verstrecken, volgens het reglement voor de guarnisoens krygs cassa, als wanneer zy lieden des nademiddags na Ankee worden gezonden om vervolgens den derden dag, 's morgens heel vroeg, na Tangerang te worden begeleyd.

Reglement voor de buyten posten in 't generaal.

Art. 1. Alle agt dagen, op den Maandag, doen de commandanten van de buyten posten schriftelyk rapport aan 't hoofd van de militie en groot-majoor (Mr Cornelis, Ankee, Jaccatra en de Chineese-wagt), dog als er iets extra voorvalt, ten eersten; en alle morgen ontfangt den groot-majoor de rapporten van voorsz. posten, uytgesondert Mr Cornelis, door een rapport ganger, die ook by extra voorvallen daar van het hoofd der militie ten eersten kennisse geeft.

Art. 2. Alle maanden, en wel op den eersten derselve, besorgen alle buyten posten een maandelykse lyst aan den groot-majoor, die vervolgens daar uyt een generaal rapport

formeert en daar van een aan den heere Gouverneur Generaal en een aan 't hoofd van de militie overgeeft, gevende voorts by alle extra voorvallen ten eersten kennisse.

Art. 3. De lysten, welke van alle buyten posten worden gesonden, zo aangaande de verstreckingen als andersints, moeten, getekent zynde, door derselver commandanten op de guarnisoens-kamer worden gesonden, moetende den guarnisoens schryver zig daar mede verantwoorden omtrent alle verstreckingen, rakende de guarnisoens krygs-cassa.

Ordres omtrend de recruten, uyt patria aankomende.

Art. 1. Soo ras een schip uyt patria ter rhede arriveert, gaat een gemeene schryver van de guarnisoens kamer, benevens een corporaal van de buyten wagt, na boort om der aankomende militairen namen, toenamen, ouderdom, schip, jaar, kamer en metier, als ook waar en in wat qualiteyt gedient hebben, op te schryven op een ordentelyke rolle, welke vervolgens den heere Gouverneur Generaal door 't hoofd van de militie of den groot majoor besorgt wordt; en den corporaal teld intussen de wapenen, die overschieten aan boord, als wanneer de recruten van boord gaan.

Art. 2. Als zy aan de Water-poort aanlanden, ziet d'officier van de recruten wagt deselve, teldt de kisten en doet die in zyn presentie aan de wal zetten, en steld vervolgens de recruten in een ordentelyke ordre.

Art. 3. Voorts laat hy aan de sergeant van de Water-poort zeggen, dat hy wegens de aankomst dier recruten rapport doet aan zyn officier, die sulks aan den capitain van de hooft-wagt en desen vervolgens weder aan het hoofd van de militie, den groot-majoor en onder-majoor laat weten, waar op de beyde laaste zig direct na de Water-poort vervoegen.

Art. 4. Als den heere Gouverneur Generaal in 't casteel is, doet de groot majoor direct rapport aan zyn Hoog Edelheyd en vraagt, of het zyn Hoog Edelheyd behaagt, dat de recruten binnen komen; dog deselve niet in 't casteel zynde, gaan

deselve direct met stille trom na de wapen-kamer om hare geweir te verruylen en vervolgens na de buyten-wagt.

Art. 5. Als wanneer de groot majoor aan de onder majoor ordonneert om deselve te laten binnen komen, 't welke geschiet in de volgende maniere.

Art. 6. Een oud sergeant word gesteld naast den jongst gearriveerde, welke het volk de snaphaan op schouder doet leggen, latende door twee expresse tamboeren, daar toe gecommandeert, de marsch slaan, die den baarse tamboer tusschen haar nemen.

Art. 7. De marsch geschiet met divisien, na dat het corps groot is; op hun aankomste op het pleyn voor 't generale gouvernement trekt de officier van de generaals wagt de wagt in 't geweir onder zyn sergeant, welke de snaphaan teffens op schouder laat leggen van zyn onder hebbend wagts volk.

Art. 8. Aldus marcherende, swenken, zo ras de Pinangpoort zyn gepasseert, en marcheren langs de puye van 't gouvernement, passeerende den heere Gouverneur Generaal.

Art. 9. Vervolgens marcheert dit corps op en laat de sergeant haar het geweir presenteeren en verkeert schouderen, wanneer na de wapen-kamer marcheren om hare wapens tegens andere te verruylen.

Art. 10. Dit gedaan zynde, marcheren zy door de Waterpoort voort na de buyten wagt, bergen haar geweir en halen haare kisten.

Art. 11. Omtrend de verstreckingen van soldyen aan deselve is de nodige bepaling gemaakt by het twede articul van het reglement voor de krygs-cassa, de verstreckingen, etc., het welke stiptelyk moet nagekomen werden.

Art. 12. Zy worden den derden dag gesonden na Tangerang, al was 't ook, dat zy in 't begin van Augusti arriveerden, om haar aldaar wat te verfrissen en van de swaare reys te bekomen, genietende op haare reys een brood hier en te Ankee de spyse tot 3 stuyvers 's daags, mitsgaders by hare komst op Ankee en Tangerang aanstonds een mutsje

arak, met zo veel water gemengt; ook worden de eerste in 't land gearriveerde altoos ook eerst gekosen voor andere om geplaatst te worden of andersints na buyten comptoiren verzonden.

Art. 13. Op Tangerang zynde (waar na toe haar een officier begeleyd, zo 't corps boven de veertig man beloopt; anders doet het de sergeant van de ordre week op de buyten wagt), hebben zy agt dagen tyd om uyt te rusten, dog moeten door den commandant in beweginge gehouden werden.

Art. 14. Voorzeyde agt dagen geeyndigt zynde, worden deselve 's morgens vroeg en 's avonds, onder het vallen van den avond, een uurtje geexerceert volgens 't reglement van de exercitie en bequaam gemaakt tot de dienst in de stadt, als wanneer zy voorts, of na buyten comptoiren gesonden of in de stadt onder de compagnien g'incorporeerd werden.

Ordres omtrent de reconvalescenten, zo van de militie, zee-vaart, als ambagts-lieden, uyt het hospitaal komende, de drossers, etc.

Art. 1. Alle halve maanden gaat den officier van de Chineese wagt 's morgens vroeg naar het binnen hospitaal en haalt daar af de manschappen, uytgeschoten voor het buyten hospitaal.

Art. 2. Als wanneer hy de gene, welke, zo van de dragonders als infanterie, worden uytgeschoten, in het buyten hospitaal en na de post Jacatra besorgt.

Art. 3. Welke aldaar moeten verblyven een geheele maand om uyt te rusten, als wanneer een ieder vervolgens weder na zyne bescheydene post wordt gezonden.

Art. 4. Die van 's Edeles Comp^{s} marine en ambagts gezellen worden uyt het buyten hospitaal alle halve maanden na Ryswyk gesonden om teffens aldaar een maand uyt te rusten.

Art. 5. Vervolgens zendt den post-houder van de post haar met een geteekent briefje, waar op staat de naam en toenaam van de van daar gaande manschappen, een ieder naar zyn hooft, op dat die zien kan, wie en wat perzoonen hy bekomt,

om aldus het agter uyt blyven en het drossen, zo veel mogelyk, voor te komen.

Art. 6. Alle drossers van de militie, zo ras drie dagen zyn gedrost geweest, werden aangegeven aan den onder majoor van de week, die derselver namen op de guarnisoens kamer besorgt om aldaar genoteerd te werden, als wanneer den guarnisoens schryver een notitie daar van opmaakt, welke de groot majoor tekent voor *gesien* en aan den advocaat fiscaal werd overgegeven door een rapportganger van de guarnisoens kamer.

Art. 7. En de sulke, die eenigen tyd gedrost, dog sig aan geene andere delicten schuldig gemaakt, mitsgaders die, welke niet boven een maand tyds gedrost hebben en aan de hooft-wagt in arrest werden gesonden, werden ten eersten aan de geen, by wien zy bescheyden zyn, gesonden ter erlanginge van de daar op gestelde straffe, wordende de militairen daar voor aan de hooft-wagt gecorrigeerd naar den teneur van den militairen articul-brief.

Art. 8. Langer als een maand gedrost zynde, werden deselve na het eyland Edam per een getekende ordonnantie van den heere Gouverneur Generaal zelfs versonden, op welke ordonnantie de tyd van haar verblyf aldaar speciaal bepaald staat, welke ordonnantië 't hooft van de militie aan den heere Gouverneur Generaal presenteerd en so verder besorgt.

Art. 9. Van alle drossers uyt de militie word een lyst op de guarnisoens kamer opgemaakt en gerigt aan den heer praesident curator van de academie de marine, waar in den tyd, hoe lang deselve hun verblyf op Edam moeten houden, teffens hare namen, toenaamen en geboorte plaatsen gespecificeert staan, komende haare maandelykse gage voor dien tyd ten behoeve van voormelde academie de marine.

Art. 10. Wordende gemelde lyst getekend by de groot majoor en door denselve aan den heer praesident bovengemeld ter hand gesteld.

Art. 11. Wanneer iemand uyt de militie drie dagen absent blyft, moet sulks door den geenen, waar onder denselven be-

scheyden is, ook werden opgegeven by een schriftelyke en behoorlyk getekende notitie aan het opperhoofd over het generale soldy comptoir, ten eynde daar van behoorlyke aantekening, mitsgaders gage en kostgeld in te houden.

Art. 12. Insgelyks moet primo en medio van ider maand in selver voegen aan het gemelde opperhoofd werden overgegeven eene rolle van de geene, die een maand of langer absent zyn geweest, om als dan de gagie van de sulke te laten affschryven van den dag af, dat sig hebben g'absenteerd.

Art. 13. De schriftelyke notitie voor het opperhoofd sal den guarnisoen schryver opmaken en tekenen, ook teffens aan het selve hebben te besorgen op voorschreve, daar toe bestemde tyd.

Art. 14. Den tyd van het bannissement van den gedrosten op Edam verscheenen zynde, sal den guarnisoen schryver een ontslag briefje opmaken, het selve aan den groot majoor behandigen, die sulks het hoofd van de militie besorgt, welke het selve tekent en den commandeur en opper-equipagemeester toe zend, welke laastgemelde daar op zodanigen bandiet van het voorschreve eyland laat opkomen en aan de hooft-wagt besorgen, als wanneer hem het hoofd van de militie na zyn bescheyden post zend.

Reglement, so op de in- en uytgeleyde van de heeren der hooge Indiasche regeering, als der selve laaste eerbewysinge.

Art. 1. Wanneer den heer eerste Raad of Directeur Generaal van Nederlands India in- of uytgeleyde van haar Hoog Edelhedens de hooge regeering deser landen werd gedaan, zo is het zo genaamde battaillon in de wapens, gecommandeert by een capitain, een lieutenant en een vendrig, benevens het eerste vaandel van staat, agt sergeanten, twaalf corporaals en een hondert vier en veertig gemeene, ses tamboers en drie pypers, welke binnen het casteel komen op het daar toe gecommandeerde uur, als wanneer een dubbeld rinquet formeeren van de Water poort tot de Pinang poort; de officier

van de Gouverneurs Generaals wagt formeert 't zelfde van de puye van 't gouvernement tot de Pinang poort, mitsgaders een officier en vier en twintig granadiers, benevens een tamboer en onder officiers, daar toe expres gecommandeert, maken een dubbeld rinquet van de puye tot over de gebed zaal van 't gouvernement, alsmede vier en twintig sergeanten van voorschreven zaal tot aan de vergader zaal van haar Hoog Edelens; by 't passeeren van haar Hoog Edelens, als het in of uytgeleyde zyn begin neemt, werd de marsch geslagen en, als zyn Hoog Edelheyd zelfs in persoon present is, dan salueeren de officieren met vendel en sponton, andersints alleen met de sponton, en de hoofd officieren werden genodigt om zyn Edele te komen complimenteeren.

Art. 2. Een ordinaire Raad van India heeft het selfde ceremonieel, uytgesondert het commando granadiers en sergeanten op zaal.

Art. 3. Een extra-ordinaire Raad heeft het selfde ceremonieel als een ordinaire Raad van India, except, dat het tweede vendel van staat daar by werd gebruykt; en zo is ook het ceremonieel by de inhalinge van een ieder deser heeren het selfde.

Art. 4. Tot de begravinge van een Directeur Generaal of ordinaire Raad van India word de selfde militie gecommandeert, bestaande in een majoor, drie capitains, drie lieutenants, twee vendrigs, met de beyde vendels van staat, tien granadiers sergeanten, sestien dito corporaals, drie pypers, ses tamboers en een hondert vier en veertig gemeene granadiers, welke sig ten vyf uuren des namiddags begeven aan het sterfhuys, aldaar ordentelyk in parade opmarcheerende, gevende aan niemand eenig ceremonieel, dan als wanneer den heere Gouverneur Generaal komt te passeeren, als wanneer 't gemelde battaillon word gecommandeerd het geweir te presenteeren, de marsch geslagen en zyn Hoog Edelheyd gesalueerd met de vendels en sponton.

Art. 5. Zo ras het lyk op de daar toe g'ordonneerde rouw wagen is gesteld (de officieren, etc. het benodigde rouw goed hebbende ontfangen), commandeerd den commanderende

hoofd officier het geweir verkeerd onder de linker arm te swenken, laat voorts de marsch slaan en marcheert langsaam af; den adjudant ziet wel toe, dat het battaillon niet te sterk marcheert, dus langs den daar toe verkoren weg passeerende tot op het kerk-hof, steld sig aldaar, na de gelegendheyd van de plaats, in ordre van parade, doet het geweir presenteeren, de marsch slaan en salueeren het lyk en teffens zyn Hoog Edelheyd den heere Gouverneur Generaal volgens de daar toe gestelde ordre, en doen de trom ophouden, als den gantschen treyn stil staat, en het geweir op schouder leggen.

Art. 6. Het lyk vervolgens ter aarde besteld zynde, doet den commandeerende hoofd officier drie generale salvos, latende den treyn van de begravenis passeeren onder het presenteeren van het geweir en het slaan van de marsch, teffens, als vooren, den heere Gouverneur Generaal by het passeeren salueerende, laat by tyds den snaphaan verkeerd op schouder leggen, den trop af slaan, volgd den treyn tot voor het sterf huys en marcheert aldaar op in ordre van parade, laat vervolgens het geweir by de voet zetten en wagt ordre om het battaillon ordentelyk na haar bescheyden post te doen afdefileeren; dit word teffens g'observeerd by de mindere gequalificeerdens, welke, volgens de daar toe gestelde ordre, 't militaire honneur by haare laaste uytvaard zyn genietende.

Art. 7. Tot de begravinge van een extra-ordinaire Raad van India word gecommandeerd een majoor, drie capitains, drie lieutenants, twee vendrigs, met de beyde vendels van staat, tien sergeanten, waar onder vier granadiers sergeanten, sestien corporaals, waar onder vier dito granadiers, drie pypers, waar onder twee granadiers, ses tamboers, waar van vier granadiers en een hondert vier en veertig gemeene, waar onder twee en seventig granadiers; voorts blyft het ceremonieel, als by de voorenstaande articulen staat vermeld.

Art. 8. De praesidenten in den Raad van justitie, die geen Raad van India zyn, d'oud-gouverneurs en secretarissen van de hooge regeering hebben by hunne begravenis twee en seven-

tig granadiers, nevens een capitain, lieutenant en vendrig, met een van de vendels.

Art. 9. De militaire persoonen werden begraven, als volgt: het hoofd van de militie, wanneer hy brigadier is, door zoo veel detachementen van cavallerie en infanterie, als 'er differente corpsen zyn.

Een overste door vyf en twintig à 30 man per compagnie, verbeeldende het geheele regiment, met de beyde vaandels, door een majoor opgevoert.

Een lieutenant collonel of majoor door een capitain, lieutenant en vaandrig, met 72 granadiers en het tweede vaandel.

Een capitain door een capitain lieutenant, lieutenant en vaandrig, met 48 gemeene, de nodige tamboers en het twede vaandel.

Een lieutenant met een lieutenant, 36 gemeene en een tamboer.

Een vaandrig met een vaandrig, 24 gemeene en een tamboer.

Een sergeant met een sergeant, corporaal en twaalf gemeene met een tamboer.

Een corporaal met een corporaal en negen gemeenen.

Een zoldaat met een corporaal en ses gemeenen.

Art. 10. Dog by de begravenis van de Mardyker officieren assisteerd zo veel manschap uyt de hare, als by een Europeesch officier van de volgende graad, als een capitain met een lieutenant, ses en dertig gemeenen en een tamboer, enz.

Art. 11. De Raden van justitie, de oud en g'eligeerd directeurs, d'officieren van de justitie, item de gene, die effective commandeurs geweest zyn, werden begraven met een detachement van 64 fuseliers, door een capitain, lieutenant en vaandrig opgevoerd, met het tweede vaandel.

Ambassadeurs van groote mogentheden, wanneer omtrend derselver receptie geen speciaal besluyt by haar Hoog Edelens is genomen, hebbende het groot ceremonieel die van Candia, den Soesoehoenang of Keyser van Java, Bantam, etc.

Art. 1. Een corporaal en ses gemenen worden 's morgens

ten ses uuren of wel vroeger, na dat zulks gecommandeert word ('t welke by dese, als ook by alle andere gelegentheden, 's avonds bevorens op de ordre publicq belast wordt), na de Vierkants-poort gesonden om met den sabandhaar en gecommitteerdens de ambassadeurs af te halen.

Art. 2. Voorts werd dan ook gecommandeert, dat de oude en nieuwe wagt aan de Vierkants-poort te zamen staan blyven om, wanneer den sabandhaar met de ambassadeurs aankomt, een dubbelt rinquet te formeren van de poort tot d'agter deur van de sabandhary om deselve dus te laten passeeren onder het slaan van de marsch en het salut met de sponton.

Art. 3. Een sergeant, een corporaal met twaalf gemenen begeven zig by tyds buyten de Vierkants-poort om de ambassadeurs aldaar op te wagten en te begeleyden; en welke, als de ambassadeurs zig in de koetsen begeven, aan weder zyden van d'eerste koets zyn volk rangeerd en dus langs deselve marcheerd.

Art. 4. Dog staat hier omtrend aan te merken, dat by de receptie der gezanten van Candia was een officier, een sergeant, een corporaal en drie en twintig gemenen, welke ook vervolgens gedurende hun aanwesen alhier de wagt by haar behielden (en teffens nog een apart corps infanterie, dat zig, voorzien van een vaandel, aan 't Vierkant gesteldt hadt om de ambassadeurs te salueeren en, gepasseert zynde, zig na haar bescheyden post begaf), gelyk vervolgens de voorschreven sergeant met zyn volk by die van Bantam en andere ambassadeurs, en dus tot op de puye van het gouvernement, en stellen zig langs de trappen in een dubbeld rinquet met gepresenteerd geweir, en blyven staan, tot de ambassadeurs wederom uytkomen.

Art. 5. Maar de corporaal en ses gemenen, die de brief tot hier toe gebegeleyd hebben, marcheren van hier na haar bescheyden post; en de sergeant met zyn twaalf gemenen, welke is blyven staan om, als de ambassadeurs uyt komen, haar als voren te begeleyden en met eenen voor een wagt te verstrecken, marcheerd weder, als voren,. om en by de koets tot het huys van haar logis en houd aldaar behoorlyk wagt.

Art. 6. Eer en bevorens de ambassadeurs aan de sabandhary arriveren, maakt het gecommandeerde corps dragonders aldaar te zyn, bestaande in een ritmeester, een lieutenant, een souslieutenant, een cornet met den standaart, twee wagt meesters, den pauker, twee trompetters en agt en veertig gemenen.

Art. 7. Zoo ras de ambassadeurs zig in de koetsen begeven, commandeert den commandeerent officier de pauk te slaan en de trompetten te steken, en marcheerd zagjes voor af, makende steeds niet verre van de koetsen te zyn, en begeleyd deselve tot voor de casteels land-poort of valbrugge, alwaar hy swenkt en zig in parade steld met het front naar 't oosten, latende dus de gesanten passeeren.

Art. 8. Intusschen hebben zig op zaal gerangeerd den gecommandeerde officier met een sergeant, een pyper, een tamboer en vier en twintig granadiers, en voorts nog vier en twintig sergeanten met hare helmbaarden.

Art. 9. De Gouverneur Generaals wagt in het casteel, in tusschen mede versterkt zynde met een dubbelde wagt om een dubbelde rinquet te formeren, van zoo verre de steenen leggen tot de puye van het gouvernement, en laat dus de ambassadeurs passeeren onder het slaan van de marsch, zonder salut; vervolgens zig herstellende in ordre van parade, doet op ordre drie salvos (en zet zig vervolgens wederom tot een dubbelt rinquet, zig rangieerende na de weg, die de ambassadeurs nemen), wel te verstaan, als de ambassadeurs belast zyn met een brief; andersins werden 'er geen salvos gedaan.

Art. 10. Zoo de ambassadeurs agter het casteel worden uytgeleyd langs de ordinaire passage, is bevorens van de Pinangpoort gesteld een dubbeld rinquet, bestaande in een capitain, een lieutenant, een vaandrig met het tweede vaandel en negentig gemenen met haar onder-officieren, laten deselve passeeren met gepresenteerd geweir en slaan de trom, sonder verder salut.

Art. 11. Dog, wanneer het gebeurt, dat een Raad van India als Commissaris uyt het midden van haar Hoog Edelens de hooge regeering deser landen word genomineerd om in commissie te gaan, word het salut en het vendel, na dat rang

heeft, verandert en gegeven, als voorwaards by 't reglement van 't vertrek of inhalinge der heeren van de hooge regering staat gestatueerd, en de hooft officieren gerequireerd om haar Edelens te complimenteeren.

Art. 12. Zoo ras de ambassadeurs binnen het gouvernement zig bevinden, marcheert de cavallerie af na haar bescheyden post, dog de koetsen moeten wagten ter tydt de ambassadeurs uytkomen, ten zy nader ordre was gegeven; terwyl het wel gebeurd, dat, als de gezanten in een gelyk geval wel eens wederom, benevens den heer Commissaris arriveeren, het corps cavallerie gecommandeert word om de gezanten na hun logement te begeleyden.

Art. 13. Alles verrigt zynde, marcheeren de corpsen af na haar bescheyden post met verkeerd geschouderd geweir, in goede ordre.

Art. 14. Aan alle wagten, waar de gesanten passeeren, werd de marsch geslagen, sonder verder salut (schoon ook by de inhalinge der Candiasche gesanten aan alle wagten voor de brief wierde gesalueert met de sponton, sonder salut van 't vendel, en de marsch geslagen), maar als deselve na gedane ceremonie passeeren, bekomen die van Candia, den Soesoehoenang en Bantam voor den eersten gesant aan de hooft-wagt het geweir geschoudert, maar aan de poorten presenteeren, sonder verder salut; voor dies tweeden zal de hooft-wagt alleenig by 't geweir treeden, dog aan de poorten op schouder leggen, sonder meer.

Art. 15. Egter werd dit op expresse ordre van den heere Gouverneur Generaal wel verder geextendeerd naar mate van het caracter, het geene den ambassadeur buyten des aan zyn hof is bekledende, hebbende den ryks bestierder van Bamtam jongst het salut ontfangen als voorschreven, en ook teffens, dat des heere Gouverneur Generaals wagt voor zyn Edele by het geweir moest treeden.

Art. 16. De Cheribonse princen, als ook de prins van Madura, hebben by haar intreede het salut, dat de wagten aan de poorten haar geweir presenteeren, de hooft-wagt het

geweir by de voet houden en des Gouverneur Generaals wagt by het geweir treed; vervolgens verblyvende, word haar het salut van een majoor verleend.

Gemeender ambassadeurs en brieven, als: van Palembang, Timor, Siam, Jamby, Banjermassing, etc.

Art. 1. Een corporaal en ses gemeene, als articul 1 van de ambassadeurs voorschreven.

Art. 2. Een dubbeld rinquet door de dubbele wagt van den heere Gouverneur Generaal, waar door de ambassadeurs en brieven passeeren, onder het gepresenteerd geweir en het slaan van de marsch.

Art. 3. De ambassadeurs of brieven binnen het generale gouvernement zynde, trekt den officier zyn wagt te samen en doet op ordre drie salvos, zynde de ceremonie hier mede geeyndigt, ten zy den heere Gouverneur Generaal 't anders ordonneerd.

Art. 4. Voorts of het dubbeld rinquet na de gedane drie salvos wederom moet geformeerd werden, dat seer selden geschied, en of de ambassadeurs gesalueerd moeten werden en wat militair honneur haar, gedurende haar verblyf, sal werden bewesen door 't guarnisoen, staat ter dispositie van den heere Gouverneur Generaal, die sulks, als voren gesegd, op de ordre doet belasten, schoon het seer selden gebeurd, dat aan deselve eenig militair honneur werd toegestaan, als by extra gevallen.

4 December. *Bepaling, dat scheeps-overheden, belast met het overbrengen van peper- of andere planten, met inhouding van eene maand tractement zouden worden gestraft, indien de bewuste planten niet goed overkwamen.*

Het geld kwam ten voordeele van de Academie de marine,

tenzij de scheeps-overheden konden bewijzen, dat de planten zonder hunne schuld waren bedorven of gestorven.

13 December. *Beperking van het afgeven van wissels in de Oostersche gouvernementen.*

Op den voorstel van den heere Gouverneur Generaal is besloten de ministers op d'Oostersche comptoiren aan te schryven om, wanneer de Comp^e aldaar geen geld benodigt heeft, gelyk nu en dan wel eens gebeurt, geene penningen op wissel in cassa te accepteren als met vier perc^{to} agio, als het niet redelyk is, dat de Comp^e de particulieren voor niet van het gevaar van de zee zoude bevryden, als zy het geld niet ten eersten weder kan employeeren, maar een geruymen tyd moet laten leggen, gelyk het daarentegen in contrarie gevallen ofte wanneer z'anders geld over zee naar die plaatsen zoude moeten senden, tot haar voordeel en gerief komt te strekken.

13 December. *Intrekking van de vrije vaart op Ceilon.*

»Tot nog toe" was »door d'onse genoegsaam geen gebruyk »gemaakt" van die vergunning, maar daarentegen waren »d'ingezetenen van d'Engelsche en Fransche plaatsen [op den vasten wal van Azië] daardoor, tegens alle goede politie, de »rykste kooplieden in den areek geworden".
Zie ook bij 16 September 1745.

13 December. *Vernieuwing van het verbod van* 16 *September* 1745 *tegen de vaart tusschen Ternate en de N. W. kust van Celebes, tot Kajeli toe.*

13 December. *Verbod tegen de vaart van Ambon, Banda en Ternate naar Celebes en onderhorigheden.*

Tegengang van »sluykerye" was hiervan het doel.

13 December. *Bepaling, dat in Indië geene reparatien aan Compagnie's schepen zouden gedaan worden, waarvan de onkosten meer dan f 30000 bedroegen.*

Door den heere Gouverneur Generaal aan de vergadering vertoond zynde, hoe al in den jare 1626, by het aanwesen van den heere Gouverneur Generaal in Nederland, als een poinct van redres was opgegeven om alle capitale reparatien aan 's Comp^s scheepen in India agter weegen te laten, nademaal deselve wesentlyk vry kostbaarder vallen als den aanbouw van een geheel nieuw schip, waaromme dan ook haar Edele Hoog Achtharen by instructie voor Generaal en Raden van den 17^en Maart 1632 hebben gelieven t'ordonneeren op dat stuk wel te letten en niet te min behoorlyke reparatie aan de scheepen en jagten, met deselve wel af te halen en te calfaten, te continueeren, dog de grote scheepen, gedestineerd om in 't land te blyven, tegens dat merkelyk reparatie van doen hebben naar 't patria te senden om aldaar behoorlyk gerepareerd te werden, om niet te spreeken van d'afbreuk, welke daar door aan den scheepsbouw in Nederland werd toegebragt, dewelke in desen tyd, dat deselve zo zeer is afgenomen, wel meriteerd in consideratie te komen, spetiaal in dit geval, dat er 's Comp^s intrest meede concurreert; zo is goedgevonden en verstaan geene reparatien, die eene somma van 25 of ten hoogsten 30000 guldens surpasseeren, te laten doen aan scheepen van 150 voet over steven en aan de kleiner pro rato, uytgesondert 't geen tot zeyltuyg en takelagie gehoort.

13 December. *Bepaling, dat niet vóór den 15^den October van eenig jaar retourschepen naar Nederland zouden worden afgevaardigd.*

Zuks werd vastgesteld, »mits het sware weder, dat de »scheepen, die in April of vroeger in het voorjaar de Neder»landsche havens bezeilen, gemeenlyk op of omtrend de »Gronden belopen".

Eerst den 15den Januarij van eenig jaar mogt de reis van Kaap de Goede Hoop voortgezet worden om »niet vóór het »begin van May voor de Nederlandsche havens te weesen".

13 December. *Bepaling, dat bij de negotie-boeken van het bedrag der uitbetaalde soldijen afgetrokken moest worden »het ordinaire opgeld ofte de 25 procento, »door derzelver bereekening in India's of ligt geld »de Compe ten voordeele komende".*

Zulks verving het opbrengen onder de lasten van het geheele bedrag der verdiende soldijen en het crediteren van de winst-rekening voor het bewuste opgeld.

De Regering hoopte daardoor te verkrijgen »een eygentlyke »vertooning derzelve, gelyk het was vóór de executie van »de circulaire van 19 July 1743".

13 December. *Magtiging op den Directeur-generaal, buiten bemoeijing van de Regering, vergunning te verleenen tot het storten van eene som geld in Compagnie's kas, in de plaats van en tot hetzelfde bedrag, als de borgtogt, voorgeschreven op 10 Julij 1750.*

Het geld moest gedurende twee jaren in Compagnie's kas blijven tegen uitkeering van 3/8 pct. aan den inbrenger, die ook domicilium citandi et executandi bij den Raad van justitie te Batavia moest kiezen.

Een en ander geschiedde »onverminderd het geresolveerde »op 10 July 1750 omtrent diergelyke namptissementen uyt »boedels van dienaren, die, in een comptable bediening gesteld »zynde, in dese gewesten komen t'overlyden".

13 December. *Vernieuwd verbod tegen particulieren handel met zekere soorten van manufacturen.*

Om te geruster te kunnen weesen, dat de Compe den

handel in lywaten op d'oostersche comptoiren, voor zo verre die ter sessie van den 27en September en 8en November anno 1746 aan haar is gereserveert, ook waarlyk privative heeft en behouden kan, is verstaan by billiet t'interdiceren den particuliere aanbreng te deser hoofdplaatse van alle sodanige sortementen, waar van de Compe den invoer in d'oostersche gouvernementen aan zig alleen heeft voorbehouden, namentlyk de witte gebleekte en ongebleekte, blauwe en rode lywaten, als gemeen guinees, gerras, salempoeris, etc., als mede den verkoop van die soorten by vendutie alhier, ten ware deselve met 's Comps merk bestempeld of gesjapt waren, ter aantooning, dat van haar zyn gekogt, en oversulx alle die lywaten met 's Comps merk en 't jaar getal, waar in alhier aangebragt zyn, te doen merken of sjappen, mitsgaders van den vryen lywaat handel te deser hoofdplaatse en op d'oostersche comptoiren ook te secludeeren en voor de Compe privative te reserveeren alle Souratse zyde kleeden en lywaten in soort, geene uytgezondert, om dus gelegentheid te hebben d'overschietende gelden van den verkoop, ten minsten voor een gedeelte, op een voordeelige wyse aldaar t'employeeren, en gevolgelyk ook den verkoop per vendutie van Souratse kleeden, hoe genaamt, die niet, als voren, gestempeld zyn, finaal te verbieden, dog het een ander, nevens alle de verdere maatregulen van sodanige natuur als dese, die nog in dit najaar mogte genomen werden, als daar omtrend niet contrarie werd geresolveert, eerst te laten ingaan met primo January 1755, ten einde de dienaren en ingesetenen op de buyten comptoiren alomme daar van behoorlyk kunnen gewaarschuwt werden.

Het bepaalde op 27 September en 8 November 1746 werd tevens, bij wijze van proef, toepasselijk verklaard op Timor, omdat »den aanbreng door 's Comps dienaren en ingesetenen »van hier [Batavia] ofte elders aldaar geen naam mag hebben »en zulx mogelyk de Portugeesen, die van Macao over dese »hoofdplaats derwaarts varen, nog al min of meer afbreuk »in hunnen handel zal toebrengen".

13 December. *Vernieuwing van het verbod voor pachters tegen het aangaan van eenig accoord met de belastingschuldigen.*

Op de propositie van den heere Gouverneur Generaal is verstaan by het billiet ter advertentie van d'aanstaande verpagting der Jaccatrase domainen speciaal te renoveeren en het toekomende jaar rigoureuslyk te doen executeeren het 10[de] articul van de generale pagtconditien nopens de boete op het composeeren der pagters met de vertholders ofte het maken van eenig accoord tegens mindere betaling als de gestelde geregtigheid, vermits men grote reeden heeft te vermoeden, dat de wagen daar omtrent niet regt gaat, insonderheid met betrecking tot het jaarlyks van Macao alhier aankomende Portugeesche schip en d'Engelschen, uyt Europa arriveerende, en de Comp[e] daar aan geleegen legt, vermits d'eerste hier heel wel kunnen gemist werden en d'andere toch nog genoeg tegens d'onse kunnen markten, insonderheid met opsigt tot meubelen, rariteiten en snuysteryen, die al veel geld uyt de colonie weg slepen.

$\frac{13}{31}$ December. *Gangbaar-verklaring van gekartelde, Hollandsche dukaten, geklopt met* جاو, *tegen 22 schellingen.*

Uyt kragte van het door den Soesoehoenang of Keiser van Java by het 22[ste] articul van het contract van den 11[en] November anno 1743 aan de Comp[e] afgestane regt om op Java munten te slaan en deselve, zo wel aldaar als in alle andere colonien van de Comp[e] in India, gangbaar te maken, mitsgaders tot versekering van dat regale voor de maatschappye door een werkelyke exercitie van het selve, zo verre met eenig voordeel kan geschieden, en de particulieren, so veel mogelyk, de pas af te snyden om haar t'onderkruypen ten opsigte van de winsten, die zy door het gangbaar verklaren der goude ducaten alhier tegens een hoge prys op deselve te verwagten heeft, is verstaan de jongst met het schip, Persy-

nenburg, uyt Nederland aangebragte, om den rand gekartelde Hollandsche ducaten, ter quantiteit van 11450 p^{s}, als meede die in 't vervolg uyt patria alhier 's Comp^{s} weegen staan ontfangen te werden, te doen bestempelen met het woord Djawa of Java, in Arabische letters, mitsgaders dese dus bestempelde en om de rand gekartelde Hollandsche ducaten, mits de grote schaarsheid van goude en alomme gangbare muntspetien, insonderheit te deser hoofdplaatse, zedert dat men, uyt hoofde van d'excessive duurte van dat mineraal, de daar uyt voortvloeyende onvoordeligheid van de by secrete resolutie deser regeering van den 21^{en} February 1744 g'arresteerde munting van Javase ducaten en geblekene faciliteit der namaking van deselve, alsowel daar van heeft moeten afsien, als men om deselve reedenen ter sessie van den 18^{en} Juny anno 1751 heeft moeten resolveeren de munt, zo wel van silvere ropyen als goude ducaten, alhier geheel af te schaffen, ten desen eilande en alomme onder het gebied van de Comp^{e} gangbaar te verklaren tegens ses guldens en twaalf stuyvers het stuk ofte twee en twintig schellingen, zo om de faciliteit van de reekening, als om deselve niet alle weder ten eersten te sien vervoeren naar de west van Indien, alwaar zo seer als ooit gewild zyn, maar alhier in de wandeling te doen blyven tot gerief van de gemeente; ende zulx met uytsondering van alle andere Hollandsche en verdere Europische ducaten, die niet sodanig bestempeld zyn, dewelke niemand tegens die of een lager prys sal behoeven t'accepteren; mitsgaders het ten einde voorsz. te makene stempeltje te laten berusten onder bewaring van den heer Commissaris van het klein zegul, ten overstaan van wien de bestempeling zal moeten geschieden, in byweesen van een der oppercooplieden deses casteels.

14 December. *Maatregelen ter voorkoming van »confusien »in het soldy-werk door vertrek, changement of verplaat»sing van dienaren, minder als 40 guldens winnende".*

Die »confusien" werden voornamelijk veroorzaakt, doordien

voor soldij-rekeningen, waarop *f* 100 en meer te goed stond, een zegel noodig was.

Het gebruik had ingevoerd, dat men aan de »vertrekkers »losse en ongeteekende advys-rekeningen af gaf, waar na die »menschen by de boeken, daar ze bescheyden raakten, wierden »ingenomen en dus cours namen".

Daarna had men beproefd »deese reekeninge uyt te trekken »na ouder gewoonte en, by manquement der betaling van »'t zegul à uso, die selfde reekening voor de afgave te debi»teeren".

Al deze hulpmiddelen hadden niet geholpen, waarom de Regering besloot, »dat alle de dienaren, onder de *f* 40 per »maand winnende, zo te lande als op de scheepen, by alle »de soldy-boeken, daar de dienaren maar als in- en uytgaan, »voordat de boeken gesloten werden, zullen ingenomen, by »genot of belasting gagie goed gedaan en 't saldo van deselve »voort gedragen worden, werwaards deselve persoonen vertrok»ken of getransporteerd zyn; en zulks altoos en zo lange te »continueren tot 'er tyd, dat die persoon zig bevind ter plaatse, »daar de jaar- of scheeps boeken gesloten werden; alwaar »dan de voordragt moet een eynde nemen, 't saldo blyven »staan, de reekening aan den verdiender afgegeven op een »zegul, als daartoe nodig is, en de betaling by den ontfangst con»tant of van de goede maanden ingehouden; voorts by de nieuwe »boeken ook de novo reekening gegeven om wederom voort »te lopen, als gesegt".

14 December. *Verpachting van de »generale en gemeene" inkomsten van de stad Batavia voor het jaar* 1754.

De wijzigingen waren ditmaal de volgende:

Aangaande de pagt van de inkomende en uytgaande regten: dat den pagter niets zal mogen pretendeeren van de jonk, die jaarlyx op Macasser ten handel zal geadmitteerd werden, dog dat hy daarentegen van alle Chineese wharen, die niet van China direct alhier aangebragt werden, dubbelde thol of twaalf

procento zal genieten; en zo ook van de tripangs, vogelnestjes, de wasch en andere goederen, in China gewild, by uytvoer van hier naar Palembang, Banjermassing en Passier, 6 procento boven de ordinaire thol, die mede op ses ten hondert zal gerekent werden;

dat het redemptie en sabandhaars geld niet zal betaald werden van lyfeigenen, die van Macasser, Timor, Baly en andere plaatzen voor de Comp^{e} werden aangebragt, alsmede voor degeene, die voor haar uyt de alhier ten verkoop aangebragt werdende overgenomen werden;

dat een vry koopman, die gelyke of hoger rang als een vendrig militair heeft of gehad heeft, even als deselve, thol vry mag invoeren:

met familie vier, en

zonder familie twee lyfeigenen, dog geene andere of gemeene burgers.

En omtrend de pagt van de rystmarkt:

dat die ryst by de kleine maat zonder permissie verkoopt, zal verbeuren vyf ryxd^{s} voor ieder maand, dat hy zonder briefje ryst verkogt heeft, boven d'een ryxd^{r}, den pagter en een quart den opzigter van de rystmarkt competeerende; en zal van de voorschreven boete de eene helfte zyn voor den officier, die de calange zal doen, en de wederhelfte voor vier vyfde komen ten behoeve van den pagter en voor een vyfde ten behoeve van den opzigter.

Ook werd een iegelyk gewaarschuwt, dat op den 15^{en} courant in Rade van India om goede redenen is verstaan by dese wel expresselyk ter narigt, zoowel van de officieren van de justitie als de respective pagters en die het verder eenigsints zoude mogen aangaan, te verklaren, dat de intentie van de hoge regeering medebrengt, dat het 10de articul der generale voorwaarden van alle de pagten, behelsende, dat geen pagter, by wege van accoord, minder zal mogen neemen als de geregtigheit, by de speciaale conditien van ieder pagt bepaald, op verbeurte van duyzend ryxd^{s} voor den pagter van de boom, een hondert ryxd^{s} voor die van de wayangs en rongings en vyf

hondert ryxd[s] voor alle de andere, zonder eenige conniventie, strengelyk zal werden geexecuteerd en de gemelde officieren dien volgende daarop hunne attentie zullen gevestigd houden.

Als mede dat ter dezer gelegentheit, in selver voegen als hier voren van de Jaccatrase domeynen gezegt is, mede alleen voor anno 1754 zal werden opgeveild de pagt der sabandharyen van Tjassem en Pamanoekan, op de voorwaarden, vermeld by billet van den 25[en] November des jaars 1751 en de resolutie van haar Hoog Edelens van den 14[en] December daaraan, dewelke als voren te zien zyn.

18 December. *Last op den Bailluw en gecommitteerden uit het Collegie van Schepenen jaarlijks naauwkeurig na te zien de gewigten, in gebruik in het pakhuis naast de Waterpoort van het kasteel Batavia.*

Wederom waren niet onbelangrijke verschillen tusschen gewigten, welke dezelfde zwaarte moesten hebben, ontdekt; ook bij gewigten, welke aan de Compagnie's schepen waren mede gegeven in gevolge van het bepaalde op 20 Augustus 1753 (bladz. 519, art. 33).

De gewigten, welke te ligt bevonden werden, moesten »g'effend" worden door het inslaan van een stukje koper, »houdende de zwaarte van het manqueerende", en door »daarop »den yk te zetten".

18 December. *Bepaling van den prijs van de Ceilonsche kaneel op* 120 *zware stuivers of ƒ* 6.— *het pond.*

In Europa was die kaneel alweder in prijs gestegen en zoude vermoedelijk nog meer stijgen.

Zie ook bij 17 Augustus 1753.

18 December. *Bepaling, dat de handel in poeder- en kandij-suiker te Batavia »en daaromstreeks privative" voor de Compagnie zoude zijn.*

De pacht op de in- en uitgaande suiker werd mitsdien afgeschaft.

De overheden van Compagnie's schepen zouden met de noodige »quantiteyten" uit Compagnie's pakhuizen te Batavia »tot haare »gepermitteerde lasten" worden geriefd, tegen betaling o. a. van een uitgaand regt ad 12 stuivers per 125 ℔ en van 3 stuivers voor koeli-loon.

Aan de burgers en ingezetenen te Batavia en ter Java's Oostkust zoude op dezelfde wijze »het benodigde tot con-»sumtie" worden overgedaan, »uytgesondert een enkelde »canasser, die zy tot gebruyck wel zullen mogen inkopen »en vervoeren".

Overigens werd de particuliere vervoer dier »soetigheyd" van Java's Oostkust en Cheribon verboden.

18 December. *Verbod tegen het invoeren en verkoopen te Batavia van wollen manufacturen, buiten Nederland gefabriceerd.*

Dit geschiedde natuurlijk »tot voorstand van de fabricquen »onses vaderlands", onder bedreiging van confiscatie en van eene boete ten bedrage van de viervoudige waarde der ingevoerde manufacturen.

18 December. *Verbod tegen den invoer te Batavia en op Java's Oostkust van benzoë en kampher.*

De poenaliteit was dezelfde als hier boven.

Op de geprivilegeerde »societeyt van commercie" te Padang had dit verbod geene betrekking.

18 December. *Last op de buiten-kantoren goede waar naar Nederland te zenden.*

Op de propositie van den heere Gouverneur Generaal is verstaan aan de ministers op de respective comptoiren, alwaar retouren pro patria besorgt werden, ter narigt, observantie en waarschuwing toe te senden een extract uyt den brief der Edele Hoog Achtbare Heeren Superioren van den 3[en] April deses jaars, continerende eene recommandatie om in 't generaal deugdsamer goed en van minder inkoops prysen te zenden, mitsgaders ook meerder attentie te geven om te besorgen de soorten van goederen, die haar Edele Hoog Achtbare eisschen, en vooral geene, die niet geeischt zyn, naar of voor Nederland over te senden, onder bedreiging, dat haar Edele Hoog Achtbare anders haar guarand daar van op de versenders zullen verhalen.

18 December. *Tegengang van morshandel in equipage-goederen.*

Gereflecteerd zynde, dat men selden of nooit kan ontdekken de fraudes, die omtrent 's Comp[s] equipagie goederen in swang gaan, ofte eygentlyk het clandestin verkopen van deselve, tot welkers verhindering de presente, suynige verstrekkingen nog al niet schynen te sufficeeren, daar men nogthans nu en dan particuliere vaartuygen alhier ter rhede siet met nieuwe zeilen, touwwerk en andere equipagie goederen, die niet wel anders als uyt 's Comp[s] pakhuysen of scheepen te bekomen zyn, is verstaan, tot betere weiring van de fourberien, die daar omtrent gepleegt werden, by placaat te statueeren, dat, wanneer op eenige scheepen of vaartuygen van particulieren bevonden zullen werden nieuwe zeilen of touwwerken, de rheeder of d'officier, daarop commandeerende, gehouden zal weesen aan te wysen, hoe hy daar aan gekomen zy, en, zulx niet willende doen, als een heler van gestolene goederen zal geconsidereert en gestraft werden.

18 December. *Vrijstelling van schutterlijke diensten.*

In aanmerking genomen zynde, dat onder d'onaangenaamheid van de levenswyse te deser hooftplaatse voor personen, die, de Comp^e niet kunnende dienen, effectief, gelyk wylen den heere Gouverneur Generaal, baron van Imhoff (G. G.), by zyn Excellenties consideratien over den staat van de maatschappye van den 24^en November anno 1741, 3de hooftpoinct, 5de hooftstuk, § 12, heeft geremarcqueert, daar uyt veel voorkomt, dat van de burgery alhier byna niemand in tel is, so hy in geen der stadscollegien sessie heeft (nog officier van de burgery is) en dat het om verscheidene reedenen, daar nevens aangehaalt, te wenschen was, dat men sulke onb'ampte personen het verblyf te Batavia buyten den dienst van de. Comp^e aangenamer konde maken door ook deselve een zekere rang te geven, geproportioneert na hunne conditie, en teffens eenig onderscheid te maken tusschen ordentelyke lieden en die van de gemeenste soort, waar uyt het gros van de burgery alhier wesentlyk, zo als zyn Excellentie teffens noteerd, doorgaans gecomposeerd werd, en welke ruwe en ongeciviliseerde gasten, eens tot onder officier van de burgerye opgetreeden zynde, gemeenlyk onverdragelyk zyn voor andere, fatsoenlyke burgers, die by occasie van den optrek mede moeten in de wapenen komen en voor die tyd onder hunne ordres staan; so is verstaan, om dit disagrement, zo verre buyten inconvenienten geschieden kan, uyt den weg te ruymen, te statueeren, dat alle de geene, die, de qualiteit van koopman of onderkoopman en daar boven hebbende, met genoegen van de regeering uyt den dienst gaan of bereets indiervoegen gegaan zyn, rang behouden na de kooplieden en onderkooplieden buyten employ, mitsgaders voortaan zo wel vry van den optrek als van d'ordinaire wagt sullen weesen, mits in stede van de vyftien ryksd^s, die zy thans gehouden zyn alleen voor de vryheit van de wagt jaarlyks te voldoen, en vyf en twintig rd^s voor ieder optrek, dat om andere oorsaken als ziekte absent blyven, in 't geheel betalende

vyf en twintig rd* of sestig guldens in 't jaar ten voordeele van de burger krygscassa, mits dat egter de geene, die kooplieden of daar meede gelykstandig geweest zyn, tot vendrig of cornets en die, dewelke onderkooplieden of daar mede evenredig geweest zyn, tot sergeants en wagt- of sogenaamde quartiermeesters van de burgery eligibel blyven en, sodanig benoemt werdende, ook zullen dienst doen.

20 December. *Last op de buiten-kantoren »geene prysen »der koopmanschappen by de papieren bekend te stellen »als na aftrek van de provisie-gelden, de dienaren tot »een middel van bestaan toegevoegt.*

Die agio moest alzoo »onder den Gouverneur of Cassier »verblyven om, na het aflopen van 't jaar, door den eerstge- »melde volgens d'ordre verdeelt ofte op ordonnantie van denselven »uyt cassa ontvangen te werden, sonder dat by de boeken »daarvan sal moeten werden mentie gemaakt".

Zulks moest dienen »om altoos een suyvere vertooning der »behaalde winsten en procentos te hebben".

20 December. *Last tot het afsnijden van neus en ooren aan twee inlanders.*

Als een merkwaardig staaltje van de zienswijze der Indische Regering in 1753 volgt hieronder een extract uit de resolutien dier Regering:

Door den commandant te Bantam, van Suchtelen, by aparte brief van den 8[en] deser gecommuniceert zynde, dat sekere, door den Sulthan in Speelwyk gesondene en door zyn Hoogheits volk opgevatten zwerver, van Cheribon geboortig, die zig thans Maas Bagoes noemt, blykens overgesondene orgineele verklaring, voor twee leeden van den justitieelen Raad en 's Konings afgesanten aldaar gepasseert, in confesso is zig voor een afkomeling of zoon van den ouden Panembahan en wettige erfgenaam van de Bantamse kroon uytgegeven en ook onder dat pretext

en den titul van Poetra Panambahan Pangerang Laoutan Ratoe Siti Badaria, volk gewonnen te hebben om het ryk van Bantam te beoorlogen, mitsgaders dat den Sulthan hadde laten te kennen geven, dat, indien het wesen konde, gaarne zien zoude, dat dien misdadiger beide de ooren afgesneeden en hy indiervoegen de voornaamste passers of markten rondgevoerd mogte worden, en dus deselve straffe ondergaan, die den aangenomen vader van dien gewaanden prins, een Bantamse berg Javaan, in name Bandjar, welke de principaalste zyner complicen was geweest, door zyn Hoogheit was toegedagt, als meenende, dat dese straffe, ten minsten onder het gemeene volk, van oneindig meer afschrik was dan de dood, tot welk gevoelen hy, van Suchtelen, meede overhelde, vermits een diergelyke straf de uyterste veragting en verontwaardiging te kennen gaf, 't geen principaal te pas quam ten opsigte van een sogenaamde Tapa, als dese meede voorgeeft te zyn, die ordinair het crediet en aansien, dat zy by de gemeene Javanen hebben, grotelyks misbruyken; zo is, uyt consideratie, dat zulx buyten tegenspraak waar is en dat met het oeffenen der crimineele justitie niet zo zeer behoort bedoeld te werden de begane misdaad op of aan den misdadiger strengelyk te wreeken, als wel om hem af te schrikken of buyten staat te stellen verder quaad te doen, en teffens andere door de vreese van een sware en onvermydelyke straffe van het quade te wederhouden en dus de publicque ruste en veiligheid, zo veel mogelyk, te versekeren, mitsgaders dat het dienvolgende zo wel met de reguls van het regt als die van een gesonde politie harmonieert, dat men ook een zagtere straffe laat plaats hebben, als de wetten van den lande dicteeren, wanneer sodanige straffe, gelyk in dit geval, dienstiger is ter bereiking van het salutaire oogmerk der versekering van de gemeene ruste, als de swaardere, welke naar de rigeur der wetten zoude vereischt werden, zo is goedgevonden en g'arresteerd gemelde Maas Bagus neus en ooren te laten afsnyden en voorts als voren rondvoeren met een bordje om den hals, waarop met Maleidsche letters geschreven zy: verstoorder van de gemeene rust, bedrieger en verleider des volks, onder den eernaam van

Poetra Panembahan, enz.; mitsgaders den commandeur te gelasten den Vorst in bedenking te geven, of het niet goed zoude zyn voorschreven medepligtige, Bandjar, ook zo wel de neus als d'ooren te doen afsnyden, op dat hy zyne schandelyke mutilatie niet zoude kunnen bedecken, maar een zigtbaar merkteeken van zyn misdaad en infamie overal met zig dragen, onder verdere aanmerkinge, dat d'executie van dese booswigten gevoeglykst te gelyk en dienvolgende ook, buyten eenige consequentie voor den aanstaande, op de passeebaan of gewone geregts plaats van den Koning en door zyn Hoogheids volk kan gescheiden, mits dat de commandeur, tot een openbare blyk en ongekreukte mainctenue van 's Comp^s jurisdictie over de Wetangers ofte inlanders, die niet te Bantam geboren zyn, in persoon daar by assisteere.

20 December. *Intrekking met 1° Januarij 1755 van de vergunning tot handel drijven tusschen Batavia en »de West van India".*

Ten gevolge van allerlei »nutte en noodsakelijke arran»gementen en limitatien" kon die handel volgens de Regering niet blijven bestaan.

20 December. *Vernieuwing van de plakaten van 29 October 1652 en* $\frac{\text{4 September}}{\text{14 October}}$ *1699 tegen handel met vreemde natiën en het koopen van Engelsche wissels.*

De vernieuwing dier plakaten geschiedde slechts, »voor »zooveel toepasselyk zyn op de presente constitutie van tyd »en zaken en overeenkomende met het 72ste articul van den »generalen Articulbrief".

27 December. *Artikel-brief voor de militie, in dienst van de O. I. Compagnie.*

Dit stuk, eene vernieuwing van het bevolene op 25 Julij 1628 en 26/28 October 1668, luidt, als volgt:

Art. 1. Dengeenen, die de naam des Heeren met vloeken of sweeren ydelyk misbruykt, zal arbitrair gecorrigeert werden.

Art. 2. Maar die zig aan blasphemie of Godslastering schuldig maakt, zal aan lyf en leven gestraft werden, naar bevinding van zaaken.

Art. 3. Ook sullen arbitralyk gecorrigeert werden degene, die hen sullen verstouten de dienaren van Gods woord of de voorlesers te beschimpen, berispen, turbeeren ofte in eenige maniere in de bediening van hun ampt te beletten.

Art. 4. Niemand zal in de wagten of corps de guardes, dan wel in 't veld, direct of indirect eenige questien of disputen van religie mogen moveeren of voortbrengen, op poene van arbitraire correctie.

Art. 5. Alle misdaden, waarmede geweld of force vermengd is, zullen in militairen swaarder als in andere gestraft werden, nademaal zy gesteld zyn om voor de conservatie van de publicque rust en veiligheyd te waaken; en gevolgelyk zal alle openbare overlast en straat schendery in hen ten minsten werden gepunieerd met publicque geesseling, brandmerk en kettingslag, om drie of meer jaaren aan de gemeene werken, sonder loon, te arbeiden.

Art. 6. Ook zal niemand vermogen de Indianen of inwoonders der Indische landen eenig molest ofte geweld aan te doen, 't zy aan hunne persoonen, goederen, vrouwen of kinderen, nog ook om te hakken, bederven of schenden eenige vrugtdragende boomen, op poene van publicque geesseling of swaarder straffe, naar exigentie van zaaken.

Art. 7. En zullen, die op de buyten fortressen of posten bescheiden zyn, in 't byzonder geene lieden, van wat natie of conditie zy ook mogen wesen, die de forten of wagten passeeren, dan wel hen in 't bosch of veld ontmoeten, eenige hinder ofte geweld mogen aandoen, veel minder eenige goederen ofte eetwharen, als visch, fruyt, pady, ryst, suykerriet, hout of wat het zoude mogen wesen, af te dwingen of af te neemen, onder wat pretext het ook mogte zyn, jaa, al ware het, schoon dat die lieden hen uit eigen beweging die vereerden

op poene van als straatschenders en struikrovers te werden gestraft.

Art. 8. Ook zullen de officieren voor hunne onderhorige soldaten moeten instaan en verantwoorden, zoo zy bevonden werden eenigsints in gebreeke gebleeven te zyn dezelve in de vereyschte ordre en discipline te houden.

Art. 9. Niemand zal eenige weduwe, nogte gehuwde ofte ongehuwde, bevrugte ofte kraamvrouwen, Europeesche ofte inlandsche, eenige overlast aan doen, 't zy met slaan, stooten, dreigen ofte met oneerlyke aantastingen, op poene van aan den lyve gestraft te werden naar den toedragt en omstandigheid van zaaken.

Art. 10. Die eenige kennisse of weetenschap heeft of krygt van eenige voorgenomene conspiratie, verraad of iets, waardoor eenige publicque schade ofte pericul zoude konnen ontstaan, en het zelve niet dadelyk bekent maakt aan zyn capitain ofte opperhoofd, zal met de koorde gestraft werden, dat 'er de dood op volgt.

Art. 11. Gelyke straffe zullen mede onderworpen zyn die muitery verwekken of seditieuse vergaderingen houden, dan wel op eene andere wyse hun guarnisoen tragten te beroeren, mitsgaders die haar in zulke samenrottingen laten vinden of andere aansoeken om in dezelve te komen.

Art. 12. Ende d'officieren, die daar in zullen verschynen, zullen voor alle d'andere, die geen autheurs daarvan zyn, gepunieerd werden.

Art. 13. Die de hoge overigheit scheld ofte iets segt tot spyt en spot van dezelve, zal met de spitsgarde of swaarder gestraft werden, naar de aangelegentheid van zyn misdryf.

Art. 14. Ook zullen geene militairen, 't zy officieren of gemeenen, voor de wagt zittende of in gezelschappen, critiseeren op de uytgegevene ordres, 't zy die van 't hoofd van de militie, de groot majoor ofte d'onder majoors aan het guarnisoen, uit name van den Gouverneur Generaal, of andersints in zaaken van 't guarnisoen werden uytgegeven, op poene van een exemplaire correctie.

Art. 15. Die zig verstout zonder consent uyt een besette of belegerde plaats of andersints eenige correspondentie, 't zy by monde, boodschappen, brieven of op wat manier sulks zoude mogen geschieden, met den vyand of deszelfs bondgenoten te houden, zal van 't leven ter dood gebragt werden.

Art. 16. En zoo wie zig buiten consent sal vervorderen met een trompetter, tamboer of iemand anders, van den vyand of zyne adherenten in boodschap gezonden, te spreeken of gemeenschap te houden of hebben, sal aan den lyve gestraft werden of het leven verbeuren, naar gelegentheit van zaaken.

Art. 17. Ingevalle iemand zig vermeten mogte de persoonen, forten, comptoiren, scheepen of goederen, die met onze paspoorten, sauveguardes, etc., voorsien zyn, te beschadigen of verhinderen, zal hy sonder eenige genade aan den lyve gestraft werden.

Art. 18. Die uyt het eene guarnisoen in 't andere of elders sal overlopen, sonder paspoort of verlof, sal naar gelegentheit van tyd en zaaken aan lyf of leven gestraft worden.

Art. 19. Die op eenige togten, te water of te lande, naar den vyand trekkende, zyn vaandel of post moedwillig verlaat sal sonder genade aan 't leven gestraft werden.

Art. 20. Die, in guarnisoen leggende, zyn wagt of dienst, hem bevolen, sal versuimen dan wel op zyn sentinelle ofte schildwagt, in tyd van vreede, slaapende bevonden werd, zal voor de eerste reise met de spitsroede door d'ordinaire parade gestraft werden, voor de tweede reise zes maal heen en weder moeten lopen door 250 man en voor de derde maal twee dagen na den anderen door gelyke manschappen mede zes maal op en zes maal neder.

Art. 21. Dog in tyd van oorlog of in 't veld zal hy voor d'eerste maal drie agter een volgende dagen door de spits garden loopen, telken reise ses maal op en ses maal neder door 250 militairen, en voor de tweede reise zonder eenige genade geharquebuseert werden.

Art. 22. Maar sal den officier, wiens wagt het zy, ook wel sorgvuldig hebben te letten, dat nienand gecommandeert

werde op schildwagt te gaan, die dronken of beschonken zy, op arbitraire correctie.

Art. 23. Geene militairen zullen, voor al op schildwagt, vermogen tabak te rooken, op poene van een gevoelige correctie.

Art. 24. Niemand zal gepermitteerd wesen of werden digt by de corps de guarde ofte logementen arak ofte andere sterke dranken te verkopen, veel min daar binnen te brengen, waar op de hooge en mindere officieren scherp reguard zullen moeten nemen, op verbeurte van hun ampt.

Art. 25. Zullende d'onder officieren, het binnen brengen van sterke dranken door de vingeren ziende, voor drie maanden in de provoost gesteld werden en, zelfs mede gedronken hebbende, voor gelyke drie maanden op de wagt aan de stads hoofd-wagt werden gesteld om te planten van negen tot elf uuren 's voordemiddags en van drie tot vyf uuren 's nademiddags.

Art. 26. Ook zal in de baracquen of logementen der militairen geen annanas of karnemelk mogen ingebragt werden en ook geene klappers, als met speciale permissie van den wagt hebbende officier, die sorge zal dragen voor excessen, als schadelyk voor de gesondheit.

Art. 27. Alle onder officieren zullen by het gemeen in de baracquen of logementen verblyven en niet van hunne posten gaan sonder speciale ordre of consent van hunne capitain of commandeerende officier.

Art. 28. Na dat de taptoe is geslagen, zal niemand mogen onderstaan buyten de fortresse of plaatse, daar in guarnisoen sal leggen, te gaan of te blyven, op poene van een domestique correctie of de spitsroede, naar vereysch en bevinding van zaken.

Art. 29. Spreekende dienvolgende van selfs, dat geen soldaat of onder officier, na dat de taptoe geslagen is, zig zal mogen laten vinden ter plaatse, daar men gemeene gelagen zet, waarop d'officieren al so wel goede toesigt zullen houden, als dat geene onder officiers of gemeenen in de open lugt leggen

te slapen, maar, voor al by nagt, onder dak blyven, op poene van daar over te werden gecorrigeerd.

Art. 30. Niemand sal, selfs by dag en langs d'ordinaire passages, buyten consent van zyne officieren, van zyn g'ordonneerde wagtplaatse mogen gaan of blyven, op poene van in een maand geen verlof te mogen krygen of vragen en arbitraire correctie daar en boven.

Art. 31. Dierhalven zullen de schildwagten, zo wel op de binnen als buyten bruggen staande, zo veel mogelyk hebben zorge te dragen, dat geen soldaat naar buyten laten passeeren, zonder dat den zelven sig voor af by de wagt hebbende officier heeft aan gegeven, die syn naam sal aanteekenen, waar om den selven, binnen komende, verpligt is sig by dien selven officier wederom aan te geven, op poene van correctie.

Art. 32. Die, met verlof uyt gegaan zynde, dronken te rug komt en verschil zoekt, zal dadelyk in arrest naar de hooftwagt gezonden en naar bevinding van zaken gecorrigeerd worden.

Art. 33. Een soldaat, die door een officier of onder officier, by hem daarvoor bekent of aan zyne monteering kenbaar, op straat word aangeroepen of tegen gehouden, zal behoorlyk moeten stil staan en ordentelyk bescheyd geven, op poene van arrest en verdere correctie, zoo hy quaad bescheyt geeft, niet luysteren wil of aan het lopen gaat.

Art. 34. De geene, die bevonden sal werden hem des nagts of langs ongepermitteerde wegen g'absenteerd te hebben, zal dadelyk in arrest werden gezonden en vervolgens domestiquelyk gecorrigeerd werden voor d'eerste en, voor de twede maal ofte twee nagten na den anderen uitblyvende, door de gewoone parade drie maal op en neder spitsroede moeten lopen.

Art. 35. Maar die drie of meer nagten uyt blyft, dog egter binnen een maand agterhaald werd, zal ses maal op en neder van 144 man door de spitsroede gejaagt werden en daar en boven geen soldye genieten voor den tyd, dat absent geweest is, maar deselve in zo verre vervallen ten behoeve van d'academie de marine.

Art. 36 Dog de militairen, die, langer als een maand te soek geweest zynde, door hunne eygene officieren, de bediendens van de Commissaris van den inlander, de commandanten van de buyten-posten en alle andere persoonen, buyten de bediendens van de justitie, opgevat werden, sullen, sonder forma van proces, na zodanige gevoelige correctie, op ordonnantie van den Gouverneur Generaal, naar 't eyland Edam gezonden werden om aldaar twee maal zo lang, als zy sig g'absenteerd en omgesworven hebben, sonder gage in de lynbaan voor kost en klederen dienst te doen.

Art. 37. En die, een maand of langer gedrost of gevagabondeert hebbende, door de bediendens van de justitie werden g'apprehendeert, zullen door de geregts dienaren binnen de boeyen strengelyk gemorioneert of met de kolf gestraft en boven dien voor een by den regter te bepalene tyd naar 't eyland Edam gebannen werden om aldaar voor kost en klederen in de lynbaan t'arbeiden, ingevolge de resolutien deser regeering van den 8en July anno 1746 en 16en October 1752.

Art. 38. Alle de geene, die voor d'expiratie van hun verbonden tyd sonder consent van deese regeering ofte den politicquen raad van de plaats, daar zy bescheyden zyn, uyt Indien naar Nederland vertrekken, sullen als weglopers aangemerkt werden en dienvolgende, boven de straffe, daar toe staande, verbeuren alle hunne maandgelden en wat zy verder by de maatschappy te goed mogten hebben, ten profyte van de Compagnie.

Art. 39. Gelyk mede niemand, ook na d'expiratie van zyn verband, uit Indien sal mogen vertrekken sonder al sulken consent, op verbeurte als boven.

Art. 40. Niemand, hoedanig hy ook zy, zynen tyd in Indien uytgedient hebbende of niet, zal vermogen hem te begeven onder de vlagge ofte bescherming van andere natien in Indien, het zy Europeesche of inlandsche, veel min in dienst van deselve of op andere schepen dan die van dese Compagnie, schoon ook in tyd van vrede, op verbeurte van alle zyne

maandgelden, daar hy die verdient of te goed soude mogen hebben, en zal boven dien vervallen in de poene van het placcaat, op het stuk van de weg- en overlopers gemaakt.

Art. 41. Gelyk mede niemand, 't zy Nederlander of uytheemsche, sal vermogen, na dat hy weder in Europa sal zyn gekomen, sig te laten aan nemen of te treden in dienst van eenige Koningen, princen, potentaten of natien om voor haar en in derselver dienst, het zy te water of te lande, naar Indien te gaan, op poene van arbitrale correctie, zo zy lieden in Indien of namaals in Nederland weder gevonden en agterhaald werden.

Art. 42. Insgelyks zal niemand, zonder expresse en speciale licentie van de vergadering van Seventienen, van dese regeering ofte van den politicquen raad der plaatsen, daar hy bescheyden is, vermogen, na d'expiratie van zynen verbonden tyd, over land, 't zy over de cust van Cormandel, Souratte, Persien of andersints, naar Nederland te keeren, onder wat pretext het zelve zoude mogen wesen, op de verbeurte van alles, het geene hy by de Compagnie te goed of van deselve te pretenderen zoude mogen hebben, en daar en boven arbitrale correctie.

Art. 43. Maar die tot een openbare vyand deserteerd en in 't overgaan ofte naderhand gekregen werd, zal zonder genade met de koorde g'executeerd werden, dat er de dood na volgt, mitsgaders alle zyne goederen en maandgelden verbeuren.

Art. 44. En die, voorgenomen hebbende zulks te doen, daar toe ook andere heeft gedebaucheerd of tragten te debaucheren, dog g'attrappeerd werd, voor dat zig nog op weg heeft begeven, zal gebarquebuseert werden.

Art. 45. Maar die alleen werd geconvinceert positief gedetermineert geweest te zyn tot desertie naar den vyand, zulks dat hem maar gelegentheid tot d'executie ontbroken, dog zig evenwel nog niet op weg begeven of getragt heeft daar toe andere te verleiden, zal gegeesselt, gebrandmerkt en in de ketting geklonken werden om daar in vyf en twintig dan wel een meer of minder getal van jaren, by den regter te bepalen, aan de gemeene werken t'arbeyden.

Art. 46. Die zig vervorderen zal by dag, zonder consent, eenig schietgeweir te lossen, zal d'arbitrale straffe van den regter ofte zyne officieren ondergaan.

Art. 47. Maar de geene, die, zonder wettelyke oorzaken, by nagt eenig allarm zal maken of geweir afschieten, waar door allarm zoude konnen ontstaan, zal aan den lyve arbitralyk gestraft werden.

Art. 48. De geene, die hen verstouten zullen binnen besloten forten, quartieren en plaatsen of naar besette wagt hun geweer te trekken, zullen, boven de civile boete, op 't geweer trekken gesteld, naar d'omstandigheden van het feit met de spitsroeden gestraft werden, maar quetsende, dan aan lyf of leven, naar bevinding van zaken.

Art. 49. Die iemand met slaan of werpen van stokken, steenen, etc., quest, dat het bloed daar na volgt, zal, boven de civile boete, gemorioneerd of met de kolf gestraft werden of ook wel met de spitsroede ofte publicque geesseling en brandmerk, naar exigentie van zaken.

Art. 50. Den geene, die iemand een souflet of vuystslag geeft, zal een domesticque correctie ondergaan of wel de spitsroede, naar d'omstandigheid van zaken en persoonen.

Art. 51. Iemand, een ander in duel eischende om te vegten of slaan, zal met de spitsroede gestraft werden door 250 man, naar vereisch en bevinding van zaken, en daar en boven voor mattroos te scheep gesonden werden.

Art. 52. De wagtmeester of sergeant van de wagt, een, twee of meer soldaaten met voorkennisse latende uytgaan om te vegten of op dese of geene plaats, in of buyten de stad of fortresse, te zamen te rotten, zal een jaar op schildwagt werden gesteld om te planten voor de gage van soldaat en de rest verbeuren ten behoeve van de krygs cassa.

Art. 53. Dog de corporaals, zulks doende, zullen door 250 man spitsroede lopen en gedeporteerd werden tot soldaat.

Art. 54. Een ieder die met woorden of werken beledigt ofte te kort gedaan werd, zal het zelve zyne officier te

kennen geven, op poene van een gevoelige correctie of swaardere straffe, naar bevinding van zaken.

Art. 55. Ende zullen ook d'officieren, onder dewelke zodanige misdaden voorvallen, niet vermogen dezelve te verswygen of te conniveeren, maar gehouden zyn 't zelve den naasten morgen bekend te maken daar en zo 't behoort, op poene van deportement of swaarder correctie, naar exigentie van zaken.

Art. 56. Die het bevel van zynen capitain of commandant niet na komt, als mede die eenig commandement, met de trommel gedaan, moetwillig te buyten gaat, zal aan 't leven gestraft werden.

Art. 57. Die eerst in een slag, storm of aanval zig tot vlugten begeeft, zal vryelyk op de versche daad van een yder dood geslagen mogen werden en, ontkomen zynde, zal voor schelm verklaart en zonder genade gestraft werden aan lyf of leven, naar bevinding van zaken.

Art. 58. Die zig op den dag van zyn wagt in dronken drinken verloopt, zal 's morgens spitsroede loopen door de gewone parade.

Art. 59. Indien iemand in zyn dronkenschap iets quaads of onbehoorlyks aanregt, zal hy daar omme niet verschoont of g'excuseert, maar eer te strenger gepunieert werden, naar exigentie van zaken.

Art. 60. Ende zullen de bediendens van d'arthillery, aangaande het weg en overlopen, het vlugten, het uytblyven, het maken van allarm, het afschieten van geweir, het slaan of werpen met stokken en steenen en andere diergelyke feiten, deselve ordres en straffen onderworpen wesen als andere militairen.

Art. 61. Het geweir, dat een ieder van de Compagnie ontfangen heeft, zal hy behoorlyk rein en in staat van gebruyk moeten onderhouden en verantwoorden, zonder het zelve in 't minste door hard te stampen ofte anderzints te krenken, verminderen of te pande te stellen, veel min te verspeelen of afhandig te maken, op poene van vergoeding en corporeele straffe daar en boven, naar gelegentheid van zaken.

Art. 62. In welke straffe mede zullen vervalllen de geene, dewelke de ry-equipagien, monteringen, hemden, kousseu en schoenen, die hen van wegen de Edele Compagnie zyn uytgedeeld, zullen verkogt of vervreemd hebben, om wat reden of onder wat pretext het zelve zoude mogen wesen.

Art. 63. Niemand zal vermogen de klederen, ry-equipagie, wapenen of geweir van de militairen te pande te nemen, op poene van te verliesen de dubbelde waardye van dien.

Art. 64. Die zyne wapenen aantast of daar na grypt tegens zyne overste of commandant, zal met de dood gestraft werden.

Art. 65. En zulks doende tegens zynen wagt hebbende minder ofte onder officier, zonder hen te quetsen, met de spitsroeden door 144 man.

Art. 66. D'onder officiers en schildwagten zullen wel toesien, dat 's morgens voor en 's avonds na ses uuren geene slaven of onbekende inlanders eenig goed uyt het casteel dragen, t'en zy den eygenaer een persoon mede zend, die op een verstaanbare wyse weet bescheyd te geven, van wien het goed komt en waar naar toe gaat, op poene van arbitrale correctie.

Art. 67. De schildwagten van de poorten van dese stad zullen geen inlanders, met krissen gewapend, buyten de Mahomethaansche officieren, mogen laten binnen komen, op poene van een gevoelige correctie.

Art. 68. Alle krygs officieren en soldaten zullen over al op de schepen van de Comp^e van spys en drank, gelyk andere personen, in haren dienst zynde, versorgt werden, maar te lande, boven hun randsoen, zodanige leeningen in geld of anders op afkorting harer maandgelden ontfangen, als deese regering zal ordonneren, waar mede zy hen moeten vergenoegen.

Art. 69. Alle militairen, zo officieren als gemeenen, zullen des noods, even als alle anderen, in de dienst van de Comp^e wesende, gehouden zyn, zo wel tot hunne versekering en

defensie, als tot den dienst van de Comp^{e}, ter ordonnantie van hunne overheden ofte bevelhebberen, t'arbeyden aan het maken en repareeren van forten, batteryen en loop-schansen ofte andere werken, zonder daar voor meêr dan de vrye kost of drie stuyvers 's daags, gedurende den tyd van het arbeyden, boven hunne bedongene soldyen te genieten, op poene van, daar inne nalatig of weigerig zynde, arbitralyk te werden gecorrigeert.

Art. 70. De schildwagten mogen vuuren op de geene, die de boom by nagt passeren willen, op d'inlanders, die zig na het vallen van den avond ofte by nagt op de stads- of casteels bolwerken, gewapend of ongewapend, vertoonen en op alle de geene, die onaangesien hunne driemalige waarschuwing de kruyt-huysen naderen by nagt of by dage.

Art. 71. En werd den Edelen brigadier en hoofd van 's Comp^{s} militie in Indien, nevens alle verdere hoge en lage officieren van de militie, ten nadrukkelykstén gelast en gerecommandeert voor d'executie deses, in zo verre van haar departement is, behoorlyke sorge te dragen en insonderheyd, dat dies inhoude altoos, zonder manquement, op d'eerste Maandag van ieder maand in de respective fortressen en wagten behoorlyk werde voorgelesen, op dat een iegelyk wete, waar na hy zich zal hebben te reguleeren, en zulks wel in geheugenis houde.

Alle welke poincten en articulen wy verstaan en ordonneren, dat punctueelyk zullen nagekomen ende g'executeerd werden; ende op dat te minder ignorantie van dien zoude kunnen werden gepretendeert, ontbieden wy en bevelen den advocaat fiscaal van Indien, mitsgaders alle andere justicieren en officieren, die de maintenue en de executie van dese onse ordonnantie, benevens d'officieren van de militie, eenigsints aangaat, dat zy deselve alomme doen verkondigen, publiceren en affigeren, daar men gewoon is publicatie en affixie te doen, procederende ende doende procederen tegens de contraventeurs, zonder eenige gratie, oogluykinge ofte verdrag, also wy 't zelve, ter versekering van de rust en welstand dezer landen, also bevonden hebben te behoren.

28 December. *Bepaling, dat de borgen van pachters ook in geval van surcheance of prolongatie der pacht verbonden bleven.*

Gereflecteert zynde, dat gemeenlyk de pagters de versoeken tot surcheance aan dese regeering alleen op hunne namen komen te doen, buyten bemoeyenisse der borgen, by het aanslaan van de pagten gesteld, 't zy dat zulx geschied zonder erg of dat de borgen, die gemeenlyk meedestanders zyn, daar meede bedoelen buyten het spel te blyven om desnoods in regten te kunnen exipieeren, dat zy zig alleen cautie gesteld hebben voor de betaling der pagtpenningen op de tyd, by de conditien bepaald, maar niet voor zo verre dese regeering, buyten hun versoek of kennisse, aan den pagter of origineelen debiteur uytstel mogte verleenen, en dat overzulx sodanigen uytstel met de gevolgen van dien is en blyft ten pericule van de Comp^e^ en de nieuw gestelde borgen, maar niet van d'eerste, die daar van quasi niet geweeten, nog in de prolongatie van hunne borgtogt geconsenteerd hebben; zo is verstaan, ter verydeling van diergelyke listige practycquen en wegneming van alle twyffel ten desen opsigte, by d'onder ultimo deser te houdene generale verpagting der gemeene landsmiddelen de liefhebbers ter narigt t'annuncieeren, dat de geene, die zig by het aanslaan van de pagten als borgen voor de pagters interponeeren, ook in cas van surcheance en prolongatie van dien, in solidum ofte als principaal verbonden blyven, mitsgaders daar meede de generale voorwaarden van alle de pagten t'amplieeren om dus eens voor al den pas tot alle chicanes in cas subject af te snyden.

31 December. *Afschaffing der pacht van de Tji-asem- en Pemanoekan-landen.*

De pagt der sabandharyen van Tjassem en Pamanoekan, jongst op den 15^en^ December anno 1751 voor den tyd van drie jaren verpagt, nevens de Javase domainen, waaronder

altoos gerekent is, dog, mits d'onmagt van de pagter tot dies verdere beheering, thans voor een jaar opgeveilt, dog tot op veertig rd[s] ter maand gedaalt zynde, sonder dat zig eenige liefhebbers quamen op te doen; zo is, uyt consideratie van de menigvuldige en geduurige klagten over de vexatien, die d'inlanders door de Chineese pagters of sabandhaars werden aangedaan, zonder dat daar tegen, in opsigte van zulke afgelegene plaatsen, naar vereisch kan werden voorsien, als door eene abolitie van de pagt zelve, en dat so een gering revenue, als de Comp[e] van dese pagt tot nog toe gehad heeft en hebben kan, geensints meriteerd in aanmerking te komen tegens de stremming van den afvoer der producten van die districten tot Batavias consumtie herwaarts en den vervoer van benodigtheeden van hier naar deselve, welke uyt de knevelaryen der Chineese sabandhaars ontstaan, goedgevonden en verstaan aldaar voortaan geen tholheffing 's Comp[s] weegen te laten geschieden, maar zulx, voor zo verre met de gebruyken pro dato van d'eerste verpagting overeenkomt, over te laten aan de regenten van die districten, om haar daar door teffens te meer t'animeeren tot de culture van peper en andere nutte producten, daar de Comp[e] vry meer aan gelegen legt.

31 December. *Oprigting van een weeshuis te Cheribon.*

Deze inrigting moest dienen om te voorkomen, dat »veele, aldaar »in 't wild lopende en omswervende arme bastaarden en weesen »van Europeesen niet meer verwilderen en verder verbasteren".

Tot onderhoud dier kinderen mogt te Cheribon achterblijven »de helfte der penningen, die wegens opgelegde boetens, als ander»sints, by 't openen der armbus, in deselve gevonden werden".

31 December, *Bepaling, dat de gelden, verstrekt aan opperhoofden van retour-schepen ter uitkeering aan het scheepsvolk van »goede maanden", aan geene korting meer zouden onderworpen worden.*

De rijksdaalder werd namelijk aan die opperhoofden aange-

rekend tegen 45 in plaats van 48 stuivers, waarover in Nederland geklaagd was.

31 December. *Reorganisatie van het personeel te Bantam en »dies onderhorigheden".*

Zulks werd vastgesteld, als volgt:

Van de politie:

1 commandeur,
1 coopman en hoofd administrateur,
2 ondercooplieden,
10 pennisten.

Kerkbediende:

1 krankbezoeker.

Zeevarende:

1 equipage opsigter, zynde bootsman, die ook als bottelier kan ageeren,
1 quartiermeester,
20 mattroosen.

Van de militie:

1 capitain,
2 lieutenants,
4 vendrigs,
14 sergeanten, om dat 'er 5 apparte diensten hebben.
1 trompetter,
1 capitain des armes,
1 militair schryver,
21 corporaals,
10 tamboers,
245 gemeene.
300 koppen, primo plan uytmakende.

In dienst des Konings:

1 trompetter,
2 koetsiers.

Van de arthillery:

1 extra-ordinair vuurwerker,

1 bombardier,
4 cannoniers, en
12 bosschieters,
2 timmerluy.

Van de chirurgie:

1 opper-chirurgyn,
4 onder-chirurgyns.

Van de ambagtslieden:

1 scheeps timmerman,
1 huys timmerman,
1 metselaar,
1 smit,
1 kuyper.

Geregtsdienaars:

1 geweldiger, en
3 inlandse dienaren.

31 December. *Uitloving eener premie voor het opvatten door Bantammers van »allerley soort van swervers, »'t zy Wetangers, dan wel gedeserteerde of gewesene »inlandse soldaten, mits daaronder alleen begrypende »de sulke, die, geen vast domicilium hebbende, als »schadelyke subjecten moeten geconsidereert werden".*

De premie bedroeg voor elk opgevat, »schadelyk subject" 10 rijksdaalders.

1754.

4 Januarij. *Reglement voor de garnizoens krijgs-kas.*

Art. 1. Aangaande de battaillons zal yder hoofd officier of capitain hebben te besorgen, dat 't gemeen, welke daar toe 30 pont ryst en 106 stuyvers 's maands verstrekt werd, een bak houdt en dat de bakmeester z'wel bediend.

Art. 2. Die uyt Nederland aankomen en na Tangerang of elders voor eerst gesonden werden, zullen ten eersten de baarse maanden bekomen uyt de guarnisoens kamer en daar uyt de nodige kleeding inkoopsprys versterkt werden, zoo hy 't nodig heeft, mits ten minsten 36 stuyvers tot een drinkpenning daar van over houdende; dog die na den eersten July aanlanden, sullen op den eersten September met hare baarse maanden in de battaillons worden gestoken, waar voor de commandanten haar als dan in de kleeren kunnen steeken; en die tussen primo Maart en voorschreven eerste July arriveeren en voor de goede maanden in de kleederen gestooken werden, zullen, by overgaan in de battaillons, rock en broek en een geboorde hoedt ontfangen uyt de guarnisoens krygs cassa, sonder dat de hoofden der comp[en] daar voor betalen.

Art. 3. Op de buyten posten blyvende, zal yder militair wyders syne goede maanden genieten sonder korting en uyt het kost-geld seventig stuyvers, zoo als 't gebruykelyk is; die den eersten Maart aldaar over ses maanden gelegen hebben, sullen als dan genieten een kleine monteering of 1 broek, 2 paar koussen, 2 hembden en 1 paar schoenen sonder betaling en, so verre niet benodigen, betaling in dies steede; en die over 1, 2, 3, 4 à 5 maanden daar gelegen hebben, sullen na rato krygen tegens 30 stuyvers de volle maand, maar niet voor de dagen.

Art. 4. Die den eersten September daar ses maanden gelegen hebben, sullen genieten 1 rock en broek, 1 geboorde hoedt, 1 paar koussen, 1 hembd en 1 paar schoenen of geld in de plaats; die in battaillons werden gestoken, waar toe men tragten sal de maanden Augustus en February te nemen, sullen geniéten 1 paar koussen, 1 hembd en 1 paar schoenen en ook een pak kleederen of rock, broek en ook 1 hoedt, gemonteert, en soo niet benodigt zyn, dan geld in dies steede te geven, tegens:

rd[s] 2 : 4 de rock en broek,
» — : 15 1 paar koussen,
» — : 30 1 hembd,
» — : 30 1 paar schoenen,
» — : 30 1 hoedt,

en die minder als ses maanden daar gelegen hebben, als articul 3, op dat de hoofden der comp[en] hen dus na benodigtheid gekleed krygen.

Art. 5. Dog als in Maart, April, September en October ondersteeking geschied, komen z'met de gedragen kleederen van den eersten Maart en eersten September eenlyk in de battaillons.

Art. 6. Indien de recruten of baren binnen de maand na hare komst in de battaillons staan te komen, sullen de so genaamde baarse maanden opgehouden werden om daar mede in deselve over te gaan.

Art. 7. Wanneer 'er recruten in de battaillons nodig syn in de maanden, wanneer de verstreckingen van soldyen of goede maanden geschieden, zullen die opgehouden werden om daar mede aan de officiers overgegeven en door hen daar uyt, so verre nodig, gekleed te werden, de rest den soldaat in contant afgevende.

Art. 8. In de battaillons dus gekleed getrocken werdende, dat ordinair in Augustus of February geschieden sal, sal op ordre van den hoofd officier of capitain uyt de kleer kamer vervolgens 't nodige, so als 't kost, verstreckt werden, soo sy 't begeeren; en sullen den hoofd officier en capitains de nodige verstrecking moeten doen en daar van schuld-boek moeten houden, alle op een eenparigen voet, om wyders uyt de goede maanden vrywerkers, etc., na vorige gewoonte vereffent te werden; en sal den capitain om ses maanden rekening moeten doen en 't te goed synde uytkeeren, ook wanneer ymand na elders vertrekt.

Art. 9. En kunnen de capitains, enz., sorge dragen, dat 't volk daar omtrend geen rede van klagten gegeven werd, also die ernstig zullen behandelt werden.

Art. 10. Alle tamboers en pypers montering sullen mede uyt de guarnisoens kamer verstrekt werden tegens rd[s] 2 : 6, mits ook de hoofden der compagnie, als er een tamboer of pyper na 't hospitaal werd versonden, dies monteering met een briefjen met naam en toenaam en compagnie, getekent by de commandeerende officier, te rug besorgt werden op de guarnisoens

kamer, en sorge dragen, dat sy de monteerings niet dragen. dan wanneer in de wapenen komen of aan de hooft-wagt de wagt moeten betrecken.

Art. 11. Gebruykende voor 't overige hare linnen kielen, die tegens een rd^r sullen verstrekt werden; alles ter verantwoording van den commandant, die by onagtsaamheyd of verlies voor de volle betaling moeten caveeren.

Art. 12. En op dat de verstrekking in eene goede ordre geschiede, zullen de commandanten der compagnien op de guarnisoens kamer besorgen eene by haar geteekende lyst met naam en toenaam van hare tamboeren en pypers, op dat daar by steeds blyke, dat deselve in wesen syn en, na het hospitaal gaande, per een voorwaards vermelde briefje werden afgeschreven; en wederom by de compagnie komende, sal de monteering op eene gelyke wyse wederom werden verstrekt.

Art. 13. Dog wanneer het gebeurde, dat een tamboer of pyper komt te sterven en de compagnie een ander in dies steede ontfangt, die sal des vorigen monture moeten overnemen en voor drie maanden dragens by dies ontfangst moeten betalen rd^s 2 : 6. Een half jaar gedragen synde, betalen rd^s twee, item een jaar rd^s een en een half en, een twede jaar gedragen synde, betalen een rd^r; en eyndelyk twee jaaren gedragen synde, ontfangen sonder prys, dog alles ter taxatie van den sergeant kleede-bewaarder, indien de monteering op dien tyd nog in een goede staat mogte bevonden werden.

$\frac{4}{15}$ Januarij. *Vogelvrij verklaring van eltelijke inlanders, die zich schuldig hadden gemaakt aan het vermoorden en uitplunderen van eenige Engelschen ter reede Batavia.*

Aan een iegelijk werd niet alleen vergund die inlanders te dooden of op te vatten, »evenals het wild gedierte des »velds of de vogelen des hemels", maar zelfs eene premie van 50 rijksdaalders uitgeloofd voor hem, die één hunner levend zoude uitleveren.

Op straffe aan den lijve werd verboden hen te huisvesten of op eenige andere wijze te helpen.

Een en ander werd, zoowel in de Nederduitsche, als Maleische, Javaansche en Chinesche talen, tot zelfs aan de deuren der woningen van inlandsche kapiteins, aangeplakt en bekend gemaakt.

15 Januarij. *Bepaling, dat aan participanten in de Bank courant »ofte houders van bankbriefjes" geene renten zouden worden uitbetaalt over bedragen van* 100 *rijksdaalders en minder.*

Op de propositie van den heere Gouverneur Generaal is goedgevonden en verstaan Commissarisen van de bank-courant t'authoriseeren, aan de participanten in deselve ofte houders der bankbriefjes geene rente te betalen van capitalen of gedeeltens van capitalen van een hondert ryksd^s^ en daar beneden, invoegen dat iemand, 1090 ofte 590 rd^s^ in banca hebbende, maar de gewone rente van duysent en vyf hondert ryksd^s^ net en, alleen hondert ryksd^s^ in deselve hebbende, geen intrest sal werden goedgedaan, mits daar van de participanten by een billet ter narigt kennisse gevende.

15 Januarij. *Vermindering van de renten, door de Compagnie voor opgenomen gelden te betalen.*

Is goedgevonden om van alle de sedert den jare 1748 voor de Comp^e^ genegotieerde gelden, zonder onderscheid, d'interest onder primo February naastkomende te reduceeren van een half percent 's maands ofte 6 ten hondert per annum tot $^3/_8$ perc^to^ ter maand of $4\,^1/_2$ perc^to^ in 't jaar, mitsgaders de geene, die hare penningen tegens laastgemelde rente laten staan, by eene nadere te doene negotiatie tegens $^1/_2$ perc^to^, zo wel als die van het in anno 1748 opgenomene capitaal, mede weder die rente goed te doen en dus daar omtrend de preferentie te geven, dog de geene,

die daar toe ongenegen mogten zyn, hunne gelden bevorens te laten restitueeren.

16 Januarij. *Bepaling, dat de gelden, toekomende aan de kerken en godshuizen wegens ondertrouw »als ander»zins", niet meer »naa de oude usantie" in Compagnie's kas gestort, maar direct aan kerkmeesters en regenten uitbetaald moesten worden.*

Zulks werd bepaald »ter voorkoming van confusien en »nodelose posten by 's Compˢ boeken".

29 Janurij. *Toekenning aan den stads-chirurgijn te Batavia van 300 rijksdaalders 's jaars »tot een middel »van bestaan".*

Schepenen moesten die uitgave bestrijden uit de »stads»inkomsten".

12 Februarij. *Bepaling, dat de »retouren" van geheel Indië met 3, in plaats van met 4 pct. interest bezwaard zouden worden.*

Zie ook bij 15 Augustus 1752.

De reden hiervan was, dat »de reekening van interessen »door de successive genomene maatregulen tot afbetaling van »de gelden, om de West van India à deposito genegotieerd, en »de reductie van de rente te dezer hoofdplaatse merkelyk »zouden werden gesoulageerd".

12 Februarij. *Regeling van den prijs van houtwerken.*

Geconsidereert zynde de noodsakelykheit om, zo wel op Javas Oostcust, als te deser hoofdplaatse, omtrend de bereekening der houtwerken een eguale voet te houden, zo ten

opsigte van de prys, als de soorten, die van daar herwaarts en weder van hier naar de buyten comptoiren gesonden, dan wel te deser hooftplaats verbruykt werden; zo is verstaan ordre te stellen, dat de houtwerken van alle de comptoiren langs Java voortaan in volgender wyse zullen aangerekend werden:

een balk of mast van 70 à 80 voeten, tegens		....	f 40 : —
» » » » » 50 à 60	» dik 18 dm en meer		» 20 : —
» » » » » 40	» » 16 »	......	» 10 : —
» » » » » 30	» » 15 »	......	» 7 : —
» » » » » 30	» » 11 »	......	» 5 : —
» » » » » 25	» » 14 »	......	» 5 : —
» » » » » 25	» » 10 »	......	» 4 : —
» » » » » 20	» » 12 »	......	» 3 : —
» » » » » 20	» » 10 »	......	» 2 : 10
» » » » » 15	» » 10 »	......	» 2 : —

alles buyten de ongelden by den afscheep;

een swalp van 8 duym dik, à	....	f 4 : —
» » » 6 » » en meer	....	» 3 : —
» » » 4 » »	....	» 2 : —
» » » 3 » »	....	» 1 : 10
» » » 2 » »	....	» 1 : —
Tinkanse planken, grote, 't stuk	....	» 2 : —
» » kleene, »	....	» 1 : —
Chineese planken, d'100 ps à	....	» 20 : —

en d'andere na rato;

op poene van vergoeding van 't geene deselve des niet tegenstaande hoger mogte aangerekent of bekend gesteld werden; mitsgaders de respective residenten, zo wel als d'boekhouders van d'equipage werf, het ambagts quartier en arthillery alhier te gelasten om by de boeken hunner comptoiren en administratien nog voortlopende houtwerken, ieder in hare soorten, ten eersten daar na te verevenen en over te schryven en daar by geen andere dan de voorz. maat bekend te stellen; voorts de gemelde houtwerken, by versending van hier na elders, tegens dubbelde prysen, namentlyk een

balk van 40 voet tegens *f* 20 en zo voorts, te doen aanrekenen, mitsgaders de Javase residenten te qualificeeren, in cas er gelegentheid mogte voorkomen om houtwerken op vragt herwaarts te senden, de helfte van de voorz. prysen ofte vyftig ten hondert voor vragt te betalen en in reekening te brengen, excepto voor de Chineesche planken, van dewelke geen hoger vragt als *f* 7 't cento zal mogen werden betaalt ofte opgebragt.

12 Februarij. *Vermindering van de »ongelden" op het katoenen garen, »te Cheribon ingesamelt werdende".*

Die onkosten werden van *f* 2 : 2 : 8 per baal teruggebragt tot 25 stuivers, te weten: »aan garen en lywaat 6 »stuyvers, voor het sorteeren 10 stuyvers, voor de goeny »5 stuyvers, het embaleeren 3 stuyvers en het na boord »brengen 1 stuyver ofte te samen 25 stuyvers".

Te Tagal bestond reeds eene diergelijke regeling.

19 Februarij. *Bepaling, dat een sergeant der militie, in plaats van een burger wachtmeester, de sleutels tot het openen en sluiten der stads-poorten te Batavia dagelijks zoude halen en brengen.*

Zulks geschiedde ter besparing van het salaris, voor dat halen en brengen toegekend.

19 Februarij. *Bepaling, dat »Konings-schepen, eenlijk »transport-scheepen zynde", te Batavia geene ankeragegelden zouden betalen.*

Wanneer echter die schepen koopmanschappen inhadden, waren zij van die belasting niet vrij.

7 Maart. *Voorschrift nopens het aanhouden der negotieboeken te Samarang.*

Is verstaan omtrent het houden van de negotie boeken op Javas Oostcust deselve ordres te stellen, als op Ceilon en Cormandel werden g'observeert, namentlyk, dat door den eersten ofte hoofd administrateur alleen zullen moeten waargenomen en gehouden werden de generale boeken van het gouvernement en door den tweden administrateur te Samarang die van het hoofd comptoir.

12 Maart. *Regeling der boeten voor Diakenen.*

Op voorstel van het Collegie van Diakenen stelde de Regering die boeten vast, als volgt:

voor de geene, die sonder wettige reedenen uyt de vergadering absent komt te blyven	rd^s 2 : —	den praeses en scriba dubbelt,
het komen na 't gebed	» — : 24	

voor 't versuymen van de collecte beurten op dagen van den ordinairen godsdienst .... rd^s 10 : —
» 't versuymen van de collecte beurten op dagen van extra-ordinaire godsdienst of hoogtyden » 15 : —
» het versuymen van het bedienen van des Heeren avondmaal .... » 25 : —
» het absent blyven by het doen van de ordinaire jaarlykse reekening .... » 25 : —

De vier laastgemelde boetens onder die equitable voorwaarde, dat de broederen, die het selve mogte aangaan, door siektens of andere wettige reedenen verhindert wordende en daar van aan den fungeerende presis kennis gevende ten eynde de nodige ordres gesteld kunnen werden tot waarneming van derselver diensten, zy als dan van de gestelde boetens g'excuseert sullen blyven.

De Regering bepaalde wijders, dat een Diaken, tevens dienaar

van de Compagnie, zich voor de betaling van een dier boeten kon vrijwaren door het overleggen van een schriftelijk bewijs, afgegeven door een der opper-kooplieden van het kasteel Batavia.

Diakenen, onwillig tot het betalen eener hun opgelegde boete, moesten door het Collegie van Diakenen tot betaling worden gesommeerd.

Hielp zulks niet, dan was de Commissaris van de verstrekking gemagtigd eene ordonnantie te slaan, waarop het bedrag der boete of boeten uit de groote winkel kon worden afgegeven om daarmede de soldij-rekening van den betrokkene te belasten.

12 Maart. *Regeling van den onderstand, door de Diaconie te Batavia aan zoogenaamde »buyten-armen" te verstrekken.*

Deze regeling luidt, als volgt:

een weduwe van een onderkoopman en daar boven, ván Europeesen bloede	rd[s]	10:—
» kind of yder kind	»	2:—
» inlandsche weduwe, als boven	»	6:—
» kind	»	1:12
» weduwe van Europeesen bloede van assistent en daar boven	»	6:—
» inlands dito	»	4:—
en alle de kinderen pro rato, als boven.		
een mindere weduwe van Europeese bloede	»	4:—
» » » » inlandsen bloede	»	3:—
slavinnen	»	2:—
en yder kind	»	—:24

Zullende de mans in alles eguaal met de weduwen g'alimenteerd werden, zo deselve gansch onbequaam zyn, gelyk van alle de overige meede verstaan werd; maar die de kost ten deele kunnen winnen, zullen van het genoteerde by ieder drie vierde, de helft of een vierde genieten na bevinding.

12 Maart. *Voorschrift nopens de uitbetaling van maandgelden.*

»Schelmstukken, grof en groot gepleegt", gaven de Regering aanleiding te bepalen, »dat de dienaren, zo op d'equipage werf, als in de arthillery, de wapenkamer en 't ambagts quartier bescheiden, hunne maand gelden begeerende t'ontfangen, het welke na gewoonte in de grote winkel deses casteels aan hun afgegeven werd, alvorens zig sullen hebben aan te geven by de boekhouders van evengesegde administratien omme door een ieder in den hare een lyste daar van te werden geformeert en die als dan door deselve aan 't opperhoofd van 't soldy comptoir zullen moeten werden ter hand gesteld, ten eynde by de quohieren der respective kamers te kunnen laten nagaan, of de zoldy reeckeningen van zodanige versoekers te voren of ten agteren staan en, bevonden werdende, dat een of meerder maanden gagie kan werden genoten, deselve door het opperhoofd van het generale zoldy comptoir, conform de bereets daar van gemaakte en door den heer Commissaris getekende lyste, vroegtydig in opgemelde grote winkel te doen citeeren en ten overstaan van de meester knegts van al sulke ambagts gezellen of andere, in gedagte administratien bescheidene dienaren, mits voor den ontfangst behoorlyk tekenende, de gage te doen afgeven, waar voor zy ook gehouden zullen zyn te betuygen, dat sulke persoonen ten haren overstaan betaald zyn, met byvoeginge van het getal der persoonen en het geheele bedragen van ieder ordonnantie in scriptis; voorts inselvervoegen door de scheeps boekhouders te doen formeeren een rolle van de opper en onder officieren van de scheepen, item de gemeene, dewelke insgelyks hunne maandgelden alhier komen te ontfangen, onder deselve een samentrecking stellende van 't getal der opper en onder officieren, item gemeene, met een iegelyks winnende gagie per maand, ten blyke, dat het getal der personen en de af te gevene somma overeenkomstig zy; en welke rolle of lyst, als voren gesegd, aan het opperhoofd van 't generale zoldy comptoir en vervolgens aan den heer

Commissaris der verstreckingen zal moeten werden gepresenteerd.

En is al verder goedgevonden en verstaan, dat omtrend de aan land bescheidene dienaren de zogenaamde getrouwde of andere rollen voortaan niet meer in diervoegen zullen mogen werden geformeert, als tot dus verre opgemaakt zyn, maar dat op ieder bladzyde agt personen gesteld en het geene begeeren te genieten, in schrift en daar nevens in cyffers genoteerd om, vervolgens van het een op het ander bladzyde getransporteert en voorgedragen zynde, verders het geheele bedragen van sodanige rolle daar onder gesteld te werden; dog wanneer iemand, op deselve gesteld wesende, voor als nog niet begeerde zyn maandgelden te ontfangen, als dan en in sulken gevalle aan den heere Commissaris der verstreckingen te doen presenteeren een ordonnantie, waar by deselve persoon of personen, die op d'eerst gemelde lyst, gedateert onder sodanige datum, als d'eerste gesteld, belast is, weder ontheft zal moeten werden".

Zie ook bij 21 Junij 1754.

15 Maart. *Voorschrift nopens de uitbetaling van inlandsche militairen.*

De Regering gelastte, dat, »wanneer by het afbetalen van inlandse zoldyen, door het niet compareeren van de opgebragte personen, eenige van de ten dien eynde uyt 's Comp^s^ cassa ontfangene penningen mogten komen over te schieten, deselve onder den curator ad lites sullen blyven berusten, na dat alvorens, ten overstaan der gecommitteerdens, in wier tegenwoordigheit de betaling geschied is, zal weesen geformeert een distincte notitie van de personen, welke by die occasie onvoldaan blyven en hoe veel deselve yder mogte te pretendeeren hebben, om daar na de betaling ordinario modo in presentie van deselve gecommitteerdens en onder quitantie te laten geschieden tot den laatsten toe, zullende van het

resteerende mede een notitie geformeerd en by de ontfangers, uyt kragte van 't geresolveerde ten desen objecte sub dato 18 October 1746, behoorlyk gequiteerd moeten werden, om altoos te kunnen sien, dat de betaling deugdelyk geschied is, en ook, des noods, het uytgegeven geld weder te konnen recouvreren".

15 Maart. *Werving van soldaten onder Arabieren, Perzianen, enz.*

Gesproken zynde over de middelen, door welke men gedeeltelyk zoude kunnen te wege brengen een meerder toevloed van coloniers na dese hoofdplaats tot bevordering van nodige en nuttige zaken in dese colonie en tegen balance der menigvuldige Oosterlingen, nadien het een bekende zaak is, dat men daar van in verre na niet na vereisch voorsien, ook nu en dan al in verlegentheid geraakt is om de nodige inlandsche militairen tot dese of geene expeditien by den anderen te krygen; zo is op de propositie van den heere Gouverneur Generaal goedgevonden en verstaan, de ministers ter custe Chormandel, Bengale, Souratte en Persien aan te schryven zo veel Arabieren en Persianen in dienst te neemen en herwaarts te senden, als zig daar toe zullen genegen toonen, en by ieder vyftig koppen een vaandrig, by vier en twintig een sergeant en by twaalf man een corporaal te plaatsen, op dien voet, als hier by de inlanders in gebruyk is; mitsgaders hunne te verdiene soldyen indiervoegen, dat een vendrig ter maand geniet vyftien ryksdaalders, een sergeant thien rd^s, een corporaal ses en een halve ryksd^s en een gemeen soldaat vyf ryksd^s, zonder ryst of iets meer, nadien zyn Edelheit vermeende, dat die menschen, als van een der Europeën toegenegen aard zynde, hier seer wel te passe zouden komen, zo deselve al niet genegen waren hier in dienst te blyven, 't zy, dat zy zig toelegden op den landbouw, dan wel met den smallen handel hun wilden erneren.

19 Maart. *Bepaling, dat door de Diaconie gealimenteerde jongens, — »enkelde om reeden uytgesondert", — na lezen, schrijven en rekenen geleerd te hebben, in de stuurmans-kunst onderwezen zouden worden.*

Wanneer zij den ouderdom van 14 jaren bereikt hadden, zouden zij, op verzoek bij rekest, aangesteld worden tot »jong matroos" op een tractement van *f* 8.— 's maands

Deze bepaling gold voor het geheele gebied van de O. I. Compagnie.

19 Maart. *Verbod tegen het transporteeren met Compagnie's schepen van vrouwen, vrije en onvrije.*

Uitgezonderd werden zij, die met eenige familie medegingen, en zij, die van de Regering vergunning hadden verkregen.

De poenaliteit was eene boete van 500 rijksdaalders ten behoeve van de Academie de marine.

Op de nakoming van dit verbod moesten de Commandant en Equipage-meester, de Advocaat-fiscaal en de Water-fiscaal toezien.

Vele kommandanten van Compagnie's schepen hadden de gewoonte »ontugtige vrouwlieden" op hunne reizen mede te nemen, hetgeen de Regering »zulke schandelijke en zeer in »'t oog lopende actiën voor vreemde natiën" vond, dat zij die »ergelyke conduiten met wortel en al" wilde uitroeijen.

22 Maart. *Wijziging van het reglement van* 9 *September* 1750, *wat betreft* »*de per cento's*" *op de uit Indië medegebrachte particuliere goederen.*

Dit stuk is afkomstig van Heeren XVIIden.

Voor goederen, van Batavia medegebracht, moest voortaan 8 in plaats van 10 pct. betaald worden.

Ook voor goederen, van Bengalen, enz. medegebracht, werden »de per cento's" verminderd.

»Doch van de thee in de gepermitteerde kisten, porceleinen, »hand-rottingen en tamarinde, van welke plaatsen die ook »mochten aangebracht zyn, zal van de koop-penningen alleen »werden afgetrokken $^1/_2$ per cento voor voorbetaling en van »het overschot zoo veel courant of cas-geld betaald, als het »zelve in bank-geld bedraagt, zonder eenige verdere destractie".

29 Maart. *Voorschriften nopens particuliere vaart en handel.*

Nademaal op den 27en July, 19en October, 13en, 18en en 20en December des voorleden jaars in Rade van India in serieuse overweging genomen zynde de presente constitutie, zo van de zaken en belangen van de Compagnie in Indien, als van de particuliere vaart en handel, voor zo verre die gepermitteerd en opengesteld is; de personen, daar van profiterende; het nut en voordeel, als ook het gevaar en nadeel, dat de maatschappy daar by op den presenten voet heeft en hebben kan; de maatregulen, welke uyt dien hoofde, naar de veranderde tyds gesteldheyd, ten haren beste en tot welzyn van hare colonien, nevens derselver goede ingesetenen, zoude kunnen en dienen genomen te werden, met opsigt, zo tot 's Comps, als de vrye vaart en handel, om aan de welmelde maatschappy beter dan tot nog toe te versekeren eene privative jouissance van d'articuls, die van dese laaste uytgesondert en aan haar voorbehouden zyn, als ook aan haar en hare onderhorige en ingesetenen het genot van die, welke aan deselve, met uytsluyting van alle andere, al verder dienden gereserveert te werden; als ook de noodsakelykheyd van nadere middelen te beramen om op eene efficacieusere wyse te beletten en tegen te gaan allen verboden handel en sluykeryen, dewelke, onaangesien de daar tegens successive g'emaneerde placcaten, tot nadeel van de Compe en de goede ingesetenen deser stad en colonie door eenige baatzuchtige nog al van tyd tot tyd werden ondernomen en gepleegt; en het geene verder van dien aard is of daar onder begrepen kan werden, dog insonderheid

tegens het ontvreemden en verduysteren van 's Comp^s kostbare equipagie goederen, dat door de presente zuynige verstrekkingen nog niet geheel en al kan werden geweird, na rype deliberatie, ter bereiking van de voorschreven salutaire oogmerken, van nut en noodsakelykheid is g'oordeelt omtrend het een en ander eenige alteratien ofte nadere bepalingen en schikkingen te maken; zoo is 't, dat ingevolge van dien is goedgevonden en g'arresteerd:

Eerstelyk: dat om te geruster te kunnen wesen, dat de Compagnie den handel in *lywaten* op d'Oostersche comptoiren, voor zoo verre die ter onser sessien van den 27^en September en 8^en November anno 1746 aan haar is gereserveert, ook waarlyk, met exclusie van alle andere, alleen heeft en behouden kan, aan een iegelyk zal werden g'interdiceert, gelyk g'interdiceert werd by desen, den particulieren invoer te deser hoofdplaatse, selfs in de gepermitteerde kisten en lasten der schepelingen, van alle zodanige sortementen van lywaten, als waar van de Compagnie te dier tyd den invoer aldaar aan zig heeft voorbehouden, namentlyk de witte, gebleekte en ongebleekte, blauwe en roode gemeene lywaten, als: *guinees, gerrassen, salempoeris, baftas, parcallen, dongris, etc.*. sub poene van confiscatie en verbeurte van het viervoudig bedragen van dien daar en boven; en dat zo ook wel expresselyk zal verboden werden, gelyk verboden werd by desen, den verkoop van die soorten alhier per vendutie of uyt de hand, ten ware met 's Comp^s merk bestempelt of gesjapt waren, ten blyke, dat van haar zyn gekogt, op gelyke poenaliteit; en dat daar en boven de vendumeester ofte die ampts-halven den verkoop derselve mogte gedaan hebben, mede de viervoudige waarde tot een boete zal moeten betalen.

Dat ook zal werden g'interdiceert, gelyk g'interdiceert en aan de maatschappy alleen voorbehouden werd by dezen, den aanbreng van de voornoemde sortementen van *lywaten* op Timor, op dezelve poenaliteiten, waar na zig dan een iegelyk al in het najaar 1754 zal hebben te reguleeren.

Dat al verder van den vryen handel te deser hoofdplaatse

en op de Oostersche comptoiren (Timor daar onder begrepen) zal werden gesecludeert, gelyk daar van gesecludeert en aan de Comp^e^ privative, zonder participatie van iemand, gereserveerd werd by dezen, den handel in alle *Souratse zyde kleden* en *lywaten* in zoort, geene uytgezondert, zullende oversulks ook geene derzelve alhier by vendutie ofte anderzints mogen verkogt werden, als invoegen voormeld gestempeld en op dezelve poenaliteiten als hier voren met opzigt tot eenige sortementen van *lywaten* gezegt is.

Dat van het geresolveerde ter onser sessien van den 10^en^ en 16^en^ September anno 1745 met relatie tot de *vrye vaart op het eyland Ceylon* geheel en al sal werden geresilieert en dienvolgende alle qualificatien en licentien, uyt dien hoofde verleend, ingetrokken, gelyk wy deselve intrecken en vervallen verklaren by desen; stellende alles ten dien opsigte en met relatie tot de negotianten van alle natien in zodanige staat, als anno 1744 en bevorens is geweest, met interdictie om eenige particuliere traffiquanten, het zy Europeesen of inlanders, aldaar ten handel t'admitteren, van dese laaste alleen uytgesondert, die met behoorlyke passen van Nagapatnam en de bogt van Andrangapatnam, dan wel van Noorder Cormandel of Bengalen met granen aldaar zullen verschynen, welke graan handelaars egter geene krameryen, bonte kleedjes en andere behoeftigheden, die zy buyten de ryst gewoon zyn aan te brengen, zullen mogen ontschepen of van de hand te zetten, voor dat hun carguasoen van ryst geheel verkogt zy.

Dat alle particuliere vaart en handel van de West van India op Batavia en andere plaatsen op het eyland Groot Java en van daar naar de West van India, vice versa, geheel zal werden afgesneden en verboden, gelyk verboden werd by dezen, met annullatie van alle vorige ordres en qualificatien, daar tegens strydende.

Dat den vervoer van alle zoorten van *arrak*, alhier gestookt werdende, van hier naar Cabo de Goede Hoop met 's Comp^s^ schepen aan een ieder, van wat staat ofte conditie hy zoude mogen wesen, niemand uytgesondert, scherpelyk zal werden

geprohibeert, gelyk wel expresselyk geprohibeert werd by desen, op poene van confiscatie en de verdere straffe, op den verboden handel gestatueerd.

Dat den particulieren handel in alle zoorten van *wilde caneel*, die fyn en geschild is naar de wyse van de veritable of *Ceylonse*, zo alhier als alomme onder het gebied van de Compᵉ contrabande zal werden verklaart, gelyk verklaart werden by desen, zullende gevolgelyk een iegelyk, van wat staat of conditie hy zy, zig daar van hebben t'onthouden, op poene van confiscatie en verbeurte van het quadruplum ofte viermaal de waarde van de verhandelde ofte ingevoerde, indiervoegen geschilde wilde caneel daar en boven; en dat de perpetranten, inlanders zynde, by manquement van betaling, in de ketting zullen werden geklonken om aan de gemeene werken t'arbeiden, ter tyd en wyle de voorschreven boete voldaan zal wesen, en, Europeesen zynde, zo lange ten eylande Edam in de lynbaan zonder loon zullen moeten arbeiden, behalven dat ook 's Compˢ dienaren, die hen verstouten mogten dese fyne en naar de wyse van de Ceylonse geschilde wilde caneel met 's Compˢ schepen of vaartuygen te vervoeren ofte oogluykender wyse toe laten, dat het door andere gedaan werd, zullen werden gedeporteerd van ampt en qualiteyt, met stilstand van gagie, ofte wel swaarder gestraft werden, naar exigentie van zaaken; wel verstaande nogthans, dat dit een en ander niet zal applicabel wesen ofte g'extendeert mogen werden op ofte tot de dikbastige repen van wilde caneel ofte het zogenaamde sintokhout, in 't Oosten by den inlander in gebruyk, waar van den aanbreng en verkoop aan een ieder werd vrygelaten.

Dat de handel in *poeder-* en *candy-zuyker* op het gantsche eyland Groot Java by continuatie privative zal werden gehouden voor de Compᵉ, met dien verstande nogthans, dat d'overheden van 's Compˢ schepen alhier met de nodige quantiteit ter vulling van hunne gepermitteerde lasten, des versoekende, uyt de pakhuysen zullen werden gerieft tegens inkoops prys, beswaart met het uytgaande regt van twaalf stuyvers

op de hondert vyf en twintig ponden en nog drie stuyvers voor draag of coelyloon, uytgezondert d'overheden van de schepen, naar Souratta, Mallabaar en Persia gedestineerd, welkers privilegie de Compagnie, volgens resolutie deser regering van ultimo Augustus anno 1751, aan hen, mits uytkerende het kostende als voren, op die comptoiren aan poeder-zuyker zal laten afgeven, dan wel de winst, daar op vallende, naar dat zy zelfs verkiesen zullen, gelyk ook de burgers en ingesetenen, zo van dese stad, als op Javas Oostcust, het benodigde tot consumtie invoegen voormeld uyt de pakhuyzen zal werden overgedaan, ongerekent een enkelde canasser, die zy tot gebruyk wel van andere zullen mogen inkopen en vervoeren, werdende gevolgelyk allen verderen handel in poeder- en candy-zuyker op de voorschreven plaatzen na de publicatie dezes aan alle en een iegelyk verboden by dezen; en oversulks ook allen vervoer van zuyker van Javas Oost-cust, Cheribon en Bantam naar elders als dese hoofdplaatse en voor rekening van de Comp^e^, alles op poene van confiscatie en verbeurte van de viervoudige waarde.

Dat inzelvervoegen en op gelyke poenaliteit zal werden g'interdiceert, gelyk g'interdiceert werd by dezen, d'invoer alhier en de verkoop van alle zoorten van *Europische wolle manufacturen*, hoe genaamt en van waar ook komen mogten, die buyten de Vereenigde Nederlanden en derzelver resorte gefabriceert zyn; en zoo mede den particulieren aanbreng, zo alhier, als op Javas Oost-cust, van *bensuin* en *camphur Baros* van de buyten- of West-cust van Sumatra door alle en een ieder, buyten de geprivilegieerde societeit van commercie te Padang.

Dat ook ten fine, hier voren aangehaalt, namentlyk tot voorkoming en weiring van alle *morshandel* en *sluykeryen*, spetiaal met en door middel van de vreemde Europeesen, en om andere wigtige motiven en consideratien, aan alle en een iegelyk, hier ter stede ende binnen de jurisdictie van dien geseten ofte daar onder zorteerende, zonder uytzondering, dog spetialyk aan de zee- en scheeps-officieren en gemeene zee-

varende, op de schepen en vaartuygen, hier ter rhede leggende, bescheiden, by wege van renovatie en interpretatie van onze placcaten van primo Juny des jaars 1688 en den 14^en^ October anno 1699, ten nadrukkelyksten zal werden g'ordonneert, gelyk werd g'ordonneert en aanbevolen by dezen:

Eerstelyk: dat voortaan niemand zal hebben t'onderstaan van eenige alhier aankomende vreemde Europeën op de rhede en daar omtrend ofte elders, als hier aan land en om alhier, behoorlyk vertold zynde, gelevert te werden, in te kopen eenige Europeese dranken ofte andere provisien, stuk goederen ofte andere gepermitteerde koopmanschappen, ende zulks op verbeurte van alle zodanige ingekogte wharen, als 'er zullen werden agterhaalt, nevens de vaartuygen, waar in dezelve zullen werden bevonden, en eene boete van hondert rd^s^ daar en boven of 't quadruplum, zo dat meer bedraagt; te verbeuren by den geene, die bevonden zal werden eenige zodanige goederen van vreemde Europeesen gekogt te hebben, anders als aan land en om alhier, na voorgaande vertolling, gelevert te werden.

Ten anderen: dat ook niemand aan vreemde Europeesen zal mogen afstaan ofte verhandelen eenige goederen ofte koopmanschappen van zodanige sortementen, als alleen voor Europa dienstig zyn, zo die alhier vallen, als van buyten aangebragt werden, op de verbeurte van zodanige Europische sortementen van goederen, als, aan vreemde Europeesen verkogt zynde, zullen kunnen werden agterhaalt, en dat tot schade van den verkoper, die gehouden wezen zal de penningen, voor zodanige verkogte goederen ontfangen, den koper te restitueeren en daar en boven nog te betalen eene boete van hondert rd^s^; even gelyk den geenen, die naar regten zal kunnen werden overtuygt eenige Indiasche goederen of koopmanschapppen van zodanige Europische sortementen aan vreemde Europeesen verkogt of gelevert te hebben, schoon de verkogte of geleverde goederen niet mogte werden agterhaald, verbeuren zal de waarde van zodanige verkogte goederen niet alleen, maar ook nog de voorschreven boete daar en boven.

Ten derde: dat alle officieren en verdere bediendens van de zeevaart en zo mede alle andere onze ingesetenen, 't zy Comp^{s} dienaren of burgeren, Mardykers, Chineesen, Moren, Jentiven en andere, geene uytgesondert, zal werden gelast, gelyk dezelve werd gelast en aanbevolen by dezen, dat zy haar zullen hebben t'onthouden om in 's Comp^{s} ofte hunne schepen of vaartuygen t'ontfangen ofte overtenemen eenige wharen ofte koopmanschappen van vreemde Europeesen, zo voor hen zelve als voor andere, en voor al om eenige zodanige goederen met 's Comp^{s} sjampangs ofte met hare boots of schuyten aan land te voeren, op poene van confiscatie en arbitrale correctie daar en boven, naar vereisch en bevinding van zaken.

Ten vierde: dat, even als by het voorschreven placcaat van den 14^{en} October 1699 en het vroegere van den 7^{en} July 1667, ten overvloede andermaal ten scherpsten zal werden verboden, gelyk verboden werd by dezen, eenige wharen ofte koopmanschappen, die van buyten werden aangebragt (de lyfeygenen daar onder begrepen), door een ander canaal alhier in te voeren als door de grote rivier dezer stad, door en voor by de boom en het tolhuys, aldaar zynde, op poene, dat den geene, die na de publicatie dezes bevonden zal werden geprobeert te hebben eenige goederen of slaven in te voeren door ofte langs een andere weg, 't zy door deze of geene rivieren, kreeken ofte andere canalen, als ook langs de stranden en aan deeze of geene thuynen, te rekenen met en van de rivier Tangerang ten westen tot en door de rivier van Crawang ten oosten van deeze plaats, niet alleen verbeuren zal alle zodanige goederen ofte lyfeigenen, als hy dus ter sluyk getragt zal hebben in te voeren of wel reets ingevoert zal hebben, maar ook nog daarenboven viermaal de waarde.

Ten vyfde: dat zal blyven standgrypen de gerenoveerde ordre, dat d'overheden van 's Comp^{s} scheepen en vaartuygen van den tyd af, dat te deser rhede ofte elders het anker hebben geligt om naar dese of geene plaats te vertrekken, gene particuliere en voor al geene contrabande goederen of volumes uyt of in

deselve en andere schepen of vaartuygen zullen mogen inneemen, nog af- ofte overschepen, 't zy buyten de rhede, onder d'eylanden ofte elders onderwegen, van wien het ook zyn mogte, op poene van boven de poenaliteiten, op den illegitimen handel gestatueerd, nog aan den lyve gestraft ofte zodanig gemulcteert te werden, als naar gelegentheid van personen en zaken zal g'oordeeld werden te behoren, mitsgaders zulks ook uytdrukkelyk t'extendeeren en applicabel te verklaren, gelyk geschied by desen, tot en op de zulke, die, ter rhede leggende, eenige goederen voor schepelingen van andere, op hun vertrek staande ofte afgedrevene, dan wel aangekomene schepen overnemen of komen te bergen.

Ten sesde: dat voortaan weder niemand, 't zy van land ofte van de schepen en vaartuygen alhier ter rhede, dan alleen den sabandhaar en licentmeester in zyne functie, zig zal mogen verstouten te gaan ofte varen aan boord van eenige vreemde Europische schepen, hier ter rhede ofte elders omtrent deselve leggende, op poene, dat die daar van naar regten zal werden overtuygd, verbeuren sal eene amende van twee hondert ryksdaalders, 't zy dat hy op zodanigen vreemd schip eenigen handel zoude mogen hebben gedreven ofte niet.

En ten laatsten: dat ook voortaan niemand, 't zy commissaalhouders, herbergiers ofte andere burgers, veel min 's Comp' dienaren, eenige vreemde Europeesen zullen mogen logeeren, dan na van den sabandhaar en licentmeester schriftelyke permissie versogt en bekomen te hebben om aan de respective officieren der justitie, des requirerende, te werden vertoond, van welke licentien de sabandhaar aantekening sal moeten houden en daar van rapport doen aan den Gouverneur Generaal: wel verstaande, dat hy geene licentie om aan land te vernagten of gehuysvest te werden zal mogen geven dan aan de capitains, super-cargas, schippers, lieutenants, boekhouders en opperstuurlieden der schepen, nevens een dienaar voor ieder derselve, ofte ook wel twee, wanneer zulks door ziekte ofte andersints onvermeydelyk zoude mogen bevonden werden; zullende den geenen, die eenige zodanige vreemde Europeesen sal hebben

gehuysvest, gehouden wesen, wanneer deselve weder vertrekken ofte wel elders gaan logeeren, den sabandhaar daar van uyterlyk binnen vier en twintig uuren kennisse te geven, op poene, dat die daar omtrend zal blyven in gebreke, verbeuren sal twintig rd[s] voor yder persoon.

Dat wyders, ingevolge het 62[ste] articul van den generalen articul brief, by de Hoog Mogende Heeren Staten Generaal der Vereenigde Nederlanden, onse Souverainen, op den 4[en] September anno 1742 g'arresteerd, by continuatie voor verboden handel zal werden gehouden alle *negotie met vreemde Europeese natien op Europa,* zo wel als het remitteren van penningen door het canaal van deselve, het welke, zedert dat de Comp[e] de ducaton op assignatie naar Nederland niet hoger accepteerd als tegens twee en seventig stuyvers, volgens de gerugten, weder nu en dan is gepractiseerd, als strekkende om den handel van onse mededingers te styven en de Comp[e] schade en afbreuk te doen, welk een en ander overzulks aan alle dienaren van de maatschappy en verdere onderdanen van den Nederlandschen Staat in dese gewesten, item alle inwoonders en onderhorigé van hare plaatsen en colonien, by wege van renovatie der daar tegens leggende prohibitie by placcaat van den 29[en] October anno 1652, nader ten scherpsten werd g'interdiceerd by deesen, op poene van verbeurte van zodanige somma van penningen, als zal bewesen werden door hen in den handel met vreemde Europeesen op Europa geparticipeerd ofte besteed, dan wel na de publicatie van desen aan vreemde Europeesen afgegeven of ter hand gesteld te zyn om op *wissel* of *assignatie* in Europa ontfangen te werden, boven deportement van ampt en qualiteit, met afschryving van gagie, als hy een 's Comp[s] dienaar, en verbeurte van zyne qualiteit en officie, als hy een b'ampt burger is.

En laastelyk: dat, wanneer op eenige *schepen of vaartuygen van particulieren,* onder het gebied van de Comp[e] sorterende, bevonden sullen werden *nieuw Europisch zeildoek* ofte zeilen, daar van gemaakt, dan wel *nieuw Europisch touwwerk,* de rheder of d'officier, die de besorging gehad heeft, gehouden sal

wesen aan te wysen, hoe hy daar aan gekomen zy en, zulks niet willende of kunnende doen, als een heeler van gestolen goed sal geconsidereert en gestraft werden.

Zullende alle de voorschrevene reservatien, alteratien, beveelen en prohibitien, in zo verre daar by geen tyd bepaald is, eerst ingaan met primo January van het toekomende jaar 1755 en alle confiscatien en boetens, dewelke uyt kragte van desen onsen placcate tegens de contraventeurs van dien zullen werden gedecerneert, werden g'appliceert een derde voor den officier, die de calange sal doen, een derde voor den aanbrenger, wiens naam daar en boven, des begerende, sal werden gesecreteerd, en een derde, voor de helft ten behoeven van de Comp^e^ en voor de weder helft voor het seminarium theologicum alhier.

Ende op dat al het vorenstaande met ernst en vigeur moge werden g'executeerd, bevelen en recommanderen wy den ontfanger generaal der domainen en den sabandhaar en licentmeester, nevens de mindere bediendens van de boom, ten ernstigste een nauwkeurige toesigt te houden en doen houden op alle uytgaande en inkomende vreemde of suspecte vaartuygen, mitsgaders deselve exact te visiteren; injungeerende en gelastende voorts den Raad van justitie deses casteels en Schepenen deser stad, als ook den Advocaat fiscaal van India en de verdere respective officieren van justitie, zonder onderscheid ofte aanschouw van personen en jurisdictie, en alle andere justitieren en officieren in India, die desen ofte eenige poincten van dien eenigsints zouden mogen aangaan, deselve naar dies forme en inhoude stiptelyk t'executeren ende te doen executeeren, procederende en doende procedeeren tegens de trangresseurs zonder eenige conniventie ofte afwyking en insonderheid lettende, dat door die van de boom ofte andere, omtrent de zeegaten posthoudende, niet tegens den inhoude van desen werde gehandelt, also wy dit alles ten nutte van de Comp^e^ en de goede ingesetenen deser stad en colonie aldus hebben bevonden te behoren.

En ten einde een iegelyk zig kan hoeden voor schade en niemand hier van eenige ignorantie zoude kunnen praetenderen,

bevelen wy, dat dese niet alleen zal werden gepubliceert, mitsgaders, zo in de Nederduytsche, Portugeesche en Chineesche, als Javaanse en Maleitsche talen g'affigeert, alomme daar men gewoon is publicatie en affixie te doen, maar ook naar alle comptoiren om de West en Oost van India verzonden om dies inhoude aldaar rugtbaar te maken en voorts ook aan d'overheden van d'eerst derwaarts vertrekkende schepen, als een bylaag van hare instructie, mede gegeven.

Op 7 December 1756 beklaagde zich de Raad van justitie over de »visitatie der lywaten, rondement verklarende niet »ervaren genoeg te weesen in de kennisse der lywaten", waarop dit collegie ten antwoord kreeg, dat »de gemelde »commissie mere justitieel" was en ook blijven moest, »dog »dat de Fiskaal by reiteratie ten dien belange gelast werd, »evenals in opsigte van alle andere placcaten tegen den parti»culieren handel, zyn ampt en pligt te betragten, hetzy de »visitatie geschiedde met of sonder gecommitteerde leeden, »na bevinding van saken".

2 April. *Verblijf van Roomsch-katholijken te Batavia.*

By een kerkelyke resolutie gezien wesende, dat haar Eerwaardens over het gespargeerde verblyf in dese stad van zeker Roomsch gezinden bisschop, g'accompagneerd van een anderen geestelyken of missionaris, die hier in de gezelschappen niet alleen g'admitteerd, maar, wat meer is, g'inviteerd zoude wesen; en dat overzulx haar Eerwaardens nodig g'oordeeld hadden daar van, als een zaak van opmerking zynde, kennis te moeten geven, met rememoratie, dat zulx onder anderen lynregt aanloopt tegen de statuten van de heeren Majores en tegens zeker besluyt, dat haar Eerwaardens voorwenden by dese regeering nopens de voorsz. personen zoude wesen genomen, onder verdere annunciatie van de pernitieuse sequelen, die hier uyt zouden kunnen resulteeren; over welk sujet gesproken,

mitsgaders gereflecteerd zynde, dat, gelyk den yver van haar Eerwaardens, die als getrouwe wagters op de muuren van Sion gestadig wagt houden tot conservatie van den zuyveren gereformeerden godsdienst, niet genoeg gelaudeerd kan werden, ook also zeer te misprysen zy, dat haar Eerwaardens zig arrogeeren hun te bemoeyen met dingen, die, buyten het bestek der kerkelyke zaken lopende, enkel en alleen van het departement zyn van dese regeering, die, zonder de adhortatien van haar Eerwaardens nodig te hebben, de ordres der heeren Meesters en hare besluyten, wanneer deselve vermeend zulx tyd te weesen, wel zal weten te executeeren; zo is egter goedgevonden en verstaan voor ditmaal aangaande de presumptueuse voorsorg van haar Eerwaardens geen mouvement te maken, maar hun slegts in ambigue termen te laten weten, dat nopens den voorsz. bisschop en missionaris bereeds de nodige voorsieninge is gedaan of nog gedaan zal worden.

Het »zekere besluyt", waarop de kerkeraad doelde, is de resolutie der Hooge Regering van 12 Februarij 1754, waarbij aan de bedoelde personen transport naar Koromandel is verleend. Den 9den April 1754 stond hun de Regering, op hun verzoek, toe nog eenigen tijd te Batavia te verblijven, in weerwil van het advies van één der Raadsleden, die van oordeel was, »men Jean Ponce Louis, verre van zyn versoek in te willigen, »als een schadelyk subject in dese colonie behoorde te consi»dereeren en derhalven in versekering te nemen, mitsgaders »sodanig op dese of gene plaats te confineren tot zyn depart »toe, dewyl het niet dan te rugtbaar ware, dat dien persoon, »een roomsgesinden abt zynde, in clandestine conventicula »zyn ampt exerceerde met mis te leesen, doopen en wat dies »meer zy, mitsgaders dat het evident genoeg was den suppliant »à dessein zig de occasie hadde laten ontslippen om naar »Cormandel te vertrekken, gevolglyk zyn gantsche toeleg was »om zig hier te blyven ophouden".

Zie ook bij 13 Mei 1754.

9 April. *Bepaling, dat aan de bakmeesters uit Compagnie's dispens te Batavia vleesch zoude worden verstrekt tegen inkoops-prijs.*

De Brigadier Convert verklaarde, dat »hy, te meermalen op het onvoorsienst de spysen der soldaten zynde komen besigtigen, alles wel en conform het reglement op dat sujet, door zyn Hoog Edelheit den heere Gouverneur Generaal beraamd, gevonden hadde, dog dat hy te gelyk niet wilde ontkennen, het mogelyk nu en dan wel eens zoude kunnen gebeuren, dat de bakmeesters genoodsaakt waren op de zogenaamde hagjes dagen zout vleesch te schaffen, dat, lange in de pakhuysen gelegen hebbende, wat aan de oude kant en smakeloos wierd bevonden; dat bovendien het evident was, de bakmeesters het in de presente tyden schraal genoeg hadden, gemerkt deselve yder soldaat de geheele maand de kost moesten geven voor 66 stuyvers en dat onder deselve agt zogenaamde hagjes dagen gevonden wierden, terwyl het vleesch en spek, uyt 's Comp^s^ pakhuysen met 25 perc^to^ advans door hen ontfangen werdende, het ℔ op 7 stuyvers te staan quam, gevolgelyk, in stede van correctie, eenige consideratie meriteerden; waar over gedelibereerd zynde, zo is goedgevonden en verstaan aan de bakmeesters voortaan voor inkoops prys so veel vleesch uyt de dispens te doen verstrekken, als nodig sal zyn".

9 April. *Regeling van de belasting »voor de gewone, »jaarlykse premie, aan de bediendens der negotie ver»strekt werdende".*

Het opperhoofd van 't generale zoldy comptoir, de Ravallet, by een schriftelyke demonstratie aangetoond hebbende, dat de Comp^e^ tot dus verre by de belasting voor de gewone jaarlykse premie, aan de bediendens der negotie verstrekt werdende, 25 perc^to^ benadeelt is en zulx ter zake door den logie boekhouder, Knigge, geen reflexie geslagen zoude wesen, dat in vorige tyden de ryksd^r^ van 48 stuyvers by de negotie wierd opgebragt

voor 60 stuyvers ligt geld en thans maar tegen wesentlyke *f* 2:8; zo is verstaan van nu af aan daar in te voorsien door de belasting te laten geschieden de rd[r] tegen 60 stuyvers en de contante betaling à uso voor inkoops prys.

9 April. *Bepaling, dat »na vorige usantie" bij de buiten Portugesche kerk te Batavia wekelijks* 10 *lasten rijst uit Compagnie's voorraad tegen* 8 *stuivers de gantang, ten overstaan van gecommitteerden, verkrijgbaar zouden worden gesteld.*

Zulks geschiedde, omdat »de schaarsheid van rys op de »passer, veroorzaakt door den weinigen aanbreng van dat voed- »sel door particulieren, zo groot was, men reeden hadde te »vresen, er uyt hoofde van den groten toevloed van kopers, die »malkanderen verdrongen om gerieft te werden, ongelukken »zouden kunnen voorvallen". Deze maatregel hield ongeveer twee maanden stand, maar werd den 11[den] Junij 1754 vernieuwd.

Op de rijst-pasar liet de Regering reeds 20 lasten rijst wekelijks uit haren voorraad verkoopen, waarmede zij ook voortging na de intrekking van het in hoofde dezer omschrevene.

7 Mei. *Verhooging van de belasting voor huur-rijtuigen.*

Hoewel het aantal rijtuigen te Batavia was toegenomen, was toch de opbrengst der belasting op de rijtuigen (wagenpacht) met bijna 5000 rijksdaalders verminderd.

Allerlei ontduikingen van de belasting waren hiervan de oorzaak.

Zoo stonden b.v. vele particuliere rijtuigen als huur-rijtuigen te boek.

Om hierin te voorzien stelde de Regering de belasting of pacht voor huur-rijtuigen vast, als volgt:

voor een	rijtuig	met	4	wielen	en	2 paarden	80	rijksd[s]	(vroeger 40)
»	»	»	2	»	»	2 »	60	»	
»	» chais	»	2	»	»	1 paard	20	»	

Elk huur-rijtuig moest, behalve met de reeds gewone tjap van het Collegie van Heemraden en het jaartal, »waarvoor »betaald is", nog aan de twee beneden hoeken van de achter-pancelen beschilderd worden met een opgaande zon, »die »het wapen van Heemraden gedeeltelyk uitmaakt".

Vroeger mogten de wagen-verhuurders hunne rijtuigen alleen verhuren aan zee-officieren en vreemdelingen, maar nu werd hun toegestaan zulks aan een iegelijk te doen.

Wanneer één of meer hunner rijtuigen onbruikbaar werden, moesten zij daarvan kennis geven aan den Secretaris van Heemraden, »alvoorens een andere wagen in dier stede te »employeren".

De rijtuigen, welke de wagen-verhuurders in reserve hadden, moesten op zoodanige wijze worden vastgelegd, dat deze zonder vergunning van den President of van den Secretaris van Heemraden niet gebruikt konden worden.

7 Mei. *Magtiging op het Collegie van Heemraden boeten, »als naar bevinding van zaken nodig zullen oordeelen", te stellen op de overtreding van bevelen, »wier executie »hun door de Hoge Regering gedemandeert is".*

7 Mei. *Prijsbepaling van Ceilonsche caneel, Japansch staaf-koper en peper.*

Op last van Heeren XVII^{den} werd de prijs bepaald van door de Compagnie in Indië te verkoopen:

Ceilonsche kaneel op 80 stuivers of *f* 4.— het pond (zie bij 18 December 1753);

Japansch staaf-koper op *f* 90.— de 100 ponden (zie bij 13 November 1750);

peper op *f* 44.— de 100 ponden.

Voor Batavia gold deze regeling, wat de peper betrof, niet; evenmin voor de Limphosche jonken en voor de Manilasche handelaren, die »desen corl" voor *f* 30 de 100 ponden konden krijgen.

13 Mei. *Vernieuwing van het verbod, uitgevaardigd den* 10[den] *Mei* 1712, *tegen den aanvoer van Roomsche geestelijken.*

Bij deze gelegenheid werd het verbod uitgestrekt over de anachoda's van vaartuigen, komende uit Cochin-China, Tonkin, Kambodja en Siam.

De Sjahbandar te Batavia moest hun hiervan mededeeling doen.

13 Mei. *Last op de Chinesche officieren te Batavia te betalen:*

1° »*het geene ieder Chinees, uit China komende, voor* »*het permissie-briefje om tot het vertrek der jonken* »*te mogen overblyven, aan den eersten gezworen* »*clercq ter generale secretarye komt te betalen, te* »*weeten* 13½ *stuyvers*";

2° »*het geen ieder nieuw aankomende en domicilium* »*erlangende Chinees voor het zoogenaamde domi*»*cilium-briefje betalen moet, te weeten* 1 *ryks*»*daalder*".

De clandestiene aanvoer van Chinesche nieuwelingen te Batavia nam schrikbaarlijk toe. Met zeven, in 1754 aangekomen jonken waren 4608 personen aangevoerd, van welke slechts 1928 aangegeven waren.

Tot wering hiervan vaardigde de Regering den boven omschreven last uit.

Van het totaal der aangevoerde Chinezen mogten 1000 man afgetrokken worden, »die men reekent met de jonken weder »als zeevarende terug te zullen keeren".

De Chinesche officieren konden hunne schade verhalen op de anachoda's der jonken.

De sub 2° bedoelde rijksdaalder moest verdeeld worden. als volgt:

aan de Secretarissen der Regering............ 24 stuivers
» » Boden van Schepenen.................. 6 »
» » » » de Chinesche officieren....... 12 »
» » Compagnie voor het zegel............. 6 »

13 Mei. *Verbod tegen de opname in doodvonnissen van de bewoordingen: »dat haar doode lighaam langs de »straten ten afschrik van anderen gesleept zullen »werden".*

De Regering keurde die bewoordingen af, »nadien de afschrik »voornamentlyk moet veroorsaakt werden door de executie »selve en dit [slepen] ter sake niets doet; ook 't stellen van »diergelyke periodes buyten de gewone termen zyn en dier»halven best is daarin de gewone trant te volgen".

16 Mei. *Verklaring, dat het verbod tegen het vervoeren van suiker, bedoeld bij het plakaat van* 29 *Maart* 1754, *alleen betrekking had op de Westersche kantoren, met inbegrip van Malaka.*

Naar plaatsen beoosten de straat Sunda en de straat Malaka bleef dat vervoeren vrij, mits na verkrijging eener schriftelijke permissie, te Batavia en te Bamtam van den Gouverneur-Generaal, elders van het hoofd der plaats.

De Compagnie had bij dat vervoer »geen nadeelig belang".

20 Mei. *Invoering van bezuinigingen bij de Academie de marine.*

Door curatoren van de academie de marine by een extract resolutie van den 2en Maart passato onder meer aangetoond wesende, dat gesegde oeffenschool sedert den 22en Augustus 1752 tot den laatste February deses jaars in effecte ten agteren geteerd is een notabele somma van rds 6313 : 36 1/2, met

versoek, dat het dese regeering behagen mogte een middel uyt te vinden, waar door dat huys tot een liquiden staat gebragt en gehouden zoude kunnen werden; zo is by examinatie van eene in voorz. extract g'insereerde specifique memorie wegens de gesegde te rug teering, met de verdere daar nevens overgelegde reekeningen en aanwysingen, geremarcqueert zynde, dat op de maandelykse ongelden van dat huys, zo met betrecking tot de menage, als omtrend het getal der bediendens, wel wat afgedongen, mitsgaders by het ter aarde bestellen der leerlingen en meer andere uytgiften vry wat zuyniger te werk zoude kunnen gegaan werden, verstaan het een en ander door voormelte curatoren te laten werkstellig maken in deser voegen, als:

Eerstelyk: om de kosten van de tafel, die volgens reeckening voor 36 ordinaire en 5 extra-ordinaire eeters in een der jongst gepasseerde maanden komen te bedragen ryksdaalders 307½, in deser voegen te diminueeren, dat in het vervolg voor 36 vaste tafel gasten en 4 extra-ordinaire ditos van de scheepen, 't zy er meer of min zyn en dus in 't geheel 40 personen, niet meer zal mogen opgebragt werden als rd^s 6 ter maand voor ieder, daar onder ook begrepen de gewone tractementen, zo by het doen van examen, als by het overlyden van eenige leerlingen, en zonder verstrecking van eenige provisie uyt de pakhuysen, als tegens betaling na den prys, die andere gestigten voldoen, nadien er wel zullen gevonden werden, die genegen zullen zyn de besorging van dien, na een daar na op te maken behoorlyk reglement, voor dat geld op zig te nemen en waar door 's maandelyks, met vergelyking van het geene thans daar voor opgebragt werd, besuynigt zal werden rd^s 67 en in het jaar rd^s 804, en nog ruym zo veel wegens 't verstrekte uyt de administratien, mitsgaders overzulx dat articul maar bedragen sal een somma van...... rd^s 2880

Ten tweeden: om op de klederen en verdere lighaams behoeftens van de leerlingen, by wege van aanbesteding als andersints, zodanige bepaling

Transporteere.... rd^s 2880

Per transport.... rds 2880

te maken, dat de reeckening van de kleermaker, ieder pak klederen bestaande uyt rok, camisool en broek, omtrent te staan komt op rds 30, dus voor 24 cadets in 't jaar.......................... » 720

het kostende van hemden, etc., item koussen, met het wassen en verstellen, etc., te nemen op 10 rds 's maands.......................... » 120

de paruyken en hoeden 's jaars op.......... » 200

» schoenen.......................... » 150

dog zeidgeweiren zullen de cadets zelve moeten in 't huys brengen of bekostigen.

ook zal het genot uyt de pakhuysen door de voorz. schicking omtrent de spys reekening te niet lopen.

daar en tegen zal 't tractement jaarlyks voor den predikant, die 't huys bedient, mogen blyven op 100 ducatons of.......................... » $162^{1}/_{2}$

Ten derden: om 't salaris der bediendens door 't afschaffen van den castelyn en cyffermeester, die rds 20 winnen en welke eerste bediening door den onder-gouverneur en den laasten door den schryfmeester sal kunnen en moeten waargenomen werden, sodanig te diminueeren, dat door de toelegging van rds 20 aan den schryfmeester, in stede van zyn thans winnende salaris van 12 rds, de maandelykse rolle rds 32 minder en dus maar 297 ofte in 't geheel jaar niet hoger te staan komt als » 3684

en wyders op de meerdere inkrimping bedagt te zyn.

Ten vierden: zullen sodanige uitgiften als aan glasemaker, boekbinder, etc., moeten agterwege blyven, nadien 't benodigde door werklieden uyt 't ambagts quartier en op de boekbinderyen wel zonder zulke grote kosten, als daar voor opgebragt

Transporteere.... rds $7916^{1}/_{2}$

Per transport....	rd^s	$7916^1/_2$
werden, zal künnen verrigt, terwyl ook de kosten van begravenissen gemenageert en telkens niet meer daar voor sal opgebragt werden dan rd^s 30, sonder iets te betalen voor de lykwagen of dragers, en dus in 't jaar voor twee gesteld...............	rd^s	60
aan d'heer Martensz voor de correspondentie..	»	100
» » » voor instrumenten en boeken, stelle...............................	»	50
somma ...	rd^s	$8126^1/_2$

waar van de cadets hare klederen op reeckening gesteld werden, bedragende na voorgaande stelling rd^s 1190, en dus blyft ten lasten van de academie rd^s $6936^1/_2$, zullende, wanneer 't eens op dien voet gebragt is, de inkomsten van dat huys, die ver over de rd^s 8000 's jaars bedragen, de lasten kunnen goed maken en het op dusdanigen wyse gaande te houden, en dierhalve voormelde curatoren te injungeeren haar uyterste vermogen aan te wenden om die schickingen en 't geene verder nog zoude kunnen uytgewonnen werden, in train te brengen.

24 Mei. *Last op de buiten-kantoren aan de schepelingen op Compagnie's schepen, gedurende de legdagen, kostgeld te verstrekken, nevens rijst, zout en arak.*

Uit onkost-rekeningen van het verstrekte aan schepen en schepelingen was gebleken, dat de ongelden, met betrekking tot de verstrekking van provisien, »de macht verre te buyten ging".

Het kostgeld werd bepaald:

voor kajuits-officieren op *f* 4 : 10 : — 's maands;
» dek-officieren » » 3 : — : — »
» »de gemeenen" » » 2 : — : — »

»in sulken gevalle het verdere randsoen stilstaande".

Behielden echter de schepelingen liever het gewone scheepsrantsoen, dan moest hun zulks toegestaan worden.

Op enkele plaatsen was deze regeling reeds in practijk gebragt.

24 Mei. *Vergrooting van de hoeveelheid specerijen, jaarlijks van Regeringswege aan inlandsche vorsten ten geschenke te geven.*

In aanmerking genomen zynde, hoe nu en dan by 's Comp[e] papieren is te voren gekomen, dat op eenige plaatsen in desen archipel speceryen zyn aangebragt, die na alle apparentie op een clandestine wyse zyn bemagtigt geworden, gelyk daar van nog een blyk werd gevonden by het jongst van Banjermassing ontfangene schryvens van den 20[en] January passato, na dien den resident zegt, dat den tommongang aldaar van de aankomende vaartuygen van Baly en Mandhar wel een quantiteit van 10000 p[s] noten musschaten, circum circa 100 ℔ uytmakende, aangeslagen had, ja, dat daar van nog in 's Comp[s] logie te koop was geveilt geworden, zo is, uyt consideratie, dat de inlandsche vorsten, die daar van in het gemeen by het doen der schenkagien maar in een geringe en mediocre quantiteit 's Comp[s] wege voorsien werden en dus somtyds na middelen omsien om daar van na hare benodigtheit gerieft te werden, op een wyse, die in hare gevolgen met het belang van de Comp[e] gansch niet quadreeren zouden, goedgevonden en verstaan van nu af aan de koningen en vorsten om de Oost van Batavia, van dewelke men gewoon is jaarlyks geschenken te ontfangen en te recompenseeren, insonderheit die van Celebes en Banjermassing, by het doen der contra geschenken een quantiteit van 100 tot 150 ℔ noten musschaten en ook zo veel nagulen te voegen, om dus doende deselve te diverteeren van ongepermitteerde wegen en middelen te soeken om daar van voorsien te werden.

24 Mei. *Wijziging van de pacht-voorwaarden der sjahbandarijen en tolpoorten op Java.*

Eerstelyk, dat de vervoer van zuyker alleen aan de Comp[e] blyft, na het voorbeeld ter deser hoofdplaatse, mits betalende [de pachter] na rato so veel minder, als de pagt van dies

uytvoer sal bedragen en dewelke, met betrecking tot Batang op 4400 picols gerekend werdende, oversulks rd[s] 185 rendeeren, en waar door hy sal kunnen bestaan met de betaling van rd[s] 100 voor de pagt dier sabandharye; ten anderen, dat ook aan de Comp[e] alleen zal gereserveert blyven allen handel in cattoene garen, zonder dat iemand zig daar mede zal mogen bemoeyen.

Overigens werden de navolgende pacht-gebieden aan den vorigen pachter »wegens desselfs onbaatzuchtig gedrag" bij admodiatie voor drie jaren gegund, t.w.:

Paccalongang voor..........	Spaansche	realen	385	's maands
Batang met de vyf campongs, Maboer, Tjilang, Maratoea, Calioerang en Ita, buyten de suyker..................	»	»	100	»
Candal....................	»	»	90	»
Pamalang.................	»	»	61	»
Tagal......................	»	»	265	»
de vogelnest klippen........	»	»	450	»
» Caddoese tabak..........	»	»	285	»
Brahan en Wedong.........	»	»	160	»
en Paradessie.............	»	»	60	»

28 Mei. *Last op de buiten-kantoren aan boord van Compagnie's schepen »een behoorlyke indagatie te laten »doen na de meerdere, particuliere goederen of volumes, »als het reglement dicteert, met applicatie der straffen »en poenaliteyten, op dat suject gestatueert".*

De facturen van aankomende schepen moesten worden nagezien en, »zo bevonden wierd, dat 'er ruymte genoeg in de »schepen behoorde te zyn om 's Comp[s] goederen te bergen, »moest men alsdan door dies officieren doen vergoeden het »nadeel, dat daardoor aan de Comp[s] goederen was toegebragt".

Meermalen bleven namelijk Compagnie's goederen achter, omdat de schepen met te veel particuliere goederen beladen waren.

Tevens bepaalde de Regering »de factuuren en cognossemen»ten in aparte converten te addresseren, mitsgaders, buyten »des, geene directe brieven meer in de papier kassen, maar »in aparte omslag te senden, so na, als van Batavia".

28 Mei. *Last op de buiten-kantoren, »daar andere Euro»peese natien met ons geseten zyn, dan wel ten handel »komen", naauwkeurig opgave te doen van de schepen dier natien, hun handel, enz.*

Dit was eene »oude, dog ten principale in 't vergeetboek »geraakte ordre".

31 Mei. *Reglement voor de Chinezen te Batavia.*

Art. 1. Alle Chineesen, die binnen dese stad Batavia en de jurisdictie van dien woonagtig zyn, daar onder begrepen kinderen van de mannelyke sexe, boven de 14 jaren oud, zullen in de maand January aanstaande hun moeten aangeven by den capitain en lieutenants, item de wykmeesters van hare natie, ten einde door deselve hare namen, woonplaatsen en handteeringen genoteerd en daar van behoorlyke rolle geformeert te werden.

Art. 2. En zullen voorsz. Chineesen vervolgens jaarlyks, precies in de maand January, weder moeten compareren voor haren capitain, item lieutenants en wykmeesters, ieder in den hare, om te verantwoorden hunne namen, woonplaatsen en handteeringen, waar van gemelte officieren en wykmeesters weder distincte notitie zullen moeten houden.

Art. 3. Op poene voor de gene, die na den laatsten January bevonden werd de voorsz. aangevinge of verantwoording verzuymt te hebben, van twaalf rd[s] ten behoeve van 't Chineese hospitaal alhier.

Art. 4. Sullende degene, die te deser plaatse haar fixum domicilium gehad hebben en genegen zyn na China te retourneeren, dan wel na een ander buytenplaats te vertrecken, van hun aanstaande depart van hier kennisse moeten geven aan hunne officieren, die daar van pertinente aantekening by de rolle zullen moeten houden en aan den vertreckenden persoon een certificaat verleenen, ten blyke, dat het vertrek met haar voorkennis geschied.

Art. 5. Welk certificaat den vertrekkenden persoon of personen zullen moeten vertoonen, eerst aan den sabandhaar, die daar onder voor *gezien* sal teekenen, en dan aan den nachoda of hoofd van het jonk of vaartuyg, waar mede zy van hier willen navigeeren, zonder welk zodanige nachoda of hoofd haar niet zal mogen innemen en van hier vervoeren, op boete van 100 rd[s] of zodanige correctie, als men, na de gelegentheid van zodanige vertreckende persoon, zal vinden te behoren.

Art. 6. Gelyk diergelyke vertreckende personen, geattrapeert werdende sig van dese plaatse te willen eloigneeren zonder voorkennisse van de Chineese officieren, voor den tyd van drie maanden in de ketting zullen werden gecondemneert om aan 's Comp[s] gemeene werken dienst te doen.

Art. 7. Ingelyker voegen zullen de geene, die uyt China of van andere buytenplaatsen alhier aankomen om zig met ter woon te stabileeren, hunne namen en handteeringen moeten opgeven by hare respective officieren, omme behoorlyk g'enrolleert en vervolgens, met bekendmaking van hare woonplaatsen, jaarlyks in de maand January de revue gepasseerd te werden, op gelyke boete, als hier voren, op articul 5, vermeld is.

Art. 8. By eenige rupturen zullen uyt twintig huysen in de campong alle nagt vyf man de wagt hebben, als twee man van 9 tot 12 en de overige drie man van over 12 (of als de twee in huys kunnen gaan) tussen 12 en 1 uur tot 5 uuren.

Art. 9. Dese manschappen, de wagt yder voor haar eigen

huys houdende, moeten ter weder zyden nauw agt geven, wat in de huysen tusschen beide passeert, wie daar in- en uytgaat en of daar inlanders onder zyn, waar van dese wagthebbende aanstonds rapport aan de capitain of wykmeesters zullen hebben te doen, of by verzuyming zullen als schuldige aangemerkt werden.

Art. 10. Dat na negen uuren alle mans slaven zullen binnen de huysen gesloten blyven.

Art. 11. Dat, even als by het 2de articul omtrent de gaande en komende gesegt is, daar onder ook zal begrepen zyn, indien de wagthebbenden ter wederzyden zullen geweten hebben, dat eenige buurlieden daar mogte wonen, die met quade menschen samen spannen of daar omtrend correspondentie houden, en zy dat verswygen, zo zullen zy insgelyks als schuldigen geconsidereert en gestraft werden.

Art. 12. Dat, indien eenige Chineesen uyt het campong schietgeweiren mogten hebben of bewust zyn, dat andere het zelve by zig houden, indien zy dat verswygen, ook als schuldigen zullen gepunieerd werden.

Art. 13. Die thans geweir heeft leggen, zal 't aan den capitain moeten opgeven en die aan den Gouverneur Generaal, om ordre te stellen, buyten hare schade.

Art. 14. De Chineesen, die in de stad wonen, zullen haar aparte wykmeesters hebben en, als 't door den Gouverneur Generaal gelast werd, onder een hooft of twee versamelen naast de passer en ordre wagten.

31 Mei. *Toekenning van 8 rijksdaalders 's maands aan den organist van de kasteels-kerk te Batavia als »middel »van bestaan".*

Zijne bezoldiging bedroeg *f* 30 's maands, terwijl hij bovendien »onder-coopmans tractement" genoot.

Een en ander moest uit de kerken-middelen betaald worden.

31 Mei. *Verstrekking uit den medicinalen winkel aan de twee stads-doctoren te Batavia van medicamenten, ter waarde van f 300, elke drie maanden.*

Zij mogten, naar hunne keuze, die soorten van medicamenten nemen, welke zij noodig hadden.

Instrumenten konden zij krijgen uit den voorraad van de Compagnie tegen betaling met 50 pct. »advans" voor de Compagnie, welke instrumenten »vervolgens voor een gelyk bedragen »weder by de Compe zullen werden aangenomen, by zo verre »alsdan nog van gebruyk zullen werden bevonden", — eene regeling, welke ook voor den stads-apotheker en voor den stads-chirurgijn gold.

In 1745 had de Gouverneur-Generaal van Imhoff »in 't particulier" eene lijst van medicamenten, welke verstrekt mogten worden, vastgesteld, maar die lijst was bij lange na niet meer toereikende »om de menigte van menschen in de re»spective godshuysen, etc., onder het opsigt van voormelde »doctoren staande en na hare opgave ongeveer op 800 koppen »kunnende berekend werden".

31 Mei. *Bepaling, dat de chefs van schrijf-kantoren en ter Generale Secretarie de opzieners der boeken aansprakelijk waren voor alle, door hen afgegeven papieren.*

Het afgeven van documenten was »wat al te frequent" geworden, waardoor vele stukken te zoek waren geraakt.

31 Mei. *Last op de buiten-kantoren, bij gelegenheid van den geboorte-dag van den Prins van Oranje, ten laste van de Compagnie geene feesten meer te vieren.*

Deze last is afkomstig van Heeren XVIIen.

Een iegelijk bleef vrij, bij deze en andere gelegenheden, »uyt eigen, privé beurse" feest te vieren.

31 Mei. *Aanstelling van 12 Chinezen tot wijkmeesters in de Chinesche kamp buiten Batavia en van 2 Chinezen tot wijkmeesters binnen de stad Batavia.*

De voordragt geschiedde door de Chinesche officieren, van eerstbedoelden aan Heemraden, van laatstbedoelden aan Schepenen.

Heemraden zonden die voordragt door aan de Regering; evenzoo Schepenen.

Voorloopig moesten de Chinesche wijkmeesters zich gedragen naar de instructien voor Europesche wijkmeesters binnen en buiten de stad Batavia.

6 Junij. *Toezending aan alle buiten-kantoren van een nieuw »standgewigt".*

Dat gewigt moest vooraf te Batavia door den ijkmeester, ten overstaan van den Bailluw en van gecommitteerde Schepenen, worden onderzocht.

Laatstgenoemden werden gelast aan elken ring van het »standgewigt" hunne zegels te bevestigen, »indiervoegen, dat »deselve niet dan met geweld daar van kunnen werden afgerukt".

Wederom waren allerlei verschillen tusschen de gewigten te Batavia en die op de buiten-kantoren ontdekt.

11 Junij. *Regeling van de rijst-prijzen te Batavia.*

De Regering vond goed »de warong houders of rystboutiquiers, zo binnen als buyten de stad, na de bepaling, die dierwegens by de jongste pagt conditien, art. 5, gemaakt is, door de officieren der justitie te laten aanseggen, datse de gemeene Javase ryst tot nader ordre niet hoger dan voor tien stuyvers de ganting en de gemeene Jaccatrase ryst voor twaalf stuyvers de gelyke ganting zullen mogen verkopen; en dat, by aldien na gedane waarschouwing en daar op gevolgde confiscatie der

voor hoger prysen verkogte ryst, mogt bevonden werden, dat dese ordre nog werd getransgresseert, den officier, die de calange doen sal, gehouden zal wesen tegen den contraventeur of contraventeurs te procedeeren tot bannissement in de ketting, ten einde op dusdanigen wyse in het geheel af te snyden alle ongepermitteerde, baatzugtige wegen en middelen om dat noodsakelyke voedsel tot een hogere prys te doen stygeren en dus de gemeente in behoeftige omstandigheden te brengen".

Zie ook bij 9 April 1754.

11 Junij. *Beboeting van een Compagnie's dienaar wegens ongegrond beklag over te weinig genoten tractement.*

»Uyt hoofde dese en dergelyke gedoentens zekerlyk met »geen goed insigt geschieden en zulk een stoute onderneming »ten exempel van andere diend gecorrigeert te werden", besloot de Regering den betrokken persoon »te mulcteeren in een »amende van twee maanden gagie, ten behoeve der Academie »de marine".

14 Junij. *Magtiging op het Collegie van Schepenen de woningen van rijst-verkoopers te onderzoeken.*

Na het bepaalde op 11 Junij 1754 had men vernomen, »dat wel de boutiquiers dese, aan hun door den Bailliuw uyt name deser regeering verleende ordre hadden g'obtempereert, in zo verre de ryst op hunne warongtafels betrefte, maar datse 's anderen daags en sedert hunne winkels gesloten hadden gehouden tot merkelyk ongerief van de gemeente en dat, nadien Scheepenen niet gequalificeert waren om tot eenig geregtelyk ondersoek te treden door het laten openen van zodanige huysen of winkels, waar in men presumeerde, dat ryst bewaard wierde, ten einde deselve tot dies verkoop te constringeeren en omtrent de onwillige te procedeeren na de by jongst besluyt verleende ordre, sonder alvorens daar toe speciaal te hebben erlangt ordre deser regeering; zo is, hier over gedelibereert

zynde, uyt aanmerking van dies noodsakelykheit verstaan Schepenen voormelt te qualificeeren om de huysen der warong-houders of bouticquiers, die geen ryst verkopen willen, te doen visiteeren en zulke bewoonders, by welke ryst bevonden werd, de facto met een huysselyke correctie af te straffen, tot een exempel van andere, ongehoorsame en willekeurige subjecten, mitsgaders deselve daar en boven te noodsaken hunne ryst als voor heen te verkopen tegens de jongste gestelde prysen".

18 Junij. *Last om »in secretesse ter drukperse te doen »brengen" zeker berigt van den Baas-kaartenmaker nopens ondiepten en andere gevaren in het vaarwater bewesten Batavia.*

Van deze last wordt hier melding gemaakt als een merkwaardig staaltje van de geheimzinnigheid, zelfs nog omstreeks het midden der vorige eeuw, van de Indische Regering nopens hare kennis van de Indische zeeën.

21 Junij. *Nadere regeling van de visch-pacht.*

Naar aanleiding van een geschil tusschen de pachters van de vischmarkt en van den boom besliste de Regering, dat »den pagter van de vismarkt alleen zal mogen heffen den thol van alle aangebragt werdende, gesneden of gekurven, gedroogde en gezoute vis, komende van de hier omstreeks leggende eilanden en van Bantam, als mede spetiaal van sekere gesoute vis, genaamt tangierie of konings vis en ikan Bantam, mitsgaders van de gesoute oedangs of garnalen, alle bekend onder den naam van tjauw, welke door de Wetangse vissers hier aangebragt werd; terwyl daar en tegen door den pagter van de boom zal werden ontfangen de pagt van alle ongesnedene of ongekorvene, droge en zoute vis, zonder onderscheid, item van alle gedroogde oedangs of garnalen, mitsgaders van alle gedroogde en gesoute vis, van Siam en Cambodja komende, schoon gesneden of gekurven, also al voor lange daaromtrent

tusschen die beide pagters indiervoegen is gehandelt geworden en onaangesien 't welke die van de boom, zig ten onregte fundeerende op het 24ste articul zyner pagt conditien, waar by alleen gesproken werd van aangebragt werdende gedroogde of gesoute vis tot consumtie, voor dewelke geen inkomend regt behoefd betaalt te werden, de voordelen van de pagter van de vismarkt tragt na zig te sleepen; dog tot preventie van welke disputen en hacquette onder de toekomende pagters, welk volk dog in het gemeen seer fertil is in het interpreteeren van dese of geene passagien ten haren faveure, wierd ook nog goedgevonden by de conditien dier beide pagten voor het naastkomende jaar dit poinct, conform de voorsz. decisie, nader op te helderen en de periode, daar van sprekende, by deselve te laten influeeren".

21 Junij. *Vernieuwing van het bepaalde op 26 Mei 1719 nopens de inlevering van consumtie- en andere rekeningen.*

»Als een ingredient voor de scheeps-doos" moest de Commandeur en Opper-equipage-meester een exemplaar van deze bepaling doen toekomen aan alle ter reede Batavia arriveerende schepen, onmiddelijk na hunne aankomst, als mede aan alle »in het land varende kielen".

21 Junij. *Ampliatie van het bepaalde op 12 Maart 1754 nopens de uitbetaling van maand-gelden.*

Door den heer Raad extra-ordinair, de Nys, als Commissaris van de verstreckingen der soldyen, voorgedragen zynde zyne beswaarnis met betrecking tot het geresolveerde op den 12en Maart passato ten opsigte der verstreckingen of afbetaling van goede maanden door de scheeps soldy boekhouders, dan wel expres daar toe aangestelde gecommitteerdens, aan de opper en onder officieren, item gemeene mattrosen op de alhier ter rheede en ten eilande Onrust leggende schepen, nademaal de

opgebragt werdende personen somtyds niet alle genegen zyn hunne te vorenstaande soldyen te ontfangen en dus doorgaans een goed gedeelte van het ten dien fine ontfangene geld onverstrekt blyft, waar door somtyds weder eenige ongepermitteerde kunstgrepen zouden kunnen uytgedagt en in 't werk gesteld werden, so tot nadeele van de Comp^{e}, als die van de zeevaart, oversulks versoek doende, dat ten dien opsigte de nodige ordre tot voorkoming van diergelyke mesusen en onbehoorlyke behandelingen mogten werden gesteld; zo is, uyt hoofde men nu reets maar al te veel ondervinding heeft van de quade practycquen, die ten opsigte van dit stuk meer als ooit bevorens in swang gaan en tot welkers tegengang geene genoegsame middelen bedagt kunnen werden, goedgevonden en verstaan, by wege van ampliatie van het voorsz. besluyt, het opperhoofd over het generale soldy comptoir, den opperkoopman, de Ravallet, te gelasten de nodige ordre te stellen, dat de gemelde scheeps soldyboekhouders of andere, die tot het afbetalen der goede maanden, etc. aan de scheepelingen gecommitteerd werden, voortaan het geld, datse by ordonnantie ten einde voorsz. van den groot winkelier, Mersen, ontfangen, dog niet ten vollen uyt gegeven hebben, na de gedane verstrecking, op ordonnantie van den heer Commissaris der verstreckingen, weder aan den voorsz. winkelier komen ter hand te stellen en niets daar van onder sig behouden, op wat pretext of voorgeven zulks ook zyn mogte, zonder dat gemelde groot winkelier van dat te rug gegevene, onverstrekte geld zal mogen afhouden de gewone drie stuyvers van de rd^{r}, aan hem voor een gedeelte tot een middel van bestaan toegelegt, nadien hy het selve alleen genieten mag van 't geen reël verstrekt werd; en wyders ook nog, tot voorkoming van alle slinkse practycquen, door de gemelde scheeps soldyboekhouders of gecommitteerdens op de quitantie rolle, na dat de gene, die hunne maandgelden ontfangen en daar voor ten overstaan van den commanderende lieutenant of andere gesaghebbende personen, dan wel twee stuurlieden, behoorlyk getekend hebben, te laten royeeren en van de som aftrecken de daar op verder

bekend gesteld zynde personen, zo onder officieren als gemeene, dewelke, het zy, om dat deselve geen penningen benodigt, dan wel ten tyde der afgave, die aan scheeps boord geschied, niet tegenswoordig of intusschen op andere bodems mogten bescheiden zyn, geen verstrecking genoten hebben; mitsgaders, uyt hoofde dat veele schepelingen gevonden werden, dewelke nog lesen, nog schryven kunnen, egter gehouden zyn eenig merk onder haar naam voor de ontfangene penningen ter neder te stellen, de voornoemde gecommitteerdens te gelasten om, nevens het merk van een iegelyk der geene, die niet kunnen schryven, te voegen in geschrifte, dat zodanig een teken gesteld geworden is door den genieter.

28 Junij. *Vermindering van de belasting op huur-rijtuigen voor wagen-verhuurders, woonachtig buiten Batavia.*

Deze verdienden veel minder geld dan de wagen-verhuurders, binnen Batavia gevestigd.

»Het wesentlyk met de wagenverhuurders buyten de stad »in verre na so voordeelig niet gesteld is als met degene, die »binnen wonen, welke, als veel nader by zynde, de eerste »aftrek hebben, daar in tegendeel die van buyten, als verre »van de hand wonende, zeer selden en genoegsaam niet anders, »dan wanneer er geen wagens binnen de stad te krygen zyn, »hunne rytuygen verhuuren kunnen, schoon ze egter deselve »lasten, welke aan die omslag vast is, te dragen hebben".

De Regering bepaalde daarom voor hen de jaarlijks op te brengen belasting op 50 rijksdaalders voor een wagen en op 12½ rijksdaalders voor »ieder chais".

28 Junij. *Bepaling, dat pacht geheven mogt worden van het wajang-spelen op suiker-molens, gelegen buiten het gebied der pacht.*

By een request van den pagter der waeyangs gedoleert zynde over dat veele Chineesen, om te ontgaan de gestelde tax op

het speelen derselve, hun fundeerende op het elfde articul der pagtconditien, nu eenigen tyd herwaarts hadden beginnen te practiseeren die tonneel spellen, niet alleen op hunne eigene zuykermolens te vertonen, maar deselve daar en boven aan andere ten dien einde te leenen, 't welke reets so verre was gegaan, dat er in dit jaar op Caliabang twaalf en een halve, op Carang Tjongok drie en een halve, op Tolok Poetjong vier en op Tjakong een en een halve pangongs gespeelt waren; teffens versoek doende, dat, vermits dit niet alleen tot merkelyk nadeel van hem, suppliant, in 't bysonder streckende is, maar ook voor de Comp^e by het verpagten van die spellen in 't vervolg schadelyk wesen zoude, daar omtrent de nodige ordre gesteld en hy dienvolgende gepermitteert mogte werden de geregtigheit der voorsz., genoegsaam clandestien gespeelde waeyangs te eisschen en in te vorderen; zo is, uyt aanmerking, dat by het voorschreve elfde articul dier pagt conditien het regt van den pagter ten platten lande bepaalt is geworden tot aan de rivier de Maronde, item de posten Meester Cornelis en Tangerang, binnen welke eerstgemelde rivier Tjakong legt, verstaan den pagter te accordeeren om van de aldaar gespeelde een en een halve pangong het gestatueerde te vorderen en zo ook van alle degene, die, ofschoon boven de gemelde limiten gelegen, tot het vertonen van die speelen hunne zuykermolens aan andere geleent hebben ofte in het vervolg daar toe leenen dan wel ten gebruyk geven mogten.

28 Junij. *Wijziging van het bepaalde op* 11 *Junij* 1754 *nopens den verkoop van rijst.*

Den aanbreng van ryst te deser stede sedert eenige dagen zodanig beginnende aan te wackeren, dat de greetigheid onder de gemeente om van dat voedsel gerieft te werden merkelyk begint te verslappen, waar door dan ook komen te cesseeren de redenen en motiven, die dese regeering op den 11^en deser maand, na 't genoteerde by resolutie van dien datum, gepermoveerd hebben andermaal alle weeken tien lasten ryst by de

buyten Portugeese kerk met de kleyne maat te laten verkopen; zo is op de propositie van den heere Gouverneur Generaal verstaan met de verstrekking der voorsz. thien lasten ryst uit 's Comp[s] pakhuysen ten meermelde eynde en in zo verre den distributiven verkoop buyten de stad betreft, te superc̈edeeren, maar voor als nog te blyven continueeren met het verkopen van twintig lasten van dat graan op de gemeene basaar of rystmarkt, tot tyd en wyle zal bevinden, dat door het accresseeren van den aanbreng van ryst door de particulieren zulks niet meer nodig zy.

28 Junij. *Bepaling, dat Compagnie's lijfeigenen, die zich vrijkochten, niet verpligt zouden zijn te betalen de som van* 10 *rijksdaalders, bedoeld bij de resolutie van* 13 *November* 1753.

Er bestond weinig vrees, dat die ex-slaven en slavinnen ten laste van de Diaconie zouden komen, »gemeenlyk hoog bejaarde »en meest alle onchristenen zynde", die »niet ligt tot onse »religie" overgingen.

Het vrijkoopen geschiedde meestal door één of meer slaven in zijne (of hare) plaats aan de Compagnie aan te bieden.

Zij of hunne vrijkoopers moesten de cautie stellen, voorgeschreven den 11[den] October 1746.

28 Junij. *Opening eener paket-vaart tusschen Batavia en Samarang.*

Door den heere Gouverneur Generaal gesproken zynde over het wisselvallige overbrengen en bestellen van 's Comp[s] brieven na en van Java, zo per zee gelegentheid, als over land, nadien, het eerstgemelde niet anders kunnende geschieden dan met de scheepen en vaartuygen, welkers vertrek en te rug komst gemeenlyk na de saysoenen gereguleert werd, men oversulx niet ten allen tyde en veeltyds, als zulks het meest benodigt is, eenige brieven van hier dan wel van daar afvaardigen kan als met expresse, dog somtyds weerlose vaartuygen, die nu en

dan niet alleen gevaar lopen van door de zeerovers aangerand en in hunne reise verhindert, maar ook geheel en al weggenomen te werden, terwyl de andere occasie, namentlyk over land, almede door de onbequaamheid der wegen, niet alleen kostbaar en ongemackelyk, maar ook seer langwylig is, door welk een en ander merkelyke veragtering in 's Comp[s] dienst werd veroorsaakt, zo ten opsigte van het nemen van de vereischte maatregulen by het tydig ontfangen der advysen van daar, als omtrent het expedieeren der nodige ordres na derwaarts; en dat gemelde zyn Edelheit over dit onderwerp zyne gedagten laten gaan, mitsgaders derwegens met den gecommitteerde tot en over de saken van den inlander, Freyer, gesproken hebbende, een expedient vermeende te hebben uytgevonden, waar door dit defect geremedieerd konde werden en men regulier binnen wynige dagen brieven na derwaarts zoude kunnen afsenden en antwoord bekomen, hier in bestaande, dat meermelte zyn Edelheid sustineerde, men ten dien fine twee prauw mayangs zoude kunnen projecteeren, waar toe den commandant der Mandareesen bereeds zyn dienst gepresenteert hadde, welke vaartuygen om de veertien dagen beurtelings af en aan zouden varen tusschen Samarang en hier en boven dien verpligt en gehouden wesen, so wel op hunne herwaarts als derwaarts reisen, de residentien van Cheribon en Tagal aan te doen, beide om brieven deser vergadering daar over te geven en anderen, die er gereed mogte wesen, te ontfangen; dat wyders die vaartuygen bemand zoude dienen te wesen met een jurragan of gesagvoerder en elf inlanders, die te samen voor salaris alle maanden genieten zouden rd[s] 38 voor elk vaartuyg en dus voor beide rd[s] 76 ter maand, mitsgaders ieder voorsien werden van vier basjes en twaalf snaphanen, met het daar toe gerequireerde kruyt en lood, om de in dat vaarwater zwervende zeeschuymers, indien ze door deselve aangerand mogte werden, niet alleen te kunnen resisteeren, maar selfs te attacqueeren, so de gelegentheid zig daar toe mogte aanbieden, en in welk geval de Comp[e] het verbruykte of onbequaam geraakte soude dienen te suppleeren, dog dat, by opbrenging

van zulke vaartuygen, het alles zoude blyven voor de opbrengers, mits de verbruykt werdende ammonitie vergoed werde door den commandant der Mandhareesen voormelt; dat al verder op yder vaartuyg een vigilant Europees mattroos moet werden geplaast om ordre te houden en sorge te dragen, dat de verdere op die vaartuygen zig bevindende inlanders den tyd niet nutteloos met talmeryen verspilden, waar toe deselve van nature allesints genegen zyn, en dat bovendien, om die menschen te encourageeren hunne reise ten spoedigsten te volbrengen, men hun soude kunnen toeleggen een dubbelde stuyver van yder particuliere brief, die zy hier aan dan wel op Java overbrengen, alles nogthans buyten prejuditie van het post comptoir alhier; en eindelyk, dat door dit expedient zouden kunnen werden g'excuseert de posten, die van hier tot Cheribon tot het bestellen van brieven, van distantie tot distantie, zig gereed moeten houden ten fine, in cas zulks noodsakelyk geagt wierd en principaal in de regenmousson, deselve door de inlanders van 't eene regentschap tot het andere over te laten brengen; zo is uyt aanmerking van de nuttigheit, die er zo wel in 't tydig ontfangen van d'adviesen der ministers en verdere bediendens langs Java, als het spoedig bestellen der ordres deser regeering derwaarts, voornamentlyk in de presente gesteldheit van saken, legt opgesloten, verstaan de propositie van welgemelde zyn Edelheit, als g'oordeelt werdende ten vollen te sullen dienen ter bereiking van het daar mede bedoeld werdende oogmerk, niet alleen te amplecteeren, maar ook zyn Edelheit te versoeken het een en ander ter executie te stellen, en wyders de ministers te Samarang, mitsgaders de residenten van Cheribon en Tagal by extract deses daar van kennisse te geven.

8 Julij. *Bepaling, dat uit het Weeshuis te Batavia vertrekkende gealimenteerden, den daartoe bepaalden leeftijd al dan niet bereikt hebbende, zich konden uitkoopen voor eene som van* 10 *rijksdaalders per persoon.*

Wanneer een ex-weeskind overleed zonder wettige kinderen

na te laten, dan verviel de helft zijner (of harer) nalatenschap aan het Weeshuis.

Van die nalatenschappen kreeg echter het Weeshuis niet veel, omdat ex-weeskinderen, »tot eenige staat gekomen zynde, »veeltyds nae Nederland vertrekken of ook wel, in deze landen »zonder kinderen komende te overlyden, het hunne — zonder »melding te maken, dat in het voorschreven godshuys opgevoed »zyn — aan andere vermaken".

Ook leverde de bepaling nopens de nalatenschappen dikwerf moeijelijkheden op bij huwelijken van ex-weeskinderen.

Van die verpligting nopens zijne nalatenschap kon men zich nu voor 10 rijksdaalders vrijkoopen, maar verloor het regt op een »douceur" ad 60 rijksdaalders, als uitzet aan vertrekkende weeskinderen toegekend bij art. 18 van het reglement van 23 Mei 1752.

Het weeshuis verlatende gealimenteerden, die den bewusten uitkoop niet betaalden, bleven onderworpen aan het bepaalde op 25 October 1748.

8 Julij. *Bepaling, dat tot kettingslag veroordeelde Europeanen naar het eiland Edam verbannen moesten worden.*

Door zyn Edelheit in consideratie gegeven zynde, dat, aangemerkt het voornaamste oogmerk deser regeering by resolutie van den 8en July 1746 zig hoofdsakelyk daar heenen gestrekt heeft om de Europeesen, die, zig aan dese of gene misdaad schuldig gemaakt hebbende, derwegens in de ketting geklonken werden, niet voor de inlanders te prostitueeren en dus de Europeese natie door een vertoning dier opsigtelyke straffe in declin te brengen, en het buyten des de vreemde Europeën, welke hier af en aan varen en zig nu en dan voor eenige tyd te deser hoofdplaats komen op te houden, seer in 't oog loopt, dat zulke subjecten hier langs weegen en straten ontmoet werden, of men oversulks niet nodig en beter overeenkomstig oordeelde de hier in 't quartier lopende en onder swarte, tot

de ketting gecondemneerde kettinggangers gemesleert zynde Europeesen naar het eiland Edam te verplaatsen, ten einde aldaar, buyten het oog van de werelt, hunne by sententie of appoinctement bepaalden tyd uyt te dienen; zo is, na genomene lecture van voorsz. resolutie en uyt aanmerking, dat het in der daad, so wel voor de vreemde Europeën, als ten opsigte van den inlander, niet dan kleenagting voor de onse geven kan, dat sulke delinquanten voor het oog van de wereld in sulk een opsigtelyken toestand zig komen te vertonen, goedgevonden en verstaan, niet alleen zig met de propositie van welgemelde zyn Edelheid ten vollen te conformeeren en zulks ook in 't vervolg van tyd te doen effect sorteeren, maar ook de beide collegien van justitie by extract deser te gelasten om voortaan geene Europesen, tot de ketting gecondemneert zynde, in 't ambagts quartier te deser hoofdplaats, maar op Edam voormelt of sodanige andere plaats te relegeeren, als dese regeering geraden zal vinden.

9 Julij. *Bepaling, dat »eens voor al" verboden bleef de vaart van Chinesche jonken op Ambon, Banda, Ternate, Celebes, de oostkust van Borneo, de zuidkust van dat eiland tot voorbij Soekadana, Java, Sumatra, »Maleyo van de hoek van Johor af, nevens 't geene »tusschen voormelde limiten inleyt".*

De Regeering zelve maakte op dezen regel de volgende uitzonderingen:

1° met vergunning van de »Malacse bediendens" mogten Chinesche jonken varen naar Kědah, Trenggano en andere plaatsen »langs de Maleytse cust";

2° voor ééne jonk zoude jaarlijks eene pas naar Makasser afgegeven worden (zie bij 8 Mei 1753);

3° om den Sultan van Bandjermasin »eeniger mate te cajo»leeren" mogten jaarlijks twee Chinesche jonken, behoorlijk van passen voorzien, naar Bandjermasin varen, indien de

Sultan aldaar zorg droeg, dat »'er geene te Passier of »Succadana gepermitteerd wierde".

De poenaliteit was verbeurd verklaring »dan wel door onse »kruissers verbrand en geruineert te werden".

9 Julij. *Reorganisatie van het gouvernement van Java's Oostkust.*

Naar aanleiding van het bepaalde op 7 Maart 1754 moest »eenige verandering in 't bestier van saken" op Java's Oostkust gemaakt worden, weshalve de Regering besloot, »dat vooreerst den politicquen raad ten hoofd comptoire Samarang zoude werden geformeert uyt de volgende negen gequalificeerde bediendens, namentlyk:

een gouverneur en directeur,
» opperkoopman en hoofd administrateur,
» hooft van de militie,
twee cooplieden of daar toe eligibel,
een secretaris,
» twede pakhuysmeester en cassier,
» sabandhaar, item ontfanger en
» soldy boekhouder, de vier laaste alle onderkooplieden,
dus negen raadsleeden.

Dat wyders in vervolg van tyd de translateurs geen hogere qualiteit dienden te bekleden dan die van boekhouder met ondercoopmans emolumenten, dog dat men deselve, om hun tot getrouwigheid in hun ampt op te wecken en ordentelyk te kunnen bestaan, wel zoude kunnen toevoegen een extra douceur.

Dat voorts onder de mindere bediendens tot Samarang soude moeten werden gevonden de volgende boekhouders, insgelyks met onderkoopmans emolumenten en het expectatief om, na gegevene preuve van naarstigheid en bequaamheid, tot hogere bedieningen op te treden, te weten: buyten den voorsz. translateur nog de volgende drie suppoosten, als:
een eerste clercq van politie,

een inlands militair boekhouder,
» dispensier.

Dat op Souracarta zoude kunnen blyven resideeren:
een opperhoofd, eligibel tot de qualiteit van opperkoopman,
» secunde met die van koopman
» soldy boekhouder als onderkoopman,
» translateur en scriba met de qualiteit van boekhouder.

Op Sourabaya:
een opperhoofd met de qualiteit van opperkoopman,
» administrateur met de qualiteit van onderkoopman,
» fiscaal, item soldy boekhouder,
» translateur boekhouder en een scriba of beide te samen.

Mitsgaders op de ses subalterne comptoiren een gelyk getal residenten, te weten: op Tagal, Damak, Joana, Rembang, Japara en Grissé, met sodanige qualiteiten, als zig thans daar bevinden, namentlyk den eersten en laasten met die van koopman en de vier andere met die van onderkooplieden.

Werdende te gelyk door zyn Edelheid de vergadering in overweging gegeven, dat, nadien door de voornoemde schicking ook eenige verandering diende gemaakt te werden in de repartitie van 't middel van bestaan onder de dienaren van de penne ten desen gouvernemente, na het g'arresteerde by resolutie van den 6^en^ January 1747, het vervolgens omtrent de verdeling der aan haar by dat besluyt toegelegde vyf ten hondert van alle de inkomsten van de Comp^e^ te deser custe indiervoegen zoude kunnen werden gereguleert, dat het bedragen van een hondert rd^s^ inkomsten verdeelt werden op de volgende wyse, als:

op Samarang:

voor de gouverneur en directeur	rd^s^	20
» » hoofd administrateur	»	10
» » twee kooplieden	»	10
» » vier onderkooplieden	»	8
» » translateur	»	2

op Souracarta:

voor het opperhoofd	»	10

voor de secunde .... rds 5
» » soldy boekhouder en scriba .... » 2
» » translateur .... » 2
op Sourabaya:
voor het opperhoofd .... » 10
» den administrateur .... » 5
» » fiscaal .... » 2
» » translateur .... » 2
» ses residenten op de onderhorige comptoiren,
met malkanderen .... » 12

dus te samen uytmakende de voorsz. tax van een hondert, dog dat de evengemelde ses residenten, ieder in 't zyne, nog boven dien alleen zoude blyven jouisseeren van het overwigt op de rys, by resolutie van den 30en November 1747 ten behoeve der gesamentlyke bediendens van de penne op Javas Oost cust g'accordeert, dewyl haar sulks te meer aanmoedigen sal tot de voortsetting dier culture en derselver leverantie, mits 's jaarlyks afleggende den by opgemeld besluyt g'ordonneerde specialen eed van trouwe behandeling; zo is, hier over gedelibereert zynde, verstaan zig met de voormelde, door zyn Edelheit gemaakte schickingen, zo omtrend het getal der gequalificeerde dienaren van de penne op en langs Javas Oost cust, als de repartitie van het middel van bestaan, ten vollen te conformeeren en dienvolgende deselve te laten strecken tot een regel en rigtsnoer der ministers voor den aanstaande.

Dan, dewyl het hoofd van de militie ten dien gouvernemente van dat douceur door voorsz. schicking is g'excludeert geworden, zo wierd, geconsidereert zynde, dat den tegenwoordigen, aldaar militeerende lieutenant collonel, van Ossenberg, niet onder de andere te tellen is en daarom ook de rang naast den gouverneur is gedefereert geworden, zyne onkosten, insonderheit wanneer hy te velde moet weesen, zekerlyk van geen gering belang zyn, goedgevonden aan hem tot een extra inkomen, boven zyne ordinaire gage en emolumenten, toe te leggen rds een hondert en vyftig ter maand, 't zy hy in campagne is ofte sig in 't guarnisoen bevindt, mits dan ook geen tafelgeld ofte

eenige andere extra-ordinaire gelden kome in reeckening te brengen.

16 Julij. *Regeling nopens het aanvaarden van insolvente boedels door den Curator ad lites en den Sequester.*

Hoewel, volgens de Regeering, allerlei kwestiën ter zake niet zoo zeer voortkwamen uit »eenige duysterheit der wetten, »als uit het bedoelen van eigen voordeel en gemak", achtte zy toch noodig te bepalen:

1° dat den sequester geene boedels zal mogen aanvaarden of overnemen als waar van d'insolventie hem evident sal wesen gebleeken, sub poene van daar in geen salaris te verdienen en d'administratie gratis te moeten doen, als zodanigen, niet notoir insolvente boedel door den curator ad lites aan hem mogte wesen overgegeven, en anders, of wanneer hy die van selfs heeft aangevaard, het gantsche salaris uyt te keeren ten behoeve van den curator meermeld, mitsgaders boven dien den boedel stellende in dien staat, waar in hy denselven ontfangen heeft, dat is, dat hy, buyten begravenis kosten of afbetaalde doodschulden, gereggtelyke pretensien van doctoren en practisyns of chirurgyns, d'overledene in hare siekte bedient hebbende, mitsgaders huyshuuren, voor so verre die in regten preferentie hebben, item verschot voor spys en drank van personen, daar de overledene ten tyde van hare siekte by hebben ingewoont, na het ten dien opsigte g'arresteerde by resolutie van den 9en October 1753, geen andere ongelden, van wat natuur deselve soude moge wesen of onder welke benaming ook, in reeckening sal mogen brengen, maar buyten de voorsz. posten al het uytgeschotene uyt syne privé beurs te betalen;

2° dat even sodanig den curator ad lites eenige boedels blyvende administreeren, na dat hem de notoire insolventie sal wesen gebleken, het gantsche verdiende salaris sal moeten uytkeeren ten behoeve van den sequester; zullende,

even als aan het einde van het bovenstaande articul gesegt is, alle gemaakte ongelden voor syne reeckening lopen, excepto die van begravenis kosten of afbetaalde doodschulden, item practisyns geduurende de siektens van den overledene, voorts huyshuuren, etc., en die tot segurance des boedels nodig geweest zyn;

3° dat onder de dubieuse, niet tot d'administratie van den sequester gehorende boedels zullen gerekent werden desulke, waar in papieren gevonden werden, die van eenige erffenissen of besterfenissen ten voordele der voornoemde boedels spreken, of eenige actien of crediten, dan wel verklaringen of attestatien ten faveure derselve indiervoegen gewagen, dat daar uyt d'apparente solventie van diergelyke dubieuse nalatenschappen zoude kunnen werden geconjectureert;

4° dat in eene andere, notoir insolvente nalatenschap door den curator ad lites eenige diergelyke papieren gevonden werdende of bewysen te bekomen zynde, hy deselve sal moeten vertoonen aan den heere Gouverneur Generaal, om van de probabiliteit der sustenue van de dubieuse gesteldheit van den boedel t'oordeelen en daar na zyn Edelheits ordres af te wagten, of zulk een nalatenschap onder den curator ad lites sal blyven of niet, als overeenkomende met het geresolveerde op den 9en April 1709, nopens de primitive aanvaarding van boedels, waar over twyffeling is.

Zie ook bij 9 Augustus 1688.

6 Augustus. *Regeling der uitbetaling van »goede maan»den" aan schepelingen.*

In aanmerking genomen wesende, dat by het doen der verstreckingen door de scheeps zoldy boekhouders dan wel andere, expres daar toe aangestelt werdende gecommitteerdens van goede maanden aan de scheepelingen binnen scheepsboord het veel tyds komt te gebeuren, dat eenige van het scheeps volk,

uyt hoofde van andere diensten, niet present kunnen zyn, dus verstoken blyven van het genot der hun competerende contanten, die de voorsz. boekhouder, etc. aan deselve na dato niet willen afgeven, en waar over door die menschen nu en dan niet ten onregte klagten gedaan werden; zo wierd verstaan het opperhoofd over het generale zoldy comptoir te gelasten de nodige ordre te stellen, dat meermelte boekhouders of wel gecommitteerdens, wanneer deselve tot verstrecking van goede maanden aan boord van zulke scheepen komen, wanneer van het schuyts of andere volk niet present mogte wesen, zy in dat geval gehouden en verpligt zullen zyn een aparte naamrolle van dat volk op te maken, met aanwysing van het geen de absent zynde personen kunnen en mogen genieten, mitsgaders dat schriftuur, met en benevens het geld, dat door hun genoten kan werden, onder quitantie af te geven aan den schipper of ander commanderent officier van zulk een schip, die voorts gehouden sal zyn het door haar ontfangen geld te distribueeren aan de absent geweest zynde scheepelingen na dictamen van gedagte rolle, by dewelke yder voor zyn genoten aandeel zal moeten teekenen, waar na zulk een schipper, dan wel een ander commanderent officier, verpligt sal zyn de voorsz. rolle met de overgeschotene penningen (zo zulks mogte komen te gebeuren) te besorgen aan de scheeps boekhouders of gecommitteerdens voormelt, die derwegens quitantie zullen moeten geven, om op dusdanige wyse voor te komen alle klagten aan de kant der zeevarende en ook te voorsien tegens alle ongepermitteerde kunstgreepen, welke thans maar al te veel schynen in swang te gaan, mitsgaders van dit alles by extract deser kennisse te geven, daar het behoord.

16 Augustus. *Bepaling, dat kalk-ovens mogten gebouwd worden tusschen de post Angké en de roode brug, alsmede tusschen de post de Fluit en zekeren tuin.*

Zie bij 7 October 1667, welke bepaling in vergetelheid schijnt geraakt te zijn.

16 Augustus. *Naamsverandering van Europeanen.*

By een ingedient request door den keurmeester van 't beestiaal, Pieter van Duiveland, te kennen gegeven zynde, hoe hy in 't teederste zyner jaren en mits vroeg verlies van zyn ouders zeer abusive met den naam van Duyvendyk tot heden toe is genoemt geworden, gelyk mede zyn twee zonen, die onder den naam van Willem en Jan van Duyvendyk in dienst van de Comp^e als soldaten aan de penne zyn aangenomen, teffens tot verifieering van zyn gesegde, nevens zyn versoekschrift, overleggende desselfs doopcedul, item een certificaat van den predikant, nevens de regenten van het weeshuys zyner geboorte plaats, Rotterdam, onderteekend, en uyt dien hoofde versoek doende, dat, by 's Comp^s boeken, zo wel als alle andere papieren, hunne regte namen van Duyveland mogten werden bekend gesteld, als uytwysens de g'advanceerde documenten hunnen regten familie naam wesende; zo wierd, na genome lecture derselve, verstaan in dat versoek te condescendeeren en dienvolgende niet alleen de naam van den suppliant by 's Comp^e boeken en alle verdere publicque papieren, volgens zyn versoek, te laten veranderen, maar ook by de na Nederland afgaande rolle van authorisatie het nodige ten dien opsigte te doen noteeren, ten einde zulks ook met believen der heeren Bewindhebberen ter kamer Rotterdam, waar voor hy, suppliant, uytgevaren is, zoude kunnen geschieden.

16 Augustus. *Voorziening in rijstgebrek.*

Door den heere Gouverneur Generaal ter vergadering gecommuniceert wesende, dat de schaarsheit van ryst onder de gemeente, uyt hoofde van den slappen aanbreng van dat graan van Java en elders, zig weder begon te openbaren, en daar benevens propositie gedaan zynde, of men, uyt consideratie van dien, niet nodig oordeelde, na het onlangs in diergelyke gevallen gepractiseerde, weder tien lasten ryst ter weeke aan en omtrent de buyten Portugeesche kerk by de kleene maat te

laten verkopen; zo is, nadien de greetigheit ter erlanginge van dat hoog nodige voedsel onder de gemeente groot word, verstaan zulks gevolg te laten nemen en des niet te min voort te varen met de distributie van de gewone twintig lasten van dien corl op de ryspasser binnen dese stad, tegens de thans bepaalde prys van agt stuyvers de ganting, waar tegen nu sedert een maand slapjes verkogt was, ten hoogsten een last daags, terwyl al verder, op de daar toe gedane nadruckelyke instantien, besloten wierd aan alle de zuykermolens, die aan de gang zyn, ieder een last ryst te laten verstrecken tegens 40 rd[s] het last, ten einde niet genoodsaakt te werden, by gebrek van dat voedsel, met werken te moeten uytscheiden.

En vermits volgens de gerugten, waar van men de sekerheit nog niet weet, 't pady gewasch op dese en gene plaatsen van Javas Oost cust zig niet in den voordeligsten toestand zoude vertonen en het dus nodig zy in tyds bedagt te wesen om een goeden voorraad van dat graan aan handen te hebben, ten einde niet alleen in staat te zyn om het guarnisoen en het volk op de hier ter rhede leggende scheepen, mitsgaders die van het ambagts quartier, de werf en de na by leggende eilanden, van het benodigde te voorsien, maar ook het in 't vervolg te kunnen uythouden met de wekelykse verstreckingen ten dienste en behoef der gemeente, ingevalle den particulieren toevoer van dat zo nodige graan niet meerder als tot nog mogte accresseeren; zo is verstaan de ministers te Maccasser aan te schryven ten spoedigsten van den voorraad, die ze aan handen hebben, herwaarts te senden een hondert lasten, zo het mogelyk zy op vragt, met expres daar toe in te hurene vaartuygen, dog, by aldien de burgers zelfs genegen mogten zyn hunne vaartuygen tot transport van ryst na herwaarts te employeeren, deselve zulx niet te verhinderen, dewyl het de Comp[e] om het even is, als maar de gemeente te deser stede buyten behoeftigheid werde gehouden, met welk oogmerk al verder wierd g'arresteert de ministers op Sumatras West cust te gelasten en qualificeeren, zo veel rys herwaarts te senden, als zy tegens omtrent rd[s] 30 't last zullen kunnen magtig werden.

16 Augustus. *Vermeerdering van het aantal Chinesche wijkmeesters in de Ommelanden van Batavia.*

»Mits het redelyk groot getal Chineesen, die buyten de »Utregtse poort, op de patoeakan, buyten de Rotterdammer »poort tot de Manga-doea en langs het Molenvliet woonagtig »zyn", werden op elk der genoemde plaatsen twee wijkmeesters aangesteld, dus in het geheel acht.

20 Augustus. *Verbod voor Compagnie's schepen, »naa »zulke comptoiren of residentien varende, die onder de »reysen van zes maanden begreepen worden (gelyk »daar zyn: het gantsche gouvernement van Java, het »commandement van Bantam, de residentie van Che»ribon, de opperhoofdyen Palembang, Jamby, Banjer»massing en Timor)", alsmede voor Compagnie's kruissers, bij aankomst en vertrek of bij eenige andere gelegenheid »van gasteryen, als anderzins", een schot te doen.*

30000 ponden kruit waren maandelijks niet genoeg om »'t behoef en de verkwisting in India" van kruit goed te maken.

Voor de gezagvoeders van Compagnie's vaartuigen was het eene gewoonte geworden »geen comtoir of residentie, hoe »kleyn of waar gelegen, aan te doen of te verlaten zonder »met klakkebossen eene merkelyke quantiteyt kruyd te ver»morssen, mitsgaders meer diergelyke, inpetulante bravades »aan te regten, waarby veeltyds de gemeene scheepelingen »aan droevige, jaa onherstelbare ongelukken geëxponeert wier»den, gelyk daarvan by de journalen maar al te veel blyken »gevonden wierden".

De poenaliteit was arbitraire correctie.

20 Augustus. *Last op de Commissarissen voor zee- en commercie zaken, alvorens te gijzelen een vreemdeling, dienaar van een inlandsch Vorst, de vergunning daartoe van den Gouverneur-Generaal te vragen.*

Zulks geschiedde ter voorkoming van moeijelijkheden met den inlandschen Vorst, in casu den Koning van Siam.

20 Augustus. *Voorziening in rijstgebrek.*

Het discours gevallen zynde over het gisteren voorgevallene op de rysbazaar, daar, een grote confluentie van menschen gekomen zynde om sig van dat voedsel te voorsien, eenige van hun sig met geweld meester maakten van circa drie lasten ryst, 't geen, hoe stout die daad op sig selfs ook moet en kan werden geconsidereert, egter ten meerendeele bygekomen is door de distinctie, welke den opsigter der bazaar zo wel nu als meermalen, gelyk de berigten willen, omtrent de kopers soude gemaakt hebben en waar door de te vergeefs wagtende hoop, andere boven haar gepreferéert ziende en niet geholpen wordende, desperaat geworden is, hoewel dit teffens ook een evident bewys uytleverd, tot wat engte den gemeenen man in de presente schaarsheid aan dat graan gebragt is, mitsgaders hoe nodig het zy bedagt te wesen op een spoedig expedient om, niet alleen de pakhuysen der Compagnie, by welke onder medio deses, volgens opgave der administrateurs, slegts een restant van 240 lasten in voorraad is geweest, genoegsaam voorsien te krygen tot de dagelykse consumtie, maar ook besorgt te wesen, dat de ingesetenen deser colonie in geen verdere behoeftigheid geraken; zo is na rype deliberatie g'arresteert den resident te Cheribon ten spoedigsten aan te schryven om het derwaards ten afhaal van producten gesondene schip, Buytensorg, by aldien het niet bereets na dese hoofdplaatse geretourneert mogte wesen, ten eersten te depecheren, onder dese bepaling nogthans, dat, zo wanneer hy kans mogte sien door het langer aanhouden van voornoemd schip voor een korten

tyd van een à twee dagen een ruymere quantiteit ryst daar in af te scheepen, hem sulx als dan gepermitteert sal zyn, maar dit door hem niet mogelyk bevonden werdende, in sulk een geval het gedagte schip onmiddelyk onder zeil te laten gaan; zynde al verder, uyt consideratie van den presenten toestand van saken en om de voren aangehaalde pregnante redenen, verstaan geduurende den loop van dit jaar, te weten na het vertrek van meergemelte kiel, 's Compˢ wegen tot Cheribon, nog Indramayoe geen ryst te doen inkopen, maar daar van tot gerief der ingesetenen te deser plaatse ten eenemale af te sien, mitsgaders ten dien fine aan yder, die daar toe genegen is, het zy hier of te Cheribon, permissie te verlenen derwaarts te gaan ten inkoop of wel herwaarts brenging van zo veel ryst, als zy zullen goedvinden, onder dese mits, datse dat voedsel na gene andere plaatsen sullen mogen brengen dan na dese hoofdplaats; en, om het in desen bedoelde oogmerk te beter te bereiken, den resident al verder te gelasten, zo wel by een, op den ontfangst deses te ontwerpene advertissement de gemeente aldaar kennisse te geven, dat elk, zonder onderscheit, met ryst herwaards sal mogen komen, als het zyne te contribueeren, dat de menschen g'animeert werden gebruyk te maken van dese licentie; en wyders, als een poinct van het uyterste belang zynde, hem te recommanderen met zuyvere handen in desen te werk te gaan en teffens te waken tegens alle onbehoorlyke mesuses, die in desen zoude kunnen werden gepleegt, ten eynde nog door de regenten, tommongongs of wie het ook zoude mogen wesen, van die behoeftige omstandigheid, waar in men eerlange by gebrek van ontset zoude kunnen geraken, geen misbruyk of monopolie gemaakt, maar in tegendeel voldaan werde aan het ware en wesentlyk bedoelt werdende oogmerk deser regeering.

22 Augustus. *Intrekking van het bepaalde op 11 Junij 1754 nopens de rijstprijsen te Batavia.*

Geremarcqueert zynde, dat de inlandsche winkel of warong-

houders door middelen van constraincte niet wel gedisponeert kunnen werden om de rys voor de door dese regeering by resolutie van den 11en Juny laastleden bepaalde prys te verkopen, 't geen niet alleen de bewegende oorsaak schynt te wesen, dat de meeste hunne winkels gesloten houden, maar ook, dat onder de gemeente de schaarsheid aan rys langs hoe meer toeneemt, schoon onder die en andere menschen, volgens geloofwaardige rapporten, nog al een goede quantiteit van dat graan berustende is; zo is, na rype deliberatie en om met betrecking tot dit sujet in geen nadeliger gesteldheit te geraken, verstaan zig te schicken na de presente omstandigheden en dienvolgende door den Bailliuw en Landdrost, zo binnen als buyten dese stad, te laten bekend maken, dat elk een de ryst tegens zulken prys sal kunnen en mogen verkopen, als hy geraden sal vinden, en zulx tot nader ordre van den heere Gouverneur Generaal.

23 Augustus. *Verbod tegen verkoop à contant van goederen uit het provisie- en het ijzer-magazijn te Batavia.*

Te meermalen praealabel en thans weder de novo gesproken zynde over de willekeurige verstreckingen van provisien aan de schepelingen en wel voornamentlyk uyt het provisie maguazyn, waar door het veeltyds gebeurt, dat het volk aan scheeps boord zig moet vergenoegen met het gene aan haar verstrekt werd, onder voorgeven, dat er niets anders uyt de pakhuysen is ontfangen geworden, gelyk onder meer anderen daar van een staaltje gevonden werd by het request van den gesaghebber van de van Macasser te rug gekomene pantjalling, de Suykermaalder, Jacob de Coper, aan wien, in stede van het gewone randsoen wyn, aracq is verstrekt geworden, en welke verkeerde afgavens wel het meeste haren oorspronk schynen te hebben uyt den contanten verkoop, welke daar zo wel als in meer andere administratien plaatse is hebbende en waar van veeltyds een quaad gebruyk werd gemaakt, zo aan de zyde der administrateurs door het opkopen van zodanige

randsoenen der scheepelingen, die by contanten verkoop ten haren meerderen voordele kunnen van de hand geset werden, als aan de kant der scheeps officieren, waar onder somtyds eenige, door een verfoeielyke baatzugt vervoerd, om maar geld in handen te krygen zig niet schamen de beste randsoenen van 't volk te verkopen en, op de reise zynde, voorgeven, dat het een of ander niet ontfangen is geworden, zynde desen contanten verkoop almede de oorsaak, dat den inlander in 't yser maguazyn niet dan gebreckelyk van het benodigde gerieft, mitsgaders veeltyds genoodsaakt werd, om maar geholpen te werden, hoger prysen dan de bepaalde te besteden; zo is, tot voorkoming van alle dese frauduleuse en van een schadelyk gevolg zynde gedoentens, goedgevonden den contanten verkoop, zo wel in 't provisie als in 't yser maguasyn, van nu af aan absolut t'interdiceren, mitsgaders, in stede van dien, alle drie maanden publicque vendutie te houden in de eerstgemelde administratie van zodanige provisien, als men missen kan en principaal boter, die tot nog toe by het ℔ verkogt is, ten einde dus een ieder sal kunnen gerieft werden van het gene hy benodigt heeft, tegens matige prysen, en waar door ook eenigermaten zal gestuyt werden den aanvoer door vreemde natien van zo veele dranken en andere mondbehoeftens, die hier door deselve aangebragt werden, tot merkelyk nadeel van die, dewelke men uyt Nederland komt te ontfangen; zynde al wyders, om alle onbehoorlyke uytwegen in desen opsigte te prevenieeren, verstaan door de administrateurs alles, 't geen hun tot een middel van bestaan wegens het door haar beheert werdende is toegelegt, aan de Comp[e] te doen leveren tegens de hoogste prys volgens 't reglement op 't middel van bestaan, op ordonnantie van den heer Directeur Generaal, aan wien zy gehouden zullen wesen telkens voor den publicquen verkoop een behoorlyke en specificque memorie van het geen verkogt staat te werden, ter hand te stellen en zyn Edeles goedvinden daar op te vernemen; en wyders, met betrecking tot het yser maguazyn, onder den g'interdiceerden contanten verkoop bepaaldelyk te begrypen het yser,

staal en spykers, dog niet de gereedschappen, wyl zulks ten opsigte derselve en de dagelykse benodigtheid niet wel plaats kan vinden, zullende de gene, die van de drie bovengemelde articulen gediend willen wesen, na gedaan versoek, deselve op ordonnantie van den heer Directeur Generaal tegens de gestelde prysen uyt het voorsz. pakhuys kunnen ontfangen, ingevalle men niet wagten kan na den tyd der voren gerepte vendutien, wanneer anders daar van zal opveiling geschieden.

27 Augustus. *Belasting op de huwelijken van Mahomedanen te Batavia.*

Het Chinesche hospitaal, waarin volgens het bepaalde op 9 Februarij 1753 ook onvermogende Mahomedanen werden opgenomen, kon zijne onkosten niet meer dekken; en vermits de Mahomedanen nog geene belasting voor hunne huwelijken betaalden, bepaalde de Regeering, dat zij voortaan, bij gelegenheid van hunne huwelijken, zouden opbrengen:

8 rijksdaalders »de voornaame en welgegoedste";

3 » »die, welke niet dan gemeen gegoed" waren.

De kapiteins van de Moorsche en andere, Mahomedaansche kampongs moesten die gelden innen en maandelijks aan Boedelmeesteren verantwoorden om »te strekken tot sustentatie »der armen en behoeftige uit hunne natie, in het Chinesche »hospitaal gealimenteert werdende".

27 Augustus. *Sluiting der rekening van de liberale gift met ultimo October* 1754.

Door Commissarissen tot den ontvangst van de liberale gifte gediend zynde van een breedvoerige memorie wegens al sulke personen, als om reedenen, by dat schriftuur g'allegueert, tot nog toe aan hare verpligting omtrent de betaling van de liberale gifte ofte den vyftigsten penning hunner besittingen niet voldaan hebben; zo is, ofschoon het niet buyten apparentie is, dat daar van door den tyd nog wat

zal inkomen en so mede van Bengale, Jamby en Bassoura, die, zo wel als de Weeskamer alhier, nog verantwoording moeten doen, al egter verstaan die reekening te laten sluyten onder ultimo October aanstaande, nadien men staat maakt, dat de Weeskamer alhier tegens dien tyd in gereedheit sal komen, mitsgaders de in cas subject ontfangene en nog niet overgemaakte penningen, ten faveure van 't comptoir van de Unie, per naasten na Nederland te remitteeren en 't overige, dat er in cas subject nog mogt werden ontfangen, in der tyd te laten volgen, mitsgaders niet alleen Commissarissen voormelt te gelasten de alhier aanwesende en ook zodanige personen, welke sedert hunne laaste sitting hier g'arriveert zyn, in zo verre geen wettige en suffisante redenen tot uytstel hebben, te adhorteeren tot het voldoen aan hare verpligting, maar ook de comptoiren, die als nog manqueren en werwaarts intusschen eenige dienaren vertrocken zyn, aan te schryven om desulke hare quota na de ordre te doen betalen.

29 Augustus. *Verkoop van zout van Regeringswege.*

Mits de schaarsheit aan zout onder de gemeente alhier, waar door dat nodig articul in de huyshouding tot een zeer hogen prys gesteigerd is, wierd op de propositie van den heer Directeur Generaal goedgevonden uyt 's Comp^s, alhier aan handen zynde tamelyken voorraad veertig lasten by publicque vendutie te laten verkopen, mitsgaders zyn Edele te qualificeeren zulks effect te laten sorteeren by een quart last te gelyk, dan wel in zulk een quantiteit, als zyn Edele oordeelen sal meest tot gerief der gemeente te zullen strecken.

3 September. *Last op de buiten-kantoren beoosten de Straten Soenda en Malaka, »'t laaste inclusive", jaarlijks naar Batavia op te zenden een »specificque notitie" van het aankomen en vertrekken van vaartuigen.*

Duidelijk moest nopens elk vaartuig opgegeven worden:

1° aan wien het toebehoorde;
2° van waar het gekomen was;
3° met welke goederen het geladen was;
4° wat het bij vertrek had medegenomen;
5° waarheen het was vertrokken.

Zie ook bij 28 Mei 1754.

3 September. *Afschaffing van de tol-poorten op Java.*

Uit een rapport van de Samarangsche ministers ontwaarde de Regering, dat »de sabandharyen van de zee plaatsen zo zeer geen gelegentheid waren gevende tot hardigheid en geweld als wel de tholpoorten, buyten welke thans geene, als die onder de sabandharyen begrepen zyn, landwaarts in gevonden wierden, dog op de eene plaats meer en op de andere minder, na dat daar op door de residenten de vereischte attentie wierd geslagen, gemerkt den smallen handelaar door deselve seer gedrukt en benadeeld wierd in zyne voordeelen, dewyl die, eens zyne goederen by den invoer van buyten vertholt hebbende en binnen 's lands deselve willende verdebiteeren, weder een twede en dus een dubbelde thol aan de tholhecken betalen moest, ten exempel allegueerende, dat voor een kist amfioen eerst by den invoer tien ryksd[s] en dan by den vervoer na de bovenlanden weder vyf en twintig ryksd[s] betaald wierde, en so na rato van alles, selfs tot een enkelde neusdoek inclusief, die tot eigen gebruyk op de passer somwylen was ingekogt, ongerekent, dat hy boven dien nog veeltyds ondergaan moeste de vexatien en extorsien der tollenaars, die gemeenlyk van de Chineese natie en zo doorslepen waren, dat sy die menschen door slinkse weegen wisten te persuadeeren, ja, als 't ware selfs te contringeeren om hare negotie, waar uyt zy anders die geregtigheden nog souden soeken goed te maken, voor een geringe prys aan haar af te staan, ten einde door dat illicite middel hun pagt, die zy doorgans al vry hoog komen te meynen, goed te maken; en door welke winstderving en beswaarnis den handelaar, in stede van gelokt, afgeschrikt en

g'intimideert wierd zyne wharen ter markt te brengen, dog het geen de ministers vermeenen, dat te prevenieeren soude wesen door alle tholpoorten af te schaffen en eenlyk aan te houden en te doen heffen een generale thol van in en uytgaande regten, welke dan ook op sommige goederen wat hoger konde gestelt worden en waar door van selfs een diminutie, die tot herleving en florisance van den handel, harer eragtens, hoog noodsakelyk is, in de pagten gemaakt ware, hoewel die afschaffing misschien de inkomsten van de in en uytgaande regten wel een derde soude doen dalen, om dat den Chineesen pagter als dan benomen was de principaalste fonds, waar uyt hy gewoon was zyn pagtpenningen op te brengen.

Ten opsigte van welk gewigtig sujet vervolgens met seer veel attentie gedelibereert en teffens in aanmerking genomen zynde, hoe die tholpoorten, of schoon voor 't jaar 1746 ruym zo zeer onder de regeeringe der Javasche vorsten hebben plaats gehad, egter successive door 't daar van gemaakt verkeerd gebruyk en de ten dien opsigte grof en groot begane demarches in een algemeene haat zyn geraakt, niet tegenstaande men by de pagt conditien de anno 1748, na 't aangetekende by resolutie van den 3^en^ December desselven jaars, eene merkelyke alteratie gemaakt en het grootste gedeelte der tholpoorten ofte alle, die landwaarts in waren, afgeschaft heeft, waar door deselve, so wel als door 't te niet doen van de pagt wegens 't sjappen der kleeden op de basaars of publicque markten, na 't gearresteerde op den 6^en^ January 1747, gerekend kunnen werden een aansienelyke somma van *f* 113856 's jaars gedeminueert te zyn, dog onaangesien 't welke de tot als nog in usantie gebleeven tholpoorten, mogelyk door de onoplettendheit der residenten omtrent de invorderaars, principaal op afgelegene plaatsen, meer tot last van den negotiant en landman gestrekt hebben als het bedragen der geregtigheeden, welke aldaar voor den heer van 't land ingevordert wierden, van belang is geweest; en dat, al hoewel het seker is, dat de Comp^e^ by het te niet doen en 't afschaffen derselve wel wat sal verliesen, zulks egter geensints zo groot sal kunnen gerekend

werden als het genoegen, dat de Javanen daar in zullen scheppen en in desen tyd preferabeler te agten zy als de voordeelen, die men daar van zal moeten ontbeeren, buyten en behalven dat de heeren Meesters by generale missive van den 8en October 1753 niet duyster te kennen geven van gedagten te zyn, dat, ingevalle de al te groot bedongene geregtigheden, inkomsten, thollen en pagten, etc., eenige oorsaak mogte gegeven hebben tot alle die continueele troubles ter Javase custe, het beter soude zyn wat van die voordeelen te glisseeren en den landaart genoegen te geven om denselven daar door in een goeden luym te houden; zo is, uyt consideratie van alle de voren aangehaalde redenen, op de dierwegens gedane omvrage door den heere Gouverneur Generaal met unanime stemmen goedgevonden en verstaan den voorstel der ministers, na het hier voren aangehaalde, volkomen te amplecteren en oversulks alle die zo zeer gehaatte tholpoorten op en langs geheel Javas Noordoost cust ten eenemalen af te schaffen en te niet te doen, mitsgaders voortaan geen andere thollen aldaar te laten heffen dan alleen den zee thol by in en uytvoer, te meer, nadien den koopman, hier door van alle diergelyke knevelaryen en extorsien bevryd blyvende, gaarne tot gemoedkoming van de schade, welke de Compagnie daar door sal komen te lyden, wel iets aan laastgemelten thol zal willen toegeven; zynde uyt dien hoofde al verder verstaan, ten opsigte derselve en de gemaakte bepalingen dier wegens, by de vorige pagt conditien de volgende arrangementen te maken, te weten:

dat voortaan voor de amfioen eens en voor al aan zee thol zal betaalt werden vyf en dertig rds de kist Pattenase, dog de uytvoering vry;

dat voor de lyfeigenen, boven de vyf jaren oud, by invoer sal betaalt werden tien ryxsdaalders; de uytvoer vry;

dat voor lywaten, ruw, wit, gecouleurt of geschildert, van Souratta, Mallabaar, Ceilon, Chormandel en Bengale by invoer sal betaalt werden tien ten hondert, na de waarde der goederen op de Javase comptoiren, daar se aangebragt werden; de uytvoer van dese lywaten vry;

dog alle andere lywaten, van Maccasser, Baly of andere als de genoemde plaatsen inkomende, sullen betalen vyftien percent, dog de uytvoer vry;

de lywaten, op Java geweven werdende, zullen by uytvoer betalen vyftien percent en by invoer tien ten hondert;

de rys, die van Java, Sourabaya meede gerekend, na Batavia, Amboina en Banda uytgevoerd werd, sal betalen twee rd^{s} per coyang;

zo meede by vervoer van de eene Javasche plaats na de andere;

dog na Bantam ses ryksd^{s} 't last of coyang;

na Palembang, Baviaan, Banjer, Mallacca, enz., tien ryksd^{s} per coyang;

voor Chineese tabak, by invoer, twee ryksd^{s} en by uytvoer van Javasche tabak agt stuyvers het picol;

voor candy zuyker by uytvoer sestig stuyvers het picol ofte een en een quart ryksd^{r}, poeder zuyker de helfte, en ook zo veel by invoer;

het cattoene garen zal inkomende een rd^{r} 't picol betalen en uytgaande tien rd^{s} het gelyke picol;

het catloen of cappas zal uytgaande een rd^{r} 't picol betalen, dog inkomende vry weesen;

de vogelnesjes betalen by invoer vyftien rd^{s} 't picol en by uytvoer vyf en twintig ryksd^{s};

het zout zal by invoer een en een halve rd^{r} de coyang en ook zo veel by uytvoer betalen;

en sullen alle ongenoemde goederen by invoer agt en by uytvoer meede agt percent betalen van de wesentlyke waarde aldaar.

Te deser occasie is ook nog verstaan de ministers aan te schryven, dat, vermits nu de thol hecken in het geheel voor afgeschaft werden gehouden, gevolgelyk een ieder vrystaan zal alle opvoer van de stranden na de boven landen en so weder reciprocque alle afvoer van de boven landen na de stranden, sy oversulks sullen moeten doen sorge dragen, dat, in plaatse der tholpoorten, de opkopers zig niet hier en daar

komen te posteeren om de menschen op de een of andere wyse haar goederen af te troggelen, nadien ook teffens, om de vrugten van dit alles te spoediger te erlangen en, des mogelyk, een gewilliger en gemackelyker uytvoer van producten na herwaarts in de lopende oostmousson te wege te brengen, teffens g'arresteert wierd de ministers te gelasten dese veranderingen al aanstonds of zo dra mogelyk, na de naby of afgelegentheid der plaatsen, te doen stand grypen en ten dien eynde haar te qualificeren om met de respective pagters te accorderen over het afslag, datse voor d'overige maanden van dit jaar sullen moeten genieten, onder eene ernstige recommandatie van daar omtrent met alle spoed te werk te gaan en voor al agt te geven, dat geene beletselen elders in den op of afvoer overblyven, mitsgaders dese regeering het nodige te berigten, zo aangaande de pagten in het generaal, als speciaal omtrent de gene, die reeds, volgens besluyt deser tafel van den 24en May, aan den lieutenant der Chineesen tot Samarang, Tan Tjouwko, ter continuatie zyn g'accordeert geworden, nadien men gants niet advers en met de ministers van gedagten is beter te zyn de pagten tegens redelyke prysen over te laten aan de regenten, die ze om selfs te beheeren versoeken mogten, dog anders niet, also by overlating dier partyen door deselve aan de Chineesen er niemand overblyft om op de quade gangen agt te slaan of daar over regt te doen.

»Tot preventie van diverse brouillerien en hacquetten" is op 29 October 1754 besloten de tol-poorten eerst met 1e Januarij 1755 af te schaffen.

3 September. *Nadere regeling van de rijst-leverantie op Java.*

De Samarangsche ministers gaven te kennen, dat »seer veel tot faveur van de, na haren voorstel, in te voerene pagt

der inkomende en uytgaande regten ofte den zee thol by in en uytvoer soude strecken den vryen uytvoer van ryst, indien het dese regeering behagen mogte onder de regenten te laten maken een vaste en proportionele verdeeling over de ryst, die Java jaarlyks ter quantiteit van 4 à 5000 lasten uytleveren moet, mits dat zy, die opgebragt hebbende, vryheid hadden het overschietende van het gewasch te verkopen aan wien zy wilden, ten ware de Comp[e] boven dat contingent, waar aan misschien in de eerste jaren wel iets, dog niet zo veel mancqueren konde, of soude wel opwegen de quantiteit, welke den generalen opkoop, sedert dat die in usantie is geweest, afgeworpen heeft, nog iets mogte benodigt hebben, die aan haar daar voor dan iets meer als tegenswoordig of 12 à 15 rd[s] voor het last zoude moeten betalen, aangesien het apparent is, dat den ackerbouw door den gemeenen man, wanneer hy sag, dat er nog iets voor zynen arbeid, waar van nu, mits den generalen opkoop, geheel en al verstoken is, voor hem overschoot, met vry meer iever en lust soude werden by der hand genomen en voortgeset, te meer, wyl hy dan ook ontlast soude wesen van die onrustige en om derselver quade practycquen, niet tegenstaande alle attentie en waaksaamheit daar tegens gebruykt werde, schadelyke ryst kopers, die men tegenswoordig daar toe expres houden moeste en sekerlyk haar eigen intrest in allen opsigte quamen te behartigen en dat zo wel met de maat, als met de betaling van de ryst, ten nadeele van den planter, die ongetwyffelt, na de natuur der sake, nog liever door zyn eigen regent, als door een knevelagtig Europees of diergelyke van een ander landaard wil mishandelt en te kort gedaan wesen.

Dat derhalven tot meer aanmoediging van den regent, welke, zyn contingent gefourneert hebbende, altoos weten konde, wat zyn district vermogens was op te brengen, van het contant geld zoude konnen werden overgegeven, om het selve aan den gemeene man te distribueeren, een derde voor uyt, een derde by de leverantie van de helft van het gewasch en het laatste derde gedeelte, wanneer alles voldaan ware, mits dat de resi-

denten daar op steeds attent waren, dat die gelden reël aan den landman wierden afgelegt en betaalt; en in welken gevalle men met reeden soude mogen veronderstellen, dat veele landeryen, die tot dus verre onbebouwt hebben gelegen, omdat den bearbeider zyn werk niet beloond vond, en daarom ook die het meest zaayde, het minste maayde of de grootste slaaf voor sig selve was, weder zullen werden beploegt en beplant door den toevloed van menschen, die waarschynelyk uyt de bovenlanden strandwaart zoude komen afsacken.

Dat daardoor niet alleen zoude werden weggenomen de schaarsheit van levensmiddelen, die sedert een geruymen tyd, insonderheit onder de Javanen, zeer groot is geweest, maar ook de negotie, wanneer den vryen verkoop en uytvoer van dat product gepermitteert wierde, weder een grote steun zoude bygeset en hare gepericliteerde staat opgebeurt werden, also de ryst culture daar van te dier custe een voornaam articul uytmaakte, enz.

Waar over dan met attentie gedelibereert en de saken, zo als deselve hier voorgedragen werden, wel overwogen, mitsgaders daaromtrent in aanmerking gekomen zynde de volgende bedenkingen, als:

1° dat den opkoop voor de Comp^e tegens 10 rd^s de coyang in anno 1743 op goede gronden is g'arresteert geworden om den gemeenen Javaan zo veel van 't gewasch te doen krygen, als bevorens genoten had, dog 't welk, 't zy, dat de executie niet in ordre gevolgt is of dat de regenten, dus in hare knevelaryen wat bedwongen, sig daar tegens geset hebben, van 't gewenschte effect niet geweest is, also de ondervinding heeft doen sien, dat op dese wyse het gewasch niet vermeerdert, maar vermindert is; waar by nog komende, dat de Comp^e, niet gemackelyk konnende gerieft werden met het benodigde, in 't geheel byna geen verkoop uyt derselver pakhuysen aan particulieren heeft konnen doen en dat al de ryst, welke alhier ter hoofdplaats particulier aangebragt is geworden, meest oogluykend tot eigen intrest der residenten gepasseerd is;

2° dat men, dit quaad willende beletten, weder in een ander vervalt, te weten: dat in de maanden Juny, July en Augustus of voor dat de ryst abondant uyt en aankomt, het gemeen te Batavia gebrek moet lyden of alle uyt Comp^s maguasynen voorsien werden, waar toe men een seer grote quantiteit aan handen moet hebben en meer, als er tegenswoordig ingeoegst werd; want, alschoon de Bataviasche ommelanden misschien een derde van de consumtie deser plaats kan fourneeren, diende er egter nog wel 10000 coyangs van buyten in te komen, waar van Java wel vier vyfde leveren moet, terwyl men als dan nog zo veel van de oude oogst diende over te hebben, dat geduurende de voorsz. drie maanden een assistentie van 40 lasten daags soude kunnen geschieden, dat qualyk by te brengen is en dus als by ondervinding aantoond de gebreckelykheit van 't voorsz. project en ingevoerde methode de anno 1743, behalven dat de regenten geen reeden hebben sig daar over seer vergenoegt te houden, dewyl, alle buyten kansjes in dat stuk hen daar door afgesneden zynde, misnoegen te wege brengt en dit, van de eerste tot de mindere regenten overgaande, by deselve het beste bloed niet set, daar nogthans in haar lieden de magt bestaat en 't volk hen in alles blindelings aankleeft en volgt; waar door ten vollen consteert, dat eene verandering in desen noodsakelyk is; en dit ook bereeds in anno 1752 sodanig begrepen is, blykens over en weder gewisselde aparte brieven, dog het welke ten principale is uytgestelt gebleven, tot dat Java wat in ruste zoude gekomen zyn;

3° dat egter thans, de saak door mindere aanplantingen van ryst zo veel te pressanter geworden zynde, dat nu ten hoogsten tyd werd om daar inne na uyterste vermogen en so spoedig immers mogelyk zy te voorsien om selfs tegens de aanstaande saaytyd alles in ordre te hebben;

4° dog dat egter de meeste swarigheid was en bleef, hoe men er de residenten, item ryst opkopers, enz., uyt sal houden en egter van de regenten verwagten behoorlyke betaling

der landbouwers, nevens den opbreng van haar contingent, om voor de Comp^e^ van Java te bekomen de doorgaans nodige 5000 lasten tegens ƒ 24 het last en het geene men meerder mogte requireren tegens ƒ 30 à ƒ 36, dewyl een verdeeling daar van te maken en te verwagten, dat die behoorlyk soude inkomen, den Javaan te veel betrouwt soude wesen; en zo den resident dat contingent eerst moeste doen leveren, in dat geval den landman niet alleen de beste ofte geldigste tyd van verkoop soude zien verlopen, maar ook daar door veroorsaakt werden, dat men hier weder in de voorsz. drie maanden onder de gemeente een groot gebrek soude sien ontstaan, daar het integendeel de Comp^e^ om het even is, ofse haren voorraad in de maand Augustus of later komt op te leggen.

Uyt hoofde van alle het welke dan ten volle komende consteeren de hooge noodsakelykheit om in desen zodanige maatregulen te beramen, dat so wel den landman als regent tot een betere bevlytiging omtrent de ryst culture g'animeert en teffens ook voldaan werde aan de intentie om de Comp^e^ in der tyd altoos van dat graan na behoren voorsien, mitsgaders Batavia buyten verlegentheid te houden; zo is als het beste, mitsgaders, ter bereiking van het bedoeld·werdende oogmerk, in de presente omstandigheeden van saken meest convenieerend expedient goedgevonden en verstaan daar omtrent in deser voegen te doen handelen, dat de benodigde ryst wel na rato van yder plaats over Java sal werden verdeelt om door de regenten in onse pakhuysen geleverd te werden, en waar toe dan ook een derde aan dubbeltjes of ander inselvervoegen courant geld aan deselve zal werden voor uyt verstrekt, ten einde aan den landman gedestribueert te werden, mitsgaders nog een derde by leverantie van de helfte van het contingent en het laaste derde gedeelte by de geheele voldoening of leverantie en afrekening, dog egter de leverantie te laten reguleeren na het gewasch en het succes van dien, indiervoegen, dat den inkoop op en langs Java sal vry staan aan een ieder, om vervoerd te werden, wanneer het den inkoper zal behagen en waar toe

de residenten de pascen altoos gereed zullen moeten houden, mits dat den regent besorgen sal, dat voor den uytvoer een gelyke of, na de gelegentheid der plaatsen, meer of mindere quantiteit ryst in 's Comp^s pakhuysen besorgt werde tegens voorschreve vaste prys van *f* 24 en 't geen er boven de gewone quantiteit gerequireert werd, tegens *f* 30 à *f* 36 't last, het welke te meer convenieeren sal, indien den regent de grootste handelaar is, dog, ingevalle denselven zulx aan Chinesen en andere mogte overlaten, als dan de principaalste opkopers, even als voren, de voor uyt verstrecking, als secuur zyn of onder goede borgtogt, te laten genieten en aan de conditie voldoen, sonder dat deselve egter eenige privilegie als opkopers van de Comp^e of iets dergelyks zullen vermogen te pretendeeren, maar desulke integendeel gehouden zullen zyn zig in ordentelykheit te schicken, sodanig, dat de regenten over haar voldaan zyn; mitsgaders ten opsigte van dit alles door den gouverneur de vereischte toesigt te doen houden en denselven te gelasten de residenten daar omtrent niet naar eigen welgevallen te laten omspringen, mitsgaders sorge te dragen, dat dit project niet meede door quaad bestier in hare heilsame oogmerken verydelt werde.

Voorts ten desen opsigte gesproken zynde, of men dit alles almeede niet met den eersten zoude laten in train brengen, ten eynde daar door nog in desen oostmoesson van den aanbreng van een goede quantiteit ryst na dese hoofdplaats te kunnen profiteeren; zo is, ofschoon de apparentie niet zeer groot is, dat zulx nog in desen jare sal kunnen voortgang neemen, hoe seer men zulx anders gaarne sien zoude, vermits thans den oegst van dat graan al aan de gang is, egter goedgevonden de ministers te gelasten, indien het een en ander nog dit jaar konde worden in train gebragt, werkstellig te maken of ten minsten zo vroeg doenlyk daar meede te beginnen en dese regeering ten spoedigsten de bovengemelde verdeeling en verdere door haar nodig g'oordeelt werdende schickingen te laten toekomen, dog des niet te min sorge te dragen, dat in dit jaar de so seer benodigde vyf duysent lasten, na

aftrek van het geen reeds ingekomen is, ten vollen voldaan werden.

Wyders ook in aanmerking genomen zynde, dat de quantiteit pady, welke de ommelanden hier omstreeks uytleveren, niet sufficieeren kan tot de algemeene benodigtheid deser plaats; zo is verstaan, buyten het geen door den gecommitteerde tot en over de saken van den inlander ten dienste van de Comp^{e} gelevert werd, nog ten behoeve van de paardestal alhier 's jaarlyks van Tagal te laten komen 60000 ℔, eguaal gerekend werdende met tien lasten ryst, en dus voor de 6000 ℔ aldaar te laten betalen tien ryksdaalders.

Nog met relatie tot allen desen door den heere Gouverneur Generaal voorgedragen zynde, of men met betrecking tot de leverantie van ryst ten comptoire Cheribon en de daar onder sorteerende plaats Indramayoe niet soude dienen te stellen sodanige ordres, als met opsigt tot dat graan en dies vryen vervoer na Javas Oost cust staan te werden afgevaardigt, zo is, na dat desen voorstel door de gesamentlyke heeren leeden g'amplecteert was geworden, verstaan den resident te gelasten het aldaar op denselven voet als ter custe van Java, na het hier voren g'arresteerde, in train te breugen, mits van alle het geen van dien korl van daar vervoerd werd, de helfte in 's Comp^{s} pakhuysen werde geleverd.

6 September. *Wijziging van het reglement van 26 Mei 1750 op het klein zegel.*

Naar aanleiding van opmerkingen van de Weeskamer bepaalde de Regering:

Eerstelyk: zig te conformeeren met het sentiment, dat de uytgetrocke reeckeningen, die een begin hebben genomen met de administratie der boedels en na de verevening derselve ook daar mede komen te eindigen, de zodanige zyn, als waar op men het ooge heeft by het 46ste articul van voorsz. ordonnantie, om op zodanige zegels geschreven te werden, als daar by in het brede gespecificeert staat.

Ten tweeden: dat alle zodanige boedel reeckeningen, die slegts volgen agter reeckeningen, welke bevorens zyn afgesonden of nog staan te volgen en oversulks niet meer als extracten uyt een geheele boedel reeckening kunnen geconsidereert werden, hoe groot of kleen het te samen getrocken debet en credit ook zoude mogen wesen, zullen werden g'expedieert op een zegul van 12 stuyvers.

Ten derden: als over eenkomend met het voorsz. 46ste articul der g'allegueerde ordonnantie aan te merken het sentiment, dat reekeningen, waar op by voorbeelt 30000 rds op den credit met den jaarlyksen intrest van rds 900 bekend staan en daar en tegen in den debet gelyke rds 900 ter overmaking na Nederland tot onderhoud der kinderen, ten wiens behoeve zulks geschiet, en waar door zulk een reekening mits dien weder met 30000 rds werd gesloten, met een zegul, geproportioneert na het capitaal van tweemaal 900 of rds 1800, belast zullen werden.

Ten vierden: te statuceren, dat alle sodanige reeckeningen, aan diverse erfgenamen afgegeven werdende, yder apart sullen werden geschreeven op een zegul pro rato der somma, daar in begrepen zynde; en

Ten vyfden of laastelyk: dat voor alle overige, zo wel na Nederland als elders overgemaakte of nog over te sendene documenten sal werden in reekening gebragt het bedragen van zodanige zeguls als over een komen met het meergeciteert reglement ofte ordonnantie, articul 46, en oversulks de belasting by de weeskamers boeken ook conform haren voorstel te laten geschieden, als ten vollen overeenkomende met de intentie deser regeering, mitsgaders uyt dien hoofde de segul papieren der bereets afgesondene reeckeningen en quohieren te doen blyven berusten by de originalias derselve ten gemelde Weeskamer.

9 September. *Bepaling, dat van goederen, uitgevoerd te Cheribon en bestemd voor den Sultan van Bantam, slechts het halve uitgaande regt geheven zoude worden.*

9 September. *Bepaling, dat de verpachting der Cheribonsche en Javaansche domeinen, in plaats van te Batavia, te Cheribon en te Samarang zoude geschieden.*

Door den heere Gouverneur Generaal te kennen gegeven zynde, dat de aan naderende tyd der verpagting van de onder Cheribon sorteerende domeynen quam te vereisschen, dat ten opsigte derselve het nodige wierd besloten, teffens de vergadering in overweging gevende, of het niet raadsaam en convenabeler soude wesen om de verpagting derselve, beide op Samarang en op Cheribon, in stede van te deser hoofdplaatse, gelyk tot dus verre in gebruyk is geweest, te laten geschieden, om op dusdanige wyse te prevenieeren de inconvenienten, welke uyt derselver verpagting alhier by continuatie zyn veroorsaakt geworden, nadien by ondervinding is gebleken, hoe veele van de geringste soort van Chineesen, die, niets besittende en dienvolgende in geen erger toestand dan waar in ze sig bevinden, kunnende geraken, dese of geene pagten komen aan te slaan à tout hazard, om daar door, het mogte gaan, hoe het wilde, maar een uytsigt te hebben van sig uyt hare presente armoede te redden, en welke subjecten doorgaans van dat alloy zyn, datse, 't zy ze met de gestelde geregtigheden en thollen kunnen uytkomen om daar van hare pagtpenningen te voldoen of niet, het maar alleen daar op toe leggen om door knevelaryen en extorsien, so wel den handelaar als ingeseten uyt te mergelen en op derselver ruine hare opkomst te bouwen, dat niets anders veroorsaken kan dan eene bittere haat en afkeer tegens deselve, mitsgaders een bysonder ongenoegen omtrent de Compagnie, die den gemeenen man gemeenlyk verbeelt, dat diergelyke knevelaars de hand, als men segt, boven 't hoofd houd en hare gedoentens begunstigt, dog al het welke en meer andere onbehoorlykheden, welke uyt de verpagting alhier hare source schynen te hebben en te veel papier beslaan soude om alhier alle opgeteld te werden, na de sustenue van zyn Edelheit geensints soude plaatse vinden, wanneer de verpagting te

Samarang, voor zo verre Java betreft, en te Cheribon omtrent de daar sorteerende pagten liet geschieden, wyl het zeer apparent is, dat als dan geene andere, als aldaar bekende en gegoede Chineesen deselve aanslaan en die dan ook, als in die districten selve woonagtig zynde, met hare vrouwen en kinderen het geensints daar op toeleggen zullen om het land in drie jaren uyt te mergelen, principaal als men deselve hope gaf van by een goede behandeling, in cas van weder verpagting na het uyt einde van het termyn, de naaste zullen wesen om die pagt weder te aanvaarden, het zy by wege van admodiatie, als andersints; zo is, hier over gedelibereert zynde, uyt aanmerking van de door zyn Edelheit g'allegueerde reedenen en dat het wesentlyk in allen opsigte convenabeler zal wesen de verpagtingen ginter te laten geschieden, wyl men daar niet sal onderhevig wesen, dat de pagten, gelyk nu en dan hier al geschiet is, op een vreemde naam g'aanvaard en een parthy vile subjecten, die men somtyds hier als van de straat opneemt, daar inne zullen gestelt werden tot grote tegensin van den handelaar en ingeseten, goedgevonden en verstaan welmelde zyn Edelheits voorstel ten vollen te amplecteeren en oversulks de ministers tot Samarang en den resident tot Cheribon te gelasten om met het uyteinde deses jaars de verpagting der domeynen, ieder voor so verre die onder die beide comptoiren sorteeren, te laten voortgang nemen, mitsgaders daar van de nodige billetten te doen formeeren, so in de Nederduytsche als Javaansche talen, om gedrukt zynde, alhier g'affigeert en de nodige exemplaren van dien naar Samarang en Cheribon gesonden te werden.

13 September. *Nadere regeling der betaling van het hoofdgeld voor Chinesche nieuwelingen.*

Binnen gekomen zynde de papieren betreffende seker ontstaan geschil tusschen den pagter van het hoofd geld der Chineesen voor dit lopende jaar en de jongst hier ter rheede

geweest zynde anachodas der drie Aymuyse jonken, summierlyk hier op uytkomende, of den pagter voorsz., conform de pagt conditien en wel speciaal volgens het daar by vervalte agtste articul, bevoegt ware hoofd geld te eisschen voor de volle maand van de manschap, daar meede aangeland, wanneer de jonken in 't laast der maand het anker hier laten vallen of niet, nadien den gemelden pagter zulks van deselve voor de geheele maand January, of schoon zy niet dan voor den 24^{en}, 25^{en} en 26^{en} dier maand alhier g'arriveert waren, quam te pretendeeren; zo is, nadien by een dientwegend overgeleverd berigt van den ontfanger generaal en beide de sabandhaars, die op ordre van den heere Gouverneur Generaal de saak ondersogt hebben, kwam te blyken, dat wel de pagt conditien den pagter van het hoofd geld in het ongelyk stellen, maar dat daar en tegen voor hem quam te pleiten eene gecimenteerde usantie van veele jaren; goedgevonden en verstaan dese questieuse affaire in voordeel van den meermelde anachodas voor ditmaal uyt te spreken en dienvolgende deselve vry te stellen van de betaling dier geregtigheit, voor zo verre de gemelde maand January betreft, dog in het vervolg haar na den gebruyke het hoofd geld voor de maand, waar in hier aankomen, te laten betalen, mitsgaders by de nieuwe pagt conditien daar in voor het vervolg te voorsien.

20 September. *Uitschrijving van een algemeenen dank- en bede-dag.*

$\frac{\text{27 September}}{\text{25 October}}$. *Instructie voor de praauwvoerders, enz.*

Met intrekking van de instructie, vastgesteld den 6^{den} Februarij 1750, bepaalde de Regering:

Art. 1. Eerstelyk zullen alle de geene, die haar met prauw voeren erneren, van wat maaksel hare vaartuygen ook zyn en sonder onderscheid of deselve hun in eigendom toebehoren of dat zy die gehuurt hebben, gehouden syn agter of op de

zyde van hunne vaartuygen een nommer te hebben met de grote en charter van dien, op dat een yder aanstonds weten mag, hoe veel zo een vaartuyg aan lading kan innemen.

Art. 2. En zig niet mogen verhuuren na eigen goeddunken en willekeur, zo als dit bevorens is gepractiseerd, in wat voegen of onder wat pretext het ook zoude mogen wesen.

Art. 3. Maar haar eerst moeten aangeven by de opsienders of commissarissen, die, ten getalle van vyf aangesteld wesende, goede aantekening zullen moeten houden, niet alleen van de namen der eigenaars en voerders, maar ook van de nommers van alle die vaartuygen.

Art. 4. Sullende van die vyf commissarissen eene buyten de boom, de tweede aan de Rotterdammer, de derde aan de Diest en de vierde aan de Utrechtse poort, buyten de stad, in expres daar toe gemaakte huysjes, en den vyfden aan 't huys van hun hoofd hun den gantschen dag, van 's morgens te ses tot 's avonds te ses uuren, moeten laten vinden.

Art. 5. Voormelde commissarissen sullen, zo wel als alle de prauwvoerders, staan onder een hoofd, over haar alle door de hoge Indiase regeeringe te stellen, en gedagte commissarissen en prauwvoerders zullen van het voormeld hoofd ontfangen moeten de nodige ordres.

Art. 6. En zullen geene prauwvoerders met genommerde vaartuygen vermogen te leggen op eenige andere plaatsen in de stad of de voorsteden, als alleen voor dese commissarissen hare posten of huysjes; en zullen, zo dra zy ontlost zyn, sig aanstonds wederom aan de post vervoegen, op poene yder keer van een ducaton en voor den aanbrenger een ryksdaalder daar en boven.

Art. 7. Ook sullen deselve niet vermogen te varen als aan die post, daar zy haar in 't boek hebben laten aanteekenen; of, zo ymand begeerd aan een ander post te varen, dat deselve gehouden zal wesen te komen by het hoofd derselve ende zyn naam te laten aanteekenen, om na gelegentheid van saken zulx toe te staan of niet.

Art. 8. Item als een prauw verkogt zoude mogen werden, zullen den koper en verkoper gehouden zyn zulx zonder tyd versuym aan 't gemelde hoofd te kennen te geven, op poene van tien ryksdaalders, zullende daar en boven gehouden wesen met zulk haar vaartuyg eens coraal om niet te haalen en te brengen ter plaatse, daar 't hoofd hem zulks sal ordonneeren.

Art. 9. De voerders, op wier naam de prauw staat, sullen gehouden zyn altyd selfs te varen, sonder ymand anders in haar plaatse te stellen, ten ware by siekte en noodsakelyke absentie en met voorkennisse van de opsienders, op verbeurte van yder reis haar vaartuyg met coraal of sand om niet te halen en te voeren, als boven, en boven dien voor den aanbrenger een ropy.

Art. 10. En zullen de voerders den geheelen dag, van 's morgens ten ses tot elf uuren en 's namiddags van 3 tot 6 uuren, aan de posten en by hare prauwen moeten blyven en niet van daar gaan sonder met kennisse van commissarissen, op poene als boven.

Art. 11. Item, wanneer ymands vaartuyg by den dag g'eischt is, zal hy gehouden zyn den stuurder te dienen van 's morgens ses tot 's avonds ses uur, ten ware hy hem eerder los laat; ende sal hy by zyn prauw altyd moeten blyven of daar omtrent, zulx dat men hem ligtelyk vinden sal mogen, op poene als boven. Ende by aldien hy by zyn prauw of daaromtrend niet te vinden ware, zo dat den huurder daar door verlet wierde, zal als dan het hoofd van de absentie des voerders moeten werden kennisse gegeven, dewelke in zulk een geval gehouden sal zyn daar een voerder van een andere prauw op te stellen, die ook het salaris zal genieten, even of de goederen in zyn vaartuyg geladen wierden, mits teffens voor de lading respondeerende.

Art. 12. Ook zal niemand van alle de aan de posten leggende prauwvoerders vermogen eenige togten of vragt te weigeren, onder wat pretext het ook zoude mogen wesen, op poene van een prauw met coraal of sand om niet te haelen, ten behoeve als voren.

Art. 13. Deselve prauwvoerders werd ook scherpelyk verboden zig te laten omkopen om eenige goederen in stilte, hoedanig of welk 't ook zoude mogen wesen, van buyten na binnen, dan wel van binnen na buyten of elders te vervoeren, maar zy zullen daar en tegen gehouden wesen, tot sulx aangesogt werdende, hunne respective opsienders daar van kennis te geven.

Art. 14. Egter zal het hun vry staan op de rheede of elders iets op vragt in te nemen, mits dat de betalinge gedaan werde aan haren opsigter en de ontladinge niet geschiede, sonder dat denselven sulx sal hebben toegestaan, op poene, dat sy met hunne prauwen ses maal coraal zullen moeten halen en verbeurte van een ryksd^{r} voor den aanbrenger.

Art. 15. Dog die geene, die met hare prauwen niet op vragt willen varen, zullen gehouden zyn haar maandelyks te voorsien van behoorlyke certificaten van 't hoofd, in desen gemeld, ten eynde deselve in 't passeeren en repasseeren van de voormelde posten aan de opsienders verthonen en hare ladinge laten aanteikenen, sonder daar voor iets aan de commissarissen te betalen, op poene als boven.

Art. 16. Welke vaartuygen niet wederom op vragt mogen varen, zonder dat den eigenaar en voerder van dien sig alvorens aan 't selfde hoofd aangegeven en denselven ook, na bevinding van saken, zyn certificaat weder ingetrokken sal hebben; en sal gemeld hoofd hier van goede aantekening moeten houden.

Art. 17. Ook sullen dese vaartuygen, onder wat naam en pretext het ook zoude mogen wesen, geen goed of volk mogen innemen omme zulks voor geld naar eenige plaatsen te brengen of te voeren, op een boete van vyftien ryksd^{s} ieder reis en voor den aanbrenger een ducaton.

Art. 18. Werdende de eigenaren deser vaartuygen wel expres en scherpelyk g'interdiceert eenige andere manschappen of volk dan de voerders, die op 't vaartuyg bekend staan te behoren, van dese plaatse mede te nemen of te vervoeren,

't zy vrye luyden ofte slaven, het zy dan dat de eigenaar de naam en qualiteit deser personen heeft bekend gemaakt en daar van een pas heeft laten opmaken by den sabandhaar en 't hoofd in desen, om die aan de posten en daar het gerequireert werd, te verthonen, welke pas by het te rug keeren van het vaartuyg wederom afgegeven sal werden aan de commissarissen van hare post, met aangeving van de personen, die weder te rug gekomen en aldaar gebleven zyn, op poene als boven.

Art. 19. Ende by aldien dese vaartuygen op Bantam, Crawang of andere plaatsen, 't zy voor d'Edele Comp^{e} dan ymand anders, goederen of volk ten overvoer werd ingeladen, zo zullen zy daar van, gelyk andere prauwvoerders, het vragtloon genieten. mits dat zy by haar arrivement alhier zulx aanstonds aan den commissaris van haar post bekent maken.

Art. 20. Ook zullen d'eigenaars voor hare huurders en slaven moeten instaan omme de ingeladen goederen, die buyten ongeluk van weer en wind absent komen te geraken, te vergoeden.

Art. 21. En by aldien bevonden werd, dat sy zig tot eenig smokkelwerk hebben laten gebruyken, so zullen zy, sonder conniventie en naar exigentie van saken, aan den lyve gestraft werden.

Art. 22. En zo wanneer in dit geval kan aangetoond werden, dat de eigenaar kennis daar van heeft, zo zal tegen denselven nog swaarder werden geprocedeert.

Art. 23. Voorts zal het gemelde prauwvoerders geensints vry staan zo veel geld te bedingen, als hen goed dunkt, van de geene, die haar van noden hebben, maar zy zullen moeten te vreden zyn met het geene haar tot een vast vragtloon is toegelegt, zodanig als het selve hier agter specificq werd aangewesen.

Art. 24. Alle welke gespecificeerde vragtloonen by de commissarissen, yder aan haar post, zullen werden betaalt terstond met het afvaren der prauwen; en sullen dese penningen zo

lange onder berustinge van voormelde commissarissen moeten blyven, tot dat de prauw wederom te rugge gekomen is en aan de post legt.

Art. 25. En by aldien bevonden mogte worden, dat dese commissarissen zig daaromtrent te buyten gegaan en den huurder meerder afgenomen of den prauwvoerder bekort hadden, zo zullen deselve verbeuren: voor de eerste maal 50 rd^{s}, voor de twede maal 100 rd^{s} en voor de derde maal arbitralyk gecorrigeert werden, met cassatie van hunne bediening.

Art. 26. Dierhalven en by aldien ymand, tegens den inhoud van dese ordonnantie bejegent zynde, zig addresseert aan het hoofd derselven, zo zal 't geene hem te veel afgenomen of te weinig uytgekeerd is, door voormeld hoofd gerembourseerd werden en den overtreder promptelyk gecorrigeert werden.

Art. 27. Wyders zullen de opsienders goede aantekening moeten houden, aan wie de vaartuygen van dag tot dag werden verhuurt, waar mede afgeladen en werwaarts deselve vertrocken, als ook wanneer weder te rugge gekomen zyn.

Art. 28. En zullen ten dien eynde alle de prauwvoerders, zo wel die met certificaten als op vragt varen, yder een boekje hebben, getekend door het hoofd in desen, waar inne de nomber en de grote van 't vaartuyg, mitsgaders de naam van den eigenaar bekend staat, ten eynde de commissarissen daar in de aanteikening sullen moeten houden van de dag en de uure, aan wie, waar mede afgeladen, werwaarts de prauw vertrekt en wat geld daar voor betaalt moet werden; en zullen geene genommerde vaartuygen ergens mogen leggen, waar het ook zy, sonder hare nommers aan en hare boekjes in 't vaartuyg te hebben, op poene van yder reis vyf rd^{s} en een ryksd^{r} voor den aanbrenger.

Art. 29. En by aldien prauwen in de stad ofte voorsteden na hare lading moeten wagten, dan wel niet ontlost werden, zo zullen de voerders zulx 's avonds voor ses en 's morgens voor 7 uuren aan den commissaris van hare post bekend

maken, op poene voorschreven; en zullen voormelde commissarissen als dan daar van op 't nieuwe aantekening houden als boven.

Art. 30. Item zullen mede de voerders, als zy van de post eens afgestoken zyn, nog als zy van de rheede of elders te rugge komen, niet vermogen ergens aan te leggen om eenige passanten, die daar inne of uyt willen zyn, in te nemen of aan de wal te setten, op poene als boven.

Art. 31. En zo wanneer een prauw moet vertimmerd werden of dat den eigenaar dood, siek of absent is, zo dat die prauw niet gebruykt kan werden, zo zal den eigenaar of die hem eigend, die prauw niet van de post mogen neemen, nog op een andere plaatse voeren, als met voorkennis van de commissarissen; en zal als dan dit vaartuyg niet verder mogen varen, voor en al eer den eigenaar zig eerst wederom aan deselve post heeft aangegeven, op poene als boven; en zullen voormelde commissarissen daar van accurate aantekening moeten houden.

Art. 32. Werdende wyders aan gecommitteerde leeden van Scheepenen en de beide officieren, die jaarlyks by de monstering der prauwen present zyn, ten overstaan van 't hoofd, in desen gemeld, gedefereert gelaten by die gelegentheid de prauwen te examineeren en die gene, die bevonden werden oud en afgevaren te zyn, af te keuren en niet meer op vragt te laten varen.

Art. 33. Voorts zullen alle dese genommerde vaartuygen in vier classen verdeelt werden en zullen de voerders, die op vragt varen, te vreden zyn met het onderstaande salaris:

dat een of twee personen, met of sonder kooygoed en plunderagie na of van de rheede willende varen, daar voor betalen 15 stuyvers;

met drie tot vier personen, yder of hoofd voor hoofd. 6 stuyvers.

en voor alle meerdere of met goederen geladene, als volgt:

PLAATSEN.	1ste classe van 1 coyang.	2de classe van 2 coyangs.	3de classe van 3 en 4 coyangs.	4de classe van 5 tot 7 coyangs.
	ryksds	ryksds	ryksds	ryksds
Naar de rheede.......	— : 24	— : 36	1 : 12	2 : —
Om de West, als:				
na de Fluyt, Onrust en de eylanden daar omtrent..............	— : 36	1 : 6	2 : —	3 : —
Tangerang of de Qual..	1 : —	1 : 36	3 : —	4 : —
Cattapan, Soengitan of Tandjongkait........	1 : 30	2 : 12	3 : 24	5 : —
Bantam..............	3 : —	4 : 36	7 : —	9 : —
Om de Oost, als:				
Ansjol...............	— : 24	— : 36	1 : 12	2 : —
Tanjongpriok en de kleine Maronde...........	— : 36	1 : 6	2 : —	3 : —
Edam en de grote Maronde..............	1 : —	1 : 24	3 : —	4 : —
Bacassy..............	1 : 12	1 : 42	3 : 12	4 : 24
Crawang....	1 : 30	2 : 12	3 : 24	5 : —
In de rivieren dienst doende, in de stad iets overbrengende, 't zy eens of meer.......	— : 18	— : 24	— : 42	1 : 12
Item voor 't leeg of stil leggen, voor yder dag.	— : 15	— : 18	— : 24	— : 36

Art. 34. Werdende de voorsteden onder de stad begrepen; dog, zo iemand een vaartuyg nodig heeft wat verder als de voorsteden, zal daar voor moeten betalen een quart meerder en voor plaatsen, nog verder, na proportie van dies verheid, te reguleeren na de vorenstaande lyst.

Art. 35. En zo wanneer iemand by de opsienders een prauw heeft laten aantekenen om goederen te halen en naderhand dese prauw niet bevragt of in het geheel niet gebruykt, denselven zal niet te min gehouden wesen aan den prauwvoerder te betalen een dag huur of een stads vragt, moetende als dan den prauwvoerder met zyn prauw den geheelen dag ten dienste van den huurder vaceeren, zo verre denselven

zulks vereischt, dog zo de prauw aanstonts weer om komt, zal den huurder met de helfte van een stads vragt te betalen kunnen volstaan.

Art. 36. En zullen de huurders gehouden zyn de prauwen ten spoedigsten te laden, op dat deselve voor negen uuren 's morgens of voor ses uuren 's avonts buyten de boom kunnen zyn; want, by aldien door toedoen van den huurder (en anders niet) door de pagters ofte iemand anders aangehouden en langer opgehouden werd, zo zal den huurder, boven de vragt, nog aan den voerder moeten betalen een stads vragt, te weten 't geen voor 't leeg of stil leggen gesteld is.

Art. 37. Waar en tegen alle prauwen, die na de rheede of elders na buyten goederen moeten brengen en dierhalven binnen de stad gerequireert werden om de ladinge af te haalen en in te nemen, gehouden zyn sullen 's agtermiddags of voor ses uuren 's avonds voor de woninge der huurders te schieten, sonder daar voor iets te praetenderen.

Art. 38. Ook zullen de prauwvoerders, die 's avonds na de rheede dan wel elders vertrekken, voor ses uuren by hare bestemde posten zyn en, na dat deselve door den commissaris zyn aangeteikend, praecies met de klok van ses uuren door gemelde commissarissen werden afgedepecheerd, welke prauwvoerders als dan geene personen meer mogen innemen, als bekend staat; en zullen 's morgens, dan wel zo dra zy te rug gekomen zyn, zig aanstonts aangeven, op poene, dat hunne prauwen drie vragten coraal moeten aanbrengen en een ducaton zal gegeven en door haar betaald werden voor den aanbrenger daar en boven.

Art. 39. Ook zullen de commissarissen, met voorkennis van hun hoofd. alle avonden eenige bekende en bekwame prauwvoerders doen aanleggen en opteekenen omme de verlegene zeevarende Europeesen met ordre te dienen ende aan boord te brengen, mits dat zy 's morgens van het voorgevallene aanteekening doen laten, op poene als boven; ende zal sig niemand der prauwvoerders onderstaan iemand 's avonds aan

boord te brengen als dese bovengenoemde, op verbeurte van het vaartuyg, de helfte voor den aanbrenger.

Art. 40. Voorts zullen de commissarissen alle weken aan hun hoofd moeten overgeven een exacte lyst van het voorgevallene.

Art. 41. Het hoofd en dese commissarissen zullen tot salaris genieten van de na de rhede, de Fluyt, Ansjol en in de stad en voorsteeden varende, item stil leggende en in de rivieren gebruykt werdende prauwen, van ieder vragt:

van de eerste classe 1 stuyver,
» » tweede » 2 »
» » derde » 3 »
» » vierde » 4 »

dog van die geene, die meer geld verdienen, zullen zy eens zo veel aan salaris genieten.

Welk dagelyks inkomen of salaris by den anderen sal gelegd, 's weekelyks aan het hoofd verantwoord en alle maanden verdeelt werden, te weten: de eene helft voor het hoofd en de andere helfte voor de commissarissen, onder haar in gelyke portien te verdeelen.

Art. 42. Wel verstaande dit alles voor de goede mousson, dat is van primo April tot ultimo November, maar in de quade mousson, gerekend van primo December tot ultimo Maart, zullen de prauwvoerders de helfte meer aan vragtloon en dus het hoofd en commissarissen ook de helfte meer aan salaris genieten.

Art. 43. Ende ten einde dese commissarissen en prauwvoerders te beter in haar devoir en schuldige pligt gehouden mogen werden, zo zullen de eerste, zo verre het dese instructie betreft, staan onder den officier tot correctie, denwelken daar in de simplici en de plano, zonder forme van proces, sal disponeeren, zo als de officieren gequalificeerd zyn in ordinaire saken van justitie; dog daar boven lopende, moet de sake voor Scheepenen gebragt en behandelt werden tot suspens, cassatie, etc., naar exigentie van zaken. Dog dese laaste prauwvoerders sullen staan tot correctie van haar hoofd in desen; en ingeval het hoofd een of ander prauwvoerder mogte bekeuren en den bekeurde weigerde de gestelde boete te betalen, zodanig bekeurde voor eerst mogen arresteeren en zo lange in 't blok aan

de boom te setten, tot dat de boete betaald zal zyn, en, geen geld hebbende, denselven binnen driemaal 24 uuren los te laten en voor de boete coraal, sand of steen te laten haalen, ten dienste van de stad, dog by nalatigheid van dien denselven met voorkennis en door de bediendens van den officier naar merites te mogen corrigeeren en afstraffen. En indien het hoofd zig emancipeerde een prauwvoerder zonder reeden te bekeuren en een boete op te leggen, sal het denselven vrystaan zyn beklag dierwegens te doen aan den officier, welke het selve met bescheidentheid ondersoeken en na bevinding daar omtrent het nodige doen sal.

Art. 44. En zullen alle de in desen gestatueerde geld boetens (behalven 't geen voor den aanbrenger gesteld is), de eene helfte voor d'academie en de andere helfte voor het hoofd der prauwvoerders zyn en vervallen, aan denwelken boven dien van alle de genommerde vaartuygen, nu aanstonts en in het toekomende, alle jaren eens, kort naar de monstering, een ryksdaalder van ieder vaartuyg zal moeten betaald werden, zo tot opregting als onderhoud van lootsen, die by ieder post noodsakelyk zyn tot berging der seilen van de prauwvoerders, etc.

Art. 45. Gelyk al meede het hoofd der prauwvoerders, tot bekostiging van de nodige boeken, papier en verdere comptoir behoeftens, mitsgaders voor zyne moeyte, sal hebben te genieten voor de aantekening van den verkoop der vaartuygen, van ieder 1 stuyver per ryksdaalder, mits hy aan de kopers daar van een bewys suppediteere; voor het verleenen van een pas, waar voor den sabandhaar gemeenlyk twaalf stuyvers geniet, zal aan denselven niet meer als ses stuyvers betaalt werden, mits door het hoofd mede, dog voor niet, getekend werde.

Voor de overteekening van port zal voortaan niets betaalt werden en ook meede niet voor de certificatie.

1 October. *Middelen ter verbetering van de Jakatrasche boven- en Preanger-landen.*

Ten vervolge op een door hem den 1sten December 1751 ingediend »schriftuur", legde de Gouverneur Generaal weder een uitvoerig stuk van zijne hand over, getiteld: Aanmerkin-

gen over de Jaccatrase en Preanger landen, naar aanleiding waarvan de Regering besloot:

Eerstelyk: sig te conformeeren met zyn Edelheits propositie, zo ten opsigte van de pryseu, die by continuatie voor de producten souden dienen betaalt te werden, te weten in de Preanger landen, die onder Batavia sorteeren, de coffy tegens ses ryksd[s] à 48 stuyvers de picol van 125 ℔, de peper ad idem, het cattoene garen à 45, 35, 24, 18 en 10 rd[s] de gelyke picol, na de soort, de indigo tot 30, 24 en 18 stuyvers 't ℔ van de eerste, tweede en derde soort en de curcuma tegens ses ryksdaalders het picol, als ten opsigte van de als nu te bepalene leverantie omtrent de vier eerste articulen, die oversulks in volgender voegen zal moeten geschieden, als:

	Coffy. Picols.	Peper. Picols.	Garen. Picols.	Indigo. Picols.
te Bandong	2700	1080	50	25
» Pracamontjang	2700	1080	50	25
» Sumadang	1600	640	30	15
» Pagadeen	200	100	4	2
» Crawang	400	150	8	4
» Tjassem	200	100	4	2
» Pamanoekan	200	100	4	2
die te samen uytmaken	8000	3250	150	75
waar by komende de Jaccatrase, volgens bepaling by resolutie van den 4[en] February 1752, als	1500	2500	60	30
item de Cheribonse, te weten:				
van de Sulthans	4500	2250	90	45
» Oetama	400	160	20	10
» Tjamis	600	240	30	15
» Imbanagara	700	280	34	17
» Sumbangang	2000	900	50	25
» Soekapoera	800	420	50	25
» Gabang	—	—	8	4
» Indramayoe	—	—	8	4
sullende op dese wyse de geheele repartitie bestaan in picols	32000	10000	500	250

Waar van nogthans de Cheribonse prysen der coffy een halve ryksd^{r} 't picol minder en 't gaaren ook zo hoog niet als 't Jaccatrase komt te staan, maar een vyfde minder in de eerste zoort en so na rato omtrent de andere soorten, met desen verstande egter, dat alle dese leverantien begrepen moeten werden onder de Jaccatrase bepaling, by resolutie van den 4^{en} February 1752, om peper na rato van coffy te leveren, sodanig, dat nu in anno 1754 thien picols peper by de hondert picols coffy en zo voorts van jaar tot jaar wat meerder en accresserende moeten opbrengen, te weten: in anno 1756 by ieder 100 picols coffy 15 picols peper, in anno 1757 20 picols peper, in December 1758 den vollen eisch of voorschreve bepaling van 40 perc^{to} en daaromtrent, schoon intusschen al de coffy, die zy komen te leveren, tegens de gestelde prys sal aangenomen werden om den inlander, die men in vroegere dagen niet dan met moeite tot dese culture gepersuadeert heeft, daar van door eene diminutie in de quantiteit niet balorig ofte afkerig te maken en de Comp^{e} niet weder gebrek te doen hebben, 't geen buyten des noodwendig dit schadelyk gevolg na zig soude slepen, datse, geen weg wetende met de meerdere door hun ingesamelde dan by de Comp^{e} g'accepteert werdende coffy, waar van den uytvoer by placaat van den 15^{en} April 1723 is g'interdiceert geworden, eenen verkeerden uytweg daar meede soeken, dan wel derselver culture negligeeren souden, om niet te spreken, hoe het niet alleen zeer moeyelyk is den inlander van het cultiveeren van dit of dat product, wanneer 't eens tot succes gekomen is en hy de aangename vrugten van zynen arbeid jaarlyks geniet, te diverteeren en ten anderen, dat het belang van de Comp^{e} vereischt, dat derselver pakhuysen eens van een goeden voorraad van dat product voorsien raken, om in staat te zyn een aansienlyke quantiteit overjarige boonen te kunnen versenden, dog ook mede stand te doen grypen de poene, dat voor ieder picol indigo, die de respective regenten in December 1759 of January 1760 minder als hun voorschreve tax zullen leveren, door deselve twintig en dat voor ieder picol garen inselver-

voegen tien ryksdaalders sal moeten betaalt werden, zonder egter haar daar voor vry te laten wegens het geene zy bevonden werden minder te leveren, en zulks om zodanige motiven, als by voorschreve besluyt breeder zyn ter neder gesteld, en overzulks door een Europees opsigter in ieder groot district daar op een behoorlyke reflectie te laten slaan, terwyl van de peper, indigo en garen voortaan zal g'accepteert werden alles, wat zy boven het voorsz. bepaalde, by een goed succes hunner aanplanting of by geval, zullen leveren en dat zo wel uyt de Bataviasche als Cheribonsche landen.

Ten tweeden: is uyt aanmerking van de by het schriftuur voorgestelde noodsakelykheid om de Preanger of Jaccatrase landen wat meerder te bevolken, verstaan, ten vollen te amplecteeren het door welgemelte zyn Edelheid daar by aangewesen expedient om dit defect te remedieeren en dienvolgende, vermits de Cheribonse en de aangrensende landen door de uytgewekene van Java overvloedig gepeupleerd zyn, overzulks, in cas dat voorsz. volkeren by voorvallende geschillen gepermoveert wierden na de Preanger en Jaccatrase landen de wyk te neemen, voor al sorge te doen dragen, dat hare vrouwen en kinderen door hunne regenten niet aangehouden werden, nadien sulks, strydig zynde met de Javaanse pretensie en natuurlyke vryheid, de oorsaak zoude kunnen zyn, dat men omtrent het bedoelde oogmerk in desen niet reusseerde en Crawang, dat door geen ander middel uyt syne ruine, bygekomen door den dwang der Crawangers in anno 1722, 1723 en 1724 aan de gewaande goud of zilvermynen in den berg, Paran, die in dat district is leggende, kan gered worden, gelyk thans voor het grootste gedeelte van volk ontbloot soude blyven.

Ten derden: wierd insgelyks met meermelte zyn Edelheid nodig g'oordeelt en dienvolgende verstaan, dat tegen een vaarbare rivier, die tot gemak van den inlander om de producten des lands van boven af te voeren is streckende, een andere zal gehouden werden om de na by gelegene landeryen onder water te setten, ten dienste van het gesaay, ende zulks door middel

van bandongangs of schutdeuren, na den gebruike in dese landen, mitsgaders de bekende, van de bovenlanden tot by na aan dese stad toe nieuwe gegravene sloot of de slockan tot beide de voorsz. gebruyken te employeeren, dog teffens de nodige ordre te doen stellen, dat daar omtrend zo onbesuysd hier en daar niet werd te werk gegaan door het toestoppen van en de al te ruym gemaakt werdende afleidingen in dat waterryk beekje, waar door de zo nodige vaart ten eenemalen gestremd werd, na dien overvloedig water door het graven van zyslootjes na de daar nevens leggende pady landen kan werden afgeleid, indien maar hier omtrent een beter toesigt als tot nog toe werde gehouden, dewyl in allen gevalle de vrye afvaart van uyt het gebergte voor alles gaan moet.

Ten vierden: is verstaan te surcheeren de dispositie over de landen, welke zyn Edelheid vermeende, dat voor de in officie zynde inlandse officieren permanent geschikt, dan wel aan de besitters in eygendom afgestaan ofte publicq verkogt diende te werden, tot dat de daar van onder handen zynde kaart en berigten in gereetheid sullen gebragt weesen.

Ten vyfden: geconsidereert zynde, dat slegts een niet noemenswaardige quantiteit zout van Crawang werd aangebragt en het gebeuren kan, dat men by dese of geene toevallen uyt de zoutpannen op Java, insonderheid die van Paradessy, niet genoegsaam gerieft soude kunnen werden van dat zo zeer benodigde ingredient tot de huyshouding, daar nogthans van het Crawangse district af aan en verder herwaarts wel gelegene stranden genoeg schynen te zyn om zoutpannen aan te leggen, indien er maar eenige colonisten, 't zy Europeesen of inlanders, zig daar op verstaande, hun de moeyte willen getroosten hun werk daar van te maken; zo wierd, om een iegelyk, welke genegen mogte zyn sig daar toe te begeeven, te meerder te animeeren, conform den voorstel van zyn Edelheyt, dienstig g'oordeelt en mits dien g'arresteert alle het zout, dat te Crawang en van daar herwaarts langs de stranden gemaakt en alhier gebragt werd, te libereeren van alle inkomende regten en overzulks daar van by de aanstaande pagt conditien de nodige mentie

te maken, dog den thol van het Javase en Cheribonse zout nog by provisie te laten op den presenten voet, tot tyd en wylen men zien sal, hoe het daar meede hier opneemt, om als dan daar over in het vervolg het nodige te besluyten.

Ten sesden: op de gedane verthoning door welgemelte zyn Edelheit geremarcqueert wesende, dat per de Chineese jonken jaarlyks hier considerable parthyen gemeen aardewerk werden aangebragt, waar door de Chineesen hier veel geld van daan sleepen en, het selve hier verdwynende, de vreemde landen verrykt, dog dat dit articul van negotie voor de Chineese traffiquanten dadelyk eenigsints den bodem zoude werden ingeslagen, indien hier niet alleen menschen, zig op het fabriceeren van dat grof aardewerk verstaande, gevonden konden werden, maar ook daar toe bequame kley grond, 't geen beide niet geheel buyten apparentie schynt te wesen; zo is op de al verder gedane propositie van meermelde zyn Edelheid verstaan, de officieren der Chineese natie te gelasten sig te informeeren, of in dese colonie geene werklieden te vinden zyn, die zig op het plateel bakken en het maken van grof porcelyn verstaan; item of in dese contryen goede aarde ten dien eynde gevonden werd en waar ter plaatse, mitsgaders, ingevalle dat zulk ambagtsvolk hier niet aan handen mogte weesen, eenige van die lieden uyt China te ontbieden.

Ten sevenden: in overweging genomen zynde de propositie van welgemelde zyn Edelheid, dat de vissery ter zee, tot gerief der ingesetenen en tot merkelyk voordeel van de vissers, wel eenige verbetering nodig hadde en wat verder uytgebreid diende te werden, ten eynde dus doende den gemeenen man, insonderheid de inlanders, wier spyse voornamentlyk bestaat in versche, gedroogde of gesoute vis, voor een mediocre prys te regt konde geraken, 't geen hun tot een groot soulaas zoude strecken en daar door den aanbreng van vis van uytheemsche plaatsen voor een groot gedeelte gemist kunnen werden; zo is verstaan, aan de beide sabandhaars te demandeeren zig by de pagters van de vismarkt, zo wel den presenten als den geweesene, en daar

zy verder vermynen zullen onderrigting in cas subject te kunnen bekomen, te informeeren na de middelen en wegen, waar van men zig zoude kunnen bedienen ter verbetering der visseryen ter zee.

Ten agtsten: geconsidereert zynde, dat mogelyk het prohibitive placcaat deser regeering van den 15en April anno 1648 omtrent de inlandsche weveryen gedeeltelyk de reeden uytmaakte, dat dien aangaande in den presenten tyd niet meer werks gemaakt werd, schoon het niet onbekend, dog by wege van conniventie al van langen tyd ongeremarcqueert is gebleven, dat onder den inlander te lande waart byna geen vrouw is, die zig niet op dat handwerk verstaat en somtyds een kleedje voor haar man of vriend op het weeftouw set, mitsgaders dat in en omtrent de stad door de slaven zeer goede kleedjes werden gefabriceert en het dienvolgende niet onmogelyk zy, dat, wanneer een ieder ten desen opsigte de handen wierden vry gegeven, men wat meer beweging ten opsigte van dit handwerk zoude kunnen ontwaren, ja, dat hier uyt selfs in vervolg van tyd een poinct van negotie voor de Compe geboren konde werden, invoegen zulks door welgemelde zyn Edelheid by meermelde schriftuur ook wierde geremarcqueert; zo is uyt hoofde van de nuttigheid, welke daar uyt te wagten zy, also veele geringe menschen onder de inlanders in de tusschen tyd der oegsten en ander huysmans werk, dewyl die tog, in 't gemeen te luy van aard zynde om zig tot swaar werk te begeven, dus des te gemackelyker het weefgetouw ter hand neemen en daar door aan de kost zullen kunnen geraken, verstaan het voorschreve placcaat om de voorwaards g'allegueerde reedenen in te trecken en zulks de gemeente by billiet bekend te maken, mitsgaders boven dien eenige balen cattoen van Souratte te eisschen om aan een ieder, die het begeerd, voor een matige prys verstrekt te werden; en laastelyk, in der tyd voor reekening van de Compe aan te nemen sodanige van de gemaakte lywaten, insgelyks ten redelyken pryse, als voor Nederland of elders in dese gewesten acceptabel zullen werden g'oordeelt.

Ten negenden: in deliberatie getreden zynde over de verdere propositie van welmelte heere Gouverneur Generaal, concerneerende eensdeels de noodwendigheid van eene nadere schicking omtrent de bovenlandsche districten, niet sorteerende onder de bekende regentschappen van Tjantjoer, Tji Blagon, Tjikalong en Tjilingsie, nevens alle de meermelte Preanger en daar naast aan zee gelegene landen, onder welke het district van Tangerang meede moet werden gecomprehendeert, nademaal het op den presenten voet, namentlyk met het toevertrouwen van het opsigt aan Javaanse capitains, lieutenants en vendrigs, niet wel kan werden gehouden, dewyl dese hunne voorname studie daar in bestaat om den gemeenen man allerley extorsien en vexatien aan te doen, mitsgaders ten anderen, dat de administratie der justitie onder den inlander wat nader gereguleert en gemackelyker voor hun gemaakt diende te werden, dan deselve tot dus verre voor hun geweest is, uyt dien hoofde teffens by voormelde schriftuur proponeerende om, niet alleen alle Bataviase landen in sekere bepaalde districten met bekende namen te verdeelen, maar ook ieder onder haar eigen hoofd te stellen, van de bequaamste uyt die gene, die daar wonen of daar zy haar gewillig onder begeven hebben, die den inlandsche naam van mandoors voeren zoude, mitsgaders omme uyt de sodanige, na de gelegentheid en uytgestrektheid der landen, tien tot onder-landraden te verkiesen, tot het aanhoren der klagten en saken, die, in hare landen voorvallen, en 't examineeren derselve, om de sodanige, die van geen groot belang zyn, met haar tienen by de meeste stemmen de facto af te doen volgens sekere regulen en ordres, zo aangaande het regt als de successie, erffenis en gemeenschap, door ervaren staat en landkundige by een te brengen, om in de inlandsche talen gedrukt te werden.

Wyders, dat tot het termineeren van sware en lyfstraffelyke zaken uyt de gemelde voorsitters van thienen, die een groot getal zullen uytmaken, een hogere raad van thien personen konde geformeert werden, onder den titul van landraden, welke laaste en hoogste inlandschen raad op zekere tyden soude

konnen vergaderen in het district, daar eenig delict komt voor te vallen, of wel ter fortresse Meester Cornelis, om swaarder saken af te doen en ten overstaan van een boven landdrost, een persoon als landraad uyt de hoofd ingelanden en secretaris te beschryven alle capitale lyf- en hals saken, om by Scheepenen daar over te oordeelen en vonnis te vellen, dog dat omtrent verschillen of processen, die niet puur crimineel zyn, de inlandsche natien de vryheid konde gelaten werden om van het gewysde der tien mannen of landraden, indien sig daar by beswaard mogten vinden en dagten verongelykt te wesen, aan het gemelde collegie van Scheepenen meede te mogen appelleeren, teffens by gedagte schriftuur allegueerende diverse reedenen en positien tot staving van zyn Edelheits sentiment en voorstel in desen, zo met betrecking tot de menigvuldige moorden en buffel dieveryen, die thans veeltyds ongestraft in de bovenlanden gepleegt werden, als de gevolgen van dien en den afschrik der bloedverwanten van sulke om het leven gebragte menschen, mitsgaders andere verongelykte personen, voor den ordinairen regtbank, om dies verafheid en de inconvenienten, daar by in 't breede g'allegueert, met byvoeging, dat zyn Edelheid dit alles wel voornamentlyk was proponeerende met die veronderstelling, dat Scheepenen deser steede, zo weinig als den Landdrost, uyt hoofde van derselver dagelykse occupatien, niet wel in staat souden zyn om tot het afdoen der verschillen en het ondersoek na gedane moorden, buffel en meer andere dieveryen van importantie zig zo verre van de stad te kunnen begeven, dog dat in contrarie gevallen wel inclineeren zoude om, wanneer eenige gecommitteerdens uyt haar collegie, nevens den Landdrost of een adjunct en een gesworen clerq, eens 's weeks daar toe vaceeren konde, het een en ander aan deselve op te dragen.

Over alle het welke dan in het breede gediscoureert en ten dien opsigte in aanmerking genomen wesende, dat het tweede lid van zyn Edelheids propositie, rakende het vaceeren van gecommitteerdens uyt de regtbank van Scheepenen op sekere dagen ter genoemde plaats Meester Cornelis, als een seer

commodieus expedient voor al sulke geringe lieden, welke met de justitie iets te verrigten hebben, wierd aangemerkt en dierhalven dese zaak door den heere Gouverneur Generaal in omvrage gebragt, mitsgaders door den heer Raad ordinair, van der Waeyen, als president van Scheepenen voormelt, betuygt zynde, dat, vermits de saken, by dat collegie voorvallende, nu in verre na so opereux niet meer waren als wel in vorige tyden, zyn Edele van gevoelen was, dat twee leeden uyt het selve, ieder op hunne toerbeurt, benevens den Landdrost, op de voorgestelde dagen zeer wel zoude kunnen vaceeren; zo is met eenparige stemmen goedgevonden en verstaan om twee leeden uyt 't voorschreve collegie van Scheepenen, te weten zulke, die in de voorgaande maand als gewone gecommitteerdens geseten en de dagelyks voorvallende commissien waargenomen hebben, nevens den Landdrost, g'assisteert door den secretaris of gesworen clercq van Scheepenen evengemelt, te committeeren om eenmaal 's weeks, namentlyk op den daar gehouden werdende passer of marktdag, naar de veldschans Mr Cornelis te gaan ter bediening der justitie aldaar, des morgens te negen uuren, en dat geduurende de goede of oostmousson; maar in de westmoesson, wanneer de weg derwaarts inpracticabel is, deselve hare sitting te laten houden op zyn Edelheids landgoed, Weltevreeden, insgelyks op den daar gehouden werdende marktdag; mitsgaders wyders de voorsz. twee leeden van Scheepenen bank, item den Landdrost te qualificeeren, in opsigte van het civile, by arrest te vonnissen over differenten en pretensien in geldsaken tot ryksdaalders vyftig toe, dog niet daar boven, also dat aan Scheepenen blyft; en met betrecking tot het crimineele, niet verder te gaan dan het hooren van getuygen, beleggen van stucken, enz., welke documenten ten volgende sit- of marktdage gerecolleert zullen moeten werden, ten welken eynde se tot haren dienst zullen hebben twee oppassers van den Gecommitteerde over de saken van den inlander, die alle maanden verwisseld zullen werden, dewyl de resolutien van den 11^en

May 1670 ([1]), 5[en] December 1707 en ultimo December 1750, verbiedende het senden van eenige bedieendens van de justitie in de bovenlanden buyten expresse gedaan werdende expeditien, daar den Landdrost of zyn substituut selve by assisteert, in volle kragt en waarde blyven, latende aan den Commissaris voormelt gedemandeert alle huysselyke geschillen, mitsgaders ook zaken wegens haren godsdienst, huwelyken en alle andere diergelyke, welke altoos door denselve en de inlandsche capitains, benevens de hoofden der campongs, etc., zyn afgedaan geworden, behoudens, dat omtrent die, welke van belang zyn, het addres aan Scheepenen niet werd afgesneden; mitsgaders in gevallen, dat in de bovenlanden eenige moorden gepleegt mogten werden dan wel den een of ander swaar gequest, op sekere tyden, dat gecommitteerde Scheepenen of den Landdrost sig niet derwaarts konnen begeven, als dan volgens het als nog standhoudend gebruyk op Tangerang en misschien ook wel voor desen op Meester Cornelis, aan de commandanten van die beide forten van diergelyke moorden of toegebragte sware quetsuren te doen kennisse geven door de bloedverwanten, dan wel andere vrienden of bekenden van den ter nedergemaakte of gequetste, in welken gevalle de limiten van Tangerang strecken zullen tot de rivier Passangrahan en het al overige tot Meester Cornelis, mitsgaders die beide commandanten te demandeeren om, daar van kennisse krygende, illico twee bequame sergeanten, nevens den schryver en chirurgyn, aldaar bescheiden, te senden ter plaatse, daar den gequesten dan wel het lyk van den om 't leven gebragte syn mogte, om deselve te visiteeren en informatie van het feit te neemen, mitsgaders, des mogelyk, de dader of wel die daar voor verdagt gehouden werd, te apprehendeeren en vervolgens deselve, met de berigten dien aangaande, in goede versekering den Landdrost toe te senden om, na behoorlyk ondersoek van saken, zyn ampt en pligt te kunnen betragten: sullende wyders de litigeerende parthyen, zo in 't civile als

---

([1]) Er bestaan geene resolutiën van de Indische Regering van dien datum.

crimineele, in persoon voor gemelte gecommitteerdens en Landdrost moeten compareeren, hunne saak selfs in hunne eigene tale mondeling voordragende of verantwoordende, ten overstaan van een gesworen tolk, die daar toe expresselyk benoemd zal dienen te werden, dog van dien regtbank gesecludeert te laten blyven alle de inlanders, sorteerende onder de evengenoemde regentschappen (¹), met en benevens Tjipaminkis, Tjimapper, Campong baroe en desselfs deel Bogor, nu Buytensorg hernaamt, van welke landen het naaste over de twaalf uuren van de stad is leggende, en dus blyven kunnen onder gelyk bestier als de afgelegene regentschapjes, also, in zo verre die verkogt zyn, by gedane overdragt verbonden blyven aan deselve beswaarenis, welke ze onderhevig waren, toen die districten onder regenten sorteerden, en ook onder deselve regten, vermits den heere Gouverneur Generaal dog, buyten des, van alle capitale saken, die daar voorvallen, kennisse krygt; voorts ook nog alle, die aan dese zyde van de rivier de Maronda, mitsgaders binnen de fortressen Meester Cornelis en Tangerang woonagtig zyn, uyt te sluyten, dog al, wat daar buyten is, tot twaalf uuren opwaard van de stad, de particuliere verkogte landen daar onder gerekend, te laten onder de jurisdictie van gemelde regtbank te Meester Cornelis, met desen verstande, dat aan parthyen litiganten vry zal staan, indien sy te samen of een derselve, het zy aanlegger of verweerder, in 't bysonder zulks komen te begeeren, hunne saak direct by het collegie van Scheepenen ter rolle te brengen, ingevallen van boven de vyf ryksd^s aan geld of de waarde van dien; zynde al verder met relatie tot dit sujet, na den voorwaarts gemelte voorstel van welgemelde zyn Edelheid, besloten om tot narigt en observantie, zo wel van gedagte gecommitteerde Scheepenen en Landdrost, als die het verder aangaan mogten, door ervaren staat en landkundige personen, welke nader daar toe staan genomineert te worden, te laten ontwerpen de nodige regulen en ordres, zo aangaande het

---

(¹) Zie bladz. 735.

regt van successie, erffenisse en gemeenschap van goederen, als omtrent het stuk der huwelyken onder de inlanders, om vervolgens, by dese regeering ingediend en het nodige daar op gedisponeert zynde, in eene instructie geconverteert te werden.

10 October. *Last op de buiten-kantoren op te geven. niet alleen hoeveel geld maandelijks in kas was gebleven, maar ook uit welke speciën dat geld bestond.*

Deze last is afkomstig van Heeren XVII^nen^. — Zie ook bij 29 September 1752.

10 October. *Last op de buiten-kantoren jaarlijks één- of tweemaal naar Batavia op te zenden een eisch van koopmanschappen, welke benoodigd en in den plaatselijken handel gewild waren.*

Deze last is afkomstig van Heeren XVII^nen^.
Meer dan het geëischte mogt van Batavia niet gezonden worden.
Eerst den 19^den^ Junij 1755 is deze last gepubliceerd.

29 October. *Reglement voor het geprivilegeerde stadslogement te Batavia.*

»Te meermalen" was in Rade van Indië »gediscoureert en in overweging genomen het considerabel ongerief, dat, zo wel vreemdelingen als dienaren van de Comp^e^ en alle andere fatsoendelyke luyden, dewelke, uyt Nederland of van de buyten comptoiren, dan wel andere plaatsen in dese gewesten, hier ter stede aankomende, ondervinden moeten door het gebrek aan een ordentelyk stads logement, het welke genoegsaam alomme in steden en plaatsen van beschaafde natien, dog niet te deser hoofdplaatse gevonden werd, invoegen dit in allen omstande is aangetoond by seker, door den heere Gou-

verneur Generaal ontworpen schriftuur, behelsende niet alleen de ongemacken, welke daar door in cas subject ontstaan, en de noodsakelykheid om sodanig een logiement alhier te stabileeren, item de nuttigheid, die daar van te wagten zy, maar ook een project, op hoedanig een wyse en op wat voet een diergelyk hotel zoude kunnen en dienen opgeregt te werden ten dienste van een iegelyk, fatsoendelyk persoon, 't zy vreemdeling, dienaar of burger, welkers omstandigheeden niet permitteeren mogte op zig selve te gaan wonen en zyn eigen menagie te houden".

De Regering stelde daarom de navolgende »conditien" als eene »provisioneele ordonnantie" voor het logement vast:

Art. 1. Dit logiement sal moeten wesen groot, commodieus, by het water gelegen en gezond, mitsgaders met pakhuysen en andere nodige bygebouwen voorsien.

Art. 2. Den regent of castelyn sal moeten weesen een man van onbesproken handel en wandel en beschaafde zeden, die het talent heeft met allerley soort van menschen op een heusche wyse om te gaan en zig daar van bemind te maken.

Art. 3. Dierhalven zal dit heeren logiement niet mogen verkogt of verhuurt werden met het regt van gebruyk en genot van de prerogatieven, aan het selve g'accordeert, als met voorafgaande uytdruckelyk consent deser regeering.

Art. 4. Den regent of castelyn zal ook niet vermogen eenige personen in zyn dienst te nemen of te houden, als die, vriendelyk, trouw en gedienstig zynde, de gasten zonder aansien van natie, persoon of religie ten dienste staan.

Art. 5. En zal hy g'authoriseert zyn sodanige bediendens, als hy kan aantonen zig niet t'ontsien de gasten of hare bediendens te injurieeren ofte met woorden of daden te beledigen, ten eersten ofte binnen de huur tyd af te danken, zonder betaling van eenige wedde of loon, die zy te goed mogten hebben, dewelke als dan zal vervallen ten behoeve van 't lazarus huys ten eylande Purmer Endt.

Art. 6. Den regent sal, door een goed reglement en bestier in zyn huys in te voeren, moeten tragten te beletten

en voor te komen het godslasteren, vegten en schelden en, voor zo verre het gevoegelyk geschieden kan en zonder krenking van de vryheid, die de gasten noodsakelyk behoren te hebben om met elkanderen afsonderlyk, buyten het geselschap of participatie van den regent, te converseeren, ook moeten zoeken te detourneeren en tegen te gaan alle disputen over religie en nationale saken door een vriendelyke vertoning van de speciale ordre, hem daar omtrent gegeven, en de quade gevolgen, die daar uyt kunnen ontstaan, ofte andere diergelyke onaanstotelyke middelen.

Art. 7. En als hy zig zo verre mogte vergrypen van daar toe selfs aanleyding te geven ofte hem daar inne direct of indirect te mesleeren, dan wel te permitteeren of oogluykender wyse toe te laten, dat eenige der bediendens van het huys zulks komen te doen, zal hy verbeuren een somma van hondert ducatons, ten behoeve van het voorsz. godshuys, en daar en boven responsabel weesen voor al het quaad, dat daar uyt mogte voortkomen.

Art. 8. De regent of castelyn en zyne bediendens zullen om geene reedenen permitteeren, dat in dit logiement gelevert ofte geborgen werden eenige contrabande goederen, hoe ook genaamt; en ontdeckende, dat deselve aldaar buyten hun weten geborgen of opgeslagen zyn, daar van ten eersten kennisse moeten geven daar en zo zulks behoord, sub poene van correctie na vereysch en bevinding van saken.

Art. 9. Insgelyks zal hy den heere Gouverneur Generaal ofte d'officieren van justitie aangeven alle de geene, die in het logiement komen te logeeren of, by zyn weeten, met vreemdelingen zullen overleggen of beraadslagen om uyt den dienst van de Comp^e^ te deserteeren ofte uyt d'colonie t'ontvlugten, als ook de geene, die zig toeleggen mattrosen, soldaten, handwerkslieden of andere Comp^s^ dienaren te rondselen, op poene van, by het contrarie, te vervallen in een boete van hondert ducatons voor yder hoofd.

Art. 10. Voorts zal hy, nog zyne bediendens, eenige raad, hulp ofte aanleyding mogen geven tot het fraudeeren der

pagten, direct of indirect, op poene van een amende van twee hondert ducatons voor de overtreder, ten behoeve van het leprosen huys, en arbitrale correctie daar en boven.

Art. 11. Niemand, buyten dese castelyn, zal een logies of herberg mogen houden om vreemdelingen voor geld te logeeren en tracteeren, van wat natie die ook zyn mogten, nogte ook voor dienaren van de Comp^e^ ofte ingesetenen deser colonie van een hoger rang als sergeant, op poene van een hondert ryksd^s^ boete voor ieder hoofd te verbeuren en dat daar en boven op alle pretensien wegens zodanigen ongepermitteerde herberging geen regt sal gedaan werden.

Art. 12. Zullende gevolgelyk alle 's Comp^s^ dienaren of onderdanen van den Nederlandschen staat, minder als absolut assistent in qualiteyt of rang zynde, de vryheid behouden by herbergiers, commensaal houders ofte andere in te trecken en te blyven woonen.

Art. 13. En zo ook een iegelyk, van wat staat of conditie zy mogte wesen, 't zy Nederlander of vreemdeling, 's Compagnies dienaar of burger, vry staan ten eersten ofte daar toe inclineerende, na eenige dagen in dit huys gelogeert te hebben, op zig zelfs te gaan wonen of by andere vrienden of kennissen, geen herberg houdende, nog volk voor betaling logeerende, in te trecken, mits kennisse gevende aan den sabandhaar, als hy een vreemdeling, en aan den castelyn, zo hy een Compagnies dienaar of onderdaan van den Nederlandschen staat is, om het nodige berigt te kunnen geven, waar en by wien zy te vinden zyn, wanneer dese regeering ofte iemand anders zulks mogte requireeren.

Art. 14. En zullen de vreemdelingen omtrent sodanige huysvesting, buyten het publicque logiement, kunnen volstaan met op hun woord van eere te versekeren, dat zy by den particulier, die hen logeerd, geen geld voor kost, logies of berging van goederen verteeren.

Art. 15. Maar den genen, die zulks doet, zal, als er contrarie suspicie tegens hem is, verpligt zyn, de castelein zulks requireerende, zig voor de justitie met eede te purgeeren van

hen geen logies, kost, etc., voor betaling te geven, direct nog indirect, al ware het ook onder den naam van pakhuyshuur ofte andersints; en zulks weygerende, zal hy schuldig gehouden werden en vervallen in de boete, articul 9 gesteld.

Art. 16. Alle de geene, die met hunne koopmanschappen, in wat fusten of embalures die ook zyn mogten, in dit logiement intrecken, zullen een dragelyk pakhuyshuur aan den regent of casteleyn moeten betalen, niet excederende voor de fyne, precieuse goederen een agtste, kleyne fusten een half en grote fusten, als zuyker, arak, enz., een percento, behalven het draag of coelie loon, waar van hem zyn verschot zal moeten voldaan werden sonder meer.

Art. 17. Tot gerief van dit huys, mitsgaders tot commoditeyt, zo voor de vreemdelingen als 's Compagnies dienaren, die, by hun arrivement, hunne aankomst by den heere Gouverneur Generaal en de heeren leeden deser regeering, meest alle om de gesondheid in thuynen buyten de stad wonende, gaan bekent maken, zal aan den castelein toegestaan werden het houden van ses huurwagens, zonder de pagt subject te zyn, mits dat deselve ook niet zullen mogen verhuurd ofte geleend werden als aan personen, in dit huys logeerende.

Art. 18. En om voor te komen alle misbruyken en excessen, die van en omtrent dit prerogatief zouden kunnen gemaakt werden en die te beter te kunnen nagaan, als deselve begaan mogte werden, zullen dese ses wagens in 't geheel blaauw geschildert of gevernist moeten weesen, tot de wielen in 't cluys, en met blauw tryp gevoerd.

Art. 19. De pagter van de inkomende en uytgaande regten ofte van de boom zal niemand der kooplieden ofte andere personen, in dat huys haar intrek nemende, mogen molesteeren, hare in en uytgaande goederen, als het geene contrabande wharen zyn, arresteeren ofte den doortogt beletten, mits den uytvoerder der goederen of iemand zynentwegen aan den pagter overhandige een briefje, door den regent of casteleyn ondertekend, waar in zal moeten gespecificeerd staan de datum van den invoer, nevens het getal, de zoort en waarde der

goederen, die de selve inhouden, na de laatste markts prys alhier.

Art. 20. En zal niet te min de pagter het regt behouden d'opening in persoon by te wonen of daar toe iemand zynentwegen te zenden, om versekert te wesen, dat de packen of balen, etc., waarlyk inhouden het geene, waar voor zy aangegeven zyn en niets meer, weshalven den invoerder ook gehouden blyft aan den pagter in tyds kennisse te geven, waar en wanneer d'opening zal geschieden; dog den eygenaar ofte invoerder, die den regter ten genoegen kan verifieeren de voorschreeve specifique opgave gedaan te hebben en dat den pagter op de tweede behoorlyke waarschouwing om by de opening der goederen t'assisteeren niet gekomen is en niemant zynentwegen gesonden heeft en hy eerst als doen in absentie van den pagter en zyne bediendens tot d'opening getreden is, zal daar over niet strafbaar wesen, maar kunnen volstaan met de betaling van de thol, pro rato der opgegevene waarde.

Art. 21. Ook zal aan dit logiement, tot gerief van die er intrecken, werden toegestaan het houden van ses last prauwen, te weten:

drie ieder van vier,
twee van drie, en
een van twee coyangs,

om altyd, wanneer men die requireerd om goederen te halen ofte af te scheepen, zonder eenige bemoeyenisse van het hoofd ofte de mindere commissarissen der prauwvoerders ofte betalinge van eenige lasten ten behoeve van deselve, ten eersten te varen, mits de regent of castelein voor de voerders instaat, voor zo verre als andere eygenaars van huur prauwen daar toe gehouden zyn.

Art. 22. Drie tafels zullen er drie maal 's daags in dit huys moeten werden gedekt, waar van een ieder van dien met sodanige spyse zal moeten voorsien zyn, als by een aparte lyst gespecificeert staat, namentlyk voor de vreemdelingen, reysigers en andere in het logiement wonende (waar onder het logies en de bedieninge gerekend is) voor een hoofd:

eerste tafel, waar aan geene personen zullen mogen zitten van mindere rang als onderkoopman, zonder drank als alleen punch voor den dorst, twee ryksdaalders;

tweede tafel, zonder drank, ses en dertig stuyvers;

derde tafel, voor de domestiquen, twaalf stuyvers.

Art. 23. Insgelyks zal moeten betaald werden voor kost en logies van ieder slaaf vier stuyvers, behalven voor de zuygelingen, vrye of slaaf, waar voor het van selfs spreekt, dat niets zal behoeven betaald te werden.

Art. 24. Dog voor .ingesetenen, die in dat logement niet logeeren en er egter ter maaltyd willen komen, zal niet meer gerekend werden als voor ieder maaltyd:

eerste tafel, zonder drank als alleen punch voor den dorst, een ryksdaalder;

tweede tafel, zonder drank, vier en twintig stuyvers;

derde tafel, voor domestiquen, en

voor ieder slaaf twee stuyvers.

Art. 25. Ingevolge het placcaat, op het stuk der tapneering alhier g'emaneert, zal niemand, wie het ook zy, van Europeesen of inlanders, herhergiers, kroeghouders ofte andere van diergelyke neering mogen verkoopen of uyt te soetelen eenige dranken, hoe genaamd of van wat natuur ook wesen mogten, 't zy by de bottel of kleine mate, als alleen den regent of castelein van dit stads geprivilegeerd logiement en dese ook alleen aan zyne gasten, namentlyk de personen, aldaar logeerende of ter maaltyd komende of die van buyten deselve mogten komen bezoeken.

Art. 26. By aldien een commensaal eenige vrienden ter maaltyd begeert te houden, zal denselven voor ieder, die hy tracteert, 't zy van de eerste of tweede tafel, niet meer betalen. als voor de ingesetenen by articul 24 is gestipuleerd.

Art. 27. Ingevalle de regent of castelein .ter requisitie van iemand eenige parthy maakt van koop of verkoop, sal denselven voor zyne moeyte een half procento courtagie mogen in reekening brengen, als zynde thans alhier geen gesworen makelaars, dat beroep werkelyk fungeerende.

Art. 28. In dit logiement zal, voor zo verre de consumtie in het selve aangaat en verder niet, vry en zonder bemoeyenisse van iemand mogen geslagt werden allerly vee, 't zy groot of kleyn.

Art. 29. En op dat de grote onkosten voor pakhuysen en andere gemacken, ten voordeele der commercianten gemaakt, niet te leur mogen gestelt en also een grote schade aan dit logies toegebragt werden, zullen de lieden, aldaar logeerende, niet vermogen goederen in particulieren, veel min in 's Compagnies pak of woonhuysen te bergen, maar deselve in de pakhuysen, daar voor by het logiement g'approprieerd, moeten opslaan, sub poene, dat zy, contrarie doende, het voorschreve bepaalde uyterlyke pakhuys huur egter aan den regent of castelein zal moeten voldaan werden.

Art. 30. Eyndelyk zullen, om dit logiement bestaanbaar te maken en credict aan het selve toe te voegen, alle de voorschreve privilegien en prerogativen werden verleend voor den tyd van tien jaren, ingaande primo September anno 1755 en eyndigende ultimo Augustus anno 1765.

Art. 31. En op dat een iegelyk, die den inhoude deses eenigsints aangaat, daar van na behoren zoude kunnen verstendigt werden, sal dese ordonnantie, gedrukt zynde, niet alleen afgegeven werden aan de respective collegien en officieren van justitie, heemraden, den sabandhaar en het hoofd der prauwvoerders, maar deselve ook, nevens de lyst, articul 22 vermeld, in de Nederduytsche, Engelsche, Fransche en Portugeesche talen moeten opgehangen werden in de grote eetzaal van het gemelde logiement, om aldaar van een iegelyk ten allen tyde gelesen te kunnen werden.

Op die voorwaarden verleende de regering het regt tot het houden van het logement aan een sous-lieutenant der dragonders »gedurende den tyd van tien agter een volgende jaren, ingaande primo September 1755 en eyndigende ultimo Augustus 1765, met verdere qualificatie, ingevolge zyn versoek en uyt hoofde van de sware kosten, die tot het construeeren van so

een hotel benodigt zyn, dat hem, suppliant, sal g'oorloofd wesen om afstand en transport van gemelde privilegien te kunnen doen, zo als ten zynen meeste voordeele mogte raadsaam vinden, tot vergoedinge van zyne te doene ongelden, sodanig dat zyne opvolgers of erfgenamen by sterfgevalle ofte wel desselfs regt verkrygende, even als hy suppliant, van gemelde privilegien zullen mogen jouisseeren en vry staan het huys, dat daar toe zal g'approprieert werden en staande aan het vierkant in het blok Iª L, aan 't welke alle dese voorregten werd vastgemaakt en dat overzulks alleen daar van sal mogen profiteeren, met al het annexe te mogen veralineeren en transporteeren naar beste goedvinden; en laastelyk, den suppliant uyt 's Compª dienst t'ontslaan met behoud van zyne presenten rang, mitsgaders dus zyne gagie van heden af te laten cesseeren".

29 October. *Regeling van den vertrek-tijd der retourschepen.*

Van Batavia. De retourschepen van de eerste bezending zullen by continuatie, ingevolge de resolutien deser regering van den 14en November 1746 en 7en Augustus 1752, zo vroeg van dese rheede werden gedepecheerd, dat zy uyterlyk ultimo November Sundas engte kunnen uytraken; en die van de tweede bezending, welkers vertrek van hier by het voorschreven besluyt, nevens het verdere dientwegen geresolveerde op den 11en October 1746, bepaald is op medio December, ten eynde volgens het derde articul van de instructie voor de retour bodems, op den 25en January, en niet vroeger, van onder het gemelde eyland in ruyme zee te steeken, tusschen medio en ultimo December te laten rysvorderen om tusschen den 25en January en den 10en February uyterlyk de straat uyt te loopen, nadien de scheepen by een vroeger vertrek van onder het Prinsen eyland gevaar loopen de orkanen te ontmoeten, die van het begin tot ultimo February om de zuyd vernomen worden en wel tot aan de Cocus eylanden doorwaayen.

Van Ceylon, enz.

5 November. *Indaging van voortvlugtige Compagnie's dienaren.*

Als ampliatie van het bepaalde op 20 Augustus 1753 gelastte de Regering, dat, »by aldien het mogte komen te gebeuren, dat iemand, 's Comp^s dienaar zynde, buyten permissie van de heeren Meesters in het vaderland, dan wel van dese regeering, synen dienst quiteerende, van de Comp^e kwam te deserteeren en sig by vreemde natien vervoegde, mitsgaders vervolgens over land, dan wel met Engelsche, Fransche of scheepen van andere natien na Europa of elders delogeerde, sulk een persoon dadelyk ten comptoire, daar sulks komt te exteeren, sal werden ingedaagd als een deserteur; en voorts van dese citatie ofte indaging te doen formeeren een authenticq bewys, mitsgaders het selve, met en benevens de procedures, die daar op komen te volgen, en wat al verder tot het geval in questie behoord, in forma probanti over te senden, beyde na Nederland aan de heeren Meesters, zo daar toe direct occasie zy, en ook aan dese regeering; wel verstaande, dat zulks niet by forme van een brief, maar by eene b'edigde verklaring, het zy notarieel of secretarieel, zal moeten geschieden".

7 November. *Verbod tegen den publieken verkoop van »onbequame goederen en gereedschappen", aan de Regering toebehoorende.*

By examinatie van een vendu rolle wegens, naar gewoonte, in 't ambagts quartier verkogte onbequame goederen en gereedschappen, etc., uyt diverse administratien onder ultimo Augustus passato by een vergadert, geremarcqueert wesende, dat onder deselve ook opgeveyld zyn een vry groot getal sloten tot pistolen, carbyns en snaphanen met een menigte van handgeweiren, namentlyk deegens, klingen, houwers en pallassen; zo is, uyt hoofde niet alleen, dat sulke en diergelyke goederen genoegsaam voor een leur en sleur verkogt werden, maar ook het verkopen der voorschreve, onbequame handgeweiren, om der gevolgen

wille, niet raadsaam zy, principaal met betrecking tot den inlander, die deselve dog gemeenlyk aanslaan en in der tyd daar van een quaad gebruyk soude kunnen maken, goedgevonden en verstaan derselver verkoop voor den aanstaande te interdiceren en alle diergelyke onbequame goederen, conform het bereeds g'arresteerde by resolutie deser tafel van den 5en Maart 1743, welke ordre geheel in het vergeetboek schynt geraakt te wesen, met en benevens de onbequaam werdende aambeelden, dommekragten, baukschroeven en verder grof yser, in het vervolg tot ballast na Nederland te senden.

7 November. *Middelen ter verbetering van de Jakatrasche boven- en Preanger-landen.*

Ten vervolge op hare besluiten van den 1sten October 1754 bepaalde de Regering:

Ten tienden: met betrecking tot de veelvuldige buffel dieveryen, die tot ruine van menig arm landman strecken, is goedgevonden en verstaan ten vollen te amplecteeren de door welgemelte zyn Edelheid by gedagte schriftuur tot tegengang van dat hoe langs hoe meer inkruypende quaad geproponeerde maatregulen en dienvolgende het verkopen van buffelbeesten niet alleen by continuatie te laten geschieden op sulke plaatsen, die daar toe van ouds en laastelyk by placcaat van den 17en April 1730, mitsgaders by besluyten deser tafel van den 9en November 1745 benoemd zyn, maar ook dat voorregt tot gemak van den inlander te extendeeren tot andere plaatsen, die tot dus verre daar van zyn gesecludeert geweest, en dus, zo wel ter fortressen Tanjongpoura, Tangerang en Meester Cornelis, als op de ordinaire markten Weltevreeden en Tanna Abang, den verkoop te laten geschieden, dog nergens anders, op wat voorwendsel het ook wesen mogte, mits dat van den verkoop derselve door den opsigter van 't beestiaal, voor zo verre de gemelte marktplaatsen betreft, en voorts door de commandanten van de gemelde forten, behoorlyke aantekening gehouden en ieder beest, aldaar indiervoegen verkogt werdende, met

sekere merken op de heup gebrand werde, waar aan men 't jaar en maand zoude kunnen sien, item wanneer en waar verkogt zyn, mitsgaders daar en boven een ieder bekend te maken en 't geheele land door met billietten in 't Javaans, Chinees en Maleyts de in- en opgezetenen te waarschouwen, dat, zo wanneer by iemand een gestolen of een vrye buffel, die niet op de markt, in maniere voorschreve, verkogt is, gevonden werd, men denzelven zonder verschoning zal doen straffen als een buffel steelder; zynde wyders met relatie tot die gene, welke ongemerkte of ongesjapte buffels op hunne zuykermolens of landeryen zyn hebbende, 't zy eygenaar of huurder, verstaan deselve te permitteeren, dat tot hun meerder gemak en eygen gerustheyd een ygelyk zyne buffels met een apart brand yser, na zyne keuse, op de heup zal mogen merken, mits dat van sulk een kenteken en het getal der buffels, die ieder in eygendom heeft, eene distincte opgave werde gedaan aan den Commissaris van den inlander, die met behulp van den keurmeester verpligt sal weesen daar van te houden pertinente notitie; met dese bepaling egter, dat zulks begrepen werd alleen met betrecking tot de zuykermolens en alle andere landeryen, binnen Tangerang, Meester Cornelis, item de rivier de Maronde en niet buyten evengenoemde buyten posten gevonden werdende, also in verder opwaarts leggende landen den verkoop dier animalen geschieden moet ten overstaan van het hoofd van dat district, daar deselve verkogt werden, en waar van hy gehouden is een bewys aan den koper te geven, na het g'arresteerde op den 31^en^ Maart 1730 en den teneur van het dierwegens g'emaneerde placcaat van den 17^en^ April daar aan, dat by dese gelegentheid in zo verre gehouden werd voor gerenoveert; dat wyders gecommitteerde Scheepenen met den Landdrost in hunne sessien op Meester Cornelis of Weltevreeden, zo meede de commandanten op de naast by gelegene en verdere buyten posten, item de inlandsche hoofden verder opwaards na de bovenlanden, daar een buffel dievery geperpetreert en hun ter kennisse gebragt werd, den deliquant en de getuygen zullen moeten hooren, de stucken daar van beleggen,

mitsgaders deselve vervolgens met den steelder zo wel als den heelder, herwaarts afsenden aan den Landdrost om voor de bank van Scheepenen te regt gesteld te worden, blyvende nogthans aan den tommongong van Crawang het regt om met zyne ombols de betrapt werdende buffeldieven in eene gecombineerde vergadering, ten overstaan van den commandant der vesting Tanjongpoera, tot de ketting te verwysen, conform besluyt deser tafel van den 21^{en} September 1729, en zo ook aan de regenten der bovenlanden, in desen gelykstandig; dat inselvervoegen als reets ter meermelte sessie van den 1^{en} October jongstleden aan den Gecommitteerde tot en over de saken van den inlander is gereserveert gebleven het termineeren van huysselyke geschillen en meer andere saken, breeder by resolutie van dien datum vervat, denselven ook nog gequalificeert werd zulke saken in het civiele af te doen, als waar over door gecommitteerde Scheepenen om dese of geene oorsaken geen uytspraak werd gedaan, behoudens egter, dat het aan parthyen gepermitteert sal zyn en blyven zig met hun geschil direct aan Scheepenen t'addresseeren, dog niet aan Commissarissen van kleene of commercie zaken, zo wanneer hun different niet meer komt te bedragen dan vyf ryksd^s, even en sodanig als onder articul negen in fine is geresolveert; dat daar benevens aan alle leertouwers niet alleen op het ernstigste sal werden g'interdiceert vellen of huyden van geslagte buffels te kopen, die ongebrand zyn, maar boven dien te statueeren, dat zy op verbeurte van rd^s 100 verpligt zullen zyn sodanig een persoon, die een buffels vel, dat ongebrand is, te koop presenteert, te saiseeren en aan den Bailliuw of Landdrost met het ongebrande of ongemerkte vel, ter overtuyging van den verkoper, over te leveren om tegens denselven te procedeeren als tegens een effective buffeldief; en voor het overige, tot meerder tegengang der zo zeer in swang gaande buffel diefte, alomme te laten bekend maken, dat door geen onbekend persoon een buffel te koop zal werden gebragt, dan g'assisteert zynde van een of twee bekende personen, om getuygenis te geven, dat zulk een beest niet gestolen is, insgelyks

op poene van, by het tegendeel, als een buffeldief te werden gecalangeert.

Ten elfden: is in conformite van het reets praealabel g'arresteerde ter voorsz. resolutie van den 1en October, aan het eynde van het negende articul, als nu goedgevonden en besloten aan alle de officieren en hoofden der respective inlandsche natien, in dese colonie sig bevindende, te ordonneeren, een ieder in den haren, te colligeren en in hunne eygene tale schriftelyk op te geven hunne civile wetten en gewoontens, waar na zy zig in 't gemeen komen te reguleeren omtrent het decideeren van geschillen, tusschen hunne onderhorige ontstaande, insonderheit betreffende het poinct van successie en alle verdere erffenissen en besterffenissen, gemeenschap van goederen van personen, zig in den huwelyken staat begevende, en wat dien aangaande verder by hun in gebruyk is, met ordre om alle de voorsz. documenten over te geven aan den Commissaris over den inlander, die by dese gelast werd deselve te confronteren, in hoe verre die opgiften accorderen, ten eynde daar van te formeeren eene duydelyke descriptie, onder gepaste tituls afgedeelt, ter nadere dispositie deser regeering.

Ten twaalfden: is, met opsigt tot het gene aangaande de huwelyken der inlanders by het gemelde schriftuur van zyn Edelheid g'allegueert wierd, goedgevonden het daaromtrent te laten by de presente costumen, dat permissie halen by hunne hoofden en daar ingeschreven werden, dog des niet te min de officieren en verdere hoofden der inlandsche natien ten ernstigsten te gelasten exact boek te houden van de huwelyken, die by hunne onderhorige werden g'associeert, als meede van de scheidingen, welke onder haar voorvallen, ten fine altyd gereed te zyn hunne aanteekeningen, des gerequireerd werdende, aan den regter te kunnen produceren.

Ten dertienden: in consideratie genomen wesende, dat, nademaal het overgaan der Chineesen tot het Mahumetisdom niet zeer frequent is en dat de weynige veranderingen, die hier omtrent plaats vinden, alleen door het slegtste zoort van volk,

die nog by Chineesen, nog by de Mahumetanen in geen de minste agting zyn, en het dienvolgende de moeyte niet waard is, mitsgaders ook om eenige politicque reeden en motieven niet raadsaam wierd g'oordeelt daaromtrent eenige beweging te maken; zo is verstaan, het in dien opsigte voor als nog te laten op den vorigen voet en maar alleen de Mahumetaansche priesters voor eerst te laten aanseggen, datse van tyd tot tyd aan den Commissaris sullen hebben op te geven de namen en het getal der gene, die uyt de Chineese natie tot het Mahumetisdom overgaan.

Ten veertienden: met betrecking tot de door welgemelte zyn Edelheid by gedagte schriftuur gemaakte remarcque aangaande het besnyden der slaven, Christenen toebehorende, gereflecteert zynde, hoe het nu en dan gebeurt is, dat eenige Christenen of die ten minsten de naam daar van dragen, sig niet ontsien en geschaamt hebben om de inboorlingen of kinderen hunner lyfeygenen te laten besnyden en dus die gewaande religie van Mahomet als in te lyven, tot merkelyke ontluystering en schande voor onsen godsdienst; zo is tot tegengang van zulke verregaande en ten eenemaal onbetamelyke, mitsgaders de predominante religie ten hoogsten ledeerende bedryven goedgevonden en verstaan, op poene van een boete van vyf hondert ryksd[s], ten behoeve van den officier en gecommitteerde over de saken van den inlander, die in allen desen meede sal mogen fungeeren, en welke van hun de calange doen sal, alle Christen inwoonders deser colonie te verbieden hunne slaven of deselver kinderen door Mahumetaanse priesters te laten besnyden, met confiscatie daar en boven van zulke slaven ten behoeve van de Compagnie.

Naar al het welke door den heere Gouverneur Generaal de vergadering in overweging wierd gegeven, dat, nadien het aufugeeren der slaven zeer in swang gaat, ook zeer presumtief zy, dat veele daar van sig naar de bovenlanden retireeren om daar een veylige schuylplaatse, het zy op de suykermolens, het zy in de campongs, dan wel elders te vinden, tot merkelyke schade en ongerief hunner lyfheeren, waar

door boven dien het geboefte in dese omme- en bovenlanden grotelyks aangroeyd, indiervoegen dat de wegen nu en dan gansch onveylig werden, het uyt dien hoofde ten uyterste noodsakelyk ware om, buyten en behalven de reets gestelde ordres tot tegengang van dat quaad, nog vry ernstiger middelen in het werk te stellen; so is, uyt hoofde van de voorz. g'allegueerde redenen en dat het gedurig wegloopen der slaven reets so veele jaren agter den anderen de goede ingesetenen zeer komt te drucken en het dus eens hoog tyd word daar in door middelen van vry meerder klem en aandrang te voorsien, goedgevonden en verstaan by billietten, zo in de Nederduytsche, als Maleytsche, Javaanse en Chineese talen, hier en alomme in de omme- en bovenlanden te affigeeren, een iegelyk, wien hy ook zyn mogte, op het ernstigste te interdiceren en te verbieden het aan of ophouden van weggelopene lyfeygenen, mitsgaders, dat alle die gene, welke op zyn landgoed, suykermolen of campong een weggelopen slaaf komt te ontdecken, gehouden en verpligt zal wesen sig van hem dadelyk meester te maken en sonder uytstel in goede versekering over te leveren aan den commandant van de naast by gelegene post, dan wel aan den Landdrost of den gecommitteerde over de saken van den inlander, ten minsten daar van behoorlyke kennisse gevende, op poene, dat, ingevalle men bevinden mogte contrarie dese ordre gehandelt te zyn, den op- of aanhouder van een dan wel meer diergelyke slaven telken reise voor ieder slaaf verbeuren sal een boete van 100 rd^{s}, de helfte voor den officier of posthouder, die zodanig een schuldige mogte opvatten en afsenden, en de wederhelfte voor den aanbrenger; en waar en boven zulk eene gehouden sal wesen den door hem opgehoudene slaaf aan den eygenaar, dan wel de waarde van dien te restitueeren; en op dat de ordre op dit sujet met te meerder ernst werde g'executeert, is al verder goedgevonden den voormelde gecommitteerde over de saken van den inlander met de respective commandanten of posthouders te qualificeeren om allerwegens, daar zy verneemen, dat sig g'aufugeerde slaven schuil houden, de visite

te gaan doen, mitsgaders aan den eerstgemelde, even als hier voorwaarts reeds gesegt is, de faculteyt te verleenen om in cas subject inselvervoegen, als de officieren van justitie, de calange te mogen doen omtrent de gene, die hy aan de overtreding deser ordre oordeelt schuldig te wesen.

Te deser gelegentheid ook gesproken en in aanmerking genomen zynde, dat door het sedert eenige jaren in verval geraakte, aloude gebruyk en de naderhand gestelde ordre door dese regeering by resolutie van den 21[en] July 1730 om door het distribueeren van diverse soorten van lode penningen van verscheyde merken onder de respective hoofden en capitains der inlandsche natien, ten eynde al verder aan derselver onderhorige uytgedeelt te werden, een iegelyk kenbaar te doen zyn, onder welke natie en wat hoofd hy sorteerende is, de weggelopene lyfeygenen grote occasie werd gegeven om sig voor vrye luyden, gelyk zy gemeenlyk doen, uyt te geven en sig in de omme en bovenlanden als zodanig op te houden, sonder dat men behoorlyk nagaan kan, wat zy eigentlyk zyn, en 't welke ook eenige bedugting maakt om de zodanige te saiseeren en herwaarts op te senden, buyten en behalven dat het niet observeeren van die ordre ook nog van dat gevolg is, dat veele inlanders niet schromen om zig het commando harer respective hoofden en officieren te onttrecken, so dra zulks in haar kraam te passe komt en zy oordeelen voor haar best te zyn sig onder een ander hoofd of officier te begeven; zo is, om zo wel in het een als ander te voorsien, goedgevonden en verstaan de ordre, by het voormelde besluyt vervat, niet alleen by deesen in desselfs vollen omstande te renoveeren, maar ook nog daar en boven en tot betere nakoming en observantie dier ordre alle de gesamentlyke regenten in de bovenlanden, mitsgaders de capitains der respective campongs en alle verdere inlandsche hoofden, die eenige onderhorige hebben, te gelasten, yder in den haren, behoorlyk sorge te dragen, dat na het aloud gebruyk alle personen, zonder onderscheyd, die onder haar komen te sorteeren, tot de Javanen inclusive, daar van voorsien zyn en, by mancque-

ment van diergelyke lode penningen of sjappen, deselve in gereedheit te doen brengen om aan hun door den Commissari verstrekt te werden in zulk een getal, als zy effective benodigt zullen zyn, mitsgaders, in zo verre sulks geschieden kan, ieder natie door een bysonder sjap te distingueeren naar het voorbeeld, te vinden by voorschreve resolutie van den 21en July 1730 en het daar by g'insereerde rapport van wylen den heer Raad extra-ordinair, van Bayen, en den toenmaligen gecommitteerde over de saken van den inlander, Stier, dan wel op zodanigen wyse, als zulks, uyt hoofde van de tegenwoordige gesteldheit van saken en tot bereiking van het wesentlyke oogmerk deser regeering, g'oordeelt sal werden best te convenieeren, om dus met een opslag van 't oog te kunnen sien, tot wat plaatse en campong ofte onder welk hoofd sy behoren, en te gelyk een onderscheid te kunnen maken tusschen vrye luyden en slaven; dog dat zy, regenten, enz., gehouden zullen blyven de sjappen van overledene personen, onder hun toesigt sorteerende, aan den Commissaris 's maands te rug te besorgen om, dus doende, alle occasie tot fourberien, zo veel mogelyk, te weeren; ten welken eynde ook teffens goedgevonden wierd te statueeren, dat ieder een in de bovenlanden, het sy regent of onderhorige, dan wel opsigters van landeryen en wie het verder wesen mogte, gequalificeerd zal zyn om, by ontmoeting van eenig suspect persoon, hem zyn sjap of merk te doen vertoonen en, daar van onvoorsien wesende, denselven op te brengen aan de naast by gelegene post, dan wel aan den Landdrost of Commissaris.

Wyders is ook nog, met relatie tot het presente onderwerp, op den voorstel van den heere Gouverneur Generaal goedgevonden en verstaan, by eerste bequame gelegentheid, van Persien te ontbieden gewolde rammen, in zulk een getal, als gevoegelyk met ieder schip herwaarts sal kunnen werden gesonden, beyde voor dese hoofdplaatse en wyders voor Cabo de Goede Hoop, om daar door een preuve te nemen of door vermenging van de hier en ten gedagte gouvernemente gevonden werdende schapen met die rammen geen goede wol-

gevende beesten souden kunnen werdeu voortgeteelt, so als men versekerd, mitsgaders uyt dien hoofde ook het slagten van lammeren in dese colonie van nu af aan te interdiceren.

Nog door welgemelde zyn Edelheyt de vergadering voorgedragen synde, dat, onaangesien het besluyt deser regeering van den 8en November 1746, waar by de leverantie van pady te deser colonie, in stede van de thiendens voor 's heeren geregtigheyd, welke bevorens door de besitters van verscheyde Comps landen of liever de respective regenten uyt hare onderhorige districten aan de Compe moesten geleverd werden, is gereguleert en vastgestelt geworden op een quantiteyt van 36000 bossen of 180 tjains van 200 bossen, inhoudende 16 catjes of 20 ℔ ieder, om aan deselve tegens rds 20 de tjain uyt 's Comps cassa voldaan te werden, by de ondervinding sedert verscheide jaren herwaarts quam te blyken, dat, ofschoon eenige besitters aan het by voorsz. resolutie haar opgelegde contingent quamen te voldoen, egter zeer veele daar aan quamen te mancqueeren, waar door de Compe niet alleen het hare moeste missen, maar ook veeltyds in verlegentheyd geraakte om zo wel de regeering en Heemraden als de paardestal met de benodigde consumtie te gerieven; zo is, om met betrecking tot dit sujet in 't vervolg naar behoren te voorsien, op de propositie van welgemelde zyn Edelheyd goedgevonden en verstaan den gecommitteerde tot en over de saken van den inlander te qualificeeren omme het ontbrekende aan de pady leverantie, die door de gedagte regenten in de bovenlanden jaarlyks volgens de voorsz. quotisatie by resolutie van den 8en November 1746 gecontribueert moet werden, voor reekening van den nalatige in te kopen en zyn guarand op haar te soeken, om dus jaarlyks eene effene reekening dien aangaande te kunnen hebben, ten ware blykelyke reeden van misgewas, etc., ter harer verschoninge.

Vervolgens, met relatie tot dese materie, de novo herlesen zynde seker voor eenigen tyd ingediende en ter resumtie onder de gesamentlyke heeren leeden rondgeweest, mitsgaders thans weder ingebragt request van den capitain en verdere

officieren der Chineese natie, behelsende in substantie, »hoe dat »hunne landgenoten alhier ter plaatse, in stede van te erkennen de grote voorregten, privilegien en vryheden, haar lieden »meer dan aan eenige andere der Oosterse natien g'accordeert, »en daar van als goede en vreede lievende onderdanen met »dankbaarheit te profiteeren, veele van deselve dagelyks meer »en meer quamen uyt te spatten in allerly ondeugden en »bedriegeryen, waar over hun, supplianten, dagelyks klagten »wierden aangebragt, die zy lieden egter, als ontbloot van »eenige magt, tot grote prejuditie van veele onnosele lieden »niet in staat waren te beslissen;

»dat er, onder andere, veele Chineesen waren, welke, zonder »beroep of professie zynde, hun werk maakten die van »hunne eigene natie, die of jongst aangekomen of uyt zig »selfs onnosel zyn, door allerly listen en streeken van 't hare »t'ontvreemden, etc.;

»dat dese quaadwillige, zig fundeerende eensdeels op hare »ervarentheid om zig, 't zy door getuigen van hare soort of »andere diergelyke middelen, te redden en anderdeels op »de onervarentheit en 't onvermogen van de onnosele voor»werpen van haar bedrog, wel verre van zig te kreunen of »te ontrusten over de klagten, die dese laasten aan de »supplianten komen te doen, haar selfs niet eens verwaardigen »by hun te komen, wanneer zy door den Chineese bode »werden gedagvaard, als wel overtuygd zynde van het onver»mogen der supplianten om haar lieden tot eenige de »minste vergoeding of restitutie te constringereen;

»dat overzulks dese arme luyden, by hun, supplianten, geene »satisfactie kunnende obtineeren en, zo min de wegen van »regten kundig, als van genoegsame middelen tot het entha»meeren van eenig proces voorsien zynde, genoodsaakt wierden »hunne wettige pretentie te laten varen en de autheuren van »haar ongeluk straffeloos van alle verdere aanspraak te libe»reeren, die op dusdanigen wyse in hare quade menees gestyft »wierden;

»dat zulks thans bereets zo verre de overhand had genomen,

»dat zy, supplianten, uyt bedugting der quade gevolgen, die »het selve onvermydelyk na sig moeste sleepen, en ingevolge »van haar pligt te rade waren geworden, dese regeering van »alle 't selve en nog veele andere, in swang gaande sinistre »en quade practycquen kennisse te geven, onder eerbiedigen »voorslag der middelen, welke, onder derselver correctie, 't heyl»saamst tot weering van dit bereets wortelvattende quaad soude »kunnen werden g'appliceert en bepaald werden in de volgende »drie hoofdpunten, te weten:

»eerstelyk: dat zy lieden door dese regeering gemagtigt »wierden om allerly questien en geschillen, ter waarde van »rd[s] vyftig en daaronder, te beslissen;

»ten tweeden: dat, tot indruk van vreese en ontsag, haar »een blok mogte werde toegestaan om quaad doenders en »onwillige daar in op te sluyten, en

»ten derden: dat haar ten dien eynde dienaren mogen »werden vergunt om sodanige quaadwillige op te vatten en, »des noods met geweld, voor haar te brengen, waar van de »supplianten sustineerden, dat zeer veel goede vrugten en gevol»gen te wagten souden wesen, etc., en

»ten vierden of laastelyk: dat ook nog van veel nut scheen »te zullen zyn, dat alle die gene, welke onder hunne natie door »de supplianten by naspeuring en ondersoek bevonden souden »werden onnutte leeglopers en quaatdoenders te zyn, jaarlyks »by namen aan dese regeering wierden opgegeven om na China »versonden te werden, met interdictie van oyt wederom in dese »colonie te komen, op poene van vyf en twintig rd[s], door de »nachodas der respective jonken te verbeuren voor ieder sodanige »versondene, welke zy lieden te rug souden brengen".

Zoo wierd, over dit alles in 't breede gedelibereert en onder andere in aanmerking genomen wesende, dat, alhoewel de menigvuldige quade practycquen en ongebondentheden, die onder de Chineese natie in swang gaan, wel komt te vereisschen, dat daar tegen voorsien werd door eenig meerder pouvoir aan de gemelde officieren te verleenen, ten eynde verscheyde ongebondene en slegte subjecten onder die natie wat beter in bedwang te

kunnen houden, het egter om verscheydene politicque reedenen niet raadsaam zy haar sodanig een magt en vermogen te verleenen, dat alleen aan de justitieele collegien in 't criminele eygen is, voornamentlyk het toestaan van een blok en sodanige dienaren, welke zy komen te versoeken, nadien het niet buyten apparentie zy, dat daar van nu en dan een quaad gebruyk soude maken; alwaaromme goedgevonden en verstaan wierd het tweede en derde lid van hunnen voorstel finaal van de hand te wysen en daar en tegen met betrecking tot het eerste en laaste haar te accordeeren het volgende:

Eerstelyk: dat, gelyk in vroeger dagen den capitain der Chineese natie, conform sekere periode, te vinden in de al van voorlange tyden successive door dese regeering verleende commissien aan deselve, by de aanvaarding van hunne voorsz. qualiteyt de faculteyt is gegeven om, met communicatie synen lieutenants, alle kleene voorvallende saken onder hare natie alhier uyt name deser regeering (gelyk daar by vermeld staat) af te doen en te beslegten, mits de grote of dubieuse renvoyeerende daar het behoord, zy ook als nu van dat voorregt sullen mogen blyven jouisseeren, met permissie daar en boven om domesticque differenten, tot rd[s] 25 toe, dog niet daar boven, in hunne wekelykse vergaderingen af te doen na den teneur van hunne wetten en gewoontens, behoudens dat de succumbanten het regt van beroep voor Commissarissen van kleene gerigts saken deser stede zal werden overgelaten.

Ten tweeden: dat, in stede van hun een eygen blok te accordeeren, als veel te sorgelyk zynde, den Bailliuw en Landdrost, als er goede redenen voor syn, dewelke ter hunner kennisse zullen moeten gebragt werden, verpligt zullen wesen desulke, die aan hun door de officieren der Chineese natie werden overgeleverd, in hare blocken te sluyten en te houden, dog niet langer dan den gewonen tyd van driemaal vier en twintig uuren, wanneer den g'apprehendeerde, zo den eisscher zulks begeerd, ten synen kosten door den officier in gyseling sal werden gesonden, ten eynde de saak by den dagelyksen regter na behoren sal kunnen werden getermineert en afgedaan.

Ten derden: dat zo wel den Bailliuw als Landdrost, zo als dat tot nog toe in eenige opsigte plaats is hebbende, op het versoek der voorsz. officieren en by grote noodsake, deselve met hunne substituten en verdere dienaren van de justitie sullen hebben t'assisteeren, ten eynde de gene, die na de gedane aansegging of dagvaarding sig onwillig betonen om voor gedagte officieren van de Chineese natie te compareeren, op te halen of op te vatten, mits g'assisteert wesende door den Chineesen bode.

Ten vierden of laastelyk: de gemelde Chineese officieren, ingevolge hunnen voorstel, te demandeeren en te gelasten om alle jaren, tegens het vertrek der Chineese jonken, aan dese regeering ter dispositie op te geven de namen en het getal der ondeugende subjecten, die onder hunne natie gevonden werden en die zy sustineeren in dese colonie zyn, om of naar China te rug gesonden, dan wel na goedvinden anders daar over gedisponeert te werden; en wyders de respective annachodas der jonken te interdiceren sulke versondene personen elders anders dan in China uyt te setten ofte te laten hunnes weegs gaan, dan wel weder te rug te voeren, op een boete van rd[s] 25 voor ieder zodanige, ten behoeve van den ontdekker of aanbrenger.

8 November. *Toekenning aan den Secretaris en aan den Bode van den Chineschen Raad te Batavia van een gelijk aandeel in de belasting op de toelatings-briefjes van Chinesche nieuwelingen.*

In aanmerking genomen wesende, dat de by ordonnantie op het zegul papier van dato 26 May 1750, onder anderen aan den bode der Chineese natie toegelegde een quart ryksdaalder van ieder admissie briefje der Chineese nieuwelingen, welke in dese colonie tot houding van domicilium gepermitteert werden, 't sedert by denselven alleen genoten is, niet tegenstaande den secretaris dier natie de collecte der daar van profiueerende penningen, waar onder ook het zegul geld van de Comp[e], tot

nog is gedemandeert gebleven en hy dus niet alleen de moeyte der invordering, maar ook de verantwoording van de aan hem ter hand gesteld werdende admissie briefjes is hebbende, daar het eenlyk van het departement van den bode is de gemelde nieuwelingen op te soeken en aan de hand te doen komen; zo is verstaan, zo wel den secretaris als den bode dier natie, in de voorschreven toegelegde een quart ryksd[r] van ieder sodanig een admissie briefje op een egualen voet te laten participeeren, zo als bevorens.

8 November. *Afschaffing van de sous-lieutenants bij de dragonder-lijfwacht van den Gouverneur-Generaal.*

Nademalen, mits de gemaakte alteratie en diminutie in 't stuk der militaire hoofd officieren, zo hier als op de respective buyten comptoiren, ter sessie van den 23[en] Augustus 1753, de sous-lieutenants onder de compagnie dragonders niet meer nodig syn en het met een ritmeester, een lieutenant en cornet te stellen sal weesen; zo is op de propositie van den heere Gouverneur Generaal g'arresteert, zo wel den dienst als titul van sous-lieutenants onder het corps dragonder lyfwagt van zyn Edelheit te mortificeeren en de cornets voortaan de gagien derselve, namentlyk *f* 40 ter maand, toe te leggen.

15 November. *Vergunning voor de broodbakkers te Batavia 25 pct. van de hun uit Compagnie's magazijnen geleverde tarwe met kopergeld te betalen.*

Door de respective broodbackers ter deser hoofdplaatse instantie gedaan wesende, dat de kopere duyten, waar van zy door schaarsheid aan silver payement maar al te ruym voorsien waren, by de Comp[e] in betaling van door hun ontfangen tarwe mogten werden g'accepteert, onder presentatie van 5 percento opgeld voor de moeyte van de ontfangst te zullen betalen; zo is verstaan dat versoek in zo verre te accordeeren, dat zy, 75 percento in silver geld voldoende, de overige 25 ten hon-

dert sullen mogen betalen in duyten, mits na hunne aanbieding van de duyten betalende 5 percento, om in eguale portie verdeelt te werden tusschen den groot cassier en zynen tweden, in welken gevalle de voorschreve bakkers ook, dat kopergeld alleen betreffende, geliberëert sullen weesen van de betaling van het $^1/_2$ percent, tot een middel van bestaan voor den gemelden groot cassier, c. s. gedestineert zynde.

$\frac{22 \text{ November}}{6 \text{ December}}$. *Regeling nopens het stempelen van manufacturen.*

In consideratie genomen zynde, dat den tyd tot het sjappen of bestempelen der aan de Comp[e] alleen gereserveerde soorten van lywaten, namentlyk zo wel witte, gebleekte, en ongebleekte, blauwe en rode, gemeene lywaten, als: guinees, gerrassen, salempoeris, baftas, parcallen, dongrys, etc., item alle soorten van Souratse lywaten, zonder onderscheid, begind te naderen en het dienvolgende nodig is de vereischte ordres gesteld, mitsgaders gecommitteerdens benoemd werden, ten welker overstaan, na het uyt eynde van dit jaar, niet alleen die sortimenten 's Comp[s] wegen, maar ook desulke, welke van deselve alhier nog in handen van particulieren syn mogten, gesjapt en gestempeld, mitsgaders daar en boven by particulieren aanbreng, selfs in de gepermitteerde kisten en lasten der zee en scheeps officieren, accurate examinatie gedaan werde, of onder deselve ook van die sortementen tegens de ordre aangebragt mogten werden; zo is, op de propositie van den heere Gouverneur Generaal, goedgevonden en verstaan, het een en ander effect te laten sorteeren in 't nieuwe kleede pakhuys, voor zo verre 's Comp[s] lywaten en den particulieren aanbreng betreft; dog ten opsigte van die de particuliere thans in handen hebben, in de krygs kamer binnen het stadhuys alhier, ten overstaan van twee gecommitteerde leeden uyt den raad van justitie deses casteels, item den waterfiscaal, welke twee eerste daar toe alternative zullen moeten vaceeren; mitsgaders hier van kenniso te geven aan de gemeente by een t'affigerene billiet.

3 December. *Regeling der inkomsten van de pachters der pho- en topho-spelen en der top-banen.*

Met betrecking tot de verschillen tusschen de pagter van de pho en topho en die der topbanen is verstaan deselve in deser voegen te decideeren, dat wel den pagter van de pho en topho twaalf speelhuysen daar toe zal mogen aanhouden, daar onder begrepen de vier stuks, welke bevorens aan den pagter g'accordeert zyn en waar van hy de voordelen alleen genieten sal, dog dat de inkomsten van de overige agt verdeelt zullen werden tusschen hem en de pagter van de topbanen, yder voor de helft, en sulks almeede by de aanstaande pagt conditien bekend te stellen.

$\frac{3}{10}$ December. *Verbod tegen het »rongingen" na primo Januarij* 1755.

Gesproken zynde over de schadelykheit van het ronging spel, dat alhier buyten de voorsteden, mitsgaders wat verder opwaarts, by continuatie g'oeffend werd en waar na de lyfeygenen, principaal Oosterlingen, sodanig g'inclineert zyn, dat by nagt en ontyden sig uyt de huysen en thuynen hunner respective lyfheeren en vrouwen als ontsteelen om 't selve by te wonen, zonder zig te ontsien het daar toe benodigde geld op de eene of andere wyse hunne meesters en vrouwen te ontvreemden, en waar op gemeenlyk volgt, dat zy, het meede genomene verspild hebbende, sig vervolgens fugatief stellen, gelyk zulks de dagelyks inkomende klagten ten vollen doceeren, sonder dat de daar tegen gestelde ordres tot als nog van dat effect zyn geweest, dat dit quaad daar door eenigermaten is gestuyt ofte verhindert geworden, en dierhalven door den heere Gouverneur Generaal de vergadering in overweging gegeven weesende, of men, om de wille der voren aangehaalde motiven en om de lyfeygenen der gesamentlyke ingesetenen de occasie te benemen tot het bywonen van dat schadelyk spel en de inlanders, tot bederf harer huyshouding zo zeer daar op ver-

hit, zulks te beletten, 't selve niet in 't geheel behoorde af te schaffen en te verbieden, mitsgaders dienvolgende buyten de aanstaande verpagting te laten, mits dat egter de capitains der inlandsche natien, die bevorens weynige jaren altoos in de possessie van dat regt geweest zyn, gepermitteert wierden rongingen te mogen houden, onder dese spetiale bepaling nogthans, dat zy daar toe alvorens schriftelyke permissie sullen moeten versoeken en obtineeren van welgemelde zyn Edelheid en het aan haar nog boven dien niet soude vry staan voor eenig geld, onder wat naam het ook zoude zyn mogen, te laten speelen, met bepaling van sekere boetens in cas van overtreding; zo is, na dat hier over in 't breede gedelibereert en onder anderen in aanmerking was genomen, dat de inkomsten, welke die pagt by de opveiling in den gepasseerden jare, namentlyk rd^s 215 's maands, heeft gerendeert, in geen comparatie kan komen by de schade, welke door de tollerantie van dat spel de goede ingesetenen werd toegebragt, goedgevonden en verstaan zig volkomen met den voorstel van welgemelde zyn Edelheid te conformeeren en dienvolgende de oeffening van dat spel, zo wel buyten de voorsteden alhier, als verder opwaarts tot de rivier de Maronde, item tot de posten Meester Cornelis en Tangerang, geheel en al te verbieden, op poene van 100 ryksd^s telken reise, te verbeuren ten behoeve van den Drossaart deser ommelanden ofte den Commissaris tot de saken van den inlander, aan wien de faculteit om de calange in cas subject te doen al meede gedefereert werd; mitsgaders aan de campongs capitains der inlandsche natien, uyt hoofde voorsz., wel te permitteeren het houden van rongings, dog niet eerder, dan na dat alvorens daar toe schriftelyke permissie versogt en verkregen zullen hebben van welgemelde heere Gouverneur Generaal, en dat het haar in genen deele vry staan sal voor geld, met wat benaming en onder welk pretext zulks ook zoude mogen werden gecoloreert, te laten speelen, op poene van die selve boete telken reise te zullen verbeuren; en hier van een iegelyk by een schriftelyke advertentie uyt name deser regeering, zo

wel in de Nederduytse, als Maleytse en Javaanse talen, kennisse te geven.

6 December. *Verbod voor de Lutherschen te Batavia:*
1° *kinderen te doopen, wier ouders geen lidmaten der Luthersche gemeente waren;*
2° *het maken van proselyten buiten de Luthersche huisgezinnen;*
3° *het aannemen van verzoeken, welke »by den gerefor»meerden kerkeraad mogten wesen ontsegt".*

Dit verbod gold slechts in afwachting der beslissing van Heeren XVIIⁿᵉⁿ »over het delicate praerogatif de propaganda »fide".

Van het bepaalde sub 1° waren uitgezonderd:
a. kinderen, wier ouders de Luthersche geloofs-belijdenis toegedaan waren door de opvoeding hunner ouders, schoon zij geene belijdenis hadden afgelegd;
b. kinderen, wier ouders deels Luthersch, deels Catholiek of eenige andere goddienst toegedaan waren, »wyl het in zulken »gevalle aan der ouderen keuze blyft, waar zy hunne »kinderen dopen willen".

Zie ook 31 December 1754.

De Indische Regering maakte van deze gelegenheid gebruik om bij het Opperbestuur aan te dringen op de toezending van de in November 1743 verzochte »reglementen en statuten van de Luthersche gemeente, onder eene respectueuse vertoning van dies noodsakelykheyd tot voorkoming van ecclesiastique demeles, waar mede men, tot als nog geen positive ordres hebbende, steeds verlegen is; en wyders haar Edele Hoog Achtbare daar by al verder reverentelyk voor te dragen, dat dese regeering, het geposeerde by de bekende consideratien van wylen zyn Excellentie den heere Gouverneur Generaal, van Imhoff (L. M.), nopens het etablissement van eene Luthersche kerk ter deser hoofdplaatse, waar van egter de resolutie van haar Edele Hoog Achtbare niet spreekt, in zyne waarde latende, van sentiment

is, dat het in dese gewesten voor den inlander, die voor heen ten opsigte van 's Comp^s dienaren en verdere haar onderhorige Christenen maar van eene kerk en eene publicquen godsdienst heeft geweten, ongetwyffeld aanstotelyk soude weesen twee publicque religien gepermitteert te sien, bekleed en bevoorregt met deselfde prerogativen en praeëminentien; en laastelyk, dat men uyt dien hoofde sustineerd, het hier in allen deele niet kan worden geschikt en ingerigt na de gebruyken, in Nederland in casu quo plaats vindende".

10 December. *Verpachting van de »gemeene inkomsten »van het koningryk Jacatra" voor het jaar* 1755.

Die verpachting had plaats op dezelfde voorwaarden als vroeger, behoudens de navolgende »ophelderingen, veranderin»gen en ampliatiën".

Aangaande de pagt der inkomende en uytgaande regten:

dat het sout, van Crawang en van daar herwaarts langs de stranden gemaakt en alhier aangebragt werdende, 't zy tot consumptie of ten verkoop, vry van inkomend regt of eenige last zal wesen;

dat, tot wegneming van alle verschillen tusschen de pagters van de boom en de vis-markt, den eerstgemelde den gewonen tol zal genieten van alle ongesneedene of ongekurvene, droge en soute visch, sonder onderscheyd, item van alle gedroogde en gesoute visch, van Siam en Cambodja komende, 't zy deselve gesneden of gekurven zy dan niet; dog waar en tegen aan den pagter van de vis-markt zal blyven het heffen van den thol van alle aangebragt werdende gesneden of gekurven, gedroogde en gesoute visch, komende van de hier omstreeks leggende eylanden en van Bantam, als mede spetiaal van zekere gesoute visch, genaamt tangierie of konings visch en ikan Bantam, mitsgaders van de gesoute oedangs of garnalen, alle bekend onder den naam van tjauw, welke door de Wetangsche visschers hier aangebragt werd;

dat den pagter niemant der kooplieden ofte andere personen,

dewelke in het gepreviligeerde stads logement haar intrek nemen, zal mogen molesteren, hare in en uytgaande goederen (als het gene contrabande wharen zyn) arresteeren of den doortogt beletten, mits den eygenaar der goederen dan wel iemand zynent wegen aan den pagter overhandige een briefje, door den regent of castelyn onderteekend, waar in zal moeten gespecificeerd staan de datum van den invoer, nevens het getal, de soort en waarde der goederen, die deselve inhouden, na de laaste markts prys alhier, met desen verstande nogthans, dat den pagter het regt behoud de opening in persoon by te wonen of daar toe iemand zynentwegen te senden, indiervoegen als by articul 3 van de pagt conditien staat aangetekend.

Aangaande de pagt nopens den handel aan de scheepen:

dat aan het nieuw gepreviligeerde stads logement, tot gerief van die 'er intrekken, werd toegestaan het houden van ses last prauwen, te weten:

3 ieder van vier coyangs,

2 » » drie »

1 van twee coyangs,

om goederen van boord te halen ofte af te scheepen, en waar mede den pagter sig niet zal mogen bemoeyen.

Aangaande de pagt van 't hoofdgeld der Chineesen:

dat alle vreemde Chineese handelaars of die met de jonken dier natie alhier jaarlyks verschynen, na eene al oude en steeds jaren na den anderen in train geweest zynde usantie, gehouden sullen wesen het hoofdgeld te betalen van de volle maand, in welke sy alhier aankomen, te weten: een quart ryksdaalder voor ieder man, en soo vervolgens 's maandelyks tot derselver vertrek van dese rheede.

Aangaande de pagt van de groente kramen en winkels:

dat als nu gepermitteert werd het bewonen van nog een rye bouticqnen of winkels, volgende op die, welke reets met consent deser regering bewoond werden op de nieuwe marktplaats aan de westzyde van de grote rivier, en dat zo by dage als by nagt, mits de nodige zorge werd gedragen, dat

de daar toe verzoek gedaan hebbende inlandse Christenen, Maleyers en andere inlanders daar plaatse vinden.

Aangaande de pagt van de vis-markt:

dat, tot voorkoming en wegneming van alle disputen tusschen den pagter van de boom en die van de vis-markt omtrent het heffen van den thol der alhier aangebragt werdende vis, zal moeten in agt genomen werden:

dat den pagter van de vis-markt die zal mogen heffen van alle aangebragt werdende gesneden of gekurven, gedroogde en gesoute vis, komende van de hier omstreeks leggende eylanden en van Bantam, alsmede van zekere gezoute vis, genaamt tangierie of konings vis en ikan Bantam, mitsgaders van de gezoute oedangs of garnalen, alle bekend onder de naam van tjauw, welke door de Wetangse visschers hier aangebragt werd;

dat daar en tegen den pagter van de boom zal genieten den thol van alle ongesnedene of ongekurvene, droge en gezoute vis, zonder onderscheid, item van alle gedroogde en gezoute vis, van Siam en Cambodja komende, 't zy deselve gesneden of gekurven zy dan niet.

Aangaande de pagt der hanevegteryen:

dat den pagter niet zal vermogen te tappen of te verkopen eenige dranken ter plaatze, daar de hanevegtery gehouden werd, het zy onder den naam van kleyn dan wel setbier of water, met siroop vermengt, op poene van de boete, gesteld by de conditien der pagt van de herbergen, articul 2 en 15.

Aangaande de pagt der top-banen:

dat, tot voorkoming van disputen tusschen dezen pagter en die van de pho en topho, welke laaste, na 't exempel van veele voorgaande jaren, aan den capitain der Chineese natie in admodiatie werd gegeven, thans aan den laastgemelden gepermitteerd werd het houden van twaalf huyzen tot het gedagte spel van de pho en topho, daar onder begrepen de vier stuks, welke aan dien pagter bevorens g'accordeerd zyn en van welke laaste hy de voordeelen alleen genieten zal,

mits dat de inkomsten van de overige agt dobbelhuyzen zullen moeten verdeeld werden tusschen den pagter der pho en topho en die van de top-banen in een gelyke portie of ieder de helft.

13 December. *Middelen ter verbetering van de Jacatrasche boven- en Preanger-landen.*

Op dezen datum is het beslotene op 1 October en 7 November 1754, in den vorm van een plakaat, gepubliceerd.

20 December. *Bepaling, dat te Soerabaija en te Grissee in wandeling zouden worden gebragt doorboorde halve duiten.*

Op de propositie van den heere Gouverneur Generaal is verstaan een somma van *f* 20000 aan halve duyten na Sourabaya en Grissee te senden, mitsgaders de bediendens aldaar te qualificeeren om, na dat in ieder een gaatje sal wesen gemaakt ten eynde te samen gereegen te kunnen werden, deselve tegens twintig stuks voor een nieuwe dubbelde stuyver, uytmakende twee en een halve Hollandsche stuyvers, waar voor zyn Edelheyt oordeelde, dat wel zullen kunnen van de hand geset worden, te laten roulleeren, even als de daar in train synde, so genaamde Balyse pitjes, om op dusdanigen wyse te beter ontlast te raken van de ruyme quantiteit ier kopere munt, thans aan handen synde, als onder medio eser bedragen hebbende een somma van *f* 77540.

20 December. *Regeling nopens de verstrekking van rantsoenen aan schepelingen.*

De Regeering was van oordeel, dat daarmede »al vry liber n zonder behoorlyke attentie op restanten of derselver brieftes werd te werk gegaan", waarom zij goedvond, »als een

»permanente ordre en tot een rigtsnoer voor die sulks aan- »gaat, te statueeren, dat, volgens de aloude usantie, voortaan »geene ordonnantien van victualie voor de scheepen, op dese »en gene reysen gaande, sullen werden opgemaakt, dan na »dat alvorens het restant briefje sal wesen opg'eyscht en »g'examineert, om vervolgens daar na met sekerheyd een »bepaling te kunnen maken wegens de benodigtheyd voor »den ordinairen tyd der te doene reyse".

27 December. *Reorganisatie van het personeel te Cheribon.*

»Om daar door eens voor al af te snyden het aanhouden »van overtollige subjecten", werd dit personeel vastgesteld, als volgt:

1 resident,
4 à 5 boekhouders en assistenten,
1 krankbezoeker,
1 oppermeester of chirurgijn,
1 onder- of derde-meester,
1 timmerman of ander ambachtsman,
1 vaandrig,
4 sergeanten,
6 korporaals,
1 tamboer,
50 soldaten,
1 konstabel,
1 konstabels-maat,
2 kwartiermeesters,
1 trompetter,
4 matrozen,
6 bosschieters of handlangers,

te zamen 86 personen.

Voor het doen van kruistochten tegen zeeroovers mogten bovendien aangehouden worden 4 korporaals en 24 soldaten.

30 December. *Maatregelen ter beteugeling van pracht en praal.*

Nademalen van tyd tot tyd de *pragt* en *praal* onder verscheydene dienaren en burgers, zo ter deser hoofdplaatse, als de meeste buyten comptoiren van India, — in weerwil van zo veel trouwe en nadrukkelyke vermaningen, mitsgaders ernstige waarschouwingen, als bereeds zedert den jaare 1631, wanneer dit quaad, het geen immers de zotte hovaardye tot hare moeder heeft, al by haar Edele Hoog Agtbare de Heeren Seventienen in 't patria als de pest is. aangemerkt en dies tegengang met den meesten ernst aangeschreven, mitsgaders daar op by placcaten van den 9en Maart 1647, 5en July 1680, 30en December 1704, 24en Juny 1719, 28en December 1729 en 28en January 1733 de nodige schikkingen gemaakt en ook tegens de overtreders der daar by geciteerde wetten gesteld zyn verscheyde poenaliteiten, — zodanig toegenomen en ten toppunt van aanstoot en ergernisse geklommen is, dat haar Edele Hoog Agtbare de Heeren Seventienen zig niet langer hebben willen, nog kunnen onthouden haar misnoegen daar over, niet alleen op de nadrukkelykste wyze te betuygen by brieve van den 8en October 1753, maar daar by ook te gelasten om, tot refrenatie van dit, ten verderve van veele strekkend quaad, te nemen de nodige maatregulen; zo is 't, dat wy, onze gedagten daar over hebbende laten gaan en overwogen, niet alleen de goede intentie en welmeenentheyd van haar Edele Hoog Agtbare om te beletten en voor te komen den ondergang van vele dienaren en burgers, die, met weinig of geen nadenken aangedaan of van een onverdragelyke trots- en opgeblazentheyd geregeerd werdende, haar zelven vergetende en alles in het werk stellende om byna de eerste ministers van de Nederlandse maatschappye, — onder welkers gebied en heerschappye de distinctie, na mate van ieders caracter, mitsgaders de subordinatie, de voornaamste zuylen zyn, waar op het belang der gemelde maatschappye rusten en nevens hare dienaren, burgers en ingezetenen gebouwd werden moet, — voor by te

streeven of zig ten minsten met dezelve gelykstandig te stellen in alle uyterlykheden, waar mede de weynige, ja zelfs tamelyke middelen, die zy in den aanvank van deze, voor haar zo inkankerende en uytmergelende ziekte bezitten, mogten zien verloren gaan en haar door den tyd gebragt in de allernaarste omstandigheden, wanneer ze voorwerpen van bespottinge en ten laasten subjecten werden, die zig, het oog des werelds onttrekkende, in armoede en kwelling ten eynde brengen den weynigen overigen tyd hares levens, gelyk daar van meer dan te veel bewyzen hier te lande te vinden zyn; buyten dat, ongerekend deze personeele omstandigheden, daar uyt nog voortvloeyen imaginatien, die, alle palen en perken te boven gaande, al zulke perzonen doen begaan stappen tot declin en disrespect harer meerdere en voornamentlyk der gene, die, schoon in hooger en aanzienlyker caracter dan deselve, van geen grotere middelen voorzien zynde, supporteeren moeten de onverdraaglykheyd van zodanige, zig zelve deterioreerende dienaren, burgers en andere ingezetenen, goedgevonden en verstaan hebben, tot wegneming van deze excessen, die geen verdere toegeventheyd permitteerd en zelver strekken moet tot nadeel van de Compagnie, ook tot die van eenige harer goede dienaren en burgeren, by dezen onzen placcate, onder de navolgende tituls en articulen, alle dienaren, burgers en verdere ingezetenen, van wat staat of conditie dezelve ook zyn, te gelasten en te bevelen, gelyk wy dezelve door publicatie en affixie dezes gelasten en bevelen de prompte en punctueele observantie der naarvolgende ordres, die wy bevonden hebben te strekken ten beste van den lande en van vele inwoonderen derzelve, en zulks in volgender voegen; als voor Batavia, onder de

EERSTE TITUL.

Van rytuygen en wat daar toe behoord, rypaarden, etc.

Art. 1. Dat buyten den heere Gouverneur en Directeur Ge-

neraal, mitsgaders de Raden van India en den praesident van den Raad van justitie, schoon geen Raad van India zynde, niemand, wie hy ook zy, zal mogen gebruyken een *carosse coupé*, dan wel een zoo genaamde *glaze koets*, nog ook geen rytuyg van zodanigen fatsoen met portieren; ook geene wapens of cyffers op hare rytuygen mogen stellen, op poene van confiscatie van de wagen en de daar voor gevonden werdende paarden en tuygen en een boete van vyf hondert rd[s] boven dien.

Art. 2. Den heere Gouverneur Generaal zal eenlyk zes en den heer Directeur Generaal, mitsgaders alle de Raden van India, vier paarden met korte of lange strengen en een of geen voorryder tot haar rytuygen gebruyken, zonder dat iemand anders zig zal mogen verstouten zulks mede te werk te stellen, op poene van confiscatie van wagen, paarden en tuygen en een boete van een duyzent rd[s] daar en boven.

Art. 3. Niemand, buyten den heere Gouverneur en Directeur Generaal en de Raden van India, mitsgaders derzelver vrouwen en weduwen, item den praesident van den Raad van justitie, geen Raad van India zynde, oud-gouverneurs, secretarissen der hoge Indiase regering en den brigadier van 's Comp[s] militie in India zal zig mogen bedienen van *Europesche koetsiers*, maar, dezelve in zyn dienst hebbende, ten eersten, na de publicatie en affixie deses, moeten afdanken, op poene van, by het contrarie, te zullen verbeuren twee hondert rd[s].

Art. 4. Gelyk aan alle en iegelyk voor heen is gepermitteerd rytuygen ten haren gebruyke aan te houden, werd zulks alsnu mede toegelaten, onder dese bepaling nogthans, dat niemand, minder dan een oud-directeur in qualiteyt, desselfs rytuyg, 't zy *wagen*, *charet* of *chais*, nog het onderstel of de bak, zal mogen vergulden of verzilveren en de rytuygen, op de publicatie deses zodanig egter zynde, verpligt zyn drie maanden na gemelde afkondiging te veranderen in dezer voegen:

dat tot effective opperkooplieden, en minder niet, hare rytuygen zonder verguldsel of verzilvering met beeld-, rank-, bloem- en ander werk, na haar welgevallen, dog alle de overige dienaren en burgers verpligt wesen hare rytuygen

effen, van een couleur de bak en een ander het onderstel, te doen vernissen of schilderen, zo ook alle de wagenverhuurders hare rytuygen, met behoud van het praesent merk van het gedeelfe van het wapen van Heemraden, en zulks binnen drie maanden na de publicatie dezes, op poene van andersints, tegens deze onze ordre verguldc, verzilverde en geschilderde rytuygen gebruykende, de rytuygen met de daar aan gespannene paarden en de daar op leggende tuygen ipso facto te zullen verbeuren ten behoeve van Heemradens casse; en waar op alle officieren van justitie, zonder onderscheyd, gelast werden exact reguard te slaan en den inhoude van deze onze ordre prompt te executeeren om daar voor te genieten de helfte der provenue van het aangehaald werdende rytuyg, paarden, etc.

Art. 5. Alle de gene, die, na de vorige gemaakte schikkinge, geene wagen pagt hebben opgebragt, blyven daar van voor het verdere almede gelibereert, nevens die geene, die den heere Gouverneur Generaal daar van mogte goedvinden te ontslaan, en die, dewelke in 't vervolg niet speciaal in dezen mogten werden opgeteld, onder de vorige restrictien en poenaliteyten, met de presente wagen pagt beswaart; dog zullen de naar te noemene met primo January 1755 en vervolgens jaarlyks moeten betalen de onder volgende pagtpenningen en zulks, nevens alle de wagenpagt betalende dienaren, burgers en andere ingesetenen, voor ultimo January, als:

een regerend en oud-schepen.................... rd^s 50

militaire capitains, kooplieden en die daar mede gelyk standig zyn, gelyk Weesmeesteren en haren secretaris, Commissarissen van zee en commercie zaken, item bank en bank van leening, zo lang in functie zyn, vendumeester, ouderlingen, capitain lieutenants, chirurgyns majoor en schippers................ » 100

onderkooplieden en die van gelyke qualiteit zyn, als Commissarissen van huwelykse zaken, den vice-preses en den secretaris van Boedelmeesteren, chirurgyns der buyten posten, buyten- en binnen-regenten der respective godshuysen en hospitalen, inspecteurs der

leprosen, procureurs, notarissen, werkbasen, diaconen in bediening, lieutenants en vaandrigs van de militie, eerste clercquen van de respective collegien, daar onder ook begrepen, die uyt kragte van hare functie genieten het onderkoopmans tractement... rd^s 125
boekhouders, assistenten en die daar mede gelykstandig zyn, als opperstuurlieden, krank-besoekers, opper- en onderchirurgyns.......................... » 180
burgers, die in het collegie van Weesmeesteren, Heemraden, Commissarissen van de bank en zee- en commercie zaken gezeten hebben............... » 125
alle burgers, zonder onderscheyt, in geen collegie gezeten hebbende.................................. » 200
Christen en Mahometaanse capitains, Chineese dito en lieutenants.................................. » 150
inlanders van minder aanzien..................... » 200
gemeene inlanders.............................. » 300
wagenverhuurders binnen de stad................. » 80
wagenverhuurders buyten de stad .... » 50

Art. 6. Die twee rytuygen met vier wielen houd en daar van te gelyk gebruyk maakt, zal dubbelde pagt moeten betalen en niemand voor een ander op zyn naam *een wagen, charet* of *chais* houden, op poene van een hondert vyftig rd^s boete voor den een en ander.

Art. 7. *Draagstoelen met glazen* of zo genaamde *chaises à porter* zal niemand, buyten de leden der hooge regeering, derzelver vrouwen, weduwen of kinderen, mogen gebruyken, die ook alleen bevoorregt zullen wezen zig te bedienen van *draagstoelen* en *orimonts, met goud of zilver beslagen*, op poene van een hondert rd^s; dog 't gebruyk van *ordinaire draagstoelen* en *orimonts*, zodanig dezelve in practycq zyn, werd aan ieder toegelaten.

Art. 8. Die genegen zyn voor haare kinders kleine wagens, met een of twee paarden getrokken, te houden, zullen een quart van de wagenpagt moeten betalen; blyvende egter de kinder wagentjes, door jongens getrokken werdende, daar van

g'eximeert *en het vergulden, versilveren, schilderen* of *effenheit* derzelve bepaalt na de qualiteit van hare vaders, op gelyke poenaliteit, als voor de grote rytuygen is gestelt.

Art. 9. *Chineesen en inlanders, trouwende, ook begraven werdende,* tot vergroting van de statie een of meer wagens nemende of huurende, zullen moeten betalen aan Heemradens secretaris, ten behoeve haarer casse, vyf en twintig rd[s] voor een, vyftig voor twee en zo na advenant voor de meerdere rytuygen; voorts by geen van die gelegentheden mogen gebruyken *een statie paard,* nog ook *geen draagzetel* of andere *extraordinaire omstandigheden,* dan onder betaling van 500 rd[s], wanneer van alles te gelyk gebruyk werd gemaakt, dog de draagzetel alleen employerende, rd[s] 300, een derde voor den officier, een derde voor de academie en een derde voor het seminarium.

Art. 10. De *chaisen met een paard,* door wie deselve ook gehouden mogten werden, zullen voortaan veertig rd[s] pagt 's jaars moeten betalen en niet in de stad mogen ryden, maar deselve doen leyden door een zyner jongens, op verbeurte van 25 rd[s] boete by het contrarie.

Art. 11. *Chaisen met twee paarden en vier wielen* blyven begrepen onder de wagens en ook ingelyker voegen de pagt derselve.

Art. 12. Niemand, wie hy ook zy, met uytzondering van den praesident van den raad, geen Raad van India zynde (die sulks egter voor den heere Gouverneur Generaal sal moeten doen), sal nog den heere Gouverneur of Directeur Generaal, dan wel de ordinaire of extra-ordinaire Raden van India, derzelver vrouwen en weduwen, op wat weg of brug deselve, 't sy met rytuyg of te paard, mogte komen te ontmoeten (de ledige wagens daar onder mede begrepen blyvende), voor by mogen ryden, maar genoodsaakt zyn daar voor uyt te halen en op te houden, op poene van een hondert vyftig rd[s] boete, indien den overtreder deser ordre geen meerder wagen pagt subject is, also de zodanige in dien gevalle daar inne werd gecondemneert by dezen.

Art. 13. Niemand dan den heere Gouverneur en Directeur Generaal, mitsgaders de Raden van India, praesident van den raad, oud-gouverneurs, secretarissen van de hoge Indiase regeering, brigadier, raden van justitie, de respective officieren van justitie en de directeurs van de buyten comptoiren, mitsgaders hare vrouwen en kinderen, zullen over de valbrug van 't casteel ryden, nog ook haare ledige wagens daar over doen ryden, 't zy onder de wal van 't casteel langs, dan wel direct over deselve, op poene van een hondert rd[s] boete, ten waare met spetiale permissie van den heere Gouverneur Generaal.

Art. 14. Niemand dan den heere Gouverneur en Directeur Generaal, mitsgaders de Raden van India, zullen hare rytuygen met *geschoren fluweel, gebloemd* of *ongebloemd*, mogen bekleeden, nog ook *gareelen* of *tuygen met zilver* of *verguld beslag* en also min het *leder* van het *tuyg, met fluweel overdekt* of *geboord*, mogen gebruyken, op poene van vyf hondert rd[s] boete.

Art. 15. Niemand, minder in rang dan een opperkoopman, zal *zyde, kemels haire, cattoene* of *wolle leydzels* by hare rytuygen of aan hare paarden mogen gebruyken of zyn koetzier op zyn rytuyg anders mogen kleeden dan met een effene *rok, camizool, broek* en ook een *hoed* zonder *boordzel*, op verbeurte van twee hondert rd[s], en zulks ingaande drie maanden na de publicatie deses.

Art. 16. Niemand dan de hoge regeering, de weduwe van een Gouverneur en Directeur Generaal, mitsgaders die der leeden van dat ligchaam, item den praesident van den raad, zyne huysvrouwe of weduwe, zal *twee jongens met rottingen*, 't zy by dag of nagt, voor hare rytuygen mogen laten lopen; ook geen *twee dammers*, nog geen *twee lanthaarns* voor en op hare wagens gebruyken, mitsgaders zig niet verstouten zulks te doen om door dat middel by avond de poorten van de stad, welkers in- of uytryden bepaald is, tegens de ordres in- of uyt te ryden, op poene, dat zodanigen *tweeden jonge*, 't zy met de *rotting voor lopende*, dan wel de *tweede dammer dragende*, door den officier aan zodanigen poort, als ze in- of

uytryden, zal opgevat en ten zynen behoeve aangehouden werden, zonder dat daar op het minste verhaal vallen zal voor den vorigen eygenaar, ongerekend nog twee hondert rd[s] boete.

Art. 17. Niemand, wie hy ook zy, beginnende met het ligchaam der hooge regering en eyndigende met de minste van 's Comp[s] dienaaren en burgers, sal by het afsterven van eenige zyner vrienden of bloedverwanten, in wat graad deselve hem ook souden mogen bestaan, toegelaten zyn zyne domesticquen, *slaven* of *slavinnen*, in den *rouw* of eygentlyk in het zwart gewaad te mogen kleeden, nog ook eenige vrye personen, die deselve in haren dienst hebben, zulks vermogen aan te doen, maar daar van ten eenemaal af te zien, op verbeurte van een hondert rd[s]; blyvende egter gepermitteerd, ten dage der begraving van den overledene en verder niet, de voormelde, anderzints verbodene rouw zyne dienstboden of dienstmaagden, item slaven en slavinnen, te mogen laten dragen.

Art. 18. En gelyk in het voorgaande articul van de vrye personen en slaven is gesproken, werd by dit articul, dat als de voorgaande geextendeerd blyft, alle en iegelyk verboden, in den rouw moetende, hare rytuygen en tuygen met zwart laken te mogen laten bekleeden of ook zwart vernissen, dan wel schilderen, of zwarte kussens en gordynen in de rytuygen, ook geen koetsier in den minsten rouw op hare rytuygen te plaatsen, veel minder eenige van hare domesticquen of slaven floerse of andere zwarte banden om haare linker- of regter armen te mogen doen dragen, op verbeurte van gelyke een hondert rd[s].

Art. 19. En nadien de kosten om de sterfhuyzen, dan wel die, waar uyt een lyk zal werden ten grave gebragt, met rouw te behangen te hoog op stok loopen en, als overtollig zynde, mede geretrancheerd dienen te werden, zo zal voortaan alleen de *zykamer met de deuren derzelve*, dan wel een ander vertrek, waar uyt de lyken der leden van de hooge regeering, derselver vrouwen, weduwen of kinderen zullen werden ter aarde besteld, zo mede de *voordeur* van het huys,

met zwart mogen werden behangen; maar daar en tegen zullen alle en iegelyk, buyten meermelde regeering, alleen *de vensters van de lykkamer* met *de voordeur der sterfhuysen* met zwart mogen behangen, zonder dat, wie hy ook zy, de *schutzels, tafels, spiegels, kassen en verdere meubels* in den rouw zullen mogen steken, op poene van hondert rd^s boete.

Art. 20. Buyten den heere Gouverneur en Directeur Generaal, mitsgaders de raden van India en den praesident van den Raad van justitie, zal niemand, uyt hoofde van hare functie, *Europeese* of *inlandse dienaren*, door de Compagnie betaalt werdende en in haaren dienst hebbende, agter hare vrouwen of kinderen mogen laten gaan, dan wel agter op of naast de wagen ryden; voorts niemand, minder dan een lid der hooge Indiase regeering en gemelde praesident, eenig gehuurd inlands dienaar, 't zy *Christen, Moor, Jentief, Mallabaar, Oosterling* of *Chinees*, in zynen dienst mogen nemen om, uytrydende, agter op haare wagens te staan of, te voet gaande, agter haar te gaan; gelyk ook geene vrouwen, weduwen of jonge dogters van minder rang, dan die van de hooge regeering, een vrygegeven slavin of vry geboorene vrouw daar toe, 't zy opgetooyd of niet, zullen mogen gebruyken, op poene van een hondert vyftig rd^s boete; en welke amende al mede gesteld werd voor de gene, welke thans de zulke ten zodanigen eynde in haren dienst hebben en niet veertien dagen na de publicatie deses uyt deselve laten gaan, ongerekent nog vyftig rd^s boete voor zodanige vrye personen, die sig daar toe laten gebruyken.

Art. 21. Tot opperkooplieden inclusive, item de fungeerende en oud-ritmeesters der burger cavallery, mitsgaders de capitains der infanterie en geen ander van minder rang zullen vermogen geborduurde of met goude en zilvere passementen, poinct d'Espagne en kanten of franje belegde chabrakken of holsterkappen op hare rypaarden te gebruyken, nog ook geen goud, zilver of verguld beslag of zodanige stygbeugels aan haare zadels hebben, op poene van, by overtredinge deser ordre, te verbeuren twee hondert rd^s boete.

Art. 22. Aan den heer Gouverneur en Directeur Generaal, mitsgaders de Raden van India, zal het vrystaan zo veel trek- en rypaarden ten haren dienste en die van hare domesticquen aan te houden, 't zy binnen of buyten de stad in hare thuynen, als deselve zullen goedvinden.

Art. 23. Maar buyten deselve sal den praesident van den Raad van justitie, geen Raad van India zynde, de oudgouverneurs, de secretarissen der hooge regeering, den brigadier over 's Compagnies militie in India, de raden van justitie, de oud-directeurs, de opperkooplieden des casteels, den commandeur en equipage-meester en fabrycq, een ieder niet meer mogen aanhouden dan zes trekpaarden en boven deselve (den brigadier uytgezondert) een rypaard.

Art. 24. Dog alle andere, mindere dienaren en burgers zullen niet meer dan vier paarden moogen houden en, die eenlyk rypaarden houden, 't geen ieder werd toegelaten, absolut niet meer dan ieder één, ongerekend de officieren van de pennisten, de dragonder officieren en van de burger cavallerye, dewelke, namentlyk met opzigt tot de eerste, den ritmeester twee, den lieutenant een en de twee cornets mede ieder één, mitsgaders de dragonders officieren het voor haar bepaald getal en den burger ritmeester, in ampt fungerende, twee, een oudritmeester twee, den fungeerenden lieutenant één, oud dito één en de mindere officieren ieder één, en zo ook de pennisten, onder het corps cavallerye gehorende, en de burgerruyters ieder één; en welke paarden van de pennisten en burgerruyters, even als die der voormelde officieren, zo dienaren als burgers, vry blyven van eenige pagt, zonder dat iemand voor een ander een paard zal mogen houden, op verbeurte van twee hondert rd[s].

Art. 25. Maar van alle andere paarden, buyten die van evengemelde officieren, pennisten en burgerruyters, die iemand, 't zy dienaar of burger, aanhoud tot trek of rypaarden, ongerekend de geene, die van de wagenpagt van oudsher vry blyft, zal aan Heemraden of derzelver secretaris, boven de wagenpagt, nog moeten betaald werden vyf rd[s] jaars voor ieder paard.

Art. 26. De wykmeesteren, zoo binnen als buyten de stad, zullen by de jaarlykse beschryving der inwoonderen ook moeten opneemen het getal der *paarden*, door een ieder aangehouden werdende, waar omtrent alle agterhoudentheyt van de eygenaars der *paarden* op poene van een hondert rd^s boete werd verboden; moetende de wykmeesteren van hunne bevindingen jaarlyks aan Heemraden een aparte rol overgeven.

Art. 27. De Mahometaanse of inlandse, ook Chineese officieren, tot lieutenants inclusive, mogen, vry van pagt, ieder *twee rypaarden aanhouden*, dog geen meer, en de vaandrig *één*; maar alle overige inlanders en Chineesen, buyten die in het volgende articul gemeld werden, moeten de voorsz. pagt van vyf rd^s 's jaars betalen en de capitains der campongs dezelve opgeven, met de namen der gene, die rypaarden houden van de officieren; waar van de capitains, te paard rydende en den heere Gouverneur Generaal ontmoetende, van het paard zullen moeten gaan, dog voor de leeden van de regering halte houden; maar alle mindere officieren en gemeene zullen, zo voor den heere Gouverneur Generaal als alle de leeden van de regeering, by rencontre op de wegen van het paard afstappen, op poene van vyftig rd^s boete voor de officiers en dat de gemeene by den Commissaris tot en over de zaken van den inlander zullen werden afgestraft ter zyner discretie, by overtreding dezer ordres.

Art. 21. De huurders, de potiaas, de mandadoors en de schryvers op de suykermolens, mitsgaders alle de geweldigers van de respective officieren van justitie, de mandadoors van de afgelegene landen, item de oppassers van de Gecommitteerde tot en over de zaken van de inlanders en de caffers van den Land-drost mogen ook vry van pagt *één paard houden*, maar geen ander zonder betaling; waar over de wykmeesters buyten de stad en het platte land het opzigt aanbevolen werd.

Art. 29. Zullende alle die geene, die bevonden mogte werden een meerder getal paarden aan te houden, dan aan deselve is gepermitteerd, tot een boete voor ieder paard moeten betalen vyftig rd^s en by onwilligheyt onderhavig blyven parate executie

door Heemraden, ten wiens behoeve deze boete almede gesteld werd.

TWEEDE TITUL.

Van grote kipersollen en waxe dammers.

Art. 30. Alle, die meerder dan onderkoopman in rang is en met dese gelykstandig zyn, mitsgaders boedelmeesters, diaconen, regenten van godshuyzen, vendumeesters en hare vrouwen, ook alle Europese vrouwen, zonder onderscheyd, nevens die van de inlandse Christenen en Mahometaanse officieren, tot vaandrigs inclusive, zullen grote kipersols en waxe dammers mogen gebruyken, maar geene mindere op poene van vyftig rd^s, met de vryheyt egter aan mindere om handkipersolletjes of een kleynder zoort van groote kipersollen en Siamse of Javase dammers te mogen gebruyken.

Art. 31. Over de valbrug van 't casteel tot aan het eynde van de lange brug zal aan een koopman en geen minder in qualiteyt gepermitteerd zyn het gebruyk van een opene kipersol by goed weir, op verbeurte van 25 rd^s, zonder dat zulks voor den een en ander by regenweir zal zyn verboden.

DERDE TITUL.

Van de manskleeding.

Art. 32. Met *goud* of *zilver geborduurde, gegaloneerde,* dan wel diergelyke met *almassen* belegde *kleederen*, namentlyk *rok, camizool* en *broek,* zal door niemand dan door de hooge regering en den praesident van den Raad van justitie gedragen mogen werden, op poene van vyf hondert rd^s boete.

Art. 33. Dog met een *goude* of *zilvere knoop,* ook *knoopsgaten,* zullen de oud-gouverneurs, secretarissen van de hooge regering, leeden in den Raad van justitie, item directeurs *fluweele rokken, camizools* en *broeken,* ook andere camizools, mogen dragen na haar welgevallen.

Art. 34. Voorts *effene, fluweele klederen* van *rok, camizool* en *broek* door niemand anders, dan die effective opperkoopman in qualiteit of hoger is, nevens camizools na hare verkiezing.

Art. 35. Alle andere mindere dienaren zullen *nog rok, nog camizool, nog broek* daar van mogen dragen, op poene, zo voor deze, als in de twee voorgaande articulen genomineerde dienaren, van twee hondert rd[s] boete voor de eerste, drie hondert voor de tweede en vyf hondert rd[s] voor de derde reyze.

Art. 36. *Laken en zyde klederen, zo onder, als boven-klederen,* sal alle en een iegelyk mogen dragen na hare verkiezing, zonder dat iemand, buyten de hooge regeering, deselve zal mogen borduuren of beleggen met passementen, op gelyke poene als even, zonder dat egter de monteering der respective officieren, zodanig die thans gereguleerd is, daar onder begrepen werd.

Art. 37. Gelyk ook niemand, minder dan een opperkoopman, aan zyn rok, camizool of broek zal mogen dragen massive goude knopen, nog camizools van goude of zilvere stoffen, ook geene met goud of zilver geborduurd of gebrocheert, van welke zoort van fabrycq of waar ter plaatze die ook gemaakt mogten zyn, op verbeurte van twee hondert rd[s] boete.

Art. 38. Ook zal niemand, minder dan een onderkoopman, mogen gebruyken *goude schoen- en broeks-gespen,* ook geen *gegaloneerde hoed,* uytgezondert de officieren van de cavallerye, infanterye, arthillerye en zeevaart, item burgerye, die hier van werden g'exmineerd, als de vier eerstgemelde aan haare monteering bepaald blyvende, maar alle de overige daar van, op vorenstaande poenaliteit, moeten afzien.

Art. 39. Werdende het dragen van *cocardes,* buyten de evengemelde officieren, mitsgaders die der pennisten, aan alle en iegelyk mede verboden op gelyke amende.

Art. 40. Aan de Mahometaanse en Moorse officieren zal het, als in vorige tyden, gepermitteerd blyven hare klederen *matiglyk met passementen* te beleggen, zonder aan iemand anders.

VIERDE TITUL.

Van vrouwe klederen en daar onder voornamentlyk juweelen.

Art. 41. *Diamanten carcanten* en met *diamanten bezette horologien*, item *betelkistjes* van *massif goud*, ook *goude en zilvere* met *edele gesteentens bezet*, mitsgaders zodanige *cpoes*, blyven eenlyk gepermitteerd voor de vrouwen en weduwen van den heere Gouverneur en Directeur Generaal met die van de Raden van India en den praesident van den Raad van justitie; ook dubbelde snoeren paarlen van de eerste zoort en kostelyke juweelen, op verbeurte van vyf hondert rd[s] boete voor die gene, die desen mogten goedvinden te overtreden.

Art. 42. Zo als ook de daar aan volgende vrouwen, tot die van directeurs inclusive, *juweelen* en een dubbelde *snoer paarlen van matige groote*, te zamen ter waarde van zes duyzent rd[s], item de verdere vrouwen en weduwen, tot die van opperkooplieden, tot de waarde van vier duyzent rd[s], zullen mogen dragen.

Art. 43. Alle andere vrouwen, tot die van capitains, zo militaire, zeevarende als burgerye, zullen mede dubbelde snoeren, dog *kleine paarlen* mogen dragen, ook *juweelen*, beyde niet boven de drie duyzent rd[s] aan waarde.

Art. 44. Mitsgaders vrouwen en weduwen van dienaren en burgers, tot kooplieden toe, de waarde van twee duyzent rd[s] en die van mindere qualiteit *paarlen* en *juweelen* van een duyzent rd[s] aan waarde, alles op verbeurte van twee hondert rd[s].

Art. 45. *Fluweele klederen*, met *goud* of *zilver* belegt of geborduurd, zal door niemand der vrouwen mogen gedragen werden, dan de vrouwen, weduwen en kinderen der hooge regering en den praesident van den raad.

Art. 46. Maar alle andere vrouwen, egter niet minder dan een opperkoopmans vrouw of weduwe, zullen effene, *fluweele japonnen* of *zakken* mogen dragen, ook van *zyde* en *linnen*.

mitsgaders *goude of zilvere stoffen*, dog niet geborduurd of gestikt, dan wel met *passementen* belegd, zonder dat egter het *fluweel* door haare kinderen zal mogen gebruykt werden.

Art. 47. Voorts zal 't alle vrouwen, weduwen en dogters van vaders, minder dan opperkoopman in qualiteit, vry staan *zyde* en *linnen klederen*, na hare keuze en vermogen, te mogen dragen, zonder dat die de *zyde klederen* mogen *borduuren* of met passementen beleggen, nog ook eenige *goude* of *zilvere stoffen* dragen, op poene van, by overtredinge van alle voren gemelde articulen, door de mans der vrouwen en de weduwen zelver te verbeuren voor de eerste reyze een hondert, de tweede drie hondert en de overige reyzen telkens een duyzent rd^s.

Art. 48. Zullende de respective *bruyds*, na *het caracter of de qualiteit van den bruydegom*, invoegen voorschreven, moeten *gejuweelt* en *gekleed*, mitsgaders door de *ouders*, *magen* of *voogden*, dan wel *voogdessen*, zorge gedragen moeten werden voor het overtreden dezer ordre, op poene van drie hondert rd^s; blyvende de kinderen van de hooge regeering hier van g'excuseert en uytgesloten.

VYFDE TITUL.

Van het opschikken en 't getal der slaven meydens.

Art. 49. De vrouwen en weduwen van de hooge Indiase regeering, mitsgaders die van den praesident van den Raad van justitie, zullen drie meydens agter haar mogen mede neemen, opgeschikt met *oirkrabben* van een enkelde tamelyke diamant, *goude hairpen*, *goude*, *zilvere* en *zyde kleetjes*, *baaytjes van goud of zilver gaas*, met *goude*, zogenaamde *karpatten bezet*, kettingen van *goud of geregene koralen*, *goude middelbanden* en *goude pindings*, maar geen *paarlen* of *diamanten*, zelfs geen ander gesteente, in het hair gevlogten of gezet, het zy by wat gelegentheyt het ook zy.

Art. 50. Alle andere vrouwen en weduwen, tot die van

opperkoopman, zullen niet meer dan twee en, die minder in rang zyn, maar één meyd agter haar mogen mede neemen, mitsgaders dezelve eenlyk *oirkrabben* met een klein *diamantje*, *een goude hairnaald*, *een fyn lywaats-baaytje* en een *chitse sarasse* dan wel *cambaay*, maar geen *goud*, *zilver* of *zyde kleedje*, ook geen *goude*, *zilvere* of *zyde tokassen*, *juweelen*, dan wel eenig ander *goud* of *zilver*, *egte* dan wel *valsche paarlen* of dito *gesteente op het hoofd* of anderzints dragen laten, ongerekent de vrouwen en weduwen van de eerst in dit articul vermelde classe, die zyde kleedjes en bethiljes baaytjes aan hare meydens zullen mogen geven, dog andere niet; op poene van, by het contrarie, subject te zullen zyn confiscatie van zodanige slavin en al wat dezelve ook mogte aan hebben, zonder forme van proces, ten behoeve van den officier, die de calange doet, en boven dien twee hondert rd' boete.

Art. 51. Gelyk ten opsigte der *bruydskléderen* in het voorgaande 48ste articul is gesproken, blyft het getal en de opschik der meydens almede inzelvervoegen, na mate van de qualiteit van den *bruydegom*, bepaald, alles op vorenstaande poenaliteyt.

ZESDE TITUL.

Van slaven of vrye jongens met livrey, ook rokken, mitsgaders koussen en schoenen.

Art. 52. Aan den heere Gouverneur en Directeur Generaal, mitsgaders de Raden van India en den praesident van den raad, zal het alleen vry staan hare koetsiers, oppassers en lyfjongens livrey met gegalloneerde kléderen te laten dragen, ook schouder strikken dan wel nestels, maar niemand buyten dezelve.

Art. 53. Zullende alle oud-gouverneurs, secretarissen van de hooge regering, zo in als buyten functie, item den brigadier, aan hare koetsiers en lyfjongens, de laatste tot drie in 't getal en

nog één ten dienste harer huysvrouwen, almede livrey mogen geven en de mindere ministers en bediendens, tot actueele opperkooplieden inclusive, dog verder niet, gepermitteerd zyn hare kipersoldragers en andere lyfjongens effene rokken met zilvere pinksbeks of kopere, vergulde knopen aan te geven, zonder dat derzelver getal drie zal mogen surpasseeren en dat hare koetsiers anders zullen mogen zyn gekleed, buyten een hoed met een effen passement, mitsgaders koussen en schoenen.

Art. 54. Waar en tegen alle mindere dienaren, tot kooplieden inclusive, en burgers, met dezelve gelykstandig, geinterdiceert werd haare *lyf- en andere jongens*, de *koetsiers* op hare rytuygen uytgezondert, rokken aan te geven, maar dezelve eenelyk te kleeden met baaytjes van *rood* en *blauw lywaat, gestreept* en *ongestreèpt*, dog geen *chitse* of *geschilderde*, en ook geen meerder getal agter haar te voeren dan *twee, buyten by avond*, wanneer nog *een* tot het dragen van *een dammer* werd gepermitteerd; zullende de *koetziers* dog effen *lakense, zyde* of *linnen rokken*, ook *koussen* en *schoenen* mogen dragen, met een effen *hoed* zondèr *boordzel*.

Art. 55. De mindere dienaren en burgers zullen almede indiervoegen hare *jongens* agter haar en ook alle andere moeten kleeden en niet meerder dan *één mogen mede voeren*, buyten by avond of nagt, wanneer 'er *een tweede tot de dammer* werd toegelaten, mitsgaders *haare koetziers* een effen *laken, zyde* of *linnen kleed* met een effen *hoed*, item *koussen* en *schoenen*, mogen geven, op poene, zo voor den een als ander, by het voorgaande 53ste, 54ste, mitsgaders dit 55ste articul gemeld, dat de *slavenjongens*, contrarie deeze bepaling gekleed of een meerder dan het gelicentieerde getal gevonden werdende, ipso facto zullen werden weggenomen door de dienaren van de justitie en teffens verbeurd ten behoeve van den officier, door wiens dienaar of dienaren de opvatting zal wezen geschiet.

Art. 56. Zullende de weduwen van voorschreve dienaren en burgers zig moeten reguleeren na het bepaalde omtrent de qualiteiten en rang harer gewezen mans; en vrouwen, met haar mans, by het 53ste, 54ste en 55ste articul vermeld, uyt-

gaande, het getal *der jongens* met niet meer dan een *kipersol-drager* vermeerderd en ook zodanig dat getal vergroot werden, wanneer 'er *een kind* by komt, voor welke ieder ook maar *één jonge met één meyd* werd gepermitteerd.

ZEVENDE TITUL.

Van het ondertrouwen en trouwen.

Art. 57. Iemand, by het doen van *ondertrouw met wagens na het stadhuys rydende*, die, buyten de betaling van zekere somma gelds aan Commissarissen, na het g'arresteerde in Rade van India op den 17en Maart 1752, *geen ondertrouw in huys mag doen*, zal de boete ten behoeve van de diaconen, navolgens resolutie van den 26en May 1693, van rds vyf en twintig voor ieder gebruykt werdende rytuyg moeten betalen en boven dien nog vyf en twintig rds ten behoeve van het seminarium alhier.

Art. 58. Iemand, minder dan opperkoopman in qualiteit, by het doen van *ondertrouw* genegen zynde een tractement of maaltyd onder het geluyd van musicale instrumenten te geven aan een meerder getal *dan vier en twintig menschen*, de kinderen ongerekend, zal daar voor aan het seminarium, meer gemeld, moeten opbrengen vyftig rds.

Art. 59. Gelyk ook by het trouwen van iemand, minder dan een actueel opperkoopman in qualiteit zynde, *geen versierde* of *met linten en quasten opgeschikte wagens of paarden* en *geene Chineese lanthaarns* zullen mogen werden gebruykt, dan onder betaling van twee hondert rds, wanneer van alles te gelyk gebruyk maken, dog andersints een hondert rds, ten behoeve van meergemelde seminarium; blyvende het gebruyk van een *glaze koets* of meerder voor de zodanige absolut geinterdiceerd en alle dienaren, meerder dan opperkoopman en de in die qualiteit zynde, van deze bepaling g'eximeerd.

Art. 60. Een lid der hooge Indiase regering of wel hare kinderen *trouwende*, zal de *bruyd gekroond ter kerke mogen*

gaan en de *bruyds* der opperkooplieden even buyten het hek of ringmuur, van deselve uytkomende, en alle de overige op de plaats, daar die gestrooyd werden, namentlyk eenige huysen van de woning, waar in zy bruiloft houden of intrekken, mogen gekroond werden; en zal niemand dan een lid der hooge regering of wel hare kinderen voor haar rytuyg, ten dage van haar trouwen, twee jongens of twee dammers gebruyken, dan onder betaling van vyftig rd[s] voor meergemelde seminarium.

Art. 61. En wie voor haare huysen, *'t zy bruyd of bruydegom, op haar trouwdag,* buyten de leeden der hooge regering en haare kinderen, *praalbogen willen stellen,* zal een ieder van haar, almede ten behoeve van het seminarium, contribueren vyftig rd[s]; en het ophalen en verantwoorden deser penningen en de voorenstaande boetens voor meergemelde seminarium gedemandeert blyven aan den bode van huwelykse zaken.

AGTSTE TITUL.

Van de bruyloften.

Art. 62. Niemand, minder dan een actueel opperkoopman, zal op zyn *trouwdag bruyloft* mogen houden, dan een koopman en zulke, die daar mede gelykstandig zyn, onder betaling voor af van twee hondert en alle andere mindere drie hondert rd[s], de helfte ten behoeve van de academie de marine en de wederhelfte ten voordeele van het seminarium meergemeld.

Art. 63. Werdende tot een beter verstaan verklaard onder de bruyloften eenlyk begrepen te zullen zyn de maaltyden, die met *kaarssen,* met *waxe, zyde en papieren bloemen versierd,* waar onder egter geene *Chineese bloemen* begrepen, maar verstaan werden die, alhier aangemaakt, werden gegeven, alwaar ceremonieel de vrienden tot een meerder getal dan vyf en dertig, kinderen ongerekend, verzogt en het huys ten zodanigen eynde met 't plaatzen van een verhevene zitplaats voor de bruyd en speelmeysjes g'approprieerd werden zal.

Art. 64. En op dat almede door het opmaken van de

dikwerf voor een goed gedeelte haar vermogen verslindende *bruyds kooyen* ook niet onnodig de middelen weggeworpen werden, zal niemand, minder dan actueel opperkoopman zynde, een opgeschikte bruydskooy mogen laten maken, mitsgaders te pronk stellen, dan onder contributie van twee hondert rd^s voor een koopman en die met deselve gelykstandig is, voor mindere drie hondert rd^s, invoegen voorschreeven te verdeelen.

NEGENDE TITUL.

Van andere maaltyden.

Art. 65. Maar alle andere, vriendelyke maaltyden, 't zy binnen of buyten de stad, onder het gebruyk van allerhande soorten van musicale instrumenten, blyven zonder de minste bezwaringe toegelaten, met deze bepaling nogthans, dat niemand, beneden een lid der hooge Indiase regering en den praesident van den raad, onder de blaasinstrumenten, waar en hoedanig het ook wesen mag, zal vermogen te gebruyken of doen gebruyken *trompetten, pauken* en *trommelen*, op poene van telkens, by overtreding deser ordre, te verbeuren vyf hondert rd^s.

TIENDE TITUL.

Van het kinder-dopen.

Art. 66. Indien iemand, buyten de leeden der hooge Indiasche regering, tot opperkooplieden inclusive, by het ryden naar de kerk met een kind om gedoopt te werden, meerder dan *één wagen gebruykt*, zal hy voor ieder meerder rytuyg betalen vyftig rd^s, ten behoeve van het seminarium meermelt.

ELFDE TITUL.

Van de begraafenissen by avond.

Art. 67. By het begraven by avond van een lyk van een opperkoopman en die met hem gelykstandig is, zal, onder

betaling van de boete, daar op by het reglement van de begraafenissen van den 27^{en} Augustus 1743 gesteld (waar van de dispensatie egter gedefereert blyft aan het goedvinden van den heere Gouverneur Generaal), niet meerder dan zes rouw-wagens, buyten de lyk-koets, mogen werden gebruykt en by ieder wagen niet meer dan vier waxe dammers; gelyk ook by die van een koopman vyf rouw-wagens en een onderkoopman, mitsgaders de zodanige, vier wagens en by ieder wagen vier waxe dammers, alles onder voormelde poenaliteit; gelyk ook by het begraven van kleine kinderen by avond, de vader, moeder, voogd, voogdesse, etc., of wie ook de begrafenisse zoude mogen aangaan, de vader van het kind, geen opperkoopman, maar koopman geweest zynde, daar toe niet meer dan drie, de hem in rang volgende, namentlyk lieutenants, onderkooplieden en die met deselve gelykstandig zyn, maar twee en alle overige dienaren en burgers maar één rouwwagen en ook by ieder rytuyg niet meer dan vier waxe dammers mogen gebruyken, op poene van voor ieder meerder wagen te zullen moeten betalen vyf en twintig rd^{s}, ten behoeve van het seminarium; zullende de kosters der respective kerken en aanspreekers van het een en ander rapport moeten doen aan den rector van het seminarium en dese de boetens laten op halen door een der school- of leermeesters.

TWAALFDE TITUL.

Van de buyten comptoiren van India, en eerstelyk:

Art. 68. Van Ceylon, Cormandel, Amboina, Banda, Ternaten, Macasser, Malacca, Javas Oostcust, Cabo de Goede Hoop, Mallabaar en Sumatras Westcust.

Op alle deze comptoiren zullen de respective dienaren, burgers en hare vrouwen, mitsgaders weduwen, bruyds en jonge dogters, zo voor hun zelfs als ten aanzien van derzelver slaven en slavinnen, haar moeten reguleeren naar al het geene by de vorenstaande articulen in deezen voor deeze hoofdplaats

werd geordonneerd en aanbevolen; uytgezondert, dat aan de respective gouverneurs in haar gebied, schoon geen Raad van India zynde, werd toegelaten het gebruyk van een *carosse coupé* of *glaze koets met vier paarden*, de *trompetters na gewoonte*, mitsgaders, nevens de respective commandeurs, de gebruykelyke statie; met deze uytzondering, dat enz.

Art. 71. Den directeur, cargas en mindere dienaren in China en opperhoofden en mindere dienaren in en tot Japan, Gamron, Bassoura, Cheribon, Palembang, Siam, Jamby, Timor, Banjer en Cochin China mogen haar, ten reguarde der kleeding, reguleeren na 's lands costume, maar, op Indias hoofdplaats komende, blyven dezelve subject de opvolging van het bepaalde, na de classe, waar inne dezelve begrepen werden, op de poenaliteiten, daar by gesteld.

Art. 72. Bantam. Den commandeur of gezaghebber zal geen rytuyg, van wat zoort, veel minder iemand anders aldaar, mogen aanhouden, maar na aloude gebruyken, dezelve benodigt zynde, die verzoeken moeten van den Sulthan, zonder dat hy, uytgaande of uytrydendè, 't zy met een rytuyg of te paard, *één* dan wel *twee trompetters* zal mogen laten voor zig gaan of ryden, *dog een trompetter mogen gebruyken, na de eylanden varende*, maar niet na Carangantou.

Art. 73. Waar en tegen den commandeur of gezaghebber *zal vry staan een of meerder rypaarden te mogen houden* en de *zadel met zyn toebehoren* voor eygen gebruyk hebben van *fluweel geborduurt* of *gegalonneert*, dog by alle de overige *zadels*, zo van denzelven als van mindere dienaren, zullen eenlyk *chabrakken* en *holsterkappen van laken* met *een enkeld passement* mogen zyn.

Art. 74. Den commandeur en gezaghebber zal zig mogen kleeden na zyn welgevallen en de mindere dienaren haar moeten reguleren na de geene, die met haar in qualiteit gelyk en onder den titul van Batavia begrepen zyn, gelyk ook den commandeur of gezaghebber, op Batavia komende, hem zal moeten reguleeren na de classe, waar onder hy begrepen is.

Art. 75. Blyvende de vrouwen verpligt haar te gedragen

na het geene ten aanzien der kleding onder den titul van Batavia en de classen respective is gezegt, uytgezondert een vrouw van den commandeur of gezaghebber, die aldaar in loco zig na 's lands costume reguleeren kan, maar, op Batavia komende, subject blyft, het geen haar man onderhevig is.

Art. 76. Bengàle, enz.

Art. 123. Den Advocaat-fiscaal van India, Bailluw, Water-fiscaal en den Drossaart der Bataviase ommelanden zullen zonder aanzien van jurisdictie, by de overtreeding der gestelde beveelen in dezen (waar van die der kléderen van mans en vrouwen negen maanden, die der *Europeese koetsiers* ten eersten, het afdanken der inlandse dienaren veertien dagen en alle de overige ingaan en standgrypen zullen drie maanden na de publicatie dezes), de gene, die zig aan gemelde overtredinge schuldig maken, moeten calangeren, zonder de minste conniventie of consideratie, op poene van anderzints of by overtuyging van eenige gebruykte oogluyking of toegeventheyd zelver te zullen vervallen in de gestelde boetens, dewelke anderzints hier ter plaatze en op de respective buyten comptoiren van India verbeurd werden verklaard ten behoeve van den officier, die de calange doen zal, uytgezonderd die, waar van in dezen speciaal vermaan is gedaan.

Art. 124. En op dat niemand hier van eenige ignorantie zoude kunnen pretenderen, hebben wy goedgevonden en verstaan dezen onzen placcate te doen publiceren in de Nederduytsche tale en, in zo verre nodig zy, in de Portugeesche, Maleydse, Javaanse en Chineese talen nevens dezelve te doen affigeren; voorts de respective officieren van justitie te gelasten en beveelen, gelyk wy dezelve ten ernstigsten gelasten en beveelen, zonder onderscheyd van persoon of jurisdictie, behoorlyk te letten en te doen letten op de executie van al het geene voorschreven staat, ten eynde tegen de overtreeders na den inhoude dezes te procedeeren ten rigoureusten, nadien wy zulks ten dienste van de Compagnie, welzyn van den lande en goede inwoonderen en voornamentlyk ter beteugeling van de verregaande *pragt, praal* en *hovaardye* indiervoegen hebben bevonden te behooren.

31 December. *Last op de Notarissen, bij het passeren eener acte van adoptie, aan den adoptant en getuigen af te vragen, welken godsdienst de ouders van het geadopteerde kind, de adoptant en de getuigen toegedaan waren.*

Van hunne verklaringen ter zake moest in de acte aanteekening worden gehouden, »opdat de predikanten by den »doop daarvan kennisse krygen".

31 December. *Nadere bepalingen nopens het doopen bij de Luthersche gemeente te Batavia.*

Naar aanleiding van het bepaalde op 6 December 1754 diende de Luthersche kerkeraad eene, volgens het gevoelen dier vergadering, »cordate, dog eerbiedige remonstrantie" bij de Regering in, welke deze zoo weinig eerbiedig oordeelde, dat zij dien kerkeraad ernstig verbood »naa desen andermaal »remonstrantien, de quaestieuse materie van den kinderdoop »concerneerende, te presenteeren".

De bewuste remonstrantie, »geaccumuleert met critique, »mitsgaders irriteerende expressien en positien, item liefde»looze, jaa, zelfs laedeerende uytingen", gaf egter aanleiding tot de navolgende voorschriften:

dat ten opzigte der kinderen, waar van een der ouders van de Gereformeerde en de andere van de Luthersche godsdienst is, in deser voegen sal moeten werden gehandelt: dat de zoon of zoons in de kerk, waartoe de vader behoort, zullen werden gedoopt en de dogter of dogters in die van de moeder, dat is, dat, soo wanneer de vader van de Gereformeerde godsdienst is, de zoons ook in die kerk sullen gedoopt werden en, de moeder Lutheriaans zynde, de dogters in de Luthersche kerk; gelyk dat ook over en weder zal plaats hebben, wanneer de vader Luthersch en de moeder Gereformeert is, sodanig nogthans, dat het sulke ouders insgelyks vry sal staan hunne kinderen, soo wel de zoons als dogters,

zulks begeerende, in de Gereformeerde kerk te laten dopen, maar dat sy geenzins sullen vermogen de zoons en de dogters in de Luthersche kerk dat H. Sacrament te laten toedeelen;

dat aan kinderen, waarvan de vader of moeder nog Gereformeert, nog Luthersch is, absolut in de Gereformeerde kerke den doop zal moeten werden geadministreert, als geensints gezegt kunnende werden de minste betrekking tot de Lutherschen godsdienst te hebben;

dat de kinderen, inboorlingen zynde, van een adoptant, den Lutherschen godsdienst belydende of die toegedaan, in zyne kerke sullen mogen werden gedoopt, maar geene inboorlingen van andere huysgesinnen, van wat religie de man of vrouw van zulk een huys ook zoude mogen zyn, waar door oversulks sal werden voorgekomen sodanige geschillen, als by de remonstrantie voormeld gesegt werd, dat in het tegenwoordige geval plaats heeft omtrend het geadopteerde kind van den baas, Ploeg, die van een Luthersche moeder geboren soude wesen en ook tot die religie gesegt werd te inclineeren;

dat de predikanten der Luthersche gemeente gehouden zullen zyn, wanneer aan hun een kind ten doop werd gepresenteerd, waar omtrend zy in 't onzeekere mogten zyn, de ouders, getuygen, dan wel den adoptant af te vragen, of zy tot de Gereformeerde kerk behooren en zig reeds by dien kerkenraad hebben geaddresseerd gehad om hun kind of kinderen daar te laten doopen; mitsgaders, zulks zoo bevindende, die als dan af te wysen, wyl dit genoeg zal zyn om alle disputen dienaangaande te praevenieeren en dierhalven geenzins nodig is, dat de Gereformeerde en Luthersche kerkenraden, naa den voorstel van den laastgemelde, communicatoir souden behoeven te ageeren, alsoo zulx mogelyk maar aanleiding tot verdere brouillerien soude geeven.

? December. *Javasche verpagtingen.*

Alle voor den tyd van drie jaaren, ingaande primo January 1755 en eindigende ultimo December 1757, van vier maanden

tot vier maanden te betaalen en by of voor het aanvaarden vier maanden vooraf in goede, wigtige Spaansche reaalen tegens thien schellingen de reaal, in goede, wigtige, zilvere ducatons tegens een en vyf agtste ryxdaalder courant ieder en in geene andere silvere munt, onder het stellen van twee goede borgen, ten genoegen van de Samarangsche ministers, alwaar de verpagting zal geschieden, onder deze voorafgaande generale bepalingen:

Art. 1. De sabandharyen zullen geen somas of volk, nog tjatjas of huysgezinnen meer mogen pretendeeren ten haren dienste, als degene, die by deze conditien in 't vervolg zullen werden opgenoemt.

Art. 2. De pagter van de sabandhary zal geenzins eenige tholpoorten in zyn district mogen houden, opregten of tolereeren.

Art. 3. De opgaande, nog afkomende goederen van boven, het zy tot consumptie of tot negotie of wat het ook mag zyn, betalen geen thol.

Art. 4. Ook mag' 'er op eenige basaars in de bovenlanden of ergens elders, waar het ook mogte zyn, geen thol of basaargeld, poortgeld of eenigerhande geregtigheden van goederen, die gekogt en verkogt werden, genomen werden; en dus blyft 'er geen andere thol dan de uytgaande en inkomende zee thol alleen, zonder meer.

Art. 5. Daar zal in 't vervolg geen andere thol geheven mogen werden, onder wat naam het ook zoude mogen zyn, als alleen de zee thol, sullende dienvolgende by in- en uitvoer werden betaald het volgende, als:

1° voor de amphioen, eens en voor al vyf en dertig ryxdaalders de kist Pattenase voor invoer, dog de uitvoer vry;

2° voor de lyfeigenen, boven de vyf jaaren oud, thien ryxdaalders, den uitvoer vry; dog Javanen mogen niet in slaverny komen;

3° voor lywaten, ruw, wit, gecouleurt of geschildert, van Souratta, Mallabaar, Ceylon, Chormandel en Bengalen, by invoer thien ten hondert naar de waarde der goederen

op de Javase comptoiren, daarse aangebragt werden, dog den uitvoer derselve vry;

alle andere lywaaten, van Macasser, Baly of andere als de genoemde plaatzen, inkomende, vyftien procento, dog de uitvoer vry;

de lywaten, op Java geweven werdende, by uitvoer vyftien procento en by invoer thien ten hondert;

de lywaten, van Cheribon uitgevoert werdende, vyftien procento;

4° de rys, die van Java, Sourabaya mede gerekent, naa Batavia, Amboina en Banda uytgevoert werd, zal betaalen twee ryxdaalders per coyang, soo mede by invoer van de eene plaats naa de andere.

naa Palembang, Baviaan, Banjermassing, Malacca, enz., tien ryxdaalders per coyang, dog naa Bantam zes ryxdaalders de coyang;

5° voor Chineese tabak, by invoer twee ryxdaalders de picol en, by uitvoer van Javase tabak, agt stuyvers het gelyke picol;

6° voor candy suyker, by uitvoer zestig stuyvers of een en een quart ryxdaalder 't picol, de poeyer suyker de helfte en ook zooveel by uitvoer, die nogthans niet zal mogen geaccordeert werden als naar de plaatzen beoosten of binnen de straten van Sunda of Malacca, en dat nog niet anders dan met voorkennisse van den gouverneur of het hoofd der plaatze, daar ze genegen zyn dezelve te vervoeren, alsoo dies vervoer naar alle comptoiren en plaatsen om de west van India wel ernstig geprohibeert en den handel in suyker derwaards alleen aan de Comp^e^ gereserveert werd;

7° het catoene garen zal, inkomende, een ryxdaalder het picol betaalen en uitgaande thien ryxkaalders 't gelyke picol, al hoewel den principalen handel in het zelve voortaan alleen voor de Comp^e^ gereserveert blyft en niemand gepermitteerd zal wesen zig van dat articul tot negotie te bedienen;

8° het catoen of capas, by uitvoer een ryxdaalder 't picol, dog inkomende vry;

9° de vogelnesjes zullen betalen by invoer vyftien ryxdaalders 't picol en by uitvoer vyf en twintig ryxsdaalders;

10° het zout zal by invoer een en een halve ryxdaalder de coyang en ook zooveel by uitvoer betalen;

11° alle verdere ongenoemde goederen zullen by invoer agt en zoo mede by uitvoer agt procento betaalen van de wezentlyke waarde aldaar.

Art. 6. Alle de voorsz. thollen, inkomende en uitgaande, zullen zyn voor den sabandhaar of pagter van de sabandharyen, ook die van de ryst.

Art. 7. De pagters van de sabandharyen zullen zig met niets anders bemoeyen, als met hare pagt en uit hoofde van dezelve niet mogen pretendeeren eenige inkoop van de rys of andere producten, permissie om naa de bovenlanden te gaan negotieeren ofte eenige monopolie, privilegien van verkoop en wat dies meer mag zyn; staande den sabandhaar in allen dezen en dus ook in alle andere gevallen, die niet tot zyn pagt gehooren, gelykstandig met alle trafiqueerende menschen en dezelve ordres als zy onderworpen.

Art. 8. By de sabandharyen, excepto die van Samarang, zullen ook annex wesen de hoofdgelden der Chineesen, op dien voet als op Samarang te heffen.

Onder welke generale conditien dan vervolgens gepresenteerd en ten dage der verpagting by opbod of afslag aan de meestbiedende zullen gegunt en overgelaten werden de volgende domeynen:

1° de sabandharye tot Grissee, nevens de opgaande thol tot Decca aan de rivier Solo; by de eene zoowel als by de andere gehoren nog somas, nog tjatjas; de afkomende goederen van de rivier Solo en langs alle rivieren op Java, zoowel als langs de wegen, zyn alle vry van thol, dog moeten alvoorens, by den overscheep in gontings of andere vaartuygen, waarmede over zee zullen vervoert werden, de zee thol op de uitgaande goederen, hier boven

gesteld, aan de naast by gelegene sabandharye betalen; en tot voorkoming van disputen desenthalven, is verstaan, dat alle de uitlopen der rivier Solo, daar zulx geschieden mogte, onder deze sabandharye van Grissee zullen behooren;

2° de sabandharye van Sidayoe, waarby hondert man of somas gehooren;

3° de sabandharye van Toeban, waarby nog somas, nog tjatjas gehooren;

4° de sabandharye van Rembang, zonder somas of tjatjas;

5° Paradessy's sabandharye, waarby geen volkeren gehooren en die alleen bestaat in de privilegie van het opkopen van het zout van den inwoonder aldaar;

6° de sabandharye van Joana, waarby gehoort de geheele campong Tjapoura en thien man somas van Tjerbonang;

7° Japara met Toedoenang of de sabandharye van beide, gehoorende by de eerste geen, maar by de Toedoenang vyftig somas; en zal voortaan alle de afgebragt werdende suyker uit de landen van Coedoes, Patty en Tanjong deze weg moeten passeeren en hier vertholler by den vervoer over zee;

8° Brahan en Wedong. Deze sabandharye heeft twee zout gevende negoryen geheel onder zig en bestaat almeede alleenlyk van 't opkopen en vervoeren van het zout;

9° de sabandharye van Damak, waarby geen volkeren gehoren;

10° Samarang met Caligawe, Torbaya en Goemolak zullen thans in een getrokken en dus verpagt werden; de eerstgemelde sabandharye heeft 30 koppen somas.

11° Caliwongo, Calianjer en Toegoe. Deze drie plaatzen zullen ook voortaan maar een sabandharye uitmaken en gehoren by dezelve geene tjatjas of somas;

12° Candal, met vyf en twintig somas;

13° Batang, met de agt tjatjas van des sabandhaars woonplaatze, nevens de vyff campongs, Maboer, Tulang, Maratoea, Calioerang en Ita; de laastgemelde campongs geven aan deze sabandharye ieder twaalf man somas en dus zestig man te zamen;

14⁰ Paccalongang. By deze sabandharye gehoren veertig man somas;

15⁰ Soembar en Pamalang, met twintig tjatjas van Soembar en dertig van Pamalang, die by deze sabandhary gehoren;

16⁰ Tagal en een derde van de negorye Minantaka en de geheele negorye Pagadoengang, Caraton, Passaroengang, Soeka, Tongang en Sumapanjang gehoren in deze sabandharye;

17⁰ Lossary, Carang Assam en Brebes zullen in een sabandharye getrokken en in diervoegen verpagt werden; hierby gehoort geen volk;

18⁰ het hoofdgeld der Chineesen op Samarang voortaan te heffen op dien voet, als de conditien van 't hoofdgeld te Batavia medebrengen, gereekent op twee derde van 't geen daarby gesteld is in de betaaling;

19⁰ den verkoop van arack en de buffels slagterye tot Samarang, in welke pagt geene verandering is gemaakt dan dat het heffen van ieder warong, die fyne waren, twee stuyvers, van ieder kraam, die levensmiddelen verkoopt, en een halve stuyver van degene, die buiten de basaars eenige snuysteryen verkoopen, thans geheel afgeschaft is en dus op de basaars tot Samarang niets zal behoeven betaald te werden;

20⁰ het privilegie van het slaan en inwisselen der pitjes langs de geheele kust van Java, van de rivier Lossary af tot Grisse toe, het welk te zamen een pagt, op dien voet als thans in gebruyk is, uitmaakt;

21⁰ de topbanen op Samarang, op dien voet, als die pagt jongst is geweest;

22⁰ de vogelnestklippen op Java, onder de conditien, by de vorige verpagting gearresteert;

23⁰ de Caddoese tabak, almede onder de conditien als bevorens;

24⁰ De basaars Wallahan en Tanjong.

Voorts zullen, onder de voorschreeven generale conditien,

ook tot Cheribon opgeveylt en verpagt werden de onder die residentie gehorende domeynen, als:

1° de sabandharye tot Cheribon;

2° » » » Indramayo;

3° » » » Gabang;

4° het hoofdgeld der Chineesen, almede gelyk op Samarang gereguleert;

5° het slaan van pitjes in dit geheele district, item op Indramayo en voorts tot aan de landen, onder Batavia sorteerende.

6° de topbanen te Cheribon op dien voet, zoo als daar in gebruyk is.

REGISTER.

VAN

PERSONEN-, VOLKS- EN PLAATS-NAMEN.

ZAAK-REGISTER.

4-

-5 m.

